DE RATIONE AC JURE FINIENDI CONTROVERSIAS ECCLESIAE DISPUTATIO...

Herbert Thorndike

F. P. Card. Besutij

Author est Haereticus.

DE RATIONE ac JURE Finiendi Controversias ECCLESIÆ DISPUTATIO.

Auctore HERBERTO THORNDICIO
Westmonasteriensis Ecclesiæ Canonico.

LONDINI,
Imprimebat THOMAS ROYCROFT, LL. Orientalium Typographus Regius, 1670.

Ad Lectorem Christianum

PRÆFATIO.

NEMINI mirum videri potest, Ordinis mei hominem, tristi civilis apud nos belli exitu exanctoratum, otium, quod ingratiis dabatur, dispiciendæ rationi ac modo instaurandæ Ecclesiæ consecrasse. Neque enim obscurum est, multas dissidiorum nostrorum causas illud unum habuisse, quatenus a R. Sedis dogmatibus institutisque discedendum sit, ut legitime instaurata videatur Ecclesia. Itaque cum apud me constitutum esset, eam esse demum Ecclesiæ Reformationem, quæ intra fines, totius ab initio Ecclesiæ Fide ac Legibus definitos consistat; putavi officij mei esse, quanto Fidei periculo sacris manum admoverent, qui hos fines non agnoscerent, quovis mei capitis periculo testari. Nimirum, cui persuasum erat, neque instaurata hujus Coronæ Majestate, aliam unitatis Ecclesiasticæ instaurandæ rationem teneri posse, quæ Deo

Occasio hujus scriptionis.

 grata

grata sit; neque aliter firmiam futuram, nisi Deo gratam, justa ratio asserat. Nam quod hospitium Ecclesiæ Respub. sit, neque conflagrare hospitium suum expedire Ecclesiæ possit; Propterea ferenda quæ publicæ pacis ratio postulare videretur eis quorum intererat; expetenda autem, non nisi ea quæ justa Sanctissimæ Fidei & Religionis Christianæ ratio asserat, ac postulet. Quantum enim Fidei communis interest, legitimarum Potestatum arbitrio, instaurari Ecclesiam eis Legibus, quæ cives universos ipsis subditos teneant? Itaque hanc sententiam, post aliquot editos libellos, de eis quæ apud nos in disputatione versabantur, vernaculo sermone, ad præcipua earum controversiarum, quæ hodiernum Ecclesiæ discidium continent capitula propagatam vulgavi: Et quia tumultuaria editione mihi satisfactum non fuerat, de retractandis eisdem, & sermone latino Ecclesiæ totius judicio subjiciendis cogitabam.

Fundamentum ejus; Fidem Ecclesia antiquiorem esse.

Nimirum observasse mihi videbar discrimen eorum, quæ singulorum sunt Fidelium, eo ipso quod Fideles sint, & spem regni cælestis foveant, sive fide tenenda tantum, sive moribus etiam exercenda; ab eis quæ Fidelium sunt universorum, Ecclesiæ Communione gaudentium. Nam Ecclesiæ Unitatem, in Communione Officiorum cultus divini, ex instituto dominico positam esse, probandum erat nobis; quia apud nos primum, non tam palam negari, quam cuniculis subrui cœptum est. Atqui hinc constat, antiquiorem esse, rationis quidem ac naturæ ordine, Legem salutis, Communione Ecclesiæ; Propterea Dei consilio institutæ, ut suscep-

tum

tum in Baptiſmo jugum Chriſti, opitulante Fidelium Communione, ad mortem uſque perferri poſſit. Itaque lex ſalutis poſita erit in eis, quæ ſingulorum ſunt Fidelium; Niſi quod ſingulorum ſit Fidelium, Eccleſiæ Communionem colere; excolendæ, ſive Fidei profitendæ conſtantia; ſive morum totius vitæ ſanctitate, legi ſalutis. Sed ea quæ in controverſiam deducta ſunt, (ſive de Lege ſalutis, quæ lex eſt Evangelici *fœderis, ſive de legibus & inſtitutis* Eccleſiæ *) definiri non poſſunt, ad inſtaurandam quidem Unitatem* Eccleſiæ, *niſi prius definitum fuerit, qua ratione, quoque jure definiendum ſit quicquid indefinitum Unitatem* Eccleſiæ *in dubium vocare poſſit. Definitionis enim locum habere illud intelligo, quicquid legitimo* Eccleſiæ *decreto conſtitutum fuerit. Itaque cum multa diſcidio cauſam præbeant, quæ de inſtitutis ac Legibus* Eccleſiæ Catholicæ *quæruntur; ſemper tamen neceſſe fuerit, idoneam ſcindendæ* Eccleſiæ *cauſam præbere non poſſe, quicquid Scripturis, ex totius ab initio* Eccleſiæ *conſenſu intellectis, definiri non poſſit; Quicquid intra fines quæritur, totius ab initio* Eccleſiæ *conſenſu definitos. Quid enim prohibebit, integram eſſe* Eccleſiæ *Communionem, manente inſtitutorum morumque Eccleſiaſticorum diverſitate, quam Unius ab initio* Eccleſiæ *auctoritas non improbet? Nimirum, ſemel perſpecta receptaque lex communis ſalutis non patitur eos fines latere, intra quos definitum, quicquid* Eccleſiæ *Unitatem in dubium vocat, idoneam diſcidij cauſam nullam relinquat. Hæc ego, generaliter hoc loco dicta, obſcura potius videri patior, quam*

ut exemplis agendo, pro concesso sumere videar, quod disputando conficiendum est. Unum est, de quo plenius hac disputatione quæsivisse mihi videor, quam antehac factum est; Cum discidium, quod de re maximi momenti (quatenus ratus esse deberet Baptismus ab Hæreticis acceptus, cum ab Hæresi ad Ecclesiam *redibatur)* Ecclesiæ *imminebat, sola minus recte sententium utrinque partium tolerantia, ita ex veritate sopitum ostendi, ut ad discidium non veniretur. Neque enim ulla gravioris momenti controversia hodierno* Ecclesiæ *discidio causam præbere videbitur, quam quæ de Baptismi veritate, ad salutis legem pertinentis, tum vertebatur.*

Consilium hujus Editionis.

Instituer am itaque, quæ de dissidiorum nostrorum, deque præcipuis controversiarum capitibus, super quibus hodie discidium patitur Latina Ecclesia, *vernaculo sermone scripseram, Latine tribus libris retractare,* Ecclesiæ*que, quæ scriberem, cognitioni subjicere; Quorum primum hic habes. Secundus de lege fœderis Evangelici futurus fuerat; Nimirum de eis, quæ de salutis lege controversa discidio causam præbent. Tertius de institutis Legibusque* Ecclesiæ *Catholicæ; quatenus ita ad statum* Ecclesiæ *hodiernum definienda sint controversa, ut discidio locus esse nullus debeat. Sed occupatus, derepente ingruentibus, abhinc sexennio, ingravescentis ætatis incommodis, adfectum opus interrupissem, nisi in mentem venisset, disputationem hanc, quam nunc edimus, integri operis speciem ferre posse; Quæ à primis credendi rationibus initium sumens, in eo instaurandæ* Ecclesiæ *jure desinit,*

desinit, quod, sive summis Potestatibus Fidem professis, sive Ecclesiis, *Summarum Potestatum ditionem agnoscentibus, ex universæ ab initio* Ecclesiæ *consensu asserit. Nam etsi permulta restabant tractanda, ad ejus argumentum pertinentia, quæ, progressa cum ætate scriptorum decretorumque Ecclesiasticorum lectio & meditatio, ad Scripturæ utriusque consensum collata admonebat; Tamen, si remitterentur lectores rerum sacrarum studiosi, ad recentiorum Scriptorum loca, quorum sententias probandas putabam, videbatur ejus instituto satisfieri posse. Institueram enim ab initio, laudandis scriptorum nominibus abstinere; etsi eorum præsertim, quorum sententias reprehendebam; quia partium studium; facit, ne recte dissentire videri possis ab eis, quorum in nonnullis rationes sequaris. Expertus autem incommoda, quæ, ingravescentis ætatis infirmitati attulit exigua studij ejus contentio, quod illis impendendum sciebam, quæ inter imprimendum emendanda erant, cogor nunc, ab edendorum reliquorum consilio discedere. Sed satis erit, si exilius jejuniusque scripta, quæ disputationis hujus finem occupant, cum ad ejus scopum maximi momenti sint, ejusmodi tamen sint, ut susceptæ me editionis pertinere non debeat.*

Reformationem professis gratam eam esse debere.

Nemo autem me existimet, si quando veritatis ejus modum definiam, qui si reciperetur, instaurandæ unitati satis esset, ulla spe esse tanti boni meis rationibus obtinendi. Quis enim nescit, utrinque cædi solere, qui se pugnantibus medios inferunt? Neque nisi malis suis admonitos litigantes concordiæ rationibus aures præbere? Nisi persuasum haberem,

haberem, nullam esse legitimam rationem instaurandi Ecclesiæ *hujus* Anglicanæ *Unitatem, nisi quæ ad instaurandam totius* Ecclesiæ *Unitatem valeat, Reformandæ* Ecclesiæ *nomine scissam, nunquam ad hujus editionis consilium deventum fuisset. Itaque non debet ejus institutum Reformationem* Ecclesiæ *colentibus offensioni esse, qui studium suum Patriæ probare se speret, cujus rationes, in tanti re momenti, non satis probari æquo animo ferat. Nimirum, quibus Reformatio* Ecclesiæ *cordi est, eis Unitas Reformati Nominis in ratione ac modo Unitatis cordi esse debet. Neque enim vel sine Unitate Reformationem obtinere posse sperandum est, neque Unitatem, sine ratione, ac modo, ac Lege Unitatis. Quis enim nescit, discessisse in partes, qui utrinque Reformasse se* Ecclesiam *putant, de modo præsentiæ Corporis sanguinisque Dominici in Sacramento Eucharistiæ? Tum vero, de Prædestinationis & Gratiæ divinæ consensu cum Libero hominis arbitrio, ad salutis legem assequendam retinendamque, in partes rursus discessum esse? Atqui, quæ spes est instaurandæ Communionis, nisi in eam veritatis legem modumque partes consentiant, quæ totius ab initio* Ecclesiæ *consensu definiri possit? Quæ ratio dissentiendi restat, si in eam partes consentiant? Nam ego quidem non recipio in me, definita esse* Traditione, *quæcunque de his rebus in disputationem deduci possint, vel deducta sint. Illud mihi dicere videor posse, receptis quæ* Traditione *totius* Ecclesiæ *definita sunt, nihil restare, quod indefinitum discidio causam præbeat. Atqui, quid aliud, ad instaurandam* Ecclesiæ

clesiæ

clesiæ Unitatem, a R. Sede postulari potest, quam ut ejus veritatis agnitione contenta sit, quam Traditio Ecclesiæ continet; de reliquis ita ferat dissentientes, ut eos Communione non abdicet? Aut quid aliud postulant sententiarum divortia, de quibus ultimo loco Ecclesiæ Anglicanæ Communio laborat? De Episcopatu, deque non temerandis Deo per Ecclesiam dicatis, conflatum est dissidium, quod Ecclesiam Anglicanam etiamnum labefactat. Qui, consentiente Scripturis divinis Ecclesiæ Traditione, utramque causam, intestini belli exitu damnatam, instaurata hujus Coronæ Majestate probatam, merito dici possunt obtinuisse, quam causam dicent, quare eam rationem in omnibus non sequantur, qua in eis superiores sunt, quæ in disputationem venerunt? Merito alia atque alia pondera, alias aliasque mensuras adhibere dicendi fuerint, ad veritatis momenta ac modos æstimandos, si aliud agant. Itaque tantum abest, ut instaurata videri Ecclesia debeat, nisi Episcopatus successio, nisi facultatum Deo dicatarum dispensatio Ecclesiæ juri servetur, nulla alia ut instaurandæ Communionis ratio supersit; Inter eos quidem, qui Reformationem professi, in partes propterea discesserunt, quod Ecclesiæ auctoritas, in Episcopatus successione, decernendi de controversis jus non obtinuerit. Videant quam obtinendæ Reformationis spem foveant, qui inde quidem, quod R. Sedis arbitrio Communionis Legem definiant, neque de Eucharistiæ præsentia, neque de Gratiæ consensu cum arbitrij libertate in partes discessum esse vident; Hinc, ne Trinitatis quidem Fidem, neque

satisfactionis Christi, *inconcussam manere*, *quod* Episcopatus *successio ad legem Communionis instaurandam propagandamque non valeat.* Reformationis *enim nomen*, *ut* & Veritatis, & Orthodoxiæ, *sine re titulus erit*, *quamdiu nihil sit præter arbitrium inscribentium*, *quo definiatur.* Reformandæ *autem* Ecclesiæ *tantum opus est*, *quantum uno momento perfectum non esse*, *mirum videri non debet. Publicæ certe paci consultum erit*, *consensu nominis* Reformati, *in eam* Reformandi *rationem*, *quæ professionem* Ecclesiæ Reformandæ *impleat.*

Nec tamen ingratam R. Sedi.

Quod si quis dicat, *despondere eum* R. Sedi *victoriam videri*, *qui* Reformationem *stare posse neget*, *nisi ea* Unitatis *lege*, *quam non agnoscat*; *Is eam non esse* Ecclesiæ *victoriam sciat*, *per quam Veritas non vincat. Satis esse ad sententiæ nostræ veritatem*, *quod legitima primæ* Sedis *magnitudo obtineri non possit*, *ita ut communis Fidei sinceritati consultum sit*, *nisi* Canonicum *juris sui motum agnoscat. Nam quod purpuram suam*, *sententiæ ejus mercedem esse vult*, *quæ nullam credendi rationem auctoritate* Ecclesiæ *antiquiorem agnoscit*; *merito eam auctoritatem penes* R. Ecclesiam *esse videri patior*, *quæ si obtineat*, *nulla ratio supersit*, *cur* Christiani *esse debeamus*, *quoniam* Ecclesiæ *auctoritate antiquior nulla sit. Sane*, *cum inde quidem*, *Veritatis lex sit quicquid* R. Sedi *libet*, *hinc partes fiunt*, *ut ab ea magis discedatur quotidie ac magis*; *Videant quam sibi de eis victoriam polliceantur*, *quibus discidia ex discidijs serere Veritatis loco est*; *nisi vincat Veritas*, *quæ* Ecclesiæ

aucto-

auctoritatem Scripturæ *sensu contineat, quem totius ab initio* Ecclesiæ *consensus defineat. Itaque non est metuenda ejus sententiæ victoria, quam sponte deseruerunt, qui nunc dierum* Schismatis *nomine trahere ad se contendunt, quos graviori* Hæresis *crimine reos peragi non posse, centum aliquot & quinquaginta annos experiendo cognoverunt. Quod si eos fines* Ecclesiastico *juri ponendos agnoscerent, quos* Scripturæ *sensus* Ecclesiæ *totius consensu definitus agnoscat; Merito damnarent eos* Schismatis *crimine, qui legitimæ Communionis rationes ac modum non agnoscerent. Nam quod* Ecclesiæ, *id est* R. Sedi *tantum in summas Potestates juris asserunt, quantum Fidei expedire ipsis videatur; Id cum, Fidei jure, ipsis cum infima Fidelium plebe communis fiat, quid impedit, etiam plebi, Fidei nomine tantum esse sibi juris in summas Potestates videri, quibus obsequij Fidem debent, ut armis quærendum putent, quod* R. Sedes, *armis in summis Potestates sibi inobsequentes sumptis quærendum doceat? Præsertim, qui Fidei veritatem auctoribus Scripturis tenere se credant, quarum Fides auctoritate* Ecclesiæ *antiquior sit. Sed Summarum Potestatum jura in sacris recte ab eis intelligi, qui R.* Sedem *colunt, manifestum erit, si recolatur; frustra, hos centum quinquaginta annos, sperasse* R. Sedem, *Potestates à quibus agnoscitur, conjuncturas vires suas subigendis eis, qui ipsam, ut res nunc sunt, non agnoscant; interdicturas civium suorum commercio eis quibus ipsa* Commu-nionem *suam negat. Nimirum, frustra hæc ab eis expectari, qui se jugum suum gravare sciunt, si*

jus

jus ipsi nullis limitibus definitum asserant. Atqui quis nescit, quanto hiatu expectatum sit, per tot annos, ab alteris partibus, ut meretricem Babylonicam Reges nudam destituerent, *& spoliatam opibus suis contemptui* Gentium *exponerent? Et tamen inventus nemo est, qui tanti incepti consilium caperet, donec extitit apud nos* Tyrannus, *qui cædibus, rapinis, perjurijs, omnibusque intestini belli malis ad parricidium grassatus, in sacrificium hæc omnia Deo se offerre putaret, quod se moriturum non crederet, donec tam gratam Deo causam aggrederetur. Mihi ego, apud occupatos hoc præjudicio, difficilem causam susceptam putarem, nisi, ex his quæ probasse me confido, constare posset, sive* Antichristus Papa *sit, sive non sit, eandem instaurandæ* Ecclesiæ *& rationem & modum esse; nec debere obscurarum Prophetiarum sensum fundatæ Fidei communis veritati obstare. Quod si agnosceretur instaurandæ* Ecclesiæ *ratio, ac proinde modus; si nec metus esset summis Potestatibus, ne, instaurandæ* Ecclesiæ *nomine, plebes Fideles vim à se adhiberi posse putarent, nec Fidelibus Plebibus, ne neglectis Ecclesiastici juris limitibus, sibi salutis ratio non constaret; Puto gratulaturam sibi R. Sedem, quod, servanda fide procurandæ communis salutis, juris sui* Canonicum *modum obtineret. Et hæc quidem, si, decursa controversorum omnium disputatione, super quibus discidium conflatum est, exponere datum fuisset, fidentius asserentur. Indicium enim est inventæ veritatis, difficultatum sibi undiquaque respondens solutio, ut ait* Aristoteles. *Proximum est, jacta esse hac*

dispu-

diſputatione fundamenta, ex quibus ſingula dijudicentur. Quæ ſi Eccleſiæ Catholicæ *cauſa, grata partibus eſſe poſſe, improbum ſit ſperare; veniam humanitatis imbecillitati tribuere omnium fuerit, qui veniam à Deo Dominoque* Chriſto *expectant. Obteſtor autem æquos Lectores, ut ad ſententiam noſtram cognoſcendam, Latini ſermonis proprietatem adhibendam putent; Mihi autem, ſicubi eam aſſecutus non ſim, ignoſcendum.*

Errata *ſenſum morantia, iteratæ lectionis. Nam prius animadverſa in calce libri reperies.*

PRæf. *pag.* 5. *l.* 24. *l.* pœnitere *p.* 7. *l.* 20. *l.* videri *p.* 3. *l.* 5. *lege* ſive 11. 26. *l.* ſive 19. 22. *l.* aliis 22. 1. *l.* Sacrificiorum 26. 3. *l.* ſubingres. 27. 25. *l.* φιλαλόθως 32, 19. *l.* Conc. XI. 45. 9. *l.* X. 29. 49. 29. *l.* expiari capital potuerit. 99. 26. *l.* neceſſe eſt, eorum, 105. 8. *l.* lactentium 34. *l.* receptam, 106. 27. *l* XI. 2. 135. 8. *l.* depoſitum 146. 24. *l.* toti 156. 1. *l.* eum 24. *l.* fuiſſe? 170. 23. *l.* Seldenus de Synedriis libro I. 174. 33. *l.* ἐκ. 25. *l.* χεῖσιν. 176. 32. *l.* indicarunt. 188. 26. *l.* Jeſum Chriſtum 218. 7. *l.* profeſſis 230. 30. *l.* ἀναισχυντοῦντας 232. 9. *l.* Encratitarum 239. *dele* ſive. 253. 18. *l.* ſocietatis 262. 6 *l* ut inſtitutis 276. 28. *l.* adverſam 324. 19 *l.* Syricium 325. 29. *l.* juſſerit; Prorſus 328. 20. *l.* ſe reos 330. 28. *l.* pertendat, 331. 29. *l.* totum fere VI. 332. 10. *l.* Spiritus Dei erat. 375. 13. *l.* Kentigerni 381. 2. *l.* nomine 383. 19. *l.* tantam 384. 21. *l.* quoad 409 5. *l.* aſſignavi. 411. 5. *l.* Hæreticum me 442. 2. *l.* ediderunt) 448. 14. *l.* Giraldo in Vita. 449. 3. *l.* avunculi 450 1. *l.* ut notum eſt, *fine* (459. 14. *l.* fuiſſet, 460. 2. *l* præſenti, cum rogatus eſt, ut 463. 10. *l.* dicti, 474. 27. *l.* pollicitationibus 501. 29. *l.* unitatem 518. 21. *l* huc 526. 30. *l.* reſarciri 539. 21. *l.* eo ipſo 550. 9 *l.* in Fide 551. 23. *l.* ſine. 563. 20. *dele* aris. 581. 32 *l.* populi 588 27. *l.* communis 593. 25. *l.* קום 596. 8. *l* dubium 600. 8 *l.* להחנכל 616. 8. *l.* Benjaminitici 622. 22. *l.* oſtendit. 623. 14. *l.* exiſtere. 627. 35. *l.* diffidia, 631. 27. *l.* XII. 638. 17. *l.* & Ivo 640. 1. *l.* Northanhumbrorum 645. 29. *l.* lege 28. 674. 17. *l.* qui aliam 675. 5, 6. *l.* reddat & obtemperent. 698. 5. *l.* exauctoratas.

DE RATIONE AC JURE Finiendi Controversias Ecclesiæ Disputatio.

CAPUT. I.

A Fide Scripturarum, in quas Partes consentiant, tanquam priori, ad Ecclesiæ auctoritatem, de qua disputatur, constituendam, progrediendum esse. Seponendum interea præjudicium Spiritus Sancti, veritatem huic vel alteri Parti inspirantis.

Quid faciat discidium Ecclesiæ videri irreconciliabile.

GENERALE caput est earum Controversiarum, super quibus discidium patitur Christianismus Occidentis, de auctoritate Scripturæ & Ecclesiæ. Neque enim quicquam in quæstionem venit, eorum quæ discidio causam præbent, in quo, & veritatis Canonicæ, & auctoritatis Ecclesiasticæ ratio habenda non sit. Itaque non est mirum, ejus disputationis exitum inveniri nullum, quæ hinc quidem, Ecclesiæ auctoritatem, sine fine ac modo, inde Scripturæ fidem, sine ratione ac fundo asserit. Quid enim aliud agitur, cum hinc quidem, non nisi propter auctoritatem Ecclesiæ palam decernentis; Inde autem, non nisi propter auctoritatem clam instinguentis ac dictantis Spiritus Sancti, Scripturam pro verbo dei habendam agnoscen-

damque contenditur? Itaque, qui Scripturam, inſpirante Dei Spiritu ſecutos ſe Reformationem amplecti putant, Fidem humano Eccleſiæ decreto nixam; Qui autem divinam Eccleſiæ auctoritatem ſecutos ſe Romanæ Eccleſiæ obſequi putant, Fidem humana inſtinctus divini opinione nixam neque ad veritatem nominis Chriſtiani, neque ad ſalutem hominis Chriſtiani valere contendunt. Quo minus mirum eſt, exitum ejus diſputationis inveniri nullum, quæ vel Eccleſiæ ſine modo, quod Scripturæ, vel Scripturæ ſine fundo, quod Eccleſiæ decedere neceſſe ſit, aſſerit. Cum enim utriuſque auctoritatis ratione judicandum ſit quicquid in quæſtionem venit, inexplicabilem eſſe eam diſputationem oportet, quam, præter utriuſque auctoritatis rationem ac modum, nihil eſt quod explicare poſſit.

Unde orta Controverſia de auctoritate Scripturæ & Eccleſiæ.

Nimirum, cum primum à Luthero, adverſus Indulgentias Leonis P. X. diſputari cœptum eſt, ad auctoritatem Eccleſiæ ſe receperunt, qui in Scripturis, non ſatis ſibi ad eam cauſam præſidii reperiebant. Damnatus poſtea à Pontifice Lutherus, cum Concilium appellaſſet, poſtmodum tamen, in Comitiis Wormatienſibus, etiam Concilium Judicem recuſavit, niſi quod ex ſolis Scripturis ſententiam ferret. Secuta eſt Tridentinæ Synodi definitio, quæ omnem aliam inſtaurandæ concordiæ rationem occupaſſe videri poteſt, omnem ſpem præcidiſſe. Nam qui ejus auctoritatem agnoſcunt, modum autem auctoritatis ac fines tenere non poſſunt, niſi rationem teneant; quid aliud eſſe putent, ejus ſententiam in quæſtionem vocare, quam communi Fidei nuncium mittere? At, qui ad inſtaurandum collapſum Fidei & Eccleſiæ ſtatum pertinere palam teſtati ſunt, quæ per Tridentinæ Synodi definitiones inſtaurari non poſſunt; Quis eos æquum putet, ſi Fideles haberi velint, ejus auctoritati, nullis limitibus definitæ, ſalutem ſuam permittere, cujus ſe Fidem deſiderare palam teſtati ſunt? Nimirum huc redit Achitophelis conſilium, civilis belli alium à victoria exitum ſive horrentis, ſive aſpernantis; Ut inſtau-

randæ veritatis nulla ſpes ſupereſſet, niſi in eorum principum armis, & Rerumpub., quos ſententiam Concilii amplexos, ejuſdem amplectendæ prætextu adverſarios in ordinem coacturos ſpes erat. Itaqve ab hoc initio cœptum eſt, ſive funem contentionis, ſive ſerram, de auctoritate Sciptu-ræ & Eccleſiæ diſputando reciprocare; Tam nullo profectu, quam neceſſe eſt, diſputando implicari, quicquid ab utriuſque auctoritatis, ratione nondum definitæ, momentis pendens, in quæſtionem venit.

Scripturæ auctoritatem à Partibus ſupponi.

Quod ſi, id quod in ſe habet omnis diſputatio, ac diſciplina, omnis à dubitatione & ignorantia ad ſcientiam progreſſio & methodus, id ſibi homines, in ſalutis ſuæ quæſtione, tenendum ſtatuerent; facile conſtaret, non poſſe, de eis quæ in quæſtione verſantur, niſi ex prioribus, ac notioribus, ac omnino ex rebus utrimque receptis ratiocinando conſtare. Tum, ſi communem partibus nominis Chriſtiani eſſe profeſſionem teneretur; omnino, priora ac notiora eis, quorum quæſtione conſtat diſcidium, ea eſſe omnia conſtaret, tum quæ utrimque recepta conſtat, tum propter quæ recipienda eſſe, adverſus Fidei hoſtes tenendum ſit. Quis enim parvi æſtimet, quod Novi Teſtamenti Scripturas, adverſus Judæos, utrimque veneramur & agnoſcimus; Ac proinde veteribus, eam utrimque interpretationem adhibemus, quam communis Fidei adverſus Judæos tuendæ cauſa poſtulat? Certe, ſi omnis morbi medicinam ab eis naturæ elementis proficiſci neceſſe eſt, quorum ſanitatem nondum vis morbi pervaſit, non eſt ejus morbi deſperanda curatio, cujus ſanandi tanta præſidia utrimque agnoſcimus. Nam cum utriuſque Teſtamenti Scripturas pro dei Verbo utrimque veneramur, quid aliud ad pacem reſtat, niſi ut de earum conſtituendo ſenſu, ac definiendo conſtet? Non quod ignorem, ſi de re tanta conveniret, tamen, quid Traditione tenendum reſtaret, adhuc diſputatum iri; Sed quod nihil Traditione tenendum, cui recte definitus Scripturæ ſenſus obſtet, etiam jam conveniat.

Non

Non quod ignorem, his constitutis, de magni momenti Scriptis quibusdam versari disputationem, quatenus ad veteris Testamenti Scripturas pertinere censenda sint; Sed quod eorum auctoritatem, receptarum utrimque Scripturarum auctoritati non obstare, simul receptum sit. Hactenus igitur, tanquam prius & notius sumi potest, ad eorum veritatem, quæ in quæstionem veniunt, ratione disputandam, quicquid, utrimque receptis Scripturis affirmari, tam manifestum sit, ut, nisi contempta Scriptorum auctoritate repudiari non possit.

Ne esse quidem Ecclesiam à Partibus supponi.

Atqui, non esse Ecclesiæ auctoritatem perinde eis priorem & notiorem, antiquiorem denique & receptiorem, quæ inter partes quæruntur, docent intestini belli causæ, instaurandæ Ecclesiæ obtentu apud nos suscepti. Quis enim ullam omnino Ecclesiæ auctoritatem esse posse somniet, si semel, divinitus institutam Ecclesiæ Catholicæ unitatem, in dubium veniat? Certe, omnis Ecclesiæ auctoritas hoc ponit; Cœtum esse ejusmodi Ecclesiæ universitatem, ut ejus decretis universi teneantur Fideles, si Fidem suam sine re titulum esse nolint. Itaque, institutam à deo Ecclesiæ unitatem, non in animorum conspiratione consistere, sed ad externam, & sensui subditam, Officiorum cultus divini Communionem pertinere. Refragati sunt huic dogmati duplex apud nos hominum genus: Primum eorum, qui omnem auctoritatis Ecclesiasticæ pretextum, quæ alium à secularis & civilis potestatis indultu titulum ederet, imposturam esse Cleri palam ferebant: Alterum eorum, qui summam Ecclesiæ potestatem ac jus, singulis in solidum cætibus, jure ac vinculo deum una colendi præditis assignabant. Nam cum uniuscujusque Reipub. per suos fines jus summum sit; Cumque ubique verum sit, quod à Platone Athenis dictum est; Πᾶσα πόλις πάσῃ πόλει φύσει πολέμιος· μάλιστα ἐὰν ὅμορον χώραν τυγχάνωσιν ἔχουσαι; *Omnis Civitas omni Civitati natura hostis est, maxime si regiones conterminas habeant*; Non possunt omnes Respub. eodem

jure

jure censeri, ut eandem Rempub. constituant; prout, omnes Ecclesias ad unam constituendam Ecclesiam concurrere, à Deo institutum hoc loco proponimus. Tum, unam Ecclesiam, ex omnibus cœtibus, summo Ecclesiæ jure præditis, conflari posse putare, sibi ipsi contradicere est. Quod si, non tanti esse dicatur paucorum apud nos, ab omnium temporum ac locorum Christianismo desciscentium pervicacia, ut ejus ratio, in disputatione totius Ecclesiæ causam complectente, haberi debeat; Cogitandum est, nullam asserendæ Fidei rationem idoneam esse, nisi quæ omnibus refutandis erroribus, à quibus impugnari Fides possit, sufficiat. Quid enim effato Aristotelis perspectius; Perspectam veritatem, solvendis omnibus de veritate difficultatibus satis esse? Idem Aristoteles, cum quæstionem, an sit aliquid, in se habere quæstionem cur sit ostendit; satis ostendit, rationem ac causam institutæ à Deo Ecclesiæ, in aperta luce ponendam ei, qui ejus auctoritatem, sola sua asserentis fide tenendam asserere nolit. Itaque quantumvis contemnendi sint qui Ecclesiæ status controversiam, in judicio communis Fidei movent; edenda est ratio ejus auctoritatis, propter communem Fidem asserendæ, quam per communem Fidem repudiari posse, quamvis levis suspicio sit. Cum autem rebus omnibus modum suum, ac fines, ratio sola præscribat; tum demum, quatenus obtinere debeat Ecclesiæ auctoritas, manifestum fieri potest, si ejus agnoscendæ rationes perspectæ fuerint.

Non esse ponendum, sed probandum, vel decreta Tridentina, vel adversa dogmata à Sp. S. inspirata esse.

Nunc illud, ab hoc statim initio, cavendum est; non posse quenquam, qui causam suam ratione disputari æquo animo ferat, ab hoc initio supponere, causam suam Sp. Sancto judice definitam. Notum est, utrum auctore Sp. S. sententiam tulerit Tridentina Synodus, simul hinc in dubium vocari, simul inde, tanquam ad communis Fidei necessitatem pertinens sumi. Nimirum, non constare Fidelibus rationem propter quam credant, si semel Ecclesiæ decreta in dubium veniant. Ac, etsi in dubium venire

 possit,

possit, num Papæ, an vero potius Concilii sententia Ecclesiam teneat, tamen, quod auctore Papa Concilium decreverit; quod hic factum constat; id si in dubium vocetur, nihil esse cur Fides communis firma censeri debeat. Neque enim posse Ecclesiæ de Fide constare, nisi auctore Deo teneatur, quod auctore Ecclesia decretum est. Itaque merito, propter repudiatum Concilium, *Hæreticos, Schismaticosque* & esse & haberi, qui R. sedi diffident; Ut cum Deo auctore, & Sp. Sancto inspirante, quicquid decreverit Concilium teneatur, non sit mirum, exitum discidii nullum inveniri. Nam neque postulandum est, ut, qui Concilium repudiant, minori auctore videri velint sententiam suam tenere, quam solis auctoribus Scripturis tenent. Quippe, Scripturas, solo Spiritu S. auctore fidem ipsas sibi facere, nefas putant dubitare, qui, propter earum perspicuam sententiam, Concilio sibi repugnandum statuunt. Nam Deo auctore non decrevisse Concilium, Deum se auctorem habere putant. Quod si quis, opinione sola teneri ab eis Scripturarum sententiam dicat; merito omnes rationem requirunt, communi Fidei coævam, cur Concilio auctore, in ejus sententiam recte interpretatas Scripturas credere debeant, qui, eas Concilii decretis repugnare, sibi constare putant. Dico autem *Fidei coævam*, quæ Ecclesiæ auctoritate antiquior sit, rationis ordine, neque eam supponat; de qua dubitari posse, ab eis qui Fidem communem agnoscunt, dictum est. Itaque, neque cesserunt quicquam criminibus *Hæresis*, aut *Schismatis* sibi objectis, qui adversarium sibi *Papam*, quasi *Antichristum*, & hærentes ipsi Ecclesias, quasi *Idololatriæ* reas proscripserunt. Neque enim à Scripturis discedunt; quibus auctoribus, graviora etiam vel *Hæresi* vel *Schismate* crimina, cum quasi manibus tenere se credant, nemo miretur, si auctore se Sp. Sancto sedi R. diffidere existiment. Nemo me hic id postulare credat, ab his vel ab illis, ut sententiam suam alio quam Deo vel Sp. Sancto auctore tenere se credant; qui hoc tantum postulo,

ut

ut communem Fidem, sententiis super quibus diffidetur priorem ac notiorem, rationisque ordine antiquiorem credant: Ut habeant unde ratiocinentur, qui ratione potius quam vi agendum putant; nec ultra sententiæ suæ hæreant, quam quatenus ipsam communi Fidei cohærere necesse sit. Nam nisi conveniat, non esse primo verum, Sp. S. auctore, vel Synodi decreta, vel Synodum repudiantium adversas sententias teneri, sed à communi Fide ducendas rationes, propter quas, quid Sp. Sancto tribuendum sit, constet, nulla iniri potest veritatis ratione disputandæ ratio. Itaque seponenda est interim omnis, de dictamine & instinctu Spiritus divini, præsumptio, quasi Deo auctore præjudicata; ut eis rationibus locus sit, absque quibus esset, ne communem quidem Fidem teneremus; Ut à prioribus, ac notioribus; quæ scilicet utrimque recepta sunt; ad difficiliora, quæ in dubium veniunt, definienda, grassari liceat. Erit suus locus, vel Hæresis & Schismatis criminibus disputandis, vel, quatenus in Sedem R. eique subditas Ecclesias Idolatras esse cadat, & Antichristi discipulos. Interea loci, suppositis eis tantum de quibus convenit, ad ea de quibus disputatur definienda, ordine ac ratione grassandum sit.

Pontificios gratiam gratis datam, adversarios, gratam facientem sibi sumere.

Hic tamen observandum, aliter asseri dictamen & instinctum Sp. Sancti decretis Synodi Tridentinæ, ac omnino Ecclesiæ, aliter ea repudiantibus. Nam ut Sp. S. auctore decernere credatur Ecclesia, hoc tantum postulatur, ut eis adfuerit, quibus Ecclesiæ nomine res tantas decernendi jus fuerit. Itaque ne id quidem requiritur, ut ipsis ad salutem adfuerit; per quos Ecclesiam obligare Deum nihil vetet, etsi ipsos à se alienos. Neque enim fidem instinctus divini Ecclesiæ faciendam restare, ab eis, quibus, auctoritate in Ecclesiam præditis, ipse assistentis Spiritus sui testimonium perhibuerit. Atqui è diverso, non est negandum, quærentibus his, unde de sensu Scripturæ constaret, responsum esse aliquoties, ab eis qui auctore Sp. S. repudiare

repudiare se putant decreta Concilii; perspicuas eis esse Scripturas, qui ad eas intelligendas inhabitantis Sp. Sancti dotem afferunt. Quid enim aliud consequens ei sententiæ sit, quæ aliam nullam *divinæ Fidei*; qua Scripturas Verbum esse Dei tenemus, qua Canonicas Veteris Testamenti Scripturas Apocryphis internoscimus; rationem agnoscunt, ab inspirantis & dictantis Sp. Sancti auctoritate? Unde dubitari non potest, eis qui decretis Synodi Spiritus S. auctoritatem asserunt, satis esse, adfuisse videri sententias ferentibus ejus gratiam, instar earum, quas, non salutis propriæ, sed ædificandæ Ecclesiæ causa dari constat. Quibus autem, ejus repudiandi Concilii, neminem esse constat, quem omnes auctorem aliter sequantur, nisi quatenus ex Scripturis veritatem ostendat, eos non aliter ducem sibi Sp. S. asserere posse, quam universim, veris Fidelibus adfuturum Dei Spiritum promissum sit; Ac proinde vere esse Fideles, quibus repudiare Concilium datum sit, supponi, cum asseri non possit, ab eis qui has rationes edunt. Quid huic discrimini consequens sit, suo fortasse loco monendum fuerit. Sumimus igitur hoc loco, tanquam ad intelligendas aliorum, non tanquam ad nostram probandam sententiam necessarium, duplex esse Gratiarum Sp. S. genus distinguendum; quarum has gratis datas appellamus, illas gratum Deo reddere eum cui adsint, dici soleat. Alteras, salutis causa eorum quibus adsint dari, alteras ad communem Ecclesiæ utilitatem spectare, ejusque causa dari à Deo. Nam etsi, nullam esse nisi per Christum, deique per Christum gratiam salutem, non est hic ab initio sumendum, sed eis rationibus suo loco probandum, quas hoc loco quærimus; dato tamen hoc, id est, supposito pro tempore, non concesso, quod ad intelligenda quæ disputantur, non probanda sumitur, nihil impedit ex prioribus, & notioribus, receptisque utrinque disputari. Itaque qui Concilii decreta asserunt, ii, secundum S. Paulum, ubi Charismata Spiritus bono Ecclesiæ dari disputat, 1 ad *Cor.* XII, 14. adesse

adesse iis quos auctores sequi Ecclesia debeat veritatis charisma; Qui autem Concilii decretis renituntur, sibi, tanquam Idololatriæ & Antichristo adversantibus, Spiritum Dei verum Scripturæ sensum dictare, si constare eis velint, quæ altrinsecus asseruntur, asserere debent.

Sp. S. instinctum, nisi præmissis credendi rationibus, discerni non posse.

Interea distinguendum est, auxilium inspirantis Sp.S., ac omnino inspirationem, & instinctum, vel ad effectricem causam, vel ad formalem pertinere, intelligi posse. Nam Christianismi fidem, non naturæ viribus, sed Sp. Sancti gratiæ imputandam esse, etsi neque hoc loco probandum sit, neque pro confesso sumendum, sed ea, quam hic quærimus, interpretandæ Scripturæ ratione probandum; manifestum est tamen, ad effectricis causæ quæstionem pertinere. Quod si quæratur, quare Christiani esse debeamus; ratio quæritur animo objecta, cujus intuitu amplectendus sit Christianismus. Est autem in Scholis tralatitium, potentias, habitus, actus peræque omnes ab objectis speciem accipere; Utpote, quorum ratio ipsa atque essentia in habitudine, quæ ad attingendum objectum pertineat, posita sit. Itaque cum in ea, secundum nostram intelligendi rationem compositione, quæ formæ ac materiæ, ad conflandas rerum naturas, concursui respondet, formæ loco sit differentia speciem constituens; objecta potentiarum, habituum, actuum, ad formalem causam pertinere dicendum est. Itaque non est hoc loco disputandum, divinitus eis Fidem revelari, qui per Fidem salutis compotes sunt; infuso cælitus lumine destitui, qui Fidem repudiant. Dato enim, sed non concesso; id est, supposito pro tempore; ad effectricem Fidei causam Sp. Sancti gratiam necessariam esse; præesse tamen oportet, ac præsupponi rationes, quibus revelari à Deo Fidem, eorum prædicatione, quos ipse ministros tanti operis adhibeat, idonea Fides sit. Quibus, etsi Apostolatus sui testimonium Sp. Dei perhibeat, repugnari tamen idoneis credendi rationibus, ab eis qui Fidem repudiant, Dominus in Evangelio ostendit; cum eos, qui

miracula ſua, quibus ad Fidem vocabantur, Principi dæmoniorum tribuebant, *Blaſphemiæ in Sp. Sanctum* reos agit. Nam niſi, quamvis idoneam credendi rationem, fruſtrari tamen poſset Crucis Chriſti Lex, Fidei Chriſtianorum appenſa, non eſset cur Deus Fidei præmium, jus vitæ æternæ, & Spiritus ſui promiſsum proponeret. Itaque nihil impedit, revelaſse ei Chriſtum Dei Spiritum videri, cui, refragantibus licet ſeculi cupiditatibus, ac periculis, Chriſtianiſmum Chriſtianiſmi nomine amplecti datum eſt; etſi idoneis rationibus perſuaſo, non alia Lege ſalutem æternam obtineri poſse. Sane, qui alio quam Dei ſpiritu aguntur, eos Dei ſpiritu agi ſe putare, utinam non notius eſset, quam ut probandum ſit. Atqui, non niſi vera Fides eſt, cui debetur Sp. Sancti promiſsum. Itaque ſupponendum eſt quicquid veram Fidem a falſa diſtinguit, ut te, non alio quam Dei ſpiritu agi, dignoſcas. Nam quicquid ad habendum Dei ſpiritum neceſsarium eſt, id totum, ad eundem ab hujus ſeculi ſpiritu internoſcendam, neceſſarium eſse oportet. Sane, niſi propoſitis credendi ratioibus, interventu ipſarum, veritatem Fidei ſpiritu Dei revelari teneatur, periculum eſt, ne illa etiam ſpiritu Dei revelari putentur, quæ propoſitis a Domino credendi rationibus non aſtruantur. Certum eſt Gnoſticos, ab Apoſtolorum temporibus, Marcionem deinceps ac Manichæum, Montanum etiam fortaſse, denique Muhammedem, ita ſcripturas pro Dei Verbo agnoviſse, ut dogmatibus ſuis, quæ ſcripturis contineri non contenderent, non minorem auctoritatem vindicarent. Quantum hinc abeſt Fanaticorum noſtrorum fiducia, ſive quod Scripturis contineri non contendant, ſive eum Scripturæ ſenſum, quem, propoſitis rationibus, propter quas Chriſtiani ſumus, aſtruere non poſſint, fidei Eccleſiæ imponentium? Adeo nulla ratio iniri poteſt, veritatis ratiocinando indagandæ, niſi ſepoſito dictantis Dei Spiritus præjudicio, a ratione credendi incipias.

Mode-

Modestius est omnino quod postulant, qui sententiam Synodi Tridentinæ in dubium venire nolunt, & Ecclesiæ, tanquam falli nesciæ, auctoritatem in disputationem vocari. Est enim communi hominum sensui, & rerum usui convenientius, ea lege constitutam à Deo Ecclesiam, ut eis auctoribus, penes quos ejus regendæ jus esse voluerit, securam eam esse de Fidei veritate voluerit. Et tamen quale est, ut, nondum supposita Fidei veritate, Ecclesia sibi vel dotem Spiritus, vel omnino Ecclesiæ jura ac titulos asserat? Nam quod veritas Christianismi, ad constituendum Dei filium, id ejusdem veritatis professio, ad constituendam Ecclesiam facit; Hactenus saltem, ut, nisi integra adsit, Ecclesiæ nomen sine re titulus sit. Cum igitur ad Ecclesiæ veritatem veritas Christianismi supponatur; priora & notiora Christianis omnibus esse oportet, quæ ad veritatem Christianismi, quam quæ vel ad veritatem, vel ad unitatem Ecclesiæ agnoscendam pertinent. Tum præterea, concesso, penes Ecclesiam esse, de controversa Christianismi veritate pronunciare, promisso Spiritus auxilio; Quis hanc auctoritatem, nisi in hominibus legitimo Ecclesiæ jure præditis, nisi legitimis modis, ad consentiendum de controversis rebus adductis, & liberum consensus sui arbitrium legitimis testimoniorum signis edentibus, eo valere putet, ad quod a Deo instituta Ecclesia est? Sive Papa sit, sive Concilium Generale, sive utriusque consensus, sive homo quicunque, sive hominum vel Ordo vel Ordines; non potest putari eorum sententiæ, nisi legitimæ, promissum Sp. Sancti auxilium interfuisse. At enim eorum, qui Ecclesiam quærunt, cui communicent, quotus quisque dogmatis Christiani universi, aut ejus particulæ cujuscunque veritatem non assequatur facilius, quam eorum, quæ ad legitimam Ecclesiæ de controversis sententiam pertinent? Nam, ut de eis, quæ ad omnium salutem necessaria sunt, singuli rationem Deo reddant, ita rationi consentaneum est, ut tamen, in eis quæ minime necessaria sunt, teneri

Cum eis disputari non posse, qui Tridentina decreta à Sp. S. inspirata supponunt.

neri non videantur, ultra id quod eis poſſe Deus conceſſit: Quod ſi ad Eccleſiæ veritatem ſupponenda eſt dogmatis Chriſtiani integritas, tum, priora ac notiora ſunt, quæ ad ſenſum Scripturæ, quam quæ ad auctoritatem Eccleſiæ conſtituendam requiruntur. Quæ ſi vera ſint, ſi neceſſaria, tum, niſi ſepoſito Spiritus Eccleſiæ dictantis præjudicio, eiſdem rationibus, quibus communem Fidem tenemus, diſputandam Eccleſiæ decernentis auctoritatem permittamus, nulla iniri poterit ratio veritatis ratiocinando indagandæ. Id autem fieri nequit, niſi, utrum omnino divinitus auctorata ſit Eccleſia, ad examen deduci poſſit. Fruſtra ſane, *Hæreticorum & Schiſmaticorum* nominibus proſcribuntur, qui, ingratiis R. Sedis, inſtaurandam Eccleſiam ſuſcipiunt, propter præſumptum Sp. Sancti auxilium eis præſtitum, qui condendis Tridentinis decretis affuerunt. Niſi prius, editis ſingulorum rationibus, conſtet, ad decernendum deſcendi, & potuiſſe, & debuiſſe, non magis, hominum perſonis Concilium implentium, addici poterit Spiritus Sancti afflatus, cujus ipſi nullum pignus exhibeant, quam Fanaticis noſtris, inſpirari ſibi ea, quorum homini nato nemini Fidem faciant, ſponte ſibi Fidem haberi poſtulantibus. Contendentibus enim inter ſe partibus, penes quos ſit Eccleſia, cujus Communio ſalutem afferat, ſibi ſoli, nulla allata idonea ratione, Dei Spiritum aſſerere, id vero eſſet, affirmanti ſibi ſponte credi poſtulare. Etſi enim communis Fidei ratio oſtendat, non eſſe eam integram Fidem, nec ſalutis ſpem facere, niſi quæ Communionem Eccleſiæ ad ſalutis ſpem poſtulat; Tamen, ſi eadem Fidei ratio oſtendat, non eſſe ſatis ad ſpem ſalutis Eccleſiæ Communionem, niſi ad profeſſionem qua conſtat Eccleſiæ Communio, implendæ profeſſionis ſinceritas accedat, facile conſtabit, neminem ſibi præſentem Dei Spiritum polliceri poſſe, qui veram ſe Fidem, in veræ Eccl. Communione tenere, perſpectum non habeat; Qui, Fidem quam teneat opere ſe implere. Quæ cum ejuſmodi ſint, ut, ſine ratione verum

Scripturæ

Scripturæ sensum à falso discernendi, ex Scripturis haberi non possint; Manifestum est, de Gratiæ gratum facientis auxilio, nisi positis recte intelligendæ Scripturæ rationibus, præsumi nihil posse. Gratiam autem gratis dari nullam nisi Ecclesiæ, cum ne ipsi quidem contendant, qui sibi sumunt nomen Ecclesiæ, omnino, priores esse rationes oportet, quibus veram esse Ecclesiam probent, cujus hoc sibi nomine sumant.

Non lumine sed usu rationis definiendum.

Sumendum autem & illud hoc loco, pro tralatitio; aliud esse, cur vera sint, in quibus posita est Fides Christianorum, astruere, aliud, cur ipsis credi debeat. posito enim, à Deo missos, quibus auctoribus credimus, non posset dubium esse, pro veris accipienda, quæcunque ab illis traduntur; etiamsi, vera esse, nulla ratio ostendat. Quæ ad Dei naturam, voluntatem, consilia spectant, nisi Deo revelante non constant. Itaque controversias de Religione ratione finiendas esse, non hoc valet, ut rationis lumine, vel rebus rationis lumine perspectis, sed, ut rationis usu finiendæ credantur. Neque enim à rebus ratione perspectis, sed divinitus revelatis, ratiocinando disputandæ sunt, ac terminandæ.

CAPUT

CAPUT. II.

Scripturarum Fidem in ea miracula deſinere, quibus Dominus & Apoſtoli Evangelio, Moſes ac Prophetæ Legi Fidem aſtruxerunt: Tum, in eam Analogiam, ſecundum quam, vet. Teſtamenti Hiſtoria novi Teſtamenti Myſterio reſpondeat. Patre Myſtico ejus ſenſu ſalutem adeptos.

Idem eſſe, de Fidei & de Scripturæ veritate diſputare.

SUMPTUM igitur ſit ab initio, inter partes, quorum Controverſiæ, quibus terminis finiendæ ſunt, quærimus, de nominis Chriſtiani profeſſione, deque Scripturis ſacris pro Dei Verbo agnoſcendis, convenire. Non enim ignoro, fuiſſe, qui Scripturarum auctoritatem ſibi probandam ſumpſerint, ſuppoſita Fidei veritate. Sed eorum anxietatem, non poſſum putare cuiquam probatum iri, qui huc communem hominum ſenſum adhibeat. Quis enim ita inſanit, ut ſuſcipiendam ſibi Fidem non dubitet, cum de Scripturis dubitet, vel res Fidei, vel rationes continentibus? Quis Judæo, de ſuſcipiendo Domino Chriſto hærere aquam poſſe credat, poſtquam novi Teſtamenti Scripturas, totas commendandæ Chriſti Fidei ſcriptas, divinitus inſpiratas fuiſſe agnoverit? Illud, ad conſtituendum Scripturæ ſenſum, non poteſt non multum facere, in confeſſo eſſe, quibus rationibus agnoſcendæ ſint pro Dei Verbo Scripturæ. Neque enim alia eſſe ratio poteſt, univerſim, cur amplectanda Fides ſit, ſtatuendi, ac de ſingulorum veritate, in quibus Fidem poſitam eſſe contenditur. Itaque cum idem ſit, de ſenſu Scripturæ, ac de eis quæ propter ſcripturas de Fide quæruntur, ſtatuere, neceſſe eſt primo, de ratione credendi, propter quam, ſcripturas etiam Verbum eſſe Dei agnoscimus, conſtare eis, qui ad conſtituendam, vel Fidei veritatem, vel ſenſum Scripturæ graſſantur. Omnino nihil accidere potuit opportunius, quam, ut, de ratione agnoſcendæ pro Dei

Verbo Scripturæ, disputandum primo sit; Modo teneatur, idem esse, de ratione quare Christiani sumus disputare.

Eam totam à miraculis pendere.

Eam autem & brevem & liquidam ediderit, qui affirmet, totam credendi rationem à miraculis pendere, quorum patrandorum virtute, voluntatis suæ internuncios Deus instruxerit; ut eis constet ad quos missi sunt, falsum esse non posse, cui Deus Testimonium perhibeat. Nemo mihi hoc loco objiciat, Dominum ac Apostolos, Mosis & Prophetarum testimonio, fidem sibi facere; ac proinde Scripturis, non minus quam miraculis. Facile enim respondetur, nec Mosem nec Prophetas, nisi editis operibus, quibus à Deo missos se probarent, fidem sibi conciliare potuisse. Itaque auctoritas quam obtinet eorum testimonium, tota in Deum, legatos suos mirabilibus edendis operibus asserentem, refundenda est. Scio Judæum *Maimonidem, Titulo de Fundamentis Legis* cap. VIII. negare, suam ac Gentis suæ fidem miraculis à Mose editis niti, sed sola tantum *Montis Sinai statione*; Sic enim pompam ejus Diei appellant, qua Legem majores sui acceperunt; cum allocutus universam simul Gentem Deus, præsens præsentem, Legem ipsis vivendi, digno Majestate sua terrore, sancivit. Nimirum, hanc sibi rationem reddunt, cur Domini Christi, ejusque Apostolorum miraculis, ad amplectendum Evangelium non moveantur. Et tamen majoribus ipsorum, visis paucis, quibus Deus Mosem instruxerat, miraculis primum, deinde mirabili prorsus Maris Rubri transitu *credidisse*, laudi datum est, *Exod.* IV. 30, 31. XIV. 30, 31. Sed per illud leve est, quo sibi satisfaciunt. Nam, quid aliud est, aut fuit, tota illa quam prædicant *Montis Sinai Statio*, quam opus mirabile, eo fine à Deo editum, ne unquam, Legem Moysi à Deo datam, in dubium veniret? Quid aliud sermo cum populo coram institutus, quam in aere nutu Dei formata sermonis humani imitatio? Quid aliud reliqua pompa, & quæ ipsam complebant universa, quam sigillum Dei Mosis legationi appensum? Scio Josephum

sephum Albo Judæum, de *Radicibus Fidei* Judaicæ III. 11. addere hoc Sententiæ Maimonidis, ut dicat majores suos, in *Statione Montis Sinai*, provectos a Deo, non solum in Ordinem Prophetarum, sed etiam in gradum Prophetiæ Moysi proprium; nam cum Prophetis *per Visionem vel per Somnium* agere se solitum, ostendit Deus, cum Moyse tanquam *cum amico, ore ad os* colloqui. *Num.* XII. 6, 7, 8. Cum igitur ore ad os, cum populo egerit Deus in *Statione Montis Sinai*, cum eis non aliter quam cum Moyse egerit. Sed hæc frustra sunt. Nam quid opus Moysi dono Prophetiæ, ad hoc tantum, ut voces per miraculum à Deo editas de Propitiatorio exciperet? Nisi dei mentem ac sententiam, nisi consilium eorum quæ Dei nomine populo præcipiebat, per Dei Sp. intellexisset, non erat cur Prophetam se ferret, potius quam, quemcunque Deus, ad miraculum exceptorum cœlitus Dei sermonum testem adhibere potuisset. Nam quod sine perturbatione, quam Visiones ac somnia Prophetarum afferebant, tanquam amicus cum Deo colloquens, sermonem ejus percipiebat, propterea ad honorem Moysi habitum pertinet, quod secretorum suorum tam familiariter eum participem fecisse Deum intelligimus. Quod si non poterant Gentes simul universæ, ad quas Evangelium destinabatur, Deum coram loquentem audire, perinde ac Judæi, quibus solis ferebatur Lex Moysi; num propterea Deo vires deerant, quibus, idoneis novo nuncio operibus, fidem faceret? Nimirum stupidi nos, ac ingrati, nisi tanto luculentioribus, Evangelio quam Legi, operibus testimonium perhibitum agnoscamus, quanto majus fuit, ad Evangelium Gentes, quam ad Legem Judæos adducere.

Lex Naturæ ad eam supponitur.

Nec tamen dissimulandum est, quantam vim habeat, ad astruendam Evangelio fidem, præceptorum ejus, cum luce animo humano divinitus indita, conspiratio. Neque enim vel Deum esse, vel homine condito humana curare; ac proinde, cum in hoc seculo bonis male malis autem recte sit, quos immortales, quoad animas quidem, condiderit, eos

eos in altero seculo pro meritis remuneraturum; hoc loco probare institui, sed pro utrimque concesso sumere. Itaque divinæ justitiæ, puritati, sanctitati, majestati; immensum in modum super omnem animi humani conceptum elatæ, ita tamen, ut ab eis, in quibus sibi animus hominis, tanquam Deo vel gratis, vel ingratis, vel placet vel displicet, non possit ejus sanctitas abhorrere; in eis quæ, tanquam Deo revelante docentur in Scripturis, non potest animi humani conscientia testimonium vel non perhibere, vel negare. Cum enim, insitam esse hominum animis, cum ad eos affertur primo Evangelium, erga Deum Religionem, ponendum omnibus sit, qui propagandam Fidem suscipiunt; Neque non testes appellandi sunt, quibuscum de Fide suscipienda agitur, quam Deo digna sit Lex salutis, quam fert Evangelium: Neque tamen propterea, de veritate eorum, quæ Fide ad salutem tenenda ratio credendi dictat, ex rationis dictamine pronunciandum; Sed ex rationibus interpretandæ voluntatis divinæ, quas idonea ratiocinatio in apertum proferre possit. Quare, quicquid potest lux animo insita, cum nihil valeret, nisi, quasi Deo ad salutem necessaria revelante, ad credendum homines vocarentur; non necesse est, insitam animis hominum lucem, quæ bona à malis discernit, ad rationem credendi, sed ad ea quæ ad credendi rationem supponenda sunt, referri.

Totius Scripturæ consensus hoc probat.

His igitur sepositis, cum omnem credendi rationem, miraculis, à Domino Christo ejusque Apostolis, à Moyse & ipsum secutis Prophetis, faciendæ Fidei a Deo se missos, editis, contineri dicimus, nihil aliud dicimus, quam quod universa clamat Scriptura; Quæ, sive Judæos sive Gentes mirandis operibus, quibus se Dei Legatos Moyses & Prophetæ, Dominus & Apostoli probabant, commotos, non potuisse, quantumvis captum hominum superanti Fidei, non Fidem adhibere ostendit, cum ab eis traderetur, quos à Deo missos diffiteri non poterant. Nam, quod in eo consensu, quo sibi invicem divinæ Scripturæ partes testimoni-

um perhibent, elucet manifestum ejusdem Dei Spiritus, in omnibus ejus Scripturis indicium; ad vim eorum operum, Spiritus Dei virtute editorum referendum est, propter quam, singuli pro Dei Legatis suscepti sunt.. Neque enim in tanta ingeniorum, tanta studiorum humanorum varietate, eluceret tanta in unam Christi Fidem conspiratio, quantam omnes ostendunt Scripturæ divinæ, quantumvis a se invicem locis, temporibus, institutis causisque scribendi dissitæ, nisi Dei Spiritu omnes ad eundem scopum intendente. Itaque, cum Dei gloriæ non interesse non possit, idoneis ad fidem sibi faciendam rationibus instructos legatos ejus existimari; quod ad fidem singulis, apud eos quibus prædicabant, astruendam satis erat, id ad fidem universis, consensu singulorum affirmandam, & abunde esse, & miraculi locum habere, tenendam est.

Quale V. Test. testimonium, Novum desideret.

Verum, cum miraculis Legationis suæ testibus, Dominum & ejus Apostolos fidem sibi conciliasse, expedita ratio sit; quid opus fuit testimonio Moysis ac Prophetarum, ad fidem Evangelio conciliandam? Aut quo tandem pacto, Moysi ac Prophetarum testimonio stabit Evangelium, quos, *usque ad Joannem valuisse*; id est, deinceps non valuisse; Dominus ipse in Evangelio pronunciat; ita ut, introducto Evangelio Legem vacare, manifestum sit? Equidem si, qualem Judæi etiamnum Messiam expectant, talem Deus ab initio designasset, non esset cur, aliis a Deo miraculis instructus, quam eis, quæ ad instaurandum Gentis suæ regimen, & subjiciendas sibi Nationes pertinerent, (puta si verbi causa, operibus eis, miraculorum nomen deberetur, quibus Legem suam Muhammedes sancivit,) ad eos accederet, qui Messiam qui hæc faceret, tanquam Lege ac Prophetis prædictum, quotidie expectabant. Verum, cum longe aliud illis Legis ac Prophetarum prædictionibus designasset, ac illi, male acceptis eorum oraculis credunt; Tale Domino & Apostolis ejus testimonium perhibendum erat, quod ad fidem ipsis conciliandam satis fuisset, si Lex nulla, Pro-

phetæ

phetæ nulli præcessissent. Nam qui, non minori auctoritate Gentibus Evangelium commendaret, quam Legem olim Judæis, eum & consilii sui, in danda Lege & Prophetis, & ejus sensus, quem Moysi ac Prophetis inspiraverat, idoneum & esse testem, & esse debere, quis neget? Præsertim, qui tam aperta, de aggregandis ad suum populum *Nationibus*, vaticinia præmiserat, ut, stante eo Legis sensu, de quo Judæi contendunt, vel nihil valerent, vel exitum nullum haberent. Itaque cum omnis, quæ tum temporis extabat, erga Deum Religio, Judæis ac Gentibus absolveretur; Cumque abunde sit, in operibus a Christo Domino ac Apostolis, asserendæ legationi suæ editis, quo Judæis satis fiat, Jesum Dominum eum esse Messiam, quem Legis ac Prophetarum oracula, ex Dei mente intellecta, venturum prænunciabant; Evangelium Legis ac Prophetarum testimonio stare, cum tamen Christi & Apostolorum miraculis stet, expedita ratio est.

Lex Moysi, carnalis & spiritualis.

Sed hæc quia, quamdiu, quem sensum Legi ac Prophetis asserit Fides, non dicimus, obscura sunt, tenendum est Christianis, qui, quam debent fidei suæ rationem Judæis reddere cupiunt, Deum Lege Moysi, non minus civilem populi sui vitam; quam ab aliis Gentibus, quæ ad Idola a Deo vero desciverant, separatam volebat; quam, sui colendi formam ac ritum constituere voluisse. Itaque veteri populo terræ Cananææ Dominium, ac eorum omnium, quæ inde provenirent, cum libertate, ea Lege fructum pollicitum esse; non minus, ne aliis civilibus legibus viverent, quam ne alium Deum, aut aliter quam Lege præscriptis ritibus colerent. Terram autem Cananæam, vitæ beatæ olim in cœlis agendæ figuram a Deo institutam, non magis apud Judæos, quam apud Christianos dubitari puto. Sunt enim tam expressa, hinc inde, in veteribus Scripturis, hujus apud Deum arcani indicia, ut nihil aliud à Judæis postulandum sit, quam ut, quod in multis obtinere sua ipsi sponte palam ferant, ejus rationem in omnibus valere æquum putent. Po-

ſtulandum autem, non gratis, quod dici ſolet, ſed tanquam omnium eorum miraculorum demonſtratione confectum, quæ a Domino & Apoſtolis, aſſerendæ Legationi ſuæ edita, in novis Scripturis legimus. Neque alia eſt ratio, in qua, veteres Scriptores Chriſtiani adverſus Judæos diſputant; peccato in mundum defectione primorum parentum ingreſſo, libertatis ac ſalutis eandem rationem, quam Evangelio revelavit, à Deo ab initio inſtitutam; id eſt, ante Legem primum; ac proinde ſub Lege; non Lege, ſed Evangelio ſalutem Patribus contigiſſe. Cum autem generis humani indoles, in malum propenſa, Idololatriæ labe, ac malorum omnium, quæ Idololatriam ſequi, initio Epiſtolæ ad Romanos S. Paulus oſtendit, orbem terrarum, nequicquam Patribus juſtitiam prædicantibus, inundaſſet; Deum ſuo cultui genus Abrahami, clarioribus indies editis miraculis deſpondiſſe. Et ne in Idololatriam reciderent, quam peregrini in Meſopotamia, & poſtmodum in Ægypto amplexi fuerant; quod *Ezek.* XX. 7. *Joſuæ*, XXIV. 2, 14. auctoribus credendum eſt; libertatem eis, ac terræ promiſsæ Dominium hac Lege obtuliſse, ut a Gentibus reliquis, Legum diverſitate diſcreti, ſe ſolum pro Deo colerent. Nam qui ſub Lege hoc tenerent, non erat quo minus, qui Dei & proximi charitatem, hujus ſeculi mercede, & fœlicitatis terrenæ Lege colerent, ſpe vitæ cœleſtis, eandem, animi ſui ſponte amplecterentur. Hæc autem illa eſt Chriſtiana pietas, quam, ante latam Moyſi legem, pro ſalutis æternæ, ac ſinceræ juſtitiæ lege valuiſse, Dominus primus & Apoſtoli, ac eis ducibus, Chriſtiani Scriptores adverſus Judæos contendunt. Quæ ſi vera ſint, vel duplex erit Moyſi Lex, vel duplex Legis Moſaicæ ſenſus, etiam Judæis, in Meſſiam, tanquam Lege promiſsum anhelantibus. Altera eſt, cujus obſervatio, quamvis, quoad exteriorem tantum actum, literis Moſaicis præſcriptum, terræ tantum promiſsæ fœlicitatem pro mercede afferebat: Altera quæ vitam futuram, eadem præcepta, ex Dei proximique charitate obſervantibus.

ſervantibus. Neque enim, ſi hoc ſub Lege factum ſit, Legis vi factum conſequens erit; Quod ab ejus populi Majoribus, Patribus ac Prophetis, niſi Dei Spiritu præditis, nunquam præſtitum fuiſſet. Neque Spiritus Dei dos, niſi eadem Fidei Lege, venturum Meſſiam expectantibus, qua, veniſse Chriſtum profitentibus, proveniſset.

Duplex veteris Teſtamenti ſenſus.

Hic igitur, univerſim, cardo eſt ejus differentiæ, qua, duplicem veteris teſtamenti ſenſum diſtinguendum eſse contendo; unum in promptu poſitum, & obvium, ſecundum hujus ſeculi promiſſiones, terræ Cananææ dominio comprehenſas, & eam Legis, ſecundum verborum primo obvium ſenſum obſervationem, cujus merces erant: Alterum myſticum, & reconditum, ſecundum eam Legis obſervationem, quam homines fideles ac pii tum temporis, duce Dei Spiritu, tanquam Legem futuri ſeculi, a Deo, ſub prioris velamine propoſitam, intelligebant. Cum enim, ſuſceptæ Legis Moſaicæ intuitu, factus ſit ſui juris populus Dei vetus, & in Reipub. formam, præceptorum ejus ac rituum obſervatione redactus: Novus autem, ex univerſis Gentibus ita coactus, in unum quaſi corpus, futuri ſeculi pollicitatione, ut tamen, ſingulis quæ ad eum ſe aggregent Gentibus, ſuæ leges, in hujus ſeculi regimine, integræ ſint; non poteſt Evangelium Lege promiſsum, eo ſenſu videri, quo, ſtatus veteris populi, quoad ad hanc vitam, conſtitutus ſit. Quare, quibus, Dominum Chriſtum idoneis rationibus mundo probatum, convenit, ii conſtitutam eiſdem momentis, literalis ſenſus & carnalis à Myſtico & Spirituali differentiam, recuſare non poſſunt. Quibus autem, Dominum Jeſum Chriſtum eſse, nondum perſuaſum eſt, ſua ſponte, ac ſepoſitis operibus, quibus à Deo ſe miſsum oſtendit, idem facturi ſunt, ſi carnalem Legem, quanti pretii ſit, ac quam Deo accepta eſse debeat, quatenus ultra literalem ſenſum nihil ſpectet, rectæ rationis momentis perpendant. Quis enim facile credat, moroſitatem Legis, ac præceptorum ejus obſervandorum, ſuperſtitioni haud temere alie-

nam

nam diligentiam, quis ſacrificiorum nidorem, ac animalis ſanguinis ſordes, Deo gratas eſse poſse putet, ſi ſignificationem eam, quam Evangelium exponit, ſeponas; Præſertim ad Spiritualem ejus obſervationem collatas, quam Evangelium, pro Lege vitæ æternæ requirit?

Probatur, obſcuriorum Apoſtolicæ Scripturæ locorum explicatione.

Generaliter poſita hæc, ita ut ad omnes Vet. T. ſcripturas pertineant, generaliter ex Novi T. ſcripturis affirmanda ſunt; Tum ex ſcriptoribus Chriſtianis, quos adverſus Judæos eiſdem telis pugnare diximus. S. Paulus 2 ad *Cor.* III.6.ſic de Deo; *Qui nos idoneos fecit N.T.miniſtros,non literæ ſed Spiritus*; *litera enim occidit, Spiritus autem vivificat.* Pergit autem per reliquum caput totum miniſterium ſuum Moſaico anteponere; hujus gloriam eam fuiſſe differens ,quam Moyſes, *velamento vultui ſui oppanſo* occultaverit; Verum, ex eo ſenſu quem aſtruimus, *velatum* adhuc Judæis ſpiritualem legis ſenſum, qui idem Evangelium eſt, diſputat, quamdiucunque lectis veteribus ſcripturis, Chriſtum tamen & Chriſti Fidem repudiant. Neque alio pertinent, quibus Corinthios ſuos ab Idololatriæ communione revocat, 1 ad *Cor.*X.1,4. *Nolim autem ignorare vos Fratres, fuiſſe Patres noſtros ſub nube omnes, & mare omnes tranſiſſe, baptizatos etiam in Moſem omnes, in nube & mari: Item eandem omnes Spiritualem eſcam ediſſe,eundem omnes Spiritualem potum bibiſſe; Bibebant enim ex Spirituali, quæ ſequebatur eos, Petra; Petra autem erat Chriſtus.* Nam quid eſt, *in Moſem baptizatos fuiſſe* Patres *in nube & mari*; Niſi tranſeuntes mare, nube velante, Moyſi ſe regendos tradidiſſe; ſicut Chriſto ſe permittunt, qui baptizantur Fideles? Quid *eſca, potus, Petra Spiritualis*, niſi quæ eſcam, potum, Petram Evangelicam deſignant, eique reſpondent? Unde idoneum Apoſtolo argumentum,idem ipſis, quod ad ſeculum futurum attinet, expectandum, quod Patribus, quoad terram promiſſam, accidiſſe legimus. Tuetur igitur generalitatem ſuam epiphonema quod ſubdit Apoſtolus;*Hæc autem omnia eis in figura contingebant; Scripta autem ſunt nobis admonendis, quibus*

extrema

extrema seculi occurrerunt. Neque enim concedendum est; idem, ullibi veteris scripturæ non obtinere, ubi eadem ratio locum habet; quatenus locum habet, ex eis quæ pergimus dicere constabit. Interea loci, manifestum hinc evadit, qua ratione Apostolus ad *Heb.* XI. 24, 25, 26. cum *maluisse* Mosem laudat *mala, quibus premebatur Dei populus, quam deliciis ad tempus frui, cum peccato conjunctis*; *Visum ei Christi opprobrium majores divitias* subdit, *quam thesauros Ægypti*; *Propterea quod redditum iri mercedem expectaret.* Nimirum, quid hoc erat, nisi crux Christi; Quatenus quidem ejus ferendæ lex, veteri testimento velata, salutem etiam tunc afferebat? Itaque recte, eadem ratione, idem; XIII. 8. *Jesus Christus heri idem, ac hodie, & in seculum.* Sed omnium clarissime, si attendat quis, S. Paulus, 1 ad *Cor.* II. 12, 13. *Nos autem non accepimus Spiritum mundi, sed ex Deo Spiritum, ut sciamus quæ nobis a Deo data sunt*; *Quæ etiam loquimur verbis, non quæ humana sapientia, sed quæ Sp. S. docuit*; *Spiritualibus Spiritualia comparantes.* Nam *Spiritualia* hæc, quæ *Spiritualibus* a se conferri prædicat, quid aliud sunt, quam Lex spiritualis; sive spiritualis Legis Mosaicæ & secutorum Mosem Prophetarum sensus; quam, Evangelicæ prædicationis, palam spiritualis, comparatione, ostendi à se S. Paulus affirmat? Propterea sane, & *Spiritualem* esse *Legem* affirmat ipse ad *Rom.* VII. 14. & S. Stephanus, *Act.* VII. 38. Mosem λόγια ζῶντα, *viva oracula* in deserto accepisse, asserit; quæ, *vitam* hac sola ratione afferre, communis Fides postulat. Neque alia ratione S. Paulus, *Judæum & circumcisionem eam quæ in propatulo, secundum carnem ac literam, a circumcisione cordis, & Judaismo secundum Spiritum, in corde abditum*, distinguit, ad *Rom.* II. 27, 28, 29. Neque alia, *revelari Evangelio Dei justitiam asserit, ex Fide in Fidem*, ad *Rom.* I. 17. ea nimirum quæ sub Lege, in eam quæ sub Evangelio justificat. Neque aliud sibi voluit S. *Joannes*, I. 16, 17. cum de Domino Christo hæc scriberet; *Et ex plenitudine ejus omnes accepimus, & gratiam pro gratia*; Gratiam scilicet

Evangelio

Evangelio revelatam, pro ea quæ Lege velabatur; sic enim sequitur; *Quia Lex per Mosem data est, gratia & veritas per Jesum Christum extitit.*

Tum, universæ Apostolorum, adversus Judæos & Judaizantes, disputationis inductione.

Sed quid ego obscuriora Scripturæ Apostolicæ testimonia colligo, propterea quod generaliter hanc rationem ita astruunt, ut ad totam veterem Scripturam extendi possit? Extant Apostolorum Epistolæ, & Acta, tum, si vis, Apocalypsis Prophetia, totus nimirum Apostolicæ Scripturæ census, astruendo ex veteribus Scripturis prædicationis Evangelicæ Mysterio, diserte in tabulas relatus. Quid enim prohibet, negligere hoc loco, id quod his inter se Scripturis interest, suis locis definiendum, ut quod omnibus commune est, ab Ascensione Domini, promulgato demum Evangelio editas fuisse, in communem hujus loci rationem veniat? Inprimis autem ea loca spectemus, quibus astruitur Fides, sive adversus *Judæos*, sive adversus Fideles, propter minus perspectam credendi rationem ita *Judaizantes*, ut Legi non minus quam Fidei salutem acceptam ferrent. Haud scio an habituri sint illud monenti mihi gratiam, sine quo, satis scio, nullam esse legitimam tuendæ a Judæis Fidei rationem, qui alias se habere putant idoneas. Mihi satis est, non aliam esse ab ea legitimam, quam adhibent, & adhibere docent Apostoli. Spectentur eorum Epistolæ, sive aliæ Scripturæ, quatenus quidem, adversus, sive Judæos, sive Judaizantes Fideles, *non Lege sed Fide* salutem contingere contendunt; Mentiar, nisi ad eandem analogiam exponendæ sint, quam adductis jam eorum Scripturis adhibuimus, quæcunque sunt, quibus ex veteribus Scripturis astruitur Fides. Non quod alia ratio obtineat, sive adversus subnascentes Hæreses, hac posita hypothesi disputatur, sive monentur officii sui Fideles, sive quid aliud agitur, quod veteris Scripturæ testimonio asserendum sit, vel astruendum. Idoneam autem esse hanc asserendæ argumentationis Apostolicæ, à Judaicæ pertinaciæ incursibus, sicut Fideli nemini dubitandum est; Ita nullam

lam esse aliam, etsi, in Apostolica Scriptura cum vetere conferenda non versatis, frustra suadetur; (Quæ una ratio est, manentis in æternum contentionis, sicut ait Dominus; *Erratis nescientes Scripturas*) facile tamen comperient, qui à nobis moniti, hoc inire examen gravati non fuerint. Cujus ego universæ observationis unum exemplum affero, undecimum Caput *Epistolæ ad Hebræos*; quo, *Fide non Lege* salutem Patres consecutos asseritur. Nam ut, aliud ab hujus seculi bonis à Deo expectasse eos per Fidem, satis manifestum est, ex hujus capituli disputatione; Ita, perpetuam esse allegoriam cœlestis Patriæ, & populi Fidelis ad eum peregrinantis, in rebus Patrum ac Prophetarum, terræ promissæ jus ac bona spectantibus, universa mani festum facit. Frustra idem in reliquis obtinere contenderetur; Nam Scripturarum cognitio; quam, principii loco habendam eis, ac assumendam, qui de hæc disputatione recte judicare volunt, satis est hoc loco moneri; facilem efficiet hujus rationis translationem, ad omnes Apostolicæ Scripturæ obscuritates illustrandas; quas ad hanc rationem referendas esse, modicus usus monstrabit.

Præterea, consensu Scriptorum Ecclesiæ, de iis quæ ante Legem primum;

Ecclesiæ auctoritatem ad hanc causam adhibere ineptum esset; nondum scilicet constitutam, sed, rationibus hanc causam poscentibus, constituendam. Auctoritatis Ecclesiæ loco erit, Doctorum & Patrum Ecclesiæ auctoritas; Qui si eandem rationem, tuendæ adversus Judæos veritatis, institerunt, quam institisse Apostolos ostendimus, idoneum erit argumentum, nullam aliam ab eis inire posse, qui Apostolos sequi volunt. *Eusebius Cæsariensis, demonstrationis Evang.* l. 8. eandem causam agit adversus Judæos, quam, adducto Epistolæ ad Hæbræos capite agere Apostolum ostendimus; Tantum quod, tanquam Christianos, non tanquam Judæos, salutem assecutos Patres contendit; Apostolus autem, Fide non per Legem. Egregius est in hanc rem locus *S. Joannis Chrysostomi Homil.* XLII. *in Gen.* XXXVIII. 30, ubi Gemellos, quos Judas Patriarcha ex Thamar sus-

F cepit,

cepit, in figuram Christianorum & Judæorum exponit. Faciente enim Deo, manum prior extendit, qui posterior nasciturus erat; Ut significaretur, sub-ingressuram Legem, quæ Fidei cessura erat. Nam & Abel, Enoch, Noe, Melchisedek & Abraham ante Legem Deo placuerunt, prorsus ut post Legem Christiani. Ut autem a peccatis superantibus respiraretur, datam esse Legem, quæ peccatum, etsi non extingueret, tamen proposita pœna cohiberet; Fidem ultimo loco, quæ tolleret. Hujus expositionis auctorem ipsi fuisse invenio *S. Irenæum, contra Hær.* IV. 43. Idem ejusdem Operis IV. 28, *Facilem autem ad Idola reverti populum erudiebat per multas advocationes, præstruens eos perseverare & servire Deo; per ea quæ erant secunda ad prima advocans; Hoc est, per typica ad vera, per temporalia ad æterna, & per carnalia ad Spiritualia, & per terrena ad Cœlestia.* Vide & Caput 24. Tum, IV. 35. *Munera autem, & oblationes, & sacrificia omnia in typo populus accepit: Quemadmodum ostensum est Moysi in Monte Sinai, ab uno & eodem Deo, cujus & nunc in Ecclesia glorificatur nomen in omnibus Gentibus. Sed terrena quidem, quæ sunt erga nos disposita, typos esse congruit eorum quæ sunt Cœlestia, ab eodem tamen Deo facta.* Hæreticorum autem esse, facere Cœlestia typos aliorum Cœlestium; Quod quia faciebant Hæreses contra quas scribit, propterea rursus *Irenæus, actionibus Prophetatum* scribit, cap. 37. & in eandem sententiam sæpius. Sed & rursus Chrysostomus ad *Gal.* III. 16. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτοὺς ἐθορύβει τὸ τὸν νόμον ἀρχαιότερον εἶναι, τὴν δὲ πίστιν μετὰ τὸν νόμον, καὶ ταύτην αὐτῶν ἀναιρεῖ τὴν ὑποψίαν, δεικνὺς ὅτι τοῦ νόμου πρεσβυτέρα ἡ πίστις. Καὶ τοῦτο δηλοῖ ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ· πρὶν ἢ γὰρ φανῆναι τὸν νόμον ἐκεῖνος ἐδικαιώθη. Δείκνυσι δὲ, ὅτι καὶ τὰ νῦν γινόμενα κατὰ προφητείαν ἐγένετο. *Quoniam enim ipsos turbabat, quod antiquior Lex esset, Fides autem post Legem, hanc etiam illorum suspicionem tollit, antiquiorem esse Lege Fidem ostendens. Hoc autem ab Abraham manifestum facit; Priusquam enim extitisset Lex, ille justificatus est. Ostendit autem,*

autem, quod quæ nunc fiunt ſecundum Prophetiam acciderunt. Sic etiam Theodoretus, ad *Gal.* IV. 11. Οὕτω δείξας τὴν πίστιν τοῦ νόμου καὶ πρεσβυτέραν καὶ τιμιωτέραν, δείκνυσι πάλιν τὸν νόμον τῆς περὶ τὸν Ἀβραὰμ γεγενημένης ἐπαγγελίας μεταγενέστερον, ἀποφήνας τὴν χάριν πρεσβυτέραν τοῦ νόμου. *Sic, cum Fidem Lege & antiquiorem & præſtantiorem demonſtraſſet, rurſus Legem promiſſione Abrahamo facta ætate poſteriorem demonſtrat, cum Gratiam Lege antiquiorem pronunciat.* Sed audiendus eſt Epiphanius, cum Hæreſes Fidei oppoſitas, ab ipſo rerum initio, propterea deducit, quod ab eodem initio, Fide conſtitiſſe Fidelibus ſpem ſalutis, cum Apoſtolis ſupponit; Quibus, quod ab initio obtinuit, ſubingreſſa Lege obtinere, invictum erat adverſus Judæos argumentum, cui, propter ſpem Meſſiæ toti Genti communem, repugnari non poterat. Sic igitur ille, initio magni operis. Καὶ οὐδὲν ἦν ἐπὶ τῆς γῆς, οὐχ αἵρεσις, οὐ γνώμη ἑτέρα καὶ ἑτέρα, ἀλλ' ἢ μόνον ἄνθρωποι ἐκαλοῦντο, ἑνὸς χείλους καὶ μιᾶς γλώττης. Ἦν δὲ μόνον ἀσέβεια καὶ εὐσέβεια ὁ κατὰ φύσιν νόμος, καὶ ἡ κατὰ φύσιν ἑνὸς ἑκάστου προαίρεσις τοῦ θελήματος, καὶ οὐκ ἀπὸ διδασκαλίας, οὔτε ἀπὸ συγγραμμάτων συγγραφέων πλάνη· οὐκ ἰουδαϊσμὸς, οὐχ αἵρεσίς τις ἑτέρα, ἀλλ' ὡς εἰπεῖν, ἡ νῦν πίστις πολιτευομένη ἐν τῇ ἄρτι καλουμένῃ καθολικῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ, ἀπ' ἀρχῆς οὖσα, καὶ ὕστερον πάλιν ἀποκαλυφθεῖσα· τῷ γὰρ βουλομένῳ φιλαλήθως ἰδεῖν, ἀρχὴ πάντων ἐστὶν ἡ καθολικὴ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία, ἐξ αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ. Ἀδὰμ γὰρ πρωτόπλαστος πέπλασται, οὐκ ἐμπερίτομος, ἀλλ' ἀκροβύστης μὲν τῇ σαρκί· καὶ οὐκ εἰδωλολάτρης δὲ ἦν, καὶ ᾔδει πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα· προφήτης γὰρ ἦν· οὐκ ἔχων τοίνυν περιτομὴν, οὐκ ἦν ἰουδαῖος· ξόανον δὲ μὴ προσκυνῶν ἢ ἄλλο τι, οὐκ ἦν εἰδωλολάτρης. προφήτης γὰρ Ἀδὰμ, καὶ ᾔδει ὅτι ὁ πατὴρ εἶπε τῷ υἱῷ ποιήσωμεν ἄνθρωπον. Τί οὖν ἦν, μήτε περιτομὴν ἔχων, μήτε εἴδωλα σέβων; ἀλλὰ τοῦ χριστιανισμοῦ χαρακτῆρα ὑποφαίνων; οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ Ἄβελ, καὶ ἐπὶ τοῦ Σὴθ, καὶ ἐπὶ τοῦ Ἐνὼς, καὶ ἐπὶ τοῦ Ἐνὼχ, καὶ ἐπὶ τοῦ Μαθουσάλα, καὶ ἐπὶ τοῦ Νῶε,

καὶ ἐπὶ τοῦ Ἕβερ, ἄχρι τοῦ Ἀβραὰμ διαληφθέν. Ἐνήργει δὲ τότε εὐσέβειά τε καὶ ἀσέβεια, πίστις καὶ ἀπιστία· πίστις μὲν, ἐπέχουσα τοῦ χριστιανισμοῦ τὴν εἰκόνα, ἀπιστία δὲ ἐπέχουσα ἀσεβείας τὸν χαρακτῆρα καὶ παρανομίας, ἐναντία τοῦ κατὰ φύσιν νόμου, ἕως τούτου τοῦ προδεδηλωμένου χρόνου. *Neque ulla erat in terris Secta, aut sententiarum discidium; Tantum Hominum appellatione censebantur, labio uno, unaque lingua præditi. Pietas autem, & impietas erat, sola Naturæ Lege, & voluntatis cujusque secundum naturam electione definita; nec dum error emerserat, sive disciplina, sive Scriptorum monimentis introductus. Neque Judaismus, neque alia ulla Secta erat, sed illa eadem, ut ita dicam, fides vigebat, quæ nunc in ea, quæ Catholica appellatur Ecclesia; quæ, cum ab initio extitisset, postea patefacta est. Nam qui studio veritatis rem spectare voluerit, inveniet primam extitisse Catholicam Ecclesiam, ex ipso ejus scopo. Adam enim primus a Deo formatus est, non circumcisus, sed præputio præditus. Neque tamen Idololatra erat, sed Deum Patrem cum Filio & Sp. S. cognovit. Erat enim Propheta. Itaque Circumcisionem non habens, Judæus non erat; Sculptile autem nullum adorans, aut aliud id genus, Idololatra non erat. Propheta enim erat Adam, & noverat Patrem Filio dixisse; Faciamus hominem. Quid igitur erat? Neque Circumcisus, neque Idola colens, sane Christianismi formam indicabat. Idem de Abele, Setho, Enos, Enoch, Mathusala, Noe, Ebero, usque ad Abraham, judicium. Obtinebat autem pietas & impietas, fides & infidelitas. Illa quidem Christianismi imaginem exhibens, hæc autem infidelitatis faciem ac transgressionis, usque ad illud tempus quod designatum est.* Dixerat in Præfatione; Θεοσεβείας δὲ χαρακτὴρ ὑπῆρχεν ἅμα καὶ ὁ κατὰ φύσιν νόμος πολιτευόμενος. De temporibus ante Abraham loquens; *Pietatis autem forma, simulque Lex Naturæ vigebat*; Ubi pietatis formam, ejus quæ tunc colebatur, in Naturæ Lege observanda sitam fuisse docet, eandem quam nunc, patefactam Evangelio, & explicatam, colit Ecclesia. *S. Ambrosius in Psalm.* XXXIX. *Scriptum profecto de Christo est, in principio Veteris Testamenti, quod ven-*

turus

turus esset, ut in Redemptione hominum Dei Patris faceret voluntatem; quando Scriptum est, quod Evam, in specie Ecclesiæ, ad hominis adjumenta formavit. Quid enim nobis, in hac corporis infirmitate, & seculi istius perturbatione, præsidio potest esse, nisi sola Ecclesiæ Gratia, qua redimimur? Et fides nostra, qua vivimus? In capite Libri Scriptum est; Scriptum est in capite Libri, quod Abel justi hostia placuit Deo, displicuit oblatio parricidæ. Nunc aperte significavit Dominus Jesus, offerendum se esse pro nobis, ut in sua passione novi sacrificii gratiam consecraret, ritum populi parricidalis aboleret? Dixerat paulo superius; *Expectavit eum Adam de Paradiso ejectus, ut longo liberaretur exilio. Expectavit eum in Noe justo, qui ad semen futurorum est reservatus.* Evam Ecclesiam significare, auctorem habet S. Paulum Ambrosius; Abelis sacrificium Christi Passionem, ipsum etiam præter Apostolos Dominum, minantem Judæis vindictam omnium ab Abele Sanctorum, præcursorum & præconum suorum, quos Patres ipsorum persecuti fuerant, ut ipsi ipsum crucifixerunt. Idem contendit *Tertullianus* Libro adversus Judæos, Justinum Martyrem disputatione cum Tryphone secutus; Nimirum, antiquiorem esse Lege pietatem Patrum, qua sine Lege salutem sibi promittebant, non aliter atque patefacto Evangelio Fideles; Quæ est tota Apostolorum adversus Judæos disputatio. Justinus hoc amplius, quod, pluribus ejus disputationis locis, suos; id est, Christianos; *gratiam*, Scripturæ veteris ex Dei mente intelligendæ, donante Spiritu Sancto accepisse: Quod mihi visum est aliquando intellectu difficile; Quippe qui, adductas à Justino Scripturarum interpretationes, non semper mihi præstandas putarem. Sed non fuit necesse hærere. Quid enim impedit, rationem asserendæ ex Lege & Prophetis Fidei, discipulis à Domino insinuatam, cum *aperuisse dicitur eorum mentes, intelligendis Scripturis*, *Lucæ*, XXIV. 45. eandem postea, dato Spiritu Sancto inspiratam eis, qui *gratiarum* ejus *distributionem* in hoc dono sortirentur? Nam etsi à consilio

Spiritus

Spiritus Sancti, veteres Scripturas dictantis, aberrare non potuerint, qui hoc, inspirante nullo medio Spiritu Sancto potuerunt; tamen,qui eos secuti, eandem Fidei analogiam rationis suæ ductu insisterent, quid est cur, errasse eos, Fidei fraudi esse debeat? Sic igitur *Justinus dialogo cum Tryphone*; Ἵνα παύσησθε καὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ὑμῶν ἀκροατὰς πλανῶντες, καὶ παρ᾽ ἡμῶν μανθάνοντες, τῶν σοφισθέντων ἀπὸ τῆς τοῦ χριστοῦ χάριτος. *Ut desinatis, & vos ipsos, & eos qui vos audiunt seducere, & a nobis discatis, quos gratia Christi sapientes reddidit.* Multo post; Ἀλλὰ χάρις παρὰ Θεῶ μόνη, εἰς τὸ συνιέναι τὰς γραφὰς αὐτοῦ, ἐδόθη μοι· ἧς χάριτος πάντας κοινωνοὺς ἀμισθωτὶ καὶ ἀφθόνως παρακαλῶ γίνεσθαι, ὅπως μὴ καὶ τούτου χάριν κρίσιν ἐφλήσω. *Sed gratia tantum a Deo, ut Scripturas ejus intelligam, mihi data est; cujus gratiæ omnes gratis & prolixe participes fieri hortor, ne hac quoque causa judicio obnoxius sim——.* Rursus multo inferius; Καλὸν ἂν εἴη ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες, ἃ μὴ νενοήκατε, παρὰ τῶν λαβόντων χάριν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν τῶν χριστιανῶν μανθάνειν. *Bonum esset vos, O Viri! Quæ non intellexistis, ea a nobis, qui gratiam a Deo accepimus, Christianis discere.* Mox, post non pauca; Εἰ μὲν οὖν τις μὴ μετὰ μεγάλης χάριτος τῆς παρὰ Θεοῦ λάβοι νοῆσαι τὰ εἰρημένα, καὶ γεγενημένα ὑπὸ τῶν προφητῶν, οὐδὲν αὐτὸν ὀνήσει τὸ τὰς ῥήσεις δοκεῖν λέγειν, ἢ τὰ γεγενημένα, εἰ μὴ λόγον ἔχοι καὶ περὶ αὐτῶν ἀποδιδόναι· ἀλλὰ μήτι γε καὶ εὐκαταφρόνητα δόξει τοῖς πολλοῖς, ὑπὸ τῶν μὴ νοούντων αὐτὰ λεγόμενα. *Itaque,nisi quis cum magna gratia acceperit a Deo intelligere quæ a Prophetis dicta factaque sunt, nihil ipsum juvabit dicta eorum vel gesta referre videri; Nisi etiam rationem eorum reddere potuerit. Quin & multis forte contemptibilia videbuntur, cum a non intelligentibus commemorantur.* Sane, cum pergit quærere, cur, ut Enoch & Noe ante Circumcisionem & Sabbatum, Abraham non nisi Circumcisus,sub Lege autem Prophetæ non sine Sacrificiis Deo placuerint, quis dubitet, inepta ad ejus conciliandam gratiam videri debere Sacrificia, absque Fide esset, qua justificatos Patres contendit

Apostolus?

Apostolus? Recte igitur Justinus Gratiam Christianis datam intelligendarum Scripturarum disputat, quæ Judæis perviæ esse non possint. Nam Veteris Testamenti historia nisi ex Novi mysterio intelligi nequit; Quamvis nihil impedit Justinum, rationem certam minus dextre ad historiam mysterio accommodandam aptandamque adhibere.

Tum, de iis quæ sub Lege.

Sed quod ad Legem attinet, & quæ sub Lege, Figuram habuisse eorum quæ sub Evangelio geruntur affirmat Apostolus; Audiendus est S. Augustinus, cum præcepta Legis Spiritualia esse docet; Eadem nimirum, vel fere eadem quæ continet Evangelium; promissa autem terrestria & carnalia; Quæ nimirum fœlicitatem terræ promissæ in se continent. Dico autem *fere eadem*, ex ipsius Augustini mente, quia, utrum addat Evangelium Lege præceptis, an, rejectis tantum pravis Scribarum & Pharisæorum interpretamentis, suum eis sensum restituat, nondum est definiendi locus. Sed, qui sola carnalia Lege Fœderis promissa docet, eum consequens est, Legis obsequium solo pœnæ timore contineri docere, ejus, quæ in auferendis terræ promissæ bonis sita est, cujus ultimum mors est, quam sine spe veniæ transgressio Legis obtendit. Itaque qui vitam sibi sub Lege pollicebantur; non Legis Fœdere, sed Fidei, perinde ac, ante Legem; eos, etsi sub Veteri Testamento viverent, ad Novum pertinuisse; perinde ac qui sub Evangelio carnalia sub Fidei professione concupiscunt, etsi sub Novo Testamento vivant, ad Vetus tamen pertinere. Sic igitur in *Psalmum*, LXXIII. S. Augustinus; *Si enim discernimus duo Testamenta, Vetus & Novum, non sunt eadem Sacramenta, nec eadem promissa, eadem tamen plerunque præcepta: Nam non occides, non mœchaberis, non furaberis, honora Patrem & Matrem, non falsum testimonium dixeris, non concupisces res proximi tui, non concupisces Uxorem proximi tui, & nobis præceptum est.* —— *Videamus quare præcepta eadem; Quia secundum hæc Deo servire debemus. Sacramenta non eadem; Quia alia sunt Sacramenta dantia salutem,*

salutem, alia promittentia Salvatorem. Sacramenta novi Testamenti dant salutem, Sacramenta Veteris Testamenti promiserunt Salvatorem. —— Promissa quare non eadem? Quia promissa est terra Chanaan, terra copiosa, fructuosa, affluens lacte & melle; promissum Regnum temporale, promissa fœlicitas seculi, promissa fœcunditas filiorum, promissa subjectio inimicorum. Hæc omnia ad terrenam fœlicitatem pertinent. Sed quare ipsa primo promitti oportebat? Quia non primo quod spiritale est, sed quod animale; postea, inquit, spiritale. —— Sed ne quisquam putaret ab alio factum esse hominem terrenum, ab alio cœlestem, ideo Deus, ostendens se esse utriusque creatorem, etiam utriusque Testamenti se voluit esse auctorem; ut & terrena promitteret in Veteri Testamento, & cœlestia in Novo Testamento. Eodem pertinent quæ in *Retractationibus*, ubi de iis quæ contra *Adimantum Manichæum* scripsit. Et sane, qui hæc ad mentem revocaverit, facile intelliget, quæcunque adversus Marcionitas & Manichæos, Veteris Testamenti alium Deum auctorem ferentes, ab Augustino, Tertulliano, aliis scripta sunt, eodem pertinere debere. Rursus, in *Psalmum* CXVIII. *Conc.* XI. *S. Augustinus*; *Ecce quomodo voluit iste Legem sibi poni a Domino; non sicut injustis, & non subditis, ad Vetus Testamentum pertinentibus, posita est in tabulis lapideis; Sed sicut sanctis filiis liberæ; hoc est supernæ Jerusalem, filiis promissionis, filiis hæreditatis æternæ, Sancto Spiritu, tanquam digito Dei in mente datur, & in cordibus scribitur: Non quam memoria teneant, & vita negligant, sed quam sciant intelligendo, faciant diligendo, in latitudine amoris, non in timoris angustiis. Nam qui timore pœnæ, non amore justitiæ opus Legis facit, profecto invitus facit. Quod autem invitus facit, si posset fieri, mallet non juberi. Ac per hoc Legis, quam mallet non esse, non est amicus, sed potius inimicus; Nec mundatur opere, qui immundus est cogitatione & voluntate.* Idem, *de Bapt. contra Donat.* I. 15. *Ecclesia vero, quod est populus Dei, etiam in istius vitæ peregrinatione antiqua res est, in aliis hominibus habens animalem portionem, in aliis autem spiritalem. Ad animales pertinet Vetus Testamentum,*

ad Spirituales novum. Sed primis temporibus utrumque occultum fuit, ab Adam usque ad Moysen. A Moyse autem manifestatum est vetus, & in eo ipso occultabatur novum, quia occulte significabatur. Postea vero quam in carne Dominus venit, revelatum est novum; Veteris autem Sacramenta cessarunt, sed concupiscentiæ tales non cessarunt: In illis enim sunt, quos Apostolus, per Sacramentum novi Testamenti natos, adbuc tamen dicit animales non posse percipere quæ sunt Spiritus Dei. Sicut enim in Sacramentis Vet. Testamenti vivebant quidam Spirituales, ad Novum scilicet Testamentum, quod tunc occultabatur, occulte pertinentes; Sic & nunc in Sacramento Novi Testamenti, quod jam revelatum est, plerique vivunt carnales. Idem *de Gestis Palæst. cap.* V. *Veteris Testamenti nomen modis duobus dici solet: Uno modo secundum divinarum Scripturarum auctoritatem, alio secundum loquendi vulgatissimam consuetudinem. —— Cum ergo vetus Testamentum ad servitutem pertineat; Unde etiam dictum est; Ejice ancillam & Filium ejus, non enim hæres erit Filius ancillæ cum Filio meo Isaac; regnum autem Cælorum ad libertatem; quomodo etiam regnum Cælorum ad vetus pertinet Testamentum? Sed quoniam, ut dixi, etiam sic solemus loqui, ut Scripturas omnes Legis & Prophetarum, quæ ante incarnationem Domini ministratæ auctoritate Canonica continentur, nomine Testamenti Veteris nuncupemus, quis Ecclesiasticis literis vel mediocriter eruditus ignorat, ita Scripturis illis promitti potuisse regnum Cælorum, sicut etiam illud Testamentum Novum, ad quod pertinet regnum Cælorum? —— Tunc autem Daniel Propheta nondum erat, qui dixerat; Accipient sancti regnum altissimi. His enim verbis præmium non Veteris sed Novi Testamenti Prophetabat, sicut ipsum Christum venturum iidem Prophetæ prænunciarunt; Cujus sanguine dedicatum est Testamentum Novum, cujus Testamenti ministri Apostoli facti sunt, dicente beatissimo Paulo; Qui idoneos nos fecit ministros Novi Testamenti, non literæ sed Spiritus, litera enim occidit, Spiritus autem vivificat.* De timore per literam occidente, Spiritu autem per charitatem vivificante, in Libro de Spiritu & litera ad Marcellinum multa S. Augustinus.

Pergit autem ubi ſupra; *In illo autem Teſtamento quod Vetus dicitur, & datum eſt in Monte Sina, non invenitur promitti apertiſſime niſi terrena fœlicitas. Unde illa terra quo eſt populus introductus, & per eremum ductus, terra promiſſionis vocatur; In qua pax, & regnum, & ab inimicis victoriarum reportatio, & abundantia Filiorum, & fructuum terrenorum, & ſiqua hujuſmodi, hæc ſunt promiſſa Veteris Teſtamenti; Quibus etſi figurantur ad Novum Teſtamentum pertinentia Spiritualia, tamen qui propter illa terrena ſuſcipit Legem Dei, ipſe eſt hæres Veteris Teſtamenti. Ea quippe ſecundum Vetus Teſtamentum promittuntur, quæ ſecundum Veterem hominem concupiſcuntur. Quæ autem illic ad Novum Teſtamentum pertinentia figurantur, novos homines quærunt. Primaſius* S. Auguſtini diſcipulus ad *Phil.* III. 6. ſic ſcribit; *Potuit enim* (S. Paulus) *eſſe intus in affectionibus pravis prævaricator Legis, & tamen conſpicua opera Legis implere, vel timore hominum, vel ipſius Dei, ſed pœnæ formidine, non dilectione vel delectatione juſtitiæ. Nam profecto, in ipſa intus voluntate peccat, qui non voluntate ſed timore non peccat.* Merito *timorem hominum* a Dei *timore* diſtinguit, etſi utrumque Legis eſſe opus agnoſcat. Nam qui Lege Moyſi terræ promiſſæ ſortem obtinere ſe ſciebat, trangreſſione Legis mortem incidens, Adami peccato debitam, ſorte ſua excidebat. Quatenus autem futuræ mortis, in communi hominum ſorte inerat ſignificatio, quæ ſpem nullam vitæ tranſgreſſori Legis relinquebat, Lex merito timorem ei incutiebat, cum ſpem veniæ nullam oſtendebat. *Claudii* cujuſdam eruditum in *Epiſtolam ad Galatas* commentarium Bibliotheca Patrum exhibet, quem merito Taurinenſem illum eſſe putant, qui ſub Ludovico Pio claruit, Is in III. 1. ſic ſcribit. *Qui autem vivebant in his operibus timebant utique, ne, ſi ea non feciſſent, lapidationem vel crucem, vel aliquid hujuſmodi paterentur. Ergo, qui fecerit, inquit, illa vivet in illis; id eſt, habebit præmium, ne in iſta morte puniatur. Non ergo apud Deum; cujus ex Fide, ſi quis in hac vita vixerit, cum hinc exceſſerit, hunc cum magis habebit præſentiſſimum præmium.* Idem

fere

ſere dicit *Sedulius* ad *Rom.* IV. 2. & *Commentarius Ambroſiatus* ad III. 21. quorum verba, ut & *Origenis*, & aliorum latius alibi referenda erunt. Cum igitur, juſtos ab initio ex Fide vixiſſe, propugnaculum ſit Fidei adverſus Judæos, cumque ſeculi hujus bona & mala pariter Fidelibus acciderint & impiis, ab initio ſeculi, merito habebat in ſe vita Fidelium, ab initio, ex Dei conſilio, figuram Chriſtianæ Pietatis, in hujus ſeculi peregrinatione colendæ. Lata autem Lege, quæ terræ promiſſæ fœlicitatem oſtentabat, colentibus juſtitiam ex ejus præceptis, ad unius veri Dei obſequium relatis, non eſt mirum ejus promiſsa beatitudinis Cœleſtis figuram obtinere, quæ timore pœnæ non amore juſtitiæ obſequium exigebat. Sed abunde mihi eſt, quod docet *S. Auguſtinus*, quoties diſtinguit *Vetus Teſtamentum* à *Veteris Teſtamenti Scripturis*; ita ut eos, qui ſub Lege & Prophetis, Legem tamen ſalutis, quæ eadem a lapſu primorum Parentum ad finem ſeculi, Evangelio demum promulgata eſt, in eorum ſcriptis intellectam ſecuti ſint, ad Novum Teſtamentum pertinere affirmet. E diverſo, *Fideles* profeſſione, operibus *Carnales*; qualem eſse, poſt ſuſceptam a ſeculi poteſtatibus Fidem, majorem partem Fidelium, indicare videtur; ad *Vetus Teſtamentum ſub Novo* pertinere. Quid enim aliud eſt, promulgatam Fidem bonorum hujus ſeculi intuitu ſequi, quam Deum verum, ad normam Legis Moſaicæ, promiſsæ terræ reſpectu coluiſse? Et quid moror teſtimonia ſingulorum Eccleſiæ Scriptorum; quibus referendis omnibus exhaurienda eſsent omnium ſcrinia? Eſt enim manifeſtum, myſticum Legis ac Prophetarum ſenſum ac Spiritualem, a literali & carnali auctoribus Apoſtolis diſtinctum, omnes omnino Eccleſiæ Scriptores ſecutos eſse, ſive in aſserenda, ſive enarranda Fide: Quid igitur mirum eſt, idem ipſis quod Juſtino M. accidiſse; Ut rationis ſuæ ductum, in vera ejus ratione eruenda ſecuti, aberrarent interdum à vero ejus rei modo, cujus rationem non exacte tenerent? Quam qui nunc etiam eruere ſtudent, haud ſcio,

cur inire ab Ecclesia Dei gratiam non debeant, si ad instaurandam ex veritate Fidei ejus unitatem pertineat; Quod est hujus disputationis consilium. Neque enim aliam insisti posse, asserendæ explicandæque ex Veteribus Scripturis Novæ Scripturæ viam, constare debet ex Apostolorum Scripturis, solis post promulgatam Fidem editis; Præsertim cum omnium Ecclesiæ Scriptorum lucubrationes, idem enarrandi Veterum Scripturarum Mystici sensus institutum secuti, rejectis eis, quæ ad hanc rationem non congruunt, eandem rationem asserant. Igitur non portabo ligna in Sylvam, neque excerpam ex eorum scriptis locos, quorum vix aliquid reperietur dissimile, quatenus quidem hoc consilium spectant, asserendæ, enarrandæque ex veteribus Scripturis Fidei. Illud dicam, commendatiora multo esse debere studiosis Theologiæ, veterum Ecclesiæ Scriptorum monimenta, quæ in mystico Veteris Testamenti sensu enarrando occupantur, quam recentiorum, antiquæ historiæ linguarumque professorum lucubrationes, quatenus solam veteris Scripturæ literam interpretantur. Non quod non multum faciat, ad sensum mysticum recte constituendum, literalis sensus ad historiæ veritatem enarratio; Sed quod parum intersit Christianismi historiæ veritas, à mystico sensu sejuncta. Itaque non est mirum, statim se Patres Ecclesiæ; ante constitutum scilicet sensum literalem; ad eum enarrandum contulisse; cum videamus, hodiernos literalis sensus interpretes, de cortice digladiandi finem non facere, ad medullam non accedere. Exemplo esse possunt Ss. Cyrilli in Legem, Hieronymi in Prophetas lucubrationes; Quæ cum historiam non negligant, ita tamen Fidei veritatem, Legis & Prophetarum mysterio velatam, eruunt, ut æquis rerum arbitris, non temere ab instituta à Domino ac Apostolis ratione digredi videri debeant. Adhuc majus est, quod, hac recepta ratione, damnantur omnia enarrandæ mystice veteris Scripturæ instituta, quæ Legem ejus non sequantur. Nemo neget Philonem Judæum, & erudite & ingeniose,

ingeniose, Legis allegoriam enarrasse. Judæos, Pharisæorum posteros, quorum traditiones farrago Talmudica refert, in enarrationibus mysticis, quas *medrashin* ipsi appellant, multa ponere, quæ ad firmandam Fidem pertineant. Et tamen Philonem, qui ante repudiatam à Judæis Fidem vixit, nemo temere tanquam Fidei hostem repudiat; Cum tamen Fidei hostes, si quid ponant, quod Fidei prosit, cæcitati imputandum sit, qua merito percussos putamus, qui Dominum Christum repudiaverint. Cæterum, qui vel hos vel illum aliter legat, quam ut utrosque, ad eam rationem exigat, quam, secutos Scripturam Apostolicam Ecclesiæ Scriptores, enarrare diximus, sibi imputet, si Fidei vel obsit, vel non prosit. Neque enim dubium est, etiam hodierno die existere, qui rationes enarrandæ mysticè veteris Scripturæ sibi comminiscantur, quas, recepta hæc ratio ab Ecclesiæ scriniis exclusura sit.

Excludi ab hac disputatione, qui negant Patres Fide salutem adeptos.

Illud hoc loco prætermittendum non est, huic rationi consequens; salutem assecutos quidem sub Lege, & ante Legem Patres, sed Fidei Lege; Ac propterea, Fidei mysterium suo modo cognitum habuisse. Et præclare quidem S. *Augustinus*, plebi Dei populi ita perspectum hoc mysterium fuisse, ut tamen *majoribus*; *Prophetis* scilicet, & eorum *discipulis*, tum populi *principibus*; multo clarius fuerit, & perspectius; nec tamen palam aperiendum, sed ita dispensandum, quomodo ad Christianam pietatem, in eo populi Dei statu, facere videri posset. Neque video quid sit, cur hoc satis probatum hoc loco videri non debeat, ante constitutam Ecclesiæ auctoritatem. Quando & idoneæ sunt rationes, expugnandæ eorum pervicaciæ omni, si qui sint, qui ab eo, quod communis Fidei interesse constat, discedere velint. Itaque neque inter partes, quarum controversiæ, quibus finibus terminandæ sint agimus, controversiam hanc versari dici potest. Nam Socini Hæresis, si hanc veritatem non agnoscat, quod ego negare nolim, quid est cur repudianda, vel hujus causæ præjudicio, videri non debeat? Quid enim

enim est, cur Ecclesiæ repudianda non sit, cum Judæis,hoc nomine, quod rationem asserendæ adversus Judæos Fidei repudiat? Itaque non dubitabo, ratum esse adversus hanc Hæresim præjudicium, ante omnem Ecclesiæ auctoritatem constitutum; etsi non nesciam, de *satisfactione* Domini Christi mihi adversus eam disputandum, hoc supposito præjudicio, cui ipsa repugnat. Neque enim dubitandum puto, ratum iri inter partes, quicquid asserendæ adversus Judæos Fidei ratio postulat. Quanquam neque magis dubitandum puto, non minus sibi ipsi, quam communi Fidei Socini Hæresim contradicere, compertum iri, si, eorum placita ad examen revocare, tanti esset. Nam qui *discrimen sensus mystici a carnali*, in veteribus Scripturis, non ignorant, ij, si rationem ejus tenerent, quam hic palam facimus, neque de salute Patrum dubitarent, neque aliter eam ipsis, quam per Christum Christique Fidem contingere potuisse. Sed videant Sociniani, cur ad ejus Reformationis censum, cujus nos causam ventilamus, pertinere non debeant, qui rationem asserendæ adversus Judæos Fidei, non minus palam repudiant, cum de salute Patrum vel dubitant, quam, ab Apostolis palam prodita, ab omnibus Ecclesiæ Scriptoribus palam agnita est. De salute Patrum, certum est, & Scholasticam Theologiam, Veterum Ecclesiæ Patrum mentem tenere, neque eis ab instaurandæ Ecclesiæ auctoribus contradictum esse. Legantur saltem quæ *Gul. Estius* scribit in 3 *Sent.* XXV. 3, 4. Ubi S. *Bernardi & Hugonis de S. Victore* graves admodum sententias adducit, *Magistro Sententiarum, S. Thomæ & Bonaventuræ* consentientes; In quibus facile erit animadvertere, sub Lege Naturæ ac Moysi piis, propterea, rationem constitisse salutis, ab eis agnosci, quod ex Fide promissorum Patribus factorum salutis spem foverent; Ita ut vim eorum ac mentem eam tenerent, quam Patres primum, postea veteris populi Majores, Deo indies revelante agnoscerent. Hæc enim mens est *S. Augustini* loco supra dicto, *de Gestis Palæst. cap.* V. Ubi sic sequitur, post

pauca;

pauca; *Hanc distinctionem, qui etiam illo tempore per Dei gratiam intelligentes, Filii promissionis effecti sunt, Novi Testamenti hæredes in occulto Dei consilio deputati sunt, etiamsi Vetus Testamentum per temporis distributionem, divinitus datum, populo Veteri congruenter ministraverunt.* Sed & eadem est Servatoris sententia, cum beatos sic prædicat discipulos suos, *Matt.*XIII. 17. *Multi Prophetæ & justi,* (*& Reges* Lucæ X. 24.) *Cupiverunt videre quæ vos videtis, nec viderunt, & audire quæ vos auditis, nec audiverunt.* Cum enim, cum Prophetis conversandi piis Regibus Veteris populi facultas fuerit, & scientiam Dei Spiritu perceptam hauriendi, merito novi Testamenti hæredes fuerunt, Veteri Testamento Veteri populo ita ministrando, quemadmodum Dei consilio congruere, vel Prophetæ ipsi, vel à Prophetis docti sciebant. Itaque ad omnium salutem satis erat, Dei promissa Patribus facta ita tenere, quemadmodum à Principibus populi Dei, Prophetis ac Sacerdotibus intelligerentur. Quid autem & quantum illi de rebus tenerent, quæ nunc, in Legem Fœderis Evangelici ita veniunt, ut ab omnibus tenenda sint, qui salutem Fide assequi velint, illud disputationi Theologorum relinqui potest. Videtur enim ratio habenda sententiæ Dominicæ, *Mat.* XI. 11. *Inter natos ex fœminis non surrexit maior Joanne Baptista; Veruntamen minimus in regno Cælorum maior illo est.* Quid enim impedit, Fœderis Evangelici secretum, quæ Fidelibus salutis Lex est, distinctius, etiam minimis eorum expositam videri, quam olim Prophetis? Sed Sociniani; qui Christum, Deum ab Incarnatione esse cœpisse, cum prius non fuisset, dogma esse Fidei volunt, cujus nomine ab Ecclesia discedendum sibi sit; merito Patribus salutem negant, quam per Christum contingere necesse sit, si per Fidem contingat. Cum enim Apostoli Judæos, ac eos qui Judaizare volebant, simul & Fideles esse, hoc nomine refellant, quod per Fidem, tametsi sub Lege, salutem adipiscebantur; quomodo scilicet ante Legem; necesse erat illis, qui per Christum Salutem adeptos nega-

bant

bant, Fidei causam Judæis prodere, & salutem adeptos negare, ne per Fidem salvatos per Christum salvatos negari non posset. Consultissimum autem videtur, rationem totius rei a promissione Dei repetere, qua, lapso statim homini, in Paradiso, signum ad bene sperandum sustulit, cum *caput Serpentis a Mulieris semine*, quam deceperat, *comminutum iri* edixit. Nam cum subinde *Filiorum Dei & hominum* discrimen celebratum apud Mosen ante diluvium legimus, nulla magis idonea discriminis ratio extat quam ut ad duos Adami Filios referatur; quorum alter sub Deo teste ac judice pietatem cum posteris coluerit, alter excessisse ex Dei conspectu intelligatur, propterea quod ad ejus arbitrium se cum posteris non composuerit. Huc certe convenit, quod μονογαμίας legem integro homini latam primus Lamech, ductis duabus uxoribus violaverit. Eodem, quod Idololatriam in eadem familia natam, Veteres Ebræorum doctores intelligunt; secundum eam *Gen.*IV.*ult.*versionem, quam apud Interpretem Chaldaicum leges, qui se immerito Jonatham proscribit; quem sequitur Solomonis Jarchii Commentarius. Epiphanius quidem, in Prologo magni Operis, a diluvio demum Idololatriam natam tradit; secundum ea quæ apud Suidam in Σερούχ leguntur, undecunque demum acceperit. Sed Epiphanius βαρβαρισμὸν cum invaluisse scribit ante diluvium, vitam eorum describere videtur, qui a Deo discesserant, ita ut sibi quisque, nemo in commune viveret. Sive ad Idola desciverint hominum Filii, sive tantum ex vi, non ex Lege vixerint, expeditum est, ex Fide vixisse Dei Filios; Cum Abel, Noe ac Enoch fidem prædicasse docet Apostolus. Conveniunt, ut dictum est, Patribus de hoc Scholastici. Quod si ponamus hoc initium Fidei & salutis per Fidem, suppar, ut ratio postulat, lapsui protoplastorum, non erit dubium, ad interpretandam prædicationem fidemque Enochi, Noæ, Abrahami, reliquorum sive ante sive post diluvium Patrum, eandem Christi Domini hypothesim adhibendam, pariter-

que

que intelligendam esse; quamvis subinde & Lege frequentius proditam, & Novi Fœderis Scripturis manifestius expositam, qua de re nunc agendum est.

CAPUT. III.

Propositam analogiam, in ferendæ Legis Mosaicæ consilio, apud Deum inito, fundatam esse.

Unde Legis Testimonium, Fidei Evangelio faciendæ, necessariū.

TEnendum igitur est, & adversus Judæos asserendum, satis superque futura fuisse miracula, à Domino Jesu ejusque Apostolis edita, legationi eorum a Deo Patre asserendæ, si nulla Lex obtinuisset, in cujus locum subintroducendum Evangelium esset; obtinente autem Lege, satis ea superque fuisse asserendæ ejus sententiæ, quam, sub velamine civilis ejus populi status, in mysterio propositam, expressa Evangelii prædicatione revelandam designaverat Deus. Hoc consilium, ut Evangelii ultra Legem præstantiam, omnibus Legem amplexis, supra modum commendat: Ita, sine consensu Veteris Scripturæ, in eum sensum, quem hujus consilii ratio requirit, ubicunque proposita ratio locum habere debet, asseri non poterit. Itaque tenendum est, discrimen hoc *mystici* sensus ac *Spiritualis* à *carnali* ac *literali*, Veteris Testamenti propriam esse; Ita tamen, ut ad Domini Christi prædicationem, quam quatuor continent Evangelia, extendendum hoc non esse caveatur. Nam cum tempus prædicationis dominicæ, partim quidem ad Novum Testamentum, quod tum publicabatur, partim ad Vetus, quod interim observabatur, pertineat; Satius erit, ejus rationem suo loco a Lectore expectari, ut interim liberum sit, hoc loco universim pronunciare; Totam Veteris Testamenti Scripturam, in hanc duplicis sensus differentiam conspirare debere. Cujus rei, quoniam, in aliis, atque aliis Veteris Scripturæ partibus, haud paulo diversa est ratio, operæ pretium fuerit,

diverſitatem hanc, in Lege, Prophetis, *Hagiographis*; ſic enim reliquam veterem Scripturam ab Hieronymo appellatam meminimus; tanquam ſummis ejus partibus, ſive enarrare, ſive a propoſita ratione deducere. Sic enim conſtabit ratio, ſive Chriſtianiſmi, adverſus Judæos, ex Vetere Scriptura tuendi, ſive myſtici ſenſus vel quærendi, vel recipiendi; in quo ſibi tantum indulget ingeniorum laſcivia; ſi de fundamento conſtet,quo hujus differentiæ ratio nititur. Nam cum infinita eſſe neceſſe ſit, quorum nulla ratio eſt, omnium rerum menſuram ac modum, ratione earum finiri, neceſſarium eſt.

Regnum Cœlorum, veteris Fœderis Lege, promiſſum non fuiſſe.

Quis igitur neget, idonea hujus apud Deum conſilii argumenta in Lege extare? Quis autem affirmet,vitæ futuræ promiſſum, Lege expreſſum eſſe? Quis,exiſtere Sadducæorum Sectam potuiſſe, ſi expreſſum fuiſſet? Scilicet, Legis *Apoſtatæ* viſi fuiſſent, qui promiſſum negarent, quod alteram partem Fœderis, inter Deum & populum ſuum initi, contineret. Nam quod *Reſurrectionem* Dominus ex Lege probat, in Evangelio, ſignificari quidem, & innui Lege vitam futuram oſtendit, non ea Lege fœdus initum. Itaque & valuiſſe eam Sectam, in ſummo Judæorum Synedrio, Apoſtolorum *Acta* docent IV.1,6.V.17. XXIII.6. reſurrectionis dominicæ temporibus; &, ut Sacerdos Magnus ſe ab ea alienum profiteatur,Phariſaicis *de Expiationis die* inſtitutis cavetur. Sic enim Maimonides Libro Octavo, Titulo de Officio Diei Propitiationis capite II. interpretatur,quod in *Miſnaioth* I.5. Sacramento adigitur Sacerdos M., ne quid immutet ex Ordine agendorum, quem mandato Senatus acceperit. Neque enim mirum eſt, potuiſſe Sacerdotem M. in ſuſpicionem venire Legis Oralis negatæ, cum, a morte ſtatim Domini Sadducæorum Sectam etiam apud Sacerdotes invaluiſſe, *Actorum* Apoſtolicorum Hiſtoria oſtendat locis ſuper adductis. Recenſeantur Legis promiſſa, ab Exodo propoſita, in terræ promiſſæ ingreſſu firmata *Exod.* XVI. 27,28. XIX.5,6. XXIII.25. *Deut.* XXVI.16. XXVII.

XXVIII.

XXVIII.XXIX.& XXX. initio,*Levit.* XXV. toto; Mentiar, si, ultra terræ promissæ bona, quicquam ibi expressum reperias. Tum, diserte Apostolus,ad *Heb.*VII.19. *Neque enim quicquam perfecit Lex; Sed melioris spei introductio, per quam Deo appropinquamus.* Itaque Evangelio, non Lege, declaratum est vitæ æternæ promissum,*meliorem spem* præbens quam Lex. *Item.*VIII.6. *Nunc autem præstantius ei* (Melchisedeco) *ministerium contigit, quanto melioris fœderis mediator factus est; melioribus, scilicet, promissis sanciti.* Et IX. 15. *Itaque & Novi Fœderis mediator, ut intercedente, redimendis quæ sub priori peccata fuerant, morte, promissum æternæ hæreditatis accipiant qui vocantur. Præstantius ministerium* intelligit Melchisedeci Sacerdotium; *non ex carnalis præcepti Lege, sed ex potentia vitæ insolubilis* VII. 16. *Carnale* autem *præceptum*, quid esse velit, ipse docet. IX. 9—14. *dona scilicet & sacrificia quæ Lege vigente offerebantur, nec colentem quoad conscientiam perficere possunt; cibis tantum potibusque imposita, variisque baptismis, carnisque justificationibus, ad tempus usque correctionis; Quo veniens Christus, tanquam futurorum bonorum Sacerdos Magnus, æternam redemptionem invenit.* Itaque recte S. Paulus 2 ad *Tim.* I. 9, 10. *Gratiam datam nobis ante mundi secula apparente Domino nostro Jesu Christo, nunc manifestam factam* prædicat; *qui mortem abolevit, vitæ autem lucem & immortalitatis per Evangelium prætulit.* Proinde S. *Hieronymus Epist.* CXXIX. *Mihi in Evangelio promittuntur regna Cœlorum, quæ Vetus instrumentum omnino non nominat*; Quod de Lege primo loco obtinet. Tum S. Joannes Chrysostomus, Homill. de Lazaro, aliisque multis in locis, Fidelibus stimulos admovet, ab exemplis Patrum, qui, sub Lege, Resurgendi promissum nullum haberent. *Aug.* autem *de Gestis Pal. cap.* V. objectis Pelagio capitulis hoc accenset; *Regnum Cœlorum etiam in Vet.Test. promissum.* Quod cum Concilium non improbasset, distinguens vetus Testamentum S. *August.* à Veteris Testamenti Scripturis; *In illo vero Testamento quod vetus dicitur, non invenitur,* inquit, *apertissime promissa, nisi*

terrena fœlicitas. Infinitum eſſet Patrum ſententias recitare, de Veteri Teſtamento, hoc eſt, de Lege, idem affirmantes. Satis erit apud *Orig.*, *Præfatione Librorum de Principiis*, myſticum Legis ſenſum in eorum cenſum venire.

Præcepta tamen Spiritualia Legem habuiſſe.

Quæ cum vera ſint, non poteſt tamen negari, quod locis ſupra dictis S. *Auguſtino* obſervatum, obſervante idem adverſario Juliano probatur; Legem, quæ carnalia ſolum promiſſa habeat, præcepta tamen Spiritualia habere. Quis enim Spirituale eſſe præceptum neget, *Dei ſuper omnia, proximi juxta ſeipſum amandi*; *a* quo *totam Legem & Prophetas pendere* affirmat Dominus, *Matt.* XXII. 36? Unde, plura memorari hoc loco neceſse non eſt, reliquis ad unum hoc, vel duo hæc referendis. Atqui, non reſpondet merces carnalis præcepto ſpirituali; Quod unum ſatis oſtendit, duplicem omnino eſse, moralium Legis præceptorum, ſive ſententiam, ſive obſervationem. Eſt enim nimis manifeſtum, poſse officia ſuo genere bona, ſive non boni finis intuitu fieri, ſive ejus, qui futuram vitam non reſpiciat. Atqui, non eſt Spiritualis Legis præceptum, niſi quod Deum reſpicit. Itaque, quamvis, quoad materiam ſubjectam moralia præcepta, ſive perpetui juris, ſive naturalis, Officio tamen carnalia erunt, ſi nihil aliud quam hujus vitæ Officia edant. Præceptum autem *amandi proximi juxta ſeipſum*, civilis inter Judæos vitæ officia reſpicere, manifeſtum faciunt præcepta Legis, quæ eadem officia Judæis, adverſus Ammonitas, Moabitas, Idumæos, Ægyptios interdicunt *Deut.* XXIII. 3, 6, 8. Nam Amalekitas etiam *odio habere* jubentur, eoque *æterno*; uſque ad *delendam* Gentis *memoriam Deut.* XXV. 17, 18, 19. Atque hujus præcepti ratione, omnino recte cenſere videntur, qui negandum Mardochæo putant, ex Lege, honorem quem haberi Hamani Amalekitæ Rex juſſerat *Eſt.* III. 2, 3. vetante ei Deo haberi honorem, Judæorum hoſti nato. Non videtur quidem dubium, hæc interdicta Idololatriæ periculum reſpexiſſe, ab eis Gentibus populo Dei affricandæ, quæ, præter fines conterminos, & uſus quotidiani cauſas,

cognationem

cognationem etiam Sanguinis cum eis haberent. Itaque, quatenus hæc cautio locum habebat, ſolus docebat charitatis erga Deum reſpectus charitati erga homines antehabitus; Qui ſiquando ceſsaret, locum ſuum, communis, erga genus humanum, præſertim ſanguine junctos, charitatis vinculum recipiebat. Sed videmus hinc factum, ut Judæi, reliquum genus humanum ita odio habeant, ut odium ſuum Deo imputent, tanquam ipſi præſtitum. Itaque Dominus in Evangelio *Lucæ* X.29. alium Legis ſenſum Judæo oſtendit, *quem ſibi proximum Lex* diceret, quærenti; Parabola Samaritæ, qui, vulneratum à latronibus Judæum, à Levita & Sacerdote neglectum curaverat. Quo facto, Spiritualem Legis ſenſum ita à carnali diſtinguit, ut manifeſtum ſit, eandem rationem ad reliqua, ſive perpetui juris, ſive naturalis, præcepta produci. Quoniam autem, Spirituali Legis obſervatione, vitam æternam Patribus, tam ante Legem quam ſub Lege, contigiſse, ex dictis, obſcurum non eſt; carnali, terræ promiſſæ mercedem reſpondere, manifeſtum eſſe debet, ex formula Legis. Non eſt hoc loco prætereundum, cum, ſuſcepta Lege, factus ſit Dei populus ſui ipſius, & bonorum terræ promiſsæ Dominus; tum, vicinarum Gentium, quantumvis origine ſanguinis junctarum, ab unius tamen colendi veri Dei Lege alienarum hoſtis; Si Legem Moſis Evangelicæ Diſciplinæ figuram eſse volumus, neceſsario, populi Dei hoſtes, inviſibilium populi Fidelis hoſtium figuram gerere. Itaque, cum, ſine fine modoque, indictum ſit populo Chriſtiano bellum cum poteſtatibus illis quas dicimus, præcipiendum etiam fuiſse veteri populo vicinarum Gentium odium; Quod præclare S. *Auguſtino* obſervatum legimus. Quod tamen neceſse non fuit, Judæis ſine fine modoque præceptum intelligi; Qui, idonea quæ diximus argumenta habebant, perpetuæ Dei Legis, qua ipſis ſpes vitæ æternæ conſtabat, Lege Moſis antiquioris. Neque enim dubium eſse poteſt, antiquiorem ejus ducendam rationem fuiſse, quam, ſubintroductæ per Moſem Legis. Itaque manifeſtum

nifestum est, hac ratione stare Domini argumentum, quod exponit sauciati à Latronibus parabola, quam diximus. Quid enim ei opportunius fuit, quem, perpetuam salutis Legem, qua vitæ æternæ spem Patribus ante Legem constitisse dictum est, instauraturum, & ab interpretationibus Scribarum & Pharisæorum vindicaturum, finibusque prædicationi suæ congruis constituturum venisse, probavimus; quam Judaismi errorem, præcipui Legis præcepti interpretatione traducere, cui communis humanitas Testimonium perhiberet? Itaque, ab hoc statim initio, spectandum est, quantum sibi polliceri de methodo hac & via possunt, quam ad Theologiam, id est, ad Scripturarum scientiam sternimus, sacrarum literarum studiosis; qui difficillimæ & intricatissimæ disputationis; quatenus Legem sub Evangelio obtinere debere censendum sit; definiendæ rationem, hoc loco, id est suo sibi proprio, constitutam vident. Sane, neque minus postulant communis Fidei rationes, quam ut, ex Judaismi a Christianismo discrimine orta disputatio, ut solvatur, nihil aliud quam ejus discriminis rationem requirat. Igitur, cum, ex eis rationibus, quibus se Fides tuetur adversus Judæos, manifestum sit, duplicem Legis Mosaicæ sensum, duplicis Legis instar & vim habuisse, quarum altera terræ promissæ, altera vitæ æternæ spem contineret; illam ita ante Legem obtinuisse, ut sub Lege non cessaret; quis neget, hanc totam disputationem, in hanc duplicis Legis distinctionem, ita solvi, ut vacare id totum, quod a Mose subintroductum est, valere autem, quicquid ante Mosem introductum, prædicatione Evangelica instaurandum fuit, & reformandum, dicendum sit? Illud enim cavendum, cum divini consilii, de lapsu generis humani instaurando ratio, multo clarius prædicatione Domini & Apostolorum promulganda fuerit, quam vel ante legem, vel sub lege, vel ipsis Patribus cognita fuit; non esse hoc loco expectandum, ut eosdem Officiorum fines, prædicatione Evangelica constitutos esse definiamus, quos, Spiritualem legem agnoscentibus,

agnoscentibus, vel sub lege velante legem, cognitos & receptos fuisse, ex Scripturis constare possit. Quid enim prohibet, eadem obtinente salutis ratione, suos fuisse Officiorum fines, pro divinæ revelationis discrimine?

Legis *apud S. Paulum*, *æquivocatio.*

Cæterum, hæc illa est obscuritatis ratio, quam Epistolæ ad Romanos, Origenis expositio, propter indistinctam legis æquivocationem attribuit. *Vide* Origenem in III. 19. in IV. 14. in VII. 18. Spectentur Apostoli verba VIII. 2, 3. *Lex enim Spiritus vitæ, per Christum Jesum, liberavit me a Lege peccati & mortis. In quo enim minus valebat Lex, propter carnem, Deus, misso Filio in similitudine carnis peccatricis, & pro peccato, damnavit peccatum in carne, ut justificatio Legis in nobis impleretur, non secundum carnem, sed secundum Spiritum ambulantibus.* Fatendum est hoc loco, *Legis* significationem, concupiscentiæ carnis (quam VII. 21, 23. *Legem* appellat *volenti sibi bonum oppositam, in malum*; *& Legem in membris, in Legem mentis militantem, & captivantem se Legi peccati in membris suis*) attributam hoc loco, per abusionem intelligendam, quæ vinculum quidem in se habeat, sed nullo jure. Neque enim ex Dei instituto, unde legis vis, valet concupiscentia, sed ex justitiæ ratione, lapsum primorum parentum punientis. Cæterum, cum *Legem Spiritus vitæ* prædicationem Evangelicam dici manifestum sit, quæ sola promissum Spiritus Sancti habeat; *Legem propter carnem invalidam*, in carne Domini Christi damnatam, *carnalem Legem* intelligendam constat, unde salus speranda non sit; *Legem* autem, cujus *justificatio, ab eis qui non secundum Spiritum sed secundum carnem ambulant, implenda sit*, Spiritualem, sive eandem sive diversam. His autem distinctis, non est quod obscuritas ea, de qua queritur Origenes, manere censenda sit. Nam cum Gentes Apostolus, *Quæ legem non habent, sibi esse Legem ait*, II. 14. *quæ Legis sunt facientes, opusque Legis cordibus suis inscriptum ostendentes*; manifestum est, etsi nos legis Naturæ appellationem sine discrimine usurpamus, S. tamen Paulum abstinere à nomine legis naturæ luci & dictamini tribuendo,

cum

cum Legem non habere pronunciat, qui ſibi ſint loco legis, & reliqua his conſequenter. Nimirum quod legis uſurpatio, ex ſolenniori nominis impoſitione, in Lege Moyſi reſideat, neque ad legem naturæ, vel legem peccati, niſi per ſignificationis converſionem, quam tropum appellant, producatur. Legem autem Moyſi, & carnalem ab omnibus obſervari, & Spiritualem a fidelibus, ſive ſub lege, ſive ante vel poſt legem intelligi, jamdudum contendimus. Itaque Scripturæ ſunt, ac Dei Verbum, Moſaicæ legis inſtituta, non minus quam Evangelica; Ceſſante tamen vinculo legis, niſi, quatenus in Evangelica coaleſcunt, eandem cum illis legem faciant, quam olim, pro eo tempore ſignificabant, quo vim adeptura erant. Manere autem legem Dei, abolitis Moſaicæ legis inſtitutis, manifeſtum eſt; quatenus eadem, ſperandæ per Chriſtum aſſequendæque ſalutis, ante legem, quæ ſub lege ratio, prædicatione Domini & Apoſtolorum inſtauranda, & definienda fuit. Neque obſtat quod, quæ fuerint Officia, quibus ſpes ſalutis ante legem & ſub lege conſtabat, adhuc, his conſtitutis, definiendum reſtat. Satis eſt enim huic loco, generalem conſtitutam eſſe duplicis legis definitionem. Cum enim, ſenſus Scripturæ definiendi conſtituendique ratio generaliter expedita fuerit, non erit obſcura ratio, expediendi ejus quod in diſputationem venire poteſt, utrum ad perpetuam ſalutis Legem, an ad diſpenſationem Moſaicam pertineat.

De Lege Lev. V. 1—5.

Sed non eſt hinc digrediendum, omiſſo duplicis Legis argumento, quod legis præceptum *Levit.* V. 1—5. poſitum præbet; etſi ejus ratio, ad multa præterea Legis præcepta pertineat. Manifeſtum eſt, ibi loci, idem ſacrificium violato, ſive juramento, ſive voto, quod immunditiei legali expiandæ, lege conſtitutum. Cujus rei quis rationem reddat, ſi duplicem legis vim ac mentem diſtinguere negligat? Quis enim, reum eſſe violatæ Dei Legis debere dicat eum, qui mortui cadaver, vel animal lege immundum, vel carnis humanæ ex lege immunditiem tangat, ſi voluntatem Dei excipias,

excipias, qua societati populi Israelitici, & bonis terræ promissæ adipiscendis, ac retinendis, hæc Lex constituta est? Parem itaque legem juramentis ac Votis, usque ad effectum externi operis Lege carnali præceptum, implendis, eisdem promissis dictum quis neget; Quibus, ex Dei proximique charitate observandis, spem vitæ æternæ constare ratio doceat? Eadem est omnino omnium præceptorum ratio, quibus immunditiæ Legalis expiatio constituta est; Ad quam, si ea conferas, quorum, ex Dei proximique charitate observandorum, communi humanitati connata est ratio, non potest non necessarium videri, aliam esse posse eorum observationem, quæ hujus seculi mercedem respiciat. Atque hæc argumenta fuerunt, legem ex Dei obsequio servantibus, vitæ æternæ ejus observatione sperandæ, qua nullum ejus promissum expressum est. Sane, ipsi etiamnum Judæi fatentur, de *precibus Deo* allegandis, deque *Benedictionibus*, quas quotidie ex lege frequentant, *Majorum* potius suorum, ac *Scribarum Traditione*, quam expresso legis præcepto constitutum; *Maimonides*, initio *Tituli de Oratione & Sacerdotum Benedictione.* Fatentur quidem, justam ipsis earum constituendarum causam fuisse legis sententias, quæ *Deut.* VI. 13. VIII. 10. X. 20. leguntur. Sed cum, auctoritatem Majorum eis definiendis necessariam fuisse, agnoscunt, non possunt expresso legis carnalis præcepto mandata videri, quorum præcipua est ad legem Spiritualem necessitas. Hinc etiam expedita est ratio, cur spem vitæ futuræ eis reliquam fuisse censendum sit, qui sub lege capite damnati, Sacrificium nullum Lege præscriptum habebant, quo expiari capital potuerit. Cum enim terra promissa Paradisi instar fuerit, cujus jus Lege restituendum non erat, omnino consequens est, nullam peccati Lege capitalis expiationem lege constitui. Cum autem non auferret Lex vitæ spem, cujus ante legem ratio ex Fide constabat, omnino consequens est, eis qui capite plectebantur ex lege, spem tamen salutis, pœnitentia ex Fide concepta, constare potuisse.

 Cum

Duo tantum præceptorum Genera, Legi Mosaicæ propria.

Cum igitur positum sit, Veteris populi statum, Lege Moysi constitutum, populi Christiani, & Ecclesiæ Christi, ex Dei consilio, rudimentum & imaginem fuisse; Animadvertendum est, duobus capitibus distincta esse præcepta, in quibus hujus imaginis ratio consistat; quorum alterum, rituum divini cultus, alterum, civilis ejus populi vitæ præcepta continet. Nam tertium genus præceptorum *moralium*; sive ea *naturalis*, sive perpetui juris appellare placet; certum esse debet inter Christianos, quibus certa esse oportet quæ præmisimus, non esse Legis Mosaicæ propria. Cum enim certum sit, eandem salutem, quæ, sive sub lege, licet non vi legis, sive ante legem Patribus, eorumque morigeris discipulis contingebat, eadem ratione sub lege contigisse; tum eam, non nisi legis naturalis, propter Deum servandis præceptis, potuisse contingere; manifestum est, hæc præcepta, ex lege naturæ, quæ ante Legem Moysi sub Patribus valuerat, in legem Moysi transumptitia esse & tralatitia. *Legem* hic *Naturæ*, cum veteribus Ecclesiæ Scriptoribus, statum eum appello, sub quo, ante latam Moysi legem, salutem pii homines assequebantur. Non quod *viribus naturæ*, aut Legis naturæ cognitione eam assequerentur; Nam id quidem, suo loco disputandum jam seposuimus; Sed quod præceptis lege Moysi postea *positis* liber esset, nec ad Dei obsequium, earum observationum jugo, Lege Moysis introductarum exerceretur, quæ, si obsequium demas, per se ipsæ nihil ad salutem facerent. Distincto duplici præceptorum genere, legis Moysi propriorum, quis non per se ipse discrimen agnoscat, tam in his quam in illis ad Evangelium referendis? Est enim omnibus Christianis in conspicuo, ritus cultus divini figuras fuisse ejus obsequii, quo Patrem Messias, usque ad mortem crucis, prosecuturus olim esset: Tum ejus, quo populus Christianus, à Christo edoctus, ac impulsus, exemplum ejus secuturus. Atqui, civilis vitæ instituta ejus populi propria, quantum ad ejus continendam societatem, tantum ad exercendam erga Deum pietatem;

propter

propter quam ea societas verum Deum, ingratiis reliquarum Gentium Idololatriam colentium, cultura erat, valebant. Itaque quoties, præcipientis Dei intuitu, ad ejus gloriam observatio ejusmodi referebatur, Dei cultum, ac pietatis Christianæ Officia continebant. Quod si solam populi pacem spectaret, ac eam fœlicitatem terræ promissæ, quæ omnibus, patriæ suæ salute constat; non est eam mirum, in hoc seculo mercedem habuisse. Et tamen, qui Abrahami posteritate gloriabantur, ii, si sibi consequentia, vel facerent vel dicerent, spem vitæ æternæ, sub lege à Deo propositam, nuda legis observatione sibi pollicebantur. Nam etiam moralium præceptorum observatio, nisi antiquiorem obsequendi Deo rationem sequeretur, nisi celsiorem, sæculari sua ac populi sui pace, finem spectaret, nullam salutis æternæ spem afferebat.

Unde Judæorum superstitio.

Cum autem omnium, sive civilis vitæ, sive cultus divini rituum commune sit, ut emergant subinde quæstiones, quæ, nisi auctoritate à Legislatore constituta finiantur, ac terminentur, ipsæ Leges inutiles futuræ sint; Lege constituta est auctoritas, de omnibus hujusmodi, sub ultimo supplicio statuendi; hoc enim sibi vult Lex *Deut.* XVII. 8—12. Et tamen, qui vel Legis præceptis, vel earum sic editis determinationibus observandis, colere se Deum postulabant, iis, *inanem sui cultum ex humanorum præceptorum* observatione, Dominus in Evangelio, ex *Esaiæ* Prophetia objicit *Mat.* XV. 8. *Marci* VII. 6. *Es.* XXIX. 13. Ac, si verum amamus, hæc illa est, Ἐθελοθρησκεία, ἐθελοπερισσοθρησκεία, ἐθελοδικαιοσύνη, quam Judaismo, sive Dominus ejusque Apostoli, sive Ecclesiastici Scriptores imputant. Neque aliud continet universum δευτερώσεων Judaicarum, ac eisdem inædificatorum decretorum ac Traditionum corpus, quam harum superstitionum sarcinam, secundum quidem traditionem *Pharisæorum*; Nam eorum traditio qui Karraim se, sive *Scripturarios* appellant; quod ore traditam Legem illam non agnoscant, in quam reliquam Gentem subegerunt, qui se

רבניים; id est *Magistrarios* appellant; eandem quidem superstitionem, etsi à suorum Majorum vel ratione, vel auctoritate derivat; quod edita à viris doctis ejus specimina ostendunt. Tenendum igitur est universim, sensum esse Legis Mosaicæ *carnalem* & literarium, qui civilem hanc & carnalem Legis observationem pariat; *mysticum* autem, qui spiritualem. Nam si qua præcepta Mosaicis interspersa occurrunt, quæ per *symbolicam analogiam*, mores Christianos Evangelio declaratos significent; (quorum exemplum esto, *oris bovi trituranti obligandi* interdictum, à S. *Paulo*, ad astruendum ministerii Evangelici honorem allegatum, 1 ad *Cor*. IX. 9. *Deut*. XXV. 4.) ea neque ad propositam analogiam enarrari quicquam vetat, neque tamen propterea, institutum Legis, eandem rationem in omnibus Legis præceptis obtinere, quicquam postulat.

CAPUT. IV.

Quatenus, in eis quæ ante Legem, quæque sub Lege, Scripturis consignata sunt, proposita Analogia locum habere censenda sit. De sensu Mystico plura.

Quæ ante Legem, quatenus Mystica.

SED hæc Legis propria sunt: Populus autem, qui sub Lege, Legis secundum spiritualem sensum observatione salutem assequebatur, idem eandem spem ante Legem secutus est. Ab ingresso in mundum, defectione protoplastorum, peccato, non est dubium, de eodem remedio generi humano prospectum, quo, & sub Lege fideles, & sub Christo, salvos fieri, communis fides credi postulat. Nam & ante ingressum peccatum, idem Dei consilio designatum ostendit Apostolus. Agnoscente enim *Adamo* uxorem sibi à Deo nuptam, his verbis; *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea*; Item, *propterea deseret homo patrem & matrem, ut uxori adhæreat: Eruntque in carnem*

unam;

unam; *Gen.* II. 23, 24. *Mysterium hoc magnum est*, inquit S. *Paulus* verba hæc tractans; *Eph.* V. 31. *dico autem de Christo & Ecclesia.* Ubi, mysterium Christi & Ecclesiæ conjugio primorum parentum prædictum ostendit. Quin, etiamsi non solum in dubium vocari possit, utrum tota ἑξαήμερος δημιουργία, in figuram reparati per Christum generis humani accipienda sit, verum etiam obscurum sit, quomodo pertexi possit, historiæ a Moyse descriptæ, juxta præscriptos huic analogiæ terminos enarratio; Tamen, ut hoc fieri posse non dubito, si quis extra limites, propositæ comparationi, ab origine ejus & ratione, fixos, evagari nolit; Ita, neque, sensum hujusmodi collatione redditum, ad verum sacræ Scripturæ intellectum ac mentem pertinere. *Esaias* enim Propheta, populi sui a captivitate; id est, generis humani à peccati labe instaurationem, *Cælorum novorum ac terræ novæ creatione* describit *Es.* LI. 16. LXV. 17. Et eum secutus, ut videtur, S. *Paulus* ad *Eph.* II. 10. Αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, inquit, Κτισθέντες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ ἀγαθοῖς ἔργοις. *Ipsius enim opificium sumus, ab eo per Jesum Christum creati ad bona opera.* Et Ecclesiæ instaurationem S. *Joannes Apoc.* XXI. 1. *Cælum novum ac terram novam* appellat. Tum S. *Paulus*, cum illud *Psalm.* XIX. 3. *in universum orbem exivit vox eorum, & ad ultimas usque terras verba eorum*; de Apostolis intelligit *Rom.* X. 18; Ecclesiam in *Cælis* intelligit, reliquum genus humanum *terrarum* nomine intelligendum relinquit. Itaque cum apud *Davidem* sequitur; *In eis Soli tabernaculum posuit*; Dominum Christum in Ecclesia, Solis locum in Cœlis obtinere intelligendum erit. Nam, indicatum in Novo Testamento sensum alicujus particulæ veteris Scripturæ, non esse eodem filo in reliquo ejusdem loci textu pertexendum putare, nihil aliud mihi videtur, quam Scripturas Christianorum ludibrio Judæorum exponere. Et hæc quidem, prout mihi vera videntur, ita posui. Cæterum, si cui hoc coactum videatur, de eo quod ad asserendum Christianismum necessarium non est, non puto mihi

mihi laborandum. Recte enim sibi constabit ratio, secundum quam, Veteris Testamenti *historia*, *mysterio* quod Evangelio declaratur, respondet; etiamsi eam ad mundi creationem, tanquam Ecclesiæ Christi respondentem, extendendam non putemus.

Hexaemeri Mystico sensu enarrandi ratio.

Videtur autem iniri posse Hexaemeri ad mysticum sensum enarrandi ratio, si duas S. *Augustini Civitates* adhibeamus; quas ille, permixtas esse inter se ab initio ad finem seculi, cum scribit, rationem quam nos sequimur, duplicis Veteris Scripturæ sensus exponit. Ita autem adhibeamus, ut in inferiori mundo sistamus; cœlestem autem, soli cœlesti Civitati, in terris peregrinanti significandæ reservemus. Nam cum *Cœlos* discipulos esse Domini, ab initio quidem seculi, constitutum sit, *Stellas* Apostolos esse oportet, & sanctorum præcipuos, *Lunam* Ecclesiam ex bonis ac malis conflatam, *Solem* Christum hominem; Ac perinde, quæ in Cœlis omnia figuram gerere Ecclesiæ, qualis in Cœlis futura est. Itaque, quicquid ad sublunarem regionem pertinet, ad significandam hujus seculi Ecclesiam pertinebit; cum seculo quidem confligantem. Nam, ut habent in se Dei opera, quod & gratiæ divinæ, & malitiæ humanæ significandæ aptum sit; perinde adhibendæ erunt proprietates sensibus subditæ, in quibus hæc sita est aptitudo, non solum ad Hexaemeri *Mosaicæ* enarrationem, sed & ad universam Scripturam, quoties ad Ecclesiæ casus significandos transferuntur creaturæ proprietates. *Firmamentum* imprimis aptissime Fidei respondet, *aquas superiores*, quæ gratiam Dei significant, ab *inferioribus*, quæ doctrinas vel humanas vel perversas, distinguens. Itaque etsi *mare* huic seculo significando aptissimum sit, in quo ludunt *cete* illa *ingentia*, seculi hujus Principi respondentia; Tamen, postquam seculi Principes nomen Christo dederunt, quid prohibet animalia, quæ natura de venandis minoribus victum quærunt, doctrinæ fluminibus perceptis, quæ Cœlestem originem habuit, ad peccatum solum abolendum vires suas adhibere intelligi,

telligi, ut virtute magnos significent? Itaque expedita erit & *fluminum*, & *piscium* significatio. Perinde autem & *pluviæ*, & *roris*, & *gelu*, *nivisque & grandinis* & similium. Nam & ad plagas divinitus incutiendas ministerium præstant, & ad fovendam vitam hominis. Ac proinde & beneficia Cœlestia, quibus ad obsequium Deo præstandum vocamur; & castigationes pœnasque significant, quibus ut a peccando arcemur, ita expetitur pœna de sceleribus, & ultio divina exercetur. Quid *lucem* dicam & *tenebras*, quid *noctem diemque?* In quibus manifesta est, ut ignorantiæ ac scientiæ, ita lætitiæ justitiæque significatio. Tum *fulgura fulminaque* ac *turbines*, etsi gratiis cœlestibus significandis non videantur idonea, tamen & *Elias* igneo curru sublatus est, & *Moysi* Judæi basio a Deo ereptam animam scribunt, cum fulmen intelligunt; Quo minus mirum sit, beneficiorum Dei significationem creaturis inesse, quæ de cœlestibus veniunt. Itaque *ignem* & amoris Cœlestis, & secularis persecutionis, utrumque Scripturis genuinum esse. *Frigus* autem, & quæ a frigore oriuntur, cum non minus ad fovendum calorem corporibus cœlitus inditum faciat, quam ad vitam extinguendam, necessario eandem habet significandi diversitatem. Eadem in *fontibus* est, inque terra nascentibus. Nam cum sint πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά, necessariam habent, tum ad Dei gratiam tum ad hominis peccatum, relationem. De *montibus*, deque *campis* eadem est ratio; Nam & virtutibus excelsi semper fuerunt, ut semper Fideles, & superbia, ab eis diversi: Tum, ut humilitate quidam, ita alii terrestrium amore æquabiles. *Volucres Cœli*, non est novum, ut in *Abrahami* sacrificio, sic in orationibus Fidelium, dæmonia intelligi a quibus diripiuntur; Quid autem proclivius, quam animas Cœlestium contemplationi addictas eis significari? *Jumenta & belluas pecudesque* alia ad significandas curas, quibus aluntur fideles Dei verbo, alia ad hujus vitæ necessaria suppeditanda pertinere, *Gregorius* Romanus in *Jobi* initium non male conjecisse videtur. Et certe facile

facile esset hunc locum eis interpretationibus amplificare, quas exhibent Patrum Commentaria, quæ ad hanc rationem congruentia passim leguntur. Mihi satis sit, Hexaemeri enarrationem, sic generaliter indicasse, ut sicubi opus sit, quæ ad Ecclesiam, & Ecclesiæ hostes pertinere docet Scripturæ textus, oratio autem, figuris mutuo sumptis a mundi creaturis enunciat, ad rationem in Scripturis fundatam enarrari posse.

De Paradisi historia, reliquisque ante Legem.

Illud manifestum est, inter *Paradisum* & Christi Ecclesiam, necessariam esse, & intelligi debere analogiam. Exactum enim Paradiso *Adamum*, & romphææ versatilis terrore arboris vitæ fructu prohibitum, per Ecclesiam Paradiso restitui certum est; non minus, quam veteri etiam populo constabat, fœlicitatis Cœlestis statum *Paradisi* vocabulo significari. Nam interea loci, dum interim peregrinamur, apud omnes, qui in statu gratiæ jus ad statum gloriæ agnoscunt, Ecclesiam Paradisum esse oportet, quæ suos Paradiso Cœlesti restituat. Itaque cum *translatum Enochum* legimus, propterea *quod Deo placuisset*, dum in vivis esset, occurrit statim, Paradiso restitutum, quo primi Parentes exciderant. *Noe* autem *justitiæ præco*, cum Arcæ cum suis inclusus, diluvium aquarum evasit, quod orbem terrarum inundavit, exponitur ab Apostolo 1 *Pet.* III. 21. in figuram eorum, qui per aquas baptismi, in Ecclesiæ communione, morti secundæ eripiuntur. Certe in duorum *Adami* filiorum posteris, *filiorum Dei atque hominum* nominibus, ab initio statim a *Moyse* discretis, dedicatur Ecclesiæ, ab impugnante eam reliqui generis humani colluvione discrepantia. Ab *Abrahami* vocatione, illustrius extat professionis Christianæ exemplar, in ejus ac posterorum ejus peregrinatione. Nam & Ecclesiam in terris significabat terra in qua peregrinabantur, & promissio ejus in hæreditatem, Ecclesiam in Cœlis. Jam servitus Ægyptiaca, & redemptus inde per *Moysem* populus, quid opus est dicere, quam apte redemptioni per Christum respondeat; cum *baptizatos in Moysem* S. *Paulus* Israelitas

Iſraelitas propterea fuiſſe dicat, quod Legem ipſi veterem, ut Chriſtiani Novam, per baptiſmum, ſuſceperint? Peregrinatio autem deſerti, hujus ſeculi curſum, quo ad Cœleſtem Patriam anhelamus, ita repræſentat, ut *David* tamen, poſt adeptam terræ promiſſæ requiem, *peregrinum ſe inſtar patrum ſuorum* affirmet; *Pſalmo* XXXIX. 13. ut conſtet, ad aliam *requiem*, quæ *populum Dei maneret*, terræ promiſſæ hæreditatem, ſecundum Apoſtolum, ad *Hebræos* IV. 9. referri. Itaque & in Lege; id eſt, in inſtituto vivendi, quæ via erat veteris populi; & in toto peregrinandi itinere, figura eſt vitæ Chriſtianæ.

Prophetarum ſenſus duplex.

Prophetarum Officium, non niſi ſtante veteri populo obtinere debebat; Nam & ante Chriſti adventum deſitum eſt. Verum, Domini Chriſti & ejus diſcipulorum prædictionem, ac figuram continebat. Quod cum non minus de Regio Domini noſtri munere, deque Sacerdotali, ex Lege ac ſub Lege dicendum; ſeorſim tamen de Prophetico dici meretur, a quo, reliqua veteris Teſtamenti Scriptura profecta eſt. Mihi quidem, non prorſus inepte, hodierni Judæi Prophetas *priores* a *poſterioribus* videntur ita diſtinguere, ut Scripturæ, ad ejus populi hiſtoriam pertinentes, priorum Prophetarum nomine comprehendant. Non quæro quam recte, ab eodem nomine, Paralipomena, *Eſdram* & *Nehemiam*, cum *Eſtheræ* libro rejiciant. Illud dico, qui non ſolum a Prophetis, ſed de Prophetis plurimum; id eſt, de dictis factiſque eorum; ſcripti ſunt, Prophetarum libros non immerito appellari. Neque hoc inſtituto Chriſtianiſmi diſconvenit, ut in unam, cum ſequentium Prophetarum ſcriptis oraculis, ſeriem, populi veteris res redigantur. Nam, poſita ſemel Lege, & in Regio, Sacerdotali, ac Prophetico munere, poſito ejus populi ſtatu; non poterat, vel populus antiquus populi Chriſtiani, vel Lex Evangelii rudimentum & adumbrationem continere, niſi ut univerſi ejus populi tum Reges, tum Sacerdotes ac Prophetæ, primo loco Chriſti Domini, deinde, propter profeſſam Chriſtianiſmo imitati-

onem Christi, Christianorum & Ecclesiæ Christianæ typus sint ac figura. Quare, sive rerum gestarum narrationes, sive gerendarum vaticinia, sive ipsum Dei populum spectent, sive vicinas Gentes, ipsius, Dei nomine, adversarios; universam hujus Scripturæ seriem Evangelii figuram esse, & eorum quæ populo Christiano vel agenda sunt, vel experiunda, omnibus Novæ Scripturæ adversus Judæos tuendæ studiosis asserendum est. At hoc concesso, de Legalis sensus ac literarii a mystico ac spirituali, in toto hoc genere Scripturæ discrimine, dubitari nequit. Quin, si ad hoc tuendum necessarium fuerit asserere, Cyrum ipsum, Gentium Idololatriæ deditarum, sed tamen populi etiam Dei Principem, idque Dei nutu, quique *omnium Gentium Dominum Domino Deo Cœlesti* acceptum refert *Ezræ* I. 2. (quo nomine, verum Israelis Deum intelligi necesse est) si hunc, inquam, in typum Christi accipiendum esse asserendum sit, ut sibi constet hujus discriminis ratio; non dubitem hoc ita faciendum esse, ut, qui ad Idolorum cultum persecuti sint Dei populum, Gentium principes, ipsorum Domini, ii figuram gerant potestatum populo Dei adversantium. Quod cum necessario consequens sit ejus rationis, unde oritur hæc differentia; non est dubitandum, quæ de *Nabuchodonosoro* apud *Esaiam*, de Tyri principe apud *Ezechielem* ita dicuntur, ut ad lapsum Angelorum apostatarum pertinere debeant, si ad reliquarum Prophetiarum rationem, harum etiam pertexenda sit enarratio; recte a Patribus Ecclesiæ in hunc sensum exposita esse. Ego quidem fateor, S. *Hieronymum*, in Prophetis exponendis, propterea à me magni fieri, quod idem interpretandi filum per totum ejus operis corpus secutus fuerit; quo tamen, neque S. *Chrysostomus*, inter Græcos, neque inter Latinos S. *Augustinus* videtur pervenisse. Nam professi hostes Dei populi, & Gentium eum persequentium Principes, cum potestatum nobis adversantium imaginem gerant; recte & consequenter, *apostatæ* a Dei cultu, Hierosolymis instituto, decem *tribus*, & qui simulatione

pietatis

pietatis occultum ad Idola defectionem velabant, inter Judæos, hæreticorum & Schismaticorum, Ecclesiæ rebellium figuram habebunt; Cujus rei observatio interpretationis Hieronymianæ Canon est ac linea.

Scio me olim, tuendæ hujus differentiæ causæ, *Esaiæ* luculentissimum de Christi cruce oraculum, capite ejus Prophetiarum LIII. positum, de *Jeremia*, sensu primum obvio, & interpretandum esse putasse, &, viros doctos hac in re secutum, interpretatum esse. Neque etiamnum mihi videor, eo facto, vel fidem læsisse, vel ejus asserendæ fundamenta subruisse. Nam neque ad debilitandam asserendi Christianismi rationem facit, necessarium hoc sensuum Veteris Scripturæ discrimen videri, etiam ubi necessarium non est; Neque, si *Jeremias* populum Dei sua morte non redemerit; quod Christum fecisse, hujus oraculi auctoritate ut asseratur, Christianismi interest; (Hoc enim nemo negat) idcirco hoc Christus non fecerit, si in utroque impleta sit eadem Prophetia. Nam si mortis *Jeremiæ* fructus fructui mortis Christi subordinatus intelligatur; quid prohibet utrumque, etsi inæstimabilis efficaciæ discrimine concesso, uno eodemque oraculo intelligi? Sed tamen, quoniam causæ Christianæ adversus Judaismum interest, quam paucissima ad hujus differentiæ assertionem requiri, etsi plura sint quæ ipsi consistere possint; Propterea, non reticebo hoc loco rationem, ab *Origene*, ut opinor, in *Philocalia* mihi suggestam, propter quam, nonnullæ Prophetiarum partes ab hac universalitate excipiendæ sint. Sic enim *Origenes*, Philocaliæ capite I. Ἀλλ᾽ ἐπεὶ εἰσί τινες γραφαὶ τὸ σωματικὸν οὐδαμῶς ἔχουσαι, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς δείξομεν· ἔστιν ὅπου οἱονεὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ πνεῦμα τῆς γραφῆς μόνα δεῖ ζητεῖν. *Sed quoniam Scripturæ quædam sunt quæ nihil habent corporeum, ut deinceps ostendemus; In aliquibus sola velut anima & Spiritus quærendus est.* Quod eleganter *Origenes* in Scriptura Spiritum ab anima & carne distinguit, prout in homine Apostolus 1 ad *Thessal.* V. 23. id mihi neque asserere necesse est, nec refellere. Quod

> De Capite LIII. Esaiæ.

hammedisini fœcunditate, nulli momenti sit) qui aliter impletum non concedant. Equidem haud invitus facio, ut, quæ Judæis, post reditum a captivitate, magna & gloriosa promissa sint, cœpisse quidem impleri fatear sub *Maccabæis*, liberoque, ex postliminio, ejus populi statu. Et tamen, si, quæ *de Proselytis aggregandis*, deque *Idolis destruendis* ibi prædicuntur, sub Evangelio impleta non fuissent, non solum nihili facienda, sed ne vera quidem fuissent. Itaque hactenus constat sibi ratio, Christianismi, ex veteribus Scripturis, adversus Judaismum asserendi.

De Psalmorũ Libro.

Prophetis *Psalmi* accenseri possunt. Est enim in eis, sub persona *Davidis*, vel subinde *Salomonis*, vel Gentis Israeliticæ, perpetua Christi Domini, & eorum quæ in carne vel gessit, vel passus est; tum, sive Ecclesiæ universæ, sive animæ cujusvis Christianæ, & Spiritualis ejus erga Deum status, perpetua adumbratio; Neque hoc Donatista *Tychonio*; cui, quantumvis Ecclesiæ adversario, hanc regulam debere voluit S. *Augustinus*; sed affirmata hactenus ratione auctore. Nam si qui sint prorsus didactici, eos nominatim excipi opus non fuerit; Cum Prophetarum munus & doctrinam, etsi ad Legem stabiliendam & observandam pertineret; cujus propter Deum observatio vitam futuram, tum temporis, post se trahebat, ut dictum est; præcipuo tamen Dei consilio, Spirituale erga Deum obsequium, quod erat in Lege πάρεργον, & ex Naturæ Lege tralatitium, explicabat, & inculcabat. Illud in *Psalmis* obtinet, quod de Prophetis excepimus; Non esse mirum si reperiantur, qui nec de *Davide*, nec omnino de veteri populo intelligi possunt. Exemplo esse solet *Ps.* XVI. 8, 9, 10, 11. qui, de adversis quæ passus est *David* intelligi non posse putatur, propterea quod SS. *Petrus* & *Paulus* Act. II. 25—32. XIII. 35, 36, 37. *Davidem* Hierosolymis & mortuum & sepultum, propterea astruunt, ut hanc Scripturam in Christi resurrectione impletam contendant. Quibus ego tamen cedere non possum; adeo manifeste ejusdem *Psalmi* superiora ad *Davidem* pertinent. Neque enim

enim ostendi potest, in textu *Psalmi* extantibus notis, ubi, quomodo, qui de *Davide* institutus fuerat sermo, ad Christum delapsus intelligi debeat. Atqui verissimum est, *Davidem*; quem *ab inferis ereptum* intelligere debemus, cum de tot periculis evasit; non tamen mortem peccati pœnam evasisse, sed ei manere obnoxium, Domino Christo resurgente, & vim mortis antiquante; de quo propterea, præcipuo in loco, dicta hæc intelligenda sint. De *Psalmo* CX. idem dicere nolim. Neque enim laborandum puto in eo, ut de alio quam Christo dictus intelligatur; quem de Christo dictum Judæi ipsi, ut ex Epistola ad *Hebræos* manifestum est V. 10, 11. VI. 20. VII. 1—25. pro rato habebant. De XXII. *Psalmo* sentiat quisque quod lubet, utrum ad solum Christum pertineat, an de *Davide* etiam exponendus sit. Stantibus enim quæ dicta sunt, ad summam causæ quam agimus, quid statuas, parum aut nihil intererit.

De Jobi *&* Salomonis *Scripturis.*

Ecclesiastis & *Jobi* libros unius ejusdemque ordinis facio; quod ad hoc quidem quod agimus pertinet. Est enim satis manifestum, cum, nullum esse discrimen bonorum ac malorum, in eis quæ bonis & malis in hoc seculo accidunt, studiose adeo ostendit *Ecclesiastes*, consilium ejus esse, non posse eorum rationem reddi, ex eis quæ hujus seculi propria sunt. Sic enim innuere voluit, & futurum seculum expectandum, & cuique eam ejus partem obventuram, quæ gestis hujus vitæ respondeat, sub Deo, cui omnia nota sunt, Judice. Atqui *Jobi* liber, quantum quidem ejus continent cum tribus amicis disputationes, nisi hoc sibi velit, quid tandem sibi velit, ego me fatebor prorsus ignorare. Nam reprehensus *Job*, sive ab *Elibu*, spontaneo arbitro, sive à Deo Judice, tanquam studio contentionis elatus ad suam caussam universim adversus Deum asserendam; quod non nisi eatenus fieri debuerat, ut eorum quæ bonis & malis in hoc seculo accidunt rationem, ex eorum rebus gestis reddi nullam posse constaret; recte prorsus atque ordine, futuri seculi judicium expectandum esse innuit. Atqui futurum seculum

culum hujus seculi moderatione innui, & per mysterium significari fundamentum est differentiæ, Spiritualis in Veteri Scriptura sensus a literali; quem in hujus vitæ statu occupari dictum est. Neque quicquam præterea restat, ad hanc statuendam differentiam necessarium, nisi ut intelligatur, Deum, assequendi futuri seculi Legem, Domini Christi ministerio, diserte proponendam reservasse. Itaque, qui hujus seculi δημιουργίαν figuram instaurandi per Christum generis humani continere statuerim, non debeo negare, quæ ad *Jobum* consternandum, & subjiciendum Deo, vel *Elihu*, vel *Deo* ipso loquente, ab ejus creaturis, earumque viribus & magnitudine adducuntur, posse de regno peccati, deque ejus rectoribus potestatibus tenebrarum intelligi, ut à vetustis Ecclesiæ Scriptoribus intellecta sunt; Nisi potius ab ipsis, ad intelligenda ea aspiratum esse, dicendum sit. *Proverbiorum* liber duplicis Scripturæ sensus characterem, per diversas, non, ut reliqua, per easdem sententias spargit. Sunt enim ejus præcepta quædam civilis vitæ propria, alia autem, quorum observatio ad Dei solius judicium spectat. Nam etiam hujus vitæ officia, utrum a Dei voluntate tanquam carceribus, ad Dei gloriam tanquam metam proficiscantur, ad eam rationem pertinet, gestorum hujus seculi, quam Deo debemus. Scio multas esse *Proverbiorum Solomonis* sententias, per *allegoriam*, *Symbolicamque* significationem elatas; cujusmodi sunt de *Patris matrisque observanda institutione*, de cavendis *mulieris peregrinæ* tentationibus, deque *strenuæ mulieris* laudibus, quæ in fine posita sunt. Hæc atque hujusmodi instar sunt eorum Legis præceptorum, quæ per *allegoriam* sibi *peculiarem*; nempe, in ipsarum vocum significatione positam; elata diximus. Interpretanda sunt tamen ad sensum & mentem *generalis* ejus *allegoriæ*, secundum quam Vetus Testamentum Novo respondet; Secundum quam scilicet, vita veteris populi in hoc seculo exterior, & sensibus subdita, vitæ populi Christiani, secundum interiorem hominem Deo soli notum, respondet. Hoc enim postu-

lat,

lat, tranſitus à Lege ad Evangelium, à Deo inſtituta ab initio, quam diximus, ratio. De *Cantico Solomonis* non eſt quod aliquid dicam, propter ea quæ dicta ſunt. Niſi ad *myſterium*, quod *magnum* vocat S. *Paulus*, *Chriſti & Eccleſiæ* referatur, non eſt quod Chriſtianis Deo dignum, & ejus Spiritu, videri debeat. Cæterum non eſt opus propterea fateri, eis, quibus hoc myſterium ante adventum Chriſti explicitum non fuit, nihil ſignificaſſe, nullum ſenſum temporibus veteris populi congruum tuliſſe. Non omnino infœliciter Judæi ejus ænigmata, de veteris ſtatu populi interpretari videntur. Quod cum ad ſtabiliendum eum ſenſum pertineat, quem eis tribuere debet Chriſtianiſmus; generali nimirum ejus analogiæ ratione, qua Vetus Teſtamentum novo reſpondet; nimis moroſi ſimus, ſi ſenſum ejus ſecundum Legem, qui nos in ſtatuendo ejus ſenſu ſecundum Evangelium juvet, recuſandum potius quam adjuvandum putemus.

Futurum ſeculum, quatenus à Prophetis promiſſum.

Non eſt hic omittenda obſervatio, non ſolum vera, ſed ad totam Scripturam Propheticam pertinens; quia, ad affirmanda quæ dicta ſunt, plurimum facit. Nimirum, Reſurrectio carnis, ad futuri ſeculi Fidem neceſſaria, quod nemo negat, Lege non promiſſa, Propheticis Scripturis adumbrari potius cœpta eſt, quam ſanciri; Tum, Spiritualis Legis obſervatio, pro eadem ratione, iiſdem Scripturis clarius ſemper clariuſque & commendari cœpta, & inculcari. *Eſaiæ* XXVI. 19. ſic legimus; *Vivent mortui tui, reſurgent cadavera mea, expergiſcimini & jubilate qui pulverem incolitis; Ros enim tuus ros eſt herbarum, & ejiciet terra Gigantes.* Poſita hæc in *Cantico*, quo Propheta exultare vult Dei populum, poſtquam ad pulverem terræ deductus ab *Aſſyrio*, ut opinor, divinitus ſibi redditus eſſet. Atqui, quid eſt corporis mortalis ad immortalitatem reformatio? Quid aliud, quod *Ezekieli* capite XXXIII. reſtitutum iri populum ſuum pollicetur Deus, viſo *ſiccorum oſſium*, quibus cum carne & ſanguine, vitam redditam oſtendit? merito certe *Reſurrectionis Prophetam Ezekielem* prædicat S. *Hilarius*, etſi, ad inſtaurationem captivi

populi

populi pertinere ejus Prophetiam, primo loco, manifestum est. Neque alia ratio est *Dan.* XII. 1, 2. quamvis ejus disputandæ sententiæ alium locum servemus. Cum enim præmisisset; *Evadet hoc tempore populus tuus, quisquis scriptus fuerit in libro vitæ*; (Quod tempus, persecutionem esse Antiochi Epiphanis, palam est) subdit statim; *Et multi eorum, qui in pulvere terræ dormiunt, expergiscentur, hi ad vitam illam, illi ad ignominiam æternam, & opprobrium. Splendebunt autem Doctores firmamenti splendore, & qui multos justificant stellarum instar, in seculum & seculum.* Quorum quæ ratio reddi potest, superioribus nullo medio medio contextorum, nisi primo loco, ad memorias eorum pertineant, qui Deo & Lege Fidem præstiterant, vel secus, eorumque vel *gloriam* vel *ignominiam*; Quamvis ad Resurrectionis Fidem, gradibus suis declarandam, pertineant? Disputationem habent S. *Jobi* verba XIX. 25. *Scio Redemptorem meum vivere, & in terra demum staturum, & post foratam hanc pellem meam, Deum me ex carne visurum.* Sane, quem dixisse legimus capite XLII. 5. *auditu auris de te acceperam, nunc autem videt te oculus meus*; quidni is dicat, tanquam Propheta, scilicet; *Scio redemptorem meum vivere*, & quæ sequuntur; ut intelligatur, sibi, statu pristino instaurato, præsenti præsentis Dei colloquium polliceri. Quæ tamen à Propheta *Jobo*, etsi inter Gentes, quæ, nondum recepta Idololatria adhuc Gentes non erant, dicta, quid prohibet Resurrectionem prædicere, quam à Christo, omnium Prophetarum scopo, expectamus Fideles? Specta nunc Prophetarum loca, quibus providentiam Dei in dubium vocari fatentur, eo quod bonis male, malis bene sit, in hoc seculo? *Psalmo* LXXII. 2—20. *Jer.* XII. 1, 2. *Malac.* III. 13—18. Sive personam vulgi in se assumunt Prophetæ, cum turbari se hac difficultate ferunt; sive κατ' οἰκονομίαν, ita loquuntur, quomodo maxime probare se populo posse putabant; certum est, neminem esse Fidelem, cui in promptu non sit ejus solutio, ex Fide futuri seculi. Quo magis probanda est ratio, propter quam, *Joanne majorem*

jorem dici *minimum in regno Cœlorum*, jam dictum est. Tum, eandem οἰκονομίαν sequi S. *Jobi* & *Ecclesiastæ Salomonis* disputationes. Eadem ratione, quod *justum per Fidem victurum* Propheta pollicetur *Habak*. II. 3—14 non solum ad æternam vitam pertinere asserendum est, sed & ad instaurationem Dei populi, perditis eorum hostibus Chaldæis. Sic *Psalmus* XVI. 11. *Notam mihi facies viam vitæ, satias deliciarum in conspectu tuo, & ad dextram tuam volupiæ in seculum*; Nonne eandem veritatem habebit, quam illa *Hezekiæ Es*. XXXVII. 10, 21. Primo enim, negat se *Deum ultra visurum in terra viventium*; Sed accepto per Prophetam oraculo, quærit; *quodnam est signum, quod ascendam in domum Domini*? Itaque hoc erat *videre Deum in terra viventium*, hæ illæ *in Dei conspectu deliciæ*. Sic enim etiam *Psalmo* XVII. 15; *Ego autem videbo faciem tuam in justitia, satiabor, cum expergiscor, imagine tua*; Est enim hæc Dei sive *forma*, sive *species*, sive *imago*, quam intuebantur, qui Dei gloriam arcæ fœderis insidentem adorabant. *Expergiscuntur* autem, qui ex rebus adversis evadunt. Quanquam quis neget, hæc ad Deum in Cœlis visum pertinere? Quid enim in *Psalmorum* libro clarius? CXXVI. 5, 6. *qui seminant cum lacrymis, cum gaudio metent. Qui nunc plorans vadit, & bonum fert semen, sine dubio redibit gaudens, & manipulos inferet*; sive à captivitate, de qua in initio *Psalmi*, sive ab hac vita.

Spiritualis Dei cultus, quatenus præceptus.

Sed quis neget, eandem rationem sequi Prophetarum Scripturas, in declarandis *cultus* Dei *in Spiritu & veritate* Officiis? Posita erat Lex Fœderis *Mosaici*, primo loco, in unius agnitione & cultu Dei; quem cultum, stante Lege, in omnibus ejus observandis propter Deum præceptis cerni, dictum est. Nemo nescit, quam proni ferebantur ad Idololatriam, ante captivitatem *Babylonicam*, qui hanc Legem susceperant; Quod à captivitate nunquam accidisse, indubium auctorem habemus *Juditta* VIII. 18. *neque enim surrexit temporibus nostris, neque extat hodierno die tribus, familia, vel populus, civitasve nostri generis, qui manufactos Deos colant,*

sicut

sicut pristinis temporibus factum est. Nimirum hoc debuerunt Prophetarum *Esaiæ*, *Jeremiæ*, *Ezekielis*, aliorum concionibus, quibus Idololatriæ stupor depingitur ; hoc oculis suis, quibus earum veritatem usurpabant ; hoc adversis patriæ suæ rebus, ut ad bonam mentem exules redirent, cui patriæ compotes nuncium mittebant. Sed cum Idololatriæ contemptu succrevit superbia Spiritualis, quæ Patrum Deo charorum posteris, nuda præceptorum, quoad opus externum, observatione, vitam æternam, satis clare Lege & Prophetis significatam, despondebat. Hoc est, quod in Scribis & Pharisæis reprehendit Dominus, vitam sibi æternam, observandis Traditionibus Patrum, quibus definiebatur præceptorum observatio, pollicentibus; Nimirum solvendis scrupulose decimis *Matt.* XXIII. 23. *Lucæ* XI. 42. XVIII. 12. manibus vasisque ex instituto lavandis, *Marci* VII. 4, 8. *Matt.* XXIII. 25, 26. *Lucæ* XI.39. Sabbato præcise servando *Matt.* XII. 1, 12. *Marci* II. 23, 28. *Lucæ* VII. 1,9. XIII. 10, 16. XIV. 1, 5. *Joan.* V. 8, 9, 10. Phylacteriis fimbriisque proferendis *Matt.* XXIII. 5. aliis quæ passim in Evangeliis occurrunt. Non est putandum, tantum invaluisse hunc morbum Domini Christi tempore, nisi ut initia ejus ac vestigia sub Prophetis extiterint; reprehendente Domino Scribas & Pharisæos, hac de causa, testimonio Prophetæ *Esaiæ* XXIX. 13. *Matt.* XV. 9. *Marci* VII. 7. Quin, magnam partem muneris Prophetici, in revocandis eis, à Fiducia gratiæ Divinæ, ex sacrificiis & externis Legis operibus, concipienda, ad Officia Dei in Spiritu & veritate colendi, non minus quam ab Idolis colendis, positam fuisse, res ipsa docet. Hoc docent, de sacrificiis, de Festis, de jejuniis *David Psalmo* XL. 7, 12. L. 8, 13. *Samuel*, 1 *Sam.* XV. 22. *Esaias* I. 11, 20. LVIII. 3, 10. *Jeremias* VII. 21, 22, 23. *Hoseas* XIV. 2. *Michæas* VI. 6, 7, 8. *Zacharias* VII. 3, 10. VIII. 16, 19. Atqui fieri hoc non potuit, nisi ut substituerent eorum Officiorum commendationem, quorum est humanitati connata bonitas; Quod plerisque harum concionum expressum

reperiet, qui rem tantam ad curam ſuam revocabit. Neque enim ſingula perſequi integrum eſt, quibus hunc locum inculcant Scripturæ Propheticæ. *Jobi* certe liber, quem ad hunc cenſum revocari poſſe dictum eſt, ſi diſputationem cum amicis ſpectemus, à capite II. aduſque finitum XXVII. cum reprehenſum à Deo Prophetam in fine Libri oſtendat, gravius autem reprehenſos amicos; quibus expiandis Prophetam Deus elegit XLII. 7, 8, 9. non eſt quod eorum argumentis Deum inſcribamus auctorem, niſi quatenus, eorum probatam fuiſſe ſententiam, conſtare poſſit. Et tamen recte S. *Chryſoſtomus*, aliique Eccleſiæ ſcriptores, quem eis ſe probaſſe Deo conſtat, quæ primoribus duobus capitibus referuntur, eum Chriſtianiſmi ſe exemplum cap. XXXI. deſcribere putant, cujus Fidem, ſapientiæ laude, cap. XXVII. commendet. Neque enim aliud ſapientiæ laudibus agere *Proverbia Salomonis*, argumento eſt veterum Eccleſiæ Scriptorum conſenſus, ad Dominum Chriſtum, Chriſtique Fidem pertinere, quæ de ſapientiæ laudibus Cap. I. VII. VIII. IX. poſita leguntur. Itaque non eſt mirum, ejus libri præcepta, multa quidem civilem prudentiam, ſenſu primum obvio inſtruere, ad ſpiritualis obſequii officia, ea quam diximus ratione transferenda: Alia ſtatim, & nullo medio, in eis præcipiendis officiis occupari. Idem ſpectare *Salomonis Eccleſiaſtem*, finis ipſe libri argumento eſt; *Finem totius rei audiamus; time Deum, & mandata ejus ſerva; Hoc enim totum eſt hominis. Quia omne opus in judicium adducit Deus, ſimul cum ſecretis omnibus, ſive bonis ſive malis.* En pietatis Chriſtianæ & ſummam & rationem, eo libro expreſſam, qui ſeculi inanitatem videtur aduſque mortis ſtatum producere, ut, ex ſeculi officiis aliud ſperari non poſſe, oſtendat. Sed omnium copioſiſſime hoc agit Pſalterium, in quo rara extant legalis vitæ argumenta, præut crebra ſunt & frequentia ſpiritualium Officiorum præcepta. Si ſolus extaret *Pſalmus* CXIX. ſolus Dei Legem commendaret, & ejus intellectum, ejus obſervandæ vires à Deo eis precibus peteret,

ret, quas passim legimus, merito pudefaceret *Judæos*; si quid sit, cujus eorum cæcitatem obstinationemque pudere possit; qui Legis studium, quod tanto ardore profiteri Prophetam legimus, in *muliebrium mensium inspectione, in embryonum abortorum* dissectione, in exacto munditiæ legalis judicio comparando, collocatum fuisse, suis persuadent. S. *Hieronymus* ad *Algasiam* quæst. X, *Præpositos habent Synagogis sapientissimos quosque fœdo operi delegatos, ut sanguinem virginis, sive menstruatæ, mundum, vel immundum, si oculis discernere non potuerint, gustu prælibent.* Cui convenit quod in capite primo *de Benedictionibus* Magistri *Davidem* introducunt cum Deo expostulantem, num ipsi non videatur *Pius*; quomodo se ipse appellat, *Psal.* LXXXVI. 2. *Ecce*, inquit, *Reges Orientis & Occidentis sedent ordinibus comitatus sui gloriosi, Ego autem sedeo manibus inquinatis sanguine menstruo, Embryonibus, secundinis, ut pura sit uxor viro.* Qui ea ad examen revocaverit, quæ hactenus disputavimus, non dubitabit hoc esse quod diximus *secretum Legis*, cui discernendo *aperiri* sibi *oculos*, crebris ejus *Psalmi* precibus a Deo contendit. Tum, propter sensum spiritualem, ita Legem laudari *Psalmo* XIX. 7, 8, 9. ut eam *animam revocare, simplicem sapientem reddere, cordi lætitiam, oculis lucem præstare, integram, rectam, puram, mundam, undiquaque justam, in æternum durare* prædicet; Quæ de Lege carnali nunquam dicta fuissent. Itaque quod idem, *Dei metuentes in via quæ Deo grata sit institutum iri*; quod *secretum Domini apud ejus metuentes* futurum, quod *fœdus ejus ipsis manifestatum iri* pollicetur, *Psalmo* XXV. 12, 14. quid aliud sibi velle dici potest, quam ejus Fœderis Legem, quo vitæ æternæ spem Patribus constitisse dictum est? Cujus intellectum, pro eo rerum statu, exercendis pietatis operibus, majorem indies contigisse, non minus Prophetæ verba, quam nostræ rationes ostendunt.

Quatenus hoc in N. Test. locum habeat.

Irenæus, loco supra citato, *contra Hæreses* V. 35. Hæreticorum esse ait, (eorum nimirum, contra quos scribebat) facere

facere cœleſtia typos aliorum cœleſtium; Quos ſic redarguit cap 69. *Rurſus autem, paſſionem Domini Typum eſſe dicentes extenſionis Chriſti ſuperioris, quam extenſus Horus formavit eorum matrem, in reliquis arguuntur, jam non habentes ſimilitudinem typum oſtendere. Ubi enim rurſus Chriſtus aceto & ſelle potatus eſt? Aut ubi diviſa ſunt veſtimenta ejus? Aut ubi punctus eſt, & exivit ſanguis & aqua? Aut ubi guttas ſanguinis ſudavit, & reliqua, de quibus dixerunt Prophetæ?* Arguit Hæreticos *Iræneus*, quod Paſſionem Domini Typum eſſe myſteriorum ſuorum vellent, quibus tamen ſingula, quæ in paſſione ejus acciderant, non congruebant. Itaque antea II.40. *Si enim, quæ a Domino facta ſunt, Typos eſſe dicunt eorum quæ ſunt in Pleromate, Typus in omnibus debet ſervari.* Idem eiſdem objicit *Origenes* in Expoſitione Evangelii S. *Joannis.* Sed hæc ratio Legem imponit myſtico Scripturæ ſenſui quem Eccleſia agnoſcit, ut ubique & obtineat, & ſibi conſtet; Quam minus recte intellexiſſe videtur *Origenes*, cum univerſam Scripturam, non minus recondito ac ſpirituali, quam obvio verborum ſenſu interpretandum eſſe, ac ipſe interpretari contendit. Alii his temporibus, quod idem ſibi perſuaſum haberent, ſenſus autem reconditos ab Origene, & eum fere ſecutis ſcriptoribus Eccleſiaſticis, ex Scripturis erutos, manifeſte coactos, & textui Scripturæ adverſos eſſe; novas rationes commenti ſunt, ſecundum quas, myſticus ſenſus literali reſpondeat. Mihi videtur, ad reddendam Chriſtianiſmi rationem, poſito Legem a Deo datam; hoc eſt, ad vetus Teſtamentum Novo conciliandum, & Chriſtianiſmum ex Lege probandum, aſſerendumque adverſus *Judæos*; prorſus neceſſariam eſſe hanc duplicis ſenſus differentiam; Sed quæ non ultra rationem ac baſim cui inſiſtit, locum habeat. Itaque ſpiritualem ſenſum in Novo Teſtamento alium quæri, quam quem ſimplex Evangelii ratio præ ſe fert, literalem alium, quam quem allata ex vetere Teſtamento loca poſtulant, ut ſenſus veteris proprius ſenſui proprio novi reſpondeat; idem eſſe puto,

acsi Geometra contra hypothesim faciat. Cæterum, neque hypothesim ipsam in omnibus veteris Testamenti partibus aliter exigendam, ac singularum instituta ac ratio postulant. Scio S. *Hieronymum*, in Præfatione ad *Jonam*, & primi capitis Commentario, negare *eundem tropologiæ ordinem quem & historiæ*, servari posse, in eo quem typum Domini gessisse Evangelium affirmat. Itaque de Petra statim, quam Christum fuisse scribit Apostolus, 1 ad Cor, X. 4. *Num universam loci hujus historiam, per hanc occasionem cogemus sub Leges Allegoriæ? Et non potius unusquisque locus, secundum historiæ diversitatem, diversam recipiet intelligentiam spiritualem?* Sed usque adeo religiose dubitat S. *Hieronymus*, ut veritatem innuat. Nam & Christi typus *Jonas*, & Propheta Synagogæ, ut Christi typus esse posset. Quare & pœnitentiam prædicare debuit *Ninevitis*, quod Gentibus universis facturus erat Christus, & invitus prædicare; ut Synagogæ formam gereret, aspernaturæ salutem futuram Gentibus communem. Utramque rationem qui spectet, non video, cur *Jonæ* historiam allegoriæ non congruere putet. Sane sic, & *unusquisque locus historiæ*, sive de Petra Christo, sive de *Jona* Christo, secundum ejus diversitatem *diversam recipiet intelligentiam spiritualem*; nec quicquam prohibebit, *eundem tropologiæ ordinem* dici, *quem & historiæ*. Quod autem negare videtur, quod *Adamum* & *Evam*, Christum & Ecclesiam significasse asserit Apostolus, id ad totam hexaemeri historiam produci posse; de eo responderi potest ex eis quæ dicta sunt. Exempli loco dictum sit, spiritualis sensus historico aptandi, quatenus communis ratio in singulis locum habet. Hactenus igitur, operæ pretium visum est, de diversis partium Scripturæ inter se institutis ac rationibus, quod quidem ad institutam disputationem attinet, minutiora hæc commentari; Non tam ad rejiciendas objectiunculas, quas ad auctoritatem novæ Scripturæ infirmandam Judæi afferre possint; & ad asserendam Fidem Apostolorum, in allegandis, juxta mentem Sancti Spiritus, veteris Scripturæ testi-

teſtimoniis; Nam hæc, etſi ſummi momenti, hujus tamen inſtituti non ſunt. Sed ad conſtituendam ſemel rationem ac fundamentum, cui Novi Teſtamenti fides, poſito primum vetus à Deo eſſe, inſiſtat. Quod, niſi hoc poſito, nullus dubito firmum eſſe non poſſe.

Unus potius quàm plures ſenſus myſtici.

Quod autem poſteriores Scripturarum interpretes, ſenſum earum myſticum, in *allegoricum*, *tropologicum*, & *anagogicum* diſpeſcere voluerunt; Non videtur negandum, extitiſſe aliquam rationem, in eis rerum, Scripturis traditarum, generibus, eorumque inter ſe diverſitate, propter quam voces ipſæ, ad hoc potius quam illud ſignificandum reſtringi poſſent; Etiamſi apud veteres Eccleſiæ Patres, indifferentiorem eſſe earum uſum aſſerendum ſit. Ἀλληγορίαν quidem S. *Paulus* appellat, ſecundum quam, *montem Sinai eis quæ tunc fuerunt Ieroſolymis*; hoc eſt, Synagogæ non Eccleſiæ; συστοιχεῖν affirmat, ad *Gal.* IV. 24,25. Nec eſt cur ejuſdem generis omnia, in quibus, ſcilicet, veteris populi vel leges vel geſta, ad novi populi ſtatum ſignificandum referuntur, eodem nomine cenſeri non poſſint. Nec tamen generalis hic intelligenda eſt ἀλληγορίας ſignificatio; ſed ad eam rationem reſtringenda, ſecundum quam, Novum Teſtamentum veteri reſpondere, diſputatum eſt. Non enim metaphoræ continuationem hic ἀλληγορίαν intelligimus tantum, ſed ejus metaphoræ, ſecundum quam Deus ipſe, Paradiſo, & terra promiſſa, Eccleſiam, ſive militantem ſive triumphantem; Regno, Prophetia, Sacerdotio Veteris Teſtamenti, Regnum, Prophetiam, Sacerdotium, ſive Chriſti ſive Chriſtianorum ſignificari voluit; Et reliqua ſecundum eandem analogiam. Quare neque *Philonis Hebræi* ἀλληγορίαι Chriſtianis agnoſcendæ ſunt, niſi huic rationi coincidant; Cujus in ἀλληγορίᾳ tabernaculi illuſtre extat exemplum, cum ἅγιον κοσμικὸν ab Apoſtolo appellatur *Heb.* IX. I. cumque partes ejus in hujus mundi imaginem exponit. Nam *Joſephus*, *Antiq.* III. 5, 9. tres Tabernaculi regiones triplicis Cœli imaginem eſſe vult; Non aliter atque Pontificem maximum,

cum

cum ejus adytum, tertio Cœlo reſpondens, ingreditur, figuram Chriſti geſſiſſe Apoſtolus exponit, in ſummo Cœlo ad dextram Patris reſidentis. Sed *Philo* hoc amplius, quod Sacerdotalium veſtium ἀλληγορίαν ſic concludit, libro *de Vita Moſis* III. ἀναγκαῖον γὰρ ἦν τὸν ἱερωμένον τῷ τοῦ κόσμου πατρὶ, παρακλήτῳ χρῆσθαι τελειοτάτῳ τὴν ἀρετὴν υἱῷ, πρός τε ἀμνηστίαν ἁμαρτημάτων καὶ χορηγίαν ἀφθονωτάτων ἀγαθῶν. *Neceſſe enim erat, eum qui Patri Univerſi ſacra faceret advocato uti virtute perfectiſſimo Filio, ad abolendam peccatorum memoriam, &* omnis generis *bonorum largitatem conciliandam.* Debebat enim Chriſtum, non Mundum, Dei Filium poſuiſſe, ut ad Apoſtoli mentem enarraret. Sed, quod *Philo*, ad mentem *Moyſi*, *Deut.* XXVIII. 42,43. interpretandam adducit, id *Origenes*, plus ſemel, ad ſtabiliendum Chriſtianiſmum; non poſſe intelligi *Proſelytum*, qui Judæo ſuperior futurus ſit; quod *Philo* diſerte prædictum a Moyſe contendit; alium a populo Chriſtiano. Nam *Proſelytum* propterea *ſuperiorem futurum Iſraele Philo* exponit, quod ad Deum verum ſe recipiens, ad ſortem in cœlis ineffabilem evectus ſit; degenere *Iſraelita*, neglecta Dei Lege, ad imas Tartari tenebras *ſubſidente*. *Proſelytus* autem qui veram Dei Legem ſequatur, poſt Fidem a Domino Chriſto proditam, ſolus intelligi poteſt Chriſtianus. Vide *Philonem* libro de *Maledictionibus Legis*; Tum de *Monarchia*, & de *Sacrificantibus*; Ubi *Proſelytos* Idololatriæ transfugas deſcribit, *Iſraelitarum* πολιτείαν propterea amplexos, quos *Syriaca* Legis Verſio recte ܡܬܦܢܝܢ reddit; id eſt, ad verum Deum *converſos*. Sane *Philo*, cum ante repudiatum a Judæis Evangelium; fortaſſis autem, ante Evangelium ubique terrarum promulgatum; vixerit, cauſæ nihil eſt, quo minus, vel in Judaiſmo ad ſalutem pertinere, vel promulgato Evangelio, Judæus idem ac Chriſtianus cenſeri poſſit; Quo commendatiores Chriſtianis ejus lucubrationes eſſe debent. Sed ut ad harum vocum diſtinctionem redeam; Cum quæ a Prophetis, veteri populo a captivitate reverſo fœliciter eventura prædicuntur,

in statu populi Christiani fœlicius impleta fuisse credendum sit; Quanto magis, quæ Ecclesiæ militanti in terris præstita vidimus, pro arrabone eorum accipienda sunt, quæ triumphanti in Cœlis a Deo promissa leguntur? Ad hanc igitur significandam rationem, quæ per se ipsa magni momenti est, quid obstat, quo minus ἀναγωγῆς nomen restringatur; Quamvis universim, ad translationem *a Veteri ad Novum Testamentum* exprimendam; in qua, reductionis ab inferioribus ad superiora, (id est, a terrestribus ad cœlestia) inest quædam significatio; ab Ecclesiæ Patribus usurpatam, manifestum sit? Denique *tropologiam* vulgo vocant, morum, ac pietatis Evangelicæ ex Veteris Testamenti figuris erutum argumentum; Cujus exemplum est, *Bovi trituranti oris non obstringendi*, expositum à S. *Paulo* Legis præceptum. Atqui apud *Hieronymum* haud infrequenter, Tropologiæ generalis est significatio, de ejus conversionis enarratione, qua Veteris Testamenti carnalia ad Novi Testamenti spiritualia transferuntur. Ponam hoc loco ejus verba, ad *Hedybiam* quæst. XII. in quibus Tropologiam moralis loci enarrationem esse vult; *Triplex in corde nostro descriptio & regula Scripturarum est. Prima, ut intelligamus eas juxta historiam; secunda, juxta Tropologiam; tertia, juxta intelligentiam spiritualem. In historia, eorum quæ scripta sunt ordo servatur. In Tropologia, de litera ad majora consurgimus; Et quicquid in priori populo carnaliter factum est juxta moralem interpretamur locum, & ad animæ nostræ emolumenta convertimus. In spirituali Θεωρίᾳ ad sublimiora transimus; terrena dimittimus, de futurorum beatitudine & cœlestibus disputamus; ut præsentis vitæ meditatio umbra futuræ beatitudinis sit.* Idem scribit, in *Ezek.* caput XVI. libro V. Sequitur autem *Origenem Hieronymus*, loco *Philocaliæ* supra laudato, ubi secundum Apostolum, 1 ad *Thessal.* V. 23. ut *integer Spiritus vester, & anima & corpus servetur; Spiritum* ab *anima* distinguens, perinde distinguendum Scripturæ sensum mysticum innuit. Sed nihil est necesse. Cum enim Christianismum partim in fide tenendis,

partim

partim in opere agendis situm esse, necesse sit, moralis locus eorum proprius erit, quæ opere agenda ex literali Veteris Scripturæ sensu ostendi possit. Itaque magis proprie idem *Hieronymus* adv. *Ruff.* I.6. *Quando dico Tropicum; doceo, verum non esse quod dicitur, sed allegoriæ nubilo figuratum.* Generalem hanc significationem usurpat in caput I. *Jonæ*, & *Nahum* Prophetarum.

Mysticum sensum ad argumentandum valere.

Sed hæc si vera sunt, omnino consequens erit, non minus à *mystico Veteris Testamenti sensu*, quam a literali Novi, argumentum; ad veritatem eorum quæ de Christianismo quæruntur aperiendam, duci posse. Verum est, multos multa in sacram Scripturam commentos esse, quæ propterea pro sensu Scripturæ sese venditent; a quibus argumentari inane esset; Utpote quæ lascivientium ingeniorum lusus sint potius, quam ad sensum Scripturæ pertineant. Ut autem verum sit, quod vero Scripturæ sensui consequens non est, stante Scripturæ veritate, stare non potest. Quare si Dei Spiritum, sensum Veteris Testamenti spiritualem tanto magis sibi voluisse necesse est, quanto majoris momenti Evangelium apud Deum fuit, quam Lex; etiam quando obscurissima ejus erant in Lege indicia; (quod non est hominis Christiani negare) non est negandum, mysticum veteris Testamenti sensum efficacem esse, ad probandum quicquid de Evangelio, ex Legis cum eo consensu confici possit. Quin, argumentationis Apostolicæ filum, adversus eos qui *ex Lege* non minus quam *ex Fide* justitiam sperabant, huic uni fundamento insistere, recensenti Epistolas eorum constabit. Sed non est propterea putandum, novum aliquid, & in Christianismo inauditum, recepto hoc dogmate, ex sensu mystico Vet. Test. elicitum iri; qui ab Ecclesiasticis scriptoribus semper usurpatus, nihil unquam in eorum scriptis ostendit, a communis Christianismi dogmate diversum. Nam semel constituta ratione, propter quam, literalem Evangelii sensum eundem spiritualem esse Legis sensum necesse sit, non potest latere quare; Ac propterea,

nec quatenus; myſticus veteris Teſtamenti ſenſus ad Novi literalem probandum adhiberi poſſit. Cum autem manifeſtum ſit, quæ clariſſime omnium in Evangelio promulgata ſunt, in Lege figurarum ambagibus & velamentis induta fuiſſe; ac propterea ſummatim propoſita; Non poteſt in dubium venire, quæ ſub Evangelio in quæſtionem venire poſſunt, ea argumentis ex Lege ductis confici non poſſe; Niſi partium ſtudio, aut ejus cauſis, (quæ, ſubinde, apud Chriſtianos quantam vim habeant, nimis manifeſtum eſt) ad illud, quod omnibus manifeſtum eſſe & debebat & poterat, in quæſtionem adducendum deveniatur.

CAPUT. V.

Certam eſſe Fidem Scripturis, quæque in Deum non in homines deſinat, conſenſiente Fidelium Teſtimonio, non auctoritate decernentis Eccleſiæ. Nullam edere rationem cur credant, qui aliam viam inſiſtunt.

Unde certa Fides Scripturæ.

NUNC, qui idoneam credendi rationem a nobis expoſitam fateatur, videtur tamen adhuc quærere poſſe, unde veram eſſe fidem conſtet, quæ in rebus conſiſtit, tanto à nobis locorum ac temporum intervallo geſtis. Scilicet, extitiſſe eis temporibus, quibus extitiſſe fertur, Jeſum quendam Nazarenum, qui, gentis ſuæ odio, quod Legem *Moyſi* ab eo evacuari crederent, crucifixus, miſſis XII. Apoſtolis, per totam qua patet οἰκουμένην, Chriſtianam Fidem diſſeminaverit; majus quiddam videtur, quam in quo famæ credendum ſit ei, qui teſtibus oculis auribuſque ſuis credere non poſſit. Sed facile eſt reſpondere, imperiti eſſe hominis, ejus rei fidem famæ imputare, in qua, conſenſui generis humani, tam fallere quam falli neſcio, fidem habemus. Quis enim credat, ullum unquam hominem Gentilem, homini Judæo de Chriſto

ſto referenti crediturum fuiſſe, niſi prius explorato, Judæos ipſos, qui Chriſtianiſmo obſtarent, veritati rerum Domini Chriſti obſtare non potuiſſe? Quis, illos Judæos, qui de Domino Chriſto Gentibus teſtimonium perhibebant, Judæis ſuis, rerum ejus veritatem omni ſtudio opprimentibus, tam periculoſum dicendum teſtimonium ſuſcepturos, niſi rebus ipſis conſtitiſſet, vere geſta, propter quæ ipſi fidem ſuſcipiendam putarent, Gentis ſuæ proceres non putarent? Nam, in quorum arbitrio erat, utrum Chriſtiani eſſent necne, in eorum arbitrio non erat, rerum Chriſti veritatem ſupprimere; quarum memoriam morte ejus oppreſſam volebant. Cum igitur, fama earum proximas ſubinde regiones occupante, quibus hujus famæ veritatem explorandi facultas erat; quod ſemper quibuſdam præ aliis accidebat; Subinde ad Chriſtianiſmum ſeſe applicarent, ac eos, quos ad ſui inſtar eſſe volebant, de eadem certiores facerent; factum eſt, ut in una *Jeroſolymorum* civitate crucifixus Chriſtus; per totum Orbem terrarum, ſaltem qui commercio pateret, crucifixus cognoſceretur; Nec majori dubio, ab eis qui fama hæc primum acceperant, quam qui Cruci ipſius adfuerant. Sunt enim pleraque in rebus humanis, communi hominum ſenſu ac ratione non minus certa, quam quæ oculis ipſis aut auribus uſurpamus. Neque ullum unquam aut levius aut gravius ſuſciperetur negotium, niſi perinde certa crederentur, quæ locorum ac temporum intervallis diſſita, ac quæ ſenſibus ſubdita ſunt. Itaque, qui, ab Imperio Romano ad fidem converſo, ad hæc uſque tempora Chriſtiani ſumus, non minus exploratam rerum fidei veritatem habemus, quam qui Domino Chriſto & Apoſtolis ipſius, miracula patrantibus, propter quæ Chriſtiani facti ſunt, aſtiterunt. Nam eorum pauci admodum pleriſque, plerique paucis admodum ejuſmodi operibus gerendis interfuerunt; de pleriſque exploratæ famæ crediderunt; Non magis de eis dubii, in quibus famæ ſic exploratæ, quam in eis, de quibus ſenſibus ſuis crediderant. Itaque toto Orbe Chriſtianiſmum

profeſſo,

profeſſo, totius Orbis teſtimonio deinceps credunt,qui deinceps Chriſtiani fiunt. Nam præcipuam Orbis partem totius nomine appellare licet, ubi non amplius, an vera ſit ratio credendi dubitatur, ſed an idonea. Qua in cauſa cum eſſent ab initio Judæi, factum eſt, teſtimonio Apoſtolorum Chriſti & Diſcipulorum, ut in eadem eſſet totus Orbis terrarum.

Fidem divinam facit Spiritus Dei, ſenſu præeunte.

Atque hæc ſi recipiantur, valde opinione ſua falſus erit, quicunque Fidem illam *humanam* tantum putet, quæ teſtimonio hominum nitatur. Nam, qui miraculis Domini Chriſti & Apoſtolorum ejus præſens affuerit, eiſque motus Chriſtianiſmum amplexus fuerit, non puto *humanam* ejus Fidem videri poſſe, quod non niſi oculorum interventu concepta fuerit. Quod autem ille oculis ſuis debet, id ſi ego alienis debeam, ad fidei divinitatem, inde conceptæ, tantundem intererit. Atqui, cum ex humani generis teſtimonio ad fidem acceditur, communis hominum ſenſus, ex teſtimonio αὐτοπτῶν natus, non minus affirmat id de quo omnibus convenit, quam oculorum teſtimonium id quod oculis ſubeſt. Itaque ad ſalutem proficere illam fidem nihil prohibet, cujus rationem generis humani conſenſus affirmat. Sunt qui putent, eum qui in Sacræ Scripturæ codicem primum incidat, ignarus omnium quæ in eo leguntur, temporum, locorum, hominum, reum fore ſpretæ fidei ac ſalutis æternæ, niſi ad fidem ſic vocatus accedat. Reputarent hi ſaltem apud ſe, damnari à Deo ſpretæ fidei, ſalva juſtitiæ ratione non poſſe, niſi qui idoneam rationem neglexerit, propter quam credendum ſit. Neque enim aliter Spiritus Sanctus; cujus efficaciam ad credendum neceſſariam, ſupponi hoc loco poſſe, etſi non probari, dictum eſt; ad ſalutarem fidem efficax fuerit, niſi per idoneam rationem, propter quam credendum ſit. Atqui, quæ, in Scripturis poſita reperiet, qui in ſacrum codicem primum inciderit, locorum, temporum, hominum nomina ac notæ, quomodo aliquid ſignificare, quomodo verum ſignificare judicabit,

qui

qui voces tantum intelligat, rationem ac consilium narrantis, ac quibus modis fidem sibi faciat, nullus intelligat? Quantum hoc ab eorum imaginatione distat, qui Scripturas pro Dei verbo, Spiritu Dei, ante omnem credendi rationem inspirante ac revelante, recipi volunt? Quasi charta ac literæ, non rerum ipsis significatarum mens & ratio, Spiritus Dei in hominibus Christo conciliandis idoneum instrumentum essent. Deus quidem, si hoc ad rem sit, homines sibi providit, Verbo Evangelico Judæis ac Gentibus affirmando, idoneis dotibus instructos, qui veterem Scripturam, prædicationi suæ consentaneam, afferrent secum, & si opus esset, allegarent; Nam eorum prædicationem Novi Testamenti Scripturis antiquiorem esse constat. Et hoc illud est, cujus causa, alii cum S. *Augustino* Ecclesiæ Scriptores *Judæos capsarios nostros* appellant; Instar servorum, scilicet, qui Dominorum suorum capsis præpositi, præsto semper habere debebant, instrumenta & Scripturas, quæ ad fidem titulis Dominicis faciendam pertinebant. Cum enim ab initio prædicaretur Fides Gentibus, alleganda erat veteris Scripturæ Fides, teste Synagoga; in quo testimonio desinere necesse erat totum probandi processum. Itaque cum ad fidem Novis Scripturis faciendam aggredimur, necesse est, totam probandi viam ac methodum, in totius Christianismi consensum desinere. Neque enim difficile erat, rationes credendi, sive Veteribus sive Novis Scripturis comprehensas, auditorum judicio admovere; non solum quam idoneæ ad faciendam Fidem, sed etiam quam veræ haberi deberent, judicandas. Neque aliter spretæ Fidei ac salutis rei erant, quam spretis idoneis credendi rationibus, idoneæ rationi propositis.

Scripturás testibus Scripturis, non Ecclesiâ teste Ecclesiam asseri.

Quibus constitutis, facile est videre, Scripturas ex Scripturis probari posse; nec tamen inde sequi, vel Ecclesiam vel Scripturas Ecclesiæ testimonio asseri posse. Cum enim Scriptura duobus præcipue elementis constet, quarum unum rationes credendi continet, alterum Fidei materiam; alterum

alterum eo pertinet, ut ſcias, cur Chriſtianus eſſe debeas, alterum ut, Chriſtianum eſse, quid ſit; manifeſtum eſt, ex rationibus credendi quæ Scripturis referuntur,de omnibus, in quibus poſitus eſt Chriſtianiſmus, ex Scripturis conſtare, quod divinitus revelata ſint. Sed tamen, quatenus rationes credendi aſserere ipſæ veritatem ſuam, quamvis Scripturis propoſitæ, non poſsunt, niſi explorata, ex conſenſu fidelium, earum veritate; non eſt dubium, vere dici poſse, ab authoritate Eccleſiæ pendere Scripturarum fidem, quod à Deo profectæ ſint. Cum enim, Apoſtolorum de Chriſto teſtimonium, *conſenſus Fidelium* exploratum reddat, ex fidelibus autem conſtet Eccleſia; manifeſtum eſt, auctore Eccleſia, ideoque *Eccleſiæ auctoritate*, Scripturas pro Dei Verbo recipi.Neque ad rem pertinet,de verbis contendere; niſi quod exigua, ſignificationis verborum, initio non animadverſa varietas, ingentem in progreſsu errorem ſtruat. Nam etſi verum ſit quod dixi,nihil tamen ad eorum cauſam facit, qui Scripturarum fidem ab *ea Eccleſiæ auctoritate* ſuſpendunt, qua *controverſias* in Eccleſia ſubnatas *terminari* volunt. Auctoritas enim, quæ de dubiis decernat, Eccleſiam corpus eſse ſupponit,ac hominum ſocietatem; etſi non ad civilis vitæ, ſed Chriſtianæ commercium; cujus nomine qui auctoritatem obtineant, penes eos ſit, ut ei pacem præſtent, de controverſis pronunciare. Atqui hoc quare, niſi probatum, recipi non poſſit, dictum eſt: Tum, probari non poſſe, niſi, qua ratione Scripturas pro Dei verbo recipiamus, expeditum fuerit; Tantum abeſt, ut ad faciendam Scripturæ fidem ſupponi debeat. Neque eſt hoc, quibuſdam animadverſis quæ dicta ſunt, obſcurum. Etenim, Veteris Teſtamenti fidem conſenſu Synagogæ, non minus niti, quam Novi fidem conſenſu Eccleſiæ, hujus diſputationis progreſſus indicat. Atqui, auctoritatem in Eccleſiam Synagogæ eſſe, abſurdum fuerit; niſi eam teſtandi auctoritatem intelligas, propter quam teſtibus fidem habemus. Nam ejus Gentis conſenſus, in eis colendis Legibus, quas,

cultu

cultu suo, divinitus acceptas testantur, non minorem fidem Veteri instrumento conciliat, quam populi Christiani consensus Novo. Itaque non damus hoc testium fidei, ut propter eam, fidem nos divinitus accepisse credamus; sed communi hominum rationi, generis humani consensum testimonio sensuum substituentis, in eis, quæ sub eorum sensum, ad quos pertinent, cadere non possint. Præterea, cum dictum sit, testimonium Apostolorum, de Christo nunciantium, generis humani consensu exploratum esse; propterea quod, nec Judæi, nec Gentiles rejicere rationes credendi potuerint, tanquam falsas, quibus, tanquam minime idoneis, obtemperare noluerint; manifestum est, eam Ecclesiæ auctoritatem, quæ ad fidem Scripturæ faciendam pertineat, universitatis esse Christianorum, tanquam communi hominum sensu præditorum, non rectoribus Ecclesiæ, ad ejus terminanda discidia, divinitus constitutam.

Exponitur Augustinus, *teste Ecclesia, Scripturis fidem habens.*

Neque his inconvenit celebris ille S. *Aug.* locus, *adversus Epist. Fund.* cap. V. quem, ut discuti possit, prolixius allegabo. *Si ergo invenires aliquem qui Evangelio nondum credit*; ait *Augustinus* Manichæo; *quid faceres dicenti; non credo? Ego vero Evangelio non crederem, nisi me Ecclesiæ Catholicæ moveret auctoritas. Quibus ergo obtemperavi dicentibus; credite Evangelio; cur eis non obtemperem, dicentibus mihi; noli credere Manichæo? Elige quid velis. Si dixeris; Crede Catholicis; ipsi me monent ut nullam fidem accommodem vobis. Quapropter non possum, illis credens, nisi tibi non credere. Si dixeris; Noli credere Catholicis; Non recte facies, per Evangelium me cogere ad Manichæi fidem; quia ipse Evangelio, Catholicis prædicantibus credidi. Si autem dixeris; recte credidisti Catholicis laudantibus Evangelium, sed non recte credidisti illis vituperantibus Manichæum; usque adeo me stultum putas, ut, nulla reddita ratione, quod vis credam, quod non vis non credam? Multo quippe justius & cautius facio, si, Catholicis quoniam semel credidi, ad te non transeo; nisi me, non credere jusseris, sed manifestissime ac apertissime scire me aliquid feceris. Quocirca, si mihi rationem*

rediturus es, dimitte Evangelium; si ad Evangelium te tenes, ego ad eos me teneam, quibus præcipientibus Evangelio credidi; Et his jubentibus, tibi omnino non credam. Quod si forte in Evangelio aliquid apertissimum de Manichæi Apostolatu invenire poteris; infirmabis mihi Catholicorum auctoritatem, qui jubent, ut tibi non credam; Qua infirmata, jam nec Evangelio credere potero, quia per eos illi crediderам. Ita, nihil apud me valebit quicquid inde protuleris. Quapropter, si nihil manifestum de Manichæi Apostolatu in Evangelio reperitur, Catholicis potius credam, quam tibi. Si autem inde aliquid manifestum de Manichæo protuleris, nec illis nec tibi: Illis, quia de te mihi mentiti sunt; Tibi autem, quia eam Scripturam mihi profers, cui per illos crediderам, qui mihi mentiti sunt. Sciendum est Manichæum, ut & Gnosticos; qui veritatem aliam, ab ea quæ Scripturis continetur, sibi revelatam ferebant; cum Christiani, nisi nomine non essent, Scripturas nec agnovisse, ultra quod commentis suis expediret, nec eisdem rationibus, quibus Christiani, agnoscere potuisse. Itaque necesse fuit *Augustino* Catholicos Manichæis opponere; Quod nomen Christianum sibi ipsi vindicarent, Catholicum non item. Quod si cum eis Hæreticis res ipsi fuisset, qui totam Scripturam agnoscebant, propterea quod eadem illam, qua Catholici, ratione agnoscerent, non opus fuisset *nomen Catholicum* in hanc quæstionem vocare. Itaque ad rem non pertinet; quod erudite tamen animadversum est; *crederem* pro *credidissem* ab *Augustino* positum esse. Id enim verum esse, multis Africanorum Scriptorum productis locis probarunt; Quod Africani styli proprium esse volunt, mihi non videtur. Nam cum *Hieronymi*, *Sidonii*, aliorum quam Africanorum, *Augustiniani* seculi Scriptorum usu tritum ostendi possit, pessum eunti tum potius Latinitati videtur imputandum. Ponatur igitur, *Augustinum* nondum Christianum, Scripturis se crediturum, seposita Ecclesiæ Catholicæ auctoritate, negare. Eadem enim ratione Manichæo, qua Gentili, agnoscenda est Scripturæ Fides. Quæro, cum præcipientibus Catholicis Evangelio credidisse se dicit;

num

num affirmantibus sua fide, Evangelium Dei Verbum esse credidit, an rationes proponentibus, ita credendum esse. Argumento sint quæ *cap.* IV. leguntur; *Ut ergo hanc omittam sapientiam, quam in Ecclesia Catholica esse non creditis, multa sunt alia quæ in ejus gremio me justissime teneant. Tenet consensio populorum atque Gentium, tenet auctoritas, miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata; Tenet ab ipsa sede* Petri *Apostoli; cui pascendas oves suas post resurrectionem Dominus commendavit; usque ad præsentem Episcopatum successio Sacerdotum: Tenet prostremo, ipsum Catholicæ nomen; quod non sine causa, inter tam multas Hæreses, sic ista Ecclesia sola obtinuit, ut, cum omnes Hæretici dici se Catholicos velint, quærenti tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam conveniatur, nullus Hæreticorum vel* Basilicam *suam, vel domum audeat ostendere.* Hic locum habet, quod jam observatum est. Cum idoneam credendi rationem, ei, quam minime idoneam sequebantur Manichæi, oppositam, *Augustinus* Ecclesiæ Catholicæ tribuere vellet; rationes permiscuit, quæ Catholicæ Ecclesiæ communionem, non minus contra eas Hæreses assererent, quæ Scripturas eisdem de causis recipiebant, quibus Catholici, quam adversus Manichæos, qui diversis. Nam adversus *Novatianos*, *Montanistas*, *Donatistas* faciebat successio Sedis Romanæ, & quod *Catholicum nomen*, cum affectarent, obtinere non possent. Et tamen Scripturas non minus integras recipiebant, quam Catholici. Cæterum, cum consensum, auctoritatem, miracula, vetustatem allegat pro eo Christianismo, quem Manichæis oppositum tenebat, ea ipsa allegat, quibus rationem credendi, sive idoneam, sive veram probavi. Atque hæc in *libro de utilitate credendi* prope extremo, adhuc manifestius ipse posuit *Cap.* XIV. *Sine paululum mecum ipse considerem; quoniam Christum ipsum, quomodo apparere hominibus voluit, qui istis etiam vulgaribus oculis visus esse prædicatur, ego non vidi; quibus de illo crediderim, ut ad te, jam tali præstructus fide accedam. Nullis me video credidisse, nisi populorum atque Gentium confirmatæ opinioni, ac famæ admodum*

celeberrimæ. Hos autem populos, Ecclesiæ Catholicæ mysteria usquequaque occupasse. Mox, *Hoc ergo credidi, ut dixi, famæ, celebritate, consensione, vetustate roboratæ.* Et paulo post; *Ergo ille, afferens medicinam, quæ corruptissimos mores sanatura esset, miraculis conciliavit auctoritatem, auctoritate meruit fidem, fide contraxit multitudinem, multitudine obtinuit vetustatem, vetustate roboravit religionem; quam non solum Hæreticorum ineptissima novitas, fraudibus agens, sed nec Gentium quidem veternosus* (l. veternus) *violenter adversans, aliqua ex parte convelleret.* Cap. autem XVII. *Hoc factum est divina providentia, per Prophetarum vaticinia, per humanitatem doctrinamque Christi, per Apostolorum itinera, per Martyrum contumelias, cruces, sanguinem, mortes, per sanctorum prædicabilem vitam, atque in his universis, digna rebus tantis atque virtutibus, pro temporum opportunitate miracula.* Quibus inter se collatis, manifestum erit, *Augustinum*, etsi, quæ rationem credendi idoneam, ab eis non distinguat, quæ veram ostendunt; quod mihi facere necesse est; eandem tamen mecum rationem, propter quam Christiani sumus, allegare; Auctoritatem autem Ecclesiæ, eam quæ in terminandis controversis cernitur, ad eam rationem nunquam supponere.

Idem probatur ex Tertulliano *&* Irenæo.

Eadem est ratio eorum, quæ, adversus vetustiores Manichæis Hæreticos disputat, post *Irenæum, Tertullianus.* Nam & eadem causa est; Quatenus quidem Apostolos & prædicasse agnoscebant utrique, & scripsisse. Quos tamen hi, vel non omnia scivisse volebant; ac propterea diversa prædicasse; vel secretiora quædam, non omnes quidem, sed auctores suarum Sectarum docuisse; vel Ecclesias suo vitio aliter accepisse, quam Apostoli proferebant; *de præscript. Hæret. cap.* XXII. XXV. XXVII. Et sane eandem esse causam necesse est, non solum *Muhammedis* & Alcorani ejus; Qui cum *Mosen*, Apostolos, Dominum Jesum Prophetas agnoscant, divinitusque editas eorum Scripturas, tamen hoc, non nisi quatenus Muhammedi, ad utriusque Legem exterminandam, suamque substituendam visum est; Sed etiam

Enthusi-

Enthusiastarum omnium & Fanaticorum, si qui hodie, alia sibi intus dictare Dei Spiritum volunt, quam quæ ex Verbo Ecclesiæ tradito hauriri possint. Horum antesignanum, quem nuper Tyrannum experti sumus, multis indiciis agnoscere licet; Præsertim quod *revelari nunc Sanctis*, non quidem Scriptis *adversa*, sed *alia* tamen, palam professus est. Neque est alia causa *Tertulliani* ipsius, postquam Montani Prophetiam divinitus inspiratam agnovit, quam Ecclesia damnaverat. Nam etsi, ipse quidem nihil aliud, tanquam docente Paracleto, susceperit, quam quibus testimonium ferre Scripturam putabat; Tamen, τὰς κατὰ φρύγας Montani sectarios, graviora postmodum errasse, negari non potest. Et qui eam in credendo auctoritatem sequatur, quæ à Scripturis non pendeat; quamque perinde divinam credi oportet, ac Scripturas divinitus proditas credimus; Quid est, cur non possit Scripturarum verba in eum sensum subigere, quem sibi dictare Dei Spiritum somniat? Recte igitur omnino *Tertullianus*, negat jus esse Hæreticis, ex Scripturis agendi; Ecclesiæ jus esse asserit, Hæreticos, omni ex Scripturis actione summovendi; Eos nimirum, qui alium Fidei auctorem præter auctores divinæ Scripturæ ederent. Sed rationem Scripturarum pro divinis recipiendarum, num auctoritatem decernentis Ecclesiæ, & pronunciantis esse vult, an testimonium ferentis fidem & consensum? Hunc certe Fidei Catholicæ statum Hæreticis opponit, cap. XX. *Christus Jesus Dominus noster, homo & Deus, cujuscunque Fidei præceptor, cujuscunque mercedis repromissor, quid esset, quid fuisset, quam Patris voluntatem administraret, quid homini agendum determinaret, quamdiu in terris agebat, ipse pronunciabat, sive populo palam, sive discipulis seorsim; Ex quibus* XII. *præcipuos lateri suo adlegerat, destinatos Nationibus magistros. Itaque uno eorum decusso, reliquos* XI. *digrediens ad Patrem post resurrectionem, jussit ire & docere Nationes, intinguendas in Patrem, & in Filium, & in Sp. Sanctum. Statim igitur Apostoli, consecuti promissam vim Sp. Sancti, ad virtutes & eloquium, primo per Judæam contestata fide*

fide in Jesum Christum, & Ecclesiis institutis, debinc in orbem profecti, eandem doctrinam ejusdem Fidei Nationibus promulgaverunt, & proinde Ecclesias apud unamquamque civitatem condiderunt, a quibus traducem fidei, & semina doctrinæ, cæteræ exinde Ecclesiæ mutuatæ sunt, & quotidie mutuantur, ut Ecclesiæ fiant; Ac per hoc & ipsæ Apostolicæ deputantur, ut soboles Apostolicarum Ecclesiarum. De ratione agnoscendi Domini & Apostolorum, *Mosis* ac Prophetarum, quæstio erat nulla cum eis, qui omnes à Deo missos agnoscebant. Ecclesiæ auctoritatem Fidei fundamento insistere, antiquiori utique, & Rationis ordine priori, ipse ostendit, qui posteriores Ecclesias ab Apostolicis traducem Fidei mutuari scribit, ut Ecclesiæ fiant. Scripturas eatenus recipiebant Hæreses *Tertulliani*, quatenus sibi expediret; Mutilatas, interpolatas pro arbitrio, ab Ecclesia adulteratas querebantur cap. XXXVIII. Quæ hic nota, quod argumentum sinceritatis integritatisque, sive Fidei, sive Fidei instrumentorum? Ea sane, quam recte, ab Ecclesiis acceptæ Traditionis Apostolicæ notam, ipse ediderat cap. XXVIII. *Ecquid verisimile est, ut tot ac tantæ in unam Fidem erraverint? Nullus inter multos eventus unus est. Exitus variasse debuerat error doctrinæ Ecclesiarum. Cæterum quod inter multos unum invenitur, non est erratum, sed traditum.* Itaque de origine unitatis cap. XXXI. *Cæterum si quæ audent interserere se ætati Apostolicæ, ut ideo videantur ab Apostolis traditæ, quia sub Apostolis fuerunt; possumus dicere: Edant ergo origines Ecclesiarum suarum, evolvant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis viris, qui tum cum Apostolis perseveraverit, habuerit auctorem & antecessorem.* De universalitate autem veritatis cap. XXX. Age jam *qui voles curiositatem melius exercere in negotio salutis tuæ, percurre Ecclesias Apostolicas, apud quas ipsæ adhuc Cathedræ Apostolorum suis locis præsident, apud quas ipsæ authenticæ literæ eorum recitantur, sonantes vocem, & repræsentantes faciem uniuscujusque.* Nisi alia nunc, alia tum salutis assequendæ ratio, hæc

hæc omnia nobis proficiunt; Nec potest alia reddi ratio, cur recipienda sit Fides, agnoscendæ Scripturæ, quam quæ missos à Deo probat eos, à quibus Fidem, à quibus Scripturas accepimus. Nec tamen de ejus rationis veritate aliter constare potest, quam auctoritate Ecclesiæ; non quam habere debet erga Fideles, qui ejus auctoritatem in decernendo sequi debeant; sed quam in ferendo testimonio ejus consensus habet, erga eos qui nondum credunt, ut Fideles fiant. *Irenæus* autem, cum *Tertulliano*, eisdem rationibus insistit; cui scilicet materiam tantum dedolavit, quam, homo juris Romani peritus, ad arcendas jure nominis Christiani sui temporis Hæreses, ex recepta jure agendi ratione perpoliret. Non valere autem *Tertulliani præscriptionem*, inter partes quarum controversias finimus, facile constat; Inter quas, nullam aliam esse Fidei originem constat, à divinis Scripturis earumque scriptoribus.

Non posse dubiam videri Fidem Codicum.

Ex eis quæ dicta sunt constare potest, de Scripturarum Fide nullam inde controversiam esse posse, quasi temporum injuria interciderint, neque amplius extent indubitata earum exemplaria; Quanquam quibusdam visum fuerit, elevandæ earum auctoritati, in terminandis hujus seculi controversiis, opportunum, eandem auctoritatem, quatenus adversus Atheos, Gentiles, Judæos, Hæreticos valere possit, in dubium vocare. Affertur in hanc rem, quod in codice *Bibliorum Vulgatæ Editionis*, ex mandato *Sixti* V. P. M. recognoscendo, experiendo cognitum fertur. Collatis enim C. exemplaribus, inventos esse errores lectionis bis mille. Hinc reputare jubemur, quot errores diligentissimus exscriptorum in suum apographum illaturus sit. Tum, quot exemplaria, diffuso undiquaque Christianismo, propagata fuerint. Hoc enim qui faciat, si, quod evenisse constat, manente eadem ratione eventurum fateatur, nullam earum partem, tanquam extra erroris aleam positam, asserere posse. Hæc qui disputant, si de *Homero* vel *Virgilio*, de *Platone* vel *Aristotele*, de *Demosthene* vel *Cicerone*, de *Hippocrate* vel *Galeno* quæstio

quæſtio eſſet, ſint ne eorum ſcripta quæ terimus, non ſine pudore, de eo ſibi conſtare negarent, cui ſtudium ſuum & tempus omnes impenderent. Nam quod plura Scripturarum, quam cujuſvis præterea auctoris exemplaria propagantur, etſi neceſſario, plures in eorum exemplaria errores infert; quam quibus diverſi generis literæ obnoxiæ ſint; tanto tamen difficilius eſt, ut eorum aliquis obtineat, quanto plures ſunt ex quibus corrigatur, quod, cum caſu incidat, non niſi in unum aut alterum incidere poſſit. Nihil adhuc dico de *Religione*, propter quam, & propagantur exemplaria, & teruntur. Cum enim perpetuus ſit, permultorum ejuſdem Scripturæ per omnes linguas exemplarium, uſus, qua privatim qua publice; cum, qui Chriſtianiſmum animo vel colat, vel profiteatur, monumentorum ejus corruptelam æquo animo ferre non poſſit; manifeſtum eſt, vitia caſu illata conſilio ſublatum iri: Et adverſus ſtudium hoc agentium, temeritatem caſus non valere. Quod ſi, memoriam rerum à Domino Chriſto, & Apoſtolis geſtarum, Traditione propagatam, indubitatæ veritatis rationem eſſe ad credendum, probatum ſit; Quanto magis, cum proferuntur literæ, quibus conſignatæ ſunt? Quis enim dubitat; ſaltem qui videat, quid facere ſoleant, qui *hæreditatum titulos* liquidos ſervare volunt; quanto magis ad fidem valeant, quæ literis, quam quæ memoriæ tradita creduntur? Cum autem dictum ſit, Scripturas rationibus ad credendum impellentibus partim, partim rebus quibus credendum ſit conſtare; Quod ad aſſerendam credendi rationem valeat, propter quam Chriſtiani ſumus, ad aſſerenda ea quibus credendum ſit, ut Chriſtiani ſimus, valebit; quæ niſi teneantur, vere Chriſtiani non ſimus. Unde manifeſtum eſt, quam vim habeat partium ſtudium, apud eos, quos non vereri videmus, communis Fidei rationes labefactare; quas ſcriptas firmiores eſſe conſtat, quam memoriæ tantum mandatas; & à communis Fidei hoſtibus gratiam inire; quos multo empturos conſtat, in Novis Scripturis nihil certum eſſe; (de

veteribus

veteribus enim ſoliciti non ſunt) modo in eis non valeant, de quibus diſcidium conflatum eſt. Atqui *Tertullianus*, quid opponit Hæreticis, adulteratas ab Eccleſia Scripturas damnantibus, quas ipſi interpolabant, niſi Eccleſiarum conſenſum; hoc eſt, nominis Chriſtiani; Fidei ſuæ & ſalutis titulos & inſtrumenta, perpetuo ſuo omnium uſu aſſerentium? Nam eaſdem à nobis tractari Scripturas, quas *Tertullianus* ſui temporis Eccleſiæ aſſerebat, ex quibus omnia omnium Eccleſiæ Scriptorum monumenta conſtant & contexuntur, non eſt humani pudoris negare.

Idem eſſe, hac in re, nobis & natura notius.

Ex dictis denique conſtare poteſt, diſcrimen ejus quod *ſeipſo*, ſive *natura*, ab eo quod *nobis prius ac notius eſt*, non perinde in aſſerenda ſive Fidei, ſive Scripturarum veritate obtinere, ac in rerum cauſis inveſtigandis. Cum enim ab effectis, ſenſibus ſubditis, in quos ſingula quæque incurrunt, ad indagandam cauſam univerſorum, ad eandem ſpeciem vel genus pertinentium, progreſſio fit; manifeſtum eſt, ab eis quæ *nobis prius nota* ſunt, ad ea quæ *ſeipſis ac rationi rectæ notiora*, progreſſionem fieri. Nam qui adeptum multi temporis, ac ſtudii, & inſpectionis ſingulorum experimentis, ſcientiam, obſcurius quidem, ſed multis partibus compendioſius tradere vult; ab univerſorum rationibus initium ſumens, ne idem de ſingulis inculcare cogatur; recte tamen *a notioribus* initium ſumit. Neque enim quicquam aut doceri aut diſci poteſt, niſi a notiori, ad id quod minus notum eſt progrediaris. Sed quod in hac methodo *natura notius* & eſt & dicitur, *nobis ignotius* & eſt, & dici debet; quorum omnis ſcientia a ſenſu ſingulorum incipit. Quod ſi res geſtæ Domini Chriſti & Apoſtolorum ratio ſint credendi, ut dictum eſt, erunt illæ *ſimul nobis notiores*; quas ſenſibus ſubditas fuiſſe oportuit; *ſimul rationi*, quia nemo aliam rationem reddat, propter quam Chriſtianus ſit. Nam in eis quæ fide tenentur, quare *vera* ſint quæ ad fidem ſolam pertinent, quærendum non eſt; Quare *fide tenenda* ſint, niſi rationem teneas, fruſtra a Deo, quæ credentibus promiſſa

O ſunt

ſunt expectes. Cum igitur ratio credendi in opera ſenſibus ſubdita refundenda ſit; manifeſtum eſt, nullum eſſe, ab operibus ſenſui ſubditis, propter quæ credimus, ad rationem credendi, quam ipſa continent, progreſſum. Itaque fruſtra in hac quæſtione diſputatur; Scripturarum quidem auctoritatem *natura priorem* eſſe, & *ſeipſa notiorem*, Eccleſiæ autem auctoritatem *nobis & priorem, & notiorem*; Niſi hoc ſibi velit, quod dictum eſt; conſenſu fidelium, de veritate operum Scripturis proditorum conſtare, propter quam credimus. Nam ſi quis Eccleſiæ nomine Chriſtianos tantum intelligat, quibus conſtat Eccleſia; ſunt ii quidem nobis ad credendum auctores, qui, cum ipſis fides habetur, rebus veris, non impoſturæ hominum fidem haberi, certiores nos reddunt. Sed qui Eccleſiæ auctoritatem, quæ in terminandis controverſis cernitur, in credendo ſequendam contendunt, non poſſunt rationem reddere, quare Eccleſiæ hanc auctoritatem aſſignent. Neque enim ex Scripturis reddi poteſt ab iis, qui, non niſi propter hanc Eccleſiæ auctoritatem, Scripturis fidem haberi contendunt. Nemo mirum aliquid à me dici hac in re putabit, qui cogitet, idem in Geometria, idem in Mathematicis univerſim demonſtrationibus obtinere; Idque ratione manifeſta, cui contradici non poſſit. Cum enim *notius ſenſui* ab eo quod *notius eſt rationi* eo diverſum ſit, quod inductione ſingulorum fides facienda ſit ei quod univerſim enunciatur; Manifeſtum eſt, Geometriæ, & artium Mathematicarum principia non habere opus ſingulorum inductione, ut ſe univerſim vera eſſe probent. Ponente enim *Euclide*; *Quæ tertio æqualia ſunt ſibi ipſis æqualia eſſe*; *Totum majus eſſe parte*; quis non verum dici concedat, nulla ſingulorum præmiſſa inductione? Atqui *Ariſtoteles* non credit receptum iri pro manifeſtis, quæ ſibi ad conſtituendam virtutis definitionem ſumenda cenſet, ſecundo ἠθικῶν Νικομαχείων, niſi in diſcipulos incidant, morum uſu ad bona malis ſecernenda ſubactos. Itaque in primo ejuſdem operis, adoleſcentem, quem Geometriæ

capacem

capacem affirmat, *idoneum moralis Philosophiæ auditorem* esse negat; Multo potius de naturali Philosophia idem dicturus, si sequioris temporis experimentis convulsa vidisset, quæ a se recte constituta putabat. Sane, si, in naturæ ac morum cognitione errare, quam possit esse perniciosum, & ipsis & Reipublicæ, spectaretur, cohiberentur Legibus adolescentes a studio Gentilis Philosophiæ; Hactenus quidem, ne sententias a Fidei Religione alienas, nisi Fidei Religione firmati audirent. Frustra autem hæc esse jubent eorum epichirema, qui ab Ecclesiæ auctoritate, tanquam *nobis notiori*, ad asserendam Scripturæ veritatem, tanquam *natura notiorem* institui methodum volunt; quomodo, ab effectu causam κατὰ τὸ ὅτι, demonstrari, in posterioribus analyticis ostendit *Aristoteles*; Ab auctoritate autem Scripturæ veritatem Ecclesiæ, regressu facto, tanquam a causa effectum, κατὰ τὸ διότι. Frustra hæc inquam. Est enim necesse, ut de veritate prædicationis Evangelicæ; Atque adeo Scripturæ, in quam conjecta est; prius constet, quam esse Ecclesiam, quæ a Deo instituta, auctoritatem a Deo habeat, constare possit. Itaque manifestum est, non esse *nobis notiorem* Ecclesiæ auctoritatem veritate Scripturæ; eam scilicet, quæ de controversis pronunciat. Nam Fidelium consensus, quibus constat Ecclesia, si quo modo *Ecclesiæ auctoritas* dici possit, etiam *natura notior* est veritate Scripturæ; Quæ scilicet ratio est, propter quam, vera esse credimus, quæ a Deo, ad conciliandam prædicationi Evangelicæ Fidem, facta narrantur.

In Circulum disputare eos, qui Scripturas auctoritate Ecclesiæ asserunt.

Hæc igitur qui recipiat, facile probet, principia sua habere Christianorum Theologiam, quibus repugnari non possit ab eo, qui Fidem agnoscat; Qui non recipiat, eum necesse esse *in Circulum disputare*, sive Ecclesiæ auctoritate; hoc est Spiritus Sancti, eis dictantis, quibus Ecclesiæ Fidem constituendi jus sit; Sive Spiritus Sancti, suo sibi intus spiritui dictantis auctoritate; Fidei vel Scripturæ veritatem divinitus testatam agnoscat, ac profiteatur. In Circu-

lum diſputare hoc ſibi vult; Aſſumere aliquid tanquam prius ac notius, ad illud demonſtrandum, quod ſtatim adhibeas, tanquam prius ac notius, ad illud ipſum demonſtrandum quod prius aſsumpſeras; Nimirum, in quibus non eſt τοῦ ὅτι atque διότι reciprocatio ea quam excluſimus. Cujus nullum eſſe poteſt exemplum clarius, quam illud eſt quod tractamus. Nam qui auctore Eccleſia Scripturas pro Dei Verbo habendas contendit, is, ſi rogatus, Scripturis hanc auctoritatem Eccleſia auctore aſſerat, quid aliud quam idem ſeipſo probet? Ideo ſcilicet veras Scripturas, quod hoc pronunciat Eccleſia; Ideo pronunciare Eccleſiam, quod Scripturis proditum ſit. Ac propterea, ideo veras Scripturas, quod veræ ſint; à primo ſcilicet ad ultimum. Sic, qui propterea Scripturas Dei eſſe Verbum agnoſcat, quod hoc dictare ſibi Dei Spiritum dicat, ideo autem Dei eſſe Spiritum ſe ſcire, quod ex Scripturis, id eſt Dei Verbo hoc dictet; Quid aliud, quam Scripturas Dei Verbum eſſe dicat, propterea quod Verbum Dei ſint? Clariſſima hinc evadit ſententia quam ponimus. Vera enim eſſe, quibus ab initio moti, primum *Iſraelitæ* Veteris Teſtamenti, tum Chriſtiani Novi Scripturas ſuſceperunt, conſenſui Synagogæ primum, poſt Eccleſiæ, id eſt, *Judæorum* Chriſtianorumque univerſitati credimus; Cui cum ſubeſſe falſum non contingat, ut dictum eſt, neceſſario *divina* erit fides, quæ fundamento divinitus prodito inſiſtit. Eccleſiæ autem auctoritas, jacto fidei fundamento, ea erit, quæ huic fundamento inſiſtit; Hoc eſt, quam Scripturis; in verum ſenſum ea ratione expoſitis, quam ſolam controverſis definiendis neceſſariam quærimus; conſtitutam, oſtendi poſſit. Sunt qui aliter ſe hinc evadere poſſe putent, ſi id potius agi excipiant; auctoritate Eccleſiæ teneri, quæ ad fidem pertinentia auctoritate Eccleſiæ conſtitui ac definiri neceſſe ſit, quam univerſim Fidem, ſive Scripturas, Eccleſiæ auctoritate teneri; Cum tamen eadem ratione, quæ ad Fidem pertinent ſingula teneri, qua Fidem univerſam,

manifeſta-

manifesta ratio sit. Sed, huic rationi quia suus futurus est locus, cum ad Ecclesiæ auctoritatem suis limitibus definiendam ventum fuerit, merito eam suo loco retractandam relinquimus. Neque enim, susceptam de Ecclesiæ Scripturæque auctoritate quæstionem finitam contendo, priusquam Ecclesiæ auctoritas ea definita sit, quam in seipsam, tanquam jure divino, hoc est Dei voluntate instituta Societas, habeat; Nimirum, quam illi habeant, quibus, Ecclesiæ nomine statuendi jus esse, ostendi possit. Interea loci satis sit, eam Ecclesiæ, tanquam *Testis*, non tanquam *Judicis* auctoritatem, quam communis hominum sensus universitati Fidelium, tanquam hominibus communi sensu præditis, non tanquam ad salutem divinitus vocatis asserit; hanc inquam auctoritatem, nec aliam ullam, tanquam priorem veritate Fidei, quam non supponat, tanquam notiorem, quam probet, ad asserendam Scripturæ pro Verbo Dei auctoritatem assumi posse. His enim definitis, positum est, suos esse limites, sententiæ Veterum Scripturarum ex novis definiendæ, quos veritas Fidei, auctoritate Ecclesiæ antiquior, postulat. Tum, posita est ratio, rerum de Fide controversarum, ex veteribus Scripturis, quatenus quidem hoc fieri possit, affirmandarum, ipsa etiam antiquior Ecclesiæ auctoritate.

CAP.

CAP. VI.

Scripturas non esse seipsis perspicuas, omnibus quorum salutis interest, probatur inductione Scripturæ Legalis, Propheticæ, Evangelicæ, Apostolicæ.

De sensu Scripturæ, & de Traditione, quærendum.

CUM igitur, Scripturas Dei Verbum esse, inter partes conveniat, quarum controversias tractamus; manifestum est, si de sensu Scripturarum inter partes constaret, nullam eis inter se ex Scripturis controversiam exstituram. Quid igitur superest, nisi ut quæramus, quibus modis definiri possit earum sententia, quam Ecclesia, id est, Christianorum universitas; amplecti vel possit, vel debeat? Nisi tamen præterea quærendum sit, sitne aliquid non scriptum, quod ab Apostolis acceptum, Traditione Ecclesiæ ad nos devenerit, pari, cum eis quæ scripta sunt, religione tenendum. Quod etsi manifestum est, quærendum nobis esse, quia manifestum est, controversa quædam Traditione tenenda pertendi, etiamsi Scripturis præcepta, satis clare ostendi non possint; Tamen, utrum de sensu Scripturarum ex solis Scripturis constare possit, non est dubium, primo loco statuendum. Neque enim constat, Ecclesiæ Traditio, num definiendæ tantum Scripturarum sententiæ necessaria sit, an etiam supplendis eis, quæ, licet non scripta, tenenda tamen sint. Atqui, ultra Scripturas quid tenendum sit, constare non potest, priusquam, quid Scripturis contineatur, constare possit.

Scripturam esse omnibus perspicuam, non constat ex positis.

Quo initio, quatenus Scripturæ definiendis de fide controversis sufficiant, quatenus seipsis perspicuæ sint, nec præter se quicquam ad sententiam suam definiendam requirant, disputari cœptum est, suo loco diximus; ambigui, siquid ego judico, sensus themate. *Perspicuum* enim, sive *clarum*, respectu ejus dicitur, *cui perspicuum vel clarum* dicitur.

citur. Itaque quod oculis valenti clarum est, caliganti oculorum aciei obscurum est. Neque unquam satis certus erit ac definitus controversi thematis sensus, nisi, quibus perspicuæ sint Scripturæ, diserte expressum sit; Num scilicet, omnibus quorum interest, an potius, sic vel sic se habentibus. Et sane merito videri potest, nimis præfractum visum fuisse, etiam Scripturarum perspicuitatem asserentibus, omnibus Christianis perspicuas asserere; Etsi omnium intersit eas perspicuas esse. Cœptum est enim, ad ea quæ *necessaria ad salutem* tenenda sint, earum perspicuitatem restringere; Id quod ego contendo, ab hoc saltem initio, nec disputari posse, nec definiri. Quod enim ad salutem necessarium est, id verum primo esse debet; quia aliter ad salutem tenendum non sit; tum eo amplius. Itaque quod verum decerni non possit, procul abest ut ad salutem necessarium statui possit. Neque ulla ratio iniri potest, statuendi ex Scripturis, quid ad salutem necessario tenendum sit, nisi ratione prius inita, verum à falso in Scripturæ sensu discernendi. Sane, qui rem apud se recte reputaverit, facile comperiet, nihil esse in tota *Christianismi ratione*, quam *Theologiam* appellamus Christiani, arduum magis ac difficile, quam, quid ad salutem necessarium, quid non, pronunciare. Ego quidem bene mecum actum putabo, si, designatis tantum finibus & notis quibusdam, intra quos consistere oporteat, quicquid est ad salutem necessarium; de controversis solis, quid ad salutem necessario tenendum sit, pronunciando, quod suscepi exoluere possim. Hoc ut suo loco facere possim, hoc primum initio, ex eis quæ in Scripturis manifestissima sunt; nimirum, quæ ad asserendam adversus *Judæos* Christianismum necessaria esse constitit; causam dicam summatim, καὶ ὡς ἐν τύπῳ, quatenus omnibus manifesta in Scripturis esse non possint, quæ tamen ad salutem necessario tenenda concedendum sit; Nimirum, non esse omnibus quorum interest, hoc est, omni Christianorum ordini, perspicua in Scripturis, quæ ad omnium salutem

necessaria

necesſaria ſint. Neque enim præmiſſis hactenus & poſitis contradicat; veritati, ſcilicet, Scripturarum, ejuſque demonſtrandæ rationi, quam edidimus; qui, omnibus tamen Chriſtianorum ordinibus, etiam in necesſariis ad ſalutem, perſpicuas & pervias neget. Quod ſi quis contendat, *Dei Spiritu præditis* perſpicuas eſse, & hoc verbis eis, quibus concipiendus eſt controverſiæ ſtatus,addendum pertendat; Sciat hoc ab initio excluſum, cum omne præjudicium, ſicut hinc hæreſis, & veræ Eccleſiæ, ita illinc, hominis Dei Spiritu præditi, aut ab eo alieni,deponendum eſse conſtitit, ut ad veritatem diſputando perveniri poſſit. Nam ſi neque Eccleſiæ auctoritate, neque Spiritus Sancti dictamine,tenendum univerſim Chriſtianiſmum conſtat, neque ſenſum Scripturæ, in controverſo quovis capitulo, vel Eccleſiæ pronunciantis auctoritate, vel Spiritus Sancti revelantis impulſu præjudicandum eſse conſtabit; Sed expectandas rationes, quibus verum à falſo in Scripturis diſcernendum eſse probabimus.

Neque ex Scripturis univerſim.

Reputemus nunc,quod ab Antonio Marinario Carmelita in Concilio Tridentino diſputatum accepimus; Niſi quæ ad ſalutem creditu necesſaria ſunt omnia Scripturis contineri fateamur, reddi non poſse rationem, quare hæc quidem ſcripta ſunt, minime autem illa. Qui enim dicat; quædam eſse quæ Deus ſcribi voluerit, alia quæ noluerit; ei in reddenda differentiæ ratione, neceſse eſse aquam hærere. Tum, à ſucceſsoribus Apoſtolorum, ſine dubio, ſcripta eſse, quæ ad ſalutem necesſaria ſunt. Cur autem ab eorum ſucceſsoribus ſcribi voluerit Deus, quæ ab eis ſcribi noluerit, rationem nullam reddi poſse. Nam, qui non Dei conſilio ac voluntate, ſed caſu accidiſse velit, ut hæc quidem ſcripta ſint, non autem illa, in Deum contumelioſus ſit; cujus impellente Spiritu ad ſcribendum Apoſtoli acceſſerint. Hæc eo valere fatendum eſt,ne Scripturis contineri, quorum fides omnibus ad ſalutem ſufficiat, negemus. Cæterum, ſi quis aſserat, clara eſse in Scripturis quæ ad ſalutem

lutem necessaria sunt, omnibus quorum salutis interesse possit; ne nulla reddi possit discriminis ratio, quare, ad salutem æque necessariorum, clarius alia, alia obscurius scripta sint; ei asserendum fuerit; quo magis ad salutem pertineant, eo omnia clarius scripta esse; Quod; quam à vero alienum sit, per se manifestum est. Neque est omnino præscribendum, quod, cum rationi nostræ blandiri videatur, Dei tamen consilium ac voluntatem expressam Scripturis non habeat. Jam, manifestum est quidem Deum, & universim voluntatem suam scribi voluisse: Et sigillatim, à singulis Prophetis atque Apostolis suis, eam quam, instituta, ac consilia, ac tituli singularum scriptionum continent. Atqui singularum sacræ Scripturæ partium tituli hoc Dei consilium scripto proditum non continent; Deum illis omnia, quæ ad omnium Christianorum salutem necessaria sunt, tradi voluisse. Universorum autem in unum corpus, quod nunc tractamus, coagmentatio, nullum Dei consilium præfert, quod eis rationibus, propter quas Christiani sumus, asseri possit. Cum enim gratuitæ Dei voluntatis fuerit, ad salutem hominum pertinentia scripto declarare; consilio scribendi declarato, adhuc penes ipsum erat, quatenus hoc fieri vellet. Itaque, ad recte judicandum de hac re tota, nihil fieri posse puto accommodatius, quam, ut præcipuarum Scripturæ partium; Legis viz., Prophetarum, Evangeliorum, Scripturarum Apostolicarum, instituta, ac propositum ipsis scopum dispiciamus; unde judicari possit, quatenus, vel singulis, vel universis, quæ ad omnium salutem pertinent, Deus omnibus, ex eis clara esse voluerit.

Neque ex Lege Moysis & Prophetis.

Jam primo loco, Lex Moysi; tantum abest, ut omnia ad salutem hominis Christiani necessaria, declarare voluerit; utrum aliquid de vita æterna declarare voluerit, non est omnibus manifestum. Quid autem esse potest manifestius, quam omnia ad salutem necessaria, Lege adipiscendæ vitæ æternæ, quæ nondum manifestato Christo obtinebat contineri?

tineri? Cum igitur Legem assequendæ vitæ æternæ obscure scribi debuisse in Lege *Moysi*, ex Dei consilio, ad asserendam adversus *Judæos* Fidem necessarium esse constiterit; necessaria saluti Fidelium Lege clara esse affirmare, idem est, ac *novum Testamentum Veteri velatum* fuisse negare. Itaque, etsi concessum fuerit, mortis ejus quæ hanc vitam aufert, editam in primum hominem ob peccatum sententiam, ad futurum seculum pertinuisse; Tum, spem gratiæ divinæ, ipsis statim à lapsu factam, in hujus seculi bonis exitum non habuisse; Tamen, qua ratione Lex *Mosis* ad instaurandam *originariam Paradisi Legem*, lapsu primorum hominum initam, ex consilio Dei pertinuerit; Christianis omnibus in Lege *Mosis* manifestum esse; Ac proinde necessaria ad salutem eis in Lege manifesta esse, non fuerit sani hominis existimare. Neque alia ratio est Prophetarum, & universi Scripturæ Propheticæ instrumenti; hoc est, reliquæ, à Lege, Veteris Testamenti Scripturæ. Manifestum quidem est; neque ulla re magis manifestum, quam *Judæorum*, accepta a Patribus, & ad hunc usque diem propagata *Traditione*, propter quam *Messiam* expectant; ita eum Prophetas expectasse, ut adventum ejus, & legem quam daturus erat, adumbrando, quemadmodum ante dictum est, prædicerent. Atque hæc expectatio ad piorum sub Lege salutem faciebat. Erat enim ejus libertatis expectatio, quæ ipsis, *Dei in Spiritu & veritate colendi* facultatem præstabat, *Zachariæ* Cantico testante *Lucæ* I. 74, 75. Cæterum qui, quid Domini Christi discipuli de *Messiæ* regno sententiæ habebant, Evangeliorum lectione intelligimus, qui *Reges, & Prophetas, & justos quamplurimos, quæ discipuli ejus videbant, summo studio videre cupivisse*, asserenti Domino credimus *Matt.* XIII. 17. *Lucæ* X. 24. non possumus putare, vel Evangelium *majoribus* pariter & *minoribus*, pariter Prophetis ac piorum vulgo cognitum fuisse sub Lege; vel Prophetis ipsis, pariter ac Christianorum vulgo, post adventum Christi compertum est. Neque enim adhuc alia de causa Dominus,

nus, *minimum in regno Cælorum Joanni* Baptistæ, *Matt.* XI. 11. quem Prophetis antepofuerat, præponit, nisi quod tanto clarius Christiani, quam *Joannis* Discipuli, quanto ipsi clarius, quam antiqui Prophetæ, consilium Dei, de humani generis secundum Evangelium salute, intelligebant? Scio aliud his verbis intelligi ab *Origene*, & secuto *Origenem* S. *Hilario* inter alios; nimirum, τὸν μικρότερον ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν Dominum esse Christum, qui *Joanne* minor regnum Cœlorum prædicet. Sed mihi tam dilutum videtur, majorem *Joanne* Dominum à se ferri, tam durum, *minorem Domino Joannem in regno Cælorum*; qui ad regnum Cœlorum proprie non pertineat, cui viam tantum struxit; ut non possit me positæ interpretationis pœnitere. Majoris sane *gratiæ*, vel *Joannem* vel Prophetas, apud Deum fuisse, quam vulgus Fidelium, nihil prohibet; qui obscurius cognitam salutis Legem clarioribus operibus executi fuerint. Obscurius cognitam habere potuisse, quæ revelato Christo, ex eorum Scripturis probanda erat Fidelibus, quid prohibet? Quæ si vera sint, quæ ad salutem hominis Christiani necessario tenenda sunt, omnibus quorum salutis interest, ut clara sint, ex Prophetarum Scriptis clara esse posse, hominis fuerit, à communi hominum sensu alieni existimare.

Occurritur Objectioni.

Itaque neque juvabit, si dicatur; Etsi non sint perspicue posita in Lege & Prophetis, quæ ad Fidelium post Christum salutem cognitu necessaria sunt; perspicue tamen positum esse, quicquid ad salutem teneri necesse est, ad eorum, quibus, ante Legem & sub Lege per Fidem contigisse salutem, Apostolorum disputationes ostendunt. Neque hoc inquam juvabit quemquam, qui Vetus Testamentum Novo revelari, non aliter ac Novum Vetere velatum fuisse concedat; Quod omnibus concedendum est, quicunque rationem Fidei communis reddendam *Judæis* suscipiunt. Nisi tamen perspicue positum dici possit, quod velatum esse ipse fatearis. Neque enim consilium cepisse, velandi Veteris Fœderis Lege Novi Fœderis Legem, dici Deus potest,

quem omnia ad Novi Fœderis Legem necessaria Veteris Testamenti Scripturis perspicue expressisse contendas. Itaque fatendum erit, Traditione Patrum acceptam Novi Fœderis Legem, sive qui ante Legem, sive qui sub Lege vixerunt, lata Lege nullo modo vacasse. Patres autem, ita ante Legem, Novi Fœderis Lege Dei amicitiam adeptos, ut post latam Legem, ejus eandem amicitiam eadem Lege retinuerint habuerintque. Neque hoc melius constare potest, quam ex Traditione venturi Messiæ. Nam post repudiatos à *Samaritis* Prophetiis, cum ex *Judaismo* solam Legem retinerent, expectasse tamen Messiam pariter ipsos cum *Judæis*, ex Evangelio secundum *Joannem* intelligimus IV. 25, 29. Ad salutis autem Legem, venturi Christi Fidem pertinuisse, jam dictum est. Quæ cum ex solis Prophetiis, sive in Lege sive post Legem scriptis habeatur, nisi perspicue posita dicamus, quæ per Prophetiam prædicta, necesse est obscure posita esse; quia omnem semper Prophetiam obscuram esse oportuit; necesse est, venturi Christi Fidem, ad salutem necessariam, obscure Veteris Testamenti Scripturis expressam videri. Quod si contendat pertinacia, saltem Venturi Christi Fidem, Prophetiis vel ante Legem vel sub Lege editis perspicue expresam; quod tamen ad salutem satis sit, non esse perspicue expressam, perspicuum est. Nam cum futuri seculi salus venturi Christi promisso diserte promissa non sit; Quam non esse Lege & Prophetis diserte promissam, eis quæ præmissa sunt satis probatum habemus; Non potest, claro venturi Messiæ promisso, quod ad salutem satis sit contineri. Sane, Spiritualium Veteris Testamenti præceptorum implendorum duplicem esse posse rationem, dictum est. Quid enim prohibet, quibus terræ promissæ fœlicitatem, ex Fœderis Lege, sperare datum erat, eos Lege præcepta, ejus fœlicitatis intuitu, quæ per justitiam Lege expressam contingit, implere? Quibus autem, nullo Veteris Testamenti pacto futuri seculi spes constabat, eis, Dei voluntatem pro ratione, Dei gloriam pro fine omnium quæ

agebant

agebant sequendi ratio, non erat idonea ratio Scripturis expressa, quæ pacti Legem nullam continebant. Quod si quis eandem esse, ut salutis Legem Fidem, ita, sub Evangelio qui sub Lege eundem Fidei modum non dubitet; is, si Fidei modum ad salutem hominis Christiani necessarium clare, vel Legis libris, vel etiam Prophetiarum expressum contendat, quod hominis sani non est faciat. Denique, quod sub Lege Naturæ per Fidem constitisse Patribus salutis spem dictum est, id habere hanc vim dictum etiam est, ut observanda naturæ Lege, quomodo unius veri Dei fides, & spes promissorum divinitus editorum postulat, constaret. Itaque neque aliud existet, etiamsi *Judæorum* Traditioni cedamus, sex septem præcepta Noachidis a Deo posita; quorum Lege participes bonorum terræ promissæ ita esse possent, ut etiam salutis spem haberent apud nos, Lege scilicet Fidei. Nec repugnandum, si quid *Adamo* præceptum a Deo tradunt; Quando semper, Fidei Lege salutis spem ipsis constitisse, integrum nobis sit asserere.

Neque ex Evangeliis.

Neque minus clarum est, quæ omnibus ad salutem tenenda sunt, non esse omnia quatuor Evangeliis; hoc est, eis Domini rebus, quæ ab ipsis referuntur; clare exposita. Neque enim nisi *Lege Fidei* salvantur Christiani. Atqui, neque *Fides*, neque *Baptismus in Fidem Patris, & Filii, & Spiritus Sancti* prius a Domino in salutis Legem constitutus est, quam Domino ipsi seculo decedendum esset. Baptismus *Joannis in nomine venturi* ministrabatur; id est, in *Fide Messiæ*, quem olim venturum qui crederent, præsentem adesse *Joanni* credere jubebantur. Affirmat enim S. *Paulus Joannem, aqua in pœnitentiam baptizantem*, populo præcepisse, *ut in eum qui post se venturus erat, Jesum scilicet Christum, crederent. Act.* XIX. 4. Baptismum autem Discipulorum Christi, de quo *Joan.* III. 26. IV. 1, 2. *in nomine Domini Jesu*, tanquam magistri sui, a discipulis ministratum credi par est. Tum, Messiam se Dominus etiam palam, ac sæpe professus est: *Filium* autem *Dei*, qualem nunc credimus

Christiani,

Christiani, apud eos, in quorum salutem miracula edebat, à quibus haud infrequenter *pro Deo adoratus est*, *Matt.* II.11. VIII. 2. IX. 18. XIV. 33. XV. 25. XXVIII. 9, 17. Et tamen, neque eum se Messiam semper palam tulisse, manifestum est; *Judæis* ab eo postulantibus, *ne se amplius suspensos teneat, sed palam dicat, utrum se Messiam ferat necne*, *Joan.* X. 24. Et hoc studiose a se & consulto factum, ipse Dominus ostendit, cum Apostolis mandat, *Matt.* X. 27. *Quod in tenebris vobis dico, in luce dicite. Et quod in aurem dictum accipitis, in tectis prædicate.* Filium autem Dei, cum offensos videret *Judæos* quod se tulisset, nonne palam vim verborum suorum, argumento a majori emollit; *si David eos recte Deos dicat, de quibus Psalmo* LXXXI. 6. *sermo est, quanto minus blasphemiam censendam, quod a Deo sanctificatus, & in mundum missus, Deum se dicat?* Quo facto, nec a dicti sui vi ac proprietate recedit, nec ipsum tamen asserit, sed asserendum sibi potius suo tempore servat. Qui expositionem S. *Joannis Chrysostomi* in SS. *Matthæum* & *Joannem* legerit, quot locis οἰκονομίαν Domini; hoc est, ut ego interpretari velim, in declaranda veritate quam prædicabat *parsimoniam*; præstantissimus Scripturæ Interpres observaverit, non potest non meminisse. Quod autem ad Sp. Sanctum attinet; cujus donum, non prius promissum fuerit, quam discessus de seculo Domini appropinquaret; quod nemini Evangelium S. *Joannis* legenti obscurum esse potest, VII. 39. XIV. 16, 17, 26. XVI. 7, 15. in ejus nomen, ab initio prædicationis Dominicæ, baptizari non potuit.

Etiã quod ad vitam ac mores Fidelium attinet.

Quod autem ad conversationem vitæ Christianæ attinet; cujus summam, *sermone Domini in monte* secundum *Matthæum* propositam videmus; eam, non est dubium, ab initio palam a Domino prædicatam fuisse. Nam, Legem regni sui assequendi, *in suscipienda cruce sua*; quam *baptismus*, ex instituto discedentis Domini, palam in posterum celebrat; ab initio a se positam, sæpius profitetur *Matt.* X. 32, 33, 38. XVI. 24. *Lucæ* XII. 8, 9. IX. 23. XIV. 26, 27. *Marci* VIII. 34.

X. 21.

X. 21. Sed ita tamen posita est, ut regnum Domini sui, ipsi Christi Discipuli, hujus seculi futurum putarent, & primas ejus partes pro se quisque ambirent. Quare omnino videntur crucem Christi eo animo suscepisse, ut, postquam eam subiissent, regnaturos se cum eo in hoc seculo, sperarent. Est igitur omnino sumendum, prædicationis Dominicæ tempus, ac proinde rerum ejus historiam, ab Evangelistis expositam, ad Vetus Testamentum pertinere; Novum ab ejus Ascensione initium sumere, post legem salutis Apostolorum legatione promulgatam, dicente Domino; *Matt.* XXVIII. 19, 20. *Agite, Discipulos facite omnes Gentes, baptizantes eos in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: docentes eos observare quæcunque præcepi vobis. Et ecce ego vobis adsum ad finem usque seculi.* Sane, quicquid a Domino factum est, jure Prophetis Lege *Moysi* constituto actum constat; Cujus abolendæ Legis consilium, non erat ipsi palam ferendum, quamdiu expectabatur consensus *Judæorum* in Evangelium; qui si secutus fuisset, nunquam ipsi abolitam legem causati fuissent. Itaque non est mirum, si Ecclesiam suam; id est, regnum gratiæ suæ; Dominus, parabolis sibi adumbrandum putaverit: Et duplicem Veteris Testamenti sensum, in sermones suos Evangelicos intulerit. Nam & populus Christianus Spiritualis *Israelis* nomine censendus erat: & singuli Christiani, fœlicitatem terræ promissæ, ea spe futuri seculi, & nato ex ea spe gaudio cœptam, in animis suis inchoari sentiunt, quam in futuro seculo impletum iri non dubitant. Itaque non est mirum, si vel se ipsum Dominus, *Lucæ* IV. 21. vel Dominum Evangelista, *Matt.* VIII. 17. proponat, tanquam in quo Prophetiæ *Esaiæ* LIII. 4. LXI. 1. impletæ sint. Quis enim dubitet, vel *Filii prodigi parabolam Lucæ* XV. vel ejus *qui in latrones incidit* in itinere *Lucæ* X. ad generis humani salutem per Christum pertinere? Quis acclamationes turbarum, Dominum ultimo *Jerosolyma* ingredientem sequentium *Matt.* XXI. ad salutem, tum Patrum, tum nostram, per eundem Christum?

Illud

Illud difficilius, quod, quæ apertiſſimo ſenſu, in veteri populo impleta fuiſſe, manifeſtum eſt, ea Evangeliſtarum auctoritas, in eis quæ Domino Chriſto in terris agenti acciderunt, impleta credere cogit. Exemplo ſit *Hoſ.* XI. 1. quod de *Iſraele* dictum, *Ægyptum* egreſſo, de Domino inde reverſo *Matt.*II.15. intelligendum oſtenditur; *Ex Ægypto vocavi filium meum.* Sic *Jer.*XXXI.15. quæ ſcripta leguntur, idem ibidem de *Infanticidio Herodis* intelligit. De *Pſalmis* dictum eſt; In quibus,aperte in *Davide* impleta ſunt multa, quæ de Domino prædicta Evangeliſtæ affirmant XLI. 9. LXIX.9,21. VIII.2.CIX.8. *Joan.*XIII.18.II.17. *Matt.*XXI. 16. *Act.*I.20. Sed hæc apprime ſupradictis conveniunt. Nam, ſi populus *Iſraeliticus* populo Chriſtiano,ſi Reges ejus, Prophetæ, ac Sacerdotes, Domino primum Chriſto, tum, ſingulis Chriſtianis ea ratione reſpondent, cui nititur myſtici ſenſus a literali diſcrimen; non poteſt mirum videri, de Chriſto dicta ab Evangeliſtis exponi, quæ, niſi expoſitis eis, quæ Chriſto ipſi accidiſſe narrant, non poterant videri de Chriſto dicta eſſe.Sed hæc eo dicta ſint,ut ſenſus myſtici ab hiſtorico diſcrimen,quatenus locum habeat in Evangeliſtis, definiri poſſit. Nunc, quod hoc loco propoſitum eſt; ſi hoc diſcrimen in Evangeliis obtinere debuit, ſi Lex ſalutis, in fide Baptiſmi, in ea vitæ converſatione, quæ Chriſtiano regnum Dei deſpondet, non fuit prædicatione Domini Chriſti, quam commemorant Evangeliſtæ, clare exponenda; manifeſtum eſt,quæ ad omnium ſalutem tenenda ſunt, non poſſe clare Evangeliis contineri.

De eis quæ in Evangeliis impleta *dicuntur.*

Quæri hoc loco poteſt, cum Apoſtolorum, adverſus *Judæos*, & *Judaizantes* Chriſtianos diſputationes,Epiſtolis eorum conſignatæ,una ſint continua,a myſtico Veteris Scripturæ ſenſu argumentatio; quam vim habeant, adverſus *Judæos*, interpretationes myſtici Veteris Scripturæ ſenſus, quas, a Domino & Evangeliſtis, Evangeliorum commentariis proditas diximus. Scilicet *clamantibus pueris*; *Hoſanna Filio David*, cum ſilentium a Domino imponi vellent

lent Sacerdotes ac Scribæ, respondet; *nunquamne legistis* (quod *Psalmo* VIII. 2. scriptum est) *ex ore Infantium & lactentium perfecisti laudem?* Quod apud *Davidem*, omnino de veteri populo intelligendum videtur; per quem, vicinarum circumcirca *Gentium* odio propter diversitatem Legum expositum, omnibusque humanarum opum præsidiis, ex suis Legibus, destitutum, ut soli Deo fidendum sibi sciret, tanquam lactentium puerorum instar imbellem, multa gloriæ suæ specimina Deus ediderat. Qui autem consilium Domini, de subigendis in obsequium Fidei, per Apostolorum ac discipulorum ministerium, *Gentibus*, effectum fuisse sortitum videmus, multo clarius eorum victoriæ convenire hanc vocem videmus. Interea loci, non postulabat à *Judæis* Dominus, ut crederent, propter puerorum voces, ipsum celebrantium, suo tempore hoc eventurum. Sed, qui parvulorum simplicitatem, mirandis quæ patrabat operibus commotam, suo consilio in has voces prorumpere agnoscebant, volebat eis significare, mirabilem prædictionis Apostolicæ eventum, non nisi suo consilio designatum. Quo facto, idoneum nobis reliquit, convincendæ secuturorum *Judæorum* pertinaciæ, argumentum. Evangelistas autem, non opus est dicere, cum, verbi gratia, revocatum ex *Ægypto* Dominum legimus, ut *impleretur, quod scriptum est apud Prophetam*; *ex Ægypto vocavi filium meum*; *Judæos*, hujus Scripturæ argumento, ad fidem vocare, quasi ejus nullus fuisset sensus idoneus, nisi de Christo intelligatur. Fidelibus enim scribebant Evangelistæ, non *Judæis*; Nec opus habebant astruere fidem Evangelio, eis, quibus Fideles, de recondito Scripturæ veteris consilio, instruebant. Satis Apolosticæ prædicationis fidei consultum erat, cum, ex hypothesi Legis Evangelio, terræ promissæ regno Cœlorum, veteris populi Ecclesiæ Christi respondentis; Quam hypothesim, omnibus veteris populi ætatibus, etiam Domino in terris agente, & secutis ipsum seculis receptam, ex ipsis veteribus Scripturis, prædicatio Domini & miracula, pro

ſundamento novi Fœderis, commendabant; Apoſtolicarum diſputationum argumentis reſiſti non poſſe, à *Judæis*, compertum eſt. Itaque, cum in eis quæ Domino accidebant, impletas veteres Prophetias notant, de recondito Dei conſilio certiores Fideles reddunt; Sed tamen, in quo ſemper ſalva ſit poſitæ ſemel analogiæ ratio. Nam ut *Pſalmos* in *Davide* primum, inde in Chriſto, tum in populo Chriſtiano impleri dictum eſt; Perinde, quæ de eis dicuntur in veteribus Scripturis; quibus reſpondere debere vel Chriſtum, vel Chriſti *myſticum corpus*, ex analogiæ poſitæ ratione diximus; in Novo Teſtamento, ex inſtituto Fidei fundamento exponenda erunt. Itaque non eſt mirum, ſi *Iſrael, Dei Filius*, ex *Ægypto evocatus*, argumento ſit revocati ex *Ægypto* Domini Chriſti; Præſertim, cum ad firmandos Fideles faciat, ex hujus ſeculi *Ægypto*, per Evangelicæ prædicationis gratiam, Gentes revocatum iri. Ad eundem modum, quod de cœſis *Ramæ*, ad *Benjamini* Tribum, *Rachele* orti, pertinente, dictum eſt *Jer.* XXXI. 15,16,17. ad Infantium *Bethlemiticorum* cœdem pertinebit, & ad *Rachelem Bethlemi* ſepultam; Præſertim ad conſolationem Fidelium, quicunque ex Evangelici Fœderis Lege, mortem, vel crucem Chriſti quomodocumque ſubeunt, pertinens. Neque illud omnium difficillimum; qnod *ſeceſſiſſe Nazaretham Joſephum* legimus *Matt.* II. 23. *Ut impleretur quod ſcriptum eſt in Prophetis, &* *Nazarenus vocabitur*; ab eadem ratione abludet; Nimirum, ſi *Nazarethæ* urbis Etymologiam ad *Eſaiæ* Prophetiam exigamus XI.2. quæ Dominum Chriſtum נצר appellat, ex trunco Jeſſe; quæ eſt S. *Hieronymi* in *Eſaiæ* locum ſcribentis interpretatio, proxime omnium, ut videtur, ad veritatem accedens. Ad eandem rationem ſi exponantur, quæ ex *Zachariæ* Prophetiis IX. 9. XI. 12, 13. XII. 10. adducunt Evangeliſtæ, ut, in eis quæ Domino acciderunt, impleta affirment *Matt.* XXI.5. *Joann.* XII. 15. *Matt.* XXVI. 15. XXVII. 9,10. *Joann.* XIX. 34,37. *Apoc.* I. 7. non erit quod *Judæi* cujuſquam calumniam Fidelis quiſquam reformidet.

Itaque,

Jtaque, etsi quæ gesta narrantur ab Evangelistis, vel omnino accidisse, ut *implerentur*, quæ veteribus Scripturis prædicta fuerant, *Spiritus Sancti charismate prævio* enarrari ab ipsis intelligantur; Tamen, cum interpretationibus ipsorum analogiæ ejus ratio constet, secundum quam Vetus Testamentum Novo, ex Dei consilio respondet; Facile est, hostium Fidei cavillationes contemnere, eum sensum Scripturæ repudiantium, quem, nisi enarrante Spiritu Sancto, intelligi non potuisse, videtur. Cœterum, cum rerum Domini significationem, obscuris adeo indiciis, rebus Veteris Testamenti inserere Deo visum fuerit, quibus aperiendis, Spiritus Sancti donis opus fuerit; Quid mirum est, si salutis Legem, cui sanciendæ missum Dominum credimus, prædicante ipso, tam parce publicandam putaverit, ut ex dictis ejus & factis, Evangelistarum narratione commemoratis, haberi non possit, quod ad omnium salutem, quorum interest, satis sit?

Epistolæ Apostolorum supponunt Catechismum.

Verum hæ rationes, cum de Apostolorum scriptis sermo est, locum non habent. Tradita enim Fide; hoc est, Tradito Baptismo in Fidem Trinitatis; quid causæ est, quo minus, quæ ad omnium salutem tenenda sunt, palam docerentur? De *Apocalypsi* non loquor; quæ cum Prophetia sit, obscuritatem omnibus Propheticis communem habere debet; Ita tamen, ut nihil obstet, quo minus, quæ ad salutem pertinent, clarius subinde explicet, quam alibi expressa sint. Hac seposita, quæ ad cœtus Christianorum, ex *idiotis* magis quam *doctis* constantes scripta sunt, nisi clara fuerint eis quibus scripta sunt, quomodo ipsis consultum ab Apostolis dicemus? Hic tamen diligenter tenendum, quæ ad Christianorum cœtus scripta sunt *Christianismum* supponere, id est *Baptismum*; Baptismum autem, *Catechismum:* Id est, in credendi rationibus, in eis quæ ad substantiam fidei; hoc est, in eis quæ ad salutem omnium necessario tenenda sunt; institutionem. Hanc enim institutionem Baptismo ab Apostolis præmissam, tam multa sunt in eorum scriptis quæ

fidem faciant, ut ab homine, cui hæc curæ sint, in Christo, parvi fieri non possint. *Deo gratias*, ait S. *Paulus*, ad *Rom.* VI. 17. *quod quondam servi peccati, obsecuti estis ex animo ei formæ doctrinæ, quæ tradita est vobis.* Sic *Arabica* versio, rectius quam vel *Latina* vel *Syriaca*. Nam παρεδόθητε ita positum est, ut in Evangelio οἱ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται; Fidem suscipiunt qui Baptizantur, ut Evangelium pauperes. Neque aliter Versio *Æthiopica*. *Forma doctrinæ*, summa est Christianismi, quæ Baptizandis tradebatur. 2 *Petri* II. 21. *Melius ipsis fuerat veritatis viam non agnovisse, quam, cum agnovissent, a tradito sancto mandato recessisse. Sanctum mandatum*, quod *traditum* receperunt, id est, quod S. *Judas*, in eadem re, *fidem semel traditam Sanctis* appellat *Judæ* 3. S. *Paulus*, *Fidem* sine additione, ac *depositum* 1 ad *Tim.* VI. 20. *Depositum tibi creditum custodi, profanas vocum novitates devitans, & scientiæ falso dictæ contradictiones.* Hæc enim omnia *Traditionem Fidei* commendant, quam tum Gnostici adulterabant. Eodem spectant quæ legimus, 1 *Joan.* II. 20, 24, 27. *Habetis*, inquit, *a Sancto Chrisma, & omnia nostis. Non scribo vobis, quod veritatem ignoretis, sed quod eam cognoscatis: Et quod nullum mendacium a veritate proficiscatur. Itaque, quod ab initio accepistis in vobis maneat. Si quod ab initio accepistis in vobis maneat, vos etiam in Filio ac Patre manebitis.* Et rursus; *Chrisma quod ab eo accepistis in vobis manet: Neque opus habetis ut vos doceat quis; Sed quemadmodum Chrisma illud de omnibus vos docet, ac veritas se habet, non autem mendacium, perinde in illo manete.* Nam de quibus loquatur, ipse testis est; *Egressi sunt*, inquit, *de nobis, quia ex nobis non erant; Nam si ex nobis fuissent, mansissent utique nobiscum.* Gnosticos enim Christianismum simulasse, *Judas* Apostolus clarissime nos docet, cum eos παρεισδῦναι ait, & *maculas esse in Agapis Christianorum*, à quibus, postquam seduxerint quos potuerint, discessionem faciant, *Judæ* 4, 12, 19. Et hoc eorum posteros semper fecisse, omnes *Ecclesiastici* Scriptores, *Dionysius* præsertim *Alexandrinus*, apud *Eusebium* in Historiis, VII. 7. testes

sunt.

sunt. Ibi, decessorem *Heraclam* hanc formam in recipiendis eis qui ab his Hæresibus redirent tenuisse, & sibi prodidisse scribit, ut, non nisi proditis eorum secretis diciplinis communionem indulgeret. Ac propterea laudat *Irenæum Tertullianus*, ut *curiosissimum omnium doctrinarum exploratorem*; quod, ob producta in lucem Hæresium arcana, non minus ipsi debeat Ecclesia, quam ob additam refutationem. Quod igitur ab initio acceperant, id *Unctionem* vocat S. *Joannes*; quod acceptum, Spiritus Sancti dotem, sincere Baptizatis promissum, secum ferret. Hanc, *omnia* ipsos *docere* ait, de quibus nempe sermo est; Et quæ ad fidei formulam & salutem pertineant; de quibus postea, 1 *Joan*.III.9. *Qui de Deo natus est non peccat*; *Semen enim ejus in eo manet.* Semen enim hoc est, ex quo natus est. Hoc in secunda Catholica 6, 7, 9. cum S. *Paulo*, *mandatum quod ab initio acceperant*, appellat, & *Christi doctrinam*; contra quam qui tum facerent, eos *Antichristos* appellat. Et S. *Petrus*, cum Baptismum salutem afferre, *non propter immunditiæ Carnis depositionem, sed propter interrogationem, cui ex sincera conscientia respondeatur*, affirmat 1 *Pet*. III. 20. illud innuit, cui Baptizandi se obligabant, cum Christianismum ideo suscipiebant, ut Baptizari possent. Sed omnium clarissime S. *Paulus* 2 ad *Tim*. II. 13, 14. *Formam tene sanorum verborum, quæ a me audisti, per fidem & dilectionem in Christo Jesu.* Eam sanæ doctrinæ rudem delineationem, quam à se acceperat, fide ac dilectione retinendam significat. Itaque sequitur; *Bonum depositum custodi, per Sp. S. in nobis habitantem.* & II.2. *& quæ a me, multis testibus accepisti, concrede fidis hominibus, qui alios etiam docere possint.* Nam *docendi* erant, qui alios docerent, quæ ad consequendum Baptismum profitenda erant; *Professio* enim Baptismo præibat, ut professioni *Catechismus*. Itaque non solum fide tenendis, sed etiam agendis constabat; in utrisque enim simul positus est Christianismus. Quare S. *Paulus*, non solum a se tradita, sed a suis recepta commemorat. Nec solum officio, sed *pacti Fœderis vinculo* eos stringit

ſtringit, 1 ad *Theſſ.* IV.1,2,11. 2 ad *Theſſ.* III. 6. Idem *Timotheum profeſſionis* admonet, quam Baptizandus *multis teſtibus* ediderat: Eamque, exemplo *profeſſionis a Domino ſub Pilato*, de regno ſuo ſpirituali editæ, ſine *macula cuſtodiendam* inculcat, 1 ad *Tim.* VI.12,13,14.

Et habent ſuas cauſas obſcuritatis.

Et hæc quidem, quatenus omnibus clara ſunt in ſcriptis Apoſtolorum, quæ ad omnium ſalutem tenenda ſunt, ſatis oſtendunt; Nimirum, quos in eis inſtitutos ſupponimus, eos, quatenus tradita cuſtodirent, ab eis quæ ad ſalutem tenenda ſunt in Apoſtolorum ſcriptis, abduci non poſſe. Quod ſi de his quæri contingat, inter eos præſertim, quorum dotes, propter ſortem eorum non vulgarem, vulgus Eccleſiæ ſuperare par eſt; Quis dicat, veri à falſo diſcrimen, omnibus quorum ſalutis interſit, in Scripturis clarius extare, quam ut pravorum ingeniorum artibus obſcurari poſſit? Neque enim ulla nota in Scripturis poſita eſt, quæ neceſſaria ad ſalutem a non neceſſariis diſtinguat. Cœterum, quæ omnibus veterum ſcriptis tenebras offundunt, ea nec Apoſtolorum ſcripta; ac proinde, nec reliquas Scripturas; omnibus claras eſſe patiuntur. Quantæ eruditionis ſit, in veterum ſcriptis, cuicuimodi ſint, interpretandis, ſine labe verſari, omnibus qui literas deguſtaverint, manifeſtum eſt; Neque vel leviſſimos ſcriptores, ſuæ ætatis vetuſtate, ab hujus ſeculi uſu moribuſque remotos, niſi collatione eorum, qui, temporis ac rerum ſubjectarum cognatione, proxime ad eos accedunt, intelligi. Ad Scripturas autem intelligendas, non ſolum *linguarum*, quibus editæ ſunt, cognitionem; non ſolum *contextus*, id eſt, præcedentium ac ſequentium accuratum examen; non ſolum inſtituti ſermoni *ſcopum*, ejuſque ex Hiſtoriæ ac rationis rectæ dictamine indaginem, etiam qui maxime perſpicuam Scripturam volunt, ad ejus claritatem requirunt; Sed qui paulo plus in literis profecerunt, *hiſtoriæ* temporum, ac *antiquitatis*, tum *Hebraicæ* tum *Chriſtianæ* exactam ſcientiam, omnino neceſſariam contendunt; Quæ, ut reliquam Scripturam, ſic etiam Apoſtolicam,

licam, in omnibus, hoc est, sine limitatione, perspicuam perhiberi non patiuntur. Tum, quod totius Novi Testamenti est, in eis præcipue apparet. Est enim universum ipsorum ratiocinium nihil aliud, quam, a carnali ac literali veteris Scripturæ sensu, ad spiritualem novæ, ab historico ad mysticum, a *Judaico* ac legali ad Christianum & Evangelicum *argumentatio.* Scilicet discedens Dominus, cum Sp. S. suis inspiraret *Joan.* XX. 2. *aperuit etiam ipsis corda, intelligendis Scripturis, Lucæ* XXIV. 32,45. quibus ipse *corda* eis interpretandis *accendisset.* Itaque inter *gratias Spiritus Sancti,* ab ascensu Christi in Ecclesiam effusas, numeranda est, eisque accensenda hæc *Scripturæ interpretatio*; quæ ad *Scripturarum scrutinium,* a Domino præceptum *Joan.* V. 39. manifesto pertinebat; quod sine ea, non salutem æternam, sed hujus seculi fœlicitatem Legales Scripturæ præstarent. Et sane merito *Justinus M. dial. cum Typhone,* plus semel, ut dictum est, sibi, id est Christianis; hanc gratiam asserit; Non quidem immediato Spiritus Sancti instinctu; (Neque enim asserendæ sunt Scripturæ ab ipso positæ interpretationes, pro divinis, ut dictum est) sed studio humano adjiciente eis, quæ Sp.S. instinctu scriptis Apostolorum prodita sunt. Quæ si vera sunt, manifestum est, non posse clara esse omnibus, quæ, nisi impulsu Sp. S. Apostolis Domini inspirata fuissent, rationis humanæ usu, ex Veteri Testamento intelligi non potuissent. Ac, si perspicuas Scripturas esse velimus, quod omnibus salutem quærentibus satis sit, his finibus contentos nos esse debere; ut in eis quæ ad salutem tenenda sint, eis solis perspicuæ sint, qui *summam Christianismi,* ab Apostolis *traditam*, ad earum interpretationem afferunt. Absolute autem, & in omnibus, non nisi eis perspicuæ sint, qui linguarum primum, artiumque ac literarum humaniorum supellectilem idoneam nacti, hypothesim ejus analogiæ, qua Nova Scriptura Veteri respondet, ad interpretationem eorum, quæ ab Apostolis ex veteri disputantur, adhibeant. Nam cum *perfectum* sit omne *instrumentum*, (Scriptura autem

Vetus

Vetus ac Nova, trahente eruditè verbi proprietatem ad Legem Fidei *Tertulliano*, Vetus est ac Novum *instrumentum*) quod, ad id quod spectat, institutum idoneum est; Institutum autem Dei Scripturas inspirantis, ex manifestis, in Scripturis ipsis quas produximus, colligendum sit, non ex præjudicata hominis cujusquam sententia præsumendum; manifestum est, Scripturam aliter claram & perfectam velle, quam Deum voluisse constet, ad Dei, & ad Scripturæ divinæ contumeliam pertinere. Scio multa proferri ex Scripturis, quæ diversum arguere videantur. Sed ea cum clarissime solvantur, postquam, quomodo Ecclesiæ à Deo consultum sit, definitum fuerit, omnia ei loco reservamus, in quo ipsis occurri possit.

CAP. VII.

Ecclesiæ unitatem in Communione positam esse; Cui indulgendæ instituta a Domino potestas clavium Societatem Ecclesiæ contineat.

Communionem in cultu Dei, Ecclesiæ Unitatem sibi velle.

NUNC illud disputandum est, quod initio proposui; Unitatem illam Ecclesiæ, quam instituit Christus, quam profitentur Christiani, non esse spiritualem tantum, quæ animam solam afficiat, sed sensibus subditam; non in fidei sola unitate sitam, & charitatis conjunctione, sed in eorundem *cultus divini officiorum Communione*, propter quam & conventus sacri, & conventuum tum loca, tum tempora, tum reliquus omnis Ordo institutus sit; Itaque Ecclesiam *Corpus* esse, & hominum *Societatem*, ac πολιτείαν quandam, non quidem civilis vitæ causa, aut artis cujusvis ad civilem vitam pertinentis, sed Dei in integritate Christianismi colendi, institutam. Nimirum, solent summæ potestates & Respublicæ, Legibus quibusdam,

quibusdam, & exemptionibus à communi civium jure, redigere in communitatem quandam, quos de patria bene merituros, ea in re, cujus intuitu, à reliquis segregati inter se uniuntur, spes est. Hæ omnes, constitutionis suæ jure, *Respublicæ* quædam sunt, potestate quadam in suos prædite, quam institutionis suæ leges definiunt; Quas leges, nisi *producere* ipsis, & *restringere*, nisi *interpretari*, nisi *exequi* cum effectu concessum sit, frustra instituuntur. Ea enim est rerum humanarum lex, ut ex eventuris, quid ad societatis cujusvis scopum ac finem, vel utile futurum sit vel necessarium, non sit humanæ prudentiæ ab initio prospicere. Sed hæ omnes, finibus ejus Reipub. continentur, cujus jure ac arbitrio institutæ sunt. *Aristoteles* alicubi σύμπλοιαν nominat, eorum societatem ac communionem, qui eidem se, sive navi sive classi, credunt, ut ad eundem portum perveniant. Et in hodiernis Orientalium moribus; qui nisi in societatem coeant, itinera tuta a *Latronibus* non habent; *Caravannæ* nominantur; quas ארחות *Hebræi* appellant, quas ineunt societates. Utrisque jure Gentium, ut munera quædam, sic jura communia sunt. Cum igitur & *civili jure*, ab ejusdem Reipub., & *Gentium*, a diversarum civibus, societates quasdam & communiones coiri tralatitium sit; Ecclesiam, divino Christianismi jure, Rempub. quandam sacram esse debere, cujus legibus, omnes omnino Christiani secum invicem, in Deo, ex integra Christianismi professione colendo, communicare possint, si facultas sit; deinceps probandum suscipio. Neque enim hoc ex Dei promisso, a recepto Christianismo ad finem seculi, vel futurum, vel non futurum, hoc loco in me recipio; A Deo institutum, non, nisi eorum *crimine* qui *unitati* obstant, frustra esse posse contendo.

Quibus argumentis demonstrandum hoc sit.

Et tamen, expressam hujus instituti mentionem nullam ex Scripturis Novi Testamenti proferri posse; quamvis magnopere, tum ad salutem Christianorum, tum ad veritatem Christianismi pertinentis; non eo inficias. Sed cur hoc factum non sit, rationem mihi videor necessariam pro-

R ferre,

ferre, quæ in oculos incurrat. Cum enim Ecclesiæ institutionem, ita suis Apostolis Deus crediderit, ut, successum eos latere, qui ad Ecclesiam aggregaturi sese essent, ad eorum salutem pertineret; merito, non solum consilium sententiæ suæ, sed etiam voluntatis præceptum, ea discipulorum suorum auctoritate, ea Christianorum inter se charitate, quibus hujus unitatis & ratio & fines continebantur, involutam, proponere satis habuit. Nam, *si oportet hæreses esse, ut manifesti fiant quos Deus probat*; quod docet Apostolus 1 ad *Cor*. XI. 19. merito eos, qui charitatis Christianæ intuitu, unitatem Ecclesiæ, jure ab Apostolis derivato, etsi minus (ut ipsis videtur) ad Dei voluntatem, constitutam, opinioni suæ antehabeant, difficili à Deo tentamento probatos accipimus. Sed tamen idoneis argumentis nequaquam nos Deus destituit, quibus, secundum ea quæ hactenus constituta sunt, institutam a se Ecclesiam manifestum fiat; Accedente nimirum, ad Scripturæ authoritatem, omnium ab initio Christianorum, ad Dei interpretandum consilium, & verbi Dei sensum, consensu. Nam eorum, in hac causa, qui propter eam in partes divisi, veritatem ejus, tuendis suis utrinque institutis, ultra lineam trahere merito censeri possunt; eorum inquam, in hac disputatione rationem nullam ducimus.

A nominis usurpatione apud Apostolos.

Nomen Ecclesiæ, primo loco, ejusque, per ea quæ adjecta leguntur, vel limitatio ad certam partem Ecclesiæ significandam, vel extensio ad totam, argumento erit; quod nemo dubitare possit, singulas Ecclesias corpora quædam esse, legibus quibusdam regiminis sui, hominum sensibus subdita, id de tota dubitandum non esse. *Ecclesias Judææ, Samariæ, & Galilææ Act*.IX.31. legimus. Et *Epistolam* ad *Ebræos*; tum SS. *Petri & Jacobi Catholicas*, ad *Ecclesias Ebræorum* scriptas intelligimus. *Ecclesias Gentium*, quas S. *Paulus* ad *Rom* XVI. 4 commemorat; *Ecclesias* esse *Asiæ*, *Galatiæ*, *Macedoniæ*, de quibus in 1 ad *Cor*. XVI. 1, 9. *Apoc*. I. 2. 2 ad *Cor*. VIII. 1. facile intelligimus. Rursus, pollicente

Domino,

Domino, *super hanc Petram fundabo Ecclesiam meam*, *Matt.* XVI. 18. jubente Domino, *ad Ecclesiam* eum deferre, qui sub testibus monitus officium non recognoscat *Matt.* XVIII. 17. quis aliud quam totam intelligat; etsi adiri non possit tota, nisi per partem; quia nihil agat qui partem adeat, nisi partis sententiam tota ratam habeat? Apostolus ad *Col.* I. 24, 25. *ministrum se Ecclesiæ* constitutum refert, *quæ corpus sit Christi.* Atqui non hujus, non illius Ecclesiæ, sed universæ. Neque enim Apostoli munus ullam partem Ecclesiæ, sed totam respicit. Itaque tota est Ecclesia, in qua *constitutos a Domino Apostolos, Evangelistas, ac Prophetas*, apud S. *Paulum* legimus 1 ad *Cor.* XII. 28. ad *Eph.* IV. 11. neque enim munera eorum parte quavis Ecclesiæ definiri possunt. Itaque unitas Ecclesiæ, quam ibi multis magnifice prædicat Apostolus, non potest ad *Ephesinam*, cui scribit, restringi; Non potest non ad *Totam* pertinere. Quamdiu quidem Christianismus omnis Ecclesia erat *Jerosolymitana*; quid refert, utrum *Ecclesiæ* nomen ad Ecclesiam *Jerosolymitanam*, an ad totam referamus *Act.* II. 47. V. 11. VIII. 1, 3.? nam etsi illud tantum significet, quod oculis usurpabant; Ecclesiam scilicet *Jerosolymitanam*; tamen vi juris, discipulis suis a Domino tributi, id erat tunc una Ecclesia quod tota; quod ejus regendæ jus & auctoritas penes eos esset, penes quos futura esset universæ regendæ jus & auctoritas. Neque enim ampliorem potestatem vel habere, vel usurpare unquam poterat universa Ecclesia, quam ab Apostolis & Discipulis Domini, qui tum omnes ad *Jerosolymitanam* pertinebant, acciperet. Commemorandum est hoc loco *ellogium* quod Ecclesiæ tribuit Apostolus, ut *columna sit & sustentaculum veritatis*; 1 ad *Tim.* III. 15. quamvis video viros doctos, interpunctione mutata, trahere illud ad id de quo sequitur, apud Apostolum, *pietatis mysterium*; Ut hoc velit dicere, ex eorum sententia, Apostolus; *columnam esse & basin veritatis, & sine dubio ingens pietatis mysterium*, quod in sequentibus exponit. Nam hoc etsi obtineat, stabit tamen

ſemper, quod Eccleſiam *domum Dei vivi* appellat Apoſtolus; Quod, ad aſtruendam ejus unitatem ſenſibus ſubditam, tantundem facit. Si enim, non minus tota, quam *Ephesina*; in qua, *quomodo verſari debeat*, docetur *Timotheus*; *Domus Dei ſit*,non minus corpus erit ſenſibus ſubditum tota, quam *Epheſina*; Neque minus poteſtas erit ejus regendæ, penes eos, qui per cœteras Eccleſias id ſint quod *Epheſi Timotheus*, quam ſi *baſis* dicta eſſet & *columna veritatis*.

Quod idem conſtet ex nomine Synagogæ.

Ex comparatione *Synagogæ* vim habet hoc argumentum; Non quod ullum ſit in vi vocum diſcrimen, propter quod *Synagogam* veteris populi, Novi autem *Eccleſiam* dicere debeamus; Sed quod diverſa eſſe *Corpora* debeant, quorum unum Circumciſis ſolis,alterum Baptizatis conſtet. Itaque recte omnino, ac ſapienter, veteres Eccleſiæ Scriptores nominibus diſtinguunt, ab *Eccleſia Synagogam*; quorum neglecta diſtinctio tenebras Scripturis intelligendis affundit. Itaque mirum eſt; ſi præjudicium, & partium ſtudium, aliquid omnino in intelligendis Scripturis mirum eſſe ſineret; exiſtere potuiſſe viros etiam doctos,qui Dominum, quem *ad Eccleſiam* deferri jubet, *Matt.* XVIII. 17. ad Synagogam amandare putarent. Nam qui *fundaturum* ſe *Eccleſiam* promiſerat *Matt.* XVI. 17. quid aliud intelligeret, quam quod fundabat? Synagogam veteris populi ſuper eo Fœdere conſtitutam vidimus, cujus Lege,Dominus jus ipſi terræ promiſſæ tribuerat. Itaque cum liber,& ſui juris factus ſit, quamdiu Legem ſervaret, eadem Lege, poteſtatem eam in ſe, quæ in omnibus Rebuſpub. ſuprema, populos civitatibus ſuis diſtinguit, acceperit. Hujus Reipub. ſinu ſovebatur, ſi quid tunc eſſet, quod *Eccleſiæ* nomine cenſeri poſſet; numerus ille nimirum, piorum & fidelium, quem ſemper fuiſſe dictum eſt, non tamen diſtinctum ab eis,quos palam vitam futuram negaſſe, non minus *Davidis*, quam Novi Teſtamenti lectione manifeſtum eſt. Nimirum, quod, non vitæ æternæ, ſed terræ promiſſæ conſequendæ Lege, in unam civitatem coiiſſent. Itaque *Babylone* reverſi, ac per

Ægyptum,

Ægyptum, Syriam, Mesopotamiam, Asiam, ac totum fere Imperium *Romanum* disperſi, cum, etſi *Gentibus* ſubditi, *αὐτονομίαν* tamen quandam, præſertim quod ad Religionem attinet, indultu principum ſuorum obtinerent; eiſdem *poteſtatibus*, vel potius *Majoribus* ac *proceribus*, qui Religionem moderabantur, in eis etiam legibus ſubditi erant, quarum uſum, quod ad civilis poteſtatis ſummam non pertinerent, principum ſuorum indulgentiæ debebant. Nam & à *Moſe* ſtatim, principes ipſorum ac Reges omnium Legum, non minus ad Religionem, quam ad publicam rem ſpectantium, moderamen ad ſe trahebant. Itaque cum non minus diſperſiones ipſorum, quàm qui terram promiſſam incolerent, à ſuis regerentur; poterant, pariter ac hodie, ea corpora *Synagogæ* dici, vel *Aſiæ*, vel *Syriæ*, vel *Meſopotamiæ*, vel *Ægypti*. Nam & *Libertinorum*, (id eſt, *Romanenſium Judæorum*; quos *Philo*, *libro in Flaccum*, a *Pompeio*, ad quatuor millia, Romæ manumiſſos habitaſſe refert) *& Cyrenenſium, Aſiaticorum, Cilicum & Alexandrinorum Synagogas* S. *Lucas* in *Actis* VI. 9. commemorat. Nimirum, quod Synagogas *Jeroſolymis* haberent ſingula corpora, ad quas ſe, quotidiano Dei cultui, aggregabant. Et tamen eodem ſenſu *Synagogam* univerſum populum appellare cœptum eſt, cum liberi ac ſui juris non eſſent amplius; Sed tamen, propter Religionem, ad idem corpus pertinere noſcebantur; Etſi ſub diverſis Principibus. Neque enim obſcurum eſt, ſub Seleucidis & Lagidis, ſub *Romanorum* ſimul ac *Parthorum Perſarum*que vixiſſe imperio, quos, quod ejuſdem Gentis eſſent & Religionis, uno *Synagogæ* nomine veteres Eccleſiæ ſcriptores appellant. Quo exemplo manifeſtum eſſe debet, omnes Eccleſias ad unum Eccleſiæ corpus pertinere, etſi ſupremis ſeculi poteſtatibus aliis atque aliis ſubditas; quod, ob ejuſdem Chriſtianiſmi profeſſionem, ad eandem cultus divini communionem ſe aggregarent. Quod cum facerent, non ſolum animi ac *ſpiritus*, ſed etiam *communionis* externæ vinculum aliquod agnitum ab illis oportuit; Leges, ſcilicet, quibus inter ſe communicabant.

Sed

De Potestate Clavium.

Sed priusquam hinc discedam, notanda est Ecclesiæ propria *potestas Clavium*, in qua, recte dici potest fundata à Domino. Petro primum Dominus *Matt.* XVI. 19. *Tibi dabo claves regni Cœlorum: Et quod in terra ligaveris ligatum erit in Cœlis, quod solueris in terra solutum erit in Cœlis.* Tum discipulis suis, id est, universæ Ecclesiæ; *Matt.* XVIII. 17, 18. *Si te non audierit, dic Ecclesiæ: Si Ecclesiam non audierit, sit tibi instar Ethnici & Publicani. Amen dico vobis, siquid solveritis,* — ut *Petro.* Denique, suscitatus a mortuis, cum in XII. insufflasset, *Accipite*, inquit, *Sp. Sanctum. Cujus peccata remiseritis, remissa erunt; cujus tenueritis ligata sunt. Joan.* XX. 22, 23. Dominus in *Apocalypsi* III. 7. dicitur habere *clavem Davidis*; id est, domus *Davidis*: Sic enim ad *Eliakim Helkiæ* filium *Es.* XXII. 23. *dabo tibi*, inquit, *claves domus Davidis*; quem se aulæ Regis *Ezekiæ* præfecturum significat. Itaque cum Ecclesia *domus* sit *Domini*; id est, *Davidis*, ut dictum est; manifesto, quibus claves ejus credit, eis jus ac potestatem in Ecclesiam recipiendi, Ecclesia excludendi assignat. Repetantur hic quæ supra dicta sunt; Traditam ab initio Ecclesiæ, ab Apostolis, summam quandam *Fidei*; id est, ut ego interpretor, Christianismi, (neque enim minus eam ad agenda quam ad credenda pertinuisse, cautum est) quam ita initiandos docerent, ut ejus professionem ab eis exigerent; Scilicet, ut non solum profitendam fidem, sed & agendam vitam hominis Christiani in se susciperent. Tum, recolatur, Sacramentorum *Baptismi & Eucharistiæ*, ab ipso Domino, in terris quidem agente, sed tamen mox discessuro, edita institutio. Hæc enim cui ob oculos erunt, ei Ecclesiæ clavium munus ac Officium obscurum esse non poterit; Nimirum, ut ab eis, quibus creditæ sunt, per Baptismi Sacramentum, admittantur ad communicandum Ecclesiæ in Sacramento Eucharistiæ, qui professionem ab Apostolis requisitam videatur sincere edidisse. Nam hoc, nisi exclusis qui aliter fecerint, omnino non constat.

Hæc

Hæc si vera sint; quæ si vera non sint, nullus esse poterit Christianismus; non opus erit multis ad eorum hæsitationem tollendam, qui *Legem Evangelicam* eo sensu dici nolunt, in quo, *Legi Naturæ ac Moysi* respondeat. Nam, sive *Fœdus Baptismi* appellari placet, quo in se Christianismum suscipiunt, qui vitam æternam, susceptum præstantibus, Spiritus autem Dei auxilium ad præstandum, serio ac sincere eum suscipientibus promissum credunt; Sive *votum Baptismi*, quo se Deo in eandem Christianismi Legem consecrant; Necesse est, ut suscipiendo Baptismo, inter Christianum & Ecclesiam, Dei fidem obligantem, contractum sit. Atqui omnis contractus Legis vim habet. Neque enim contractus esset sed donatio, quæ vitam in futuro seculo, in hoc, Spiritus Sancti auxilium, nulla suscepta Lege sponderet. Cum igitur *Baptismus*, cum *Eucharistia*, cum *potestas clavium Ecclesiæ*, cum universim *Christianismus Lex* sit salutis per Spiritum Dei obtinendæ, omnino Lex est Evangelium, quo hæc constituta sunt; Lex scilicet, vitæ futuri seculi, ut Lex *Moysi* terræ promissæ obtinendæ. Neque desunt clarissima Scripturæ Apostolicæ testimonia, quæ hoc affirment. S. *Paulus*, ad *Rom.* III. 27. *Ubi igitur gloriatio? Exclusa est. Per quam Legem? Operum? Minime, sed per Legem fidei?* Quid clarius? Fide non Lege justificari Fideles contendit Apostolus. *Legis* vocabulum, a Lege *Moysi* occupatum, sine additamento positum, Legi *Mosis* deberi sciebat; Et tamen *Lege Fidei* salutem Evangelio prædicari. Itaque qui Evangelium prædicabat, quo Fidei Legem Fidelium saluti dicebat, *Legem operum* ei oppositam Legem esse vult *Mosis*; qua quæ contingeret salus, imputaretur salvatis in gloriæ materiam, quam Fides, Evangelicæ gratiæ Lex excludit. Rursus ad *Rom.* VIII.2,3,4. *Lex enim Spiritus vitæ per Christum Jesum liberavit me a Lege peccati & mortis. Legis enim infirmitas in quo invalida erat, per carnem, Deus, misso filio suo in simili peccatrici carne, & pro peccato, damnavit peccatum in carne, ut justificatio Legis impleatur in nobis, non secundum*

Legem esse quandam Christianismi.

cundum carnem, sed secundum Spiritum ambulantibus. Rursus Legis nomen, sine additamento, in *Mosis* Lege residet. *Lex* autem *peccati*, per abusionem, vis est concupiscentiæ, quæ reipsa, licet nullo jure, Legis effectum præstat; quamvis jure ipso mortis Lex sit. *Lex* autem *Spiritus vitæ* quid est nisi Fides Baptismo suscepta, quæ Spiritus Sancti dotem promisso annexam habet? Idem dicit IX. 31. Israel, *Legem justitiæ prosequens, Legem justitiæ assecutus non est.* Certe, *Legem* esse *justitiæ* oportet sub Evangelio; cum assecuti non sint justitiam *Judæi*, quam præstat Evangelium, quod *Legem ejus*, nimirum *Fidem*, repudiaverint; Lege *Moysi* justitiam sibi, quam prædicat Evangelium, polliciti. Rursus 1 ad *Cor.* IX. 21. *Factus sum Legi minime subditis tanquam ipse minime subditus Legi; Qui tamen, quoad Deum, non essem alienus a Lege, sed quoad Christum Legi subditus; ut lucrifacerem alienos a Lege.* Eleganter, sed clare. Quasi *minime subditus Dei Legi*; cui, quatenus *Moysi* Lex erat, minime subditum ferebat sese; & tamen *eidem Legi Dei subditus*, quatenus, prædicatione Christi, fidelium saluti eadem, sensu spirituali; Lex dicta est. *Jacobi* Catholica I. 25. *Qui autem, in Legem libertatis perfectam prospiciens, in ea permanet, is, cum auditor non sit qui oblivione capiatur, sed operis effector, beatus erit eo quod facit:* Et rursus II. 12. *Sic loquimini, sic agite, tanquam per Legem libertatis judicandi.* Utrobique *Legem Fidei* intelligit, ex qua asserimur ex servitute peccati in libertatem filiorum Dei. Est autem invicta hujus rei demonstratio, ex præmissis, inviolabili consecutione deducenda; quibus duplicem Legis *Mosaicæ* sensum fuisse; hoc est, duplicem *Legis tempore Legem*; tanquam ad asserendam adversus *Judæos* communem Fidem necessarium, constitutum est. Nam si, ut Lege *Moysi*; id est, Veteri Testamento; constabat *Israeli* secundum carnem jus terræ promissæ, ita *Israeli* secundum Spiritum; id est, Patribus, Prophetis, ac omnino piis sub Veteri Testamento; jus vitæ æternæ, ex *Novo Testamento*, quod Veteri velabatur, ut dictum est; quis

nege

neget Evangelium, quo revelatur eadem vitæ æternæ Lex, quam ſub Lege *Moyſi* velari oportuit „ Legem ipſam eſſe, quæ vitam æternam, Legem Fidei Baptiſmo ſuſceptam implentibus offerat?

Poteſtatem Clavium cerni in conferendo Baptiſmo.

Quod ſi cui novum videatur, poteſtatem Clavium Baptiſmo conferendo exerceri; is S. *Paulum* cogitet, quantumvis ſe Apoſtolum aſſerat, *miſſum ſe tamen ad Baptizandum* negare, 1 ad *Cor*. I. 17. Nam qui hoc mandato Domini, quo, ad Baptizandas Gentes miſſos Apoſtolos novimus *Matt.* XXVIII. 18. congruere velit, is ab auctoritate miniſterium diſtinguat; & à *Paulo* paucos admodum, quos ibi memorat, quod ad miniſterium corporis attinet, Baptizatos *Corinthi* credat; quod autem ad auctoritatem, omnes, qui eo agente Chriſtiani facti, ejus juſſu Baptiſmum acceperunt. Nam cum conferendi Baptiſmi auctoritas ſupremos muneris Apoſtolici effectus pariat; *Eccleſiæ* nimirum *Communionem*, quæ ſalutis, ac Spiritus Sancti jus ac privilegium annexum habet; neceſſe eſt, ut qui *Spiritus Sancti afflatum* ideo acceperint, *ut peccata vel remitterent, vel retinerent*, Baptiſmo vel conceſſo, vel negato, remittendi vel retinendi peccati, dandi vel negandi Sp. Sancti jus ac poteſtatem exercere cenſeantur.

Ex moribus univerſæ Eccleſiæ.

Sane hoc *Eccleſiæ* tum dogmatibus, tum moribus imprimis conſentaneum eſt. Itaque S. *Cyprianus* Epiſt. LXXIII. *Manifeſtum eſt autem, ubi per quos remiſſa peccatorum detur, quæ per Baptiſmum, ſcilicet, datur.* Et cum, quid *Petro* Dominus, quid poſt Reſurrectionem Apoſtolis contulerit, ſubjeciſſet, ſequitur ac dicit; *Unde intelligimus, non niſi in Eccleſia præpoſitis, ac in Evangelica Lege, & Dominica Ordinatione fundatis licere Baptizare, & remiſſam peccatorum dare. Remiſſam peccatorum* clavibus *Petro* collatis, ut poteſtati Apoſtolis afflatu Sp.S. communicatæ, etiam in Baptiſmo, aſſignat. Nam quod hinc, vacare Baptiſmum ab Hæreticis datum, contendit *Cyprianus*; qui *Eccleſiam* non habent, ac proinde neque *claves Eccleſiæ*; Satis eſt, quod ad ſalutem non valet; id eſt,

erga Deum; ſine clavium poteſtate collatus. Quod erga Eccleſiam id valet, ne irritus ſit; Poteſtate Clavium valet, hanc Legem Eccleſiæ ferentium; Niſi potius eo jure, quo ipſa ſtat Clavium poteſtas. Sed non erravit cum *Cypriano* S. *Hieronymus*; Et is tamen, fine III. adverſus *Pelagianos*, cum de Baptizandis infantibus quæſiviſſet; *Quiſquamne ſolvitur, non ligatus?* reſpondet ſibi ipſe ſubinde; *Qui parvulus eſt, parentis in Baptiſmo vinculo ſolvitur. Qui ejus ætatis eſt, quæ poteſt ſapere, & alieno & ſuo, Chriſti ſanguine liberatur.* Idem ad *Hedibiam*, quæſt. IX. *Prima igitur die Reſurrectionis ejus acceperunt Spiritus Sancti gratiam, qua peccata dimitterent, & Baptizarent, & ſpiritum adoptionis credentibus largirentur*; Nam in remittendis peccatis Clavium officium verſari, ipſi Domino credimus. Et S. *Cyrillus*, in *Joannem* XII. Ἀφιᾶσι γεμὴν ἁμαρτίας, ἤτοι κατέχουσιν οἱ πνευματοφόροι· καλοῦσι γὰρ ἐπὶ τὸ Βάπτισμα, τοὺς οἷς ἂν ἤδη τοῦτο τυχεῖν ὠφείλετο, διὰ τὴν τοῦ βίου σεμνότητα, καὶ τὸ δεδοκιμασμένον εἰς πίστιν· ἢ διακωλύουσί τινας, καὶ τῆς θείας χάριτος ἐξείργουσιν, ἔτι οὔπω τέως γεγονότας ἀξίους. *Remittunt ergo vel retinent peccata Spiritu afflati homines: — dignos enim ad Baptiſmum vocant; vitæ nimirum gravitate & conſtantia Fidei jam probatos homines; prohibent, & a gratia divina eos arcent, qui nondum digni ſunt.* Sed nihil eſt in hac re clarius, quam *Tertulliani adverſus Eccleſiam*, non eſſe Mæchiæ, Idololatriæ, Homicidio concedendam Pœnitentiam, diſputatio, *in Libro de Pudicitia.* Nam qui clavium poteſtatem, in minoribus peccatis, ad pœnitentiam concedendam agnoſcit, in his autem, ad Baptiſmum reſtringit; quod ex cap. VII. ejus libri manifeſtum eſt; is hoc jus in Baptizando ſitum, non ex ſua tantum ſententia, ſed ex *Hæreſis & Eccleſiæ* conſenſu oſtendit. Quod ſi perſonale eſſe *Petri* privilegium, poteſtatem clavium, ejuſdem libri cap. XXII. contendat; tamen, *eandem remittendorum peccatorum poteſtatem*, quam nos Eccleſiæ clavibus tribuendam diſputamus, in Baptiſmo verſari, idoneus teſtis eſt. Sed & clariſſimum eſt quod contendo, ex eis Veteris

Eccleſiæ

Ecclesiæ institutis, quibus, qui ad fidem accederent, si ea vitæ instituta sequerentur, quæ laudabat Paganismus, Christianismus autem damnabat, non prius Baptismi participabant, quam eis renunciassent. Puta me eos dicere, qui *Theatro*, vel *Circo*, vel *Amphitheatro* operas locabant, *Augures, Aruspices, Concubinarios, qui lenocinium facerent*, & his consimiles; quos Baptismo prohibitos, Constitutiones Apostolorum VIII. 32. *Epiphanius* in ἀνακεφαλαιώσει, aliique multi testantur; Præ cæteris S. *Augustinus, in Libro de Fide & operibus*, ad eos scripto, quibus, quod repudiatis uxoribus alias duxerant, negabatur Baptismus. Cum enim, Baptismi Legem susceptum esse Christianismum, ad caput usque XIV. disputasset; mirari se dicit eos, qui cum *quotidie probiberi Baptismo* viderent, quos diximus; quos *Christianismus adulteros* pronunciat, eis negari Baptismum graviter ferrent, donec ab eo recederent. Quinimo, quicquid in tota antiquitatis Ecclesiasticæ memoria statum Catechumenorum spectat hoc ipsum clarissime evincit; *Clementis Alexandrini Pædagogus* imprimis, vitam conversi ad Fidem informans, ab Ethnicorum moribus, ad schema Christianum transformandam: Et transformatam Ecclesiæ præsentem sistens, ad percipiendum Baptismum; In hoc enim desinit. Unde hoc etiam discimus III. 11. ut & ab Apostolicis Constitutionibus VII. 40. ad Ecclesiam accedentes qui crediderant, *Impositione manuum* solitos fieri Catecumenos. *Quid est autem impositio manuum nisi Oratio super hominem*, ait S. *Augustinus?* Quod clarissime docet Versio *Græca* τῶν ὁ', *Deut*. X. 8. quando quod *Moyses* dicit, sepositam Tribum *Levi*, ut *ministraret, & benediceret in nomine Domini*; λειτουργεῖν καὶ ἐπεύχεσθαι reddendum putavit. Hoc enim est, *in hominem fundere orationem*. Itaque quid est Impositio manuum super Catechumenum, nisi oratio ut ad Christianismum proficiat? Quod, quid aliud est, nisi idoneum futurum qui profecerit, non autem qui non profecerit? Ac fortasse hoc illud est, quod Apostolus *doctrinam Baptismorum*,

S 2 *& manuum*

& manuum Impositionis appellat ad *Ebr.* VI.2. ne cui mirum videatur, *Impositionis manuum doctrinam, fundamento* Fidei ab Apostolo accenseri. Nam, quod singulorum esset hæc institutio, propterea proprie βαπτισμῶν διδαχὴν eam appellaverit Apostolus. Itaque hoc est quod de *Constantino*, *Eusebius de Vita ipsius* IV.61. Τοῦτό τοι διανοηθεὶς, γόνυ κλίνας ἐπ' ἐδάφους, ἱκέτης ἐγίγνετο τοῦ Θεοῦ, ἐν αὐτῷ τῷ μαρτυρίῳ ἐξομολογούμενος· ἔνθα δὴ καὶ πρώτων τῶν διὰ χειροθεσίας εὐχῶν ἠξιοῦτο. *Hæc cum apud se reputasset, genu flexo humi procumbens, veniam a Deo supplex poposcit, peccata sua confitens in ipso Martyrio; Quo in loco manuum Impositionem, cum solenni præcatione primum meruit accipere.* Recte omnino viri docti, non fuisse ante hoc tempus factum Catechumenum *Constantinum*, ex hoc loco contendunt; Quamvis longe antea in Fide institutum, quod II. 32. narrat *Eusebius*; & ex inde Fidem professum. Sane qui *Clementis Pædagogum*, ab initio statim, cum eis contendet, quibus in fine III. 12. ad Ecclesiam adductum Magistro tradit Discipulum, facile intelliget, Catechumenos ad Ecclesiæ jus pertinuisse, cujus sese magisterio, agnita clavium potestate permisissent, ut ejus communionem lucrifacerent. Itaque non est necesse *Constantinum* factum Catechumenum intelligi, quod discipulatum Fidei longe antea professus sit; Qui nunc primum, solvendis peccatis, aperiendæque Ecclesiæ, potestati se clavium permiserit. Sane, Catechumenos Ecclesiæ Canonibus obnoxios vixisse, *Eliberitani Canones* IV. XI. XLV. LXVII. LXVIII. ostendunt; Quod ad potestatem Clavium, quæ in Catechumenis faciendis cernebatur, referendum est. Est autem observandum, duplicem fuisse Catechismum apud Veterem Ecclesiam; Alterum qui *Catechumenos* faciebat, alterum qui *Competentibus* adhibebatur, ut evaderent, per Baptismum, *Fideles*. Priorem instruit S. *Augustini Liber de Catechizandis Rudibus*; In quo Fidei rationes, quomodo ab initio Veterum Scripturarum, repetendæ sint à Catechista, exponit. Nam quod *Impositione manuum cum precatione solemni*

lemni fiebat Catechumenus, ad eam Benedictionem pertinet, cujus meminit *Clemens*, cum *Pædagogus* ad Ecclesiam adducit, quem Catechumenum fieri vult. Posteriorem exhibent *Catecheses* Cyrilli,& S. Grægorii Nysseni *Catecheticus*, quo, vir non minus doctus quam disertus, ad saniorem Theologiam videri potest viam stravisse. Cum autem disputatio loci positi apud Apostolum eo pertineat, ne ob persecutiones *Judæorum* renunciandum Fidei putarent *Ebræi*, ad quos scribit, quod per Baptismum instaurari se non posse scirent; Omnino fatendum videtur, quod dixi; de Benedictione quæ Catechumenos faciebat agere hoc loco Apostolum. Si quis dicat, *ter mille uno die Ecclesiæ additos Act.* II. 41. quos ante Baptismum Catechismum percepisse, nemo credat; Etsi *Ecclesiæ additi* censeri possunt, qui Christianismum professi, nondum perceperant Baptismum; tamen tenendum est, non solum ob mortis periculum, sed etiam ob fervorem in suscipienda fide manifestum, semper à formula discessum esse. Itaque in conferendo Baptismo, nusquam deesse potestatis clavium Ecclesiæ vestigia. Cum autem his omnibus manifestum sit, Legem percipiendi Baptismi; ac propterea Eucharistiæ communicandi; professionem esse fidei, non fidem in animo, aut quicquid ultra fidem, ultra animi mentem se extrinsecus non efferat; manifestum esse debet, Ecclesiam *Corpus esse ac societatem sensibus subditam*, cujus *Communio*, in *Visibilium Sacramentorum* perceptione sita, sine edita fidei professione obtineri non debeat.

Claves non esse sitas in Evangelio prædicando.

Qui hujus argumenti vim evadere velit, dicendum est ei, quod unus ex illis dixit, qui apud nos, nudo capite, nullam à Deo institutam Catholicam Ecclesiam defendunt; Qui fide se justificatum noverit, ei liberum esse, ad eum se Ecclesiæ cœtum aggregare, cujus communione optime se saluti suæ consulturum putet. Nam cœtus sic constitutos, (quos non minus *Ecclesias* apud Deum futuras, quam quæ potestati clavium, Apostolis à Domino concessæ, institutionem suam asserunt) posse eodem jure, quo seipsos constituunt, vel

vel per se stare, vel ad aliorum cœtuum communionem sese aggregare, eis tamen vinculis, quæ nullum commune placitum universitati imponant, ultra ea, quæ communi saluti expedire, omnibus visum fuerit. Hæc sententia potestati clavium nullam aliam vim reliquam facit, quam ut Evangelium Dei esse verbum ostendat,&,neminem nisi per Christianismum salvum esse posse evincat. Itaque eorum sententiæ prorsus convenit, qui *in Evangelio prædicando* ejus effectum consistere volunt. Atqui, licet, nisi prædicato Evangelio, explicari non possit potestas clavium; quod in eos non valeat, qui Evangelium repudiant; tamen, si nihil esset ultra quod ageret, quid opus fuisset Dominum; qui Evangelium orbi terrarum prædicari, ut Christianus esse posset, & jusserat & disposuerat; amplexis Christianismum, id est suis, potestatem clavium Ecclesiæ, idem prorsus valentem, instituere? Bene S. *Hieronymus*, in *Isaiæ* XVIII. *Libro* VI. *Funibus enim peccatorum suorum unusquisque constringitur. Quos funes atque vincula solvunt & Apostoli, imitantes Magistrum suum, qui eis dixerat; Quæcunque solveritis super terram erunt soluta & in Cælo. Solvunt autem eos Apostoli sermone Dei, & testimoniis Scripturarum, & exhortatione virtutum.* Nam quibus Lege Fidei salutem prædicabant, attestantibus Scripturis, eos in Legem Fidei Baptizatos cum peccatis solverent, *sermone Dei solvebant, & testimoniis Scripturarum, & exhortatione virtutum*; Quos tamen, nisi suscepta per Baptismum Lege Fidei, peccatis solutum non iri constabat.

CAP.

CAP. VIII.

Professionem Fidei, quam celebrat Baptismus, ad salutis Legem pertinere. Regulam esse quandam Fidei, Ecclesia antiquiorem, quæ & ad salutis, & ad communionis Legem pertineat.

Professionem Fidei ad salutem requiri.

Nimirum, aperte ipse ab initio, neminem per Evangelium servatum iri edixerat, ea fide quæ intra ipsum maneat. Videant Christiani quid *Fidem* esse velint, qua sola justificari Christianos Apostolus asserit; nunquam efficient, ut ulla animi dispositio ad salutem valeat; id est, ad justificationem; quæ intra animum maneat, nec *professione* seipsam ostendat. Non habeo necesse, hoc loco, in disputationem satis perplexam me immergere; Relinquendus ei suus est locus. Hoc, ipso initio, tanquam ab ipso Domino edictum, tanquam ad veritatem sententiæ Sancti Apostoli tenendum præscribo; non posse quenquam, *sine professione Fidei*; id est Christianismi; salutem per Christum adipisci. Hoc eis Domini sermonibus tenendum est, quibus *Crucis suæ tollendæ* mandatum, pro Lege salutis assequendæ proponit, *Lucæ* XIV. 26,27. *qui ad me accedit, nec Patrem ac Matrem, Uxorem ac Liberos, Fratres ac Sorores, etiam seipsum odio habet, non potest meus esse Discipulus. Ac qui me sublata Cruce non sequitur, non potest meus esse Discipulus.* En Legem Evangelii, ut *Christum sequaris*; id est, ad ejus Discipulos te aggreges, idque *sublata Cruce*; id est, ut non deserturum te eos, etsi Crux tibi eo nomine subeunda sit, palam feras. In eandem sententiam *Marci* VIII.34. X.21. *Matt.* X.38. XVI. 24. *Lucæ* IX. 23. Fuerunt Apostolorum tempore, qui Gnosticorum Sectæ initium fecerunt, dogma clam inter se mussitantes; non solum dissimulandam pro loco fidem, sed etiam negandam, si aliter persecutio vitari non posset. Contra hos

est

est *Scorpiace Tertulliani*, & Scriptorum Ecclesiasticorum multa Testimonia, quæ hoc loco nihil refert reponere. Illud huc facit, hunc illum esse errorem, quam Apostoli 2 *Petri* II.15. *Judæ* 11. *Apoc.*II.14,15,20. notant *Balaami* nomine, *qui scandalum* Israelitis *objecerat, ut de Idolothytis epularentur.* Hæc enim erat, eis temporibus, Ethnicismi professio. Itaque S. *Joannes* etiam *Jezabelem* appellat *mulierem*, cui eandem doctrinam tribuit. Similis erat eorum, contra quos, *Galatis* scribit S. *Paulus*; quos *Circumcisionem prædicasse* palam est, *ne esset cur persequerentur eos Judæi*, ad *Gal.* V.11.VI. 12, 14. Hæc cum saluti obstare clarissime doceant Apostoli, nonne professionem Christianismi ad salutem necessariam ostendunt? Nam eis qui, quoad exteriorem hominem, hanc ἀδιαφορίαν colerent, nihil obstabat, ne secundum interiorem hominem, eis quæ Idolorum cultu agebantur repugnarent, si, fidem atque animum hominis Christiani in occulto retinere, ad salutem valeret. Hoc igitur est, cur *professio fidei* ad salutem necessaria sit, nec possit fides esse salutaris, quæ in se professionem; id est, exteriorem fidei actum non contineat. Audiamus Dominum *Matt.* X. 32; 33. *Lucæ* XII. 8, 9. *Qui mihi coram hominibus renunciaverit, ei ego, coram Patre qui in Cœlis est, renunciabo. Qui me coram hominibus agnoverit, eum ego, coram Patre qui in Cœlis est, agnoscam.* Et S. *Paulus*, ad *Rom.* X. 9, 10. *Si Jesum Dominum ore profitearis, corde credens Deum a mortuis ipsum excitasse, salvus eris. Corde enim creditur ad justitiam, ore fit professio ad salutem.*

Professionem Baptismo celebrari.

Sed hæc quo spectent, clarissime docet Apostolus 1 *Pet.* III. 21. *Cujus antitypus nunc servat nos Baptismus, non depositio sordium corporis, sed bonæ erga Deum conscientiæ interrogatio, per Resurrectionem Jesu Christi.* Quis doctor Scholasticus exactius distinguat? Duo sunt in Baptismo: Lavacrum corporis, & oris professio, qua Christianismum suscipimus. Respondendo enim interrogatis, professionem etiam tum edebant, qui Baptizabantur. Itaque addit Apostolus, *bonam erga*

ergà Deum conscientiam; Nequis putet professionem valere, non ea mente editam, ut nec mortis metu deserenda sit; quasi sine ea salus esse possit. Nam Baptismum *professionem esse crucis Christi* suscipiendæ, quam Legem in Evangelio, Dominus saluti suorum dixerat, clarissime docet Apostolus ad *Rom.* VI. 3,4,5. Quo etiam spectat *Resurrectionis Domini* apud *Petrum* commemoratio; propter resurgendi spem, (ut hic à peccato, sic à morte in seculo futuro;) Resurrectione Domini constitutam. Itaque *sepultos in Baptismo cum Christo* Christianos Apostolus prædicat, ad *Colos.* II. 12. *Sed in quo cum eo resurrexerint, per fidem energiæ Dei, qui ipsum a mortuis excitarit.* Hæc igitur ratio est, cur Baptismus ad salutem necessarius sit; Nequis putet, concepto sincero intra animum Christianismo, salute tamen excidi posse, propter exteriorem Sacramenti ceremoniam, qua, aliqua rerum humanarum περιστάσει, prohiberi possit vere fidelis. Cum igitur, sine professione fidem ad salutem non valere, à Domino constitutum sit; Cumque, eam professionem ad salutem valere non posse, manifestum sit, quæ diversæ fidei sit, ab ea quam Dominus tradidit; manifestum est, quo pacto sana professio à dubia discerni posset ab omnibus, quibus Evangelium prædicandum erat, institutione Domini providendum fuisse. Itaque Baptismi Sacramentum huic fini institutum est; Non quod non possit ejus ceremonia vitiari, & ad significandam salutem, quam professioni pravæ fidei polliceantur falsi doctores, traduci; Sed quod, quibus claves Ecclesiæ suæ per Baptismum aperiendæ Dominus credidit, eos, qua ratione, usque ad finem seculi dignosci possent, idoneis rationibus instruendo, omnibus in se credituris consuluerit.

Hinc vis Baptismi in Scripturis.

Hinc ea oriuntur *Baptismi Christianorum* in Apostolorum scriptis *elogia*, quibus, cum fronte hominis veritatem amantis, resisti non potest, Baptismum ad salutem necessarium asserentibus. Sic enim *Judæis Petrus*, de crucifixo Christo *corde compunctis*, *Act.* II. 37, 38. *Pœnitentiam agite, & Baptizamini*

tizamini unsquisque vestrum, in remissionem peccatorum, & accipietis donum Spiritus Sancti. Et ad S. *Paulum Ananias Act.* XXII. 16. *Surge, Baptizare, & ablue peccata tua, invocato nomine Domini.* Itaque *Paulus* ipse, *induisse Christum* affirmat, *quotquot in Christum Baptizati fuerint*, ad *Gal.* III. 27. & in Christum Baptizatos *in mortem Christi Baptizatos esse*, ad *Rom.* VI. 4. id est, veterem in eis hominem, instar Christi morte affectum, modo sinceram in Baptismo professionem ediderint. Rursus ad *Eph.* V. 25, 26. *Christus seipsum pro Ecclesia dedit, ut sanctificaret eam, purgans lavacro aquæ per Verbum.* Et ad *Titum* III. 5, 6. *non per opera justitiæ quæ feceramus, sed secundum misericordiam suam salvos nos fecit, per lavacrum regenerationis, & renovationem Spiritus Sancti, quem in nos copiose effudit, per Servatorem nostrum Jesum Christum.* Et ad *Hebr.* X. 22, 23. *Accedamus vero corde, in plenitudine Fidei, aspersi corda a conscientia mala; & abluti corpus aqua munda, retineamus professionem Fidei immotam.* Nimirum supponamus hic, quod suo loco probandum est; sine motu & agitatione Spiritus Sancti, neminem vere Christianum fieri; operatio Spiritus Sancti agitantis ipsum & impellentis, *gratia* est *Dei*, sed non ex Fœderis, nondum initi, Lege. Postquam autem factus est Christianus, tum vero Spiritum Dei, tanquam *Dei donum*, tanquam suam *dotem* obtinet. Hinc *Petrus*, Baptizatis Spiritus Sancti promissum deberi supra dixit. Et Apostolus ad *Hebr.* VI. 6. *impossibile est eis, qui semel illuminati fuerint, & donum cœleste gustaverint, & participes facti sint Sp. S.*—. Φωτισμὸν *Baptismum* Apostolus ipse X. 32. interpretatur; Quod, si Veteris Scripturæ ἑλληνισμὸν respiciamus, ad Catechismum referendum est; sic enim scriptum est 2 *Reg.* XII. 3. πάσας τὰς ἡμέρας ἃς ἐφώτισεν αὐτὸν Ἰωδάε. Ubi nihil aliud est φωτίζειν quam κατηχίζειν. Vide etiam 2 *Reg.* XVII. 27, 28. Hic autem, accepto Baptismo Sp. Sanctum accipi auctor est. Sane à *Philippo* Baptizati *Samaritæ*, non antequam descenderent *Ierosolymis* Apostoli, dona Spiritus visibilia acceperant. Erat enim demonstrandum, ab aucto-

ritate

ritate dandi Baptismi; penes quam erat de professione fidei judicare; donum Spiritus Sancti pendere. Veruntamen, cum confirmato & ratihabito; Apostolorum benedictione, quam manuum impositio celebrat; *Samaritarum* Baptismo, descenderit Sp. Sanctus, nihilo minus Baptismo imputandus est, quam si statim à Baptismo descendisset. Præterea; *Sicut Resurrectio Domini Christi Spiritui S.* tribuitur, *ipsum sine mensura inhabitanti*, ad *Rom.* I. 4 *Joan.* III. 34. Ita Resurrectio mortuæ carnis *Spiritui Christi*, *vivam incolentis*, tribuitur, ad *Rom.* VIII. 10, 11. Atqui Resurrectioni ex aquis Baptismi ascribitur carnis Resurrectio ab Apostolo; cum mortem & sepulturam veteris *Adami*, descensui in Baptismum ascribit, ad *Rom.* VI. 4. Itaque Baptismo imputandum est Sp. Sancti donum, cujus auxilio, suscepti Christianismi Legem impleant, qui eam suis viribus nullo modo implere se posse agnoscunt. Quare illud Domini ad *Nicodemum*, *Joan.* III. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Sp. S. non potest intrare in regnum Cælorum*; omnino de Baptismi Sacramento intelligendum est. Non quod vel in *nomen Trinitatis*, vel in *spem accipendi Spiritus Sancti*, institui tum temporis Baptismus potuerit, quando nondum editum fuerat dandi Spiritus Sancti promissum, quod exaltationi Domini reservabatur; sicut disertis verbis supra *Petrus* affirmat; Sed quod instituendum prædici opus erat, priusquam institueretur. Sic enim etiam *Eucharistiæ Sacramentum*, concione Domini ad *Judæos*, *de manducanda carne bibendoque sanguine suo*, quæ *Joannis* VI. refertur, instituendum prædicitur; quod, ante noctem qua traditus est Dominus, institutum non fuisse, manifestum est. Nam quod *Discipuli* superstite Domino *Baptizarunt*, *Joan.* III. 22. IV. 2. etsi non dubium est, quin ad salutem medio tempore valuerit; quæ etiam, obtinente tum Lege, obtineri poterat; tamen, *cum Spiritus Sancti donum nondum esset, quod Christus nondum glorificatus esset*, *Joan.* VII. 39. in *Christi* potius quam Trinitatis nomine, datum censeri debet. Sic etiam S. *Petrus* *Act.* II. 32. *dextra igitur*

Dei evectus, accepto Spiritus Sancti promisso, effudit quod nunc videtis & auditis. Et S. *Paulus* ad *Eph.* IV. 8, 12. ex *Psal.* LXVIII. 18. dona Spiritus Sancti in Ecclesiam collata *donativum* esse docet, quod Dominus Christus, à victoria crucis, triumphantis more in Cœlum profectus, militibus currum suum triumphalem sequentibus largitus sit. Quibus expositis, manifestum est, universum Scripturæ Apostolicæ & Evangelicæ concentum, hoc uno contineri, ut professioni Christianismi salus, & Spiritus Sancti donum, ad assequendam salutem ascribatur; Baptismo autem, propter professionem Christianismi: Neque ullam animi dispositionem *Fidei* nomine appellari posse, quæ sine externo fidei actu, quem in professione ejus collocare solent; ad salutem valeat. Spectentur Epistolæ Apostolicæ; quibus tota fere continetur Scriptura Apostolica;unde accipi oportet quicquid ad Legem salutis pertinet, ante Domini Ascensionem non promulgandam. Mentiar nisi ad Ecclesias Fidelium,initiatorum Baptismo omnium,scriptæ sint omnes. Scio esse qui de Catholica S. *Jacobi* excipiant; Quam ad *Judæos* non minus quam ad Fideles ex *Judæis* scriptam volunt.Modico errore, me judice. Neque enim nisi Fideles alloquitur,qui vetat *Fidem Christi, Domini nostri, & gloriæ Domini, cum personarum respectu colere Jac.* II. 1. tum qui ad laborantes, *Ecclesiæ Presbyteros* arcessi jubet, *Jac.* V. 14. Sed, qui pugnas etiam Fidelium,& rixas damnat *Jac.* IV. 1. qui *dominari eis divites* scribit, & *eos trahere ad tribunalia*; nimirum Gentilium; II. 6. is Fideles ex *Judæis* Infidelibus *Judæis* mixtos vixisse innuit, a quibus hæc patiantur; Quibus proinde luctum indicit, ut Fidelibus patientiam *Jac.* V. 1, 7. Eadem est ratio, cur primam Catholicam S. *Petrus* electis inquilinis ex dispersionibus inscribit 1 *Pet.* I. 1. intelligit enim Fideles ex *Judæis*; quod eis mixti viverent, qui nondum Fidem amplexi fuerant. De reliquis,nihil est, quod excipi possit. Est autem frequens in eis argumentum à Baptismi professione, sive ad officia Fidelium, sive ad spem eorum

quæ

quæ Fidelibus promissa sunt, ad *Rom.* IV. 4, 17. 1 ad *Cor.* VI. 11. ad *Gal.* III. 26,27. ad *Hebr.* VI. 2, 4. X. 23,32. quibus adde quæ supra posita sunt, ut constaret Epistolas Apostolorum supponere Catechismum. Pariter enim constare debet, supponi ab eis etiam Baptismum. Itaque, Fidem quam intelligunt Apostoli, aliter accipi non posse, nisi ut Baptismum supponat; Perinde quidem ac scriptores Ecclesiastici Fidem accipiunt, cum *Fideles* a *Christianis* Baptismo distinguunt. Quod si *potestas clavium*, sive remittendorum peccatorum, fidei professionem extrinsecus editam fundum habeat, Ecclesiæ autem communionem effectum; Non erit Ecclesiæ communio, fidei ac charitatis, spiritualis & invisibilis, sed officiorum cultus divini visibilis communio: Et Ecclesia ipsa societas, quæ hujusmodi communionem colat.

De Fidei Lege, communione Ecclesiæ antiquiori.

Hæc igitur est *Fœderis Evangelici* ratio, quæ saluti Fidelium *Fidei Legem* dicit; hoc est Crucem Christi, Baptismi professione susceptam; ea Lege, ut remissionem peccati, jus salutis æternæ, dotem Spiritus Sancti sibi spondere debeant, qui, ad eam sincere se accedere, sibi conscii sunt. Est autem Evangelicis Scripturis prius positis manifestum, non fuisse hanc dictam Legem, ac ne dici quidem potuisse, nisi post excitatum Dominum à morte Crucis, & in Cœlos profecturum. Itaque summatim eam *Apostolorum Legatione* contineri, qua, *Baptizare* jubentur *in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, quoscunque Discipulos facerent*, *ex omnibus Gentibus:* Tum, *docere eosdem, quæcunque præceperat Dominus, servare*, *Matt.* XXVIII. 18, 19, 20. Scilicet, Discipuli sunt Domini, qui Crucem ejus exemplo laturos se profitentur, potius quam vel à Fide sacrosanctæ Trinitatis desciscant, vel a prædicationis Dominicæ præceptis. Quæ autem sint, quæ ad hanc Fidem, ad hæc præcepta ita pertineant, ut eis cognitione non perceptis, salus speranda non sit, pariter manifestum est, Scripturis, neque Apostolicas præcedentibus exponi potuisse, neque Apostolicis ita expositum esse,

ut

ut distincta sit ejus nota, quod ad salutem percipiendum sit, ab eo quod non sit. Apostolicas igitur Scripturas non nisi ad eos scriptas, qui Baptismi participes erant, huic loco præmittendum erat; probandumque non solum eis locis, in quibus expressa est Baptismi mentio, sed etiam eis, quibus præmissum Catechismum ostendimus; quem propterea præmissum ratio docet, ut sequeretur Baptismus. Sed, de eo solicitum esse de quo nemo dubitat, reprehensioni obnoxium videri potest, tanquam supervacuum. Illud potius contendendum, necesse esse Baptismi habitam rationem in omnibus videri, quæ non nisi ad Baptismi compotes scribi potuerunt; sive ad susceptum ab eis officium, sive ad editas ipsis promissiones pertinentia. Absolute quidem ad salutem necessariam, solam esse *Christi Fidem* manifestum est; Quæ scilicet ita se Christo in discipulatum permittat, ut certa sit, quicquid ille docuerit, Lege salutis assequendæ subire. Hac enim Lege salutem adeptum in Cruce latronem videmus. Et, qui morte occupati hoc solum facere possunt, ut Baptismum hoc animo petant, eos omnes in eadem esse causa necesse est. Sed quia *modus* est quidam *Fidei* agnoscendæ, cujus edita professione debeatur Baptismus, ab eis, penes quos depositum est conferendi Baptismi sive jus, sive Officium; hunc modum, Dominicæ Legationis Lege significari, absolutum est. Extitisse hunc modum, apud omnes Apostolos ac Discipulos Domini eundem, tum eorum Discipulos, ministros, & successores, docent Apostolicarum Scripturarum quæ producta sunt testimonia; earundem, quibus nullam earum contineri formulam contendimus. Nemo itaque dicat, extare in Scripturis, quæ cognita ad salutem abunde sint; in quibus tam multa sint, ad omnium salutem cognitu non necessaria; a me negari, cum nullam notam extare contendo, qua, quod hujusmodi est, ab eo quod ad hunc modum non pertineat, discerni possit. Et tamen, si quis scissæ Ecclesiæ malis mecum ingemiscit, facile intelligit, nihil magis ad justam reconciliandæ pacis

Legem

Legem facere, quam ut hoc fieri possit, quod solis Scripturis fieri posse nulla ratio ferat. Quæ autem, cum ad justam pacis reconciliandæ Legem necessaria sint, ad salutem tamen omnium cognitu minime necessaria sint, ea multo obscurius in Scripturis posita esse oportet, quam quæ necessaria sunt. Itaque, ut maneret inconcussa, in Scripturis recte intellectis, Lex assequendæ salutis, nemini cujus intererat obscura, oportebat ad Ecclesiam depositum illud propagari, quod, Scripturis inter partes agnitis, secundum Ecclesiam intellectis, nec obscurum nec inconcussum mansisse, res docet. Unde etiam manifestum est, Legem salutis, quæ in Fidei sinceritate cernitur, ad Ecclesiæ statum supponi, tanquam fundamentum cui insistat; Ac proinde, priorem esse omni ejus auctoritate, & antiquiorem, naturæ ordine ac rationis. Nec mirum est, ad hanc *salutis Legem* pertinere *institutæ divinitus Ecclesiæ Fidem, ejusque colendæ Unitatis Officium*; etiamsi, quicquid ad salutis Legem cognitu necessarium est, Ecclesiæ auctoritate antiquius sit. Equidem, cum ad se Fideles, Discipuli Domini ac Apostoli primum agregarent, procul abfuit ut eos ad *Ecclesiæ Catholicæ* agnoscendam Unitatem, ac suscipiendam sub Lege salutis, proponerent; Quæ nulla tum extaret, cum eadem extaret Lex salutis quæ nunc extat. Constituta semel Ecclesia, auctoritas ejus hac Fide constat; Nimirum, ad salutis Legem pertinere, institutam a Deo Catholicæ Ecclesiæ Unitatem credere, cujus colendæ Officio Fidelibus salutis spes constet.

De Baptismo Joannis, & Discipulorum Domini.

Sed si hanc salutis Legem, ascensuro demum in Cœlos Domino primum proditam, recte positum est, demonstratum est simul, quod prius attigimus; *Joannis* Baptismum a Baptismo Christi diversum esse; qui institutio esset, tantum ad agnoscendum Christum, quem tollendi peccati; cujus professionem edebant qui Baptizabantur a *Joanne*; Legem proditurum venire prædicabat *Joannes*. Itaque, non erit quod vis fiat claris Scripturis, Baptizatos a S. *Paulo* qui

Joannis Baptiſmum obtinuerant referentibus. Neque enim, *Baptiſmum in Pœnitentiam*, eorum qui ad exdituri mox Chriſti Diſcipulatum ablegabantur, nihil ad eorum ſalutem interea loci feciſſe, conſequens erit, quos, ſuſcepto *Joannis* Baptiſmo, Crucis Dominicæ Evangelio occupari, neceſſe non erat; Ut eorum exemplo conſtat, quos *in* Joannem *Baptizatos in Chriſtum* Paulus *Baptizavit*, *Act*. XIX. 4, 5, 6. Si ſub Lege conſtabat ſalus, multo magis eis qui Domino Diſcipuli parabantur, ejus ſpes conſtabat. Sed ſi Legem ſalutis continere *Joannis* Baptiſmus non potuit; non ante Domini Aſcenſionem prodendam; quæ pertinacia eſt, eundem *Joannis* ac Domini Baptiſmum contendere? Non idem dicam de Baptiſmo Diſcipulorum Domini, quos *in Domini*, tanquam *Chriſti* nomen Baptizaſſe oportuit; Cum dictum ſit, eos qui Diſcipulatum in ſe Chriſti ſuſcipiunt, eo ipſo omnia ſuſcipere videri, quæ ad ſalutis adipiſcendæ Legem pertinere proditurus ſit, quem Chriſtum Dei agnoſcunt. Itaque, cum ab Aſcenſione Domini, in *nomine Domini Jeſu* Baptizatos in *Actis* Apoſtolorum legamus, quorum idem valuiſſe Baptiſmum, ac ſi in nomine S. *Trinitatis* datus eſſet, ex *Irenæo* dictum eſt; quid eſt, quo minus idem valeat Baptiſmus in nomine Jeſu Chriſti, ante proditam ab ipſo ſalutis Legem acceptus? Nam qui Chriſtum Dei agnoſcebant, omnibus ſe Dei per Chriſtum præceptis teneri, eis dubitandum non erat. Sed non eſt mirum, eos qui, *Sacramenta Veteris Legis* eandem vim habere credunt cum Baptiſmi *Sacramentis & Eucharistiæ*, etſi obſcurius intellectam, eos, idem valere *Joannis* & Chriſti Baptiſmum ſomniare. Nam cum aurora eſſet *Joannes*, ſurgentis a Legis tenebris Evangelicæ lucis, majus aliquid valuiſſe oportet ejus Baptiſmum, quam *Sacramenta Legis*. Sed omnino errant omnes, qui in Lege *Moyſi* a ſpiritu literam non diſtinguunt. Neque enim eandem *literalem eſcam manducaſſe, aut potum bibiſſe cum Fidelibus Patres* affirmat Apoſtolus, ſed *ſpiritualem*; neque *in Chriſtum*, ſed *in Moſem Baptizatos*, quos per *Moſem* in Chriſtum Baptizari

tizari

tizari potuisse dictum est. Quod cum ea ratione locum habere dictum est, qua Veteris Testamenti carnalia Novi Testamenti spiritualium figuræ sunt; non aliter verum est, eadem esse Veteris ac Novi Testamenti Sacramenta, nisi quod eadem ratione, per Veteris Testamenti Sacramenta, bonorum terræ promissæ participes erant, qua nos, bonorum futuræ vitæ, per Novi Testamenti Sacramenta participes sumus. Nam quod, qui sub Vetere Novum Testamentum intelligentes, ejus Legi se subjiciebant, quatenus sub Veteri valebat, bonorum Novi Testamenti participes erant, id non ejus *temporis* statui, sed *hominum* tribuendum est; Utpote, quod in eis solis locum haberet. Quæ si vera sunt, recte omnino Ecclesiæ Patres, *Veteris Testamenti Sacramenta Sacramentorum Novi Testamenti figuras ac typos esse volunt*; minus recte propterea a recentioribus reprehensi. Nam per quæ, promissæ terræ bonorum participes fiebant, quibus futuræ vitæ bona significantur, recte illa figuræ eorum dicuntur, per quæ, futuræ vitæ bonorum participes evadimus, promissæ terræ bonis significatorum. Et hæc harum difficultatum solutio, quibus nonnulli Controversiarum numerum augent, discidii causam continentium, testimonium perhibet methodo quam instituimus, controversæ veritatis intra suos fines cogendæ. Neque enim ullum clarius esse potest inventæ veritatis argumentum, auctore *Aristotele*, quam difficultatum solutio, à controversa veritate pendentium. Itaque non fuerit operæ pretium, Veterum Ecclesiæ Patrum Interpretumque Scripturæ testimonia hoc loco afferre, quibus Lex aliqua Fidei, sive Christianismi; quibus *Joannis* Baptismus a Domini Baptismo diversus; quibus Sacramenta Veteris Legis Novæ Legis Sacramentorum figuræ esse asseruntur. Satis est, propterea spiritualis Legis a carnali discrimen, stante *Moysi* Lege, asserendam fuisse Ecclesiæ scriptorum auctoritate, ne aliam fidem asserere videamur, ab illa, quam ipsi, Apostolos secuti, adversus *Judæos* hac ratione asseruerunt. Satis sit S. *Hieronymum* adducere, qui rationes eas in-

 nuit,

nuit, de quibus nos contendimus. Sic ille *adv. Lucif. Iste ergo talis tantusque Spiritum Sanctum non dedit, quem* Cornelius *Centurio antequam Baptizaretur accepit? Responde, quæso, cur non dederit? Ignoras? Audi quid Scripturæ doceant.* Joannis *Baptisma non tam peccata dimisit, quam Baptisma pœnitentiæ fuit in peccatorum remissionem; id est, in futuram remissionem, quæ esset postea per sanctificationem Christi subsecutura.* Et statim; *Quorsum ista tendit assertio? Videlicet, ut non tibi durum videatur, si ii, qui a* Joanne *fuerant Baptizati, postea per impositionem manus Apostolorum sint Spiritum Sanctum consecuti; cum constet eos, ne peccatorum quidem, sine subsecutura fide remissionem consecutos.* Idem inferius; *Neque enim centurio, aut illa muliercula, quæ per duodecim annos fluxu sanguinis tabescebat, in Trinitatis Sacramenta crediderant, quæ post Resurrectionem Christi Apostolis manifestata sunt.* Ut Lex sit Christi, remissionem peccatorum, donum Spiritus Sancti, jus æternæ salutis Baptismo deberi, quem discedens Dominus tradidit; ut Lex *Moysi* ejusque Sacramenta Legi Christi perinde respondeant, ac promissis ejus terræ promissæ bona respondent; ut *Joannis* Baptismus salutem non attulerit, nisi recipiendi Christi Lege; una eademque ratio facit, quæ Jesum esse Christum ex veteribus Scripturis comprobat.

Universorum Fidelium consensus.

Ratio quam hactenus ex Scripturis ita deduximus, ut earum consensum, in omnibus ad eam quovis modo pertinentibus, exponeremus, eodem se Ecclesiæ testimonio commendat, quo communis Christianismus; Nimirum, omnium Christianorum consensu. Neque enim reperietur, qui integrum Christianismum professus, de *necessitate Baptismi ad salutem* dubitaverit. Nam de eis quorum dubius est Christianismus, in ea me quæstione solicitum non esse oportet, ubi de Ecclesia veri nominis disputatur, ad quam, nisi per verum Christianismum, accedi non possit. Quare nec de nostri temporis sententiis solicitus sum, postquam scissa est in partes Ecclesia, ad quarum instaurandam unitatem

tatem viam sternimus. Nec *Socini* & *Sectariorum* ejus rationem duco; qui Baptismum, non nisi tempori Apostolico provisum volunt; cum ab *Ethnicismi* sordibus, (vel etiam, si forte, *Judaismi*) qui ad Ecclesiam convertebantur, abluendi erant a corporis sordibus, ut conversos se a pravis religionibus ad animi puritatem testari possent. Nec *Fanaticorum* nostrorum, quorum *Coryphæi* nonnulli, libro edito testati sunt, erratum omnino ab Ecclesia, in aquæ Baptismo retinendo, quem *Joannis* Baptismi proprium esse Dominus voluerat; Scilicet, qui Baptismum Spiritus aquæ Baptismo, quem *Joanni* deputaverat, succedaneum, attulerit. Nam quod ab Apostolis aquam usurpatam, Scripturis testibus negare non possunt; id solum ejus temporis dispensationi deputant, quæ etiam *Mosaïcæ* Legis instituta, *ad honorificam usque Synagogæ sepulturam*, retinebat. Ex eis Sectis, quæ ex Scripturis judicari postulant, haud temere alios ab his invenias, qui Baptismum ad salutem necessarium negent; Quamdiu quidem de adultis sermo est. Nam de parvulorum Baptismo, nullam hoc loco quæstionem esse volo; quod, adultorum Baptismum necessarium esse, ad Fidem Ecclesiæ societati faciendam satis sit. Sicut neque de eis, quibus, cum voluntas suscipiendi Baptismi non defuerit, tamen, casu aliquo, eorum quibus obnoxia est humanitas, suscipiendi opportunitas inopina morte præcidi potuerit. Cujus rei illustria sunt apud S. *Ambrosium Satyri fratris* exempla, & *Imp. Valentiniani minoris*. Hic enim, cum in *Galliis Pascha acturus*, *Ambrosium Mediolani* Episcopum; ubi tum sedes erat aulæ *Imperatoriæ*; ut se Baptizaret, arcessivisset, conjuratione suorum, inopina morte oppressus occubuit. Nam quorum extant certa, de suscipiendo Baptismo, voluntatis indicia, illi si morte occupati salute exciderent, tum vero, non *rectæ erga Deum conscientiæ professio*, sed *depositio sordium carnis in Baptismo* servaret; quod negat S. *Petrus*. Sed qui non intelligit, etiam divinas, de rebus hominum communione gerendis, Leges, non fru-

ſtrari gratiæ divinæ effectu, quoties, ejus cujus intereſt diſpoſitio idonea, propter caſus mortalitatis, operis externi effectum non attingit; is omnino, ut *juvenis Ethicorum Ariſtotelis*, hujus quam tractamus diſciplinæ idoneus auditor non eſt.

De receptis ſine Baptiſmo, quorum legitimus non erat Baptiſmus.

Ad eandem rationem pertinet illorum cauſa, qui, primis Eccleſiæ temporibus, ab eis *Hæreticis Baptizati, qui in Fidem S. Trinitatis non Baptizabant*, Eccleſiæ poſtmodum aggregabantur ſine Baptiſmo; ex eorum, nimirum, ſententia, qui redeuntes ab Hæreticis omnino non Baptizabant; Quos magnam partem fuiſſe Eccleſiæ conſtat. Ponimus hoc loco, id quod inter partes hodie convenit; Qui, cum tranſeuntes a partibus ad partes non rebaptizent, ſatis oſtendunt, ratum ſe Baptiſmum agnoſcere, qui in *Fidem* S. *Trinitatis* fiat; Ac proinde irritum habituros, ſi non fieret. Atqui S. *Cyprianus*, & qui ejus partes ſequebantur, parati erant colere cum eis Eccleſiis communionem, quæ non Baptizabant ab eis Hæreſibus redeuntes, quorum ipſi Baptiſmum irritum putabant. Sane qui *Irenæum* legat, quomodo Baptizarent Hæreſes adverſus quas ſcribit, enarrantem, I. 18. non facile credat eos, quorum Baptiſmum S. *Cyprianus Epiſt. ad Jubajanum* repudiat, *in nomine Trinitatis* Baptizaſſe. Ipſe quidem ſic eos recenſet, quos ſine Baptiſmo recipi queritur; *Si eundem Patrem, eundem Filium, eundem Spiritum Sanctum, eandem Eccleſiam confitentur nobiſcum* Patripaſſiani, Anthropiani, Valentiniani, Apelletiani, Ophitæ, Marcionitæ, *& cæteræ Hæreticorum peſtes, & gladiis ac venenis ſubvertentes veritatem; poteſt illic & Baptiſma unum eſſe, ſi eſt & fides una.* Et habemus exemplum, recepti in *Eccleſiam Alexandrinam* ſine Baptiſmo, apud *Euſebium Eccl. Hiſt.* VII. 9. qui cum videret, quid ageret Eccleſia cum Baptizaret, factus eſt de ſalute ſua ſolicitus, quod eundem Baptiſmum ſe non accepiſſe meminerat. S. quidem *Baſilius ad Amphil. Can.* I. *à Marcioniſtis & Manichæis* datum Baptiſmum pro irrito habet; Cum tamen, ab Hæreſibus redeuntes, generaliter, ſine

diſcrimine,

discrimine, sine Baptismo reciperet *Ecclesia Romana*, & qui ejus partes sequebantur; teste etiam S. *Hieronymo fine dialogi adversus Luciferianos.* Verba S. *Hieronymi*; *Antequam* Ariminensis Synodus *fieret*, *antequam* Lucifer *exularet*, Hilarius Romanæ *Ecclesiæ diaconus ab Hæreticis venientes, in eo quod prius acceperant Baptismate suscipiebat.* Et statim; *Diaconus eras, O* Hilari, *&* *a* Manichæis *Baptizatos recipiebas. Diaconus eras*, *&* Ebionis *Baptisma comprobabas. Repente, postquam exortus est* Arius, *solus tibi displicere cœpisti.* Mox; *Legat & ipsius* Hilarii *libellos, quos adversus nos de Hæreticis rebaptizandis edidit*; *Et ibi reperiet ipsum* Hilarium *confiteri*; *a* Julio, Malcho, (f. Marco) Sylvestro, *& cæteris veteribus Episcopis*, *similiter in pœnitentiam omnes Hæreticos susceptos.* Paulo ante alia Hæreticorum nomina recitat; quæ vivente etiam S. *Joanne* erupisse ait; Et tamen nullum eorum vel rebaptizatum legi, vel rebaptizandum esse contendit. Audi nunc *Gennadium*, post schisma *Luciferi* minus centum annis; *Neque enim credendum est eos fuisse Baptizatos, qui non in nomine Patris & Filii & Sp. Sancti*, *juxta regulam a Domino positam, tincti sunt*; *Ut sunt* Pauliani, Procliani, Borboritæ, Siphori, *qui nunc vocantur* Bonosiani, Photiniani, Montanitæ *qui &* Priscilliani, *&* Manichæi, *variaque impietatis germina*; *Vel cæteræ istorum originis sive ordinis pestes*; *quæ duo principia sibi ignota introducunt, ut* Cerdon *&* Marcion; *vel contraria ut* Manichæus; *vel tria & barbara, ut* Sethianus *&* Theodosius; *vel multa ut* Valentinus; *Vel Christum hominem fuisse absque Deo, ut* Cerinthus, Ebion, Artemon, *&* Photinus. *Ex istis, inquam, si qui ad nos venerint, non requirendum ab iis utrum Baptizati sint, an non, sed hoc tantum, si credant Ecclesiæ fidem, & Baptizentur Ecclesiastico Baptismate. de dogm. Eccles. cap.* LII. Et *Gennadio* prior *Augustinus*, ut ratus sit is solum Baptismus, qui in nomine Trinitatis fit, à Generali Concilio decretum sæpe scribit. De Oriente hoc tantum hic; Ubi hanc Regulam non semper, ubique, ab initio eandem valuisse contendimus; S. *Basilium*, *Epist. ad Amphil. Can.* I.

Baptismum

Baptiſmum *Montaniſtatum* ita improbare,ut magno *Dionyſio*; *Alexandrino* ſcilicet; ratum fuiſſe fateatur. Vide nunc quid his conſequens ſit; Nam qui de rato vel irrito Baptiſmo contendunt, propterea contendunt, quod Baptiſmum ad ſalutem neceſſarium omnes agnoſcunt; id eſt, *Eccleſia Univerſa*. Nam & partes, quarum controverſias tractamus; acquieſcunt receptæ olim hujus controverſiæ definitioni, ut dictum eſt. Tum qui in eo diſſidebant, utrum ratus apud Eccleſiam poſſet eſſe Baptiſmus, qui apud Deum efficax ad ſalutem non eſſet; in eo omnes conveniebant,propterea ad ſalutem efficacem non eſse, quod extra Eccleſiam ſalus nulla eſset. Et ſane, cum propterea ad Legem ſalutis Evangelio proditam pertinere Baptiſmum oporteat, propter Fidei profeſſionem; Profeſſio autem non ſanæ Fidei ad ſalutem pertinere non poſſit; merito ad ſalutem requiritur Eccleſiæ Catholicæ Communio, extra quam ſanæ Fidei profeſſio nulla eſt. Denique, conſtat ex dictis quod propoſitum eſt; Ad cauſam eorum, qui Fidem profeſſi, propter mortalitatis caſus ſine Baptiſmo decedunt, cauſam eorum pertinere, quorum cum dubius eſset Baptiſmus, receptos tamen ſine Baptiſmo, conſtare poſſit. Cum enim reciperent eos alii cum Baptiſmo ſuo, quos alii non Baptizatos fuiſse putabant, hoc ſaltem neceſse fuerit, viſos omnibus ſaluti idoneos, quorum Baptiſmum pars irritum putarent. Neque enim aliter conſtiterit ratio communionis inter Eccleſias, niſi pariter omnes omnibus ſalutis ſpem fecisſent, quibus communionem indulgerent. Cum igitur dubitari poſset de ſalute eorum, quorum cum ratus non eſset Baptiſmus, judicio totius Eccleſiæ, non tamen Baptizarentur ab eis Eccleſiis, quæ omnes ab Hæreſibus redeuntes ſine Baptiſmo recipiebant; Hoc dubium ſic tollit *Firmilianus Cæſareæ Cappadociæ Epiſcopus, Epiſtola ad S.* Cyprianum, *inter Epiſtolas* Cypriani *numero* LXXV. *Quid ergo, inquiunt, fiet de his qui ab Hæreticis venientes ſine Eccleſiæ Baptiſmo admiſſi ſunt? Si de ſeculo exceſſerunt, in eorum numero, qui apud nos, Catechizati*

quidem

quidem sunt, sed priusquam Baptizarentur obierunt, habendi sunt; non modo dicunt, emolumentum (legendum, *non modico emolumento*) *veritatis & Fidei, ad quam relicto errore pervenerant, etsi consummationem gratiæ consecuti non sunt, morte præventi.* Plus dicit quam S. *Cyprianus*, Epistolis ad *Jubajanum* & ad *Stephanum*, quas loco supra citato allegat S. *Hieronymus*; ubi paratum se ostendit, colere cum eis Communionem, qui recipiebant redeuntes ab Hæresi, cum Baptismo in Hæresi suscepto. Neque enim coli potest cum eis Communio, quibus spem salutis constare non posse putemus. Itaque, hujus spei rationem etiam reddit *Firmilianus*, à simili Catechumenorum causa, qui sine Baptismo morte oppressi decederent. Ac merito quidem eos, qui auctoribus Ecclesiarum præpositis, cum irrito Baptismo decesserant, eis accenset, qui mortalitatis casibus occupati, sine Baptismo decederent. Nec enim putandum est, quicquam eorum saluti obstare potuisse, qui majorum suorum auctoritatem secuti, ratum Baptismum se habere putarent, qui revera irritus esset. Nimirum, integra erat *Fidei professio*, ad Ecclesiam Catholicam redeuntium; Quam in Baptismo *servare* S. *Petrus* docebat. Si quid professionis solemnitati deerat, obstare non poterat saluti ejus, in cujus arbitrio non esset. Atqui hoc ideo locum habet, quod Deo auctore instituta Ecclesia, eorum quæ jure suo continentur; quale esse indulgendi Baptismi auctoritatem dictum est; idoneus suis auctor sit. Idem de eis dicendum, quos *Socrates Eccles. Hist.* V. 22. sine Baptismo sæpe mori solitos in *Thessalia* scribit; Propterea quod in *Paschate* solo Baptizaretur. Nam Catechumenis, qui sic moriebantur, longe liquidior esse videtur salutis ratio, majorum suorum auctoritatem secutis, propter unitatem Ecclesiæ; quam Rectoribus Ecclesiarum, diversum a reliquis Ecclesiis morem servantibus; Quibus tamen simplicitatem suam apud Deum auxilio esse, quis dubitet? Sed quod de eis sectis memini, quæ Scripturam judicem ferunt, propter *Gnosticos*, *Manichæos*, & si quæ ejus generis

generis sectæ sunt, dictum est; qui Scripturas ita agnoscebant, ut præstantius quiddam, eis quæ Scripturis continentur, aliunde sibi notum, ad assequendam salutem profiterentur. Nam hoc qui facerent, ut Scripturas, ultra id quod secreta sua eruditione continebatur, agnoscerent, ab eis expectandum non erat. His itaque sepositis Sectis, sive Christiani nomen præ se ferant, sive minus, cum residui universi Christianismi consensum auferat Baptismi necessitas, vere dixisse mihi videor, eadem ipsam vi stare, qua communis Christianismus; id est, rationes ejus amplectendi; Scripturis scilicet, & Christianorum consensu. Nam quod, qui *Legem Christianam* amplexi sunt ab initio universi, tanquam ad eam pertinens, amplexi sunt, id, propter præmissam amplectendi Christianismi rationem, retinendum est, etsi repugnantibus, qui vim ejus ac sequelam non vident.

De Regula Fidei.

Hic locus est *Regulæ Fidei* commemorandæ, sive *Traditionis Catholicæ*, cujus est frequens mentio, apud Scriptores Ecclesiasticos proximorum Apostolis temporum; quamvis ad ea sola extendi videatur ab ipsis, quæ fide tenenda sunt. Sed hoc mihi videtur Ecclesiæ consuetudini tribuendum, qua, primis statim Fidei temporibus, Catechumenis tempus tributum est, quo se Ecclesiæ probarent; triennium quidem apud scriptorem Ἰῶν διαταγῶν VIII. 32. quinquennium *Eliberitano Canone* V. in eorum causa, qui Sacerdotes Idolorum fuerant. Nam & in Constitutionibus subjicitur, non esse cur abbreviari non possit præscriptum triennium, si cujus studium erga fidem tam vehemens videatur, ut non sit, cur de ejus sinceritate dubitari debeat. Sed, cum ad *mores Fidelium*, à *Judæorum* & *Gentilium* moribus tum temporis diversos, satis, usu cœtuum sacrorum, & conversationis Fidelium, formarentur *Catechumeni*; hoc ipso quod probarentur, videri potuerunt, in eis quæ Fidelium operibus præstanda sunt instituti. *Traditionis* autem nomen, cum de rebus traditis intelligatur, non minus illud significare potest quod Traditione prodimus, quam quod Traditione accipimus.

accipimus. Hanc significationem habet, cum de *Traditione Fidei* sermo est, quam ab Apostolis Ecclesiæ, à Domino vel ejus Spiritu acceperunt Apostoli; Alteram illam, cum de moribus, ritibus, regulis, Legibus Ecclesiæ non scriptis sermo est; quos, ejus auctoritate constitutos, per Traditionem posteritas accipiebat. De his statim sermo erit. Regulæ autem Fidei Traditio, quam Ecclesiæ auctoritate antiquiorem diximus, ab *Origene, præf. Librorum* περὶ ἀρχῶν, sic describitur. *Cum multi sint, qui sentire se putent quæ Christi sunt, & nonnulli eorum diversa a prioribus sentiant, servetur vero Ecclesiastica prædicatio, per successionis ordinem ab Apostolis Tradita, usque ad præsens in Ecclesiis permanens; illa sola credenda est veritas, quæ in nullo ab Ecclesiastica discordat Traditione. Illud tamen scire oportet, quod SS. Apostoli, fidem Christi prædicantes, quæcunque necessaria crediderunt omnibus credentibus, etiam his qui erga inquisitionem divinæ scientiæ pigriores videbantur, manifestissime tradiderunt; Rationem scilicet assertionis eis relinquentes inquirendam, qui Spiritus dona excellentia, & præcipue sermonis, sapientiæ, & scientiæ, per ipsum Spiritum Sanctum percipere merebantur. De aliis vero, dixerunt quidem quia sint, quomodo autem, aut unde sint siluerunt; profecto, ut studiosiores quoque* (l. quiq;) *ex posteris suis, amatores sapientiæ & scientiæ, exercitium habere possent, in quo ingenii sui fructum ostendere valerent; Hi videlicet, qui dignos se & capaces sapientiæ præpararent. Species vero eorum quæ per prædicationem Apostolicam manifeste traduntur hæ sunt*; quæ ponuntur deinceps. Colliguntur hæc in *Fidem S. Trinitatis* (in quam Baptizare jussi sunt à Domino Apostoli) à S. præsertim *Hilario*, initio *secundi Libri de Trinitate*; Ubi, hanc solam professionem Fidelibus sufficere debuisse, multis disputat; Quod additum est, Hæreticorum excludendæ importunitati acceptum ferendum esse. In eandem sententiam *Paschasius, Præf. ad Libros de Spiritu Sancto.* Neque est apud Ecclesiæ scriptores inusitatum, Symbolum Fidei Trinitate comprehendi. Et sane Symbolum *Nicenum* in Spiritus Sancti Fidem desinebat;

 priusquam

priusquam in Concilio secundo addita sunt quæ sequuntur. Sed non est propterea putandum, ad necessitatem salutaris Fidei non pertinere quicquam, præterquam S. Trinitatis confessionem. Sane S. *Irenæus contra Hær.* l. 2. postquam Ecclesiæ Fidem in S. Trinitatem recensuisset, subdit secundum Christi adventum, Resurrectionem carnis, & extremum judicium; quasi ad incarnati Christi οἰκονομίαν pertinentia, quam Spiritus Sanctus per Prophetas prædicaverit. Negari autem non potest, præsentis seculi providentiam, futuri mercedem, semper, ante Christi adventum, ad salutem Fide tenendam fuisse. Qua ratione dici posset fortasse, Fidem Christianorum propriam sola S. Trinitatis confessione comprehendi; Propterea quod reliquorum Fides, etiam eis qui fuerunt ante Christum Fidelibus communis fuerit. Sed non est cur necesse sit credi, omnes ab initio Ecclesias eandem verborum formulam usurpasse, in cujus professionem omnes adigerent, à quibus Catholicæ Fidei professionem exigebant, cum Baptizabantur. Nam neque ipsum Catholicæ Ecclesiæ vocabulum usurpari potuisse, priusquam, ad distinguendam ab Hæresibus Ecclesiam necessarium factum esset, ex eis constat, quæ de ejus ratione disputavimus. Sed cum inter partes, quibus, an ratus esset Hæreticorum Baptismus non conveniebat, ad salutem tamen non valuisse conveniret; id est, cum toti Ecclesiæ conveniret, in Catholica sola salutis spem esse; necesse est spem salutis, ab ejusdem Fidei professione, omnium consensu Fidelium pependisse, qui ad eandem omnes ejusdem Ecclesiæ Communionem pertinebant. Itaque & S. *Cyprianus, Epist.* LXX, & LXXVI. *Remissionem peccatorum per Ecclesiam Catholicam* in Symbolo locum habuisse ostendit; & ante *Cyprianum Tertullianus de Bapt.* VI. Quod si Fides *Arii*, non quidem sensum nostrum, sed verba nostra professionemque continere videbatur, judicio *Ruffini Hist. Eccles.* l. 11. necesse est sensus sui Ecclesiam idoneum testem esse. Et sane, ut dictum est, in hanc Fidem Baptismus Lex est salutis. Quare observandum est,

quod

quod *Origenes* Traditionem eam appellat, quæ apud Ecclesias suo tempore maneret; Hoc est, in quo convenirent. Hoc enim est, quod illum, quem ego appello, universorum Fidelium consensum affirmat; Cum non possent veri Fideles haberi, qui ab Ecclesiarum suarum auctoritate dissentirent. Itaque non est postulandum, singulos scriptores à nobis laudari, à quibus commemoretur *Traditio Fidei*. Cum Ecclesiarum consensum, eorum testimonio asserimus, consilium institutæ à Deo Ecclesiæ, Ecclesiarum unitate constantis, rerum ipsarum effectu affirmamus. Cœterum eadem est *Baptismi formula*, quam, sive *Apostolorum Symbolum*, sive *Ecclesiasticum*, postea latius diducebat; In quo apertissima extat *Ecclesiasticæ Fidei* affirmatio. Neque enim ullus est Ecclesiæ mos, vel origine vetustior, vel latius pertinens, quam quo Catechumeni, cum Baptismum peterent, (quo tempore *Competentes* appellabantur) instituebantur ad Ecclesiastici Symboli disciplinam, per *Quadragesimam*, ut eo memoriter reddito, Baptizati in *Vigilia Paschatis*, in Paschate Eucharistiam perciperent. Hoc enim, ita Consensum Ecclesiæ, in summam Fidei & Regulam asserit, ut tamen de ejus sensu ac vi, suboriri possent, ad necessitatem Fidei pertinentes quæstiones; in quibus, Ecclesiæ testimonio, continendus erat sensus Scripturarum finibus Apostolorum successione acceptis. Est enim magnopere animadvertendum, cum definiendam, ex Traditione Ecclesiæ, Scripturæ sententiam dico, non hoc me velle, quasi teneri possit sensus Scripturæ Traditione. Quis enim putet, Scripturarum scientiam, omni literarum genere constantem, Traditione teneri posse? Sed quod recusandum sit, tanquam à vero Scripturæ sensu alienum, quicquid in Traditionem incurrit. Quod est dicere, intra fines Traditionis continendam esse interpretationem Scripturæ. Quod qui dicit, quo minus Traditione teneri dicat, eo plus interpretum Fidei relinquit. Hanc igitur Traditionem, *verbis Symboli* contineri non posse, *sensu Ecclesiæ* contineri necesse esse, *Ariana* sive *Eu-*

nomiana Hæresis testimonio est; tum *Pelagiana*. Nam nisi Ecclesiæ, semper *glorificatum cum Patre Filium & Sp. S.* constitisset, nisi ab initio semper *Baptizatos Infantes in remissionem peccatorum*, eludi potuissent non minus *Symboli Verba*, quam *Scripturæ*. Itaque quod *Origenis* Hæresim instaurare pertendunt apud nos nonnulli, quod nullis *Symboli verbis* juguletur, nimis ignorantes rerum esse volunt, quibus sic fucum faciunt. Nam quid prohibet, illud in Symboli sensum, ad necessitatem salutis pertinentem, incurrere, quod aliam adventui Domini rationem, præter instaurandum primorum Parentum lapsum proponit? Neque vero non contineri *Scripturis Symbolum* putare potest, qui intra ejus fines continendum earum sensum audit. *Cyr. Cat.* V. οὐ γὰρ ὡς ἔδοξε τοῖς ἀνθρώποις συνετέθη τὰ τῆς πίστεως· ἀλλ' ἐκ πάσης γραφῆς συλλεχθέντα τὰ καιριώτατα μίαν ἀναπληροῖ τῆς πίστεως τὴν διδασκαλίαν. *Non enim, ut hominibus visum est, composita est Fides; sed ex tota Scriptura collecta maximi momenti quæque, unam complent Fidei doctrinam. Vincentii Lerinensis* aureolum libellum hoc loco præterire non licet, quo hoc solum contendit quod agimus; juxta illud quod *ab omnibus, ubique, semper*, receptum est, omnem Scripturam interpretandam esse. Post *Ephesinum Concilium* scriptus est. Itaque cum *Irenæus, Tertullianus*, & omnino antiquiores Ecclesiarum consensum appellent, *Vincentius* decem Ecclesiæ scriptores profert, ejus Concilii Fidem affirmantes. Hoc ita valet, quod Ecclesiæ receptos constaret; quodque neminem Ecclesiæ receptum, qui secus doceret. Atqui hoc solum Ecclesiæ unitatem, quam supponit, ostendit. Nam nisi *Lex* fuisset *Fidei*; cujus professione constabat Ecclesia, omnisque in Ecclesiæ Communione docendi auctoritas; nunquam idem docuissent decem Doctores nemine contradicente. Certe non soli *Nestorio* accidit, ut cum primum pro concione publicaret Hæresim suam, turbaretur Fidelis populus, cujus auribus nova accidebat. Quo minus mirum videri debet, si in *Concilio Ephesino*, ipsumque secutis, secundum sen-

tentias

tentias receptorum Ecclesiæ Doctorum pronunciatum est. Nimis ineptus sit, qui hoc datum eorum auctoritati putet, ut propter eam, Fidei adversaretur in posterum, quod prius non adversabatur. Datum est eorum testimonio, qui tantam docendi auctoritatem apud Ecclesiam adepti erant, ut, in eo quod ad Fidem pertineret, à Fide semel Ecclesiæ tradita nulla in re discedere eos posse crederetur.

Quæ de Regula Fidei Irenæus & Tertullianus.

Ab initio sane *Regulam Fidei* apud Ecclesiam extitisse, ostendit *Tertullianus*, in eis quæ de agnoscendarum Scripturarum ratione producta sunt. Cum enim, sepositis Scripturis, tueri se posse adversus Hæreses sui temporis Ecclesiam, clarissimis rationibus demonstrat, ostendit, etiam sepositis Scripturis, aliquid esse quod ab Hæresibus Ecclesiam distinguat. Nam *cum credimus*, *hoc primum credimus*, *nihil esse quod ultra credere debeamus*. Firmissimum hoc Fidei fundamentum opponit Hæreticis *Tertullianus*, Fidei Scientiam Scripturas superantis introducentibus, *de Præscript. Cap.* VIII. Sic enim jugulatur omnis veritatis prætextus, alia ratione quam per Apostolorum Dominique prædicationem revelatæ. Quomodo autem jugularetur, nisi caput ac summam veritatis Scripturis revelatæ contineret id quicquid est, quo Gnosticos, qui aliam a Domini & Apostolorum prædicatione Scientiam jactabant, omni ex Scripturis disputatione summovet *Tertullianus?* Hoc enim est, quod eis rationibus probatur, propter quas Christiani sumus. Idem docet *Irenæus* III. 4. his verbis; *Quid autem si, neque Apostoli quidem Scripturas reliquissent nobis? Nonne oportebat ordinem sequi Traditionis, quam tradiderunt iis, quibus committebant Ecclesias? Cui ordinationi assentiunt multæ gentes Barbarorum, eorum qui in Christum credunt; sine Charactere, vel atramento, scriptam habentes per Spiritum in cordibus suis salutem, & Veterem Traditionem diligenter custodientes*. Sine Scripturis si constare potest salus; Gentibus nimirum, quæ litteras ignorabant; qua re constabit, nisi summæ *Fidei Traditione?* Unde constat quod diximus; non minus eam opere agendis, quam fide

fide tenendis constitisse; Etsi *Fidei Regula* videtur de solis Fide tenendis intelligi. Itaque *Tertullianus*, apud quem crebra est *Regulæ Fidei* mentio, generalius *disciplinæ* vocabulum frequentat, ad totum Christianismum significandum. Itaque & *Regulam Disciplinæ* usurpat, *Apologet. cap.* XLVI. & Prophetas suos aliquam *Fidei aut Spei Regulam* evertere negat, *de Jejuniis cap.* I. & omnino in *Disciplinæ* appellatione multus est, sive de toto Christianismo, sive de Parte ejus aliqua sermo sit. Sed non est omittendus insignis *Irenæi* locus, quo *Fidei Regulam* affirmat, dum plus vel minus ab Ecclesiarum aliqua doceri negat, quam a reliquis; *Libri primi Capite tertio*, cujus est titulus; *Ostensio, neque plus neque minus, de ea quæ est Fide, posse quosdam dicere. Hanc prædicationem cum acceperit*, inquit, *& hanc Fidem, quemadmodum prædiximus, Ecclesia, & quidem in universum mundum disseminata, diligenter custodit, quasi unam domum inhabitans; & similiter credit iis, videlicet quasi unam animam habens, & unum cor; & consonanter hæc prædicat, & docet, & tradit, quasi unum possidens os. Nam etsi in mundo loquelæ dissimiles sunt, sed tamen virtus Traditionis una & eadem est; Et neque hæ quæ in* Germania *fundatæ sunt Ecclesiæ aliter credunt, aut aliter tradunt, neque hæ quæ in* Iberis *sunt, neque quæ in* Celtis, *neque hæ quæ in* Oriente, *neque hæ quæ in* Ægypto, *neque hæ quæ in* Lybia, *neque hæ quæ in medio mundi sunt constitutæ. Sed sicut Sol, creatura Dei, in universo mundo unus & idem est, sic & lumen, prædicatio veritatis, ubique lucet, & illuminat omnes homines qui volunt ad cognitionem veritatis venire. Et neque qui valde prævalet in sermone, ex iis qui præsunt Ecclesiis, alia quam hæc sunt dicet; Nemo enim super Magistrum est; neque infirmus in dicendo deminorabit Traditionem. Cum enim una & eadem Fides sit, neque is qui multum de ea potest dicere, amplius, neque is qui minus, deminorat.* Cum igitur Ecclesiæ Dominus, domus suæ claves; quæ eadem est Ecclesia; ineundi suo nomine Fœderis Evangelici causa, Lege a se dicta indulserit; manifestum est, ex discrimine eorum quibus claves credidit, ab eis quos

recipi

recipi voluerit, Societatem esse Ecclesiam instituto Dei, in qua aliæ sint, atque aliæ partes, ad eandem Communionem pertinentium. Cum autem professionem Fidei Baptismo celebrandam, eandem ad salutis æternæ, eandem ad Communionis Ecclesiasticæ Legem pertinere voluerit; Quod in ipso discessu e seculo suo promulgari voluit; Cum Scripturis in hunc sensum expositis universa consentiat Ecclesia; cum Hæreticorum Baptismum sive ratum negat, sive efficacem; cum, (ut alios ejus ritus ac mores taceam) ex *Traditionis Catholicæ Regula*, ab initio indulgeri *Baptismum* institutum sit; Manifestum est, Consilium fuisse Dei, instituere *Ecclesiam*, cujus *Communionem*, quibus indulgendi jus credidit, eis, tuendi, ac propagandi *Legem* salutis, *Fidelibus*que reliquis communicandi Partes credidisse videri debet.

Cœterum in antiquæ Ecclesiæ moribus ac institutis, egregia prorsus alia extant, & illustria, eorum quæ ex Scripturis deduximus, argumenta. Inprimis, universa Catechumenorum Disciplina. Cum enim institutum vidimus, ut qui credere se Evangelio profiterentur, non statim ad Baptismum admitterentur, sed, *triennio*, vel fortasse *quinquennio*, (prout ferret, opinor, vel status hominum, vel mos Ecclesiarum) accedentes ad Ecclesiæ sacra, quatenus eis interesse dabatur, & Fidem Christianorum & mores discerent: Tum vero, prout se probassent, prout Baptismum expeterent, perinde *jejuniis & Catechismis per Quadragesimam* exercitati; in *Paschate* Baptizarentur; Quid aliud agnoscimus, quam Fidem Christianorum brevem, (quam hodiernæ disputationes infinitam faciunt) vitam autem longam? Cujus de effectu, qui professioni respondeat, cum adeo anxia sit inquisitio, in eo universæ salutis cardinem versari. Erant autem permulti; præsertim vigentibus persecutionibus; qui in Christum se credere professi, Baptismum tamen, ad mortem, si forte, differebant, ut persecutionem Christi nomine evaderent. Hos, quod in lecto sæpenumero Baptizarentur; id est moribundi;

Ex institutis Ecclesiæ.

moribundi; *clinicos* appellabant. Quamquam autem non erat Ecclesiæ, cuiquam, quandocunque petenti, Baptismum negare; Quod in alienum a se jus nullum haberet: Et quem adigere non poterat, ei Baptismum suadere satis habebat; Tamen, ut salutem in suscipienda cruce Christi (quod profitendo fit, non credendo) collocare se ostendat, nunquam se non solicitam de hujusmodi hominum salute tulit. Idem significabant *interrogationes Baptizandorum*, ut oris sui professione tenerentur; Idem *signi Crucis impressio*, Scripturas Apostolicas pulchre alludens 2 ad *Cor.* I. 21, 22. ad *Eph.* I. 13. IV. 30. nam publice impressum, etsi oculis non occurreret, memoriæ tamen Ecclesiæ obversabatur; Idem *susceptorum mos*; Idem denique *vestes* a Baptismo *candidæ*; in quibus etiam pulchra erat, ad Apostolicas Scripturas, allusio, ad *Rom.* XIII. 14. ad *Gal.* III. 27. IV. 22, 24. ad *Col.* III. 10. Ponamus, alium atque alium fuisse vel Catechismi, vel Baptismi morem, apud alias atque alias Ecclesias. Quamdiu Communionem inter se colebant Ecclesiæ, quæ alios atque alios mores usurpabant, unius ejusdemque salutis spem uno eodemque fundamento nixam protestabantur; Lege scilicet salutis, Apostolorum Dominique prædicatione oblatæ, quam cum singulis, in singulorum *Baptismo* inibat *Ecclesia*.

CAP.

CAP. IX.

Demonstratur idipsum, a supremo jure in Ecclesiam, ab Apostolis ad Ecclesiam transmisso, ex Scripturis ad totius Ecclesiæ consensum exactis; Respondente etiam jure Synagogæ, secundum ejus analogiæ rationem, qua Synagogam Ecclesiæ respondere demonstratum est. Ac primo, de jure substituendi Apostolis Rectores Ecclesiarum.

Jura quæ Societatem Ecclesiæ constituunt.

OMNES omnino Civitates, & Rerumpublicarum formæ, juris capitibus quibusdam constant, in quibus, prout ea vel uni vel pluribus, vel plebi universæ tribuenda esse visum fuerit, suprema in omnes potestas, & regiminis forma consistit. Hæc sunt, quæ docti quidam *Majestatis Jura* appellant; Jus primo loco *Gladii*; (id est, vitæ ac necis suprema potestas) quæ cui, vel quibus tributa sit, in eis summam potestatem, ac secundum eam, regiminis formam constitutam esse, dubitandum non est. Nam quod Legum summam esse potestatem Græcorum *Philosophi* voluerunt; animadvertendum est, omnes Leges ab hominibus ferri, potestate præditis ante eas latas. Itaque omnes Respub., ab initio, consensu quodam constare, penes quem vel quos, potestas sit gladii. Nihil enim aliud est Lex Civilis quam hujus potestatis, ab initio infinitæ, terminus, sibi ab ipsa præscriptus. Quod si redituum publicorum fundum, & tributorum exigendorum jus adjeceris, videri poteris quatuor capita, summam potestatem præcipue continentia posuisse; magistratuum scilicet subrogandorum, Vitæ ac necis, Legum ferendarum, dispensandarum facultatum publicarum jus, eis hominibus attributum, penes quos summam potestatem esse voluit status ipse Reipub., ministerio inferiorum ab ipsis constituendarum potestatum exercendam. Igitur si Ecclesia Respublica quædam sit; hominum quidem Societas, licet non

 Civilis;

Civilis; si Societas & Communio divinitus institutorum cultus divini Officiorum divinitus instituta, omnino necesse est, in Ecclesiæ jure esse, Deo solo auctore, quod his supremæ potestatis partibus, eadem ratione, qua ipsa Reipub., prima impositione sic proprie dictæ, respondeat. Ac sane, si potestas Clavium ad ejus Communionem valet, ob depositam, penes ipsam, sinceri Christianismi professionem; quæ ratio dubitet, esse jus Ecclesiæ, pellendi Communione sua eum, qui editam a se professionem violet? Atqui hoc, quid aliud est, quam vitæ ac necis potestas; quando illud tantum quæritur, an huic homini in Ecclesiæ Communione vivendum sit necne? Cum autem dictum sit, Ecclesiæ Societatem ita à Domino institutam esse, ut eadem maneat, à primo ejus adventu ad secundum: Cumque in hunc finem deposita sit, apud Apostolos Domini & Discipulos, potestas Clavium Ecclesiæ; manifestum est, creditam ipsis potestatem, successorum sibi, per intermedios a se institutos, ad finem usque seculi subrogandorum. Igitur, cum penes quos jus sit gladii in Ecclesia manifestum sit, manifestum est, penes quos Legum Ecclesiæ ferendarum jus esse debeat; Nimirum eis in rebus, quas Ecclesiæ potestati subditas esse constabit. Denique frustra hæc omnia, nisi extet jus ærarii communis, ac tributorum, quibus publica Ecclesiæ onera sustineantur. Quod si constare poterit, jura hæc & a Domino tributa, & Ecclesiæ ab initio usurpata, completa erit demonstratio institutæ divinitus Ecclesiæ. Quorum de plerisque, cum apud nos disputatum sit, instituti mei erit, quibus argumentis hoc doceri possit, experiri.

Omnem potestatem Ecclesiasticam ab Apostolis institutam; ex Scripturis.

Igitur non est dubium, Dominum Christum, cum ad Patrem discederet, summam in suos potestatem, Apostolis suis ac Discipulis credidisse. Itaque cum ab initio XII. elegisset, qui *secum essent*, quosque *pro se legaret*, *Marci* III. 14. (Hoc enim valet Apostoli nomen, jure *Hebræorum*, ut, quod ab ipso factum fuerit, eandem vim habeat, ac si egisset qui legavit;

legavit; שליח אדם כמותו aiunt ipſorum Magiſtri, *Apoſtolus tuus inſtar eſt tui*) manifeſtum eſt, ſummum jus eis delatum. Nec hoc unquam in diſputationem deducam, quod nemo nudo capite negat. Si cujus ſententia id per conſequentiam labefactat & evertit, cui ipſe expreſſis verbis contradicere non audet; Nihil eſt, quo minus ſumatur adverſus ipſum pro conceſſo. Cum autem LXX. alios ordinaret & legaret Dominus, putandus eſt omnino, ſecundi ordinis jus ac dignitatem ipſis tribuiſſe. Equidem, cum Apoſtolorum ſcripta legens ac relegens, cum antiquiſſimos Eccleſiæ ſcriptores recenſens, nihil ab eis geſtum reperiam, quod ſui Ordinis nomine valuerit; facile adducor ut credam, cum conderentur ab Aſcenſione Domini Eccleſiæ, eos ipſis locos, ordines, ac gradus, in eis Eccleſiis contigiſſe, quorum miniſteria ipſis maxime convenirent; non alios autem, quam qui in Eccleſia ad finem uſque ſeculi duraturi inſtituebantur. Itaque neque aliquos ipſorum, in illis *Presbyteris*, quos *Jeroſolymis* fuiſſe ab initio legimus *Act.* XI.29. XV.21,23. XXI.18. fuiſſe dubitem; Neque, vel prædicandi Evangelii, vel regendarum Eccleſiarum præcipuis muneribus præfectos. Sed ſi quid incideret, de quo communi conſilio ſtatuendum eſſet, in eo facile primas partes XII. Apoſtolorum fuiſſe. Atqui, *Timotheum* ac *Titum S. Pauli* diſcipulos ac comites ab initio fuiſſe, res eſt manifeſta; Ab eo autem, ſive Evangelio propagando, ſive conſtituendis ordinandiſque Eccleſiis legatos. Itaque *Evangeliſtas*, vel illos, vel antiquiores Domini diſcipulos ita haberi par eſt, ut ſi qui ſecundi ordinis *Apoſtoli* eſſent, (quod multa Apoſtolicæ Scripturæ loca videntur innuere) non ſatis manifeſtum ſit eorum ab invicem diſcrimen. Vide 2 ad *Cor.* XI. 5. XII. 11. Ubi τοὺς ὑπὲρ λίαν Ἀποστόλους quid prohibet, XII. primos à ſecundis diſtinctos intelligi? Certe ejuſdem Epiſtolæ XI.13. Apoſtolorum Chriſti nomen ultra XII. extendi neceſſe eſt; ut & *Apoc.* II.2. tum 1 ad *Cor.* XII.28,29. ad *Eph.* IV. 11. Sane *Jacobum* fratrem Domini ex numero τῶν ιβ΄ fuiſſe qui non conſentit,

ſentit, eum hoc accipere neceſſe eſt, 1 ad *Cor.* XV. 7. ad *Gal.* I. 19. Interea loci Apoſtolos, à quibus propagatum eſt Evangelium, conditæ ac ordinatæ Eccleſiæ, quoſcunque ipſis rectores præficerent, ſibi tamen earum curam primo loco reſervaſſe, & rerum indoles, & fides ipſorum poſtulat, & Epiſtolæ ad *Titum* & *Timotheum* ſcriptæ, tum reliquæ Apoſtolorum; quorum magna pars in ordinando Eccleſiarum regimine verſatur, ad quas ſcriptæ ſunt. Certe interpoſitam auctoritatem Apoſtolorum, quoties minus ſanus Eccleſiarum ſtatus poſtularet, ex ipſorum ſcriptis conſtat. Quæ quia manifeſta ſunt, manifeſtum eſt etiam, conſtitutos in Eccleſia *Apoſtolos & Evangeliſtas* argumento eſſe, unitatem Eccleſiæ eis conſtituendis inſtitutam; quod ſupra diſputatum eſt. Nam quorum poteſtas ad omnes Eccleſias pertinebat, eos ad eandem quam ipſi inter ſe colebant unitatem eas inſtituiſſe, non minus ſacrilegum quam ſtultum fuerit dubitare. Itaque ſi quid de *Presbyteris*, ſive per *Eccleſias*, ſive per *Civitates ordinatis*, & inſtituendis, ſive ab Apoſtolis, ſive à Legatis ipſorum, quibuſdam in locis expreſſum ſit, ut *Act.* XIV. 28. ad *Titum* I. 2. quis dubitet, quandocunque mentio fiat, vel de Eccleſiarum miniſteriis, vel de muneribus quocunque modo ad earum regimen pertinentibus, omnino & munera ipſa, & homines, una Apoſtolorum auctoritate definitos fuiſſe? Sane Apoſtolus ad *Hebr.* XIII. 7, 17. cum primo memoriam eorum, qui, primi cum Evangelium attuliſſent, primi ipſis præfuerant, commendaſſet; mox eorum auctoritatem, qui ab ipſis inſtituti, tum ſtatim eorum auctoritatem obtinebant, ab ipſis agnoſci vult. Nam *Presbyterorum* ſive munus, ſive honorem, Apoſtoli præceptis ſuis & inſtituunt, & exigunt 1 ad *Theſſ.* V. 12, 13. *Jac.* V. 14. 1 *Pet.* V. 1, 5. ſicut Angelorum *Aſiaticorum Joannes*, *Apoc.* I. 20. II. III. Itaque auctoritatem Apoſtolorum Fides ab ipſis præſtanda reſpiciebat.

Eccleſiæ Univerſæ conſenſus.

Quod ſi quis dubitandum putet, potuiſſe alicubi exiſtere auctoritatem in Eccleſias, quæ ab uno fonte, auctoritatis à Domino

Domino Apostolis ac Discipulis suis indultæ derivari non possit, eis notis, quas legitima omnis omnino juris propagatio requirit, ut agnosci possit; non multis cum illo agendum puto, in ea causa, cui omnia omnium Ecclesiarum monumenta testimonium perhibent. *Irenæus* & *Tertullianus* cum *Gnosticis* resistunt, ad omnium Ecclesiarum successiones provocant; *adv. Hær.* III.3. *de præscript.*cap.XXXII. Rectores suos, ab iis, qui ab Apostolis, eisdem Sedibus quas ipsi primi occupaverant impositi, successoribus eas tradiderant, directa serie derivantes. Sic igitur *Irenæus*; *Sed quoniam valde longum est, in hoc tali volumine, omnium Ecclesiarum enumerare successiones; maximæ, & antiquissimæ, & omnibus cognitæ, a gloriosissimis duobus Apostolis* Petro *&* Paulo Romæ *fundatæ Ecclesiæ, eam quam habet ab Apostolis Traditionem, & annunciatam hominibus Fidem, per successionem Episcoporum pervenientem usque ad nos, indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquomodo, vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cœcitatem, & malam sententiam, præterquam oportet colligunt. Ad hanc enim Ecclesiam, propter potentiorem principalitatem, necesse est omnem convenire Ecclesiam; hoc est, eos qui sunt undique Fideles.* Satis esse ostendit, de successione *Romanæ* Ecclesiæ Episcoporum contendere; quia cum *Romam* undique necesse esset convenire Fideles, necesse erat etiam eis Ecclesiæ Catholicæ communicare; non eis Ecclesiis, quæ *Romæ præterquam oportet colligebant*; Hoc est, ex perversæ Fidei professione cœtus agebant. Hoc autem facere non poterant, nisi ab Episcopis auctorati, quos Apostolis succedere notum erat. Itaque cum Episcopos *Romanos*, ab Apostolis ad *Eleutherum* enumerasset; *Hac ordinatione*, inquit, *& successione, ea quæ est ab Apostolis in Ecclesia Traditio, & præconizatio veritatis pervenit usque ad nos. Tertullianus* latius, post ea quæ supra posuimus, ex *præscript. adv. Hæret.* cap. XXXI. *Hoc enim modo Ecclesiæ Apostolicæ census suos deferunt, sicut* Smyrnæorum *Ecclesia* Polycarpum *ab* Ioanne *conlocatum refert, sicut* Romanorum, Clementem *a* Petro *ordinatum*

dinatum itidem; Perinde utique & cæteræ exhibent, quos ab Apostolis in Episcopatum constitutos, Apostolici seminis traduces habeant. Mox; *Ad hanc itaque formam probabuntur* (Hæretici) *ab illis Ecclesiis, quæ, licet nullum ex Apostolis, vel Apostolicis, auctorem proferunt, ut multo posteriores; quæ denique quotidie instituuntur; tamen in eadem Fide conspirantes, non minus Apostolicæ deputantur, pro consanguinitate doctrinæ. Ita omnes Hæreses, ad utramque formam a nostris Ecclesiis provocatæ, probent se quaqua putant Apostolicas. Sed adeo nec sunt, nec probare possunt quod non sunt, nec recipiuntur in pacem & communicationem ab Ecclesiis quoquomodo Apostolicis*; Quod eis inter sese solenne erat. Optatus *Libro* II. & *Augustinus Epist.* CLXV. seriem rectorum Ecclesiæ *Romanæ*, à *Petro* usque Apostolo ad suum usque seculum, hoc consilio deducunt, ut ei Ecclesiæ; cui reliquæ tum omnes communione juncti essent; se quidem communicare, ac Donatistas non communicare, indicium esse ostendant, se quidem ad Ecclesiam pertinere, illos non pertinere. Idem de omnium Ecclesiarum successione dici posset, si omnia Ecclesiarum monimenta uno loco representari possent. Quod *Eusebii* Historia de iis exponit, quarum statum refert, idem in omnibus, omnium temporum ac regionum Ecclesiis obtinuisse, nemo dubitet, nisi qui Ecclesiarum successionem prorsus ignoret.

Reformatis etiam agnitus.

Si quis dicat, non posse à Reformatis agnosci Ecclesiarum successionem, ab Apostolis Domini auctoritate institutam; præsertim eis, qui deserunt, tanquam institutionis Apostolicæ transfugas, quos ipsis personarum serie succedere non negant; Is sic habeat; Eos qui personarum successionem non negent, fidei successionem in dubium vocent, hoc tantum in medio relinquere, quatenus à fide discessum sit. Nam in eo conjicienda erit partium causa; num eatenus á Fide discessum fuerit, ut à Christianis agnoscendi non fuerint, qui nullam instaurandæ Ecclesiæ rationem aut modum admittant. Itaque qui hic insistunt, eos omnium luculentissime, quod nunc contendo, affirmare; cum id concedunt,

concedunt, quod maxime ipsorum intererat negare potuisse. Quod autem superest, quatenus a fide discessum sit, quantamque vim id habere debeat, ad Ecclesiam instaurandam; etiam sine eis, qui tum statim institutas Apostolorum auctoritate Sedes obtinebant; id vero, tanquam institutæ totius disputationis scopum ac summam, eis judicandum relinquo, qui totam sibi recognoscendam putaverint. Sed hæc si vera sint, tum vero manifestum erit, a Deo proditum instituendæ visibilis Ecclesiæ consilium; jure omnium regendarum Ecclesiarum; id est, Universæ ex omnibus constantis Ecclesiæ; a potestate Apostolis Christi & Discipulis collata, (quibus certe, in divini cultus officiis, inter se communicandum erat) propagato ad eorum Successores.

De Regimine veteris populi.

Hæc tamen ita demum obtinebunt, si respondeat veteris populi status, quatenus quidem Synagogam Ecclesiæ respondere fas est. Nam supremum ejus populi Regimen penes *Moysen* ab *Exodo* fuisse, ita manifestum est, ut Sacerdotium, eodem jure penes *Aaronem* fuisse, postquam in ipsum a *Mose* collatum est, manifestum fit. Non autem voluisse Deum ut Sacerdotes, sed ut Judices *Moysi* succederent, manifestum esse debet. Nam ut *Moyses Rex* dicitur *Deut.* XXXIV. 5. ita illud in Judicum libro toties repetitum XVII. 6. XVIII. 1. XIX. 1. XXI. 25. fecisse tum unumquemque *quod sibi rectum videretur, quod tum Rex in* Israelem *nullus esset*; manifestum est de Judice intelligendum esse, quem nullum tum Deus excitasset. Nam ut Regem peterent, populo Lege permissum est, *Deut.* XVII. 14, 15. quod autem Lege permissum erat, in eo non peccasse populus potuerat. Quod igitur θεοκρατίαν vocat *Josephus* eam regiminis formam, quæ a *Moyse* ad *Saulem* Regem obtinebat, hanc vim habet; ut, cum Judicem Deus non excitasset, ipse eis præesset; id est, per *Urim* & *Thummim*, vel per Prophetas, eis agenda præciperet. Quod autem repudiatum se ab eis queritur, *Samuele* repudiato, 1 *Sam.* VIII. 7, 8. excitato semel a Deo *Samuele*, qui ipsi salutem suam adversus *Ammonitas* non crederent,

derent, qui ob filiorum vitia adversus ipsum ingrati fuissent, eos se rejecisse videri, jure Deum queri palam est. Nam quod *Josuam* cum *Israele, ad verbum* Eleazari, *exiturum atque ingressurum* Lege constituitur, *Num.* XXVII. 21. nullum aliud *verbum* significat, quam quod ejus ministerio, per *Urim* & *Thummim*, Deus ederet. Quare cum *Gibeonitis* populus leges Fœderis, pro nuda deditione concessisset, ideo factum scribitur *Josuæ* IX. 14. quod *Dominum non interrogassent*; per *Urim* scilicet & *Tummim*. Postquam autem petentibus, etsi in suam contumeliam, Deus Regem dedisset, neque *Sauli*, nisi postquam à se defecisset, neque omnino *Davidi* voluntatem suam, vel per Prophetas, vel per *Urim* & *Thummim* requirenti, defuisse eum legimus. Vide 1 *Sam.* XXII. 5, 10. XXIII. 6, 9. 12. XXVIII. 6. Quod autem *Regale Sacerdotium* futurum populum suum Deus pollicetur, *Exod.* XIX. 6. id hoc sibi vult; sacrificiis eum, id est, Deo per sacrificia colendo vacaturum, quæ Sacerdotes populi nomine offerebant. In Lege autem interpretanda; id est, in Jure ex Lege dicundo, quod jus Sacerdotio Lex tribuit; *Levit.* X. 8, 11. *Num.* V. 15. *Deut.* XXI. 5. XXIV. 8. id, si *Hebræos* audimus, ad genera & species Lege expressas restringendum, etiam apud Prophetam *Malach.* II. 7. & *Deut.* XXX. 10. Iidem auctores sunt, ad Sacerdotum officium pertinere Legem de Vaccæ rufæ cineribus. Neque enim hoc definiunt, nequis eos nisi Sacerdos solus aspergeret; quod Lex cuivis mundo assignat, *Num.* XIX. 17. Sed quod, ut a solo Sacerdote comburi poterat, ex Legis instituto, *Num.* XIX. 3. sic ab omni, ex ipsorum institutis, *Maimon.* de hoc Titulo I. 11, 12. Tum, quod pars cinerum Sacerdotibus aspergenda reservabatur, pars hominibus idiotis, secundum eundem III. 4. Prophetarum autem munus, in veteri populo, lege *Deut.* XVIII. 20, 21, 22. stare videtur, etsi primo loco successores ipsius *Moysi* designet; (nam, Judices, Prophetas sui generis fuisse, dubium non est) quo aptius Messiam prænunciet, secundum

SS.

SS. *Petri* & *Stephani* interpretationem *Act.* III. 22, 23. VII.37. Quare a Lege; id est a Deo, instituti, etiam Legi particulari derogabant; Quo jure *Elias* in monte *Carmelo*, vetante Lege, sacrificat 1 *Reg.* XVIII. 19. *Levit.* XVII. 2,9. & Prophetæ Regibus in faciem obsistunt; *Achabo Elias*, 1 *Reg.* XVIII. 17. *Elizeus* Regi *Israelis* 2 *Reg.* VI. 33. *Herodi Joannes* Baptista, & Dominus Jesus, *Matt.* XIV. 4. *Lucæ* XIII.32. Quod ita ad Prophetarum officium pertinebat, ut tamen, quoties vel Rex, vel populus eos à Deo missos non fuisse judicaret, toties eos, ut Dominum postea, & ejus Apostolos, persequerentur. Hæc igitur munera a Deo instituta, cum Christum figurent; qui, simul cum corpore suo, id est Ecclesia, veteris populi, terram promissam suo jure possidentis instar habet; non est quærendum in Ecclesiæ militantis statu, quod veteris populi, vel Regi, vel summo sive Sacerdoti, sive Prophetæ, (quem Christum fuisse dictum est) respondeat, triumphante in Cœlis Christo. XII. autem Tribuum Principes, ab *Exodo* statim in deserto, militiæ *Israeliticæ* Principes novimus; Sub quibus, in *decadas* suas, *Hecatontadas*, & *Chiliadas*, divisus populus, etiam postea sub Regibus, a decadum illarum & *Chiliadum* Principibus regebatur. Et his, ex soceri consilio, a *Moyse*, Judiciaria potestas, Dei præcepto in deserto tributa est. Cum autem postea, futuro populi statui, lege *Deut.* XVII. 18. consultum est, tribunalia in singulis Civitatibus erigente, putandum est, *Chiliadum* distributionem, & judiciariam potestatem ipsis præfectorum, fuisse inde ad militares causas restrictam, de quibus nihil admodum Lege constitutum legimus. Quod autem LXX. viritim ex Tribubus electi, *Moysi*, tanquam adjutores, in supremis causis ipsi reservatis, a Deo assignati sunt *Num.* XI.; omnino videtur *Judæis* concedendum, eos fuisse, quibus postea sedem juxta Arcam Dei Lex assignat; ut graviores causæ, ad ipsos, sine provocatione judicandæ pertineant. Nam cum ad *Sacerdotes*, sive *Judicem qui pro tempore fuerit*, Lex ascendere jubet,

omnino decretis eorum supremam etiam potestatem includit, *Deut.* XVII. 8—12. id est, adversus supremam potestatem valere, *Synedrii*, quamvis Lege constituti sententiam non vult.

Quatenus Ecclesiæ regimen ei convenire debuerit.

Hæc cum sit Regiminis forma, veteri populo divinitus instituta: Cumque Dominum XII. Apostolos, & LXX. inferioris ordinis Discipulos instituisse legamus; non potest ei esse dubium, qui veterem populum novi, Synagogam Ecclesiæ figuram gessisse credat, ex eis quæ dicta sunt, supremam eis in *Israelem* Spiritu novum potestatem à Domino concessam. Præsertim cum nihil, ipsos LXX, pro ejus ordinis jure, ab Ascensione Domini gessisse legamus; sed succedentis novi populi statui, quem per Apostolos tum Dominus instituebat, cedentes, in ejus se formam in futurum conjecisse. Facile autem constabit, Apostolos, eorumque quos diximus & adjutores, & ministros, & successores, non Judicum veteris populi solum; sive qui ad Arcam cum summa potestate, sive qui in urbibus cum inferiore judicabant; Sed etiam Sacerdotum, etiam Prophetarum, & jura & personam gessisse, & etiamnum gerere; quatenus nimirum Ecclesia habere debeat, quod eis respondeat. Neque enim mihi dubitandum videtur, Prophetarum Discipulos, de quibus in eorum Scripturis legimus, ad judiciarium munus, de quo nunc loquimur, & aspirasse & pervenisse; Utpote quos *Scribarum* nomine, Interpres *Chaldaicus* denotat, pluribus in locis, quibus, Scripturis Prophetæ appellantur: *Scribas* autem & *Pharisæos Moysis Cathedram* mero jure obtinuisse, ex Evangelio certum sit, *Matt.* XXIII. 2. Sacerdotio autem, cum succedi non potuerit sub Evangelio, cujus sacrificio aboletur, tamen ab ejus jure non repeteret jus Apostolorum Apostolus, (quod facit 1 ad *Cor.* IX. 13, 14.) non munus Apostolicum ab eorum munere, (quod facit ad *Rom.* XV. 15, 16. ad *Phil.* II. 17.) nisi in eorum & jus, & munus succederent Ecclesiarum Rectores; quatenus quidem Legi succeditur sub Evangelio.

Propheticum

Propheticum autem munus eorundem esse sub Evangelio, non solum inde constat, quod ut Prophetæ sub veteri, ita ipsi sub Novo Testamento persecutioni exponuntur à Domino, *Matt.* XXIII. 34, 35. Sed etiam quod omnium Prophetarum, quos in Ecclesiis initio Christianismi Dominus excitabat; eorum inquam omnium *Spiritus* Apostolorum *Spiritibus subditi esse* jubentur 1 ad *Cor.* XIV. 26, 40. Ac proinde Ecclesiarum Magistris, successoribus Apostolorum, gratiæ etiam eorum qui se Prophetas ferrent; Quod in Montano, ejusque sectariis & comitibus judicavit Ecclesia. Nam cur *Prophetarum Spiritibus subditi* esse debeant *Spiritus Prophetarum*, hanc rationem reddit Apostolus; *Non enim turbarum Deus est Deus, sed pacis; ut in omnibus Ecclesiis Sanctorum.* Unde manifestum est, de auctoritate qua pax constat sermonem esse. Sic enim sequitur; *Num a vobis egressum est Verbum Dei? num ad vos solos pervenit? Si quis videtur Propheta esse, vel Spiritu præditus, agnoscat quæ vobis scribo mandata esse Dei*; Jure, scilicet, Apostoli, Spiritus Prophetarum Apostolico Spiritui subjicientis. Hac ratione nituntur omnes omnino scriptorum Ecclesiasticorum argumentationes, quibus præfectorum Ecclesiis vel jura, vel officia, ab eis repetunt, quæ a Prophetis, sive docendis sive reprehendendis veteris populi ducibus, scripta leguntur. De quo si quis dubitet, legat in *Esaiæ* Caput III. quæ scribit S. *Basilius.* Sed SS. *Hieronymi* & *Cyrilli* in Prophetas Commentarii, quos ob servatum mysticæ interpretationis filum laudavimus, nihil aliud fere exponunt, quandocunque ad veteris populi Rectores sermo Prophetarum dirigitur.

Errores eorum qui jus Ecclesiæ ab Apostolis non deducunt.

Sententiæ ejus Antesignanus, quæ apud nos, Ecclesiæ jus universum hujus seculi potestatibus, saltem Christianis transcribit, S. *Paulum* Apostolum, *Presbyterum* a *Gamaliele* Ordinatum, eodem jure ipsum Ecclesiis *Presbyteros* ordinasse vult, de quibus *Act.* XIV. 28. Bene, quod de reliquis Apostolis Domini ac Discipulis, quibus *Ecclesiæ Claves*, quibus *solvendi* jus *ac ligandi* creditum legimus, dici non potuit;

Quos *idiotas* Scriptura Apostolica appellat, *Act.* IV. 13. Nam qui S. *Paulo*, idem reliquis, nihil aliud, nisi ejus auctoritatis propagandæ per ordinationem, quam à Synagoga acceperant, jus concessisset. Sane, & ipsum *ligandi solvendique* jus nihil aliud esse vult, quam quod faciebant *Presbyteri Judæorum* Synagogæ auctoritate, cum de *licitis* ex Lege & *illicitis* pronunciabant; Hæc enim Magistrorum sermone, *soluta ac ligata* cum intelligantur, nihil aliud, ligandi solvendique potestate, sive S. *Petro*, sive Ecclesiæ data *Matt.* XVI. 19. XVIII. 18. intelligi. Quamvis idem, cum mores Christianorum, stante Synagoga, cujus communionem colendam sibi sciebant, à consensu cœtuum ipsorum deducit; utrum hunc consensum auctoritati eorum qui præerant cœtibus, jure accepto à Synagoga, an cœtibus ipsis; id est, plebibus ipsarum; ascribat, incertum relinquit. Nam utrumvis dicas, idem ad illud refert quod ipse spectat; Ut jus consensu ipsorum constitutum, Potestatibus seculi, Fidem professis, integrum sit; quibus, ex civibus suis conflati cœtus subditi esse debeant. Quamvis haud paulo liquidius, qui ab altero extremo huic sententiæ adversi, summum Ecclesiæ jus singulis cœtibus, arbitrio proprio constitutis ascribunt, tanquam Divinitus acceptum jus vindicant, Apostolicarum præsertim Scripturarum testimonio, quæ delatum hoc jus cœtibus Fidelium ab ipsis Apostolis referunt. Hoc enim esse volunt, quod ad cœtum Fidelium refertur de eligendo sive Apostolo, sive VII. viris, *Act.* I. 21. VI. 3. Quod de Baptizatis *Gentilibus* rationem *Plebi* S. *Petrus* reddit, *Act.* XI. 4. Quod Synodica Apostolica scribitur ex consensu Ecclesiæ *Act.* XV. 22, 23. Quod decernente S. *Paulo*, traditur *Satanæ* incestus, a cœtu Fidelium 1 ad *Cor.* VI. 4, 5. Quod monendus fuit ab ipsis *Archippus*, præpositus ipsis, eodem S. *Paulo* instituente, ad *Col.* IV, 17. Alia multa fortasse adducuntur, quæ eandem omnia difficultatem continent. Quod ita verum esse constat, ut negari nec possit nec debeat, rationem plebis haberi

beri solitam fuisse, in Ecclesiarum rebus ordinandis, ab initio ejus Ecclesiæ, cujus unitatem, ejusdem juris auctoritate custodiendam, & conservandam contendimus. Sed non vident, qui hæc disputant, quanto Sacrilegio, Apostolicarum Scripturarum auctoritate Apostolorum ipsorum auctoritatem destruunt; Quæ auctoritatem habere nullam potuissent, nisi Apostolis Dominus, salva Fide, quam ipsis propagandam conservandamque credidit, omnem in Ecclesiam potestatem credidisset. Ecce enim, quicquid juris Fideli plebi asseritur, iis rebus asseritur, quæ Apostolorum auctoritate gestæ referuntur, vel geri jubentur. Itaque nullam juris speciem faciunt, adversus supremum jus Apostolorum; Proinde, neque adversus Ecclesiæ jus; quod idem esse oportet in successoribus Apostolorum, atque in ipsis fuit, si rationem conservandæ Fidei Dominum ad secundum suum adventum propagasse velimus. Nam cum, edito Apostolis propagandæ Fidei mandato, subjicit statim promissum; *Et ecce ego vobis semper præsens adsum usque ad finem seculi, Matt.* XXVIII. 20. de Apostolis ac Discipulis quibus loquebatur intelligi non potest; Ad finem seculi non superfuturis. Ad Fideles superfuturos non loquebatur, ut eis asseri possit, quod statim Apostolis promittebat. Itaque necesse est Ecclesiæ hujus promissi jus esse, quatenus ab auctoritate Apostolorum, indeque propagata unitate non desciscit. Revocandum est ad mentem responsum Domini, contendentibus de majoritate Apostolis editum; *Reges Gentium dominantur ipsis, & qui præsunt potestatem in ipsos exercent; Vos autem non sic; Sed, qui maximus vestrum esse vult, eum se humiliorem cæteris præstare oportet: Ac qui omnibus præesse, omnibus eum servire, Matt.* XX. 25. Ubi, quantumvis dissimulent qui verum videre nolunt, manifestum est, supponi primatum inter Discipulos Domini, sanciri modum exercendi primatus. Itaque non est mirum hoc tenuisse Apostolos, hoc tenendum successoribus suis instituisse; quos hoc ipsum tenuisse, quamdiu sine legibus summarum potestatum

teneri

teneri Fides potuit, S. *Cypriani* ſcripta oſtendunt; tum *Euſebii* Hiſtoriæ; in quibus frequentes Eccleſiarum, ſive præpoſitorum Eccleſiis,ad Eccleſias; quæ ſine plebibus Fidelibus nullæ ſunt,de rebus Eccleſiaſticis Epiſtolæ; ejuſdem prorſus formæ ac Apoſtolicæ. Tum, quicquid de primis Eccleſiæ rebus ſcriptum legitur. Sed poſtquam, ingreſſis in Eccleſiam *Gentibus*, non potuit cum unitate teneri puritas Fidei, niſi ſeculi brachium auxilio eſſet; pro ſumma Lege colenda eſt auctoritas Eccleſiæ; (poſt Legem quidem Fidei) ſine qua hoc præſtari non poteſt. Plebis autem Fidelis jura legibus eis conſervanda, quarum ut tutela ad ſummas Poteſtates,ita condendi jus; ad Apoſtolos primum, jure divinitus conſtituto pertinens; ab eis ad ſucceſſores ipſorum devenit. Sic enim apud S. *Cyprianum*,cum de lapſis recipiendis inſtabant quidam;agendam in cœtu Eccleſiæ rem conceditur; ſed aliarum ad quas res pertinebat Eccleſiarum conſenſu terminandam. Vide ejus *Epiſt.* IX, XI, XIII, XIV, XVI. Neque hoc minus ratio jubet, ſi quis Scripturis credit, quam omnium Chriſtianiſmi ſeculorum conſenſus. Nam poſt traditam ab Apoſtolis Fidem, & acceptam ipſis auctoribus Legem ſalutis, factos ab ipſis Fideles,Leges ipſis propagandæ Fidei imponere,potius quam ab ipſis accipere, neſcio utrum ridiculum magis, an fœdum videri debeat.Sed adhuc largius peccant,qui datum Apoſtolis à Domino remittendorum retinendorumq; peccaorum ſive jus ſive munus nihil aliud eſſe volunt,quam quod faciebant *Presbyteri* ac majores *Judæorum*, cum de *licitis* ex Lege, & *illicitis* pronunciabant. Hæc enim *ſoluta* ac *ligata* Magiſtris *Judæorum* dici, ſatis probant. Peccatur enim in ipſum Evangelicæ Legis veritatem; cujus Titulus ſtatum non habet, ſi ullius remiſſio peccati ex Lege *Moyſi* contingat; ſive jure Synagogæ Lege conſtituto, ſive Doctorum auctoritate Synagogæ jure accepta; ſi omnium peccatorum remiſſio Evangelii Lege non contingat. Nam ad Apoſtolos Dominus, cum eos eadem Lege mitteret, qua ipſum Pater

Joan.

Joan. XX. 21 — cumque in eos insufflasset; *Accipite*, inquit, *Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata remissa sunt eis, quorum retinueritis retenta sunt.* Manifesta autem est totius Scripturæ Apostolicæ sententia, non Lege sed Fide remissionem peccatorum contingere. Itaque publicanda Fide remittebant eis peccata, qui Legem Fidei ab ipsis acciperent; Quam suscipiendo Baptismo accipi, satis dictum est. Atque his receptis solvitur nodus, cujus solvendi ratio alia nulla constat. Est enim totius Ecclesiæ consensu decretum, Hæreticorum & Schismaticorum Baptismum, si quando ratus sit, ad salutem tamen non valere; Baptismum eorum, qui ipsi Spiritum Sanctum habere non poterant, valere. Nimirum, quod, cum insufflaret Spiritum Sanctum Apostolis Dominus, ipsis & successoribus ipsorum; id est, ministerio ab ipsis auctorato remittendi peccati dotem pollicebatur; non expectandam ab eis, qui ab ipsorum auctoritate descifcunt. Quid autem agat auctoritas Ecclesiæ, in remittendo post Baptismum peccato, de eo locus erit dicendi suus. Quod ad hunc locum attinet, recolendum est ex præmissis, cum auctoritate Synagogæ *licitum* ab *illicito* distinguebatur, non ultra valuisse quod agebatur, quam ut integrum esset jus terræ promissæ iis qui ex Lege vivebant. Cum auctoritate Ecclesiæ solvitur ac ligatur peccator, id hactenus valet, ut integrum ei sit jus vitæ æternæ, qui peccato solvitur jure Ecclesiæ, Apostolis auctoribus accepto. Itaque flagitium faciunt, qui mores Synagogæ, Ecclesiarum sponte, & arbitrio proprio, Apostolis usurpatos volunt; ut Ecclesiæ jura in summas Potestates transcribant, quæ tuendam Fidem suscipiunt. Nimirum, conservandæ & propagandæ Fidei munus Apostolis creditum seculi Potestatibus imponunt, à quibus rationem conservatæ & propagatæ Fidei repeti in Dei Judicio, gravius sit, quam ut ferri possit. Sed idem faciunt, qui ab extremo adversi, mandati Dominici Apostolis editi rationem Fidelibus plebibus reddendam judicant; quibus, statuendi de rebus Ecclesiæ, ex eo

Scripturæ

Scripturæ Apoſtolicæ ſenſu, quem ſib commenti fuerint, jus tribuunt.

Scripturas de Apoſtolorum, non de Synagoge jure intelligendas.

Itaque ut in Eccleſia, *Presbyterorum* nomen, quod *Jeroſolymis* ſubjungi Apoſtolis ſolet, ipſis etiam ſupremo jure aſcribi poteſt: (quod ſibi ſcilicet S. *Petrus* aſcribit 1 *Pet.* V. 1.) Ita in veteri populo, cum Principibus ejus ac Proceribus ſola Legum cuſtodia incubuit; quod poſt Captivitatem *Babylonicam*, ſublata αὐτονομίᾳ contigit; merito, poſt ſummam ejus populi poteſtatem, quam Chriſtum repreſentare dictum eſt, proximo loco *Presbyteri* ejus *populi* recenſentur. Sane à Captivitate remiſſa, non videtur mihi dubium quod *Joſephus* ſcribit, quatenus à præfecto *Perſarum* non regerentur (quem *Perſico*, vel *Chaldaico* potius vocabulo פחה appellare videntur Scripturæ, *Dan.* III. 2, 3, 27. VI. 8. *Eſdræ* V. 3. VI. 7. VIII. 36. *Nehem.* VII. 7, 9. *Eſth.* VIII. 9. IX. 3.) eatenus Pontificibus ſummo jure veterem populum paruiſſe. Nam propterea, ſub *Haſmonæis* ſummam in ſe poteſtatem adepti, ut eorum majeſtatem in futurum agnoſcerent, videntur in ipſos Pontificis jus tranſcripſiſſe: Et in idem conſentiunt, quæcunq; vel in Apoſtolicis Scripturis, vel interjectis inter Apoſtolorum tempora, & reditum à Captivitate, de ejus populi ſtatu leguntur. Cum igitur ſtatim a *Pontificibus* recenſentur in Apoſtolorum ſcriptis *Presbyteri*, non eſt dubium ipſos, cum *Scribis populi* (id eſt, quorum munus ac jus ad totum populum pertineret) jus illud in veterem Dei populum, in quod ſuccedunt Apoſtolis Eccleſiarum Rectores, ſupremo loco tenuiſſe. Equidem neminem mihi repugnaturum puto, cum *Presbyteros populi* eos accipio, qui ad univerſi populi regimen pertinebant; qui, ſcilicet, in ſummo quod diximus *Synedrio* locum haberent; ſive in Veteris, ſive in Novi Teſtamenti Scripturis; Etſi *Presbyteri* nomen, ſine hoc additamento, latius pertineret. Manifeſta eſt diſcriminis ratio in Lege, *Deut.* XXI. 2, 3. ubi *Presbyteris* populi (hi enim ſunt *Presbyteri tui*) junguntur *Presbyteti Civitatis* ei loco *proximæ*, ubi inventus fuerit

fuerit occisus. Eodem igitur discrimine in Evangeliis, intelligendi erunt *Scribæ populi*, vel *Scribæ tui* à Scribis sine hoc additamento positis distincti. Qui autem putet Ecclesiæ *Presbyteros* jure Synagogæ à Domino institutos, ut in jus *Presbyterorum* Synagogæ succederent, is eadem opera neget Dominum instituendæ Ecclesiæ, affirmet instaurandæ Synagogæ venisse. Nam & illi VII. quos, ut mensis ministrarent electos, ab Apostolis, *manuum impositione* institutos legimus, *Act.* VI. non propterea in locum *Presbyterorum* institutos concedam, quod in veteri populo *Presbyteros* manuum impositione creatos concedam. Cum enim manuum impositio, non authoritate Synagogæ, sed Apostolorum, in Ecclesia obtineat, non est spectandum, cui rei significandæ in Synagogam inducta, sed cui rei significandæ ab Apostolis in Ecclesiæ imitationem traducta sit. Certe, cum a *Moyse* creandis *Presbyteris* adhibita est, præsentem Synagogæ Dei Spiritum in eos incubuisse demonstrabat, quos ipse impositione manuum inumbrabat. Itaque non aliter in eos descendere Dei Spiritum significabat, quibus *Paulus* manus imponebat, quam, ut deserta Synagoga, Ecclesiæ præsens adesse intelligendus fuerit. Itaque cum *Presbyteros Ecclesiis* a *Paulo* & *Barnaba ordinatos*, *Act.* XIV. 23. eodem jure quo ipse a *Gamaliele* ordinatus sit, asseritur; Si ratio habeatur differentiæ Synagogam inter & Ecclesiam constitutæ, de eo neque ipse, ut dictum est, contendam. Quid enim prohibet jus ei respondens, quod *Gamalieli* ex Lege in *Judæos* fuerit, S. *Paulo*, ex Evangelio, in Fideles contigisse fateri? At, qui S. *Paulum*, accepta a *Gamaliele* potestate, Ecclesiis *Presbyteros* ordinasse contendat; is primo Synagogam seipsam destruendi potestatem *Paulo* dedisse asserat; (Neque enim dubium est, instituta Ecclesia corruisse Synagogam) Tum, *Paulo* auctoritatem ædificandi Ecclesiam, *Judaismi* jure, quem Christianismus destruxerat, vindicet. Tantundem valet, quod, tanquam huc pertinens in rationem adducitur, ex auctoritate Magistrorum; *Presbyteros* extra terram pro-

missam Synagogæ jure ordinari non potuisse. Neque enim eo valet, ne credamus Ecclesiæ *Presbyteros Corinthi* judicasse; ipso Apostolo 1 ad *Cor.* V. 12. *Nonne vos eos qui intus sunt judicatis?* disertis verbis enunciante. Nam si Synagogæ Legibus interpretandus sit Apostolus, potestate Synagogæ constitutas ab eo Ecclesias, tenendum erit. Non pœnitet me eorum rationem habuisse, quæ adversus munus Rectorum Ecclesiæ, ac jus, ex institutis Synagogæ, ab eis objecta sunt, qui nullam Ecclesiam a Domino institutam volebant; Qui, quantumvis docti, si Veteris Testimenti a Novo discrimen, unde totius Scripturæ pendet interpretatio, in Concilium adhibuissent, nunquam tam gravem errorem tam levibus de causis fovendum putassent. Nam cum, ex successione Magistrorum, quorum nunc penes Synagogam viget auctoritas, ab eis qui a *Moyse* primum ordinati sunt, (de quo, dubium nullum esse apud *Judæos*, affirmanti *Maimonidi* credimus) Synagogam eundem populum esse manifestum sit, cum eo qui Legem sub *Moyse* acceperit; manifestum erit Ecclesiam, si ea ratione quam constituimus Synagogæ responsura sit, unam & eandem esse debere cum ea, quæ ex omnium ab Apostolis institutarum Ecclesiarum Communione prima extitit. *Maimonidis* locum ex Ms. suo restituit *Seldenus*, de *Synedriis* l. I. p. 552.

CAP.

CAP. X.

De jure ferendi Leges Ecclesiæ; Supplendis Legibus latis ab Apostolis.

Ecclesiæ jus in Legibus Ecclesiæ ferendis; ex Scripturis.

LEGES Ecclesiæ duobus modis intelligimus; vel quas accipit, vel quas dat. Quanquam quas acceptas, vel à Domino vel ab Apostolis, suis tradit, ipsius Leges videri possunt; quod eos quidem spectat, quibus tradit. Regulam Fidei, sive potius summam Christianismi (ne quis, in eis tantum quæ Fide tenenda sunt, situm Christianismum putet) acceptam ab Apostolis, præcipuo quodam jure Legem fuisse, quam à Baptizandis Ecclesia exigebat, docent quæ dicta sunt; Crucis scilicet professio, Lex communionis cum Ecclesia; cujus professionis sinceritas, regni Cœlestis assequendi Lex sit. Nec potest quicquam ad ejus demonstrationem tam manifestum esse, quam dandi Baptismi ritus, per omnes ab initio Ecclesias celebratus. Baptismi & Eucharistiæ Sacramenta, a Domino ipso suis tradita, ejusdem census sunt. Nam neque reliqua divini cultus officia, sive in celebrandis Dei laudibus posita, sive in Scripturis vel recitandis, vel interpretandis, sive in precibus Deo allegandis, eodem censu eximi possunt; Etsi non instituta sub Novo Testamento, sed a Veteri mutuo sumpta, tanquam utriusque communia. Denique, jura illa Ecclesiæ, quæ ipsi hoc loco, tanquam ad ejus constituendam unitatem instituta asserimus, Leges quasdam fidelibus traditas intelligimus, quibus observandis communionem ejus obtinent. Sed sane, cum potestatem Legum ferendarum Ecclesiæ asserimus, videmur eam jam constitutam intelligere; ac proinde, ea omnia supponere, quæ ad constituendam necessaria sunt. Itaque cum eam, ad pietatem in Deum, ex Fidei veritate, in unitate cólendam institutam esse constet; potestatem quam ei asserimus,

Legum condendarum, in eis versari oportet, quorum definitio, cum seipsis definita non sint, ad tantum bonum obtinendum necessaria evadit: Hujusmodi sunt, quæ personarum, locorum, temporum circumstantias, quæ omnem agendorum ordinem, sive ministrandum, sive suscipiendum complectuntur, omnemque hominum status, ac juris varietatem, quam hæc officiorum varietas distinguit; Omnia denique, in quibus, donec consensus Legem faciat, unitatem Ecclesiæ, ac proinde pietatem Deo debitam, turbari contingit. Hanc ab Apostolis Ecclesiæ concessam, illustris est testis S. *Paulus* 1 ad *Cor.* XI. 2, 3, 16, 20, 24. Cum enim eos laudasset, quod a se acceptas Traditiones observarent, ac pluribus, fœminas in sacris velatis esse capitibus debere, viros nudis, disseruisset; *Si quis adhuc* (ut in rebus humanis, quæ sine fine in utramque partem disputari possunt) *contendendum sibi putaret*; *talem* inquit, *consuetudinem non habemus, neque Ecclesiæ Dei*; Quo contentos ipsos esse debere ostendit. Cumque ipsos reprehendisset, quod Cœnam Domini; id est, epulum commune, in quo Eucharistia simul universis communicanda erat; non celebrarent: Eosque ad institutum a se ordinem vocasset; *Cætera* inquit, *cum venero ordinabo.* Sic 2 ad *Thess.* II. 25. *state igitur fratres, & retinete Traditiones, quas vel sermone nostro, vel literis didicistis.* Neque opus est pluribus; Cum nihil sit omnino Apostolorum scriptis commemoratum, ad communionem Ecclesiæ in unitate, cum Christianismi puritate continendam pertinens, quin hujus juris fidem faciat. Certe quicquid Apostolorum Epistolis vel decernitur, vel commemoratur, ad regiminis Ecclesiastici, vel sacrorum cœtuum εὐταξίαν, ad aliquam denique ejus juris partem pertinens, cujus usu constare Communionem Ecclesiæ contendimus, id totum ad hunc locum pertinet. Atqui hujusmodi esse non pauca, non solum in Epistolis ad *Timotheum* & *Titum* posita, quarum institutum huc fere spectat; Sed & in aliis quibusdam *Paulinis*, sed & in Catholicis, vel ea quæ hic disputamus manifestum

nifestum faciunt. Certe, qui, Apostolis summam instituendæ ordinandæque Ecclesiæ potestatem à Domino creditam, eis credit quæ superiore capite præmissa sunt; Quod imperiti est non videre, negare insani; is aliud agat, si, quicquid vim Legis apud Ecclesiam habuisse putet, aliunde, quam ab instituta auctoribus Apostolis in Ecclesia potestate profectum disputet.

Post Apostolos obtinuit, ex consensu Ecclesiæ.

Nam qui cum Apostolis cessasse id juris contendat, is Christianorum consensum; sine quo, rationem quare Christianus sit reddere ipse Infideli idoneam non possit; propterea revereatur, quod si Christianum nomen universum, Legibus Ecclesiæ subdi potuerit, quarum ipsa condendarum nullum jus à Deo acceperit, eadem ratione, Dei injussu, Christianismo subdi potuerit. Sufficiat unius aut alterius scriptoris Ecclesiastici verba hoc loco produxisse, quæ, quid ageret universa Ecclesia, testatum faciunt. *Tertullianus de Corona* cap. III. *Plane negabimus* (traditionem) *recipiendam, si nulla exempla præjudicent aliarum observationum, quas, sine ullius Scripturæ instrumento, solius Traditionis titulo, & exinde consuetudinis patrocinio vindicamus. Denique, ut a Baptismate ingrediar; Aquam adituri, ibidem, sed & prius in Ecclesia, sub Antistitis manu, contestamur, nos renunciare Diabolo, & pompæ, & Angelis ejus. Dehinc ter mergitamur, amplius aliquid respondentes, quam Dominus in Evangelio determinavit. Inde suscepti, lactis & mellis concordiam prægustamus: Exque ea die lavacro quotidiano, per totam hebdomadam abstinemus. Eucharistiæ Sacramentum, & in tempore victus, & omnibus mandatum a Domino, etiam antelucanis cœtibus, nec de aliorum manu quam præsidentium sumimus. Oblationes pro defunctis, pro natalitiis, annua die facimus. Die Dominico jejunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare. Eadem immunitate, a die Paschæ ad Pentecosten usque gaudemus. Calicis, aut panis etiam nostri aliquid in terram decuti, anxie patimur. Ad omnem progressum, atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad vestitum, ad calceatum, ad lavacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia,*

bilia, ad sedilia, quæcunque nos conversatio exercet, frontem Crucis signaculo terimus. S. Basilius *de Sp. Sancto.* cap. XXVII. Τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πεφυλαγμένων δογμάτων καὶ κηρυγμάτων, τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐγγράφου διδασκαλίας ἔχομεν, τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν Ἀποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν, ἐν μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα· ἅπερ ἀμφότερα τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχει πρὸς τὴν εὐσέβειαν. Καὶ τούτοις οὐκ ἀντερεῖ ὅστις κἂν μικρὸν γοῦν θεσμῶν Ἐκκλησιαστικῶν πεπείραται. Εἰ γὰρ ἐπιχειρήσαιμεν τὰ ἄγραφα τῶν ἐθῶν, ὡς οὐ μεγάλην τὴν δύναμιν ἔχοντα παραιτεῖσθαι, λάθοιμεν ἂν εἰς τὰ καίρια ζημιοῦντες τὸ Εὐαγγέλιον, μᾶλλον δὲ εἰς ὄνομα ψιλὸν περιιστῶντες τὸ κήρυγμα· οἷον, ἵνα τοῦ πρώτου καὶ κοινοτάτου πρῶτον μνησθῶ· τῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ τοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἠλπικότας κατασημαίνεσθαι, τίς ὁ διὰ γραμμάτων διδάξας; τὸ πρὸς ἀνατολὴν τετράφθαι κατὰ τὴν προσευχήν, ποῖον ἐδίδαξεν ἡμᾶς γράμμα; τὰ τῆς ἐπικλήσεως ῥήματα, ἐπὶ τῇ ἀναδείξει τοῦ ἄρτου τῆς Εὐχαριστίας, καὶ τοῦ ποτηρίου τῆς εὐλογίας, τίς τῶν ἁγίων ἐγγράφως ἡμῖν καταλέλοιπεν; οὐ γὰρ τούτοις ἀρκούμεθα, ὧν Ἀπόστολοι ἢ τὸ Εὐαγγέλιον ἐπεμνήσθη· ἀλλὰ δὲ προλέγομεν καὶ ἐπιλέγομεν ἕτερα, ὡς μεγάλην ἔχοντα πρὸς τὸ μυστήριον τὴν ἰσχύν, ἐκ τῆς ἀγράφου διδασκαλίας παραλαβόντες. Εὐλογοῦμεν δὲ καὶ τὸ ὕδωρ τοῦ Βαπτίσματος, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ προσέτι αὐτὸν τὸν Βαπτιζόμενον, ἀπὸ ποίων ἐγγράφων; οὐκ ἀπὸ τῆς σεσιωπημένης καὶ μυστικῆς παραδόσεως; τί δέ; αὐτὴν ἐλαίου τὴν χρῖσιν τίς λόγος γεγραμμένος ἐδίδαξε; τὸ δὲ τρὶς Βαπτίζεσθαι τὸν ἄνθρωπον, πόθεν; ἀλλὰ δὲ ὅσα περὶ τὸ Βάπτισμα, ἀποτάσσεσθαι τῷ Σατανᾷ, καὶ τοῖς Ἀγγέλοις αὐτοῦ, ἐκ ποίας ἐστὶ γραφῆς, οὐκ ἐξ ἀδημοσιεύτου ταύτης διδασκαλίας; *Quæ in Ecclesia observantur placita, & prædicantur, partim ex doctrina scripta habemus, partim ex Apostolorum Traditione nobis in occulto Tradita accepimus; quorum utraque parem vim habent ad pietatem, nec eis quisquam contradicit, qui quidem Ecclesiæ ritus vel leviter experiendo cognoverit. Nam si consuetudines quæ scripto proditæ non sunt, tanquam non multum habentes momenti, rejicere conemur, ignari Evangelium lethali damno afficiemus; imo ipsam*

sam Fidei prædicationem ad nudum nomen redigemus. Quod genus est; ut quod primum & communissimum est primo loco commemorem; Quis scripto docuit Crucis forma signare eos, qui in nomine Domini nostri Jesu Christi spem suam collocarunt? Ad Orientem versos precari, quæ Scriptura docuit? Invocationis verba, cum conficitur panis Eucharistiæ, & poculum benedictionis, quis Sanctorum scripto nobis reliquit? Neque enim eis contenti sumus, quorum Apostoli vel Evangelium meminerunt; Sed alia & præmittimus, & subjicimus, tanquam magnam vim ad mysterium habentia, ex doctrina non scripta accepta. Quin & aquam Baptismatis, & chrismatis oleum benedicimus, tum ipsum qui Baptizatur; ex quibus scriptis? Nonne a secreta & tacita Traditione? Ipsam porro olei inunctionem, quis sermo scripto proditus docuit? Jam, ter immergi hominem, unde haustum? Tum, quæ in Baptismo fiunt, ut renuncietur Satanæ & Angelis ejus, ex qua Scriptura, ac non ex hac minime publicata doctrina habetur? De Juliano *S. Gregorius Nazianzenus, in Jul. Orat.* I. Διδασκαλεῖα μὲν ἱδρύσασθαι κατὰ πᾶσαν πόλιν ἕτοιμος ἦν, βήματά τε, καὶ προεδρείας, καὶ ὑφεδρείας, ἑλληνικῶν δογμάτων ἀναγνώσεις, καὶ ἀναπτύξεις, ὅσαι τε ἤθη ῥυθμίζουσι, καὶ ὅσαι τῆς ἐπικρύψεως. εὐχῶν τε τύπον ἐν μέρει, καὶ τὰς τῶν ἁμαρτανόντων κατὰ μέρος ἐπιτιμήσεως· προτελείων τε καὶ τελειώσεως, καὶ ὅσα τῆς ἡμετέρας σαφῶς ἐστὶν εὐταξίας. Ἔτι δὲ καταγώγια πήξασθαι, καὶ ξενῶνας, ἁγνευτήριά τε καὶ παρθενῶνας, καὶ φροντιστήρια, καὶ τὴν εἰς τοὺς δεομένους φιλανθρωπίαν, τήν τε ἄλλην (τάξιν) ὁπόση ἐστὶν, καὶ τὴν ἐν τοῖς ἐπιστολιμαίοις συνθήμασιν, οἷς ἡμεῖς ἐξ ἔθνους εἰς ἔθνος τοὺς χρῄζοντας παραπέμπομεν. *Auditoria quidem condere per civitates singulas instituebat, Gradusque & sedes superiores inferioresque, placitorum Ethnicismi recitationes, & tractatus, tum quæ mores formant, tum quæ occulta sunt: Tum formam precum ex parte, & peccatorum pro mensura castigandorum; Instituendi etiam, ac perficiendi, & quæ reliqua ad nostram eutaxiam manifestum est pertinere. Præterea diversoria condere, quæ hospites susciperent, & virgines castitatem professas, & phrontisteria, & erga egenos humanitatem, quæque reliqua sunt instituta nostra;*

&

& notas Epistolarum, quibus nostros, de Gente in Gentem, quibus peregrinandum est, prosequimur. Fuerit *Tertullianus* Montano addictus cum hæc scripsit. Non mentitur de Ecclesia, qui a suis eadem omnia observari testatur, quæ observare Ecclesiam sciebant Catholici. Sit difficile *Basilio*, ab Apostolis instituta probare, quæcunque ipsis ascribit; sit illud difficilius, idem momentum ad Christianismum sola Traditione accepta, ac scripta habere. Non præstamus hoc loco hominis sententiam, quamvis præstantissimi. Morum Ecclesiæ, non minus idoneus testis est* *Julianus*, quam *Basilius*. Et tamen, cujus sententiam hoc loco non præstamus, ejus auctoritatem non defugimus. Nam, si in utroque rerum genere, dogmatum & rituum, scripta non scriptis conferamus, non est cur mirum videatur, eandem utrisque vim ad pietatem assignari. Qui autem, divinitus institutam auctoritatem unde profiscuntur, non putet, is, humanitus institutum Christianismum, cui propagando serviunt, cum *Juliano* existimet.

Jum in Canonibus Ecclesiæ scriptum extare.

Sed quid nobis opus est verbis, qui res ipsas manibus tenemus? Non dico *Canones & Constutiones Apostolorum*, qui feruntur, ab ipsis scriptos esse. Sed qui pro legibus, Ecclesiæ datis à Domini Apostolis, proponi Ecclesiæ potuisse putet, quas auctor vellet, nisi constitisset, Ecclesiam ab Apostolis legibus constitutam, is Orbem Christianum humano sensu destitutum pronunciet. Fuerunt mores usu Ecclesiæ recepti ab initio, priusquam in jus Scriptum redigerentur. Et qui formulas a se scriptas Apostolorum nomine venditarunt, judicio suo usi sunt, quid ab Apostolis profectum censeri par fuerit. Nobis certe adjumento fuerunt; quotquot veritatem Apostolicam tanti facimus, quanti fieri debet; quod, quid Apostolicum, sua ætate sibi saltem, visum fuerit, judicarunt. Interea temporis, Apostolorum *Canones* συναγωγὴν quandam esse morum Ecclesiæ, scriptam in Ecclesiis Orientis, *Antiochenæ* subditis, quo tempore nulla extabat Canonum Collectio recepta in auctoritatem ab Ecclesia,

clesia, merito rationibus credimus, quibus conjecturam suam viri docti affirmant. Vide *Petrum* de *Marca*, de Concordia 3. III. 2. Nam, tempore Concilii *Chalcedonensis* extitisse Codicem Canonum, quem agnoverit Concilium; Qui proinde merito *Codex Canonum Ecclesiæ Universæ* audit; Tum *Codicem Canonum Ecclesiæ Africanæ*, paulo prius collectum, ac in auctoritatem receptum per *Africanas Ecclesias*; Denique suo tempore conclusum *Codicem Canonum Ecclesiæ Romanæ*, qui ad Collectionem, *Dionysii Exigui* privato consilio factam, (continentem, præter ea quæ jam dicta sunt, capitula decretorum Sedis *Romanæ*, ad tempus usque *Dionysii*) addebat quæ inde ad *Gregorium Juniorem* recepta fuerunt; Hæc, inquam, qui vult, cognoscet, ex Præfationibus, quas vir doctissimus *Christophorus Justellus* singulis a se recognitis editisque præfixit. Unde etiam intelliget, vel quatenus apud Occidentis Ecclesias in auctoritatem receptæ sint, vel quænam fuerit antiquitus *Gallicanorum*, *Hispanicorum*, *Britannicorumve* Canonum moderatio, secundum quam olim valuerint. Quibus addere poterit *Græci* Codicis ejus inspectionem, quem Commentariis suis *Zonaras* & *Balsamo* exposuerunt. Ibi enim, præter *Trullanos Synodi* πενθέκτου, quos nunquam recepit Occidens; Unde initium Schismatis inter *Græcos* & *Latinos* recte repeti potest; præter Septimæ & Octavæ *Synodi* Canones, quorum auctoritatem nihilo magis agnoscit; Capitula quædam, ab *Orientalibus* quibusdam Episcopis constituta reperiet, quibus *Græcorum* consensus auctoritatem addidit. Atque hæc tantum hoc loco. Nam, de *Isidori Mercatoris* Collectione, (in quam, præter supradictos, supposititias *Pontificum* ante *Syricium* decretales retulit) nihil hic dicam; Propterea quod neque hæc, neque tempore posteriorum aliqua auctoritatem eo tempore habuerint, ad cujus normam instaurandam esse Ecclesiam, suo loco contendam. Constitutiones autem Apostolorum; de quibus ita mentio fit in *Canonibus Trullanis*, ut nullibi prius in auctoritatem receptæ, ibi palam improbentur; non pos-

ſunt dici aliam unquam auctoritatem apud Eccleſiam habuiſſe, quam monumentorum antiquitatis Eccleſiaſticæ. Itaque, cum ante ſeculm quintum ſextumve ſcriptas fuiſſe conſtare non poſſit, neceſſe eſt, eorum auctoritatem in illuſtrandis difficilibus antiquitatis Eccleſiaſticæ locis ſitam eſſe; quibus illuſtratis, ad Originarias Eccleſiæ Leges cognoſcendas veniri poſſit. Neque refert, quod quibuſdam interpolatum videtur totum opus. Quid enim ad eam auctoritatem quam aſſerimus, ſive à poſteriori manu inſertum videatur, ſive à priori profectum, quod in quæſtionem venit? Tantundem, quod quibuſdam *Arianiſmum* ſapere videtur. Quod etiam mihi videretur, ſi poſſent, ante deſitum *Arianiſmum*; id eſt, ante ſecundum Concilium Oecumenicum; ſcriptæ videri. Sed quid mirum, qui Apoſtolorum perſonas aſſumere voluit, eum ita loqui de ſpectantibus ad *Arianiſmum*, quomôdo locutos conſtat vetuſtiſſimos ab Apoſtolis Eccleſiæ ſcriptores; Quos tamen longe aliter intelligendos conſtat? Sane ſuppoſititia ſcripta, & Apocrypha, ſi tempus, ſi cauſam & conſilium ſupponendi deprèhenſum nobis ſtatuamus, argumento eſſe poſſunt, non ſolum ad ſententias ſui temporis illuſtrandas, ſed & ad doctrinæ veritatem deprehendendam; quatenus ex ejus temporis ſententiis deprehendi poteſt. Conſtitutiones autem Apoſtolorum, cum Apoſtolorum Canones commendant; (quos propterea prius ſcriptos dictum eſt) *Trullanus Canon* II. damnat, tanquam ab Hæreticis interpolatos; Probabile videtur à recentiori aliquo in hanc formam redactos, quam legimus; cum aliud eodem nomine ſcriptum antiquius Epiphanii tempore lectum conſtet. Vide *Jac. Uſſerii Armachani Prolegomena* ad *Ignatium*. Satis enim, eædem ab initio Leges, de quibus dictum eſt, eandem fuiſſe ab initio Eccleſiam teſtantur, cujus unitati continendæ, primo quidem paucis illis, poſt, tam multis conſultum fuerit. Nec eſt cur pluribus opus ſit, ut auctoritate Apoſtolorum conditum videatur, quicquid Legis vim apud Eccleſiam ab initio habuit; Quando, conſtituta eorum

ſuprema

ſuprema in Eccleſiam auctoritate, ſine ejus vi receptum aliquid ab Eccleſia videri, communis hominum ſenſus non fert. Nimirum, ut Leges Eccleſiæ, Canonibus Conciliorum ſcriptas, neceſſe eſt eorum auctoritate ſcriptas videri, qui Conciliis agendis interfuerunt; Ita mores non ſcriptos, in vim ac uſum eis auctoribus receptos, qui ipſos, tempore Apoſtolis propiori, præceſſerint. Neque hoc negant qui Reformationem profitentur. Regulam quidem Fidei Scripturis contineri excipiunt; quod mihi non eſt conſilium negare. Regulas autem, quæ Ordinem agendorum Eccleſiæ continerent, auctore *Tertulliano de Virginibus velandis* cap.I. non eo conſilio inſtitutas, ut eædem ſemper manerent. Neque mihi immutabiles videntur. Cœterum, ſi eadem Eccleſiæ auctoritate innovatæ ſunt, & inſtauratæ, pro locorum temporumque diſcrimine, qua Eccleſiæ primum auctoritate inſtitutæ ſunt, manebit Eccleſia una, (quam unam manſiſſe palam eſt, quia hoc factum conſtat) atque eadem, Legibus Eccleſiæ mutatis. Sed, niſi eadem auctoritate mutentur, qua inſtitutæ ſunt, cum periclitari unitatem Eccleſiæ neceſſe ſit; quibus Legibus ita mutari poſſint, ut unitas ſalva ſit, quam à Deo inſtitutam teſtantur, non hic locus eſt ſtatuendi; ubi, ex eis quæ facta eſse conſtat, inſtitutam a Deo Eccleſiam oſtendiſse, ſatis habeo. Non eſt omittendum hoc loco, alia eſse a *Canonibus Eccleſiæ*, quæ nomine *Legum Eccleſiæ* cenſeri hoc loco velimus. Nam propterea conſulto *Legum* appellationem uſurpamus, ne putentur Canonum ejus propria eſse quæ diſputamus. Ritus certe ſacri, & ceremoniæ, quibus Eccleſiæ Officiorum ſolemnitas conſtat, quicquid denique unam ubique ac ſemper obſervationis formam ac morem obtinet, illud *Legis* nomen; non quidem ſic nude elatum, ſed *Eccleſiaſticæ Legis*, cum additamento, proprietatem ſignificationis minuente; merito ſibi vindicat. Non contendimus hoc loco, quatenus hæc obſervatio Fideles ſingulos teneat. Sed quicquid ab initio, ubique, vel per totam Eccleſiam, vel ejus partem aliquam obſer-

vatum fuerit, id, ſive more tacito, ſive ſcripto Canone valuerit, ad Fidem de jure condendæ Legis Eccleſiæ credito faciendam pertinere. Nam Legis nomen, ſine additamento poſitum, ad eas pertinet, quas ſupremæ poteſtates Rebuſpublicis ferunt, quibus præſunt; quas vel more vel ſcripto conſtare, omnium commune eſt. Quicquid eam vim habet, ut eadem omnes eodem modo agere vel doceat, vel jubeat, ut vinctos denique teneat, id, additamento reſtringente auctum, nihil eſt, cur Legis Eccleſiaſticæ nomine intelligendum non ſit.

Poteſtas condendi Juris, Lege indulta Synagogæ.

Reſpondet his ſtatus Synagogæ, quatenus, ex præmiſſis rationibus, Evangelio Legem, Synagogam Eccleſiæ reſpondere oportet. Cum enim Lege conſtitutum ſit, cauſas, quas, ob difficultatem juris dicendi, ad eos quos Arcæ Fœderis aſſidere vult, deferri jubet, ab eis ſumma poteſtate; id eſt, ſub pœna capitis; judicari, *Deut.* XVII. 8—12. neceſſe eſt, non ſolum juris dicundi, ſed etiam condendi poteſtatem ipſis Lege tribui. Nam de interpretatione, limitatione, extenſione Legis *Moſaicæ*, intelligendæ ſunt omnes cauſæ exiſtere, de quibus Lex cavet. Non quod, quæ ad ejus populi Rempub. pertinerent, Legibus *Moyſi* omnia comprehenderentur. Nam quæ ad rem militarem pertinent, de eis pauca admodum Lege *Moyſi* conſtituta ſunt. Itaque, & quod a *Davide* conſtitutum memoratur, 1 *Sam.* XXX. 25. & quæ ad tributa & fiſcum pertinentia, ſive ærarium publicum, populo Regem petenti a *Samuele* proponuntur, 1 *Sam.* VIII. 10, 18. ea, cum ex Lege *Moyſi* non oriantur, ad poteſtatem, Lege, de qua loquimur, conſtitutam non pertinent. Neque dubium eſſe poteſt, Legis *Moſaicæ* continentiam animo reputanti, ſtante populo multa Lege conſtituenda fuiſſe, de multis Reipub. partibus, quibus, cum Lege *Moyſi* conſultum non eſſet, ad ejus interpretationem pertinere non poterant. Nam capitalem pœnam, de Legis interpretatione pertinaciter diſſidenti, idcirco propoſitam manifeſtum eſt, ne Religionis prætextu, (nam ad ejus populi Religionem,

tota

tota Lex, nimirum quam Deus dederat, pertinebat) cujus fines nulli sunt, in partes scindi posset. Ac Servatoris tempore, ea quam Lege constitutam ostendimus potestas, successione legitima penes Scribas erat ac Pharisæos; quorum decretis, etiam a suis pareri vult. Quo tempore, manifestum est, introductas fuisse eas Legis interpretationes, à Traditione majorum, per *Mosem*, in vim receptas, in quibus potestatem condendi juris, hac Lege constitutam, cerni dixi; Quas Dominus eatenus salvas esse vult, quatenus Spiritualis Legis vim & effectum frustrari eas manifestum non esset, *Matt.* XXIII. 2. XV. 1, 9. Nam easdem fere Traditiones fuisse, quæ tum obtinebant, cum eis quæ hactenus in eorum δευτερώσεσιν extant; Nisi quatenus in minutioribus, innovatum semper successione temporis aliquid, rerum humanarum constans inconstantia postulat; comparatione eorum quorum mentio utrobique fit, manifestum est.

Valet ad idem jus Ecclesiæ asserendum.

Cum igitur, ad veterem populum in unitate continendum, instituta sit Lege *Moysi* potestas definiendi quicquid Lege *Moysi* definitum non fuerat; Cumque hujus potestatis vi adhuc unitatem colant, si *Samaritarum* primo Schisma excipiamus, tum *Karæorum*; (qui instituta sua, etsi *Talmudicorum* institutis non minus inania, videri volunt ex verbis Legis, non ex majorum Traditione haurire) Quid esse potest ex Veteri Testamento efficacius, ad probandam Ecclesiæ Societatem sub Novo, Dei consilio institutam, ad unitatem in puritate Christianismi tum conservandam, tum propagandam? Hoc interest nimirum, quod in veteri populo, ad sexcenta tredecim Legis præcepta, quæ *Judæi* numerant, & ad ea definienda, quæcunque, quoviscunque eorum definita cum non essent, ad ejus populi conservandam unitatem definiri necesse esset; ad ea inquam omnia definienda, potestas Lege hac constituta pertinebat. Sub Evangelio autem, ad ea tantum definienda, quæ de Legibus, quas ad Ecclesiam constituendam supponi dictum est, cum Lege Dei satis definita non sint, tamen ad Ecclesiæ pacem conservandam

conſervandam neceſſe ſit definiri. Nam quod, quæcunque ad conventuum ſacrorum ordinem & circumſtantias pertinere poſſent, cum prædicatione Domini definita non ſint, relicta huic poteſtati definienda, dictum eſt, propterea factum indicio eſt, quod ad vim & effectum Chriſtianiſmi non multam faciant; in eis ſcilicet ſitam, quæ à Domino ipſo Apoſtolis tradita ſunt. Itaque, ſicut ſub *Moyſe*, eiſque qui *Moyſi*, ſive in jure dicundo, ſive in capiendo conſilio aderant, conſtituta eſt veteris populi Reſpublica, etiam ante latas Leges, quas Deus, prout ferret res, ipſis condebat; Ita, ſub Apoſtolis & Diſcipulis Domini, conſtituta eſt Eccleſia, per poteſtatem Legum Eccleſiæ ferendarum; cujus auctoritas non minor erat in illo cœtu, qui primo *Jeroſolymis* conveniebat, quam unquam fuerit, cum *Imperium Romanum*, una cum finitimis gentibus ad Fidem converſis, unam Eccleſiam faceret. Nam ſi quis dicat, vel receptos in Synagoga mores à primis Chriſtianis receptos, ordinandis ſacris ſuis; vel omnium Eccleſiarum ſponte in eaſdem Leges conſenſum; (Etenim vel omnibus eædem fuerunt, vel ita diverſæ, ut de diverſis non contenderent) is multum à ratione ab errabit. Neque enim, poſt repudiatum à *Judæis* Chriſtianiſmum, eorum mores a Chriſtianis ſua ſponte receptum iri, quos quotidie perſecutores experiebantur, ulla ratio eſt. Et eſt tanta animorum, ſtudiorum, ſententiarum inter homines, cum de rebus humanis agitur, differentia, ut in eas Leges, quas Eccleſiis receptas fuiſſe demonſtratum eſt, ſponte hominum, nullo Religionis vinculo ad conſentiendum aſtrictorum, conſenſum obtineri potuiſſe putare, idem ſit, ac hoc univerſum ex concurſu atomorum *Democriti* vel *Epicuri* exiſtere potuiſſe exiſtimare. Adeo a communi hominum ſenſu abhorret, quod, quantum a communi Chriſtianorum Fide abhorreat, ex eis quæ de jure Apoſtolatus præmiſimus, accipiendum eſt. Itaque, Eccleſiæ Leges ſpontaneo Chriſtianorum conſenſu obtinuiſſe, eatenus verum eſt, quatenus, eos ſua ſponte Chriſtianos fuiſſe, verum eſt.

est. Nam factis semel Christianis, quibus Ecclesiæ communio colenda est, necessario agnoscendæ sunt Leges, quibus in dubium vocatis, necesse est Ecclesiæ communionem periclitari. Exemplo est quod refert *Plinius*, Libri X. Epist. XCVII. ad *Trajanum* de *Christianis*; solitos *Sacramento se obstringere, ne furta, ne latrocinia, ne adulteria committerent, ne Fidem fallerent, ne depositum negarent.* Hoc me olim de Eucharistiæ Sacramento intellexisse non pœnitet; quod vinculi vim habere, ad universum observandum Christianismum, non est obscurum. Nec aliter videtur intellexisse *Tertullianus Apologet.* cap. II. cum retulisse *Plinium* refert, *præter obstinationem non sacrificandi, nibil aliud se de Sacramentis* (sic recte legit Heraldus) *eorum comperisse, quam cœtus antelucanos, ad canendum Christo ac Deo, & ad confœderandam disciplinam, homicidium, adulterium, fraudem, perfidiam, & cætera scelera probibentes.* Καὶ βούλεται διαβαλεῖν τὴν χριστιανῶν καλουμένην ἀγάπην πρὸς ἀλλήλους, ὡς ἀπὸ κοινοῦ κινδύνου ὑφισταμένην, καὶ δυναμένην ὑπερόρκια. Sic lego apud *Orig.* in *Celsum* II. agapas Christianorum in calumniam conjurationis adversus Rempub. trahentem; Hoc enim esset *Homericum* illud, ὑπερόρκια δηλήσασθαι. Cœterum neque agapæ eorum, neque Eucharistia, ipsorum consensu, sed Domini & Apostolorum traditione constabat. Verum nisi in eis, quorum auctoritatem secuti Christiani facti sunt, Legum Ecclesiæ condendarum potestatem agnovissent Fideles, nunquam in eas Leges consensum fuisset, quas Ecclesiis agnitas fuisse ostendimus. Igitur Apostoli Domini & Discipuli, cum *Judæi* ipsi, *Judæos* ad Fidem adducere vellent, nihil prius habuerunt, quam ut eorum instituta, eundem verum Deum colentium, ad Deum ex institutis Christianismi colendum traducerent. Quæ ut, eorum auctoritate, a quibus Ecclesiis tradita sunt, apud Christianos obtinuerunt, non eorum a quibus Synagogæ; Ita, postquam ad Ecclesiam Synagogam adducendi spes evanuit, necesse est, eorum mores parcius apud Christianos obtinuisse. Sed qui

qui Apostolorum jus in Ecclesiam supremum agnoscit, insanus sit, si Ecclesiæ Leges aliunde quam ab Apostolis profectas credat. Ac proinde tempore sequiores ab Apostolorum successoribus.

Recepta à Judæis Fide, quatenus eos Lex tenuisset.

Quod autem quæsitum est, si Christianismum recepissent *Judæi*; ac proinde si *Judæorum* stetisset Respub., quæ propter repudiatum Evangelium perdita est; quidni Legibus *Mosaicis*, quod erat ejus populi jus civile, mores ejus, quamvis Christianismum profitentis regerentur? Quod negare non poterit, qui agnoscit, eandem esse rationem juris civilis aliarum Gentium Christianismum profitentium; Respondendum est, non magis potuisse *Judæos*, agnito Evangelio, terram promissam veteris Fœderis jure obtinere, quam regnum Cœlorum expectare. Cum igitur pars sit Christianismi unius Ecclesiæ Communio; eodem jure Ecclesiastico, quo Ecclesiæ unitas continetur, non minus *Judæos* Christianos factos, quam reliquos Christianos victuros fuisse. Quod si Deo visum fuisset, *Judæis* ad Fidem adductis, terram promissam (vel eo jure, quo sub *Romanis* contenti vivebant, vel quo sub Regibus olim suis eam obtinuerant) indulgere; Neque enim hoc facere ejus Fœderis Lege tenebatur, quæ portantibus Crucem Christi vitam æternam, pro terra promissa, ex observata *Moysi* Lege, substituebat; Tum vero nihil aliud quærendum fuisset, quam quatenus *Judæis*, ad civilem vitam, observanda *Moysi* Lex fuisset; ad Ecclesiæ Leges & instituta observanda non aliter obligatis, quam reliqui Fideles, qui Legibus Patriis Civilem vitam transigunt.

CAP.

CAP. XI.

De jure pellendi Communione Ecclesiæ eos qui a Fidei Lege desciscunt.

De Excommunicandi Potestate, & Verbis Domini.

SI ratione susceptæ Legis Christianæ conceditur baptismus, & in eo concedendo cernitur clavium Ecclesiæ potestas; quoties manifestum est susceptam Legem non impleri, sed violari editam professionem, in eis quæ sinceritati ejus non consistunt, quomodo claves Ecclesiæ habeant, quibus non liceat, quos ob editam professionem receperint, ob violatam, Ecclesiæ Communione pellere? Et tamen de verbis, quibus hactenus visus est Dominus hoc jus Ecclesiæ tribuisse, nunc magnæ lites sunt. *Mat.* XVIII. 15—19. *Si peccaverit in te frater tuus, age, solus solum culpæ argue: Si te audiverit, lucrifecisti fratrem tuum. Si te audire noluerit, sume tecum unum aut alterum, ut in ore duorum aut trium testium firmum sit omne verbum. Quod si ipsos audire neglexerit, dic rem Ecclesiæ. Si Ecclesiam etiam audire neglexerit, sit tibi instar Ethnici & Publicani. Amen dico vobis; Quodcunque ligaveritis in terris, ligatum erit in cœlis, quodcunque autem solveritis in terris solutum erit in cœlis. Rursus dico vobis; Si duo vestrum consenserint in terris, de re quacunque petenda, præstitum iri eam a Patre meo in cœlis. Ubi enim duo vel tres in meo nomine convenerint, ibi sum ego in medio ipsorum.* Et sane non est mirum, hoc rerum Christianarum statu quem videmus, omnes Christianorum offensas, & injurias, sibi invicem factas, ab Ecclesia judicari, mirum videri. Nam, *si peccaverit in te frater tuus*, ad omnes se extendit. Asserendum tamen est, hoc esse quod Dominus his verbis instituit; Asserendum autem perspicuo duorum Apostolorum testimonio. *Audet aliquis vestrum,* ait S. Paulus 1. ad Cor. VI. 1. *adversus alterum rem habens, sub iniquis, non sub Sanctis judicari?* Nisi Lex fuisset Christi-

anis posita, ne lites suas ad tribunalia Ethnicorum deferrent, quæ audacia fuisset, injuriam jure publico revinci? Itaque, quanto copiosius hoc agit in sequentibus Apostolus, tanto est manifestius, institutos ad præceptum Domini fuisse, quos ob violatum Domini præceptum reprehendit. Jacobus autem, cum Ecclesias Judæorum Fidelium reprehendit, quod divites in cœtibus suis, honoratiore loco quam pauperes sedere juberent II. 2. num rationem ejus loci, quem quisque in seculo obtinet, in sacris haberi vetat? Sane ad existimationem Christianismi non facit, hujus seculi statum ab ea everti. Aliud videtur ipsum συναγωγῆς vocabulum significare. Nimirum, quod Judæis in usu erat, in Synagogis jus dicere, idem Christianos factos usurpasse. Solitos Judæos flagrorum supplicium Lege *Deut.* XXV. 1, 2, 3. statutum in Synagogis irrogare, *Mat.* X. 17. XXIII. 3, 4. *Marci* XIII. 9. *Act.* XXII. 19. XXVI. 11. legimus: ut & apud Epiphanium Hær. XXX. & Eusebium. Nimirum, ubi jus dicebatur. Maimonides enim de juramentis cap. IX. de vi juramenti in Synagoga editi loquitur; scilicet sedente consistorio. Tum in sequentibus Apostolus; *Nonne*, inquit, *discrimen fit inter vos, & malarum cogitationum judices facti estis?* Et statim; *si personas accipitis, peccatis, reprehendente vos Lege.* Scilicet Levit. XIX. 15. *personas accipere in judicio* vetante. Itaque divitem in causa sua agenda sedere, stare autem pauperem, diserta Judæorum constitutione vetitum est, Maimonides de Synedrio, cap. XXI. & hoc est, quod initio capitis Apostolus, *fidem Christi cum personarum respectu habere* vocat. Quid manifestius dici potuit, Christianorum causas a Christianis judicandas fuisse? Non est igitur laborandum, quod Excommunicationi subdatur à Domino, qui Ecclesiæ sententiæ non stet. Neque enim pars fuerit Ecclesiæ, nisi observatis ejus Legibus: Neque est quo cogantur Christiani Leges ejus observare, nisi negata Ecclesiæ communio. Neque non magnum peccatum fuerit, contumaciam suam Ecclesiæ saluti antehabuisse.

buisse. Illud tenendum est, ut excommunicationem pœnam ejus peccato assignasse Dominus videri debeat, qui Ecclesiæ judicio non obtemperet, ad Ethnicorum Tribunal Fidelem trahat; satis esse, tantum ejus scandalum esse posse, ut Ecclesiæ communione carere debeat. Est enim affirmativum excommunicandi præceptum; quod ita locum habet, si res postulet. Nam si valere possit, ad puritatem Fidei facit; quod non valet, adversus Unitatem Ecclesiæ. Itaque satis est, nihil esse, cur ad seculares Fidelium inter se causas extendendus non sit verborum Dominicorum sensus. Cum autem subdit Dominus, de consensu precantium, ejusque apud Deum viribus, videtur tollendi peccati per Ecclesiam rationem innuere; quæ, ut pœnitudine peccatoris, sic Ecclesiæ intercessione constare putanda est. Nam etsi singulorum offensas tantum meminit; tamen, de peccatis in Deum eo magis intelligendus est, quo manifestius est in eis vinculum, quo Dei fiunt debitores; cujus solvendi vinculi Ecclesiæ suæ potestatem indulget.

Ex Apostolis de tradendo, Satanæ, *& de* Anathemate.

Sed hæc si ita se habent, omnis pœnitentiæ in Apostolorum scriptis mentio, excommunicandi potestatem Ecclesiæ asseret. Apostolus, eum qui patris uxorem duxerat *tradi* jubet *Satanæ, in carnis interitum, ut Spiritus salvus sit in die Domini,* 1 ad *Cor.* V. 5. tum, de vitandis excommunicatis permulta subjicit. *Tradi Satanæ* eum qui Ecclesiæ communione prohibetur, si à Deo est Christianismus, dubitari non potest. Nam si Christianorum cœtibus Deum præsentem interesse, etiam Ethnici diffiteri non poterant, 1 ad *Cor.* XIV. 24, 25. propter eam scilicet *Spiritus manifestationem*, quam Apostolus prædicat, 1. ad *Cor.* XII. 7. quamque ejus temporis gratiæ afferebant; Ecclesiæ alienos Satanæ subesse exploratum esse debet Christianis. Itaque cum, Christianos *de eis qui intus sunt* judicare, subjicit Apostolus, manifestum est, quam pœnam Ecclesiæ judicium designet. Sane, qui minus ex institutis Christianismi viverent, eos *notari* vult Apostolus, ita ut abstinerent alii eorum familiaritate,

miliaritate, donec *pudefierent*, 2 ad *Thess.* III. 6--14. *vitari* autem, qui ſcandala doctrinæ traditæ crearent, ad *Rom.* XVI. 17, 18. cum excommunicatis autem *ne cibum quidem ſumi* 1 ad *Cor.* V. 11. Leviori verbo, *Titum* III. 10. hæreticum hominem, *poſt unam & alteram admonitionem*, παραιτεῖσθαι jubet. Sane in Gloſſis Cyrilli, παραιτοῦμαι *excuſo, recuſo, evito.* Sed in vetere Gloſſario, *evito* φυλάττομαι, φεύγω. Gnoſtici, de quibus intelligendus eſt S. Judas, Chriſtianos ſe ferebant, ut ab Eccleſia Chriſtianos ad ſe traherent. Itaque 11, 12, *perire* eos *in contradictione Coræ, maculas eſſe in eorum Agapis, una convivantes, & ſine timore ſeipſos paſcentes.* Ut 2 *Pet.* II. 24. *ineſcari ab eis, carnis libidinibus, inſtabiles animas.* Cum autem Judæ v. 19. ἀποδιορίζοντες ἑαυτοὺς appellantur, manifeſtum eſt quid ſibi velit *contradictio Coræ.* Itaque *timore ſervari* quoſdam eorum jubet; ſanitatis ſcilicet capaces v. 23. ita tamen, ut etiam *veſtem carne inquinatam odio haberent*; demonſtrato ſcilicet, quanto eſsent Eccleſiæ odio eorum turpitudines. De eiſdem Johannes II. 10, 11. *Eum qui doctrinam traditam non profiteatur, nec in ea maneat, tecto recipere, ſalute impertire* vetat, ne *ſocii ſint operum ipſius.* Nam. v. 7. impoſtores memorat, qui *Jeſum Chriſtum in carne veniſſe* negarent; quod de Simonis & Cerinthi Hæreſibus, multo ante cæptis, verum eſſe novimus. Itaque cum eos qui *aliud Evangelium afferunt anathema* eſse jubet Apoſtolus ad *Gal.* I. 8, 9. cum eos qui *Dominum Jeſum Chriſtum odio habeant anathema* eſſe *maranatha*, 1 ad *Cor.* XVI. 22. manifeſtum eſt, quo loco haberi eos velit, ab eis quibus manifeſti fuerint. Non quod Dei vindictam eis imprecetur, aut imprecari Fideles velit. Sed quod, vitando eorum conſortio, haberi a ſe eos, tanquam Dei vindictæ obnoxios, oſtendere Chriſtianos velit. Alludit nimirum *Enochi* Prophetiam, quam S. Judas, de ſuis agens Gnoſticis, appellat; venientem nimirum ad judicium Dominum primo quovis tempore ipſis expectandum *Judæ* 14, 15. quod S. etiam Paulus,

de

de Deo ab *Esaia* commemoratum XLV. 2, 3. de Christo interpretatur, ad Rom. XIV. 11. quia, Deum omne judicium Christo tradidisse, docet Evangelium. Sed quod Apostolus incestum *Satanæ tradi* jubet, quod Hymenæum & Philetum à se *Satanæ traditos* memorat, *ut discerent non blasphemare*, 1 ad *Tim.* I. 20. aliam atque aliam vim habet, prout resipiscere ipsos ponimus, vel non resipiscere. Nam nisi resipiscerent, quid mirum est, obnoxios fuisse corporalibus spirituum malorum incursionibus; quibus, non minus quam sanandorum morborum miraculis, Ecclesiæ concessis, demonstrabatur Deus Ecclesiæ suæ præsens? Hoc igitur erit, *ut discant non blasphemare*, hoc erit, *ad interitum carnis*; Nimirum, si non resipiscerent. Quod si resipiscerent, tum vero sequebatur voluntaria corporis, agenda pœnitentia, afflictatio, quæ *ad interitum carnis*, ejus superbiam castigando, spectabat & ipsa. Sed, sive inflictis malorum spirituum incursu plagis admonitus resipisceret, sive resipiscens, carnem sibi contundendam sumeret; Utrobique locum habet *interitus carnis*, *ut spiritus salvus sit in die Domini*. Itaque non obstat sententia veterum, quæ posterius hoc sequitur, recentiorum sententiæ; qui, recte observata temporis Apostolici consuetudine, perhibuisse tum Ecclesiæ suæ testimonium putant Deum, excommunicatis, corporalibus plagis castigandis. Nam pœnitentiam actam ab incesto, clarissime docet S. Pauli 2 ad *Cor.* VII. 5 -- 11. indulgentia; cum Tertullianum omnes rejiciant, de eodem agi negantem, propter expressa Apostoli verba; *scripsisse se ut ipsos probaret* testantis.

Idem probant, quæ Pœnitentiam & veniam difficilem ostendunt.

Nec minus clarum est, de reconciliando Ecclesiæ eo qui fidem negaverit, agi ab Apostolo, ad *Ebr.* VI. 1 -- 6. Mihi quidem multis abhinc annis visum fuit, Apostolum, reditus ad Ecclesiam spem omnem illis præcidere; non quasi non liceret, sed quasi non expediret Ecclesiæ, paratum ipsis reditum ad Ecclesiam per pœnitentiam declarare; Cum tamen interdum, periclitante unitate, Ecclesiæ expedire

dire posset. Hoc enim intelligendum est in causa incesti Corinthii extitisse; manifeste docente Apostolo, cum, quod indulserat, *ipsorum* quidem *causa, Christi autem respectu, indulsisse* se scribit, *ne lucro simus Satanæ, cujus technas*, inquit, *non ignoramus.* Neque enim huic obstat, quod à desperatione ipsum servatum velle se dicat; in quo etiam Satanæ artes versari potuisse, manifestum est. Nam hæc desperatio, quid aliud, quam unitatem Ecclesiæ, à desperatis ejus partibus periclitaturam minatur? Unde, quos primo *inflatos, lugere* noluisse reprehendit, ut *tolleretur ex eis qui hoc fecerat* 1 ad *Cor.* V. 2. eos se *innocuos in hac re probasse* scribit 2 ad *Cor.* VII. 11. nimirum quod, prævalente meliori parte, ut prius deteriori, ejus factum utrobique Ecclesiæ imputandum esset. Atqui ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν, apud Apostolum ad Ebræos, merito visum est id significare quod XII. 17. *Esauus* dicitur, *locum pœnitentiæ non invenisse*; stationem scilicet, & locum, reconciliando per pœnitentiam, Ecclesiæ, debitum. *Et manere nullum amplius ei sacrificium* X. 26. secundum instituta Hebræorum, apud Maimonidem *de parandis victimis* III. 3, 5. quæ pro Ethnicis sacrificari jubebant, pro Apostatis vetabant. Nam quod & ædes sacras, & distinctas ordinibus, in conventibus sacris, sedes habuisse tum temporis Fideles, cum hæc scripta sunt ab Apostolo, præfracte viri docti negant; contradici non potest Apostolo, *idiotarum locum* memoranti disertis verbis, ab Ecclesiæ Rectorum locis distinctum. Tum, qui Gentiles Fidelium cœtus ingredi solitos ostendit, satis probat, stata illis fuisse loca sacrorum cætuum. Vide 1 ad *Cor*, XIV. 16, 23. 24. Commentarius Ambrosianus; *Traditio est Synagogæ quam nos vult sectari, — ut sedentes disputent; Seniores dignitate in Cathedris, sequentes in subselliis, novissimi in pavimento super mattas.* De Synagogis vera hæc esse, multis ostendi posset. Vide Maimonidem de *Oratione & Sacerdotum benedictione* XI. 4, 5. Sed hoc, nisi fuissent tum Ecclesiæ, locum apud Fideles non haberet. Verum enimvero, non occurrebat

bat tum temporis, quam multi gravissimi Ecclesiæ scriptores hunc locum Apostoli, ad reconciliationem per iteratum baptismum restrinxerint; eamque ab Apostatis sperari vetitam ab Apostolo, (sed ejus loco laboriosam pœnitentiam subeundam) quæ baptizandorum conscientiæ relinquebatur, quam seria esset, quod de eis, qui adhuc extra Ecclesiam essent, non judicaret Ecclesia. Horum testimonia diligentia *Joannis Morini* sub uno aspectu posuit, de Pœnitentia III. 7. ne necesse mihi sit actum agere. Et sane, videtur omnino fatendum, ἀνακαινισθῆναι εἰς μετάνοιαν proprie de eis dictum iri, si qui secundo baptizarentur; sicut ἐγκαινισθῆναι εἰς μετάνοιαν, de iis, quos primo, sive *doceri* pœnitentiam agere, sive *dicari* pœnitentiæ agendæ intelligas; quorum utrumque τὸ ἐγκαινισθῆναι significat. Tum, qui secundo baptizarentur, in eis *secundo jactum iri fundamentum pœnitentiæ a mortuis operibus*; qualia sunt, scilicet, opera infidelium; *fideique erga Deum*, & *doctrinæ baptismorum, impositionisque manuum*; qua nempe, cum catechizarentur initiandi, cum benedictione per manuum impositionem dimittebantur; id est cum oratione, ut suo tempore idonei essent qui baptizarentur. Hujus etiam pœnitentiæ, id est, quam conscientia sua teste agerent *competentes*, locum habebat Ecclesia: Et cum baptizatos ad Eucharistiam vocaret, sacrificium se putabat pro eis offerre; quod reliquum esse Apostatis negat Apostolus. Itaque omnino statuendum videtur, recte probatos Ecclesiæ Patres respondere Novatianis, negare Apostolum reditum ad Ecclesiam Apostatis, per Baptismum. Nam & in XII. 16, 17. *Profanus instar Esau, qui uno pastu primogenituram suam vendit*; quis erit, nisi qui jus hæreditatis cœlestis pane seculi vendat? Et quod *Pœnitentiæ locum non invenit*; non minus ad Competentium, quam ad Pœnitentium in Ecclesia *locum* referri potest. Sane, quod *spontaneum peccatum*, generali vocabulo appellat, X. 26. id & ibi restringit ad Apostasiam, cum, *post agnitionem veritatis receptam*, locum ei tribuit; & v. 29.

cum

cum *Filium Dei conculcare*, & *Sanguinem Testamenti, quo sanctificatus est, pro communi habere, & Spiritum gratiæ contumelia afficere* scribit eum qui id faciat. Denique cum ipsos admonuisset,quantum etiam tum passi essent, ne à Fide discederent; Concludit, *non esse eos defectionis ad interitum, sed Fidei, ad salutem.* Ac recte hac ratione *unum Baptismum* prædicaverit Apostolus ad *Ephes.* IV. ℣. eo sensu quem veteres Ecclesiæ scriptores intelligunt, cum Baptismum repeti nolunt;Nimirum rite datum.Sed hæc ita vera sunt,ut redeundi spem ad Ecclesiam per laboriosam Pœnitentiam, non negaverit quidem Apostatis Apostolus, sed nec indulserit, neque indulgeri jusserit; Nimirum, quod inde ortam Novatianorum Sectam constet: Et, diu postea laborasse hanc Epistolam de Fide Scripturæ divinitus inspiratæ, apud Ecclesiam Romanam; Quod suo loco, multis S. Hieronymi testimoniis manifestum fiet. Huic sententiæ testimonium reddit Apostolus, cum 1 *Jo.*V.16. *esse peccatum ad mortem* scribit, *pro quo orare ipsos non jubeat.*Neque enim potest de eo peccato intelligi, quod Ecclesiæ manifestum esse non possit; Scilicet, quo negetur veritas, quam, sola conscientia noverit contradicente conscientia negari. Nam, quomodo judicet Ecclesia, quis hoc peccatum commiserit? Itaque de Apostasia loqui videtur etiam Joannes; quam Ecclesiæ precibus, per Pœnitentiam, Communioni restitui, *non jubeat* quidem, sed *neque vetet.* Nam quod ejus verba; *si quis videat fratrem ad mortem peccare, petat a Deo*; singulorum precibus legem ponere videntur; Sane *Jacobus* etiam V. 16. *confitemini alterutri peccata vestra*, inquit,*& orate pro alterutro, ut sanemini*; Postquam *arcessi ad laborantes, Presbyteros Ecclesiæ* jussisset, *orarique pro eis, & oleo eos ungi*; addens, *sanatum iri, & remissum ipsis iri peccata.* At, qui remissum iri peccata pollicetur, pro quibus orent Presbyteri, nota fieri supponit, pro quibus orent. Et cum præterea, *confiteri etiam fratribus peccata jubet, ut orent pro eis*; sive recuperata valetudine pœnitentiam agi jubeat, sive in levioribus fra-

trum

trum consilio contentos esse; manifesto reconciliationem per Ecclesiæ claves astruit. Sane Apostolus idem ad *Gal.* VI. 1, 2. sic scribit; *Fratres, si quis lapsu aliquo occupatus fuerit, qui spirituales estis instaurate hunc hominem, cum spiritu mansuetudinis; spectians teipsum, ne & ipse tenteris.* Spiritualibus gratiis præditos ad instaurandorum lapsorum officium vocat. Neque mirum; quo tempore, etiam plebe conscia gesta omnia per Ecclesias, ex Scripturis manifestum est. Quo minus mirum fuerit, si ad fratres referre jubeant Apostoli causas, quæ fratres solicitos haberent; etsi subditos Ecclesiæ, quam astruximus, auctoritati. Atqui omnis institutæ Pœnitentiæ, in Apostolorum Scriptis significatio, excommunicandi potestatem prædicat. Nam Pœnitentia nihil aliud est, quam restituendæ communionis via ac ratio.

Consensus Ecclesiæ ab initio.

Quod ad Ecclesiæ consensum attinet, haud diu post excessum S. Joannis, discessit ab Ecclesia Montanus, partim ea de causa, quod adulteris veniæ spem indulgeret; ut ex Tertulliano discimus, qui ejus partes secutus est; Centum aliquot post annis Novatianus, quod Apostatis; scilicet qui sacrificassent. Et tamen negatam adulteris veniæ spem ab initio, præter ea quæ ex Apostolorum scriptis producta sunt, (quæ pro se, in eum quem exposui sensum, interpretabantur utriusque Sectarii) *Cyprianus Epist. ad Anton.* de quibusdam Africæ Episcopis testis est; à quibus reliquos propterea non discessisse ostendit. Tum Irenæus l. 9. mulierem quandam memorat, à Marco hæretico seductam, & pollutam, ætatem in peccato suo deflendo transegisse. Nam Eliberitani Canones complures, peccatis quibusdam ante mortem, aliis in morte etiam, communionem negant, Vide Canones XII. XVII. XVIII. LXXI. LXXIII. Nec potest videri Novatianus hoc postulaturus; qui Montanum, eandem ob causam, ab Ecclesia abdicatum videbat, quamvis se ac suos Prophetas ferret; nisi in Ecclesia Romana, multis de re tanta fluctuare contigisset. Sane Pastoris liber videtur viris doctis Novatianismum sapere; quia

in Ecclesia Romana ante Novatianum scriptus, de re nondum definita duriuscule scribit. Vide quæ Barthius ex Adversariis suis, editioni hujus libri suæ adtexuit. Sed audiamus Innocentium P. I. nequis extra aleam positum dubitet, quod contendimus; *Ad Exuperium Tolos. 2. Et hoc quæsitum est, quid de his observari oporteat, qui post Baptismum omni tempore, incontinentiæ & voluptatibus dediti, in fine vitæ suæ extremo pœnitentiam simul & reconciliationem communionis exposcunt. De his observatio prior durior, posterior, interveniente misericordia inclinatior est. Nam consuetudo prior tenuit, ut concederetur eis pœnitentia, sed communio negaretur. Nam cum illis temporibus crebræ persecutiones essent, ne communionis concessa facilitas homines, de reconciliatione securos, non revocaret a lapsu, negata merito communio est, concessa pœnitentia, ne totum penitus negaretur; Et duriorem remissionem fecit temporis ratio. Sed postquam Dominus noster pacem Ecclesiis suis reddidit, jam depulso terrore, communionem dari abeuntibus placuit, & propter Domini misericordiam, quasi viaticum profecturis; Ne Novatiani hæretici, negantis veniam, asperitatem & duritiam subsequi videamur.* Nam qui reconciliatos Communioni in fine vitæ pœnitentes testis est, ut à Novatiani duritie discederetur, is eum antiquiorem fuisse rigorem agnoscit, à quo quia discedere noluit Novatianus, ab Ecclesia discessit. Et est imprimis notandum, Novatianos, Constantino M. in Concilio Niceno, negatæ reconciliationis causam edidisse, *peccatum ad mortem* S. Joannis; apud Socratem & Sozomenum locis mox indicandis. Quod argumento est, locum Apostoli de Apostasia tunc intellectum. Neque enim eo magis vel Montano vel Novatiano veniam dabat Ecclesia, solventi Unitatem Ecclesiæ hoc prætextu, postquam de lapsis omnibus recipiendis, ab omnibus consensum fuerat: Neque eo minus Schismatis rei erant; quamvis non deessent, qui in unitate Ecclesiæ, communionem in morte negarent. Nam neque ipsi de salute hujusmodi peccatorum desperabant; sed à Dei misericordia, non ab auctoritate Ecclesiæ,

peccatum

peccatum communione indulgenda solventis, sperari volebant; *Socrates Hist.* I. 7. *Sozom.* I. 23. *Tertull. de Pudicitia* cap. XIV. *Orig. in Matt.* XVIII. 18. *Tract* 7. Hinc postmodum, qui semel Pœnitentiam egissent, in idem crimen relapsi, non poterant per Pœnitentiam restitui, *Concil. Tolet.* X. *Can.* XI. *Eliber. Can.* III, & VII. *Ambros. de Pœnit.* II. 10, 11. *Innoc.* I. *Epist.* I. *S. August. Epist.* L, & LIV. Ut à rigore suo, introducto in Ecclesiam seculo, paulatim discessisse videatur Ecclesia. Cæterum, sive ita se res habeat, sive minus, si nulla Pœnitentia, nulla excommunicatio penes Ecclesiam alio jure fuisset, quam consensus spontanei; vel minimam hujus rigoris partem existere potuisse, vel tantas contentiones de eo retinendo, quis credat? Nam, cum hinc discesserimus, quis ullam Ecclesiam, ullibi terrarum, quovis seculo nominet, quæ peccatorum per Pœnitentiam reconciliationem non coluerit? Atqui, quibus negabatur reconciliatio, ii manebant excommunicati; quibus concedebatur, ab iis suscipiebatur Pœnitentiæ medicina. Adeo manifestum est, agnitam ab initio, universo nomini Christiano jus pellendi communione Ecclesiæ.

Cerni hoc Jus pellendis Ecclesiæ Hæreticis.

Sed hoc ad Hæreticos præsertim attinet. Notum est illud Polycarpi ad Marcionem, agnosci ab eo postulantem; *Agnosco te primogenitum Satanæ.* Tum quod Irenæus, ex ore ejusdem, refert; S. Joannem, ne in balneo quidem, lavante Cerintho, durare voluisse, Subjicit autem III. 3. *Tantum Apostoli & eorum Discipuli habuerunt timorem, ut neque verbo tenus communicarent alicui eorum, qui adulteraverunt veritatem. Quemadmodum & Paulus ait; Hæreticum hominem, post unam & alteram correptionem devita: Sciens quoniam perversus est qui est talis, & a seipso damnatus*; Nimirum, sive contra baptismi sui professionem faciendo: Sive sponte sua deserendo Ecclesiam, ut Hieronymus exponit. Nam propterea, Hæreticum hominem *a se ipso damnari*, recte interpretatur, post Tertullianum & Cyprianum, quod cum alia peccata pellantur communione, judicio Ecclesiæ, quicun-

que Ecclesiæ communionem sponte deserunt in seipsos sententiam dicant; Quamvis secuta Concilia, cum damnant eos quos pellunt Ecclesiæ communione, in seipsos dictam sententiam ab eis dicant, qui, sponte à Fide recedentes, causa sibi sint cur damnentur. Irenæus rursus III. 4. *Cerdon autem qui ante Marcionem, & hic sub Hygino, qui fuit octavus Episcopus, sæpe in Ecclesiam veniens, & exomologesin faciens, sic consummavit; Modo quidem latenter docens, modo vero exomologesin faciens, modo vero ab aliquibus traductus, in his quæ docebat male, & abstentus est religiosorum hominum conventu*; Nimirum, etiam limine Ecclesiæ prohibitus. Marcionem item Tertull. *de Præscript. cap.* XXX. quem primo communione prohibitum Romæ, Epiphanio, in hæresi ejus, credimus; semel atque iterum, tum receptum, tum pulsum; postquam ea Lege reconciliari meruisset, ut socios suos ad Ecclesiam reduceret; mortuum refert, priusquam hoc obtinuisset. Recte igitur Vincentius Commonit. I. Paulum ad Gal. I. 8, 9. exponit; *Anathema sit*, inquit, *id est separatus, exclusus, ne unius ovis dirum contagium innoxium gregem Christi venenata contagione contaminet.* Et postea, eundem tractans Apostolum 1 ad *Tim.* VI. 20. *quid est vitare? profanam* scilicet *vocum novitatem*; *Cum hujusmodi ne cibum quidem sumere. Quid est vitare? Si quis ad vos venit, nec hanc doctrinam affert, nec tecto recipere, nec bene precari.* Nimirum ut Cyprianus, Epist. LXXIII. de Marcione intelligi vult quod 1 *Joh.* IV. 2. Antichristi spiritus hæreticis tribuitur; Ita hic de eisdem intelligit, quæ ex secunda ipsius Epistola retulimus. Itaque Apostolos non aliter ex nostra sententia exponi vides, quam eos vetustissimi Ecclesiæ doctores intellexerunt.

Neque obstare Martyrum Indulgentias.

Sed ex his constare potest, nimis infirmum esse quod objicitur; Martyres ac Confessores solitos lapsos communioni restituere, cum in carcere, consummationem expectarent, Tertull. *de Pudic. cap.* XXII. *Ad Martyres cap.* I. Cyprian. *Epist.* X. XI. XVII. XXVIII. & alibi sæpius. Tum,

cum

cum Joannes, Monachus Ægyptius, Theodosium minorem excommunicasset, absolutione Episcopi non contentum Imp. idem a Monacho obtinuisse. Quasi Ecclesia excommunicando nihil majus faceret, quam quod Martyres vel Monachi infectum redderent. Observanda enim sunt verba Cypriani *Epist.* XII. *qui libellos a Martyribus acceperunt, & eorum prærogativa apud Deum juvari possint.* Ostendit enim sententiam Martyrum, instar fuisse *tribus prærogativæ* in Comitiis Romanorum; quod ejus judicium sæpius sequerentur reliquæ; quod tamen ipsis repudiare licebat. Sic, quæ tum erat Virginum, Martyrum, Monachorum in Ecclesia existimatio; non est mirum, postulari ab eis indulgentiam Ecclesiæ, quam ipsi non nisi *prærogarent.* Cæterum, quam minime tenuerit Ecclesiam, manifestum est ex Cypriano, tanquam seditiosos reprimente, & rem integram ad Ecclesias referente *Ep.* IX. XVII. XXII.

Idem consensus, de causis Fidelium Ecclesiæ Judicio terminandis.

Addendum est hic, non esse mirum, quod ex Scripturis probatum est, omnes omnino Christianorum causas judicio Ecclesiæ intra Ecclesiam terminandas fuisse ante Constantinum; Ac propterea pertinaciam Christiani, in trahendo fratre ad tribunal Ethnici judicis, crimen esse potuisse, ex auctoritate Domini excommunicatione vindicandum. Nam hoc si verum sit, non erit mirum, quacunque de causa, extra Ecclesiam ad judicium Ethnicorum delata, jus pellendi Communione Dominum Ecclesiæ indulgere. Atqui, & Judæorum Magistris, idonea hæc excommunicandi causa visa est, ut docet Maimonides: Et quod in plerisque causis, ab Ecclesiæ constitutione alienis, post Constantinum obtinuit, omnino in omnibus ante Constantinum obtinuisse censendum est. Nemo mihi ignotam Constitutionum Apostolicarum auctoritatem obtendat; Apud quem, II. 45, 46. ideo cavetur, ne Fidelium causæ ad Ethnicorum tribunalia veniant, ne contemneretur Ecclesia, quasi quæ neminem haberet finiendis suorum causis idoneum. Quod S. Pauli præceptum respicere manifestum est. Tum, secunda feria con-

sessus

ſeſſus haberi; ut extinctis querelis, nemo aliquid haberet, adverſus alium, quo minus communicarent Euchariſtiæ. Hæc ego opus non habeo, ante quintum à Chriſto ſeculum ſcripta contendere. Sed, qui tum ſcribebat, quæ ipſi viderentur Apoſtolis aſcribenda, non potuiſſe hæc Apoſtolis inſcribere, niſi conſtitiſſet, inſtitutum ipſum ab Apoſtolis Eccleſiæ proditum fuiſſe. S. *Cyprianus*, *Teſtim. ad Quirinum* III. 44. *Fideles inter ſe diſceptantes non debere Gentilem Judicem experiri*; *In Epiſtola* Pauli *ad* Cor. *prima*; *Audet quis veſtrum—*. *S.* Auguſtinus *in* Pſal. CXVIII. Conc. XXIV. *Conſtituit enim talibus cauſis Eccleſiaſticos Apoſtolus cognitores, in foro prohibens litigare Chriſtianos.* Conc. Carthag. V. *Cap.* I. *In principio ſtatuendum eſt, ut qui forte in Eccleſia quamlibet cauſam, jure Apoſtolico Eccleſiis impoſito, agere voluerit, & fortaſſe deciſio Clericorum uni parti diſplicuerit, non liceat Clericum in Judicium devocari eum, qui cognitor, vel præſens fuerit; Et nulla, ad Teſtimonium dicendum, Eccleſiaſtici cujuſlibet perſona pulſetur.* Ecce, jus *Apoſtolicum Eccleſiis impoſitum* vocat, quod, quatenus valere tum debeat, cum Imperatores Fideles eſſent, Magiſtratus, ſi forte, Gentiles, Eccleſia Eccleſiaſticis præſcribit; Hoc eſt, eis qui communicabant Eccleſiæ. S. *Gregorius Nyſſenus* in Vita S. *Gregorii Neocæſarienſis*, ad ejus arbitrium deferri ſolitas cauſas Fidelium ſcribit; Antequam eſſent poteſtates ſeculi Fideles. Itaque etſi ſuppoſititia eſt Epiſtola I. *Clementis*; quia tamen ætatem habet, quæ à *Ruffino* in Latinum verſa eſt, idcirco idonea eſt, unde nos Eccleſiaſtici moris originem & rationem diſcamus. Ibi ſic; *Si qui ex fratribus negotia habent inter ſe, apud cognitores ſeculi non judicentur; ſed apud* Preſbyteros *Eccleſiæ, quicquid illud eſt, dirimatur.* In ſuperioribus, Laicis has cognitiones mandandas ſcripſerat; quibus peccatum futurum, ſi hujuſmodi officia fratribus invicem negarent. Et hinc, in Libro *Pontificali*, ad *Clementem Petrus*; *Ego tibi committo, ut ordines diſpoſitores diverſarum cauſarum, per quos actus non Eccleſiaſtici profligentur, & tu*

minime

minime curis seculi deditus reperiaris. Sane, non minus per Laicos, quam per Ecclesiæ Presbyteros, profligari actus non Ecclesiastici potuerunt: Perinde atque S. Paulus *Judices sedere contemptos in Ecclesia* jubet; Potius scilicet, quam ut sub Ethnicis litigarent Fideles. Itaque & Clericos cognitores harum causarum exhibet Canon Carthaginensis; Inter Presbyteros, scilicet, & Laicos interiectos. His, Canonis *Africani* XV. verba accenseo; quæ apud Gratianum XI. Q. 1. *Can. Placuit.* post verba, *si locum suum obtinere maluerit*, sic leguntur; *Cui enim ad eligendos Judices undique patet auctoritas, ipse se indignum fraterno consortio judicat, qui de universa Ecclesia male sentiendo, de judicio seculari poscit auxilium; Cum privatorum Christianorum causas Apostolus ad Ecclesiam deferri, atque ibi determinari præcipiat.* Nam etsi Gratiani hæc verba esse velit *Christophorus Justellus*, quæ ex margine in textum irrepserint; aliter tamen fuisse Judicaturus videtur, si nostram disputationem ob oculos habuisset. Extat in calce Codicis *Theodosiani* Constitutio *Constantini de Episcopali Judicio*, quam esse suppositiciam, ex Commentario *Gothofredi* cognosces. Sed ita suppositiciam, ut multa ad rei veritatem accommodatissima exhibeat; Illam præsertim rationem; Quia *multa, quæ in Judicio captiosæ præscriptionis vincula promi non patiuntur, investigat & promit sacrosanctæ Religionis auctoritas.* Quod, scilicet, religio esset Fidelibus, celare Episcopos quæ ad causæ veritatem pertinebant; Unde expeditior finiendæ litis ratio. Itaque sub Imperio Christianorum Principum, quæ vis fuerit Judiciorum Episcopalium, ex eorum Constitutionibus, satis docet Commentarius quem dixi. Sed Constitutionibus eorum originem ascribendam non esse, sed Apostolico, vel Dominico potius instituto, quæ præmisimus ostendunt. Quod tamen institutum, ratione instituti cessante, si obtineat, non minus Fidelium potestatum indulgentiæ, quam originario instituto ascribendum est.

Potestatem

Quatenus jus Clavium per Legem obtineat.

Poteſtatem Clavium nullam Lege inſtitutam manifeſtum eſt; quod non Lege ſed Evangelio ſtet Eccleſia, cujus claves ſunt. Itaque non recte rationem ducunt, qui propterea Eccleſiæ excommunicandi jus eſſe negant, quod Synagogæ, *Moyſi* Lege, nullum fuerat. Nam cum Eccleſia Lege ſalutis æternæ conſequendæ ſtet, Synagoga terræ promiſſæ obtinendæ; quæ ſalutis aſſequendæ Legem, etſi tueretur, non tamen exigebat; merito Synagogæ communicabat, qui ſpem vitæ æternæ nullam profiteretur, non autem Eccleſiæ. Ego igitur contendo, qua ratione Synagoga jus gladii habuerit; (quo, Legem, ἐν τοῖς καιρίοις, violantibus, bona terræ promiſſæ adimeret) eadem Eccleſiam, communione privandi; quo, jure poſitus extra Eccleſiam, ſpe vitæ æternæ excideret. Nec libenter audio ſcriptores Eccleſiaſticos hujus rationis auctores, *Orig.* in *Levit. Hom.* XI. *S. Aug. Quæſt.* in *Deut.* 38. de Fide & operibus *cap.* VI. *Cyprianum*, alios, nugari videri, horum temporum in Scripturis interpretandis audaciæ. Cum enim dictum ſit, eos qui myſticum Veteris Teſtamenti ſenſum negent, Dominum & ejus Apoſtolos *Judæorum* ludibrio exponere; videant quam rationem reddituri ſint contemtui habitorum Eccleſiæ doctorum, in ea ratiocinatione, in qua, manifeſta eſt ejus analogiæ ratio, ſecundum quam Synagogæ reſpondet Eccleſia. Audiatur *S. Hieron. Epiſt.* I. *Et in veteri quidem Lege, quicunque Sacerdotibus non obtemperaſſet, aut extra caſtra poſitus, lapidabatur a populo; aut gladio cervice ſubjecta, contemtum expiabat cruore. Nunc vero inobediens, ſpirituali mucrone truncatur; aut ejectus de Eccleſia, rabido Dæmonum ore diſcerpitur.* Equidem & pulſos Paradiſo primos Parentes, & leproſos caſtris *Iſraelitarum*, quis dubitet in ejuſdem rei formam accipere; qui terreſtrem Paradiſum, qui caſtra *Iſraelis*, figuram vel Cœleſtis vel Terreſtris Eccleſiæ geſſiſſe agnoſcat? At, qui Apoſtolum nuptias protoplaſtorum in figuram communionis Eccleſiæ cum Chriſto recte expoſuiſſe concedat, is eandem rationem in Paradiſo obtinere non dubitet. Qui Apoſtolum,

postolum, capite quarto Epistolæ ad *Hæbræos*, requiem terræ Sanctæ per Jesum Nave in figuram cœlestis requietis; non dubitet eandem formam, sive castris in peregrinatione deserti, sive Jerosolymis in patriæ habitatione tribuere. Itaque quod, infantem die octavo non circumcisum, recisum iri populo suo in Lege Deus minatur, id totum, nisi umbram corpori coaptes, ad Ecclesiam ejusque populum non pertinebit.

Quatenus sub Lege.

Hic ego non nego, nullum fuisse sub Lege jus excommunicandi; Lege constitutum negavi. *Esdras*, cum à Rege Persarum potestatem accepisset *eradicandi* VII. 26. dividit *a Synagoga captivorum*, quibus minatur X. 8. Jus hoc, quoad Deum, a Lege repetebat, quæ capitalem pœnam constituebat, *Deut*. XVII. 12. Nam, cum capitalem pœnam alienis subditis irrogare non licebat, quam Princeps concederet, ea contentus erat. Cum Judæorum partim, ex Edicto Philometoris, Idolo sacrificassent, τοὺς ἀποχωροῦντας ἐξ αὐτῶν ἐβδελύσσοντο, καὶ ὡς πολεμίους τοῦ ἔθνους ἔκρινον, καὶ τῆς συναναστροφῆς καὶ εὐχρηστίας ἐστέρουν. *Apostatas suos abominabantur, & ut hostes Gentis damnabant, usuque & conversationis commoditate privabant.* Sic loquitur 3 *Maccab.* III. 25. unde interpretandum videtur, quod Razias, ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, τῆς ἀμιξίας κρίσιν εἰσενηνεγμένος ἰουδαϊσμοῦ dicitur, 1 *Maccab.* XIV. 38. *præterito tempore, de Judæorum cum Gentibus* (ac proinde cum eis qui Gentibus communicarent) *ἀμιξία decretum introduxisse.* Nam in Evangelio, etsi quid sit ἀποσυνάγωγον ποιεῖν; id est, quam pœnam post se traheret; non est adeo manifestum, tamen & in suos usurpatum a Judæis, & discipulis Domini prædictum novimus, *Jo.* IX. 34. XVI. 2. de Judæis autem hodiernis quid dicam? Quorum, de excommunicatione tum majori, tum minori, pleni sunt Doctorum libri. Illud unum notasse sat erit, excommunicationi obnoxium esse eorum constitutis, qui Judæum ad causam coram Ethnicis dicendam adegerit; Nimirum, si testimonio Judæi obtinue-

rit apud Ethnicum forum, quod per Judicia Judæorum obtineri non potuiſſet. Hæc enim eſt nona cauſa ex XXIV. propter quas excommunicationem minorem infligunt. *Maimonides de diſciplina Legis cap.* VI. Quod cum, ad unitatem in Judaiſmo conſervandam neceſſarium fuiſſe, experiendo cognitum fuerit, non fuerit mirandum, auctoritate Domini in Eccleſiam introductum fuiſſe; cum, Legis auctoritate qua dixi, apud Synagogam obtinuerit. Nec mirandum eſt excommunicationem Judæorum ſecularem pœnam fuiſſe, qui hujus ſeculi promiſſa a Lege expectarent; Nam, apud eum qui fidem Judaiſmi coleret, Exilii vim habebat. Non enim inde ſequitur, Eccleſiam, quæ excommunicet, pœnam hujus ſeculi, quæ hujus ſeculi poteſtatem nullam habeat, infligere. Nam, qui pellatur Eccleſia, quam Principis gladius non tuetur, is, cum hujus ſeculi incommodum nullum accipiat, poſſit injuriam, quam accepiſſe ſe fortaſſe putet, perſequenda Eccleſia vindicare. Non eſt igitur levi objectioni cedendum; Judæorum excommunicationem ſacris neminem prohibuiſſe; Ingreſſos Templum etiam excommunicatos: Nam qui minori ſuberat, ad eum nemini intra quatuor cubitos accedere licebat: Qui autem majori, ſeorſim a reliquis, in tugurio ſibi proprio degendum illi erat, ex conſtitutis Judæorum, *Arba Turim, ſive Shulchan Aruch, in Jore Deah, Hilcoth Niddui Vcherem.* Quid autem dicto inter Legem & Evangelium diſcrimini magis convenit, quam, ut tam domi quam in ſacris, pariter ab excommunicato abſtineretur ſub Lege: Sub Evangelio, in ſacris omnino, extra ſacra, quantum fert ſtatus ſeculi, quem Eccleſia ſupponit? Neque enim prodibat excommunicatus, ſine ſigno quo dignoſceretur, a Judæis. Levius adhuc eſt, quod, cum dicat Dominus, *Sit tibi inſtar Ethnici & Publicani*; neque Ethnicus neque Publicanus Judæis pro excommunicato eſſet. Eſt enim ſatis, ligatos ab Eccleſia vitandos Chriſtianis, ut Judæi Ethnicorum & Publicanorum conſortium vitabant. Nam in Dominum

minum murmurabant, quod cum Publicanis cibum sumeret; Christiani ipsi in Petrum, quod cum circuncisis, etsi unius Dei cultoribus, *Act.* XI. 2. Etsi sub Evangelio, Ethnicorum consortium, secundum S. Paulum 1 ad *Cor.* V. 11. vitandum non est; nimirum, ne lucrifaciendi eos occasio desit. Levissimum autem illud, quod, *ligatum & solutum* illud intelligitur apud Judæorum Magistros, quod factu licitum vel illicitum esset, ex Legis præceptis, & majorum Traditionibus. Nam si *ligatum* illud & *solutum* intelligitur, quod factu licitum est, vel illicitum; proinde, qui factu illicitum fecerit, *ligatus* intelligitur, qui licitum, *solutus*. Sane, si solutum illud ac ligatum fuerit, quod factu licitum est vel illicitum, alio quidem vocabulo appellandus veniet (פטור scilicet vel חייב) qui factu licitum vel illicitum fecerit; Sed ligandi jus ac solvendi latius pertinebit, (ad potestatem juris non solum dicendi, sed etiam condendi) Synagogæ ante Christum concedendum, Ecclesiæ post Christum asserendum. Nam *vinculi stabiliendi* locutio apud *Danielem* VI. 7, 8. Legis constituendæ vim habet. Et *vinculum stringendum*, sæpius *Num.* XXX. voti ligamen significat. Sane potestas juris dicundi, eadem est & juris condendi, in fonte quidem. Nam etsi summa potestas Jurisdictionem mandat, Legum ferendarum jus sibi servat; Fons est tamen juris dicundi ex Lege, juris per Legem condendi potestas. Quod in Christianismo ita obtinet, ut non ex præceptis Legis Mosaicæ, sed ex Lege Christianismi, & quod factu est, vel licitum vel illicitum perinde vel ligatum vel solutum; & qui fecerit, vel ligatus vel solutus intelligatur. Fallunt omnino seipsos, & in fundamentum Fidei, ab Apostolis adversus Judæos munitum peccant, cum Fide non Lege contingere justificationem disputant; quicunque *ligatum* & *solutum* perinde in Verbis Domini, ac in Judæorum Traditionibus intelligi volunt. Nam etsi condendi juris Synagogæ jus fuisse confectum est; Id tamen etiam disputatum est, hactenus tantum id juris

valuisse, ut ad communionem Synagogæ concedendam vel negandam pertineret; qua jus cujusque Judæi in terram promissam constabat. Sed qui per Fidem, non per Legem, contingere remissionem peccati disputant, adversus Judæos, non possunt intelligere, *ligandi solvendique* potestatem ita sibi indultam, quomodo Synagogæ indultam disputamus. Neque enim ita remittebant vel retinebant Rabbini, quæ factu licita vel illicita pronunciabant, ut apud Deum justus esset, qui illicitis abstineret, licita usurparet; nisi per Fidem, qua, Deo acceptum sciebat obsequium, quod ipse præstari volebat Synagogæ. Ipsa autem Lex erat Fidei, quam eis ferebant Apostoli, quibus Evangelium prædicabant, ex qua *licitum* factu vel *illicitum* censendum est, quicquid ipsa continet; Tum *soluti* vel *ligati*, sive *liberi* ac *rei* qui faciant. Tantum est in ejus locutionis expositione erroris, quæ verborum dominicorum sensum, ad amussim sermonis Rabbinici exigit. Scio hæc irrita esse, si respondeatur, ligandi solvendique jus idem Apostolis datum, quod Synagogæ fuerat; quatenus quidem Lex Evangelio respondeat. Sed hoc qui respondet, concedit quicquid est quod contendimus; Remittendi retinendique peccati jus, indulgendæ recusandæve Ecclesiæ Communionis jus continere.

Fideles suis moribus usos, stante Synagoga.

Denique quod primos Christianos, qui Gentibus Judæi habebantur, non alia excommunicatione quam Judæorum uti potuisse objicitur; haud scio an responsum mereatur. Neque enim dubium est, observanda fuisse Christianis Judæorum instituta, quatenus cum eis versandum ipsis esset; id est, quatenus spes esset ipsos ad fidem adducendi. Nam ab initio, nihilominus, culta ab ipsis fuisse inter se instituta Christianismi, manifestum est, *Act.* I. 13. II. 42, 46. III. 23. V. 42. VI. 2. XII. 12. *Jo.* XIX. 38. Quamdiu autem rejectus ubique non esset à Judæis Christianismus; (quod non statim factum, vel ipsa Actorum historia ostendit) non est quod putemus, potuisse à Judæis persecutionem moveri Christianis; De quibus persequendis, ipsis

inter

inter se non conveniret. Quamdiu autem non persequerentur ipsos Judæi, non est putandum, Romanis persequendi Christianos materiam fuisse. Novimus, quam levis visa sit Gallioni disputatio inter Judaismum & Christianismum; quam etiam Celsus apud *Orig*. CC. post annis, *de lana caprina* esse putat. Suetonius in Claudio *Cap*. XXV. cum eum, *Judæos, impulsore Chresto assidue tumultuantes, Roma* expulisse scribit; si Christianos & Christum intelligit, putandum est, excitatos ipsis tumultus à Judæis: Nec mirum tamen Aquilam & Priscillam, aliosque Christianos, odio Judæorum Roma exulare. Quod si Judæum quendam *Chrestum* tumultuatum velit; non tamen fuerint Christiani, ob Christianismum, obnoxii persecutioni Romanorum. Equidem vereor ne nimis solicitus videar, de rebus levissimis, conjecturisque, ex ignoratione mera discriminis Legem inter Evangelium, perpetuo omnium Christianorum consensui oppositis; quem, ratio secundum quam Lex Evangelio, Ecclesia Synagogæ respondere debet, omni erroris suspicione eximit.

CAPUT

CAP. XII.

De jure dispensandi facultates Ecclesiæ, conflatas ex Oblationibus Fidelium.

Jus Oblationum, ex Judæ Sacrilegio & Ananiæ.

NUnc, ut de ærario Ecclesiæ dicam, & tributis, quibus constabat; à Judæ loculis repetenda est ratio. Est enim manifestum, Discipulos Christi; qui quidem ita illum sequerentur, ut a vitæ suæ instituto non discederent; contribuisse sustentandis eis, qui, ut Domino operam darent, prioris vitæ instituto renunciaverant. Nam quod ex eisdem tributis, pauperibus; præsertim reliquis Christi Discipulis; consulebatur, in eo eleemosynæ contribuentium ministrabant. Qui in hac causa, originem, hujus seculi opum ad Christianismi cultum Deo dedicandarum, non agnoscit, eum gnaviter oculos obturare oportet. Quod facturi erant Christiani; id est, ut in Actis Apostolorum legimus, Christi Discipuli; ut a Judæis repudiati, suam sibi separatim communionem colerent, id eatenus faciebant; tum vivo Domino, tum antequam repudiarentur, eo mortuo; quatenus expedire Domino & Apostolis videbatur. Cum enim ritibus Legis Deum in Templo, in Synagoga, cum Judæis colerent; nihilominus, suis sibi conventibus, peculiaria Christianæ pietatis officia inter se frequentabant. Hoc illud semen, hæc radix fuit Catholicæ; id est, universæ per totum Orbem Christianum; Ecclesiæ. Itaque non solum furem Judam, sed sacrilegum habere debemus, qui, frequentandæ a pauperibus Christianæ pietati dicata a locupletioribus, in suæ avaritiæ mercedem convertebat. Cæterum eadem prorsus causa est primæ Ecclesiæ Jerosolymitanæ. Neque enim cedendum illorum facilitati, qui Legem conferendorum in commune bonorum impositam ipsis, Anabaptistis concedunt; quam tamen temporariam fuisse volunt. Nullo ipsos discri-

diſcrimine, à ſuccedentis Eccleſiæ Catholicæ inſtituto vixiſſe, aſſerendum eſt; niſi quod, ſuam ſibi communionem aſſidue frequentantes, majoribus ad eam ſuſtentandam opibus opus haberent. Itaque, qui totas huic uſui facultates ſuas dicabant, eos nuncium ſeculo miſiſſe putandum eſt, ut in Dei cultu ætatem degerent; Qui partem tantum, poterant tamen vitæ ſuæ inſtitutum & retinere, & colere. Specta S. Petrum, Ananiam increpantem, *Act.* V. 4. *Dum apud te eſſet, nonne tuum erat, venditum, nonne penes te?* Quis hoc dicat, qui Lege conferendorum in commune bonorum teneri Ananiam putet? Quis, qui eo tantum peccaſſe ipſum velit, quod ſuum ſibi mentiendo retinuerit; non quod alienum, id eſt Deo dicatum? Quin, cum gratiam illis datam ita prædicat Lucas, ut venderent fundos ac domos qui haberent, ne quid cui deeſſet; ſubjicitur tamen, in laudem Barnabæ, idem ab eo factum *Act.* IV. 33, 37. At quid pertineret ad laudem Barnabæ, id feciſſe prædicari, quod omnes ex Lege faciebant? Itaque quod *omnia ipſos communia* habuiſſe ſcribitur, *Act.* II. 44. nec *quenquam quicquam proprium dixiſſe*, *Act* IV. 31. continendum eſt eis finibus, quos omnis omnium temporum Eccleſia agnoſcit; nimirum, ut, quatenus poſtulat ſuſtentandæ communionis Eccleſiaſticæ ratio, eatenus, neminem Chriſtianum facultates ſuas proprias ducere debere, ſed, ſuſcepti Chriſtianiſmi jure, ſuſtentandæ Eccleſiæ obnoxias. Et ea ratione, ſacrilegium de ſuis fecerint Ananias & Saphira, quod, cum videri vellent totum pretium fundi ſui dicaſſe; id eſt, hoc profeſſi, jure ipſo ſuæ profeſſionis hoc fuiſſent; partem inde ſibi retinuiſſent.

Ab Agapis.

His egregie conſentit Eccleſiæ Corinthiacæ cauſa, prout eam docte exponit S. Joannes Chryſoſtomus. Nam quod aſſiduum officiorum Chriſtianæ pietatis cultum Jeroſolymis ab Apoſtolis conſtitutum diximus, id ille Corinthi, ſapienter admodum, obtinuiſſe negat. Itaque conventuum non quotidianorum ſumptus, non diſtractis facultatibus

tolerari

tolerari potuisse. Interea loci, eandem sumptuum rationem fuisse, quam Lucas λειτουργίαν καθημερινὴν Jerosolymis appellat *Act.* VI. 1. scilicet, quod *Dominica cœna* in eis celebraretur; Quam propterea celebratam ab ipsis negat Apostolus, 1 ad *Cor.* XI. 20. quod, cum eam locupletes egentibus secum communem non præstarent, propter sectas inter eos factas, non possent putari institutum Domini observare; quod Jerosolymitani quotidie fecisse memorantur. Neque dubito has esse *Agapas* Christianorum, de quibus S. *Judas* Epistolæ suæ commate 12. In quibus, scilicet, Gnosticos, Christianismum simulantes, *sine timore convivatos* miratur, cum *maculæ* illarum fuerint. Itaque satis habet S. Paulus præcipere, ut locupletes expectent pauperes; ne qua vel solutæ disciplinæ, vel neglectæ charitatis existat offensio. Nec est quicquam, in tota illa Apostoli disputatione, ei obscurum qui hoc observat.

A Sortibus. Videamus, propagato Christianismo, quid Timotheo mandet Apostolus, 1 ad *Tim.* V. 2, 8, 16, 17, 18. *Honorari viduas*; (stipendio scilicet quotidiano, nam & Presbyteros duplo) sed ita tamen, ne *Ecclesia gravetur*, sustinendis eis qui locupletibus familiares essent; neve minus idoneis quæ *catalogo*, sive Canone Ecclesiæ censerentur. Quis putet hoc Timotheo ex suis præstandum, qui *Ecclesiæ gravamen* legerit? Itaque omnino oblationes Christianorum, necesse est tributa fuisse, quibus reditus Ecclesiæ constarent, quod semper in posterum obtinuit. Itaque *cleri* dicti sunt, sive *sortes*, ut ministerii, sic stipendii, quod ad singulos ministerii nomine rediret: Unde 1 *Pet.* V. 3. Presbyteros τῶν κλήρων κατακυριεύειν vetat Apostolus; *clericis* nimirum sibi subditis. Sic enim apud *Eusebium Eccles. Hist.* III. 23. κλήρῳ ἕνα τινὰ κληρῶσαι, *in aliquam cleri sortem instituere* est. & VI. 43. *quod non liceret eum qui metus causa in lecto* (non baptizatus, sed) *aqua circumfusus fuisset, clericum fieri*, εἰς κλῆρον τινὰ γενέσθαι est.

Verum

A mutuis Officiis inter Ecclesias.

Verum, non minimum hujus instituti argumentum est, Ecclesiarum aliarum pro aliis sustentandis indictæ collectæ; quandoquidem nisi, tolerandis conventuum sumptibus, quas singulæ celebrarent, non indicerentur: Neque, nisi interfuisset singulis inter se communicandi jus; quod totam Ecclesiam unam facere diximus; tolerandis invicem communibus sumptibus inter se communicassent. Sane, quod sæpenumero Paulus *Sancto basio se invicem salutare* jubet eos quibus scribit; Tum, eandem salutem, ab aliis quibus aderat, Ecclesiis nunciat; omnino ad eum ritum pertinet, quem ab Apostolis cœptum, ne nunc quidem desitum novimus; ut, sive ante consecratam, sive ante sumptam Eucharistiam, testarentur fideles, nihil habere quemlibet adversus quemlibet, quo minus inter se communicarent Eucharistiæ; Cujus moris ritum egregie describit Constitutionum Auctor, quæ Apostolis tribuuntur. Itaque salutari ab Ecclesiis Ecclesias nihil aliud significat, quam Ecclesias sibi mutuo communicare. Nec aliud sibi vult quod *Gaium, & suum, & Ecclesiæ totius hospitem* laudat, ad *Rom.* XVI. 23. quam quod non se solum, sed ex aliis Ecclesiis, qui Corinthiacam accederent, eos hospitio excipere soleret: Nec aliud quod Romanis Phœben commendat, eisdem officiis sublevandam Romæ, quibus & se & alios Corinthi ab ea sublevatos fuisse testatur, ad *Rom.* XVI. 2. Nihil est autem ad hanc rem insignius, quam quod de collectis per Ecclesias faciendis, quibus sublevarentur Jerosolymitani; exhaustis per quotidianam communionem, & ei respondentem largitionem facultatibus; frequens est adeo in Apostolorum scriptis, ut cum inter se provincias compararent, in eam Legem conventum demonstret S. *Paulus*, ad *Gal.* II. 10. qua maxime stetisse videtur communio Judæorum Christianorum cum Gentibus; spe lucrifaciendi Judæos studiose culta ab Apostolis; etsi, pro ratione locorum ac temporum, finibus non eisdem. Insigne est autem illud Joannis Epistolæ 2, 10. ubi *tecto recipi vetat*, qui *regulam*

fidei non profiterentur; quod eis qui profiterentur fieri solitum ostendit. Tum. 3. 5—10. Gaium laudat, quod hospitio receperit ex Judæis Christianos, quos Diotrephes (serendo, scilicet, schismate inter eos & ex Gentilibus Christianos, primatum affectans) minime suscipiendos putaverit; ita tamen, ut Gaium propterea ab Ecclesia prædicatum affirmet. Nam quod eos προπέμπειν jubet, ut pios decet; quid Paulus *Zenæ Juris consulto*, & *Apollo* à Tito fieri velit, ostendit, ad *Titum* III. 13. nimirum viatico prosequendos; quo, scilicet, Ægyptios discedentes *Hæbræos* fuisse prosequutos, προπέμψαι verbum *Sapientiæ* XIX. 2. ostendit; ad res ipsis commodatas referendum.

Idem ex consensu totius Ecclesiæ.

Nunc Ecclesiæ consensum, ex antiquissimo Ecclesiæ scriptore *Irenæo* ostendamus. *Sed & Discipulis suis dans consilium, primitias Deo offerre ex suis creaturis; non quasi indigenti, sed ut ipsi nec infructuosi nec ingrati sint; eum qui ex creatura panis est accepit, & gratias egit, dicens; Hoc est corpus meum. Et calicem similiter, qui est ex creatura secundum nos, suum sanguinem confessus est, & Novi Testamenti novam docuit oblationem; quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, in universo mundo, offert ei qui alimenta nobis præstat, primitias suorum munerum in novo Testamento.* Sic ille IV. 32. primitiarum nomine offerri docet, ex quibus consecratur Eucharistia. Rursus IV. 34. *Et propter hoc, illi quidem* (Judæi) *decimas suorum habebant consecratas*; (Lege Moysi) *qui autem perceperunt libertatem, omnia quæ sunt ipsorum ad dominicos decernunt usus, hilariter & libere dantes ea, non quæ sunt minora, utpote majorum spem habentes; Vidua illa & paupercula hic totum victum suum mittente in Gazophylacium Dei.* Rursus; *Quoniam igitur cum simplicitate Ecclesia offert, juste munus ejus purum sacrificium deputatum est; Quemadmodum & Paulus Philippensibus ait; Repletus sum, acceptis ab Epaphrodito quæ a vobis missa sunt, odorem suavitatis, hostiam acceptabilem, placentem Deo. Oportet enim nos oblationem facere, & in omnibus gratos inveniri fabricatori Deo; in sententia pura, & fide sine hypocrisi,*

hypocrisi, in spe firma, in dilectione ferventi, primitias earum quæ sunt ejus creaturarum offerentes. Vides ita a Christianis offerri altari primitias, ut ex eis consecrata Eucharistia, residuum tamen Deo sacrum intelligatur. Offerri autem primitias, ut totum deberi agnoscerent, si usus Ecclesiæ postulet. In quam sententiam diserte Cassianus *Collat.* XXI. 20. eadem ratione facultates Christianorum, qua tempus eorum universum, Deo deberi: Ut qui Jerosolymis quotidie Deo vacabant, facultates universas eidem usui dicabant. Ambrosius, sive quicunque, in Epistolas scribens S. Pauli, ejus nomine censetur, vir citra controversiam in Scripturis doctissimus, in 1 ad *Cor.* XI. 20, 21, 22. *Hos notat, qui sic in Ecclesiam conveniebant, ut munera sua offerentes advenientibus Presbyteris, (quia adhuc Rectores Ecclesiis non omnibus erant constituti) totum sibi qui obtulerat vindicabat, Schismatis causa. Dissensiones enim inter eos pseudoapostoli seminaverant, ita ut oblationes suas Zelarentur, cum una & eadem prece oblationes omnium benedicerentur; ut ii qui, ut assolet fieri, non obtulerant, aut unde offerrent non habebant, pudore correpti confunderentur, non sumentes partem. Et tam cito illud agebant, ut supervenientes, non invenirent quod ederent. Ideoque, si sic, inquit, convenitis, ut quisque suum sumat, domi hæc agenda, non in Ecclesia, ubi unitatis & mysterii causa convenitur, non dissensionis. Munus enim oblatum totius populi fit, quia in uno pane omnes significantur,* 1 ad Cor. X. 17. *per id enim quod omnes unum sumus, de uno pane omnes sumere oportet.* Præclare causam & speciem facti exponit; propter dissensiones, noluisse suis oblationibus communicare eos à quibus dissentiebant. Præclare Pauli reprehensionem; ut Eucharistiam, ex pane & vino oblato, ita, quicquid præterea offertur, populi Christiani necessitatibus consecrari. Eadem enim ratione, quicquid Domino offertur; quod apud altare offerri vetustus mos est Christianorum; primum Eucharistiæ (id est, omnium Christianæ pietatis officiorum) communioni dicabatur: Tum tenuioribus sustentandis;

quod semper & ubique, in omnibus Deo per Ecclesiam dicatis obtinere debet. *Tertull. de Præscript. cap.* XXX. *Marcion quidem, cum ducentis sestertiis quæ Ecclesiæ intulerat, novissime in perpetuum exilium relegatus* — Et *adver. Marc.* IV. 4. de Evangelio S. Lucæ; *Adeo antiquius est quod est secundum nos, ut & ipse illi Marcion aliquando crediderit; cum & pecuniam, in primo calore fidei, Ecclesiæ contulit; projectam postea, cum ipso, postea quam a nostra veritate descivit.* Ecce redditum Marcioni, Ecclesia pulso, quod fingens pietatem contulerat. Quod quid aliud est, quam quod Canones *excommunicatorum oblationes recipi vetant?* Titulorum & Cœmiteriorum Ecclesiæ Rom. vetustissima est in ejus Tabulariis memoria, tanquam ejus conventiculorum. Tituli, signo impresso, sacris dicati agnoscebantur. Fortasse crucis signo, ut vult Baronius. Nam quid impedit notam, quæ *Titulum* declarabat, solis Christianis conspicuam fuisse, interioribus scilicet ædis sacræ impressam? Alexander autem Severus, ut in ejus vita legimus, locum Christianis & popinariis controversum illis adjudicavit; Adeo libere fidem profitebantur, id est sacra sua. Nam latæ secundum Christianos sententiæ hanc rationem reddidisse Imp. scribit Lampridius; *Quod præstaret quomodocunque sacris locum servire, quam popinæ.* Itaque Ecclesiæ sunt, quæ sacris dicantur. Et dejecto Samosateno, ut Episcopio pelleretur, quod vi retinebat, Aureliano à Christianis supplicatur apud Eusebium; quod statim dicendum est. Sane, ut in persecutione Diocletiani, dejectas Christianorum Ecclesias & Oratoria legimus apud Eusebium *Hist.* IX. 9. Ita à Constantino reddita, quæ ipsis ablata, fiscus vel vindicaverat, vel concesserat *Hist.* X. 5. de vita *Const.* II. 36—40. Denique, quid de consecratione sentiret universa Ecclesia, Athanasii causa declarat; Ob comminutum à Macario calicem vitreum, (quem altari sacrum Ariani, ipse nec altare, nec Presbyterum, nec Ecclesiam spectasse contendebat) sede Alexandrina per calumniam dejecti. Tum Donatistarum; qui

qui non ſolum ob traditos ſacros codices, ſed etiam ob traditas ſacras veſtes, & utenſilia, ab Ordinatoribus Cœciliani, cui univerſa communicabat Eccleſia, excidiſſe Chriſtianiſmo Eccleſiam contendentes, ab ea defecerunt. Nimirum, ut ſub Antiocho Epiphane Judæi, in argumentum defectionis a Lege accipiebant, ſi quis ſacros Codices, quorum memoriam abolere inſtituebat Antiochus, ſponte traderet. Sed & Athanaſii cauſa, non ſolum comminutum calicem, ſed & combuſtos libros ſacros a Macario continebat; Quod apud eum, non uno Apologiæ ſecundæ loco invenies. Idem Athanaſius in Paſſionem Domini; ὡς καὶ Ἀνανίας καὶ Σάπφειρα ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων· οἵτινες ἐπαγγελίαν τῷ θεῷ δεδωκότες, ἐνοσφίσαντο ἀπὸ τῆς ἐπαγγελίας. *Sicut Ananias & Sapphira in Actis Apoſtolorum; Qui cum Deo vota feciſſent, ſubtraxerunt ex votis.* Sic nimirum Judæos Athanaſius, Legem profeſſos, cum Dominum crucifigerent, miſſum à Deo qui Legem dederat, feciſſe arguit. Mox; ἃ ἐπαγγελλόμεθα θεῷ οὐκ ἔτι λοιπὸν ἐστὶν ἡμέτερα, ἀλλὰ θεῷ διαφέρει. καὶ ἐὰν ἀποστερῶμεν ἀπὸ τούτων, οὐχ ὡς τὰ ἡμέτερα ἑαυτοῖς λαμβάνοντες, ἀλλ' ὡς τὰ τοῦ θεοῦ ἱεροσυλοῦντες. ἡ δὲ ἐπαγγελία οὐ μέχρι χρημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ μέχρι λόγου καὶ προαιρέσεως αὐτῆς φθάνει. *Quæ Deo promittimus, non ſunt noſtra deinceps, ſed ad Deum pertinent. Et ſi inde fraudamus, non noſtra ſumimus, ſed in Deum ſacrilegi ſumus. Neque, ad pecunias ſolum profeſſio pertinet, ſed ad ſpontaneam verborum profeſſionem.* Pergit autem producere hæc, non ſolum ad communis Fidei, ſed & ad continentiæ etiam profeſſionem. Hoc qui ſecuti ſunt, (ſecuti ſunt autem multi, *S. Baſilius, S. Auguſtinus, Joannes Caſſianus*, alii) eandem rationem ſacrilegii Ananiæ & Sapphiræ ſecuti ſunt; quam & *S. Ambroſius* de Offic. III. 11. cum *de oblatis* fraudem eos feciſſe ſcribit, & Sermo CCV. de tempore apud Auguſtinum, & Commentarius in 1 ad *Cor.* VII. apud Hieronymum: Ipſe autem ſic, ad *Hedibiam* Q. I. *Ananias & Sapphira Apoſtoli meruere ſententiam, quia ſua ſolicite reſervarunt. Ergone,*

inquies,

inquies, puniendus est qui sua non dederit? Minime. Ideo puniti sunt, quia mentiri voluerunt Sp. Sancto; & reservantes necessaria victui suo, quasi perfecte seculo renunciantes, vanam gloriam sectabantur. Idem ad *Paulinum Epist.* XIII. *Jam non sunt tua quæ possides, sed dispensatio tibi credita est. Memento Ananiæ & Sapphiræ. Illi sua timide servaverunt; Tu considera, ne Christi substantiam imprudenter effundas.* Presbyterum qui oblata non recte dispenset, affinem facit Ananiæ & Sapphiræ. Quomodo & Judam S. Chrysostomus, in *Act.* IV. 16. οὗτος καὶ τῶν νῦν ἱερέων ἥψατο ὁ λόγος, καὶ σφόδρα κατὰ κράτος. *Hæc ratio Sacerdotes etiam qui nunc sunt stringit, idque arcte admodum.* Mox, ὁ Ἰούδας ἱερόσυλος ἦν· ἀλλ' οὐκ ἐσκανδάλιζε τοῦτο τοὺς μαθητάς, *Sacrilegus erat Judas, sed hoc discipulos non scandalizabat.* Tum; εἰ ξύλα τις συλλέξας καταλεύεται, πολλῷ μᾶλλον ὁ ἱερόσυλος. ταῦτα γὰρ ἱερὰ τὸ λοιπὸν ἦν τὰ χρήματα. οὐκοῦν, ὁ ἑλόμενος τὰ ἑαυτοῦ πωλῆσαι καὶ διαδοῦναι, εἶτα λαβὼν, ἱερόσυλος ἂν εἴη. εἰ δὲ ὁ ἐκ τῶν αὐτοῦ λαβὼν, ἱερόσυλος, πολλῷ μᾶλλον ὁ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων; *Si lapidatur qui ligna colligit, quanto magis sacrilegus? Nam hæ sacræ erant deinceps pecuniæ. Itaque qui, cum elegit sua vendere & distribuere, sibi sumit, sacrilegus fuerit. Quod si sacrilegus est qui ex suis sumit, quanto magis qui ex alienis?* Nimirum, qui, suscipiendo per Baptismum Christi jugo, sinceritatem in obeundis quæ suscipiunt omnibus pollicentur; ac proinde, eam in dictis & factis simplicitatem, cui injuratæ credendum sit; eis multo magis, in eis quæ Domino pronunciant, eandem prestandam sinceritatem esse, pergit Athanasius in eo loco disputare quem allegavimus. Itaque, qui ad Sacerdotium accedentes, eandem in administrandis Ecclesiæ facultatibus sinceritatem pollicentur, quas Deo Fideles per Ecclesiam consecrant, eos in alienis administrandis ejusdem sinceritatis reos esse disputat, & post eum Chrysostomus affirmat. Ac propterea rursus in *Joan.* XIII. 15. τοῦ προδότου τοὺς πόδας ἔνιψεν ὁ Χριστὸς, τοῦ ἱεροσύλου καὶ κλέπτου. *Proditoris pedes lavit Christus, sacrilegi ejusdem ac furis;*

furis; Ne eum temere putes, ſacrilegium Judæ, ac poſt Judam ſacerdotibus avaris aſcribere.

Ex præmiſſis ducta ratio rerum conſecrationem, & ſacrilegium violandæ Conſecrationis, ex perſonarum ſive hominum poſita conſecratione concludit. Si enim vere poſitum eſt, ita demum Deo ſacrari Fideles, per Baptiſmum, ſi ad legem Fidei in unitatem Eccleſiæ conſignentur; ſi Deo ſemel per Baptiſmum ſacrati, miniſterio Eccleſiæ, in ejus Ordinem ſuſcepti, conſecrentur; Quid dici poteſt, quo minus Deo ſacrata videantur, quæ conſervandæ communioni Eccleſiæ addicta ſunt; Quo minus, eis ad Civile commercium, & uſum vulgarem revocandis, Sacrilegium fiat? Nimirum, conſecratus Deo per Eccleſiam in Baptiſmo, ita per Eccleſiam Deo vindicatur, ut per Eccleſiam a Deo abdicetur, propter violatam Baptiſmi profeſſionem; quod probatum eſt. Conſecratus Eccleſiæ miniſterio, per adeptum ejus Ordinem, ita per Eccleſiam Deo vindicatur, ut per Eccleſiam a Deo abdicetur, propter violatam ſuſcepti Ordinis profeſſionem, ſi ad ſtudia & vitam plebeii in Eccleſia hominis recidat. Nam fieri hoc poſſe, Catholicæ Eccleſiæ Diſciplina oſtendit; Cur non fiat, quoties non fit, Eccleſiæ unitas quam hic aſtruimus, cauſam ſuſtinere debet. Cum autem homines Deo ſacri ſeculi nexibus eximantur, ut Deo vacare poſſint; (Quatenus quidem vel communis Fidei, vel Eccleſiæ obſequii ratio poſtulat) Quis neget, res etiam Deo ſacras ſeculi nexibus eximi; niſi qui eſſe nolit unde Eccleſia ſtet, per quam homines ipſi Deo aſſeruntur? Quatenus quidem ſeculi nexibus eximantur qui Deo ſacrantur per Baptiſmum, vel per Ordinem Eccleſiæ, non eſt hoc loco dicendum; Ubi ſatis habere debemus, ſi eadem cum Eccleſia ratione ſtare Conſecratio intelligatur. Nam ſi Fidei ſanctitas ſanctitatem Eccleſiæ, Eccleſiæ ſanctitas, hominum Deo per Eccleſiam ſacratorum ſanctitatem eo probet, quod citra ſacrilegium violari non poſſit; certe res Deo ſacratæ per Eccleſiam eatenus ſanctæ erunt, ut citra ſacrilegium

Ratio à conſecratione hominum, per Baptiſmum

um violari eorum consecratio non possit. Quis autem eorum violari consecrationem neget, quæ, sublato discrimine, ad promiscuum usum revocantur?

Quatenus decimarum Lex Ecclesiam teneat.

Sed non convenit cum Irenæo Scholasticis & Canonistis, qui, de decimis jure divino debitis vel in debitis, ita contendunt, ut,nisi Mosaico jure debeantur,jure divino non deberi,inter ipsos convenire videatur. Is enim aperte Hæbræorum Magistris consentit, species ipsas decimarum ita Lege consecratas asserentibus, ut nisi præcipiantur decimæ, sacrilegium committat, quisquis speciei partem quamvis in suum usum vertat; quod ex Lege *Num.*XVIII.27,30. in promptu est colligere, si quis attendat. Redimuntur quidem ex Lege decimæ secundæ, quæ ex Lege sacræ sunt: Redimuntur & quæ sartis tectis Templi sacrata sunt ab homine, sub anathemate, ex Lege *Levit.* XXVII. Tum, si consecratam altari oblationem permutet qui devovit, etiam in vicariam cadit consecratio; ita tamen, ut vapulet ex Lege qui permutaverit, ex definitione Magistrorum, initio Tituli *Temurah*, I.1. Cum apud Christianos, speciem ipsam cujusvis rei sacratæ Deo ita sacram censeri, ut permutari non possit, eo quod æque intersit Ecclesiæ, non possit Christianismo convenire; sanctitatem nulli rei,præterquam hominum animis actibusq; asserenti.Itaque non est necesse hoc in loco Achanis sacrilegium in disputationem hanc afferre. Nam, quod dubium esse de ejus consecratione nullum potest,quod Deus sibi diserte vindicat,sub anathematis comminatione; Id non aliter ad consecrationem sub Evangelio constituendam pertinet,quam propter constitutam Ecclesiam; per quam,quæ Deo consecrantur,sine sacrilegii anathemate non violantur.Igitur,qui obligatas universas Christianorum facultates affirmat,quatenus sustentandæ Ecclesiæ ratio postulat; is, nihil Deo magis sacrum quam reliqua omnia, priusquam dedicetur, agnoscit. Equidem manifestum videtur ipsis Legis verbis *Num.*XVIII.12.*Deut.*XI.17. Tres tantum species Lege decimarum teneri nominatim, frumen-

frumenti, vini & olei; Quarum una tantum apud nos provenit,; quibus Lex *Deut.* XVII. 4. lanæ primitias addit. Postmodum *Deut.* XIV. 21. ad omnem annuum agri proventum hoc extenditur. Generaliter dictum, quas ad species pertineat, Magistrorum auctoritate definiendum fuit. Sed, quæ non Lege, sed Traditione Scribarum deberi Magistri eorum agnoscunt, non possunt a Christianis deberi. Nam, decimas de grege, non Sacerdotibus, sed Dominis cessisse, ut Paschatis & pacificorum sacrificia, post aspersum sanguine eorum altare, & primitias eorum porrectas; eisdem Magistris credendum est. Nimirum, quia primogenita animalium quæ sanctificantur, Lex ipsa dominorum esse jubet, *Num.* XVIII. 17, 18. Est enim in utrisque eadem ratio quæ pacificorum. Nec plus dicit Lex *Levit.* XVII. 32. quæ *sacra esse Domino* jubet, quam sacrificari; quæ *ex armento, gregeque* cum definit, *capras* tantum, *oves ac boves* includit. Et sane, si jus Mosaicum in decimis obtineat, quid est, quod eodem jure constitutum Ecclesiam non teneat? Expediri enim nulla ratio discriminis poterit. Neque etiam satis est, quod præceptum sub Lege naturæ, ut ex *Abrahami* & *Jacobi* exemplis constat *Gen.* XIV. 20. XXVIII. 22. inde ad Mosaicam transferri videtur a Deo *Levit.* XXVII. 30. decimas sibi, tanquam *suas*, Lege scilicet prius introducta, vindicante. Nam etsi Patres ante Legem, non Judaismo sed Christianismo salvatos, contendit Ecclesia; quod a Mosaicæ Legis institutis liberi, sola naturæ Lege viverent, unum aut alterum præceptum positivum si excipias; quæ suo loco commemoravimus; Tamen, eundem eos in Lege naturæ observanda modum tenuisse cum Christianis, Polygamia Patrum aperte negat. Itaque decimas ab eis debitas cum manifestum sit, quarum autem specierum decimæ deberentur, non perinde; procul absunt a modo Christianorum; quorum omnes facultates, quatenus Ecclesiæ sustentandæ ratio postulat, Deo obligatas cum *Irenæo* contendo; non ut Judæorum, ex Lege, quousque eximerentur primitiæ

Lege definitâ. Nam, non fuisse ullam speciem sacram, ante consecrationem arbitrio singulorum factam, secundum morem qui obtineret, videtur Ecclesiæ causa postulare; quæ ipsos ex Judaismo, ex quo species ipsas obligari dictum est, vixisse negat. Cum igitur sine modo obligatis Christianorum facultatibus, defervescente Christianismi fervore ac puritate; præsertim, postquam, professis Fidem seculi potestatibus, seculi commoda in profitendo Christianismo plerique sequerentur; ne vinum Christianismi aquis populorum commixtum evanesceret, neque satis cultui Christianismi sustentando consultum esset, institutum est; Consensu fere Gentium Fidem profitentium; ut decimæ universarum facultatum Ecclesiasticis necessitatibus dicarentur. Qua in re, nullas esse partes juris divini, quis asserat? cum & facultates Christianorum eatenus Ecclesiæ obligatas, instituto Apostolorum, quatenus ejus usus postulet, dictum sit: Et secuta consecratio, sive dedicatio, sacrilegii nexu alienantes obstringat. Itaque facile patior, non modo non receptum fuisse de decimis jure divino debitis dogma, ante quadringentos post Christum annos; sed etiam, ne nunc quidem, vel apud omnes Gentes Christianas Lege receptum, vel, nisi definiente dedicantium intentionem consuetudine, aut scripta Lege, ad omnes omnino species, jure Evangelico extendi posse. Et tamen, accedente dedicatione, ad omnes omnino bonorum secularium species, non minus quam ad frugum decimas, jure Evangelico, sub nexu Sacrilegii pertinere.

Communio Ecclesiæ quatenus Leges easdem postulet.

Animadvertendum est hoc loco, cum communia totius Ecclesiæ jura asserimus, quibus agnitis salva unitas erat; Non eadem tamen Ecclesiis omnibus asserenda esse, quarum Communione constare totius Ecclesiæ Unitatem volumus. Nam ut Gentium aliarum alias esse Ecclesias necesse est, ita & majores alias Ecclesias esse, alias minores, has illis quasi superioribus subditas, hactenus quidem nihil impedit. Itaque communis juris alium modum atque alium

reperiri,

reperiri, pro modo Ecclesiarum, quarum jura sunt, nihil prohibet. Quare, neque alias atque alias esse aliarum aliarumque Ecclesiarum Leges; sive scriptas, sive moribus solis constantes; ex quibus sua singulis Ecclesiis jura existunt. Nam quod Dei Lege non hominum constare suprema Ecclesiæ jura dictum est, de quibus hactenus agimus; manifestum est tamen,alias aliarum Ecclesiarum Leges esse posse,salva unitate. Nam si quæ pars Ecclesiæ unitati repugnet,propter id quod ad Unitatis Legem non pertinet,eo ipso ad Unitatem non pertinebit. Est autem Unitatis Lex,una illa salutis Lex,per Fidei integram professionem,quam,præcedere statum ipsum Ecclesiæ & unitatem diximus, & ad eam supponi; Cujus pars sit,institutæ a Deo unitatis Ecclesiæ agnitio. Itaque, si quæ ab hujus Fidei Traditione desciscat Ecclesia,eam,sibi ipsam reliquarum Communionem,eo ipso negare, putandum est. Si salva sit eorum professio, quæ ad integritatem Fidei pertinent; non est quod moretur communionem institutorum diversitas,quatenus à communi auctoritate totius pars nulla desciscat. Fons autem & origo auctoritatis communis, qua constare debet unitas Ecclesiæ, Apostolorum est institutio; cujus propagatione, usque ad finem seculi, dignosci oportet Ecclesiam. Itaque qui, ab Apostolis accepta auctoritate, communia Ecclesiæ jura exercent, eorum instituta, non est mirum Apostolica videri; Quatenus, intra modum Apostolis a Domino creditum, ad propagandam moribus Fidelium Fidem pertinet. Nec mirum, quod ait S. *Hieronymus*, *Provinciarum consuetudines*; *Apostolicarum Traditionum* nomine censeri, quæ auctoritate ab Apostolis indulta vim habent. Nam si quæ pars Ecclesiæ, propter id quod parti Ecclesiæ jus fuerit sibi privatim statuendi, a Communione recedat, penes illam erit violatæ unitatis crimen, quæ arbitrii sui id facit, quod juris sui non fuerit. Hæc est universim unitatis ejus descriptio, quam Ecclesiarum Communione, sensui subditam,constare debere, divinitus institutum contendimus. Ut enim in regimine

seculi, tum demum constitutam Rempublicam censendum est, cum in personam personasve consensum est, quæ gladii jus, vitæ necisque potestatem continens habeant, pro sua fide ministrandum; Ita, Ecclesiæ Communionem non aliter à Deo institui posse, absolutum est, quam ut Apostolis jus dederit, Communione Ecclesiæ vel donandi vel pellendi, quos idoneos, ex Lege Fidei, pro sua in Deum fide arbitrarentur. Hoc enim semel constituto, suum datum jus eisdem censeri debet, & subrogandi sibi successores, eorumque ministros instituendi, & ferendarum Legum, quæ definitis, quæcunque indefinita unitatem solicitarent, Communionem continerent. Itaque etsi sola Fidei professio aditum ad Ecclesiæ Communionem aperit, tamen, cum pars sit hujus Fidei Ecclesiæ unitas; quæ non subsistet, si vel levissima reipsa Ecclesiæ Lex communis Fidei Legi adversari credatur; necesse est solui hoc facto unitatem, quæ constare non possit Communione Ecclesiæ, sine omnium Ecclesiæ Legum obsequio. Quod ut caveatur, necesse est jus esse pellendi Communione inobsequentes. Sed hoc ita procedit, si, qui Ecclesiæ suæ Communione carere jussus est ad alias receptum non habeat, propter commune vinculum Communionis. Quid enim agit Excommunicatio, si salva sit ei proximæ, vel alterius omnino Ecclesiæ Communio, quem sua abdicavit? Ita Marcio Hæreticus, cum a Patre suo, Sinopensi in Ponto Episcopo, Ecclesia pulsus, Romæ se recipi peteret, responsum accepit; Canonem esse Ecclesiæ, qui patris sui sententiam, apud omnes Ecclesias ratum esse juberet, referente initio Hæresis ejus *Epiphanio*; Ut scias, ab initio extitisse Canonem, qui tam mature valuerit. Et sane hæc ipsa forma est unitatis Ecclesiæ, ut eodem loco, atque ordine sint, apud omnes Ecclesias, Fideles singuli, quo apud suos; Ut quocunque peregrinarentur, sub Ecclesiæ suæ testimonio, eodem loco quo apud suos communicarent, Itaque cum Ecclesiarum, vel Rectores, vel plebeii, agnoscerentur apud omnes Ecclesias iidem qui apud suos,

mani-

manifestum est in quo sita Communio fuerit. Cum autem expedita ratio esset, vel Legis ferendæ, vel juris dicundi, si incideret causa quam finiri oporteret; expedita erat ratio agendorum Conciliorum, quibus expediebatur consensus Ecclesiarum; sive celebrandæ Ordinationes essent, sive condendi Canones, sive sententia de causis ferenda, quæ solicitas haberent Ecclesias. Adeo manifestum est, juris hujus capitibus quæ diximus, Communionem Ecclesiæ contineri.

CAP. XIII.

Demonstratur id ipsum, inductione causarum, vel propter quas abdicatæ sunt ab Ecclesia Hæreses, vel quæ salva Communione compositæ sunt; ab initio Ecclesiæ usque ad Concilium Ephesinum.

Demonstratio, ab effectu abdicatarum Sectarum; primo Gnosticorum, & Samosateni.

SUperest efficacissima Ecclesiasticæ unitatis demonstratio, ab effectu, Ecclesiæ ab omnibus sectis discernendæ, & puritatis Christianismi cum communionis unitate conservandæ, ab Apostolis ad usque finem Concilii Ephesini; a quo tempore, vim ejus perinde obtinuisse dici non potest. Gnosticorum sectæ, a Simone Mago & Cerintho, sub ipsam Domini ascensionem ortæ, & sub ipsis Apostolis, Apostolorum nomen prætendentes, cognitu difficiliores quam damnatu, in lucem protractæ, eis in locis ubi se periculosius exerebant, consensu Ecclesiæ solo damnatæ sunt. Neque enim aliud opus erat, quam reliquas cclesias, de Authoribus earum damnatis, ubi emergerent, certiores fieri, ut a damnatis ipsæ caverent; quando ipsos aperta Fidei Traditio, non minus Joanne Apostolo, quam *Tertulliano* auctore, & Irenæo, damnaret. Sed Pauli Samosateni causa; quæ Artemonem etiam, Cerinthum, Ebionem, Theodotum ac Sabellium amplectitur, rem apertiorem facit. Recte enim mihi *Liberatus*

tus Breviarii cap. I. obſervaſſe videtur, Samoſateni Hæreſin, quod ad Sp. S. attinet, cum Hæreſi Sabellii neceſſario eandem eſſe; Quod etiam de Hodierna Socini dicendum eſt; ut omnino Socinus Samoſateno ſuccedat. Nam cum Synodis opus fuiſſet, ſive conciliando Eccleſiæ Epiſcopo Antiocheno, ſive pellendo Eccleſia, Epiſtola ejus Synodi, quæ ipſum damnavit, in hæc verba deſinit, apud Euſebium *Hiſt.* VII. 30. Ἐδηλώσαμεν δὲ ὑμῖν (totius Orbis Epiſcopis) ὅπως τούτῳ γράφητε (Domno ipſi ſubſtituto à *Synodo*) καὶ παρὰ τούτου τὰ κοινωνικὰ δέχησθε γράμματα· τῷ δὲ Ἀρτεμᾷ οὗτος ἐπιστελλέτω, καὶ οἱ τὰ Ἀρτεμᾶ φρονοῦντες ἐκείνῳ κοινωνείτωσαν. *Hoc autem vobis notum fecimus, ut huic ſcribatis, & ab hoc communicatorias literas ſuſcipiatis. Iſte autem Artemoni ſcribat, & qui cum Artemone ſentiunt, iſti communicent.* Ecce Epiſtolas accipere, tanquam ab Antiocheno ſcriptas Epiſcopo, idem eſt ac ipſi communicare; nimirum tanquam Epiſcopo Antiocheno; non recipere, pro excommunicato habere. Curioſitatis eſſet non neceſſariæ, recenſere hoc loco decreta Conciliorum Eccleſiaſticis ſcriptoribus commemorata, ſive Synodicis ipſorum literis conſignata; in quibus, ad antiquiſſimum hoc exemplum, vetantur vel jubentur Epiſcopi ad eos ſcribere, quibus Communionem ſuam vel negant vel impertiunt Concilia; Adeo eſt ſolennis nota Communionis ſolennium literarum commercium. Manifeſta autem conſervandæ unitatis ratio, internunciorum ſcilicet, & literarum interventu, manifeſtum reddit jus Communionis. Non quod non eſſet etiam damnatis ſcribendum, & ab Eccleſia alienis, ſi res ferret; Sed quod, ut oſtendit Auguſtinus, non eadem forma, nec tanquam ejus loci in Eccleſia, quem ſibi ipſi vindicabant. Itaque *Optatus* II. *Cum Damaſo nobis totus Orbis commercio Formatarum in una communionis ſocietate concordat.* Damaſo Urbis Epiſcopo, ſub quo ſe *Hieronymus* totius Orbis Epiſtolis reſpondiſſe ſcribit; quod ad Eccleſiam ſcilicet *Romanam*, propter *potentiorem* (Urbis) *principalitatem, neceſſe eſſet omnes, qui ubique ſunt Chri-*

ſtianos

stianos concurrere; ut scribit *Irenæus*, III. 3. huic igitur cum communicarent Africanæ Ecclesiæ, cui omnes Ecclesiæ communicarent, recte eas omnibus communicasse scribit Optatus. Hujus generis Epistolas esse Apostolicas, subjunctæ salutationes, & expressa hospitalitatis jura, quæ notavi, ostendunt. Ejusmodi est Epistola Clementis ad Corinthios; gravi scilicet inter eos ortæ dissensioni sopiendæ scripta. Tum, non solum Ignatii ac Polycarpi quæ extant, utpote, monendis, consolandis, erudiendis Ecclesiis, pro communis Christianismi officio scriptæ; sed etiam quas plurimas Eusebii Historiæ ejusdem generis commemorant. Sane in scribendis Epistolis versata, magnam partem, vetustissimorum Ecclesiæ antistitum industria, in continenda Ecclesiæ cum puritate Christianismi unitate versata censeri debet. Præterea, cum Synodus illa, de qua dictum est, Antiochena, Aurelianum *Imp.* de reddendo Episcopio interpellasset, rescripsit *Imp.* tradi ei possessionem, cui *Romæ* & *Italiæ*, (id est, ut opinor, *Mediolani*) Episcopi scriberent. Mirum est, potuisse viris doctis, qui Ecclesiam nullam a Deo institutam volunt, in mentem venire, Paulum ab *Aureliano* excommunicatum; Quem, manifestum est, Ecclesiæ faventem, quod Paulum, *Zenobiæ* gratia florentem, rebus suis iniquum censeret, sententiæ Synodi secularis brachii vim addere, ex Lege non seculi, sed Christi; ita nimirum, si eam reliqua Ecclesia, (ad cujus specimen Romanæ, & Mediolanensis, ipsisque suffragantium Ecclesiarum sententia satis esset) probaret.

Tum Montani, Novatiani, & Donatistarum.

Montani, Novatiani, Donatistarum sectæ videntur commune habuisse, quod de Communione potius, quam de Fide extiterint. Montanus, si ejus conatus Tertulliano interprete metiamur, videtur ab initio, adulterorum & digamorum pellendorum, jejuniorum prolixiorum suscipiendorum, persecutionis non fugiendæ sed sustinendæ, aliorum institutorum nomine; quæ, quasi Sp. Sancto revelante ab ipso introducta, Ecclesia non recipiebat; à communione

munione discessisse. Fieri tamen potest, quod viri docti volunt; ut ab initio, partes in partibus fecerint Proclus & Æschines. Fieri potuit, procedente tempore, ut, (quod notat S. *Hieronymus*, omnes Sectas facere) *Hæresin aliquam sibi comminiscerentur, ne gratis ab Ecclesia discessisse viderentur.* Nam graviora ab ipsis postmodum errata fuisse, satis constat. Grave quidem periculum, Prophetiam, tanquam pro commentitia exploratam damnare, quo tempore, Propheticas in Ecclesia gratias viguisse, exploratum est. Sed indicia proferuntur apud *Eusebium*, prætextus inanis, non inania: Et videri potest Ecclesia, S. *Paulo* auctore, merito damnare Montanum potuisse. Nam qui *Prophetarum Spiritus Prophetis subdi* vult: Et agnosci se pro Apostolo; a quo scilicet, cum Christianismo, Ecclesia Leges accipere debet; ab eis qui quantisvis gratiarum donis glorientur, 1 ad *Cor.* XIV. 32, 33, 36, 37. is omnino, Prophetarum etiam gratias Ecclesiæ subdit, penes quam Apostolorum potestas, pro sua ætate, deposita sit. Sed de hoc quisque sentiat quod vult. Illud satis est; Etsi verum sit, quod *Tertull. adv. Prax.* cap. I. affirmat, *Zephyrinum Papam*, cum diu hæsisset, num Montanum agnoscere deberet necne, auctoritate *Praxeæ* heretici nuncium ei misisse; tamen Orbis consensum, in Montano hæreticis annumerando, evidentissimum esse, sive Juris sive Officii Ecclesiæ, in unitate retinenda, argumentum. Nam & Montanum prætextus Prophetiæ non juvit, quo minus, scissis ab *Asiæ* Ecclesiis Ecclesiis *Phrygiæ*, ipse a reliquis Ecclesiis rescissus, sententiam *Asiaticorum* agnoscentibus, instar aliarum hæresium exaresceret. Novatianus portio quædam erat Montani, de lapsis ad Pænitentiam non recipiendis. Is pro se Scripturas Apostolorum, quas diximus, allegabat; Quas, etsi obscuras, recipi tamen illos non vetare, manifestum est. Sunt autem frustra, qui potestatem Ecclesiæ in remittendis peccatis; quam partem quandam Fidei esse volunt; negasse volunt Novatianum. Nam cum integra Fides ad Ecclesiæ

consti-

constitutionem supponatur, ad Ecclesiæ potestatem, ab ejus constitutione ortam, supponetur. Itaque non erit contendendum Ecclesiæ cum Novatiano; salutem ne assequatur vere conversus, etiam si Ecclesiæ Officio conversus fuerit; Sed num vere conversus Ecclesiæ videri possit, qui semel fidem fefellerit. Nam, salutem assequi eum, qui ad Legis Evangelicæ normam conversus fuerit, dubitare, in dubium vocare ipsum Evangelium est. Etsane, Novationos non indixisse desperationem salutis eis, quibus pœnitentiam & reconciliationem negabant, satis ostendit eorum professio, edita in *Niceno Concilio*, quam referunt *Socrates* & *Sozomenus*, ut supra dictum est. Hoc enim habet; Veniam à Deo, etsi non ab Ecclesia sperandam. Nec tamen immerito culpantur à Catholicis, tanquam lapsis desperandæ veniæ auctores. Nam qui, reconciliatæ cum Deo pacis Ecclesiam nunquam auctorem esse volunt, quid mirum, eos desperandæ veniæ auctores videri? Sed cum in re, de qua non satis expressa videbatur Apostolorum sententia, Ecclesia contra Novatianum sententiam dixerit; retinendæ unitatis in Ecclesia rationem habitam manifestum est. Sane, Ecclesiam *Antiochenam* tam diu dubitasse in re tanta, manifestum est, donec, *Dionysij Alexandrini*, ut videtur, opera, in commune decretum consentiret. Itaque *Concilium Antiochenum* in *Encæniis* Dominicæ aureæ, sub *Constantio*, æquum putavit, vicem sibi reddi ab Ecclesia *Romana* hanc, ut & ipsa decretum suum reciperet, quo *Nicenæ Synodi* decreto derogabat. Hæc apud *Eusebium, Hist.* VI, 44, 46. VII. 45. *Socr.* II. 5. *Sozom.* III. 8. Non est omittendus insignis *Dionysii Alexandrini*, in Epistola ad *Novatianum*, locus, apud *Euseb.* VII. 45. Ἐι ἄκων, ὡς φὴς, ἤχθης, δείξεις ἐὰν ἐπανέλθῃς ἑκών. Ἔδει μὲν γὰρ καὶ πᾶν ὁτιοῦν παθεῖν, ὑπὲρ τοῦ μὴ διακόψαι τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ· καὶ οὐκ ἦν ἀδοξοτέρα, τῆς ἕνεκεν τοῦ μὴ ἐιδωλολατρῆσαι γινομένης, ἡ ἕνεκα τοῦ μὴ σχίσαι Μαρτυρία, κατ' ἐμὲ δὲ καὶ μείζων· ἐκεῖ μὲν γὰρ ὑπὲρ μιᾶς τις τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, ἐνταῦθα δὲ ὑπὲρ ὅλης τῆς Ἐκκλησίας Μαρτυρεῖ. Καὶ νῦν δὲ εἰ πείσαις ἢ βιάσαις

τοὺς ἀδελφοὺς εἰς ὁμόνοιαν ἐλθεῖν, μείζων ἔσαι σοι τοῦ σφάλματος τὸ κατόρθωμα· εἰ δὲ ἀπειθούντων ἀδυνατοίης, σώζων σῶζε τὴν σεαυτοῦ ψυχήν. *Si invitus abductus es, ut dicis, probabis, si sponte redieris. Nam quidlibet potius patiundum fuerat, quam ut Ecclesiam Dei discinderes. Neque obscurius fuisset Martyrium; Meo autem indicio, etiam illustrius; non scindendæ Ecclesiæ, quam non sacrificandi causa susceptum. Ibi enim suæ solius animæ, hic autem, totius causa Ecclesiæ suscipitur. Itaque si nunc, vel sermone, vel vi fratres ad concordiam adduxeris, facinus feceris errore tuo insignius. Quod si, recusantibus eis, non potueris, omnino animam tuam serva.* Ad Donatistas quod attinet, illi, non solum librorum, sed etiam vestium, utensiliumque sacrorum nomine, (quæ tradita persecutoribus causabantur, ab eis qui Cæcilianum Carthagine Episcopum ordinaverant, ut ex Actis apud S. *Aug.* contra *Cresconium Donatistam* libro tertio, *capite* XXIX.) intelligimus; ita ab illis; ac proinde à reliqua Ecclesia, quæ cum illis communionem colebat; tanquam à Fide Apostatis discesserunt. Sane, non aliter se à Catholicis abhorrere, in Collatione Carthaginiensi demonstrarunt, quam si ex professo, & ipsi, & qui ipsis communicarent omnes, à Fide descivisent. Sed ratio propter quam Catholicos Donatistæ pro Gentilibus habuerint, ad illud confirmandum pertinet, quod supra disputatum est; neminem jus ac spem salutis habere potuisse, qui baptismum non haberet; ex Ecclesiæ quidem Catholicæ Traditione. Nam S. *Hieronymus*, in Dialogo Luciferiani, initio statim, ex Orthodoxi consensu cum Luciferiano, manifestum facit, rebaptizatos Hæreticos, quod Christiani non esent, sed Gentiles, qui Baptismum non haberent. Quod manifestius adhuc facit *Synodi* II. *Canon.* VII. cum eos quos rebaptizari jubet, *tanquam Ethnicos recipi* jubet. Itaque merito mirum videri debet, tam immani fuisse odio Donatistis Catholicos, ut pro Ethnicis rebaptizandos censerent. Ostendit hoc vulgare verbum ipsorum, quod refert S. *Augustinus*

gustinus, de Bapt. adversus Donatistas II. 7. *Bonus homo esses, si non esses Traditor; Consule animæ tuæ, esto Christianus.* Sic agebant cum Catholicis Donatistæ. Unde manifestum est primum; Donatistis pariter & Catholicis agnitam Ecclesiæ communionem; id est, universæ tum Ecclesiæ. Nam etsi insani Donatistæ, odio in Catholicos; nunquam ita insani fuissent, odio in seipsos, & causam quam fovebant, ut adversus communem hominum sensum persuaderi potuisse universo nomini Christiano, Traditores evasisse omnes per *Africam* Catholicos; ac proinde reliquam Ecclesiam, quæ Catholicis communicabat; quod *Cæciliano*, ordinato *Carthagini* Episcopo à Traditore, ut videri volebant, communicaret, nisi Communionis Legem omnes agnovissent. Deinde, hinc etiam manifestum est, jus ac spem salutis à Baptismo pendere; ex Ecclesiæ quidem Traditione. Verum cum, non minus propter tradita utensilia sacra quam Scripturas divinas, hoc facere se causarentur, ut dictum est; non solum tradendis Scripturis, quæ Fidem continebant, sed etiam tradendis vestibus & utensilibus divino cultui sacratis, descivisse reliquam Ecclesiam à communi Christianismo, cum Ecclesiis *Africanis* voluisse videntur; Quod ad ea omnia confirmanda pertinet, quæ de consecratione,deque Sacrilegio inde orto dicta sunt. Nam & *S. Athanasius* non repugnabat, quo minus, si neglexisse calicem sacrum à *Macario Presbytero* suo violatum videretur, indignus vel Christiani ordine, vel Episcopi haberetur. Nimirum, ut sub *Antiocho Judæi*, qui vel sacros codices traderent, vel cutem retraherent, vel suillam ederent, videbantur à Lege deficere: ita sub *Diocletiano* Christani, qui codices sacros, vel vasa sacra traderent.

Discidium de Paschate de rebaptizando, de Hæresi Ariana.

Nunc, tres insignes antiquæ & Catholicæ Ecclesiæ causas memorabo, in quibus ingentia Schismatis pericula, sine Schismate evaserit; Communionis scilicet jure, adversus ejus violandi causas valente. Prima est de Paschate, inter Victorem *Papam* & *Asiaticos* controversia, cujus meliorem

 partem

partem tenuisse *Papam*, decretum *Nicenum* ostendit, in ejus sententiam factum. Et tamen, quod literæ, quibus eorum communioni nuncium remiserat, sive *Irenæi*, sive aliorum idem sentientium hortatu, dissimulatæ ab eo sint, non effectui mancipatæ, solius unitatis intuitu, argumento est, unitatis potiorem ductam rationem, quam eorum, propter quæ *Nicææ* secus decretum est. Quod est dicere, unitatis quam εὐταξίας potiorem rationem esse; Quamvis magnam ad tenendum Christianismum vim habeat, etiam jure divino, εὐταξία. Secunda est *Cypriani* causa, & eorum qui cum *Cypriano*, adversus *Romanam* Ecclesiam, rebaptizandos esse omnes ab Hæresi ad Ecclesiam redeuntes contendebant. Nam, non est dubium, eorum sententiam in *Africa* primum sub *Cypriano* viguisse; Cum prius ibi receptos sine Baptismo constet, nullo discrimine. Verum & illud certum est, in *Ponti* partibus, Orientisque *Antiochenæ* Sedi subditi, antequam contenderet cum *R.* sede *Cyprianus*, non receptos sine Baptismo, qui ab Hæresi reciperent se ad Ecclesiam. Nam & *Dionysius Alexandrinus*, (quem ipsum, *in Cypriani & Africanæ Synodi sententiam* consensisse scribit *S. Hieronymus*, in *Catalogo*) *Epist.* III. ad *Philemonem* de *Baptismo*, apud *Eusebium Hist. Eal.* VII. 7. ita multo ante usurpatum, frequentissimis Ecclesiis, *Synodisque Iconiensi* & *Synnadensi* sancitum refert; Cui astipulatur *Firmilianus* in *Epist.* supra laudata ad *Cyprianum*. Itaque oblitus sui *Eusebius*, novatum hoc à primo *Cypriano* scripserit, VII.3. nisi de sola *Africa* eum intelligamus. Hanc controversiam, cum universalis Concilii decreto ita finitam scribat *S. Augustinus*, ut ratus sit Baptismus in nomine *S. Trinitatis*, irritus qui aliter fiat; merito quærendum sibi putant viri docti, universale Concilium quodnam intelligat. Sane, *Nicena Synodus* irritum esse jubet Baptismum *Samosatenianorum*, *Can.* XIX., *Constantinopolitanum* hoc amplius, ratum esse *Arianorum*, *Macedonianorum*, *Novatianorum*, aliorum; irritum *Eunomianorum*, *Sabellianorum*, & *Montanistarum* Baptismum,

Can.

Can. VII. Horum Baptismum, etiam *Laodicena Synodus*, *Can.* IX. irritum esse jusserat. Sed nullibi adhuc ratio redditur, cur ratum hunc, illum irritum voluerint; Nisi quod *Eunomianos* εἰς μίαν καταδύσιν βαπτίζεσθαι causatur secunda *Synodus.* Quod non videtur ita accipiendum, quasi propterea irritum velint, quod semel mergerent; Sed quod propterea semel, ne videretur consubstantialis Trinitas agnosci. *S.*quidem *Augustinus* Generale totius Orbis Concilium manifeste intelligebat, cum *universæ Ecclesiæ statuta nominat, de* Bapt. *contra* Don. II. 4. cum *decrevisse Concilium Catholicum totius Orbis terrarum* scribit VI. 13. cum *universæ Ecclesiæ consuetudinem, etiam Conciliis universalibus roboratam* nominat VI. 7. Denique ejusdem operis VI. 1. sic scribit. *Satis eluxit pastoribus Ecclesiæ Catholicæ, per quos, postea, plenarii Concilii auctoritate originalis consuetudo firmata est.* Alibi sæpiuscule, *plenarium Concilium* II. 4, 7, 9. IV. 6. V. 22. Alibi *totius Ecclesiæ Catholicæ consensionem* VI. 1. *Totius Ecclesiæ consensionem, totum Orbem Catholicum* nominat II. 1. quæ sine decreto *Oecumenici Concilii* intelligi non possunt. Quæ si vera sunt, constare potest, quomodo intelligendus sit *S. Hieronymus*, cum in Dialogo *Luciferiani* sic scribit; *Denique illi ipsi Episcopi, qui rebaptizandos Hæreticos cum eo statuerant, ad antiquam consuetudinem revoluti novum emisere decretum.* Neque enim putandum est, alio decreto pacatam hanc per *Africano* disputationem, quam, quod eorum decreta Conciliorum secutum est, quorum auctoritatem secutos, *Cypriani* & collegarum ejus successores a decreto suo recessisse, constare possit. Concilii *Arelatensis* I. *Can.* VIII. *Africanis* scriptus videtur; Vera enim est ejus lectio hujusmodi; *de* Afris, *qui sua Lege utuntur, ut rebaptizent:* Nimirum, quod etiam tum rebaptizarent Ecclesiæ *Africanæ*. Distincte enim *Synodus*; si interrogati, Baptizatos se in Fidem Trinitatis responderent, rebaptizari vetat; Sin, jubet. Et sane in Ecclesias *Africanas* auctoritatem habebat; Erat enim totius Occidentis, ut tum erat Occidens, *Synodus, Arelatensis* prima.

Itaque

Itaque *Generalis* esse poterat *Augustino*, vel *Universalis*, meliori jure quam *Synodus* totius *Africæ*; quam sæpe sic appellat; si *Synodum Oecumenicam* non designasset. Sane, disertior legitimi Baptismi Lex in hujus Canonis verbis, quam vel in *Niceni Canonis* verbis, vel *Constantinopolitani*. Disertis enim verbis, legem rati Baptismi Trinitatis professionem statuit; quam secunda *Synodus*, tantum per eam quam dixi consequentiam agnovisse censenda est. Itaque omnino agnoscendum videtur, Concilii primi & secundi decretis hanc controversiam sopitam; Ita tamen, ut ad eorum constituenda decreta, *Arelatense* I. Concilium viam straverit. Sane, quantumvis plenarii Concilii nomine apud *Augustinum*, *Arelatense* I. intelligi verum sit; non minus manifestum est, posteriorum Conciliorum decretis, & totius Ecclesiæ consensu sublatam hujus dissidii memoriam, quam *Arelatense* decretum per *Africam* obtinuisse.

Qua ratione sublatum hoc discidium.

Dubitari adhuc potest, qua ratione, conservata a discidio tanta de causa Ecclesia ad unitatem, instaurata ubique communione, se receperit. Nam *S. Augustini* adversus Donatistas disputationes, quibus sacrilegium rebaptizandi Baptizatos in nomine Trinitatis asserit, ita Ecclesiæ præstandæ sunt, ut constet ratio salutis eorum, qui in nomine Trinitatis non Baptizati, & sine Baptismo recepti, in pace Ecclesiæ decesserunt. Sed hanc dubitationem tollit *S. Basilius* ad *Amphil. Can.* I. & XXXVII. cujus verba ascribenda sunt. Οἱ τοίνυν Πεπουζηνοὶ περιδήλως εἰσὶν αἱρετικοὶ (eos solos Hæreticos vocat, quos rebaptizari vult, ut & *Canone* XX.) εἰς γὰρ τὸ Πν. τὸ ἅγιον ἐβλασφήμησαν, Μοντανῷ καὶ Πρισκίλλῃ τὴν τοῦ Παρακλήτου προσηγορίαν ἀθεμίτως καὶ ἀναισχύντως ἐπιφημίσαντες. Εἴτε οὖν ὡς ἀνθρώπους θεοποιοῦντες, κατάκριτοι, εἴτε ὡς τὸ Πν. τὸ ἅγ. τῇ πρὸς ἀνθρώπους συγκρίσει καθυβρίζοντες, καὶ οὕτω τῇ αἰωνίῳ καταδίκῃ ὑπεύθυνοι, διὰ τὸ ἀσυγχώρητον εἶναι τὴν εἰς τὸ Πν. τὸ ἅγ. βλασφημίαν. Τίνα οὖν λόγον ἔχει, τὸ τούτων βάπτισμα ἐγκριθῆναι, (quod tamen *Dionysio Alexandrino* visum fatetur)

τὸ

τῶν βαπτιζόντων εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν, καὶ Μοντανὸν καὶ Πρίσκιλλαν; οὐ γὰρ ἐβαπτίσθησαν οἱ εἰς τὰ μὴ παραδεδομένα ἡμῖν βαπτισθέντες. Pepuzeni *ergo sunt aperte Hæretici. In S. enim Spiritum blasphemarunt;* Montano & Priscillæ Paracleti *appellationem nefarie & impudenter attribuentes. Sive ergo, ut qui homines in Deos referant, sunt condemnandi; sive ut qui Sp. S. per comparationem cum hominibus injuria afficiant, sic quoque sunt æternæ condemnationi obnoxii, quod condonari non possit blasphemia in Sp Sanctum. Quamnam igitur habet rationem, verum Baptismum judicari, quo in P. & F. &* Montanum Priscillamque *Baptizant? Non enim Baptizati sunt, qui in id quod nobis traditum est Baptizati non sunt.* Similis videtur *Manichæorum* causa, si *S. Augustinum* audiamus. Is, operis ultimi contra *Julianum Pelagianum* V. 30. de *Manichæis* sic scribit; *De ipsa quoque Trinitate interrogati utrique dicimus, Patrem & Filium & Sp. S. unius ejusdemque esse naturæ; Nec ideo tamen vel nos sumus* Manichæi, *vel ipsi Catholici. Dicunt enim alia de Patre, de Filio, & Spiritu Sancto, in quibus, ab eis diversissimi, eisque adversissimi sumus.* Quamvis enim Patrem Filium & Sp. S. unius ejusdemque naturæ esse dicerent, *Paracletum* tamen *Manichæum*, ut Montanistæ Montanum ferebant. Itaque, eadem de causa, utrorumque Baptisma repudiandum erat, non repudiandum videri poterat. Et fortasse similis utriusque causa fuit *Bonosiacorum*; de quibus sic decernit *Synodus Arelatensis* II. 16, 17. Photinianos *sive* Paulianistas, *secundum Patrum statuta,* (Niceno *Can.* XIX.) *Baptizari oportet.* Bonosiacos *autem, ex eodem errore venientes, (quos, sive* Arianos, *Baptizari in Trinitate manifestum est) dum interrogati, Fidem nostram ex toto corde confessi fuerint, cum Chrismate, & manus impositione, in Ecclesiam recipi satis fuerit.* Ad hoc decernendum auctorem habuisse videtur *Synodum Capuensem*, quam *plenariam* vocat *Can. Carthag.* III. 38. & *rebaptizationes* prohibuisse scribit. Et tamen *Gennadius*, loco supra laudato, *Bonosiacos* ita receptos scribit, ut Baptizarentur. Quod & *Gregorius P.* I. probat

Epist.

Epist. IX. 61. Cujus ratio non videtur reddi posse idonea, nisi ut primum idoneam Trinitatis professionem Ecclesiæ visam dicamus, propter verborum affinitatem; quæ postea minus idonea visa fuerit, propter sententiæ diversitatem. Sane *S. Augustinus*, de *Bapt.* contra *Donatistas* II, 15. *Marcionistarum* Baptismum ratum esse debere pronunciat, si constet in Patrem & Filium & Sp. Sanctum ab eis Baptizari. At *S. Basilius*, qui *Marcionistarum* Baptismum pro irrito habet, ad *Amphil. Can.* I. *Can.* XLVII. etiam *Encratitarum* Baptismum irritum pronunciat; quamvis in Patrem, Filium & Sp. Sanctum Baptizare se allegarent. Quamvis autem *Bonosiacorum* Baptismum probaverit *Synodus Capuensis*, potuit tamen auctor esse *Romanæ* Ecclesiæ, recipiendi secundæ *Synodi* decreti, quo finem impositum huic disputationi dictum est; Cum paulo ante *Hieronymum* audiverimus, diversum Ecclesiæ *Romanæ* usum asserentem. Sed ut ad rationem conservatæ in tanti momenti disputatione unitatis redeamus; recenset deinde *S. Basilius* rationem, propter quam *Catharos*; id est *Novatianos*; (non minus quam Hæreticos) irritum Baptismum dare censuerint *Cyprianus*, *Firmilianus*, & reliqui; Nimirum, quod Sp. Sanctum Schismatici, quem habere non possint, multo minus dent. Quam eatenus probat, ut tamen nihilo minus, ratum esse eorum Baptismum velit, quia visum fuerat *Asiaticis* ita faciendum, οἰκονομίας ἕνεκα. Quo ipso ostendit, irritum declarari potuisse, si Ecclesiæ ita visum fuisset. Quare & *Encratitas*, etsi ratum ipsi Ecclesiæ Baptismum esse voluerant, qui deficientes ad se ab Ecclesia non rebaptizabant; Tamen propter Hæresim, (secundum *Canonem* Apostolorum XLVI.) rebaptizandos esse. Verum, ne redeuntibus ad Ecclesiam obstet, quod rebaptizari nolint, non recusat, quo minus dispensetur in re tanti momenti; Si tamen in eandem sententiam plurium *Sacerdotum* consensus concurrat, *Can.* I. & XLVII. eandem rationem edit *S. Hieronymus*, in dialogo *Luciferiani* cum *Orthodoxo*, non solum cur reciperentur sine

Baptismo

Baptiſmo, qui ab *Arianis* ad Eccleſiam redirent Laici, ſed etiam cur recipiendi eſſent in Ordine ſuo Epiſcopi; de quo conflatum erat Schiſma *Luciferi.* Fatente enim *Luciferiano*, propterea recipi Laicos ſine Baptiſmo, *Quoniam nemo convertetur, ſi ſcierit ſe rebaptizandum ; & ita fiet, ut nos ſimus cauſa perditionis eorum, ſi repudientur* ; ſubjungit Orthodoxus ; *Tu, in eo quod recipis Laicum, unam animam recipiendo ſalvas ; & ego in recipiendo Epiſcopum, non dicam unius civitatis populos, ſed univerſam, cui præeſt Provinciam, Eccleſiæ ſocio ; quem ſi repellam, multos ſecum in ruinam trahet.* Quod ſi recipiamus ; quod ex ſenſu totius Eccleſiæ ſcribit *S. Hieronymus*, nullam aliam, niſi conſervandæ, inſtaurandæve Unitatis rationem fuiſſe, cur ab Hæreticis Ordinatos in Ordinibus ſuis reciperet Eccleſia ; quis aliam quærat, cur ratus Baptiſmus Schiſmaticorum fuiſſe debuerit? Equidem concedendum eſt *S. Auguſtino*, nihil eſſe, cur militiæ characterem, à Pagano impreſſum, Imperator ratum non habeat ; Ac proinde, cur militiæ Chriſtianæ characterem, a deſertore Schiſmatico impreſſum, Eccleſia probante, probare Deus cenſendus non ſit. Nec tamen, juſſiſſe Deum, ratum eſſe characterem ſuum, a deſertore quovis impreſſum, conſequens erit ; Tantum, Eccleſiam penes eſſe voluiſſe, ratum habere, ſi videretur expedire militiæ ſuæ. Idem oſtendit *Dionyſius Alexandrinus*, quem, Unitatis non ſolvendæ *Romanæ* Sedi auctorem fuiſſe, illud oſtendit quod ad *Xyſtum P.* I. ſcribens, *Stephani* ſucceſſorem, *Epiſtolam* de *Baptiſmo* II., *Cappadociam*, *Ciliciam*, *Galatiam*, confiniumque *Gentium* Eccleſias, *Synodorum* decretis jampridem conſtituiſſe ſcribit, ne ſine Baptiſmo reciperentur, qui ab Hæreticis redirent. Itaque ſi eorum communioni nuncium remitteret, Schiſma conflatum iri. Hæc ſe apud *Stephanum*, *Dionyſius*, conteſtatum fuiſſe, ita *Xyſto* ſcribit, apud *Euſeb. Hiſt. Eccleſ.* VII. 5. Καὶ περὶ τούτων, αὐτῷ, πάντων, δεόμενος ἐπέστειλα. Quamvis, ex Epiſtola *Dionyſii* ad *Xyſtum*, mutilum ſit teſtimonium ab *Euſebio* productum, ſatis conſtat, nihil

aliud *obtestando* Dionysium *rogasse*, nisi, ne à Communione, propter adversa decreta recederetur. Idem, de *Synodorum* prius dictarum decretis, in *Epistola* ad *Philemonem* de *Baptismo* III. apud *Eusebium* VII. 7. Ὧν τὰς βουλὰς ἀνατρέπων εἰς ἔριν καὶ φιλονεικίαν αὐτοὺς ἐμβαλεῖν οὐχ ὑπομένω· οὐ γὰρ μεταστήσεις, φησὶν, ὅρια τοῦ πλησίου σου, ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες σου. *Quorum sententias & statuta subvertere, eosque ad jurgia, & contentiones excitare equidem nolim: Scriptum enim est; non commutabis terminos proximi tui, quos Patres tui constituerunt.* Quid enim hoc sibi vult, nisi, salvis manentibus *Synodorum* decretis, Communionem integram esse? Ex quibus constat, contentionem illam, quam *S. Cypriani* demonstrant Epistolæ, respectu unitatis Ecclesiæ superatam. Eamque, etiam in gravis momenti quæstione, quæ de veritate baptismi, & de salute versabatur, priores tulisse. Est enim supra demonstratum, si verum sit, in quo hodie omnes consentiunt; (irritum esse Baptismum, qui in Fidem S. Trinitatis non detur) omnino cum irrito Baptismo receptos in Ecclesiam multos, ab iis, quos, ab omnibus Hæresibus venientes, sine Baptismo recepisse ostendimus. In alterum quidem extremum peccabant partes S. *Cypriani*; Qui, etiam à Novatianis venientes, (quos de Fide S. Trinitatis non dissensisse Ecclesiæ constat) quasi Deo jubente, rebaptizandos contendebant. Sed cum de eorum Baptismo non contendit S. *Cyprianus*, quorum irritum Baptismum esse debere contendit; cum Stephanum Romanum graviter damnat, cum *Firmiliano*, quod, negata hanc ob causam communione, unitatem Ecclesiæ violaret; Quis Ecclesiæ unitatem à Deo institutam neget, quam omnis ab initio Ecclesia agnoscit? Vicit unitas extremas partes, & veritatem suis finibus terminavit; Ut neque irritus censeatur Baptismus in Fidem Trinitatis, neque ratus qui in eam non fiat. Et nos eam sine re titulum esse volumus, per quam tanti momenti veritatem retinemus? *Arius* ultimo loco erit, qui cum universum Orbem Christianum commovisset,

&

& dissimulato sensus sui veneno, *Constantinum* primum, inde Constantium in partes traxisset, spe pacis, insuper habito decreto *Niceno*, conciliandæ; Consensu eorum, qui, in ejus decreti stabilitate, retinendæ Fidei spem positam videbant, *Imp. Augustus*, Imperii opibus in tot Concilia impensis, frustra fuit. Cumque pro *Eunomio*, qui sine fuco *Arii* Hæresim professus fuerat, *Imp. Valens* idem contenderet, consensu Ecclesiæ nihil obtinuit; donec favente Ecclesiæ *Theodosio*, Concilio *Constantinopolitano* tota pestis extincta est. Quod quis futurum fuisse credat, in tam difficili veri a falso discernendi, tam difficili Imperatori obsistendi Lege; nisi Ecclesiæ unitatem, retinendæ veritati Fidei divinitus institutam, in retinendo decreto *Niceno* constare, recte judicassent? Hanc esse totius hujus rei gestæ seriem ac summam, neque hic demonstrandum est; quod, non nisi, exhaustis in hanc disputationem rerum Ecclesiasticarum gestis, & Annalibus eorum recensendis, confici potest; nec postulandum ab eis, qui recensendorum antiquitatis monimentorum peritiam non habent, quia laborem defugiunt, ut judicium sibi sumendum putent. Nam qui, his animadversis, historias Ecclesiæ tractandas suscipiat, is, vera esse quæ ponimus, si potest, neget. Quibus expositis, illud *Tertulliani* manifestum erit, *de Præscript. cap.* XX. *Itaque tot & tantæ Ecclesiæ una illa est, ab Apostolis prima, ex qua omnes. Sic omnes primæ, & Apostolicæ, dum una omnes probant veritatem: Dum est illis communicatio pacis, & appellatio fraternitatis, & contesseratio hospitalitatis. Quæ jura, non alia ratio regit, quam ejusdem Sacramenti una Traditio.* Habes, paucis verbis, tot ante seculis expositam, totius hujus sententiæ rationem.

Post Concilium Ephesinum.

Non eadem fuit, a Concilio *Ephesino*, fortuna Ecclesiæ. Dejectus Sede *Constantinopolitana Nestorius*, etsi in exilio mortuus sit; apud *Orientales* tamen, nomen & opinionem sancti doctoris obtinuit. Quod ut, qua ratione primo factum sit, nulla extat historia; (nisi apud *Theodorum* lectorem

extare eam velis; in cujus Collectaneis brevis admodum & tenuis ejus extat memoria) Sic, num Hæresin etiam, *Ephesi* damnatam, una cum nomine suo propagaverit; non sine ratione disputari video. Illud constat, apud eos qui belli sacri historias scripserunt; adeo late obtinuisse ejus nomen temporibus ejus belli, ut cum reliquo Christianismo de amplitudine certare posse putent ejus Sectarios. Item, à Concilio *Chalcedonensi*, dejecto Sede *Alexandrina* Dioscoro, tantum extitit de ejus nomine contentionis, ut ne nunc quidem Concilium illud agnoscant *Abyssini*, *Alexandrinæ* Sedi, a Christianismi sui initio subditi. Et tamen a Fide eos alienos non esse, non sine magna probabilitatis specie a multis asseritur. Quare neque de *Jacobitis*, (qui *Jacobi* cujusdam *Zanzali*, id est *exigui* hominis *Syri*, Sectæ cujusdam inter *Acephalos Capitis*, instinctu, *Eutychianum* dogma profiteri vulgo feruntur) satis constare videtur, a Fide alienos esse. Hic, cum de Hæresis crimine res dubia sit, quis dubitet, etiam fide integra, scissæ Communionis Ecclesiasticæ nomine, graviter in Deum peccatum? Itaque Unitatem Ecclesiæ, in Communione positam, divinitus institutam quis dubitet? Omnino, omnis de conservanda Ecclesiæ unitate contentio, sive exitum habeat, sive conatu excidat, peccato scissæ concordiæ, Dei institutionem violatam ostendit.

De Schismate Acaciano.

Commemorandum est hoc loco Schisma *Acacianum*, propterea quod subsistere nunquam potuisset, nisi receptus fuisset, more quidem Ecclesiæ, *Canon*, quem non magis scriptum quisquam ostendat, quam summis Potestatibus scribi Leges possunt, quæ propterea illis non scribuntur, quod scriptis legibus summæ futuræ non sint. Sed *Acacius*, Episcopus sub *Zenone Aug. Constantinopolitanus*, cum *Joannem* quendam, electum *Alexandriæ* Episcopum, neque ipse neque *Zeno* ferret, iniit cum ipso consilium, evehendi ad illam Sedem *Petrum* quendam *Mongum*, studiis eorum nitentem, quibus, *Nestorianismum Chalcedone* stabilitum, persuasum erat

Alexandriæ;

Alexandriæ; sub promissi Lege, revocandi ad Fidem & ad Unitatem Ecclesiæ, partes suas, si, tacito *Chalcedonensis Synodi* decreto, revocarentur Imperiali decreto ad Communionem, qui propterea tantum diffidebant, quod in facti tantum veritate impositum ipsis fuisset, a discidii auctoribus. Cessit male, male consulta res. Nam & *Petrus*, cum neque *Edictum Imperatoris*, nec Sedis *Constantinopolitanæ* auctoritatem satis esse cerneret, partibus suis ad Unitatem revocandis, partium suarum caput esse satius duxit, quam privatus Ecclesiæ Communionem retinere. *Acacio* autem anathema dictum est a *Felice P.* II. & *Romana* Sede; quamvis novo, ut mihi videtur, exemplo. Neque enim ullum adhuc exemplum inveni, sub anathemate positæ, vel minoris Sedis quam *Constantinopolitana* fuit, propter diffidium Canonicæ administrationis. Satis hactenus visum fuerat, suspendi Communionem; ut ex ejus suspensæ incommodis discerent Canonicæ disciplinæ negligentes, ad mentem redire. Quod ex diffidiis de Paschate, de rebaptizandis Hæreticis, de *Athanasio*, & toto certamine *Ariano*, deque *S. Joanne Chrysostomo*, constare potest. Hujus igitur discidii, (quod quadraginta aliquot & quinque annos durasse, ex *Facundo Hormianensi* intelligimus) totus fundus fuit Ecclesiæ mos; qui communicantes Hæreticis, Hæreticos haberi Ecclesiæ jubebat. Exitus litis ad aliam disputationem pertinet. Hic statum tantum ejus annotare satis erat; quem nullum alium fundum habere potuisse reperiet, qui *Liberati Breviarium*, *Leontium* de Sectis, præcipue autem *Facundum*, *Hermianensis* in *Africa* Ecclesiæ Episcopum, in Opere de tribus capitulis, inque libello adversus *Mucianum* recensuerit.

De Hæresi & Schismate, apud Deum & Ecclesiam.

Existit ex dictis, quod ad propositam disputationem observari multum intererit; etsi non nimis angustis ab homine Theologo finibus terminandum, cujus judicium ad totam Ecclesiam pertinet; discrimen scilicet Hæresis a Schismate. Cum enim Hæresis discidium Ecclesiæ intel-

ligatur

ligatur, de causa quæ ad Fidem pertineat; manifestum est, non omne Schisma Hæresin esse, etsi omnis Hæresis Schisma sit. Si enim minoris momenti sit causa Schismatis, quam ut ad Fidem pertinere posse putetur, videtur constare discriminis ratio, quam Ecclesiæ intersit obtinere; Quamvis usu Scriptorum Ecclesiæ, etiam Schismata Hæreses dicuntur, propter aliquam sententiam sponte susceptam, quæ materia sit, sine qua Schisma non subsistat. Sed cum sententia sponte electa materia sit Schismatis; & in eligenda sententia in Deum peccetur, priusquam, in eadem ad discidium propaganda, peccetur etiam in Ecclesiam; Necesse est omnino, non minus quoad solum Deum, quam quoad Ecclesiam etiam, tam Hæresim tum Schisma intelligi. Nimirum, qui aliquid, ex necessitate salutis, Fide tenendum, corde non credit, salute apud Deum excidit; etiamsi, trahendis ad suam sententiam aliis, ad partes in Ecclesia faciendas, ne viam quidem affectet. Tum, qui partes in Ecclesia facere velit, reus est apud Deum, etiamsi quod velit, non efficiat; Nec peccati ab eo diversi, quod Schismatis nomine intelligi solet. Itaque, non minus adversus Deum solum, quam etiam in Ecclesiam, tam Hæresi quam Schismate peccari potest; etsi de eis solis, quæ in Ecclesiam peccari manifestum sit, nominum usurpatio exciterit. Sed, quia non una est ejus significatio, quod ad salutem necessarium sit Fide teneri, propterea, Schismatis ab Hæresi discrimen, non nimis angustis finibus distinguendum est.

CAP. XIV.

Intra fines Traditionis Catholicæ errore immunis, interpretandam Scripturam, decernendum de Fide. Quatenus de eis, quæ non necesse sit ad salutem singulorum Fide teneri, decernendum sit. Leges etiam Apostolicas mutari posse; Non eas quæ Unitatem continent. Quatenus Ecclesiæ Unitas ad salutem necessaria.

Præsidia intelligendæ Scripturæ omnia Ecclesiæ consensum desiderare.

HIS constitutis, quantum ad Scripturæ sensum stabiliendum profectum sit, facile erit dispicere. Ad investigandum Scripturarum sensum, linguarum, tum in quibus initio scriptæ sunt, tum in quas antiquitus transfusæ cognitio, antiquitatis tum Hebraicæ tum Christianæ peritia, scopi textusque singulorum locorum examen, denique accurata, ex receptis de communi Christianismo, tanquam principiis ratiocinatio; hæc sunt quæ sensum Scripturæ extra quæstionem ponunt, quoties extra quæstionem positus videri debet. Nam, quod est tandem cujusvis scriptoris Opus, quod sine auctorum, sive ~~five~~ tempore, sive scribendi genere affinium collatione, adhibita ratiocinatione etiam accurata, intelligi possit. Non potest dubium esse, quo hæc copiosiora adfuerint, tanto magis in Scripturis intelligendis profectum iri; non ita tamen, ut clariorem Scripturarum intelligentiam doctis concessam, majori parti, hoc est indoctis, probatum unquam iri spes sit. Itaque, quamvis ad sensum Scripturæ in luce ponendum proficere hæc negari non possit; quantum tamen, ad discernendam lucem in quam productus est, profectum sit, res ipsa docet. Nam, de iis quæ Geometria semel demonstravit, quis litigat? Sensus Scripturarum, quanto clariori literarum & eruditionis luce perfusus est, à renatis melioribus literis, tanto plus ad serendas lites valuit, quam finiendas. Nimirum

mirum, etsi plus vident in Scripturis literis instructiores; tamen minus videntibus cæteris, novarum litium materia evadit, quod ad illustrandam veritatem eruditio honesta excogitat. Itaque, non valet ad Legem unitati Ecclesiæ ponendam, quæ ineruditos non minus quam doctos teneat. Quod si verum sit, eruditis ad pietatem Christianam optimi consulendum est, quod fines quosdam, interpretandæ Scripturæ, Ecclesiæ consensus statuit; quos extra, recipiendum non sit, quod pro ejus sensu venditatur. Non desunt, qui Ecclesiasticorum scriptorum nomina & authoritatem tanto studio, ad Scripturas interpretendas allegant, ac si suffragiorum numero vincendum sit. Atqui quæ spes est, quæ ratio, singulorum Scripturæ locorum sensum Traditione haberi posse putare? Quasi non optimi consulendum sit, si in paucis, (fidei veritatem, & Ecclesiæ unitatem continentibus) Traditionis consensus obtineat. Sane, nisi Ecclesiæ unitas obtinuisset, obtinere Traditionem potuisse, insaniæ est existimare. Cum autem Ecclesiæ Unitatem fide veritatis, Legibus unitatis quibusdam constare manifestum sit; obtinente Ecclesiæ unitate, obtinuisse & fidem communem, & leges, necesse est. Hinc Catholicæ nomen obtinuit, distinguens eam à sectis quas non agnosceret. Non quasi numero constare Ecclesiam perpetuum sit; Quod in contentione cum *Arianis* non semper sensu dijudicari potuit; Sed quod consensus omnium seculorum numerum habeat indicium veritatis. Neque enim ratio fert, ortum alicubi segregem de Christianismo sensum, qui non afferebatur eis rationibus, quibus communis Fides stabat; perinde ac communem Christianismum, propagari. Itaque recte Optatus, *Catholicam* dici, quod *rationalis sit, & ubique diffusa. Tertullianus* certe Traditionem solam Hæreticis præscribit; negans eos ad disputandum ex Scripturis admittendos. Sed profecto multum opinione sua falsi sunt, qui, ejus exemplo, putant se omni ex Scripturis disputatione, in hodiernis controversiis, supersedere posse; Tra-

ditionis

ditionis solius ac Ecclesiæ Catholicæ nomine revinci, qui R. Sedi diffident. Nam,contra quos agit *Tertullianus*,illi,aliunde quam ex Scripturis haustam scientiam, sententiæ suæ prætexebant; quod ex eis quibus cum agimus nemo facit. Ita igitur asserenda est Traditio Fidei,non quasi aliquid in se habeat,quod in Scripturis ostendi non possit; Non quasi verum totiusScripturæ sensum contineat;Sed quod adversus eam nulla valere possit, nulla recipi debeat Scripturæ interpretatio. Hæc quia obtinebat, damnata est Hæresis tum *Ariana*, tum *Pelagiana*; Quia non obtinet, damnata quidem est Hæresis *Sociniana*, (quæ tum Samosatenianam tum *Pelagianam* videtur instaurare:) Sed damnata non extinguitur, quia non obtinet, quæ obtinere debet. Non quod metuendum unquam sit, ne sola per se Scriptura recte ratiocinantem in aliquam Hæresim impellat, adhibitis eis præsidiis quæ diximus. Sed quod non omnium est, quorum salutis interest, vel idoneis præsidiis instructos esse, vel recte ratiocinari. Cum autem Ecclesiæ unitas partibus factis interpellata non esset, consensus Ecclesiarum in eum sensum, quem pro Fide se accepisse testabantur, facile repudiabat eum sensum Scripturæ, qui in Traditæ Fidei fines incurreret. Sic igitur Hæreses omnes ab Ecclesia damnatæ sunt, quod traditis absonæ, & primum visæ sint, & cognoscendo comprobatæ. Itaque habemus, quid Catholicum censendum sit, & quo Catholicæ nomen Ecclesia obtinuit; quod illud profiteatur, quod ab initio traditum, omnes Ecclesiæ, communionis inter se jure & vinculo colligatæ, agnoverint; quarum consensu,Legem hanc esse communionis &constituendæ,& retinendæ,constare possit.Neque enim singulorum scriptorum sententiis & opinionibus constat, quantumvis vel Sanctorum, vel in Scripturis eruditorum; sed veritatis historicæ fide infallibili, fidei professionem eandem commemorantis. Ex quibus etiam manifesta est ratio, quare necesse sit, quæ ad salutem omnium necessaria sunt Scripturis contineri, ex nostra sententia; quæ consen-

ſum Eccleſiæ, ad limites interpretationi Scripturæ figendos, requirit. Quid enim certius, quam eam Fidei Regulam Scripturis contineri, extra cujus ſenſum, nulla interpretanda Scriptura ſit? Quam, quicquid omnibus ad ſalutem credendum ſit, intellecta juxta Fidei Regulam Scriptura contineri? Nam ea tantum Scripturis contineri, quæ ad ſalutem neceſſaria non ſint, quis credat?

Quæ vis Traditionis, tum quæ ad Fidem, tum ad Unitatem conſervandam.

Quid autem valeant hi limites, exemplo ſit Socinus; qui, fidem Trinitatis & Chriſti ſatisfactionis à ſe idoneis rationibus ſublatam, ſatis habuit, ſi interpretationem excogitare poſſet, quæ vim earum Scripturarum, quibus utramque expreſſam credit Eccleſia, eludere videretur. Satis id quidem impudenter, multis in locis; quis negat? Neque enim putandum eſt, recte adhibitis ſubſidiis eis, quæ ad intelligendas Scripturas comparata eſſe dictum eſt, poſſe, recte ratiocinando, aliud a veritate exiſtere, etiamſi Traditionem Eccleſiæ ſeponas. Sed qui homines idiotas, & vulgus Chriſtianorum, iſtiuſmodi laqueorum periculo exponendos putet, is demum, quæ ad ſalutem neceſſaria ſunt omnia, omnibus quorum intereſt aperta eſſe in Scripturis, aſſerat: Is Dei conſilium, inſtituendæ communionis Eccleſiaſticæ, inſuper habendum putet: Is, abjecto Catholicæ Traditionis præſidio, tirones Eccleſiæ, cum gladiatore Socino (veterano vel veteratore) depugnare jubeat. Neque alia ratio eſt, cum de inſtitutis & ritibus Eccleſiæ, quæ ab initio conſuetudine non ſcripta tenebantur, nomen Traditionis uſurpatur. Nam, quæ in uſu fuiſſe, vel omnibus Eccleſiis, vel quibuſdam, ſed reliquarum Communioni innexis, veritatis hiſtoricæ auctoritas fidem facit, ea communi Fidei obſtare non poſſe, ea diſcidii cauſam idoneam præbere non poſſe, unitas Eccleſiæ evincit. Neque enim mores, & ritus, & inſtituta, & omnino Leges Eccleſiæ, vel Scripturis, vel Traditione contineri poſſe, putandum eſt; Quam, poteſtatem à Deo ac jus Legum ſibi condendarum accepiſse probavimus; Fruſtra omnino, ſi nul-

lam

lam innovandarum Legum causam habitura esset. Satis est, probatas Ecclesiæ Leges communi Fidei adversas esse, videri non debere. Satis & nobis, & Ecclesiæ, ad eam immunem à discidio præstandam; (Sive discidii causa ad Fidei & salutis necessitatem pertineat, & Hæreticos faciat dissidentes Ecclesiæ, sive non pertineat, & faciat tantum Schismaticos) Satis præsidii in Traditione, ad Scripturas adhibita, inveniri. Est enim excipiendum, quantumvis Legum suarum mutandarum, in eam formam, quæ temporibus, & locis, & omnino ei rerum statui, qui consensu generis humani extiterit, accommodata sit, Ecclesiæ jus esse oporteat; Non ita tamen, ut ab institutis ab initio traditis discedere possit; quibus regiminis forma contineri videatur, quæ eandem à primo ad secundum Christi adventum Ecclesiæ societatem præstare debeat. Itaque bene observatum est, ab hominibus antiquitatis Canonicæ peritissimis, hoc interesse Ecclesiæ Legibus, & Civilibus, quod harum posterior quæque priori deroget, & majorem vim habeat, propter summæ potestatis imperium; cujus, ut in testamento, ultima voluntas rata sit. At in Ecclesia, non solum si de Fide decernatur, exigendum est quicquid constituitur, ad id quod ab initio Traditum constare possit; sed etiam in Ecclesiæ institutis, comparandum est quicquid innovatur, ad illud instaurandum, quod ab initio obtinuit. Sed, hujus rei si quis causam quærat, non inveniet rationem ab ea diversam, quam nos hic prodimus.

Traditio Catholicæ, non decretum presentis Ecclesiæ, errore immunis.

Neque tamen propterea Ecclesiæ decreta infallibilitatis jure gaudere censendum erit, quod Ecclesiæ Catholicæ Traditio nec falsa esse possit, nec fallere. Nam Traditio Ecclesiæ Ecclesiam, decretum Ecclesiæ Ecclesia constituit. Illa antiquior est ipsa Ecclesia, cujus professio Ecclesiam constituit; Hæc à voluntate Ecclesiæ proficiscuntur, eique vim suam debent. Ecclesiæ authoritas, professione Catholicæ Traditionis nixa, quæ ad retinendam, propagandamve

ve Christianæ pietatis, cum Ecclesiæ unitate, puritatem facere putet, decernens, vinculum eis injicit, quibus informandis decernit. Itaque omnino duplex est Catholicæ Ecclesiæ definitio: Altera presenti seculo continetur; cujus decretum efficaci partium, id est, omnium Ecclesiarum consensu, (nimirum dissentiente nulla, cujus ad tam late diffusam societatem ratio habenda sit) discerni oculis, & communi hominum sensu potest. Altera omnium seculorum & locorum Ecclesias complectitur; cernitur autem in prima Apostolorum successione, quam diu ab eorum institutis, vel addendo, vel demendo, vel mutando discessum esse, ostendi non possit. Nam si Ecclesia omnium locorum ac temporum unum sit corpus, omnino ab institutis Apostolicis, quæ ad unitatem eam pertineat, quæ minus, judicandum est. Itaque breviter pronunciandum, Ecclesiam quidem universam Infallibilem esse; Id est, quicquid ad eam fidem pertinet, quam ab initio omnis professa est Ecclesia, id falsum nullo modo esse posse: Quicquid autem ab initio universa Ecclesia, pro Lege tenuit, id nullam Ecclesiæ partem posse repudiare. Quin, siquid antiquitus ita in Ecclesia observatum sit, ut tamen non constet, universæ Ecclesiæ Legem fuisse; id tanquam *regulæ fidei* repugnans, hodierno die repudiari non posse. Neque enim Ecclesiæ Communio sepes esset & limes Christianismi, si possent reliquæ Ecclesiæ communicare, qui aliquid Christianismo; id est, Regulæ Fidei adversum usurparent. Quod autem ad decreta Ecclesiæ attinet; sive suffragio præsentium, quorum authoritatem reliqui sequantur, constituta sint, sive literarum & internunciorum commercio, mutui consensus vim, publice promulgati obtinuerint; Ea si Fidem spectent, ita demum extra erroris aleam erunt, quatenus intra metas Traditionis Catholicæ se continent: Nec aliud statuant, quam quod manifestum sit, vel expresso totius Ecclesiæ consensu stare, vel rebus in ea receptis, necessariæ consecutionis vinculo connexum esse. Quod si Leges Eccle-

siæ

siæ dicas; Ita demum firma erunt quæ decernuntur, si nihil sit, quare videri debeant unitatem Ecclesiæ violare; Quæ una ab initio ad finem Christianismi esse non possit, nisi eis Legibus vivat, quæ eædem videri debeant, quatenus rerum status discrimen non postulet. Sane, quantum in in reliquis hominum rebus mutationis ac discriminis temporum differentia iuducit, tantum etiam in Ecclesiasticis. Atqui, eisdem Legibus Ecclesiæ communionem regi posse, in cujus statum, temporum mutatione, tantum discriminis invectum fuerit, id vero ἀρρωστία διανοίας fuerit, quam vocat *Aristoteles*, existimare. Et tamen Leges ejus, quas priorum temporum Ecclesia probaverit, tanquam Christianismo adversas repudiare, unicam Dei Ecclesiam repudiare est; Leges autem universim receptas repudiare, nisi universa Leges suas repudiaverit, ejus communione censeri nolle.

Rationes hujus sententiæ.

Hujus sententiæ auctores esse debent, si suas ipsi rationes recte reputent, quicunque Concilii Universalis auctoritatem, auctoritate Papæ superiorem etiamnum contendunt. Non quod hic locus sit tantæ disputationis definiendæ; Sed quod ejus definiendæ nulla ratio sit, sine totius Ecclesiæ Traditione. Inspiciantur *Joannis Launoii Parisiensis Theologi* Epistolæ; cujus eruditio & diligentia non patitur me actum agere, recensendis Doctorum sententiis, rebusque gestis Ecclesiæ ad hanc causam pertinentibus. Mentiar si aliam rationem sententiæ suæ edant, præter totius Ecclesiæ Traditionem, Doctorum sententiis, rerumque gestarum memoria proditam. Nam si provocetur ad Scripturas, vel hinc vel inde, eandem sententiæ suæ rationem edunt; continendum esse earum sensum eis finibus, quos usus ac sensus totius ab initio Ecclesiæ determinant. Quod si Concilii Generalis, Ecclesiam sui seculi totam repræsentantis, auctoritatem, sola totius Ecclesiæ Traditio affirmet; procul abest, ut ullum Concilii Generalis decretum erroris esse immune asseri possit, quod totius ab initio

initio Ecclesiæ Traditio non afferat. Itaque nimis securi sunt, qui, de Conciliis Generalibus auctore Papa actis & probatis, confectum sibi putant, extra erroris aleam positum esse, quod de Fide decernant. Quis enim credat; saltem qui Legem Fidei ad Ecclesiæ auctoritatem supponi sciat; propterea, non errandi dotem divinitus indultam conventui eorum, quorum sit, Ecclesiarum suarum consensum præstare; quod se invicem præsentes intueri possint? Præsertim qui sciat, gratiorem Deo Ecclesiarum consensum futurum, qui solius Fidei intuitu convenit; (Qualem esse oportet, quem inter absentes Ecclesiæ causa expediat) quam qui per seculi ambitum obtineat; Qualem esse oportet, in quem, Concilium non sine seculi potestate coactum convenit. Sane, ad expediendum Ecclesiarum consensum cœtus Concilii plurimum facit; Ad auctoritatem decreti in illustri loco ponendam, tantundem. Ad securitatem non errandi omnino necesse est, rationem sive subesse, sive præesse, quæ Legem Fidei, Ecclesiæ auctoritate antiquiorem, salvam præstet, ut Dei Ecclesiæ præsentis promisso, locus esse possit; Quod sola totius Ecclesiæ Traditio facit. Itaque cum Concilium *Jerosolymitanum*, *visum Spiritui S. & nobis* pronunciat, *Act.* XV. 28. putandum est, Legem promissi Dominici ab eis intellectam; Quam ipse præmiserat, cum *ecce ego vobis præsens adsum ad finem usque seculi*, *Matt.* XXVIII. 20. discedens pronunciat. Nam cum Ecclesia tunc nulla esset, ut dictum est, cum Apostoli ad finem seculi superfuturi non essent, necesse est, Ecclesiæ sequenti Apostolos præsentem se Dominum polliceri. Sequi autem Apostolos ita demum intelligi potest, si Legem eam Fidei & salutis teneat, quam à Domino acceptam Ecclesiæ ipsi tradiderint; Si Ecclesiasticæ Communionis eas Leges sequantur, quas Apostoli primum, &, accepta ab Apostolis auctoritate, Successores ipsorum & Vicarii Ecclesiæ tradiderint. Itaque ex eis, qui Concilii Generalis auctoritatem auctoritate Papæ superiorem asseruerunt

ruerunt, neque numero pauci, neque auctoritate obscuri Doctores eo delapsi sunt, ut absolutam ab omni exceptione & limitatione non errandi dotem & privilegium, soli omnium locorum ac temporum Ecclesiæ, propter totius Ecclesiæ Traditionem, deberi fateantur. Puta me dicere *Gulielmum Occamum, Petrum Alliacensem, Thomam Waldensem, Nicolaum Cardinalem Cusanum, Nicolaum Abbatem Panormitanum & Antoninum Archiepiscopum Florentinum, Nicolaum de Clamengis*; quorum testimonia *Robertus Baronius*, *Apologiæ* pro disputatione sua de objecto Fidei *Tract.* V.19. inseruit. Igitur non errandi dos ac privilegium ita demum tribuendum erit Generalis Concilii decreto, quatenus frequentia tam illustris conventus non videatur ferre, ut omnes in eo consentiant, quod Fidei Legi, vel Ecclesiasticæ Communionis Legibus deroget; quarum firmitate constat ipsorum auctoritas, qui decernunt. Quod si eo valeat studium partium in Ecclesia, ut quod sive Papa, sive Concilium, sive cum Concilio Papa decernat, eo ipso traditum ab initio Ecclesiæ contendatur, quantumvis, semel traditis adversum, sensu hominum communi usurpari possit; Tum vero necesse est excipi, ita demum Ecclesiam errare posse, si se limitibus Traditione Ecclesiæ definitis non contineat. Omnino hac professione constat Ecclesiæ Unitas, cujus Communio, ad singulorum salutem valeat, qui ob hanc professionem, in ejus Communione, tanquam sensibus subditæ, salutem sibi quærendam putent. Cum enim non nisi in Fide exploratis salutem promittat Dominus; Necesse erat ita consuli Ecclesiæ, ut neque à Lege salutis, neque ab Unitatis Ecclesiasticæ Legibus desciscí posset ab eis, qui Vicarios se Domini meminissent; Et tamen ab eis desciscí posset, qui Vicarios se ac Ministros obliti, pro Dominis gererent.

Fines potestatis Ecclesiæ, in decernendo de Fide.

Præterea, his positis, rationem regundorum finium Ecclesiasticæ potestatis clarissimam obtinuimus. Nimirum, sicut in Regulam fidei jus nullum habet Ecclesia, sed tuendæ tantum fidei Regulæ Officium; (quod, cum mini-

sterium

ſterium tantum ſonet, auctoritatem tamen, ſine qua miniſterium fruſtra ſit, ſecum affert) Ita in Eccleſiæ Leges, nihil eſt in quo jus non ſit Eccleſiæ ac poteſtas, quatenus quidem retinendæ unitatis ratio vel poſtulet, vel ferat; Poſtulet quidem, ut recte factum cenſeri debeat quod decernitur; Ferat autem, ut, etſi minus recte factum, Eccleſiam tamen, id eſt ſingulos teneat. Itaque, non eſt animus dicere, de Fidei cauſis decernendi Eccleſiæ jus non eſſe. Præmiſſum enim eſt, Eccleſiæ decreta, intra terminos Lege præſcriptos; hoc eſt, quatenus intra fines Catholicæ Traditionis verſantur; extra erroris aleam eſſe. Ubi autem erroris periculum non eſt, ibi Eccleſiæ authoritatem locum habere neceſſe eſt. Et hac ſuppoſitione nititur magnificum, quorundam ex eis quos dixi Eccleſiæ Doctorum effatum; ſingularis hominis, manifeſto Scripturæ teſtimonio muniti, pluris eſſe, quam generalis Concilii auctoritatem, eodem deſtituti; quatenus quidem demonſtratum eſt, nullum eſſe manifeſtum Scripturæ teſtimonium, extra fines Catholicæ Traditionis. Ego quidem libenter admodum recipio, quod à quibuſdam maximæ auctoritatis Eccleſiæ Doctoribus traditum video; Scripturam univerſam *Fidei Regulam* eſſe; Quatenus quidem de ejus ſenſu conſtet. Cum enim dictum ſit, non poſſe eſſe Fidei Eccleſiæ Legem (multo minus autem ritus Eccleſiaſtici) eum Scripturæ ſenſum, qui intra terminos Traditionis Eccleſiaſticæ non verſetur; Erit quidem ſenſus Scripturæ, quem quis uſu literarum ac pietatis aſſecutus fuerit, ei Lex qui ipſum aſſecutus fuerit, & credendi Regula; (nimirum quod ad Deum attinet) Cæterum Eccleſiæ in communi, Fidei Regula non erit, niſi quatenus Traditione totius Eccleſiæ continetur. Poteſt enim illud legitimæ conſequentiæ vinculo Regulæ Fidei annexum eſſe, viderique, de quo tamen jus non ſit Eccleſiæ decernendi, quod ad ſalutem creditu neceſſarium ſit. Neque enim poteſt neceſſitatem credendi ad ſalutem Eccleſia creare; quæ eis ſolis ineſt,

quod

quæ Traditione Fidei Catholicæ continentur. Nimirum, quod semel Tradita Lex salutis, eis Fide tenendis contineatur; quæ ab omnibus salutem assecuturis fide teneri necesse sit. Nam huic rerum modulo ad salutem fide tenendo, vel addi posse quicquam vel demi, communis salutis ratio non patitur. Sane hæc illa necessitas est; quam *mediorum* vocant, sine quibus salus non contingat. Cum enim postmodum, propter vitæ statum, alium aliorum Fidelium, nisi pergant singuli ea discere, quorum cognitione destituti, non possint in suo statu Fidelium hominum Officium facere; tum vero necessitas est *præcepti*, communis vinculo Christianismi, singulos ad sui status Officium obligantis, qua, quæ ad suum Officium pertinent, scire tenentur. Et tamen, potest existere decernendi necessitas, de eis, quæ cum vera sint, non tamen omnibus ad salutem creditu necessaria censeri debent; propterea quod saluti quorundam satis consultum sit, eis creditis, quibus necessariæ consecutionis vinculo annexa sunt. Nam cum quælibet, de re qualibet dissensio, possit periculum unitati Ecclesiæ creare; unitatis autem custodia Ecclesiæ credita sit; omnino decernere Ecclesia & potest & debet etiam de rebus ad salutem creditu minime necessariis, quid docendum sit in Ecclesia; quatenus, constituta docendi formula, unitatem obtineri spes sit.

Quatenus expediat, definiri non necessaria.

Sed hoc, ut intra fines potestatis Ecclesiæ positum est; ita, si rerum humanarum varietatem spectamus, frequentius accidit, ut quoties discidii periculum est, ad decernendum non descendere, magis expediat ad conservandam unitatem Ecclesiæ. Tumentibus enim æstu contentionis hominum animis, quid proclivius est, quam Deo, & erga Deum Religioni imputare, quod sententiarum sponte susceptarum, & partium inde natarum studio tribuimus? Quam partium studium, Religionis specie oblatum animis, charitati totius antehabere? Atqui quid discidium facit, nisi indicta decreto, retinendæ sententiæ, quam Religioni te habere

 professus

professus sis, desperatio? Quod si quiescant animi, & sedato æstus sui tumore, tempori permittantur molliendi, quidni spes sit, posse sponte hominum sedari motus, qui agitando incaluerant? Exemplo sint causæ jam dictæ, in quibus, vel conservatam non decernendo unitatem, vel decernendo concussam, satis constat. Quæ si vera sint, haud facile dictu erit, utrum perniciosior sit Ecclesiæ contendendi pertinacia, an decernendi necessitas. *Tertullianus* sane, in *Præscriptione adversus Hæreticos cap.* XIV. ita brevem Fidei Regulam disputationi eximit, ut reliqua omnia disputationi libera permittat. *Hæc Regula — nullas habet apud nos quæstiones, nisi quas Hæreses inferunt, aut quæ Hæreticos faciunt. Cæterum manente forma ejus in suo ordine, quantumlibet quæras & tractes, & omnem libidinem curiositatis effundas; si quid tibi videtur vel ambiguitate pendere, vel obscuritate obumbrari. Est utique Frater aliqui Doctor, gratia scientiæ donatus, est aliqui inter exercitatos conversatus, aliqui secum curiosus, secum tamen quærens; postremo, ignorare melius est, ne quod non debeas noris, quia quod debeas nosti. Fides, inquit, tua te salvum fecit, non exercitatio Scripturarum. Fides in Regula posita est. Habes Legem, & salutem in observatione Legis; Exercitatio autem in curiositate consistit, habens gloriam solam de peritiæ studio. Cedat curiositas Fidei, cedat gloria saluti.* Sed & *Irenæi* verba producam, quibus, notas & characteres rerum disputationi Fidelium permissarum, vir Apostolis proximus ita exponit, ut habeant Scripturarum candidati unde perspiciant, quid disputationi permissum sit, intra mensuram communis Fidei. Sic igitur ille I. 4. *Plus autem vel minus, secundum Prudentiam, nosse quosdam, non in eo quod argumentum mutetur, efficitur; & alius Deus excogitetur, præter fabricatorem, & factorem, & nutritorem hujus universitatis, quasi ipse non sufficiat nobis; aut alius Christus, aut alius Monogenes; Sed in eo quod omnia quæ in Parabolis dicta sunt, exquirere, & adjungere veritatis argumento: Et in eo, ut instrumentum*

tum

tum & dispositionem Dei in genere humano factam enarret: Et, quoniam magnanimus extitit Deus, & in transgressorum Angelorum apostasia, & in inobedientia hominum, edisserere; & quare alia quidem temporalia, alia vero æterna, & quædam cœlestia quædam terrena unus & idem fecit, annunciare: Et quare, cum invisibilis adparuit Prophetis Dei, non in una forma, sed aliis aliter adesse: Et quare Testamenta multa tradita humano generi, annunciare, & quis sit unius cujusque Testamentorum character docere, & quare conclusit omnia in incredulitatem Deus, ut omnium misereatur, exquirere, & quare Verbum Dei caro factum est, & passus est, gratias agere, & quare in novissimis temporibus adventus Filii Dei, hoc est in fine, adparuerit, & non in initio, annunciare, & de fine, & de futuris, quæcunque posita sunt in Scripturis revolvere, & quare desperatas Gentes cohæredes, & corporatas, & participes Sanctorum fecit Deus, & quemadmodum mortalis hæc caro induet immortalitatem, & corruptibilis incorruptelam annunciare, & quemadmodum factus est qui non erat populus, populus, & non dilecta, dilecta, & quemadmodum plures Filii ejus quæ deserta est, magis quam quæ habet virum, præconiare. Non abs re visum, Sancti & Apostolici Episcopi & Martyris prolixum locum afferre, qui usui esse poterit, in eis quæ ad salutem Fide teneri necesse sit, ab eis quæ non necesse sit, distinguendis. Videtur autem sine dubio manifestum, ut ea quæ ad salutis necessitatem non pertineant, faciunt tamen ad ea quæ ad salutis necessitatem pertinent, sive Fide tenenda, sive opere exercenda, definiantur decretis quæ Legis vim habeant; ita demum expedire Ecclesiæ, si discidii periculum absit, si ædificandæ Ecclesiæ causa, non victoriæ, decerni videri possint, si denique à pacatis, sponte, non ingratiis à coactis accipiantur; Ita demum valitura ad Legis effectum, si ejusdem voluntatis arbitrio stent, propter quam Christiani sumus. Necessitati tamen cum omnia pareant, non videtur negandum, incidere posse tempora, in quibus, quamvis cum periculo Schismatis, ad decernendum tamen descendendum sit.

[N]on Fide, sed [c]haritate, cre[d]itu non ne[c]essaria teneri.

Sed cum Ecclesia decreverit, non illud efficit ejus decretum quod Traditio Catholica. Neque enim necesse est ad Fidei integritatem, verum illud credere quod Ecclesia decreverit, quoties id accidit, quod accidere posse jam dictum est; ut ad aliquid decernendum descendi vel possit, vel debeat, quod Fide teneri ad salutem necesse non sit. Sed necesse est decreto obsequi ad unitatem Ecclesiæ; quam pluris videri ad communem salutem, quam cujusvis hominis sententiam, ad salutem communem non necessariam, necesse est. Itaque rei veritas, & ejus veritatis momentum, ad implendam Christiani hominis professionem, necessitatem credendi ad salutem; Ecclesiæ autem decretum, unitatis obsequio tuendæ vinculum inducit. Illud Fidei Officium est, hoc charitatis Christianæ: Nec proprie loquitur, qui, quæ ultra modum communis Fidei, ad salutem omnium necessariæ, docet Ecclesia, *Fide implicita* tenenda contendit. Neque enim Fidei est, eis Fidem habere, quæ nulla ratio credendi vera esse ostendit. Sed tamen, qui tenenda non putet, hominis Fidelis Officium non faciat. Nam quibus repugnari sine offensione non potest; quam, ad solvendam Ecclesiæ unitatem viam facere, necesse est; ea, non quidem vera propter Fidem profiteri, sed, ut minime saluti noxia ferre, propter Ecclesiæ pacem, quæ ad salutem communem plus facit, charitatis est Christianæ.

In Leges latas ab Apostolis, Ecclesiæ jus esse.

Hæc cum vis sit decreti Ecclesiastici, cum solius veritatis ratio habetur; cum ad Legem condendam decretum spectat, haud scio quid extra potestatem Ecclesiæ positum sit; si Fidem & unitatem excipias, quas omnis Ecclesiæ potestas supponit. Nam, etsi prima esse debet communis pietatis propagandæ ratio, in omnibus Ecclesiæ decretis; hoc tamen in ipso rerum usu eatenus valebit, quatenus salva unitate Ecclesiæ obtineri potest; quam, quavis Lege pluris esse, dictum est. Neque mihi videtur magnum aliquid dicere, qui affirmet, ritus ab Apostolis ipsis, sive scripto, sive more traditos, Ecclesiæ sive consuetudine, sive

decreto

decreto mutari posse. Non quod Apostolis, universam in perpetuum obligandi jus non esset; Ita ut in eorum institutis, nihil ab Ecclesia mutari possit, quod, ad ipsorum institutorum firmitatem & perpetuitatem, non intersit mutari. Sed quod ea sit Lex rerum humanarum, in quibus censentur res Ecclesiasticæ, ut ab Apostolis Ecclesiæ Tradita multa videri possint, quæ, propter rerum mutationem, interesse Ecclesiæ possit mutari. Quod si eis in rebus accidit, quas Scripturis Apostolicis consignatas tenemus; tum vero, non eo consilio Traditum ab Apostolis morem Ecclesiis à se institutis putandum est, ut omnes omnium temporum Ecclesias teneret. Sic enim fieret, ut vel Fidei propagandæ, vel conservandæ Unitati Ecclesiæ obesse possent, quæ auctoribus Apostolis tenenda contendas; Quorum utriusque antiquior ratio esse debet, quam eorum, quæ ab Apostolis, non nisi ex Officio propagandæ Fidei, & unitatis conservandæ institui, satis dictum est. Nam, cum omnis Lex ejus societatis regendæ instrumentum sit, cui datur; mutato societatis statu, fieri potest, ut Legem mutari societatis ipsius intersit. Itaque ut in jure dicundo, justitia, quæ absolute dicitur, in æquitate posita est, secundum *Aristotelem*; quatenus nimirum arbitrii Judicis id est; Ita Legis mutandæ, quatenus bono communi fieri possit, jus esse societati, cujus Lex est, necesse est.

Mos velandarum fœminarum viris non velatis.

Argumento erit *S. Paulus*, cum multis probasset, velandas esse facies fœminis in cœtibus sacris, viris non velandas, 1 ad *Cor.* XI. 3—15. Hanc enim esse Apostoli mentem, piget alio testimonio contendere, post *Tertulliani* Librum *de velandis Virginibus*; Quo quid aliud contenditur, quam Virgines ab hac communi Regula excipiendas non esse? Nam qui, hoc ut probet, morem sui temporis Ecclesiæ *Corinthiacæ* appellat, ubi tum obtinebat, satis ostendit usum, Legis sententiæ interpretem. Et sane argumenta quibus hoc contendit Apostolus à fœminis, rationis quidem dictamine nixa, sed suppositis tum *Judæorum*, tum *Gentium*

earum

earum moribus, quibus ſcribebat; ſive pudoris, ſive modeſtiæ nomine, & erga virile genus obſequii; ita demum obtinent, ſi his ſignificandis neceſſarium velamen fœminarum ſtatuamus, virorum alienum. Quod cum mores quarundam *Gentium* non receperint, quas poſtea Chriſtianas fieri contigerit; non eſt mirum, ſi pro Lege Chriſtianiſmi ſui, hoc ab initio non recepiſſe videantur. Nam ipſe etiam Apoſtolus, poſt prolixam ſatis rationum diſputationem, in hoc pronunciato definit; *ſi quis autem contentioſus eſſe videatur, Nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſiæ Dei*, 1 ad *Cor*. XI. 16. Atqui, quod ſtatuit Eccleſiæ uſus, id quidni deſtituat? Cui Apoſtolus vivus videnſque detulit, ejus ſcripta, vel mos ab eo traditus, quidni idem deferant?

Pro hac Interpretatione.

Sed aſſerendus eſt latius hic ſenſus Apoſtolicæ diſputationi, quam viri docti, ad recens ſubortam, de quæſitis ad decorem promiſſæ comæ cincinnis quæſtionem; Quos, ſcilicet, Fidelium moribus convenire nolint; pertinere putant. Tum alii, ad damnandum morem, prædicandi cœtibus Eccleſiaſticis verbi divini, tecto capite; Quod ad docendi auctoritatem, ſive aſſerendam, ſive retinendam inſtitutum, rerum uſus docet. Utramque quæſtionem, à ſcopo inſtitutæ ab Apoſtolo diſputationis alienum eſſe conſtabit, ſi rationes quas adhibet, quid efficiant videamus. Jam primum, ornatus ex capillitio quæſitus ad vitam communem pertinet; cum Apoſtoli tota diſputatio ſacrorum cœtuum propria ſit; quod ejus concluſio demonſtrat, quam jam adduximus. Itaque, quantumvis damnandum ſit inane ſecularis decoris ſtudium, in Cœlorum regni candidatis; aliunde damnandum eſt, non, unde damnari non poſſit. Et ſane apud ſolos Fideles valet ratio, quam pro fundamento ſternit Apoſtolus; *Omnis mulieris caput eſt vir; Viri autem Chriſtus, & Chriſti Deus*. Bene *S. Joannes Chryſoſtomus*; Ὅταν εἴπῃ παντὸς· τοῦ πιστοῦ δεῖ προσυπακούειν. *Cum dicit; Omnis mulieris, ſubintelligendum eſt Fidelis*; Nam & Fidelis

Fidelis viri caput Christus. Itaque mulieris caput intelligendus vir, ad institutum Apostoli; qui *mulierem* vetat *in Ecclesia docere, domi a viro discere* jubet, 1 ad *Cor.* XIV. 34, 35. 1 ad *Tim.* II. 11—15. Unde recte subinfert; *dedecore caput suum afficere virum, qui velato capite, mulierem, quæ non velato oret, vel Deo canat.* Neque refert, utrum corporis sui caput dedecore afficere mulierem intelligamus, an virum fœminæ caput, perinde ac Christum viri; si modestiæ signum in capite propterea decere fœminam reputemus, quod auctoritatem viri in fœminam, (quam à lapsu *Evæ* repetit Apostolus, perinde ac in virum Christi) velando capite agnosci intelligamus. Sane, Deo canere in Ecclesia videtur esse hoc loco προφητεύειν. Nam 1 *Sam.* XIX. 20. *Cœtus Prophetantium* est apud *Jonatham Chald.* משבחין *laudes cantantium.* Et 1 *Paral.* XXV. 3. *Prophetasse* dicuntur *cum instrumentis Musicis,* Filii *Asaph*, *Heman* & *Jedutbun*; Nam & *Psalmos* illis ascriptos Prophetiam continere, notat ad eum locum *D. Kimchius.* Sane, cum totum *Psalmorum* Librum Prophetiam de Christo continere, deque Christi ad finem seculi regno, certum sit; merito, qui Deo canunt de *Psalterio*, ad propietatem *Hellenismi Paulini*, προφητεύειν dicuntur. Idem ostendit *Tertullianus*, retectas *inter Psalmos Virgines* reprehendens; *de Vel. Virg. cap. ult.* Itaque, non est necesse ad Symboli recitationem in sacris confugere; quod facit Commentarius *Ambrosianus*; (Quasi quod de futuro judicio Prophetiam contineat) Cum non possit ostendi, Symbolum Fidei, in sacris Fidelium, temporibus Apostolicis locum habuisse. Dedecore autem afficere caput suum mulierem, quæ non velato capite oret, propterea vult Apostolus, quod obsequii signum negligat, cum quo discere debeat à viro; Virum qui velato; quod fiduciæ, qua ad orandum Christi Fidelis accedere debeat. Est enim velatum caput modestiæ, pudoris ac verecundiæ; apertum, fiduciæ, ac παῤῥησίας signum in Scripturis. Tum & apud Scriptores exteros; si rem tralatitiam, putidum non esset, adductis

adductis Auctorum locis hoc loco probari. His positis, nihil restat in reliqua disputatione obscurum; Quod diversa ratio nulla hactenus videtur præstitisse. Nam quod deinceps, *comam fœminæ pro velamento datam* disputat, qua si carere possit, *quid eam tonderi vetet, aut etiam radi?* id quid sit docet, quod nuper à viro Docto productum est ex *Talm. Babyl. Cetuboth. f.* 66. 2. *Filia* Nicodemi, *accedens ad* R. Jochanan, *velavit se capillis suis, & coram eo fletit*; Scilicet, quæ, ad pauperiem redacta, aliud non haberet quo se velaret. Et quod *S. Paulus*; *non velatam fœminam idem esse* pronunciat, *ac si rasa esset*; id, tum *S. Chrysostomi* Commentarius, tum *Ambrosianus*, quoad fœminæ voluntatem verum esse intelligit, ejus quæ sine velo sit. Nam, quæ velum non adhibeat; (quod cultus studium capillis natura datis substituit) quidni capilli usum abdicare intelligenda sit? Nimirum, si corpus nudum reputemus, coma velamentum est ante omne velamentum. Inde mulieri coma decori est, viro dedecori; Quem scilicet, in luctu & squalore comam promittere, eorum mos erat, quibus scribebat Apostolus. Obscurum esse libenter patior, quod addit Apostolus; debere mulierem *potestatem in capite habere propter Angelos*. Accipio enim libens, quod idem vir doctus observat; instituti esse Judaici, ornatas se fœminas internunciis sponsaliorum ostendere. Vide horas *Hebraicas* in 1 ad *Cor. Cantabrigiæ* editas. Sed quod hoc esse vult ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχειν, consilio Apostolicæ disputationis repugnare palam est; cœtuum Ecclesiasticorum εὐπρέπειαν ordinantis, ex ea modestiæ professione existentem, quæ fœminei sexus subjectionem, maxime ob ingressum per *Evam* peccatum agnoscit. Et sane, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἐξουσίαν ἔχειν, dixisset Apostolus, non ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, si voluisset dicere fœminæ retegendi capitis potestatem esse debere, propter internuncios sponsaliorum. Itaque omnino recte accipi solet ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχειν, ejus auctoritatis agnitionem in capite gestare, quam velandis capitibus agnoscendam

dam esse fœminis contendit Apostolus. Est enim alienum a scopo institutæ disputationis, ἐξουσίαν fœminæ in suum caput hoc loco intelligere, quæ viri in fœminam auctoritatem in rationem adducit, quam velandi verecundia agnoscat. Itaque, si conjecturæ locus, respici puto fabulam ex *Enochi* Apocrypha Prophetia, quem *S. Judas* in Catholica sua palam appellat; de Angelis fœminarum amore lapsis. Non quasi veram afferat Apostolus; Sed quasi ad eam alludens, Præfectorum Ecclesiis; quos *Angelorum* instar in Ecclesia obtinere docet *Apocalypsis*; per verecundiam fœminarum, integritati puritatique consulendum, egregio schemate significet. Est enim huic prorsus simile, quod 1 ad *Cor:* X. 4. Traditionem *Judaicam* respicit Apostolus, quam, nihil est, cur veram ipsi visam putemus, cum ita scribit: ἔπινον γὰρ ἐκ Πνευματικῆς ἀκολουθούσης Πέτρας. Quis enim dubitet, illud hic ab Apostolo respici, quod Magistri tradunt, secutas castra *Israelitarum* per desertum, ut nubem & mannam, sic *Petram*, & quas præbebat aquas? Et tamen quis fateri nos jubeat, aliter hoc contigisse, quam si spiritualiter intelligatur, secundum Apostolum? Nam ipsis Christum adfuisse abunde auctor est. Sic igitur recte intelligatur, non recipere pro vero, quod de Angelis amore fœminarum lapsis *Enochi* liber referebat; sed ad illud innuendum, potius quam declarandum adhibere, in quo Ecclesiarum Doctoribus, similis scandali occasio esse poterat.

Huic interpretationi testimonium fert tota *Tertulliani* quam diximus disputatio; cujus Thesis, particula est ejus quam disputat Apostolus. Volebant nimirum Virginitatem professæ in Ecclesia *Carthaginensi* eximi Apostolicæ Legis generalitate, & *revelatis vultibus* in sacris cœtibus, παρθενίαν professioni suæ vindicare. Et sane fatetur *Tertullianus*, utrumque morem adusque sua tempora obtinuisse, quibus illud interdixerat, hoc definiverat *Montani Paracletus*; Hæc capite I, II, & III. Cœterum, verecundiæ

Probatur ex Tertulliano.

ſolius rationem haberi ab Apoſtolo, argumento ſit; quod in particula ejuſdem quæſtionis, quæ eſt de Virginibus velandis, non aliam ſequendam rationem, tota *Tertulliani* diſputatio contendit. Itaque velamen capitis intelligi, quod *& faciem includat, & contegat*, diſertis verbis poſuit *cap.* II. & velamina reprehendit, quæ *cervices non ambiant* cap. XVII. *Limites*, inquit, *& fines ejus eo uſque porriguntur, unde incipit veſtis; Quantum reſoluti crines occupare poſſunt, tanta eſt velaminis regio, ut cervices quoque ambiantur. Ipſæ enim ſunt, quas ſubjectas eſſe oportet, propter quas, poteſtas ſupra caput haberi debet*; velamen inquam illarum eſt. Itaque etſi apud Apoſtolum ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, de tegmento capitis intelligendum videatur; tamen idem ipſe κατὰ κεφαλῆς ἔχειν, κατακαλύπτεσθαι τὴν κεφαλήν, ἀκατακάλυπτον εἶναι in hac re adhibet; ut dependens à capite velamen ſignificet, quod etiam faciem includat. Idem oſtendit *Tertullianus*; cum, ex fabula de Angelis, fœminarum amore lapſis, in Apocrypho *Enochi* Libro, interpretatur Apoſtolum, poteſtatem in capite mulieri imperantem, *propter Angelos*. Sed & cur in ſacris hæc, diſerte enarrat, non minus ex Apoſtoli, ut videtur, quam ſuo, etſi *Montanizantis*, ſenſu; Quid enim eſt *Montaniſmus Tertulliani*, niſi rigor diſciplinæ, ex *Prophetia Montani*, ultra modum Eccleſiæ receptum, exactus? *Quantam autem caſtigationem merebuntur etiam illæ, quæ inter* Pſalmos, *vel in quacunque Dei mentione retectæ perſeverant? Meritone etiam, quæ in oratione ipſa facillime fimbriam, aut villum, aut quodlibet filum cerebro ſuper ponunt, & tectas ſe opinantur?* Et mox; *Oportet ergo omni tempore, & omni loco, memores Legis incedere, paratas & inſtructas ad omnem Dei mentionem; qui ſi fuerit in pectore, cognoſcetur & in capite fœminarum.* Cap. *ult.* Ex quibus manifeſtum eſt, non pertinere ad quæſitum capillorum ex promiſſæ cæſariæ cincinnis ornatum hanc Apoſtoli diſputationem; Non quaſi ejus doctrinæ congruat; Sed quaſi ipſum, in ornandi capillitii ſtudio, fœminis interdicto, 1 ad *Tim.* II. 9, 10.

1 *Petri*

1 *Petri* III. 3. multo viris potius & magis interdictum. Tum, neque ad interdicendum docentibus Ecclesiam, ne caput aperiant; Nimirum, quod rationem longe diversam propositam habeat, quam sequatur; auctoritati scilicet significandæ, non verecundiæ. Nam ut operto capite sint, qui plebem in sacris alloquuntur, ad auctoritatem docentis significandam pertinere, manifestum est. Itaque, quod ad vim & vinculum præcepti Apostolici pertinet, dicendum est; Postquam ad Fidem eæ Gentes accesserunt, apud quas, aperto capite esse honoris signum est, quem ei habeas, qui interim operto capite sit; non potuisse ab eis intelligi significationem illam, cujus causa præcipiat Apostolus viris, aperto in sacris capite esse. Quis enim id ad sexus auctoritatem pertinere intelligat, quo honorem hominis statui ac Ordini haberi videt? Proinde neque fœminarum velamen; etsi, humaniorum fere Gentium more, ad continendam pudicitiam earum pertinens; tamen ad significandam viri auctoritatem faciet; Quæ præcepti Apostolici ratio est. Denique ipse Apostolus, cum illud solum extra quæstionem esse postulat, in quo desinit; *Si quis contentiosus est, non habemus talem consuetudinem, neque Ecclesiæ Dei*; satis ostendit, posse existere illum Ecclesiæ statum, illos vitæ communis mores, eorum qui ad Fidem accedunt, in quibus præceptum suum vim Legis habere, neque communis Christianismi, neque auctoritatis Apostolicæ intersit. Monet certe exemplo suo *Tertullianus*, in retrahendis ad velaminis usum Virginibus, quæ particula est hujus præcepti, ad discidium prolapsus; pluris esse Unitatem, quam præceptum, ad Ecclesiæ Fideique puritatem non necessario faciens.

De Apostolico Cœnæ dominicæ, & Baptismi ritu.

Præterea, recolendum illustre est in eodem capitulo *Agaparum* exemplum, i.e. *Cœnæ dominicæ*; qua locupletiores cum tenuioribus communi convivio, sed sobrio & Christiano, ita epulabantur, ut Sacramento Cœnæ dominicæ communicarent. Nam *Cœna* quidem *dominica* convivium erat, quod

Agapen appellabant, *Sacramentum* ejus *Cœnæ* Eucharistia; unde, convivio non communi celebrari Cœnam dominicam negat Apostolus. Recte omnino *Tertullianus, de Corona* cap. III. *Eucharistiæ Sacramentum, & in tempore victus, & omnibus mandatum a Domino, etiam antelucanis Cœtibus, nec nisi de manu Præsidentium sumimus.* Quid verius? Quid manifestius, quam celebrandæ Eucharistiæ, ut Baptismi præceptum, Ecclesiæ traditum in commune? Nam & clavium Ecclesiæ jus, quod in utroque dando cerni dictum est. Atqui, penes *Præsidentium* Ordinem, quem appellat *Tertullianus*, jus impertiendæ Eucharistiæ manere; Ecclesiæ scilicet nomine; diserte *Tertullianus* Traditioni imputat. Itaque *Agaparum* usum, à Domino institutum, ab Apostolis *Jerosolymis Act.* II. 42, 46. VI. 1. XX. 7. ab Ecclesia *Corinthi* frequentatum, usus Ecclesiæ sustulit; manifesto temporum & status Ecclesiastici discrimine nixus. Eodem pertinet & *viduarum Ordo* in Ecclesiis Apostolicis, de quibus præcipit *S. Paulus*, 1 ad *Tim.* V. Nam & succedentium Ecclesiæ temporum constitutiones fidem faciunt, in Ecclesiæ ministerio usum fuisse earum ab initio: & sublatus earum usus, succedentium temporum mutatione, satisfacere debet, instituti Apostolici sententiæ non derogari. Sed nihil est tanti momenti, ac ritus Baptizandi. Nam quis prudens, simul ac Ecclesiasticæ memoriæ peritus dubitet, perfundendi ac mergendi corporis morem præcepto significari? Atqui introducto parvulorum Baptizandorum more; quin, ne introducto quidem more, sed, quod semper factum constat, cum mortis necessitate parvuli Baptizarentur; quis sanus dubitet ita Baptizatos, ut sanitatis eorum ratio constaret? Nam & cum primum in Ecclesiis Baptizatum est, necesse fuit ab immersionis ritu, qui in aqua profluenti vel stante usurpari poterat, discedi. Idque ratione idonea, si vere *S. Petrus*, salutis rationem per Baptismum, non in sordium carnis lavacro, sed in sincera Christianismi professione positam ostendit. Neque enim ad salutem interest, vel

vel decori in Ecclesia, vel sanitatis ac vitæ rationem, in administrando Baptismo, nullam haberi.

Prætereundum non est, quod Ecclesiæ *Romanæ*, ex *Judæis* & *Gentilibus* conflatæ, *S. Paulus* ad *Rom.* XIV., mutuam tolerantiam, in *Judaismo* vel observando vel non observando, Legis loco præcipit. Nam quod Communem Christianorum libertatem usurpare vetat, quoties periculum appareret, ne in ea offenderent ex *Judæis* Christianos, quasi non à Deo Legis auctore profecta, id manifeste ad tolerantiam charitatis Christianæ pertinet. Et tamen, quam opinione falsi sunt, qui hinc apud nos, Legem Ecclesiæ dari nullam posse disputant, quam à se observari non debere, quantumvis falso, putet Christianus? Nam quid hoc est, nisi nullam Ecclesiæ Legem dari posse; Quando nulla est, quam sibi non observandam aliquis, obsequii erga Ecclesiam sui ignarus, putare non possit? Utrumque ex diversis, in eadem causa, Apostolorum, alibi loci ac temporis institutis, manifestum est. Nam *Jerosolymis*, *Act.* XV. non solum *immolatis*, sed *suffocato ac sanguine* abstineri à Christianis ex *Gentilibus*, institutum est. Nimirum eodem modo, quo à Proselytis non Circumcisis; quibus, locum in terra sancta, postquam Idololatriæ renunciassent, Lex *Moysi* concedit; abstinebatur. Atqui aliud est ritu *Judaico*, aliud charitatis Christianæ intuitu, his abstinere. Nam & *Corinthi*, *immolatis vesci* jubet *S. Paulus*, ut Dei creaturis, *nihil interrogantes conscientiæ causa*; nisi cum putari posset, externum Idololatriæ cultum (erat enim Idoli cultus cui immolabatur, *vesci immolatis*,) pro peccato, ab eo qui hanc libertatem usurpet, non haberi; Puta cum in *Idolio*, vel *domi ab Idololatra invitatus* recumberet Christianus, 1 ad *Cor.* VIII. 9,12. X. 25—29. Nam etsi hæc, ponentibus aliam atque aliam Legem, pro temporum ac locorum diversitate Apostolis ipsis, obtinebant; tamen, quod ipsorum institutis, temporum ac locorum discrimen tum derogabat, manifestum facit, eisdem, etsi ipsis non jubentibus, locorum ac temporum discrimine

De aliis moribus Apostolicis.

derogari

derogari posse. Eadem est ratio ejus moris, ex quo, ab *Asiaticis* & *Syris Pascha* decima quarta Luna celebrabatur, reliquis sequente die dominico celebrantibus. Quis enim dubitet, à *SS. Petro* ac *Paulo Romæ*, & à *S. Joanne Ephesi* diversa institui potuisse, diversis de causis? Ita tamen, ut institutis diversis, eadem Fidei Lex & salutis derogare posset; cujus Legis pars est, unitatem Ecclesiæ retinere. Itaque cum, non tam ad unitatem Ecclesiæ, quam ad uniformitatem agendi in Ecclesia, necesse erat ut cederet majori minor pars; quis tamen *bonum factum* non ascribat, quod cessat Traditio Apostoli, qui, cur aut quando cessare debuerit, nihil quicquam tradiderit? Præterea, recolendum est hic, quod suo loco probatum est; Legem esse positam à Domino toti Ecclesiæ, ut lites inter Fideles ortæ intra Ecclesiam terminentur. Nam postquam seculum in Ecclesiam ingressum est, & Potestatum civilium patrocinium omnes civium ordines ad Fidem adduxit, hæc Lex si obtineret, caderet potestas publica, cujus individua toti pars in jure dicundo sita est; Nimirum ad officium Ministrorum Ecclesiæ in posterum pertineret. Succurrit quidem hic Legi Evangelicæ altera Legis Evangelicæ pars, quæ negat, ullum hujus seculi jus Evangelicæ gratiæ jure niti; jubente Fideles *S. Paulo*, singulos, *in eo quem ad Fidem vocati in seculo obtinent statu, manere*, 1 ad *Cor*. VII. 17—24. scilicet, ne quis, Evangelicæ gratiæ nomine, aliud se hujus seculi jus adeptum putet. Sed non est quod difficultatem solvat, quæ Legem Legi videtur opponere, donec ad hanc rationem nos recipimus, quæ Legem etiam Dominicam, non ad singulorum Fidem, quæ Lex est salutis, pertinentem, sed ad universorum Communionem in Ecclesia, cessante ratione propter quam lata est, cessare posse ostendit.

Hæreticos & Schismaticos ad Ecclesiam non pertinere.

His positis, facile constat, Hæreticos & Schismaticos ad Ecclesiam non pertinere. De Excommunicatis alia ineunda est ratio; Quia nulla est Excommunicatio decretoria. Neque enim minus ad Ecclesiæ Officium pertinet, reconciliare

liare unitati Ecclesiæ Excommunicatos, quam ad Officium eorum, reconciliari. Instauranda est tantum Lex Communionis. Itaque, siquis injuria Excommunicatus sit, vetat eum tamen Lex salutis desciscere ad Hæresis Communionem, vel Schismatis; ne reconciliationi ipse suæ obstet. Vide *S. Augustinum*, de *vera Religione* cap. VI. Sed eorum alia ratio est, qui seipsos Excommunicant, cum ad Hæresim vel Schisma desciscunt. Nam cum Ecclesiæ Unitas in Communione posita sit, non possunt ad Ecclesiæ Unitatem pertinere, quæ sola vera est Ecclesia, nisi qui ad ejus Communionem pertinent. Neque refert quod Baptismus eorum ratus sit, qui in nomine S. Trinitatis Baptizant. Neque enim ratus tantum esse debet, sed etiam ad salutem valere, ut ad Ecclesiam pertineant; quem in Hæresi vel Schismate acceptum, non posse ad eorum salutem valere, qui Hæresi vel Schismati consentiunt, receptum est. Sed ponendum est præterea; quod eis consequens est, quæ disputavimus; Ratum esse Hæreticorum Baptismum & Schismaticorum, non divini præcepti, sed Ecclesiasticæ dispensationis jure. S. quidem *Augustinus*, in Libris *adversus Donatistas*, non rato, Sacrilegium esse asserit, resignare dominicum signum, & Baptizatum in nomine S. Trinitatis rebaptizare. Verum S. *Basilius*, (cujus ad *Amphilochium* Epistolam *Græca* tota Ecclesia in censum Canonici Juris recepit.) reconciliandæ pacis causa, κατ' οἰκονομίαν, de jure Ecclesiæ dispensatum scribit *Can.* I. Et Scholasticæ fortasse Theologiæ Doctores S. *Augustinum* Ecclesiæ totius vocem esse putant, quod antiquitatis Ecclesiasticæ imperiti fuerint. Sed, qui consentire Ecclesiam sibiipsi velit, is non minus signum Domini resignari, non minus, resignando Domini signo Sacrilegium fieri concedat, si ratus sit dispensatione Ecclesiæ Baptismus, quam si dominici præcepti jure. Quare extra Ecclesiam erunt, quamvis cum rato Baptismo, quorum, per dispensationem solam ratus est Baptismus. Quod autem Schismaticos attinet; qui, solutæ Unitatis Ecclesiasticæ solius

nomine,

nomine, Ecclesiæ Communione se, ac propterea salutis Lege excludunt; Tenendum est, Schisma Ecclesiæ instar esse belli Civilis, quo de Legibus Communionis Civilis dimicatur. Itaque aliud esse statum, aliud crimen Schismatis. Cum enim bellum nullum esse possit utrinque justum, injustum tamen utrinque bellum esse nihil prohibet. Quanto magis in Civili bello; Cum pluris esse pacem ad bonum publicum, quam Legum emendationem, necesse sit? Quanto magis in Schismate Ecclesiæ; cujus Unitas ad salutem, non solum partium, divinitus præcepta sit, sed omnium Fidelium? Itaque cum status Schismatis partium communis sit, crimen tamen Schismatis ejus partis esse oportet, quæ Schismati causam præbeat. Quod si penes utramque causa sit, perinde necesse erit, penes utramque crimen esse Schismatis; Apud Deum quidem. Nam quid Ecclesia judicet, etiam præsentis seculi tota, alia ratio sit; nisi alterius partis sententiæ stari possit in Schismate, cujus causas ex solo Dei præcepto disceptamus. Itaque, utrinque salutis rationem constare posse consequens erit, si penes utramque partem causa sit Schismatis. Quis enim dicat, excludi eum posse salute, qui cum Schismati ingemiscat, communicare tamen nisi eis non possit, penes quos Schismatis causa resideat? Neque tamen mihi sumo hoc loco, hanc esse partium causam, quarum controversias disceptamus; Sed existere posse hanc causam, ut, quid in causa nostra sit, constare possit. Postulo autem ab eis hoc loco, quicunque sunt, qui Schismatis causam penes nos solos esse volunt; num totam Orientis Ecclesiam, Ecclesiæ jure, ac salutis Lege excidisse velint, propter Schisma, ipsis & Romanæ Sedi inter se conflatum. Nam qui hoc non sumat, tanquam sponte notum, non potest negare, existere posse hanc causam, quam nos existere tantum posse contendimus. Qui sumat, is nullam rationi locum faciat, in causa omnium sanctissima, Unitatis Ecclesiasticæ, dijudicanda. Itaque nihil esse, cur, his positis, inanis nostra disputatio censeri debeat, quidni sumamus?

Hæc

Hæc si vera sunt, multum omnino profecimus, ad figendos potestati Ecclesiæ, in totum earum rerum Ordinem, quæ ad instituta & Leges Ecclesiæ pertinent, limites. Nam cum ad earum momentum non multum intersit, ab Apostolis ipsis, sive scripto sive more, traditas censeri; per multum autem, ab Ecclesia universa receptos; (Propterea quod, vel minimi ritus occasione, ab unitate recedi possit, quem pertinacia, Montani puta, Novatiani, vel Donatistarum, alienum a communi Christianismo pertendat) Manifestum est, longe pluris esse ad communem salutem Apostolorum authoritatem Ecclesiæ traditam; qua agnita salva est unitas Ecclesiæ; quam Legum materiem ac species, ab ipsis traditarum. Cui sententiæ permultum favet, quod, tanquam ad communem salutem necessarium, de Ecclesiæ unitate, fidei capitulum, Apostolorum Symboli pars sit. Nam cum hoc ipso, ad communem Christianismum pertinere videatur; manifestum videtur, pluris unam hanc unitatis & Communionis Legem, quam reliquam ullam Ecclesiæ Legem, ab Ecclesia censeri. Itaque distinguendum omnino videtur, inter ea quæ ad singulorum Fidelium Officium pertinent, quatenus singuli sunt Fideles, & quæ singulorum sunt, quatenus ad Ecclesiæ Communionem pertinent. Nam ut, antiquiorem esse Fidei rationem quam Ecclesiæ, dictum est; Perinde antiquiorem esse eorum rationem oportet, quæ singulorum sunt, quia singuli sunt Fideles, quam quæ eorundem, quatenus ad Ecclesiæ Communionem pertinent. Itaque neque ad salutem singulorum necessaria esse posse, quæ singulorum sunt, ideo quia membra sunt Ecclesiæ; nisi quia eis impedimento sunt, quæ ad singulorum salutem ideo necessaria sunt, quatenus singuli sunt Fideles. Nam cum neque singulorum semper sit, de Legibus Ecclesiæ judicare posse, quid valeant, vel ad unitatis rationem, vel pietatis Christianæ; neque bonitatis divinæ, salutis Legem ab eis suspendere, quæ singulorum arbitrii non sint, quorum de salute agitur; quis singulorum salu-

Hæc quid valeant.

tem, ab eis Ecclesiasticæ Communionis Legibus pendere credat, quas, utrum hinc an inde plus ad salutem faciant, propius ad Dei Verbum accedant, neque liquido judicare possint, neque eligere? Itaque necessitatem salutis earum rerum terminis definiendam esse, quæ singulorum sunt, quatenus Fideles? Quæ autem eorundem sunt, quatenus ad Ecclesiæ Communionem pertinent, eatenus ad salutem necessaria esse, quatenus ad Legem salutis, in singulorum quatenus singuli sunt Fideles Officio positam, implendam pertinent. In quibus, etsi multum esse momenti oportet, ad singulorum salutem promovendam; tamen ita, ut magno intervallo distent ab iis, quæ ad Legem salutis singulorum fidelium pertinent. Hanc esse rationem idoneam oportet, cur, in eundem censum venire possint, quæ ab Apostolis constituta sunt, cum eis quæ, accepta ab Apostolis auctoritate constituit Ecclesia. Nimirum quod, edita semel salutis Lege, in ejus Fidei Lege, quam statu ipso Ecclesiæ rationis ordine antiquiorem, Dominus ipse Apostolis tradidit; quod ad promovendam omnium salutem reliquum sit, id, ut Apostolis pro suo tempore, ita Ecclesiæ Dominus, ad finem usque seculi crediderit. Itaque majorem esse Unitatis rationem, ad singulorum salutem, quam singularum legum Communionis Ecclesiasticæ. Sane, cum in dialogo Luciferiani *S. Hieronymus*, Provincialium Ecclesiarum mores *Apostolicarum Traditionum* nomine censeri agnoscit; quid aliud reprehendere putandus est, quam, quod majus ad pietatem momentum in eis ponitur, quæ Traditionum Apostolicarum nomine censentur, quam in eis poni potuisset, si ab Apostolis tradita non fuissent? Nam quæ, intra fines constitutæ ab Apostolis auctoritatis, jure divinitus constituto prodita constat, ea fidelium obsequium, non minus pietatis Christianæ nomine, (cui, quæ non adversentur, inservire posse necesse est) quam unitatis Ecclesiasticæ, teneri necesse est. Neque tamen Apostolos eis æquamus, qui Apostolorum auctoritate, successione accepta, ministrant Ecclesiæ. Cum

enim,

enim, quæ ab Apostolis constituta sunt, ea extra erroris aleam constituta esse; sive prudentiæ nomine, S. Spiritus dono acceptæ, sive pietatis, ad quam, semper tantum facere putanda sint, quantum res ferebat; Quæ a successoribus Apostolorum statuuntur, etiam intra limites auctoritatis ab Apostolis acceptæ, nec prudentiam carnis resipere quicquam prohibet, nec propterea, ad pietatem non tantum valere, quantum & poterant & debebant; Quæ tamen, unitatis Ecclesiæ nomine, obsequium fidelium tenere oporteat.

Quæ sint, propter quæ Antichristus Papa non sit.

His constitutis, præscribendum est fanaticis nostris; qui Spiritui divino imputant, quicquid sibi odium R. Sedis dictaverit, quam Antichristi corpus esse, eodem se dictante Spiritu percepisse putant; Primo loco dispiciendum sibi, quo nomine Papam esse Antichristum velint. Neq; enim posse putari Antichristum, propter ullam earum rerum causam, quæ toti ab initio Ecclesiæ cum ea communes ostendi possint. Communes autem cum dico, non ea solum dico, quæ apud totam ab initio Ecclesiam Legum vim habuisse ostendi possunt; Quæ fortasse pauca admodum futura sint. Sed quæ ostendi possunt ita obtinuisse, apud aliquas Ecclesias, ut reliquæ eis communicarent, nihilominus, ea omnia earum censu rerum eximenda sunt, propter quas Papam esse Antichristum contendi possit; Nisi tamen Christo auctore Antichristum esse Papam contendere velint. Nam auctorem esse Christum earum rerum, quas intra legitimas juris sui fines agit Ecclesia, non magis dubitari potest, quam Fidei & Ecclesiæ auctorem Deum esse. *Hegesippus apud Eusebium Hist.* III. 32. Superstitibus Apostolis, usque ad *Trajani* tempora, Virginem & incorruptam perseverasse Ecclesiam scribit, *latitantibus adhuc, quasi in speluncis suis, qui etiam tum, adulterare studebant Regulam salutaris prædicationis.* Postquam autem ætas eorum, qui ipsi Dominum audissent, mortalitati concessisset, tum vero initium factum erroris. Hoc avide arripiunt Sociniani; & qui

 resorbent

resorbent eorum vomitum, ut in Ecclesiam reijciant, quasi de universa dictum, ad interpretandam Prophetiam Paulinam, 2 ad *Thessal.* II. 6, 7. Quasi id quod *impedire* dicit Apostolus, *ne reveletur mysterium iniquitatis, quod etiam tum ageretur*; ætas esset Apostolorum; quibus defunctis, tum vero Antichristum Ecclesiam obtinuisse. Hi, nisi præjudicio animi sui, adversus sensum hominum communem indulgerent, facile viderent, non magis Ecclesiam totam simul pervadere corruptelam potuisse, quam vel Fidem S. Trinitatis, vel redemptionis per Christum, ad hanc corruptelam pertinere; vel ipsam denique Christi Fidem, per imposturam obtinere. Æque facile vidissent, non esse sermonem *Hegesippo* de tota Ecclesia, sed de *Jerosolymitana*; in qua, etiam superstitibus Apostolis, erant, qui *adulterare studerent salutaris prædicationis Regulam*; *etsi latitantes quasi in speluncis suis.* Hoc enim etiam ex Apostolorum scriptis, quam verum sit constat; describente eorum mores ad amussim *S. Judæ* Catholica, (quam *S. Petrus* in suæ secundæ caput secundum transcripsit) ut monerentur ex *Judæis* Christiani, per Provincias dispersi, quomodo caverent sibi ab eis, qui *Jerosolymitanam* Judaicæ Fidei matrem Ecclesiam adulterare cæperant. Nam & *SS. Jacobi* & *Joannis* Catholicas, qui ad eosdem pertinere statuat, habebit in eorum Fide ac moribus, ab Ecclesiæ vetustissimis scriptoribus abunde prodita, quibus se tueatur. Sed sententiam suam satis aperte prodit *Hegesippus*, cum subdit; Οἳ καὶ, ἅτε μηδενὸς ἔτι τῶν Ἀποστόλων λειπομένου, γυμνῇ λοιπὸν ἤδη τῇ κεφαλῇ, τῷ τῆς ἀληθείας κηρύγματι τὴν ψευδώνυμον γνῶσιν ἀντικηρύττειν ἐπεχείρουν. *Qui, quasi nemine amplius Apostolorum superstite, nudo jam demum capite, veritatis præconio falsi nominis scientiæ prædicationem opponebant.* Eodem spectat, quod *Symeonem Clopæ F.*, secundum post *S. Jacobum Jerosolymorum* Ecclesiæ *Episcopum*, ab ipsis accusatum Martyrium fecisse, idem ibidem scribit.

Quid, non necesse sit ad salutem fide teneri.

Sed & aliud, magni ad rem nostram momenti, his positis lucrati sumus; Nimirum, notam & Characterem eorum,

rum, quæ fide teneri ad salutem communem necessarium est: tum, ingens inter ea, & quæ ad Ecclesiæ Leges pertinent, discrimen, quod quidem ad communis salutis rationem attinet; Quamvis utrumque genus traditione Ecclesiæ constare debet. Nam de eis quidem, quæ Lege Ecclesiæ tenentur, propterea constare potest, quod ipsa Ecclesiæ societas, & hominum communi ratione utentium manifesta communio, si ignota non sit, perpetuas ejus Leges ignotas esse non finit. Tamen, cum alia sit Lex credendi, communione Ecclesiæ rationis ordine antiquior, (cujus scilicet professio constituendæ Ecclesiæ Lex est) quæque ad eam supponatur, alia ordinis in Ecclesiæ communione retinendi; per multum communis Christianismi, retinendæ autem unitatis Ecclesiæ totum interest, hujus differentiæ momentum intelligi. Traditionis nomine utrumque genus tenetur. Itaque eodem momento ad Ecclesiæ unitatem utrumque æstimari, in proclivi est. Quod cum sit, a sinceritate Christianismi discedi necesse est. Atqui quod proposui hujusmodi est. Quæ fide teneri ad salutem necessarium est, ea statum Ecclesiæ præcedere, & ad eam constituendam supponi; Regulam dico fidei, Sacramenta Baptismi & Eucharistiæ, & potestatem clavium; hoc est, Ecclesiæ unitatem sensui subditam, & jura, quibus eam contineri & constare dictum est. Quæ autem constitutam Ecclesiam sequuntur, tanquam Leges ad tuendam institutam communionem, unitatemque retinendam necessariæ, ea ad fidei officium minime pertinere; (quasi integer non sit sine illis communis Christianismus) tantum ad eam conferre, quantæ, ad augendam pietatem, simul & ad unitatem Ecclesiæ retinendam, necessitatis sint. Hoc si obtineat, non dicam hoc loco, quid ad salutem fide teneri necesse sit, quid non; sed tamen hoc recepto charactere, quam multa minime necesse erit fide teneri, quod constitutionem Ecclesiæ sequantur, tanquam rationis ordine posteriora? Obtinere autem, positis quæ dicta sunt, necesse est. Ecce statim, quid a

Chri-

Christianiſmo alienius eſt, quam, non eadem, omnes qui ſalutem aſſequuntur, ratione ac Lege ſalutem aſſequi, cenſeri? Certe aliter nulla eſt *communis Fides*, ſecundum quam, *Titum filium ſuum S. Paulus* appellat, ad *Titum* I. 2. Atqui vel nulla eſt ſub Evangelio ſalutis aſſequendæ Lex, vel eadem omnium; niſi quatenus diſcrimen facit cauſarum diſcrimen, quæ ſingulorum erunt in Dei judicio. Hoc autem ad id quod nunc quærimus non facit; ubi nihil aliud in quæſtione eſt, quam quid commune ſit omnium, qui ſtatum gratiæ ac ſalutis aſſequuntur; quod ſincera Chriſtianiſmi profeſſione contineri, dictum eſt.

Quæ Communio, in Schiſmate, ad ſalutem neceſſaria.

Si Deus hominibus Legem ferat, qua Lege ſalvos velit, neceſſe eſt Legem quam fert, in ipſorum arbitrio poſitam cenſeri, non in aliorum, id eſt, eorum, penes quos eſt Eccleſiæ conſenſus, qui Legem ponit Eccleſiæ; Nimirum, ſi ipſam impleverint, ut ſalutem aſſequantur, ſin vero, ſalute excidant. Atqui, quæ futuræ ſint Leges Eccleſiæ, non poteſt in ſingulorum, quorum de ſalute diſputatur, Chriſtianorum arbitrio poſitum cenſeri. Id ſolum penes ipſos erit, ad eam ſe Eccleſiæ communionem aggregare, quæ proxime ad inſtitutionem divinam videri debeat accedere; quoties id evenit, quod hujus diſputationis cauſa eſt, ut in partes diviſa ſit Eccleſia. Ergo, quas fide teneri, nunquam, ad ſalutem neceſſarium eſſe dictum eſt; Leges ſcilicet Eccleſiæ; eas, fieri poteſt ut neceſſe ſit ne teneri quidem, aut pro Legibus Eccleſiæ agnoſci. Nimirum, ſi quando ita diviſa ſit in partes Eccleſia, ut partim agnitis utrinque originariis Eccleſiæ inſtitutis, alia non retineri conſtet. Hic enim, cum fieri poſſit, ut non conſtet, utris in partibus retineantur originaria Eccleſiæ inſtituta illa quæ ad ſalutem plurimum momenti habent; Fieri etiam poteſt, ut difficilius ſit tam ancipitis cauſæ judicium, quam ut videri Deus poſſit, rectum de ea judicium, tanquam Legem ſalutis, ab omnibus quorum ſalutis intereſt exegiſſe. Cum enim quæ à Deo inſtituta ſunt, ad communem ſalutem, eo ordine

ordine ac modo, eoque momenti discrimine valere necesse sit, quo, ad salutem singula valere, institutum à Deo sit; Si quid absit eorum quæ ad salutem necessaria esse Deus instituit, causæ nihil est, quo minus, eis absentibus, salutis dispendium fiat. Quæ autem plurima, ad salutem quidem conferunt, ita tamen, ut, sine eorum quolibet, vel quibuslibet, obtineri possit; eorum absentia ita demum salutis jacturam inducet, si impedimento sint, quo minus aliquid eorum adsit, quæ ad salutem necessaria esse constet. Puta, cum erga Deum, erga proximum, erga seipsum, nisi ex fidei Lege se gerat Christianus, salute excidat; cui impedimento fuerint Ecclesiæ Leges perversæ, ne officium faciat, is propterea excidat salute, quod ea desint Ecclesiæ instituta, quæ ad omnium salutem necessaria non sint; Sed quem, hæc si adfuissent, salute tamen excidere pronum erat, is cur salute non exciderit, proximæ causæ loco erit, quod, institutis Ecclesiæ adjutus, Fidelis hominis officium fecerit.

Quid fide ad salutem tenendum, de Unitate Ecclesiæ.

Sed cum ad salutem necessaria esse dictum sit, quæ constitutionem Ecclesiæ antecedant, quæ sequuntur non item; de ipso Ecclesiæ statu merito quæri posse videtur, utrum ad omnium salutem necessarium sit, credere Ecclesiam Catholicam à Deo institutam; quam, nisi Communione sensui hominum communi subdita, Catholicam esse non posse, tam certum est, quam, hoc ad fidem communem pertinere, dubium. Nam quis facile credat, cum *fides* omnium *communis sit*, quam *salus communis* postulat; cumque ad salutem pertinere non possit, id fide teneri, quod, quare Fide tenendum sit, idoneam nullam rationem videas; Quis unquam facile credat, unitatis Ecclesiæ à Deo institutæ, omnibus quorum interest idoneam constare rationem posse, qui, quid sibi velit societas, humana quidem, non tamen civilis, sed religiosa, visibili officiorum pietatis Christianæ communione constans, si dicas, non assequatur? Cujusmodi majorem partem esse ad salutem aspirantium

rantium, quis dubitet? Et tamen, cum ad ſalutem omnium neceſſarium ſit, Eccleſiæ communione cenſeri, quis Eccleſiæ communionem ſibi ad ſalutem neceſſariam putet, qui Eccleſiæ communionem divinitus inſtitutam non credat? Quare cum, *ſpiritualis* communionis *a viſibili* diſtinguendæ rationem, atque adeo, quid ad Eccleſiæ ſtatum requiratur, non omnium ſit ſcire, quorum ſalutis intereſt; Eccleſiæ tamen communionem omnibus retinendam, neceſſario credendum ſit; videtur Symboli capitulum, quod eſt de fide Eccleſiæ Catholicæ, hanc vim habere, ut, communionem Eccleſiæ ſibi retinendam, omnes ad ſalutem neceſſarium credant. Hoc autem facere non eſt difficilius, quam, de cauſa, propter quam diſcidium Eccleſiæ exiſtit, judicare. Facilius autem eſse non poteſt. Neque enim Eccleſiæ communio ſalutem offert, niſi ejus quæ Catholicæ cauſam ac titulum obtinet: Neque ejus communionem Dei nomine eligit, niſi qui de hac cauſa cognoverit.

Omne Eccleſiæ diſcidium ſuperſtitionem in ſe habere.

Cum igitur tantum interſit, ad momenta quidem ſalutis, inter Regulam Fidei & Leges Eccleſiæ; etſi omnis in utroque rerum genere error ſuperſtitionem quandam & ἐθελοθρησκείαν poſt ſe trahit, tanto tamen levior erit, quanto cauſam leviorem habet. Equidem, omnis omnino à vera erga Deum religione aberratio, cum religionis debitum, rationis lumine & naturæ dictamine notum, perſolvere pertendat, quo modo ſolvendum non eſt, merito, nexu divinitus aſtricto ſolvi ſuo ſe arbitrio credit; Quod nihil aliud eſt, quam, Deo debitum, moneta quam quis ipſe cudat, exoluere. Hæc Idololatriæ, hæc Judaiſmi, hæc hæreſis ratio eſt; quæ aſcitam voluntatis electione religionem ſonat. Itaque libenter hoc loco S. *Hieronymi* Commentarios in Prophetas adhibeo; In quibus, cum literalem ſenſum, ad veteris populi ſtatum pertinentem, ad Eccleſiæ ædificationem myſtico ſenſu interpretatur, apoſtaſiam decem Tribuum, ſicut à domo Davidis, ſic à Templo *Jeroſolymitano*

&

& vero Iſraelis Deo ad Idololatriam, de defectione ab Eccleſia ad Hæreſes & Schiſmata intelligendam ſubinde monet. Nam ut Superſtitionis caput eſt Idololatria; ita omnis Dei cultus, non ſolum extra Veritatem Fidei, ſed etiam extra Unitatem Eccleſiæ, alterius Dei cultum in ſe continet ab eo, quem Fides Chriſtianorum communis intra Eccleſiam colendum proponit. Sane de *Samaritis* Dominus *Joan.* IV. 2. *Vos adoratis quod non noſtis*; *Nos adoramus quod novimus*; Cum tamen, eundem cum *Judæis* Deum coluiſſe tum *Samaritas*, manifeſta res ſit. Omnis enim commentitia Religio talem ſibi Deum colendum proponit, qualem ſibi ipſa commenta ſit, non qualem ſe ipſe oſtendit; Quod Idololatriæ inſtar quoddam eſt. Atqui, cum, quantum ad officium hominis Chriſtiani valeat Legum Eutaxiæ Eccleſiaſticæ obſervatio, ex dictis conſtet; ſimul autem, rebus ipſis, quanto magis inſiſtatur eis de quibus lis eſt, quam eis quæ ad Dei cultum majoris momenti ſint; (quod omnibus uſu venit in fide imperfectis, ut putent, graviorum officiorum neglectum, fervidiore in levioribus Zelo redimere) manifeſtum eſt, omnium in Eccleſia imperfectorum (quales omnes ſunt) officiis ἐθελοθρησκείαν quandam adhærere, & ſuperſtitionem; tanto quidem leviorem, quanto religioſius in maximi momenti rebus verſantes, minus ſibi conſcii ſunt, ſolvendum ſibi reſtare, quod, niſi moneta quæ notam à Deo incuſam non habeat, ſibi ſolvendum non proponunt.

CAP. XV.

Solum Ecclesiæ usum non facere fidem Traditionis. Traditionem Reformationi non obstare. Nullam esse de Millennio; nullam, de Eucharistiæ ad salutem Baptizatorum infantium necessitate, Traditionem. Difficilius esse posse, quam pro captu singulorum Fidelium, Schismatis causas dijudicare.

Quid Traditum, certari posse inter credentes Traditionibus.

HIS positis, negligi possunt quæ disputantur ab eis, qui Scripturas extare nullas volunt,quarum fides extra dubium posita sit; ut sola Traditione teneri Fidem consequens sit. Hi, tanquam communi omnium ratione manifestum postulant, non potuisse universam Ecclesiam; cui quidem persuasum fuerit ab initio, necessaria ad salutem Traditione se tenere; adduci unquam, ut aliquid pro tradito teneat, quod traditum non sit. Nam quis hoc universis Christianis persuaserit? Quis universos adigat, vel falli, vel fallere, in eo quod sensus hominum communis judicat? præsertim in eo quod sola spe vitæ futuræ tenetur, hujus seculi paci ac cupiditatibus inimicum. Tum,neque,momento temporis, à Fide semel tradita discedi potuisse, neque diuturniori temporis spatio, neminem nascenti errori contradixisse. Gravis quidem objectio, & ei sententiæ necessario solvenda, quæ Scripturæ sensum, Traditionis limitibus finitum, omnis de veritate Christianismi quæstionis terminum constituit. Solvitur autem, animadverso, non solam Fidem Christianismi, ad omnium salutem creditu necessariam, sed etiam Leges Ecclesiæ,ad eandem minime necessarias. Traditione teneri, ut dictum est; Pariter atque Scripturis omnia ad salutem necessaria contineri, sed nulla nota, ab eis quæ non sunt ad salutem necessaria, in Scripturis distingui. Hinc enim, ut Ecclesiæ condendæ necessitas,

cessitas, sic conditæ authoritas, in tradenda Fide alia, alia in Legibus sibi statuendis, & repetita est à nobis, & repetenda fuit. Hoc enim si verum sit, quærendum manet, numnam apud eos, quibus de Traditione convenit, quæstio existere possit, quæ unitatem Ecclesiæ solvat, vel veritatem Fidei vitiet. Nam si hoc fieri posse manifestum est, quod factum omnes vident; quæ autem Traditione tenentur ad Fidem pertinentia nulla nota ab eis distinguit, quæ non pertinent, donec constet quid verum à falso distinguat; manifestum est, ne de Fide quidem, Traditione præsentis Ecclesiæ judicari posse. Tum, si posset, quid illud esset ad reconciliandam Ecclesiæ unitatem, quamdiu non constat, numnam idonea ejus mutationis causa esse possit, quæ discidio materiam præbet; quod ad fidem non pertinet? Nam etsi Religio vinculum sit, natura hominum animis insitum; vera tamen Religio (id est Christiana) potest esse multis nominibus, cupiditatibus hominum naturæ insitis adversa; Ne nunc dicam esse, quod suo loco probandum est. Satis enim est, cum supra captum naturæ sit, idoneam extare posse rationem, & insitum naturæ humanæ principium, ab ejus sinceritate recedendi. Hoc satis esse dico, cur decreta de Fide, cur mores communi Christianismo noxii, in Ecclesiam introduci possint; Præsertim, postquam, ingresso in Ecclesiam seculo, (id est, recepto Imperii Romani Legibus Christianismo) communio Ecclesiæ (quæ ab initio, quotidiano literarum & internunciorum inter Ecclesias commercio constabat) ab authoritate ea, cui seculum aspirabat, pendere cœpit. Nam ut seculi vitia, simul cum ipso, Ecclesiam ingressa sunt: Sic ea facile fuit, sive tacitis moribus, sive expressis decretis, Ecclesiæ auctorare. Accedit enim, neglectus finium eorum auctoritati Ecclesiæ ponendorum, quos statuimus. Nam qui nullos agnoscit, eum, quicquid Ecclesiam tenere videt, id ab Apostolis traditum putare necesse est. Sane siquis, audito Ecclesiæ nomine, univer-

ſam, quæ Traditionem facit, à præſenti, quæ decernit, non diſtinguat, quid mirum eſt, præſentis Eccleſiæ mores & uſum, Traditionis Eccleſiæ Catholicæ, & nomine & vi cenſeri? Itaque communis quidem Chriſtianiſmus nunquam recipi potuiſſet, niſi veræ fuiſſent rationes propter quas recepta eſt; Neque enim unquam, impoſturæ nomine, perſecutioni ſeipſos exponere, genus humanum conſenſiſſet. Verum, recepto in profeſſionem ſeculi Chriſtianiſmo, contra ſe res habuerit. Nam qui ab ea auctoritate recedat, quam ſeculi poteſtates tuentur, is propterea ſtatum ſuum in quæſtionem adducat, quod à Chriſtianiſmo recedere videatur; quem, Eccleſiæ decretis contineri, ſeculi poteſtas præjudicat.

Exempla, quæ hoc fieri oſtendunt.

Et ne obſcura ſit diſputatio, quæ in generalibus conſiſtens, ad particularia non deſcendit; Qui hanc opinionem tutorio nomine, tanquam alieno partu proditam, primus in lucem edidit, idem de *medio animarum ſtatu* ſententiam, quæ nullam prorſus ante ſupremum judicium Purgatorio liberari vult, Traditionis Apoſtolicæ nomine contra eos tuetur, qui Traditiones Apoſtolicas æque cum ipſo agnoſcunt. Quin, adverſam ſententiam, Apoſtolicæ Traditionis nomine, univerſam Eccleſiam, cujus ſe communione proſcribit, occupaſſe, quidni affirmem; ipſo tantum, cum paucis fortaſſe quibuſdam, diſſentiente? Quæro quam cauſam dicat, à Traditione, ex ſua ſententia, non recedi ab eis, qui adverſam Traditione tenere ſe putent: Quam notam edat, cur in re ad fidem pertinente receſſum non ſit, conſecraneis ſuis omnibus adverſam ſententiam Fidei aſcribentibus. Præterea, ut aliud edam in quo pedem figamus; Traditiones Græca Eccleſia non minus agnoſcit, quam Latina. Et tamen quid Traditione tenendum ſit, in quæſtione verſari quis neget? Tum, à pleriſque, utrinque, de fide quæſtionem eſſe contendi. Adeo manifeſtum eſt, inter eos, quibus de Traditione convenit, poſſe, quid Traditione tenendum ſit, de eo controverti.

troverti. Equidem si universam gravissimi causam Schismatis, Græcam inter & Latinam Ecclesiam dispiciamus; Quis dubitet, agnoscere vim Traditionis, quantam quidem Catholica agnoscit Ecclesia, Ecclesiam Græcam; Cum nulla esse possit sive Traditio Catholicæ Ecclesiæ, sive Ecclesia Catholica, si Græcam Ecclesiam, (præsertim ante Schisma conflatum, de quo nunc sermo est) si, inquam, Græcam Ecclesiam excludamus? Non opus est, singulas ejus causæ partes, de qua conflatum hoc Schisma sit, hoc loco a me recenseri; Cujus qui nullam idoneam causam agnoscit, nullam aliam agnoscere potest, quam pertinaciam, in studio, vel usurpandæ auctoritatis, vel libertatis retinendæ. Præcipuam autem dissentiendi materiam attulisse contentionem de processione Sp. Sancti, & de additamento ad Symbolum, quo *a Patre Filioque* procedere eum perhibetur, dubium non est. Quod cum non fuisse receptum à *Leone* III. Pontifice constet, quo tempore receptum fuit per Ecclesias dominio *Caroli M.* subditis; pariter constare necesse est, non esse cur unitati Ecclesiæ obstaret utrum reciperetur, an non reciperetur, si modestia ferendi dissentientes libidini imponendarum parti a parte Legum prævaluisset. Quod est dicere, propterea Schisma conflatum, quod pro Traditione receptum non sit, quod ab initio Traditum ostendi non potuit. Denique illa ipsa contentio, utrum supra Papam Concilium sit, an Concilium supra Papam; quam in visceribus Ecclesiæ Latinæ etiamnum hærere dictum est; quis neget inter partes versari, quarum utraque vim Traditionis, & Catholicam Ecclesiam agnoscat? Adeo manifestum est, imponere eos communi hominum sensui id agnoscendum, quod nemo, nisi auctoritate ipsorum occupatus videat; qui præjudicatum velint, id totum ab initio Traditum, quod præsentis seculi tota Ecclesia usurpat, nullo ab eis discrimine, quæ ab initio Tradita etiamnum obtinent. Itaque hanc esse, ut difficultatis, in instauranda Ecclesia, ita de

instaurata

instaurata certitudinis rationem; si in aperto poni possit, (de eis saltem, quæ unitati obstant, quod de veritate non constet) nihil eorum, quæ Legis vim habuerint ab initio Fidei, vero Scripturæ sensui obstare. Quod, ut in omnibus obtineri nec posse certum est, nec necesse esse; ita in eis, quæ ad universorum unitatem, quæ ad singulorum salutem necessaria sunt obtineri posse pariter certum est, ac, ad unitatem ex veritate instaurandam satis futurum, si obtineri posset. Hæc satis erunt hoc loco; Neque enim aliud agit reliqua disputatio nostra, quam ut, quid distet præsentis Ecclesiæ Traditio, ante Reformationem introductam, ab Apostolorum Traditione, ostendat.

Reformationis causæ non obstare hanc sententiam.

Si quis hic objiciat; Postquam *Lutherus*, à Pontifice damnatus, Concilium appellaverit, quod secundum solas Scripturas judicaret, Traditionem Ecclesiæ ad interprætandam Scripturam requirere, Reformationis causam esse tradere; Respondebo ex veritate; Posse eum latius, posse angustius intelligi, qui Concilium recuset, nisi quod ex solis Scripturis pronunciet. Nam & *Socinus*,cum omnem disputationem, nisi ex solius Scripturæ verbis institutam recusat, ex solis Scripturis & ipse pronunciat, & adhibentem Ecclesiæ testimonium ad interpretandas Scripturas repudiat. Et tamen, cum,ad definiendum Scripturæ sensum, adhibendum Traditionis Ecclesiæ testimonium contendo, ipse vere dico, me solius Scripturæ; hoc est, Dei solius Scripturam inspirantis; auctoritatem sequi. Auctoritatem testimonii Ecclesiastici, ad Scripturæ sensum ex secuto Ecclesiæ usu in liquido ponendam, cum requiro, sequor ductum communis hominum rationis, in ambiguo sensu Scripturæ indagando. Itaque ex solis Scripturis pronunciabit Concilium, quod Ecclesiæ Traditionem ad definiendum Scripturæ sensum adhibet; Quia solum Deum auctorem sequitur, quem per Scripturas locutum constat. Ecclesiæ consensum adhibet, cujus testimonio certior fiat sensus hominum communis, traditum Scripturis,

quod

quod Ecclesiam in auctoritatem recepisse constat. Hoc si faceret *Socinus*, non posset rationem reddere cur ab Ecclesiæ Fide desciscat, cujus auctoritatem semel secutus sit. Nam & Reformatos, (qui hanc Reformandæ Ecclesiæ causam identidem edunt, quod, ab originariis universæ Ecclesiæ institutis descivisse totam Sedis Romanæ Communionem, manifestum sit) nego aliter sibi constare posse, si suam ipsi rationem ullā in re repudient; Nimirum, si ad originarium universæ Ecclesiæ consensum exigi nolint, quicquid est quod Reformationem appellant. Longe diversa est eorum ratio, qui jam statim existentis Ecclesiæ decreto fidem eorum niti volunt, quæ decernuntur; Nimirum, cujus auctoritate, etiam Scripturis fides debeatur. Ac proinde, Fidem ullam habere non posse, quæ divinitus inspirata ad salutem valeat, si quis de illo, quicquid sit, vel leviter sibi dubitandum putaverit. Neque enim potest auctoritate decernentis Ecclesiæ teneri, quod ante conditum decretum Traditione valebat. Adeo est inconciliabilis auctoritati Traditionis, auctoritas Ecclesiæ decernentis, ad ejus Fidem, quod Traditione valet. Quare, neque unquam rationem reddere poterunt, quare vel per se Pontifex, vel sub Pontifice Concilium legitime coactum, examinandam sibi earum rerum veritatem sumant, (ex Scripturis, nimirum, & Traditione Ecclesiæ) de quibus decernunt; si sibi legitime coactis, aut ad decernendum legitime accedentibus, erroris immunes esse datum putent. Recte quidem cavebunt, ne quis juris apex desit, unde videri possint non legitime ad decernendum accedere; Si tamen per rerum humanarum varietatem caveri hoc unquam possit; quod mihi non videtur. Sed qui legitime se ad decernendum descendere putant, non possunt videri fidem habere eis, quæ pro ipsis advocati ipsorum pertendunt, si de mente Scripturæ, vel ex Traditione Ecclesiæ habenda, soliciti sunt. Media est igitur sententia quam tradimus, Socini Hæresis, & eorum R. Sedis advocatorum,

rum, qui, ut ſe expediant moleſtia, eorum ſingulorum aſſerendorum, quæ Reformandæ Eccleſiæ nomine antiquata ſunt, commenti ſunt dotem Eccleſiæ, ut ab erroris periculo immunis ſit, quoties ad decernendum legitime deſcendit. Sed qui hanc eſse totius ejus Eccleſiæ ſententiam dicat, quæ R. Sedis Communione cenſetur, non minus à veritate aberrabit, quam qui eam *Lutheri* provocationi conſtare poſse neget, à Sedis R. decreto ad Concilium appellantis, quod ex ſolis Scripturis pronunciet.

Nullam eſſe, de Millennio, regnaturi Chriſti, Traditionem.

Objicitur præterea, Chiliaſtarum ſententiam fuiſse ab initio toti veteri Eccleſiæ communem; eis nimirum, qui eſsent ὀρθογνώμονες κατὰ πάντα Χριστιανοὶ, ut loquitur *Juſtinus diſp. cum Triphone*; eos ſignificans, qui Catholicæ Eccleſiæ communicarent; Quæ tamen nunc hæreſis locum & ordinem occupat. Et ſane *Juſtinum* habemus, *Irenæum*, *Tertullianum*, *Lactantium*, *Victorinum*, alios, qui Papiam ſecuti hunc errorem erraverint; Scriptorem Apoſtolis ſupparem, ſed judicio tenui, notante *Euſebio*. Sed Scriptorum Eccleſiaſticorum nomina Traditionem non faciunt. *Juſtini* verba, ſi Legem credendi Catholicæ Eccleſiæ communem ſignificarent, difficultatem haberent. Sed nihil tale ſonant, ſi recte interpungas, & *Juſtini* ἰδιωτισμὸν recte interpreteris. Ἐγὼ δὲ καὶ εἴ τινές εἰσιν ὀρθογνώμονες κατὰ πάντα Χριστιανοὶ, καὶ σαρκὸς ἀνάστασιν γενήσεσθαι ἐπιστάμεθα· καὶ Χίλια ἔτη ἐν Ἱερουσαλὴμ οἰκοδομηθείσῃ, καὶ κοσμηθείσῃ, καὶ πληθυνθείσῃ, οἱ προφῆται Ἐζεκιὴλ, καὶ Ἡσαίας, καὶ οἱ ἄλλοι ὁμολογοῦσιν. *Ego autem*, inquit, *& ſi qui ſunt orthodoxi in omnibus Chriſtiani, & futuram carnis reſurrectionem novimus: Et Millenium in Jeroſolymis ædificatis, ornatis, & multiplicatis agendum, Prophetæ Ezekiel, Eſaias, & reliqui profitentur.* Idiotica oratio *Juſtini* ad eoſdem videbatur fidem Millennii trahere, qui reſurrectionem profitebantur. Et ita intelligendus eſset, ſi ὡς οἱ Προφῆται vel ſi ἃ οἱ Προφῆται dixiſset. Sed ſi nihil aliud dicat,

quam

quam Prophetas *Ezechielem*, *Esaiam*, alios idem agnovisse; nihil aliud dixerit, quam à se, & ab aliis ejusdem secum sententiæ quibusdam, eos hoc dixisse intelligi. *Judæos* quidem, non est mirum; qui durationi hujus Universi VII. M. annorum, originario Dei consilio assignata tradunt; Millennium, post bis mille Messiæ sui annos agendum expectare. Scholæ cujusdam R. *Eliæ* tribui solet hæc Traditio, cujus inter alios meminit *Baal batturim in Gen.* II. ex Titulo *de Synedrio cap. Helek.* Sic autem sonat; *Sex mille annos durabit mundus, tum destruetur. II. M. Inane. II. M. Lex. II. M. dies Messiæ. Et propter iniquitates nostras, quæ multæ sunt, præterierunt ex eis qui præterierunt.* Hanc sequuntur ex Christianis *Lactantius* VII. 14. *Tychonius* Reg. 5. *Barnabæ* Epistola; & alii fortasse. Eoque trahunt quod ex *Psal.* XC. 4. repetit Apostolus 2 *Pet.* III.8. *mille annos* apud Deum *instar esse unius diei*; ut mundi ætatem septem esse millenniorum significet. Et sane, quod *Eliæ* Schola duo millennia *Inani* assignat, congruit ætati *Abrahami*, ex lectione codicis Hebraici. Ante *Abrahamum* autem *Inane* videri potest obtinuisse. Duo autem Millennia *Legem* obtinuisse, ad receptam Chronologiam prope accedit. Verum quod Messiæ suo duo Millennia assignant, miserandum in modum excusant; propter gentis suæ peccata, scilicet, adventum Messiæ protelari; Quod ad intervallum temporis humane commodum, mille aliquot & septingentorum annorum excurrit. Et tamen hoc fundamento *Judæi*, Tabularum Astronomicarum Regis *Alfonsi* architecti, anomaliæ motus octavæ Sphæræ hebdomadem Millenniorum, motui ipsi hebdomadum hebdomadem, (hoc est quadraginta novem annorum millia) nullis addicentibus observationibus assignarunt. Itaque non est mirum, vel *Cerinthum*, auctore *Eusebio*, vel *Nazaræos* semichristianos, *Ebione* ortos, *Hieronymi* tempore, vel utrosque; qui utrique observationem Legis in Christianismum inculcarent; Millennium, regnante in terris Christo, ad complendum

mundi Sabbatum expectasse. Sed quod non defuerint, qui *Joannis Apocalypsin* in hanc sententiam traherent, id suo loco, quam à veritate alienum sit, dicendum erit. Id tantum hoc loco; non posse alia Lege, Millennium in Apocalypsi à *Joanne* prædictum ad Traditionem *Judæorum*, de sex duraturi Mundi Millenniis trahi, quam ut adventus Christi primus in quinti initium incidat, secundus, (quo venturum putant hi cum *Judæis*) vel in sexti, vel in septimi initium; In utrumque enim a *Judæis* ejus initium collocari intelligi potest, ex eruditis commentationibus ad Clavem Apocalypsis, *Cantabrigiæ* Anno 1632. editis. Tum vero, ut interitus *Bestiæ*; Ecclesiam secundum Apocalypsis Prophetiam persecuturæ; perinde in sexti vel septimi initium cadat. Quæ persecutio cum tribus annis cum dimidio duratura sit; sive hoc de annis intelligas, κτ. τὸ ῥητὸν, sive de tot annis, quot dies tribus annis cum dimidio continentur; quod ex nostris plerique intelligendum contendunt; manifestum est, non posse aliter *Joannis* Prophetiam ad *Judæorum* Traditionem congruere, quam ut ita incipiat ejus Millennium, ut in Millennium duraturi Mundi desinat. Scio multæ eruditionis viros, & in temporum ratiociniis multum versatos, primum Christi adventum in annum Mundi quater millesimum conjicere; vel eum qui a quater millesimo non multum discedat. Sed & in reliquiis sexti diei natum Christum, a *Tychonio* loco supradicto intelligi, quod tempus nati Christi, ex *Græcis* Scripturis, plusquam 5500 annos ab initio Mundi colligat; Unde & a *Lactantio*, loco dicto, & ab aliis fortasse veteris Ecclesiæ scriptoribus creditum, & Imperium Romanum, & Mundum in sexti fine desiturum. Verum, ut initium, & finis millennii Apocalyptici non poterit in Millennia Mundi ex codicis *Hebraici* fide, congruere, nisi inchoatum pro completo Millennium intelligas; Ita intervallum 1500 annorum, inter *Hebraici*, *Græcique* codicis computum interjectum, non patitur *Hebræorum* Traditionem,

tionem, conciliari veterum Ecclesiæ Scriptorum sententiæ, quos *Græcæ* Scripturæ computum secutos constat. Quod argumento est, abducere *Joannem* Fideles a Millennio quod expectabant cum *Judæis* Semichristiani; (contra quos scribit *S. Hieronymus* passim in Prophetarum expositione) ad aliud Millennium, alia Lege a Fidelibus expectandum; in quam Legem *Judæorum* Traditio non conveniat. Illud hoc loco monendum est, *Dionysium Alexandrinum* apud *Eusebium Hist. Eccles.* VII. 23, 24, 25. subnascentem in *Ægypto* errorem hunc suo tempore suppressisse; Tantum abest, ut universæ tum Ecclesiæ sententia fuerit. Nam qui, quæ de communione & commercio inter se Ecclesiarum dicta sunt, attendat, is nunquam credet, penes *Dionysium*, vel alium quemvis Catholicæ Ecclesiæ Episcopum esse potuisse, silentio damnasse sententiam, quam reliquæ Ecclesiæ ad fidem pertinere putarent. Et sane ipsa rei subjectæ materies, in Prophetiæ hujus interpretatione versantis, satis ostendit, non pertinere eam ad *Regulam Fidei*, communi omnium fide, ad omnium communem salutem tenendæ. Quid enim esset *Communis Fides*, si ad eam Propheticæ totius Scripturæ intelligentia necessaria esset? Itaque *S. Hieronymus* in Jer. XIX. 10. sic scribit; *Quanquam sibi* Judæi *auream atque gemmatam* Jerusalem *restituendam putent; rursumque victimas & sacrificia, & conjugia Sanctorum, & regnum in terris Domini Salvatoris. Quæ licet non sequamur, tamen damnare non possumus; Quia multi Ecclesiasticorum virorum, & martyres ista dixerunt, & unusquisque in suo sensu abundet, & Domini cuncta, judicio reserventur.* Ubi non est putandum, judicio Domini reservari, quod Judaismum, sub regnantis in terris Domini Millennio instauratum iri credebant cum *Judæis*, Semijudæi Christiani; Quæ damnata Evangelicæ Legis voce sciebat cum universis Fidelibus *S. Hieronymus*. Sed quod Ecclesiastici viri, quos fovebat communio Ecclesiæ, secundum Fidem communem, regnaturum mille annis

Christum, etsi non auctore Ecclesia, opinabantur.

Necessitatem Eucharistiæ ad salutem Infantum Baptizatorum Traditam non esse.

Superest, de necessitate percipiendæ, etiam ab infantibus baptizatis, Eucharistiæ objectio; quam, cum vetus omnis Ecclesia, multis à Christo nato seculis, usu ipso & agendi religione agnoverit, nunc neque in usu, neque in fide ullius Ecclesiæ partis dici potest vigere. Nam quid hoc est, nisi, posse id quod ab initio toti Ecclesiæ visum fuerit ad salutem necessarium, ad salutem tamen non pertinere? Sane, Ecclesiæ *Africanæ* more, Eucharistiam ab infantibus etiam percipi solitam, ex *Cypriani de lapsis* libro constat. Gennadius autem *de dogmatibus Ecclesiasticis cap.* LII. Ecclesiæ morem fuisse ostendit, reconciliatis per impositionem manuum hæreticis, infantes eorum Eucharistiæ communicare. Et *Ordo Romanus de Baptismo*, post solennem ante Pascha Baptismum, etiam parvulis Eucharistiam dari jubet. Sic & in Capit. I. 161. & apud Alcuinum *de divinis officiis*, capite de Sancto Sabbato Paschæ. Ex Græcis autem *Dionysius*, fine libri de *Hierarchia Ecclesiastica*. Adeo nihil constat, quo minus universæ Ecclesiæ mos haberi possit; Nisi quod parvulorum baptizandorum, nisi in periculo vitæ, mos universalis ab initio non fuerit. *Gregorius* sane *Nazianzenus* Orat. XLII. in *Sanct. Bapt.* tertio demum aut quarto ætatis anno adhibendum Baptismum, non amplius quam censet. Et priusquam Paschatis & Pentecostes festa, per totam Ecclesiam, Baptismo dicarentur; quod statim ab Apostolorum ætate fieri non potuit; qui in periculo mortis baptizabantur, non est putandum, pro eis Eucharistiam celebrari potuisse; vel omnibus communicandi copiam esse potuisse. Hæc igitur cum, valde generalem dandæ parvulis Eucharistiæ morem, non tamen universalem fuisse significent, necessariam tamen ad salutem parvulorum habitam fuisse Eucharistiæ perceptionem, non significant; Cum tamen Baptismi ad salutem necessitatem, totius Ecclesiæ sententiam esse, negari non possit. Percipiendæ Eucharistiæ ad salutem

lutem necessitas, solius *S. Augustini* auctoritate niti videtur. *Anvero quisquam etiam hoc dicere audebit, quod ad parvulos hæc sententia non pertineat*; (Joh. VI. 53.) *possintque sine participatione corporis hujus & sanguinis in se habere vitam?* Sic ille, *de peccatorum meritis & remiss.* I. 20. & 24. *Ecclesiæ Christi insitum tenent, præter Baptismum & participationem Dominicæ mensæ, non solum non ad regnum Dei, sed nec ad salutem & vitam æternam posse quemquam hominem pervenire.* In eandem sententiam, ejusdem operis III. 4. *de peccato orig. cap.* XVIII. *contra Jul.* III. 12. aliisque multis in locis. Infirmatur quidem hoc pluribus adductis ejusdem Scriptoris locis, quibus solum Baptismum ad salutem necessarium affirmat: ut de *peccatorum meritis & remissione* I. 19, 21, 22. II. 28. & alibi. Infirmatur quidem, sed non profligatur. Cum enim, ex instituto & more Ecclesiæ, statim à Baptismo Eucharistiæ communicari soleret; videri potest *S. Augustinus* Eucharistiam Baptismi commemorationi includere. Neque enim ullibi Eucharistiam ad salutem necessariam negat, sed tantum Baptismum solum affirmat; cujus mentioni Eucharistiam Ecclesiæ mos includere videri possit. Sed quæstionem dirimit Fulgentii *de Baptismo Æthiopis Epistola*; qui cum mox a percepto Baptismo, ante sumptam Eucharistiam expirasset, quæsitum est a Fulgentio, num propter perceptum Baptismum credendus fuerit salutem assecutus esse, an propter Eucharistiam non perceptam salute excidisse. Cum enim multis Fulgentius, minime salutis exortem probet, qui ante perceptam Eucharistiam baptizatus decesserit; manifestum est, de necessitate percipiendæ Eucharistiæ ad salutem nihil Ecclesiam totam docuisse. Cum autem suam sententiam, etiam *S. Augustino* magistro suo teste affirmat; (quis enim *Augustini* studiosior, quam Fulgentius?) neque ipsius *Augustini* diversam fuisse sententiam, manifestum facit. Locus autem *Augustini* quem producit Fulgentius, ex *sermone* quodam est, quem *ad Infantes* a Ba-

ptismo

ptiſmo Euchariſtiam percepturos videtur habuiſse. Citatur autem a *Beda* ad cap. X. prioris ad *Corinth.* & a *Gratiano* in decreto *de conſecr. diſt.* 2. *cap. Quia paſſus eſt Dominus*, relatus legitur. *Nulli eſt aliquatenus dubitandum, unumquemque fidelium Corporis & ſanguinis Dominici tunc eſſe participem, quando in Baptiſmate membrum efficitur Chriſti: Nec alienari ab illius panis caliciſque conſortio, etiamſi, antequam panem illum comedat calicemque bibat, de hoc ſeculo migraverit, in unitate corporis Chriſti conſtitutus. Sacramenti quippe illius participatione ac beneficio non privatur, quando ipſe hoc quod illud Sacramentum ſignificat, invenit*; Vel potius, ut *apud Grat. quando in ipſo, hoc quod illud Sacramentum ſignificat invenitur.* Nam & *de peccat. meritis & remiſs.* III. 4. *Auguſtinus*; *Nunquid etiam illud*, inquit; *Quia niſi manducaverint homines carnem ejus; hoc eſt, participes facti fuerint corporis ejus; non habebunt vitam?* Subdit enim; *Sed nec vitam æternam poſſe habere* (parvulos) *præter Chriſti corpus; cui ut incorporentur, Sacramento baptiſmatis imbuuntur.* Unde & Innoc. I. Epiſtola inter *Auguſtin.* XCIII. *Illud vero, quod eos veſtra fraternitas aſſerit prædicare; parvulos, æternæ vitæ præmiis, etiam ſine Baptiſmatis gratia, poſſe donari; perfatuum eſt. Niſi enim manducaverint carnem filii hominis, & biberint ſanguinem ejus, non habebunt vitam in ſemetipſis. Qui autem hanc eis ſine regeneratione defendunt, videntur mihi ipſum Baptiſmum velle caſſare; cum prædicant hos habere, quod in eos creditur non niſi baptiſmate conferendum.* Hæc enim ſpiritualem corporis & ſanguinis Chriſti perceptionem, quæ ſaluti ſufficiat, Baptiſmo etiam, ſine Sacramentali Euchariſtiæ perceptione, manifeſto aſcribunt. Ita, quod, etiamſi ſolus ad Traditionem Eccleſiæ pertinere putaſſet *Auguſtinus*, nihil prorſus ad Traditionem Eccleſiæ probandam valeret; de neceſſitate Euchariſtiæ ad ſalutem etiam parvulorum; id neque ipſum putaſſe *Auguſtinum*, palam deprehenditur. Nemo me hic exiſtimet damnare veteris Eccleſiæ morem, quem non ita ipſi uſur-

patum.

patum contendo, quasi ad salutem necessarius haberetur; dandæ baptizatis infantibus Eucharistiæ. Neque enim sententiæ ipse meæ contradico; qui nihil eorum, quæ, reliqua probante Ecclesia, parti ejus usurpata constet, idoneam esse causam dico discedendi ab eorum Communione, qui ab eo discedere nolint. Neque tamen hunc esse locum disputandi existimo, cur recte ab eo more discessum sit, qui, sine vitio quod unitati obstare debeat, olim usurpatus sit. Erit suus huic disputandæ causæ locus, si quando, ad asserendum adversus Anabaptistas infantium Baptismum disputando ventum à nobis fuerit. Interea loci, satis sit, non esse necessarium saluti, quem tamen, consequens non sit, esse unius Dei Ecclesiæ statui & unitati perniciosum. Hactenus enim hoc tantum contendimus; intra fines, quos totius ab initio Ecclesiæ Leges determinant, cohibendum esse omnem Scripturæ sensum; sive Fidei veritatem, sive Ecclesiæ unitatem spectet. Quod si secum reputent, qui Eucharistiæ Communionem, perinde ac Baptismum, veteri Ecclesiæ, ad salutem necessarium visum fuisse volunt; quomodo credi possit, quoties ad Baptismum festinare soleret vetus Ecclesia, si quando periculum subitæ mortis, vel adultis, vel infantibus, à persecutione, à morbo, à peste, aut bello, aliave mortalitatis circumstantia ingrueret; toties Eucharistiæ Communionem pariter ad salutem ita necessariam visam fuisse, ut pariter periclitari oporteret spem salutis, si perinde utroque excideretur; fortasse à sententia sibi discedendum putabunt. Præsertim si meminerint, propterea jus fuisse Laicis in periculo mortis baptizandi, ne mors occuparet; (quod cum necessitati Baptismi daret Ecclesia, propterea, ipsi ministerium in baptizando præstare Laici censendi erunt, non suo jure usurpare) Nunquam autem, vel celebrandæ, vel communicandæ Eucharistiæ, perinde ipsis jus fuisse, ac baptizandi; Quod futurum necesse fuerat, si perinde Eucharistiæ Communionem, ac Baptismi perceptionem, ad salutem necessariam credidissent. Restat

De difficultate dijudicandarum causarum Schismatis.

Restat illud tantum, quod, cum insuperabilis difficultatis loco objici possit, ipse mihi mea sponte defendo; in hoc lamentabili Ecclesiæ discidio, tam multis ex causis conflato; eisque ad Ecclesiæ potius Leges, quam ad fidei Regulam pertinentibus; (de quibus ut vere judicare possint, non exigit Dominus ab omnibus) impossibile potius videtur, quam difficile, omnibus, quorum salutis interest, Ecclesiæ Communione censeri, cui Ecclesiæ communicare debeant, veris ex causis, quas solas sequi Deo gratum esse possit, dijudicare. Nam qui hoc contendo, omnium, in superiori, sive secularis potestatis sive Ecclesiasticæ loco constitutorum, salutis interesse, reconciliandæ unitatis Ecclesiasticæ rationes communi Christianismo congruas pro viribus persequi; non possum sententiam meam graviori rationis momento promovere, quam assequendæ per discidium salutis difficultate: Nec difficultatem illam clarius probare, quam eligendæ communionis, per quam salutem assequaris, difficultate. Equidem quod disputari solet à nostris; singulorum esse Christianorum, quam Religionem amplecti debeant judicare; non minus perspicue verum videtur, quam, ipsos in bivio eligendæ Religionis constitutos esse, perspicuum est. Nam cum nulla Religio Deo placere possit, quam sponte animi tui non amplectaris; Etiam qui auctoritatem Ecclesiæ, tanquam falli nesciæ, pro ratione credendi sequitur, is judicium suum sequitur, quo eam opinionem amplexus est, quæ auctoritatem Ecclesiæ pro ratione credendi agnoscit. Itaque non minus animi sponte, in auctoritatem Ecclesiæ Fidem suam resolvit, quam qui idoneam credendi rationem ad singula adhibet, quibus Fidem præstat. Hoc tantum interest; simul ac semel deliberandi de omnibus anxietatem evadere velis, an, idoneæ rationis in singulis quærendæ solicitudine, officio hominis Christiani defungi. Cum autem omnes, ab inquirendi ἐθελοπονία, sive ad otium, sive ad negotium hujus secu-

li

li proclives ſimus; non eſt mirum, capi multos probabilibus Eccleſiæ eligendæ notis; quæ, niſi perſpecta veritate cauſarum diſcidii, eligi idonea ratione non poteſt. Nec tamen mirum eſt, eis qui perſpicuitatem Scripturæ anticipaverint credendo, perſpicua videri Scripturæ teſtimonia, quas opinionibus ſuis obtendunt. Nam neque mirum eſt, ejus Fidei fundum à *Socino* ſubrui potuiſſe, quam, perverſis interpretationibus ſuis, non eſſe omnibus perſpicuam, ex Scripturis oſtenderat. Utrique Deo Legem ponunt, quaſi officio deſit, niſi vel hinc Scripturas dederit, in quarum ſenſu errari non poſſit; vel inde, quia in earum ſenſu errari conſtet, niſi conſtituerit Fidei judicem errare neſcium; qui Fidei Legem in ſenſu Scripturæ ad Eccleſiæ conſenſum exacto, omnibus poſuerit, quibus vel ſervandam vel tuendam Fidem crediderit.

Cur hanc difficultatem exiſtere paſſus ſit Deus.

Atqui, qui ſponte ſua, & Servatorem & Evangelium dederit, & Eccleſiam inſtituerit, ſponte ſua, quatenus ſcripto docere voluerit, elegerit. Cumque erroris ignorantiæque cauſas non omnes præcidere voluerit, ut haberet præmii pœnæque materiam; arbitrio ſuo, meritis autem noſtris, tentationum gravitatem, id eſt, diſpiciendæ veritatis difficultatem diſpenſat. Itaque cum nulla eſſet prorſus eligendæ Eccleſiæ difficultas, obtinente unitate, diſcidium omne irati Dei, ſive vindictam, ſive caſtigationem eſſe conſtat; ut pro merito ſuo probati, difficultate quam ſibi aſciverint, vel pereant vel ſalvi ſint. Interea loci, non eſt factum Dei conſilio; niſi Dei conſilium appelles, quod ab eo peccatorum humanorum vindicta extorſit; ut ad eam deliberationem vocarentur idiotæ Chriſtiani, cujus decernendæ rationes idoneas non ſit ipſis facile videre. Nam qui Catholicæ Eccleſiæ unitatem inſtituit; intra quam qui ſe contineret, quoniam ad ſalutem neceſſaria præſto haberet, ſibi imputaret, ſi ſalute excideret; is hanc unitatem hominibus ita conſervandam

concredidit, ut, qui ejus violandæ causam præberet; ita alienæ salutis reus esset, ut tamen propriæ reus esset, qui scandalo succumberet; quando non ejus immerito accidit. Itaque qui Catholicæ Ecclesiæ nomen ac communionem satis fuisse ad vitandas hæreses, multis a Christo sæculis contendo; Non quod majori numero constaret, sed quod ob majorem numerum veram credendi rationem secutam constaret; Idem incidere potuisse discidium contendo, propter defectionem à primævo Christianismo, temporis injuria moribus Ecclesiæ inolitam, ut ex solo Catholicæ nomine, decerni de ejus causa non possit. Nam de ipsius nominis jure lis esse potest, ubicunque possessio sit. Cum itaque de hodierni discidii causis judicare difficilius sit, quam quod ab omnibus, quorum salutis interest, præstari possit; cumque recte eligere non possit, cui necessario eligendum est, nisi recte judicet; omnino neque saluti suorum consuluerit Deus, nisi instituta Ecclesiæ unitate, neque Diabolus inconsuluerit, nisi destituta; per quam, necesse non sit ad tam difficilem judicandi necessitatem venire. Videant penes quos erit, utrum Dei consilio obsequi malint, reconcilianda, an vero Diaboli, inconciliganda unitate. Omnino anticipata, sive de perspicuitate Scripturæ, sive de infallibilitate Ecclesiæ opinio, ut ad facilitatem decernendi viam sternit, ita ex veritate judicari non patitur.

CAP.

CAP. XVI.

Episcopos esse, ex Apostolorum instituto, Presbyteris superiores.

NUNC, priusquam ea solvamus, quæ ad alterutram partem quæstionis, de perspicuitate Scripturæ propositæ, affirmandam, ex Scripturis & Patribus afferri solent, consultum videtur, universam regiminis Ecclesiastici formam ob oculos ponere; quæ ab Apostolis instituta, adducto postmodum ad Fidem & Orbe Romano, & Gentibus circumvicinis, Ecclesias ex utrisque institutas, in unius Ecclesiæ nomen & communionem conflavit & colligavit. Neque enim prius constabit, quid Ecclesiam esse velimus; quam unam esse debere, communione officiorum pietatis Christianæ, contendimus; nisi ex quibus constet, expositum fuerit. Tum, ita demum constitutum fuerit, quod sit legitimum, de eis quæ unitatem Ecclesiæ interrumpunt, decretum; cui qui non obtemperet reus sit solutæ per Schisma unitatis; si constitutum sit, tam qui sint, quorum sit decernere, quam quibus Legibus ad decernendum ipsis descendendum sit. Dico igitur Ecclesiam, ex instituto Apostolorum; quod totius ab initio Ecclesiæ usus manifestum facit; intelligendam esse plebem Christianam, unius civitatis, & subditæ ei in civilibus regionis ambitum complexam, sub unius Episcopi, Presbyterorum suorum consilio & auxilio, Diaconorum autem ministerio, in exercenda clavium potestate muniti, regimine Pastorali, Christianæ pietatis officiis communicantem. Ad conciliandam autem unitatem Ecclesiæ, ex omnibus Ecclesiis conflatæ, vel instituto Apostolorum, vel consensu totius Christianismi, subditas inferiorum civitatum Ecclesias Ecclesiis civitatum in civilibus superiorum; quarum propterea, ab

Quid Ecclesiarum singularum status postulet.

initio, prima ſemper fuerit Rom. Eccleſia; non ut reliquis imperaret, ſed ad obtinendum, in cauſis quæ vel fidem vel communionem Eccleſiæ continent, conſenſum Eccleſiarum, quo unitas totius Eccleſiæ conſtat.

De Jacobo Jeroſolymorum Eccleſiæ Epiſcopo.

Hæc ut per partes probari poſſint, ab Eccleſia, quæ *Jeroſolymis* ſub Apoſtolis, prima in cenſum venit, initium faciendum eſt; quod *Jacobi*, tanquam ejus Epiſcopi, etiam ante diſperſos inde Apoſtolos, adeo clara mentio fiat in Scripturis Apoſtolicis. Decretum *Jeroſolymitanum*, poſtquam ſuadente *Petro* obtinuiſset, in ſententiam, & verba *Jacobi* conditum legimus, *Act.* XV. 7, 13. argumento ſatis perſpicuo, etiam ſub Apoſtolis, præcipuam ejus auctoritem in eam Eccleſiam fuiſse. Præſertim cum *Paulum*, in eadem re, maximi omnium, ad ejus Eccleſiæ ſtatum, & ad totius unitatem momenti, ejuſdem *Jacobi* ſententiam ſecutum legamus, *Act.* XXI. 19.— 26. Idem *Paulus*, auctoritatem ſuam XII. Apoſtolorum conſenſu aſſerens, cum ſe *Jeroſolyma cognoſcendi Petri cauſa aſcendiſſe* narraſſet; *reliquorum autem Apoſtolorum neminem vidi*, inquit, *niſi Jacobum fratrem Domini*, ad *Gal.* I. 18. & poſtmodum, II. 9. *Cum autem Jacobus Cephas & Joannes, qui columnæ habebantur, gratiam mihi a Deo datam viderent*; putaſne præpoſitum iri *Jacobum*, *Petro* & *Joanni*, niſi ejus in *Jeroſolymitanam* Eccleſiam peculiaris, etiam ſub Apoſtolis, auctoritas fuiſſet? Itaque *priuſquam venirent a Jacobo nonnulli*, cum Gentibus manducaſſe *Petrum* idem narrat: Poſtmodum autem *ſubduxiſſe ſe*, metu circumciſorum, ad *Gal.* II. 12. Secutum ſcilicet auctoritatem *Jacobi*, cui tanquam Paſtori, optime notum eſſet, quid Eccleſiæ ſuæ ſtatus requireret. Hunc igitur *Jacobum* cum Apoſtolum *Paulus* appellet, argumento eſt, non alios quam XII. intelligi, ex quorum numero eum fuiſſe velit; neque enim videtur de eis, qui inferiori ordine, Apoſtoli tamen interdum in Apoſtolorum Scriptis appellantur, exiſtere potuiſſet quæſtio, numnam ab eis Apoſtolatum ſuum *Paulus* accepiſſet. Quid

enim

enim prohibet *Jacobum* minorem, (*Josetis*, *Judæ*, & *Simonis* fratrem, *Marci* VI. 13. Matt. XXVII. 56. *Marci* XV. 43. *Mariæ* autem filium; ejus quæ *Cleopæ* dicitur, *Jo*. XIX. 25. nimirum conjux) eundem *Jacobum Alphæi*, qui ex XII. unus, cum *Jerosolymitanæ* Ecclesiæ præesset, ad Ecclesias *Judæorum* Catholicam Epistolam scripsit, cujusque se *fratrem Judas* profitetur Apostolus fuisse? Nam etsi ܚܠܦܝ *Syriacum* aliud sit, ac Græcum κλεόπας; cujus est significatio à κλεοπάτρος diminuta; tamen observatum est ex veritate à viris eruditis, *Judæos*, postquam exteris mixti fuissent, alio *Judæis* alio *Græcis* nomine cognosci solitos; ita tamen ut, sive sono, sive significatione, alterum alteri alluderet. Hujusmodi enim est, quod *Jason* apud *Græcos* fuit, qui apud suos *Jesus*; *Paulus* Orbi *Romano*, qui *Judæis Saulus*, verissima binominationis ratione. Sane cum *Judam Jacobi* appellatum legimus, in Catalogo Apostolorum *Lucæ* VI. 16. *Act.* I. 13. quis alium intelligat, quam cujus præcesserat mentio *Jacobum*? Quis alium, cum se *Judas* ut *Dei servum*, ita *Jacobi fratrem* Catholicæ suæ inscribit; quis, inquam, alium vel *Judam*, vel *Jacobum* intelligat, quam Apostolum fratrem *Jacobi Jerosolymitani*? Præsertim qui id teneat, quod manibus tantum non tenemus; moneri utraque, tum *S. Judæ* Catholica, tum *S. Petri* secunda; (in cujus Caput secundum priorem fere relatam legimus) Fideles ex *Judæis* undiquaque dispersos, (propterea enim Catholicæ appellantur) cavendum sibi a *Gnosticis*. Nam ut eos, quamprimum mortui essent Apostoli, qui præsentis Domini præsentes discipuli fuerant, in apertam Hæresim erupisse; Ita superstitibus eisdem, eandem corruptelam clanculum invexisse scribit apud *Eusebium Hegesippus*, loco supra laudato. Neque alia causa est Catholicæ *S. Iacobi*, quam adulterandæ Fidei studium, in quo *Simoni Mago* ejusque discipulis obsistendum erat; Fidem sive operibus justificare contendentibus. Ponamus, Apostolos *Petrum* & *Iudam Iacobo*, *Ieroso-*

Ierosolymorum Episcopo, quamvis ex XII. primis non esset, mutuas operas præstitisse, in eo quod ad Apostolatum Circumcisionis spectabat. Nam propter Domini cognationem, & Genus *Davidicum*, apud *Eusebium Clemens Hist.* II. 1. remissum *Jacobo* principatum Christianismi Judaici scribit; Et *Hegesippus* apud *Eusebium*, ejusdem rationem habitam, in *Simone Cleopæ F.* ad ejusdem Cathedræ successionem promovendo; Tum, in Confessoribus *Generis Davidici* ad Ecclesiarum præfecturas evehendis, *Hist.* III. 11, 20. *Epiphanius* autem *Hær.* LXVIII. 7. tantum huic rationi tribuit, ut thronum *Davidis* promissum Domino, in Sacerdotio & Episcopatu Christianismi Judaici impletum; *Jacobo* in *Jerosolymitanæ* Ecclesiæ Cathedra collocato putet. Non sit igitur satis ad probandum, *Jacobum Jerosolymitanum* ex XII. Apostolis unum fuisse, quod se *Judas* Apostolus fratrem ejus, tanquam honoris causa, & Fidei sibi habendæ appellet; Quodque vel præponitur *Petro* & *Joanni* ad *Gal.* IV. 9. vel post *Petrum* sententiam eam dicit, in quam decretum est, in Concilio Apostolorum, *Act.* XV, 13, 20, 29. Tum, neque habeatur ratio ejus, quod in principium Epistolæ ad *Galatas*, *Ambrosianus* Commentarius observat, Apostolos dici, *Qui ab Apostolis electi mittebantur ad prædicandum*; Non habeatur, inquam, ratio, quod non videatur hæc Apostolatus significatio Episcopatui *Jerosolymitano* convenire; cujus erat, constitutam Apostolorum prædicatione Ecclesiam regere. Ut hæc, inquam, missa fiant; Non videtur idonea reddi posse ratio, cur *Iudas frater Iacobi* dicatur, nisi ejus *Iacobi* fratrem intelligamus, cujus ipsum fratrem *S. Lucas*, tanquam ea re notum, appellat. Eadem ratio locum habet, cum recensentur mulieres quæ cruci Domini astiterint, *Maria Magdalena*, *Maria mater Jacobi minoris & Josis, & Salome*, *Marci* XV. 40, 47. XVI. 1. Sed *Matt.* XXVII. 56, 61. tantum *Jacobi & Josis mater*, sive *altera Maria* nominatur. *Ioan.* XIX. 25. *Maria Cleopæ*. Quis enim intelligat, quid *minor Iacobus*

sibi

ſibi velit, niſi reſpectu majoris *Iacobi*, ex duobus de numero XII. Apoſtolorum *Iacobis*, dictum intelligat? Nam *Iacobi* & *Ioſis* mater ſi fuerit, fratres fuerint *Iacobus* & *Ioſes*, frater eorundem & *Iudas*, & *Simon*, *Cleopæ* & *Mariæ* filii omnes. Hæc ex Scripturis. *Hieronymus* autem, libro adverſus Helvidium, *Mariam Cleopæ*, ſororem B. Virginis, *Alphæi* uxorem, *Iacobi* minoris matrem eſſe vult; (Quamvis *Cleopæ* filiam intelligi poſſe fateatur, quæ *Alphæi* uxor fuerit) tum neque contendat, quo minus alia fuerit *Maria Cleopæ*, alia *Iacobi* mater & *Ioſetis*: *Chryſoſtomus* autem, ad *Gal.* I. 18. honoris cauſa, *fratrem Domini Iacobum Ierosolymitanum Paulo* dictum notat; cum *Cleopæ* filius dici potuiſſet, quem ſic Evangeliſta appellaſſet. Itaque *Maria Cleopæ Chryſoſtomo Maria Iacobi* erit, & *Iacobus Simeonis Cleopæ* filii frater. Idque ex *Hegeſippo*, ut videtur, qui *Cleopæ* filium, *ejus quem Evangelium memorat*, *Simeonem* facit *Eccl. Hiſt.* II. 11, 32. cum *Cleopam* Evangelium non aliter memoret, quam cum *Mariam Cleopæ* nominat, eandem quæ *Iacobi* & *Ioſetis* mater ſit. Hoc ſi *Hegeſippi* ἰδιωτισμῷ imputari poſſe videatur, (qui id dicat per conſequentiam; quod ſi diſerte dixiſſet, nullam dubitandi cauſam poſteritati reliquiſſet) nihil erit, quod conjecturæ noſtræ obſtet. Sane apud *Euſebium Hiſt.* II. 1. ſive ipſe, ſive *Clemens Alexandrinus* duos tantum *Iacobos* agnoſcit. *Epiphanius* autem, cum *Ioſephi* B. Virginis mariti filios eſſe vult *Iacobum*, *Ioſem*, *Iudam* & *Simonem*, filias autem *Mariam* & *Salomen*; quomodo ſibi ipſe conſentiat, cum *Simeonem Cleopæ* ἀνεψιὸν ſive *patruelem Iacobi* fratris Domini eſſe ponit, *Hær.* LXXVIII. 8, 9, 14. videant eruditi. Nam de *Salome*, quid erat cur ſolicitus eſſet; quam ad eandem cognationem pertinuiſſe Evangelium nullibi indicat? Quod autem *Cleopam Ioſephi* fratrem eſſe vult, in eo cum *Hegeſippum* ſequatur, Apoſtolis ætate proximum, apud *Euſebium Eccl. Hiſt.* III. 11, 32. idem nobis ſequendum oſtendit. Nam fratres Domini ita demum cenſendi fuerint, ſi per paternum

num genus fratres censendi fuerint. Notandum est, priusquam hinc discedamus, cum *Hegesippus* apud *Eusebium* III. 20, 32. posteros *Iudæ fratres Domini*, quos, agro suo colendo victitantes, *Davidicum* genus, simulque Fidem apud Domitianum professos, postea ad Episcopatus promotos fuisse refert; *Constitutionum* Scriptorem II. 63. *Iudam Iacobi* Agricolam vixisse velle. Ac præterea, *Simeoni Cleophæ F*; quem ejus fratrem fuisse astruimus; in sede *Ierosolymitana* successisse, VII. 48. Quod Episcoporum successioni repugnat, quam, sine temporum annotatione, accepisse se refert *Eusebius* IV. 5. Tum, quod *S. Hieronymus, adversus Helvidium*; *Iudas Zelotes in alio Evangelio Thaddæus dicitur*; idipsum Comment. in Gal. II. ita efferri; *Bonus zelus Iudæ Apostoli, sed non proditoris*; *qui, ob insignem in se zeli virtutem, Zelotis nomen accepit.* Videtur autem hoc secutus *Sophronius*, cum *in Hieronymi Catalogo*, *Simonem Cananæum*, cognomento *Iudam*, *Iacobo* fratri in Episcopatu successisse scribit. Et tamen, frustra futuri videntur, qui aliud hic quærant, quam μνημονικὸν ἁμάρτημα *Hieronymi*. Quid enim *Simonem Cananæum* Apostolum, eundem vel *Iudæ* Apostolo, vel *Simeoni F. Cleopæ* putare suadet? Neque erant hæc dissimulanda hoc loco, ne pariter incerta videantur, in quibus omnis Ecclesiastica memoria & sibi & Scripturis consentit, cum eis, in quibus, propter monimentorum antiquitatis primævæ paucitatem, ita sibi dissentit, ut ad certam veritatis auctoritatem perveniri non possit. Quis enim ausit in dubium vocare, quod ex *Hegesippo Eusebius* II. 63. διαδέχεται δὲ τὴν ἐκκλησίαν, μετὰ τῶν ἀποστόλων, ὁ ἀδελφὸς τοῦ κυρίου Ἰάκωβος. *Suscepit Ecclesiæ administrationem, una cum Apostolis, frater Domini Iacobus?* In quo certum est, formæ regiminis Ecclesiastici ab Apostolis institutæ, testimonium; Sive *Iacobum cum Apostolis*, qui ipse Apostolus non esset, sive *Iacobum* Apostolum, cum *reliquis* Apostolis administrandam Ecclesiam *Ierosolymitanam* suscepisse intelligamus.

Itaque

Itaque sive *Jacobus*, Jerosolymorum Episcopus, fuerit, sive non fuerit ex XII. unus, afferenda omnino est veterum Ecclesiæ Scriptorum sententia, quæ Apostolis successores Episcopos tribuit. Non quod ad singulos Apostolos totius Christianismi regimen non pertineret; Sed quod, comparantibus ipsis inter se provincias, & in obsequium fidei redigentibus, institutæ à singulis Ecclesiæ Rectores suos, ab auctoribus suis semper propagaverint. Factum hoc liquido constat ex Apostolo, ad *Gal.* II. 9. sibi cum *Petro Joanne* ac *Jacobo* conventum narrante, ut ipse Gentium, illi circumcisionis Apostolatum gererent. Nec minus apertum est, quod idem negat se εἰς τὰ ἄμετρα καυχᾶσθαι· *de positis extra limitem suum gloriari*, cum in Ecclesiam Corinthiorum auctoritatem sibi sumeret; *quod de alienis laboribus, rebusque intra alienum limitem sibi paratis non gloriaretur, sed spem haberet, limitem suum ultra eos*, id est in Illyricum; (quousque prædicasse se memorat ad *Rom.* XV. 21. ac propterea provinciam suam, tum temporis, Jerosolymis & Illyrico definit: ac Nicopoli Epiri propterea hyemem se acturum, *Tito* scribere videtur, III. 22. ut finibus suis in Illyricum promovendis, de proximo immineret) in Illyricum igitur *promovendi canonis sui* spem gereret. Sed his finibus positis, *imminere sibi quotidie* (sic enim ἐπισύστασιν interpretari placet, 2 ad *Cor.* XI. 28.) *omnium Ecclesiarum curam* (scilicet, quas ipse plantaverat) scribit. Et eas curat, cum *Barnabam* ad eas invisendas provocat, *Act.* XV. 36. Nam, qui in gravissimo Corinthiorum Ecclesiæ scandalo, ejici jubet; ipsorum quidem facto, sed sua sententia; ejus causam, 1 ad *Cor.* V. 4. eum, supremum regiminis locum apud eos tenuisse, quis dubitet? Sed nullibi apertius, quam 1 ad *Cor.* XIV. 32, 36, 37. Cum *spiritus Prophetarum Prophetis subditos esse* proposuisset; subjicit autem; *Num a vobis egressum est Dei Verbum? an ad vos solos pervenit? Si quis videtur Propheta esse, aut spiritu præditus, agnoscat, quæ ego vobis scribo Dei mandata esse.* Nam

Episcopos in regendis Ecclesiis Apostolis succedere.

quomodo clarius interpretari potuit, quod obscurius dixerat; *Spiritus Prophetarum Prophetis subditos esse*; Quam cum eum Prophetam, aut Spiritu præditum haberi vetat, qui mandatorum suorum auctorem Deum non agnoscat? Atqui hoc est Ecclesiam summo jure moderari. Quod & in eis facit, quæ, 1 ad *Cor.* XI. constituit. Et cum *Petro in faciem* Antiochiæ *restitit*, ad *Gal.* II. 11, 14. sicut *Petrum*, factis Christianis ex Judæis, sic se, factis ex Gentilibus præesse ostendit. Denique, quicquid Epistolis Apostolorum continetur, quatenus nec fidem, nec futurorum cognitionem, id est Prophetiam spectat, ad Ecclesiarum regimen (sive ex communi officio, sive ex impenso peculiari, in has potius quam illas, labore,) & pastorale officium pertinet.

Quid Apostoli & Episcopi in Ecclesiam auctoritati intersit.

Cæterum, nemo me existimet, Episcopalem, in suæ cujusque Episcopi Ecclesiæ regimine, autoritatem, Apostolicæ æquare, quam in universæ Ecclesiæ regimine cerni cautum est. Nimis contemptim de veteris Ecclesiæ scriptoribus judicant, qui, quæ ab eis, quasi communi hominum sensui subdita, non nimis anxie enucleantur, ignorata ipsis existimant, cum Apostolis succedere Episcopos pronunciant. Idem omnes volunt quod *Tertullianus*, cum apud Apostolicas Ecclesias, *ipsas adhuc Apostolorum Cathedras suis locis præsidere* affirmat, *de Præscrip. cap.* XXXIX. Quod est dicere; Unam Pauli Cathedram omnibus à *Paulo* fundatis Ecclesiis præsedisse. Hoc autem nihil aliud quam; eadem auctoritate, Pauli cathedram omnibus à *Paulo* fundatis Ecclesiis, qua, successorum *Pauli* cathedras singulis à *Paulo* fundatis Ecclesiis præsedisse. Et sane, qui omnium simul Episcoporum, eandem esse ac XII. Apostolorum auctoritatem, asserit, succedere Episcopos Apostolis asserit; non in decernendo de fide, non in futuris prædicendis, non in concilianda Evangelio ex miraculis fide, sed in regimine Ecclesiæ omnes; auctoritate omnium auctoritati XII. hominum æquali. Hæc si intelligantur, regimen Ecclesiarum

singula-

ſingularum à ſingulis Epiſcopis, regimine omnium Ecclesiarum ab Apoſtolis XII. uſurpato, idoneo mihi ex Scripturis argumento videbor deduxiſſe.

Diſcipuli Apoſtolorum Evangeliſtæ.

Nunc Evangeliſtarum officium, quos Apoſtolis, ipſorum Scripturæ, 1 ad *Cor.* XII. 28. ad *Eph.* IV. 11. proximo loco ſubjiciunt, diſpiciendum eſt; Præſertim, quod *Timotheum Paulus*; (cui Epheſinæ Eccleſiæ regimen perſpicue mandat) *Evangeliſtæ officium facere* jubet, 2 ad *Tim.* IV. 5. Nimirum ut conſtet, num eo minus Epiſcopus habendus ſit, quod eum Apoſtolus Evangeliſtam appellet. Hoc enim objiciunt, qui veterum auctoritate premi ſe vident, Epheſinæ Eccleſiæ Cretenſique datos ab Apoſtolo Epiſcopos *Timotheum* ac *Titum* affirmantium. Equidem Apoſtolorum comites ac diſcipulos ipſorum miniſtros fuiſſe, ut Evangelio ipſi vacare poſſent, ex Scripturis Apoſtolicis conſtat. Sic *Barnabæ* & *Paulo Joannes cognomento Marcus miniſtrabat, Act.* XIII. 5, 13. XV. 37. Sic *Paulo Timotheus* XVI. 3. & *Eraſtus* XIX. 22. Sic *Tychicum Paulus fidelem miniſtrum* appellat ad *Eph.* VI. 3. id eſt, ut alio in loco, *utilem ad miniſtrandum* ſibi. Itaque cum, Diſcipulatu & miniſterio ſuo probatos, ad Evangelium prædicandum adhiberent, quid aliud faciebant, quam quod factum eſt, cum *Philippus*, unus ex ſeptem, ad Evangelium Samaritis prædicandum miſſus eſt? Unde & *Evangeliſta* appellatur, *Act.* VIII. 5. XXI. 8. Nimirum hoc habebat Judæorum mos, ut Magiſtris miniſtrarent diſcipuli: Et hoc voluit *Joannes Baptiſta*, cum idoneum ſe negat, qui *Domino calceos* vel *ſolveret*, vel *auferret*; nimirum qui ipſius Diſcipulus ſit. Sic enim *Eliæ Elizeus.* Sed cum nihil agerent Apoſtolorum miniſtri, niſi ipſorum mandato; aliud autem ſit Evangelizandi mandatum à mandato ordinandarum regendarumque Eccleſiarum; manifeſtum eſt, ad Evangelizandum adhiberi poſſe, cui regimen inſtitutæ ex converſis a ſe Eccleſiæ non mandetur. Itaque Evangeliſtæ nomen nihil habet in ſe aliud, ab eorum nomine diverſum, qui ſecundi ordinis Apoſtoli

 memo-

memorantur scriptis Apostolorum. Vide *Eusebium Hist. Eccles.* III. 57. Sane Apostoli nomen latæ admodum significationis est, nisi mittentis, nisi ejus ad quem mittatur, nisi denique causæ mandatæ descriptio ipsam determinet. Itaque *Andronicus* & *Iunias*, cum *insignes inter Apostolos* Paulo dicantur, itemque ante ipsum Christiani fuisse, ad *Rom.* XVI. 7. non male conjicere videntur, qui, in dispersione quæ a *Stephani* martyrio accidit, mandata ab Apostolis ipsis data putant, *Iudæis* Romanensibus ad Christianismum convertendis. Qua ratione *Pseudapostolos* esse Paulo, 2 ad *Cor.* XI. 13. censendum est, qui Apostolorum mandata mentirentur, seducendæ Corinthiorum Ecclesiæ. Nam quos Ecclesiarum Apostolos appellat 2 ad *Cor.* VIII. 23. eorum alterum *electum ab Ecclesiis* v. 29. ut cum Paulo oblationes eorum *Ierosolymæ* deferret. Et *Epaphroditum*, cum *Apostolum Philippensium & necessitatis suæ ministrum* appellat ad *Phil.* II. 25. manifesto, ab ipsis Romam missum significat, ut Apostolo necessaria ministraret. Quem tamen cum *cooperarium & commilitonem suum* appellet, quid impedit, quo minus idem *Epaphras* sit, (est enim *Epaphras* diminutivum ab *Epaphrodito*) quem *Colossensibus* Evangelium attulisse memorat ad *Col.* I. 7. &, *cum ex ipsis esset*, præsentem sibi Epistolam ad *Colossenses* scribenti adfuisse, ad *Col.* IV. 12. postea autem ad *Philippenses* a se missum, ad *Phil.* II. 25.— a quibus ad se oblata eorum attulerat, ad *Philip.* IV. 18. Hæc enim ostendunt, quam probabile sit, *Epaphram* cum *Epaphrodito* eundem esse; Quæ est S. *Ioannis Chrysostomi* sententia, melior, ut mihi videtur, quam *Theodoreti* ad *Phil.* I. 1. & 1. ad *Tim.* III. 2. qui *Philippensium Apostolum Epaphroditum* dici vult, quod ad *Philippenses* missus sit; Cum eum Paulus propterea *Philippensium* Apostolum vocet, quod a *Philippensibus* ad se missus esset. Nam & eadem ratione 2 ad *Cor.* VIII. 23. Ἀπόστολοι Ἐκκλησιῶν ab Ecclesiis missi. Verum, si discipulos, qui sibi quotidianum ministerium præstitissent, idoneos Dominus putavit, quibus

&

& Evangelium & Ecclesiam crederet; Quibus credi ab Apostolis Ecclesias par fuit, quam eis, qui ipsis in Evangelio prædicando, & ministerio & adjumento fuissent?

Sed & Ecclesiarum ipsis mandatarum Episcopi.

Quæ si vera sint, quid moramur præstigias ejus responsionis, quæ *Timotheum* & *Titum Ephesi* & *Cretæ Episcopos*, asserentibus antiquis negat, quod illum *Evangelistam Paulus* appellet? Nam si Apostoli ipsi institutarum a se Ecclesiarum Episcopi fuerint, quid veritati similius, quam Evangelistas Ecclesiis præfectos ab Apostolis, quibus ipsi vacare non possent? Quis enim adeo communis sensus expers, ut mandata per Epistolas ipsis ab Apostolo data, expeditionis pro tempore susceptæ, non regiminis perpetui argumenta existimet? Sane, circa tempus datæ prioris ad *Timotheum* Epistolæ, *dixerat Paulus per spiritum, postquam Jerosolymis fuisset, Romam se visurum, Act.* XIX. 21. neque multo inde tempore, *non amplius sibi locum esse illis in partibus*, scribit, ad *Rom.* XV. 23. Et *Ephesi*, ad Presbyteros Ecclesiæ, *nemini eorum, quibuscum Evangelizando versatus esset, amplius visum iri vultum suum Act.* XX. 25. Adeo *Timotheum Ephesinæ*, id est, *Asiæ* Ecclesiis Pastorem dari usquequaque conveniebat, discedente Apostolo. Nam *Joannem*, non est mirum, *Angelis septem Ecclesiarum* Epistolam scribere, Spiritu Dei dictante, quæ non nisi Episcopis earum conveniat. Is enim, (quem ad *Judæos* Christo lucrandos *Ephesum* profectum credere par est, propterea quod S. *Paulum* apud ipsos non profecisse, Epistola ipsius ad *Ephesios* demonstrat, Christianis ex Gentilibus scripta) si interpellantibus *Asiæ* Episcopis Evangelium adversus Cerinthum scripsit, ut *Hieron. in Catal.* testis est, cum ad *Angelos septem Ecclesiarum* scribit, ad quos nisi ad earum Episcopos scribere censendus est? Nam & ipsius longævitas, ordinandis Ecclesiis spacium concesserat: Et nisi exortem in Ecclesia locum *Angelus* tenuisset, non potuissent ipsi Ecclesiæ suæ mores laudi vel probo duci; quæ est Epistolæ totius materia.

Sed

Num sub Apostolis Episcopi iidem cum Presbyteris.

Sed occurrendum est unicæ objectioni, quæ *Hieronymo*, & secutis *Hieronymum* non paucis persuasit, exortem Episcopi potestatem juris esse Ecclesiastici, cavendis Schismatibus introductam, non instituti Apostolici. Qua in re, pudet eorum levitatis, qui *Aerio Hieronymum* accensent, ob communem opinionem; quorum alter ab Ecclesia eo nomine discessit, alter non minus sibi parendum Episcopis censuit, quam si ab Apostolis institutos putasset. Itaque non opus habeo dissimulare, quot & quanta Scriptorum Ecclesiasticorum nomina *Hieronymo* succinant; quibus, scilicet, constitutum fuerit, Ecclesiæ unitatem juris esse primo in loco divini; exortem Episcopi in suam Ecclesiam auctoritatem, cum primum per universam Ecclesiam obtinuerit, propterea divinitus institutam censendam, quod unitas Ecclesiæ, (quam, labefactato totius Ecclesiæ more periclitari necesse sit) divinitus instituta sit. Nam qui, non suffragiis Theologorum, sed Ecclesiæ Legibus, continendum & definiendum Scripturæ sensum contendimus, ex quo instauranda Ecclesia sit; facile ferimus aliud videri, de sensu Scripturæ, etiam vetustis Ecclesiæ Scriptoribus, quam veritas postulat. Neque enim minus ipsis divino jure constitutum videbitur, quod, universæ Ecclesiæ legitimo consensu ita constitutum fuerit, ut abdicari, unitate Ecclesiæ salva non possit; quam quod ab Apostolis ipsis propterea constitutum fuerit, quod ad unitatem necessarium fuerit. Itaque, qui, Ecclesiæ Catholicæ fidem non requirere cognitionem earum rationum, quibus visibilem ejus communionem asserui, mea sponte profiteor, sed ut ejus communio colatur; facile fero dissensum opinionis, cum communionis discidium Schismatis esse opus contendam. Sed *Hieronymus*, cum videret, *Paulum*, statim ab Episcopis, mandare *Timotheo* & *Tito* de Diaconis ordinandis, nulla facta Presbyterorum mentione, non putavit fuisse tum temporis Presbyteros Episcopis & Diaconis interjectos. Quod & manifestius videtur, cum Epistolam suam Ecclesiæ Philippensium

lippensium inscribit, una *cum Episcopis ac Diaconis*; Nam quare Presbyteros tacuisset, Diaconis superiores? Et cum *Ephesi presbyteros Ecclesiæ Miletum accersitos* officii sui moneret, in progressu sermonis, *constitutos eos a Sp. S. Episcopos regendæ Ecclesiæ Dei* affirmat, *Act.* XX. 19, 28. Hæc fere sunt, quibus abducti male feriati homines, nullam esse Ecclesiæ Reformationem non abolito Episcopatu, non rationibus aut Scripturis, sed armis sibi contendendum putarunt; nec universæ Ecclesiæ testimonio, sine quo, ne Christianismum quidem ipsi suum satis tueri possint, cedendum.

Episcopatum Antichristianum putare, quam stultum.

Et sane, quæ in Scripturis Apostolorum leguntur, ad Ecclesiæ statum pertinentia, quomodo concilianda sint ei regiminis formæ, qua omnes ab Apostolis Christianos vixisse demonstramus, liquidum non est. Non quasi ab instituto ipsorum discessum sit, multo minus defectio facta à Christo ad Antichristum; quod merito contemni debet. Nam & ex positis, non posse Antichristum censeri ex eis, quæ universa unquam usurpavit Ecclesia, præscribimus; Et qui, cum Antichristum esse Papam anticipaverint, Episcopatum ad ejus sedem occupandam gradum Papæ fuisse contendunt, si communem hominum sensum consuluissent, si veritati plus quam partium studio tribuissent, nunquam Episcopatum gradum ad Papatum statuissent, si ejus granditeis ex eis constat, quæ omnium Ecclesiarum Episcopis dempta, in Papam collata sunt; Quod nos demonstrandum suis locis suscipimus. Interea loci, recolenda sunt quæ demonstravimus; Legem solam salutis esse Ecclesiæ statu priorem & antiquiorem; Cujus pars sit colendæ communionis officium. Apostolis eorumque successoribus Legum hujus communionis tuendarum statuendarumque jus & fuisse & esse; Apostolis quidem ita, ut securi essent Fideles, quod optimum factu esset, id ab ipsis constitutum; Successoribus Apostolorum ita, ne ab unitate discederetur, propter illud constitutum, quod minus expediret. Tum, quod

quod positarum hominibus Legum commune est, etsi ab hominibus positæ non sint; (quod Legum *Mosaicarum* exemplum docet) eam rerum subjectarum varietatem & mutationem incidere, quæ, ad eum rerum statum qui existat, determinari etiam positas ab Apostolis Leges postulet, ut vim habere possint; Idque in causa esse, cur ab Apostolis latæ Leges vim non habeant, mutatis rerum causis propter quas positæ sint. Quæ si vera sint, quid prohibet Leges, quamvis sibi ab Ecclesia latas, immobiliores tamen esse, quam quæ latæ sint Ecclesiæ ab Apostolis; Quando quidem ad unitatem totius plus faciunt, quam, quas ab Apostolis, non nisi partibus Ecclesiæ latas constet, neque duratura in perpetuum ratione. Itaque, ejusmodi esse Legem Episcopatus, quæ abdicari sine Schismatis nota non possit; Nimirum, quod toti Ecclesiæ recepta, sine vis vel fraudis suspicione, quæ pariter in ipsam Fidem cadere non possit, à parte ita repudiari non possit, ut sibi pars reliquam Ecclesiam cedere jure postulare possit. Qui igitur Episcopatum eo nomine repudiet, quod Antichristo connexus sit, is, eo facto, à totius Unitate desciscat, quod Legem Unitatis, jure ab Apostolis prodito latam repudiet. Sane, nihil unquam ab initio decretum nisi ab Episcopis, quod Ecclesiam vel tenuerit vel teneat, etsi jure Verbo Dei constituto, cum fiducia asserendum est, pro fundo instaurandæ ex Verbi Dei veritate unitatis Ecclesiæ.

Alius sub Apostolis, alius status constitutæ Ecclesiæ.

Itaque quæ leguntur in Scripturis Apostolicis, succedentis Ecclesiæ statui parum, ut videtur, convenientia, tempori imputanda sint, & statui Ecclesiæ, nondum tali constituto, qualem Apostolis ab initio designatum, rei exitus demonstrat. Cum enim nec de *Apostolorum*, nec *Prophetarum*, nec *Evangelistarum*, vel muneribus vel dotibus, quorum ipsi meminerunt, 1 ad *Cor.* XII. 25. ad *Eph.* IV. 11. ab ipsorum ætate quicquam legamus; quid mirum est, quæ ab ipsis memorantur, partim facti esse, partem autem juris, censeri? Neque enim ullibi, positos illos in Ecclesia,

Dei præcepto, quod in perpetuum valere deberet, legimus? sed tantum tum temporis in Ecclesia *positos*; quod plusquam facti res non est: Neque alienum à ratione, quid facti quid juris censendum sit, cum scripta Lex non distinguat, perpetuum succedentis Ecclesiæ morem interpretari. Id tantum refert, quam quisque rationem afferat, quare trium Ordinum non meminerint Apostoli, quos ab Apostolis distinctos asserimus. Qua de re, cum & ipse quædam initio rerum novarum scripserim, & ab aliis postmodum multa erudite scripta sint, sermone utraque vernaculo; non committam, ut, quod mihi primo in mentem venit, eis antehabendum putem, quæ alii, ventilata maturius quæstione cogitaverint: Neque tamen, sicubi eorum sententias difficultatibus subditas censeam, quas ipse præstare nolim, judicium meum alienæ auctoritati condonem; Sed dispectis quam proxime Scripturarum Apostolicarum circumstantiis, eam singulis locis sententiam assignabo, quam vel mea, vel aliorum observata, maxime probabilem ostendere videbuntur. Interea, præmittam tantum hoc loco verba Commentarii *Ambrosiani* ad *Eph.* IV. 11. *Postquam omnibus locis Ecclesiæ sunt constitutæ, & officia ordinata, aliter composita res est quam cœperat. Primum enim omnes docebant, Act.* XVIII. 25. *& omnes baptizabant, quibuscunque diebus vel temporibus fuisset occasio. Nec enim* Philippus *tempus quæsivit aut diem, quo Eunuchum baptizaret*, Act. VIII. 38. *neque jejunium interposuit; Neque* Paulus *&* Silas *tempus distulerunt, quo Optionem carceris baptizarent, cum omnibus ejus* Act. XVI. 33. *neque* Petrus *Diaconos habuit, aut diem quæsivit, quando* Cornelium *cum omni domo ejus baptizavit; nec ipse, sed baptizare jussit fratribus, qui cum ipso ierant ad* Joppem, Act. X. 48. *Adbuc enim præter septem Diaconos nullus fuerat ordinatus. Ut igitur cresceret plebs, & multiplicaretur, omnibus inter initia concessum est, & Evangelizare, & baptizare, & Scripturas in Ecclesia explanare,* 1 *ad* Cor. XIII. 24—31. *At ubi omnia loca cir-*

 cumplexa

cumplexa est Ecclesia, conventicula constituta sunt, & rectores, & cætera Officia in Ecclesiis sunt ordinata, ut nullus de Clero auderet, qui Ordinatus non esset, præsumere Officium quod sciret non sibi creditum, vel concessum; & cœpit alio ordine & providentia gubernari Ecclesia: quia si omnes eadem possent, irrationabile esset, & vulgaris res & vilissima videretur. Hinc ergo est, unde nunc neque Diaconi in populo prædicant, nec Clerici vel Laici baptizant, neque quocunque die credentes tinguntur, nisi ægri. Scio hæc accipi à discidiorum nostrorum auctoribus, quasi Scripturis auctoribus nunc fiant, quæ sub Apostolis facta Scripturæ testantur. Nulla probabilitatis specie, si Ecclesiæ jus ac potestatem in Apostolis Domini ac Discipulis supponamus; quibus auctoribus, ut usurpata sint, quæ, tempori convenientia, fuisse usurpata testantur Scripturæ, ita institutus in posterum agendorum Ordo, qui nisi ipsis auctoribus, invaluisse in totam Ecclesiam non potuerit. Itaque subruendum est de Unitate Catholicæ Ecclesiæ capitulum Fidei, ac rationes quibus a nobis expositum est, priusquam ad scindendam hac ratione Ecclesiam veniri possit.

De Presbyteris tacuisse Paulum idonea de causa.

Cum igitur Episcopis Diaconos nullo medio subjicit Apostolus, vel nomen *Episcopi* etiam *Presbyteros* continere putari potest, vel, quod idem sit Episcopi munus ac Presbyteri, potestatis tantum amplitudine ac jure distinctum; satis habuisse Apostolum, cum de Episcopis mandasset, statim ad Diaconos transire. Primam rationem secutus videtur *Commentarius in Pauli Epistolas sub Ambrosii* nomine, cujus verba sunt in 1 ad *Tim.* III. *Post Episcopum, Diaconi Ordinationem subjicit. Quare, nisi quia Episcopi & Presbyteri una Ordinatio est? Uterque enim Sacerdos est, sed Episcopus primus est; Ut omnis Episcopus Presbyter sit, non omnis Presbyter Episcopus: Hic enim Episcopus est, qui inter Presbyteros primus est. Denique,* Timotheum *Presbyterum Ordinatum significat; (1 ad* Tim. IV. 14.) *Sed, quia alterum ante se non habebat, Episcopus erat. Unde &, quemadmodum Episcopum ordinet*

ordinet oſtendit. Neque enim fas erat, aut licebat, ut inferior Ordinaret majorem; nemo enim tribuit quod non accepit. De una Ordinatione Epiſcopi & Presbyteri, ex hac ſententia, ſuo loco. Cæterum Presbyterum *Timotheum*, eundem dici Epiſcopum, non ita accipit, quaſi idem Epiſcopus ac Presbyter ſit; qui primum Presbyterum ita Epiſcopum appellat, ut ſequens Epiſcopus non ſit, ſed Epiſcopo inferior, ſed minor, ſed qui ab Epiſcopo ordinandus ſit; quod major ſit Epiſcopus. Adhuc manifeſtior eſt ejus ſententia, ſi ea recipiamus, quæ pleniora ex eo recitat *Amalarius* de div. *Off.* II. 13. quam apud ipſum hodie leguntur; ſequente etiam *Amalarium* Rabano in 1 ad *Tim.* IV. 14. & *Ambroſianum* interpretante. Apoſtolos nimirum initio dictos, quibus initio Apoſtoli Provincias totas credebant; (puta *Timotheo Aſiam, Tito Cretam*; quos eoſdem Evangeliſtas etiam fuiſſe dictum eſt.) Quibus qui ſuccederent, cum ſe eodem cum ipſis nomine indignos crederent, Epiſcoporum nomen ſibi proprium aſciviſſe, Presbyterorum nomen inferioribus reliquiſſe. Nam qui Apoſtolorum nomine cenſeri ſolitos ſcribit, quibus mandabantur Provinciarum integrarum Eccleſiæ, Epiſcoporum, qui in curam Eccleſiæ unius Civitatis, (vel plurium, ubi in ſingulis Civitatibus ſingulæ adhuc Eccleſiæ inſtitutæ non eſſent) ipſis ſuccederent, is, exortem Epiſcoporum poteſtatem niſi Apoſtolis auctoribus aſcribat, Eccleſiæ conſenſum fortuito caſui tribuat. At hoc ejus ſententiæ tribui non poteſt, qui in *Timotheo*, vim Epiſcopatus cum Presbyteri nomine conjungat, cui proprium Apoſtoli nomen eſſe velit. Eandem rationem ſequitur *Theodoretus* in 1 ad *Tim.* III. 1. τοὺς αὐτοὺς ἐκάλουν ποτὲ Πρεσβυτέρους καὶ Ἐπισκόπους· τοὺς δὲ νῦν καλουμένους Ἐπισκόπους Ἀποστόλους ὠνόμαζον. *Vocabant olim eoſdem Epiſcopos & Presbyteros*; ſcilicet, cum vis Epiſcopatus eſſet penes ſecundi Ordinis *Apoſtolos*; Quos *eoſdem* eſſe ſubjicit, *cum eis qui nunc Epiſcopi dicuntur*; Etſi per unam unius Civitatis Eccleſiam.

 Epiſ-

Episcoporum enim nomen tum proprium factum, cum *Apostoli* amplius censeri non possent. Sane *S. Augustinus*, cum ad *Hieron. Epist.* XIX. sic scribit; *Etsi secundum honorum vocabula quæ jam Ecclesiæ usus obtinuit, Episcopatus Presbyterio major sit, in multis tamen, Augustinus Episcopus Hieronymo Presbytero minor est*; videtur omnino, ne in sententiam *Hieronymi* incurreret, cum quo habebat offensionum initia, non contradixisse ejus rationi, cum Episcoporum & Presbyterorum nomina, nunc Ecclesiæ lege distingui disputans, sub Apostolis distincta non fuisse contendit. Neque ab hoc exemplo abludit mos Synagogæ, ubi unius urbis Synagogæ plures cum essent ἀρχισυνάγωγοι, distinguuntur tamen ab Epiphanio *Hær.* XXX. in ἀρχισυναγώγους, πρεσβυτέρους, καὶ ἀζανίτας; nam ipsi *Diaconos* suos חזנים appellant. Itaque, neque ratione neque auctoritate destitutus fuerit, qui nominis communioni saltum ab Apostolo factum attribuat.

Confirmatur, à more sedendi in Ecclesia.

Muneris autem communitatem qui sequatur, merito adhibeat observationem vetusti moris Ecclesiastici; (quem ex Synagoga in Ecclesiam translatum res certa est) ut Episcopi cum Presbyteris consessus, in semicirculum, seu orbem dimidium coactus, vultibus plebi adversis, celsiori throno sedente Episcopo, conventus *matrum* Ecclesiarum, quas nunc *Cathedrales* vocamus, celebraret. Sic in Apostolorum quæ dicuntur *Constitutionibus* II. 58. Item VIII. 12. Sic apud *Dionysium Areopagitam Eccles. Hierarc. cap.* III. Sic apud *Ignatium* recte nunc legitur in *Epist. ad Magnes.* μετὰ τοῦ ἀξιοπρεπεστάτου ἐπισκόπου ὑμῶν, καὶ ἀξιονίκου καὶ πνευματικοῦ στεφάνου τοῦ πρεσβυτερίου ὑμῶν, καὶ τῶν κατὰ Θεὸν Διακόνων ὑμῶν; Quod prius erat; Στεφάνου τοῦ πρεσβυτέρου ὑμῶν· *Cum dignissime decoro Episcopo vestro, & vincere digna spirituali Presbyterii vestri corona, & vestrorum secundam Deum Diaconorum*; Nimirum, qui ad eandem complendam coronam faciebant. Quæ & στέφανος τῆς Ἐκκλησίας, in Constitutionibus Apostolicis II. 28. appellatur;

latur; desumpto nimirum, ex antiquissimo Ecclesiæ scriptore *Ignatio*, posterioris ætatis scriptore Constitutionum, vocabulo. *S.* etiam *Gregorius Nazianzenus* in *somnio*, seipsum in medio, sublimi *Constinopolitanæ* Ecclesiæ throno insidentem describit, Presbyterorum Cathedris hinc inde ipsum ambientibus. Sic *Meletius Paulino* apud *Theod. Hist. Eccl.* V. 3. cum proponeret, ut reuniendæ Ecclesiæ *Antiochenæ*, uterque pari gradu sederent Episcopi, εἰ δὲ ὁ μέσος θῶκος τὴν ἔριν γεννᾷ, ἐγὼ καὶ ταύτην ἐξελάσαι πειράσομαι. ἐν γὰρ τούτῳ τὸ θεῖον προτεθεικὼς εὐαγγέλιον, ἑκατέρωθεν ἡμᾶς καθῆσθαι παρεγγυῶ. *Quod si*, inquit, *de medio loco* (tanquam primo) *lis oriatur*, *hanc etiam profligare conabor. Posito enim in media sede divino Evangeliorum codice*, *hinc inde sedere nos suadeo.* Hunc morem ex Synagoga in Ecclesiam venisse, *Maimonides de Synedriis Cap.* II. 6, 7. docet, ubi omnia *Judæorum Synedria* hanc sedendi formam sequi tradit; ratione addita, ut Omnes videat qui primo loco sedet, & ipsum omnes. Infra *Synedrium* autem, tres Discipulorum ordines, gradibus sedium suarum distinctos describit. Commentarius in 1 ad *Cor.* XIV. 28, 30. *Ambrosio* ascriptus; *Traditio Synagogæ est, quam nos vult sectari— ut sedentes disputent*; *Seniores quidem dignitate in Cathedris, sequentes in subselliis, novissimi in pavimento super mattas.* Idem *Maimonides*, Titulo *de Oratione & benedictione Sacerdotum* XI. 4, 5. Populum vultibus in *Seniores* obversis sedentes in Synagoga describit; Ubi & *de mattis* idem testatur, quod Commentarius quem dixi. Et hoc illud est quod, *Psal.* CVII. 32. *Cœtum plebis*, *&* *Sedem Seniorum* appellat; quod *Chaldæus*, *Synagogam plebis Israeliticæ*, *&* *Synedrium Sapientum* interpretatur. Hinc etiam intelligimus, quomodo *Paulus* ad pedes *Gamalielis* educatus dicatur, *Act.* XXII. 3. scilicet, quod eadem forma docerent ipsorum doctores; ut apud *Maimonidem de Lege docenda*, III. 2. legimus; vide etiam *Gemaram* in הוריות III. 13. Sane eodem prorsus modo *S. Paulus*, in Ecclesia *sedes Idiotarum*

tarum nominans 1 ad *Cor.*XIV.16. ſedes etiam Antiſtitum innuere cenſendus eſt. Et hæ ſunt πρωτοκαθεδρίαι Scribarum & Phariſæorum *in Synagogis*, de quibus Dominus *Matt.* XXIII. 2, 6. Hæc ratio ſedendi in conventibus *Eſſenorum*, quos *Philo*, libro *Omnem Sapientem eſſe liberum*, deſcribit. Neque aliud ſibi vult quod *Tertullianus Ordinem & Conſeſſum Eccleſiæ* appellat; quomodo, in Imperio Rom., Civitatum Reſpublicæ, *Ordine & Plebe* conſtabant. Nam & *Origenes* contra Celſum VII. Eccleſiaſticum Ordinem Senatibus politiarum Græcarum confert: Et *Pius* I. Papa *ad Juſtum Viennenſem, pauperem Senatum Chriſti in Urbe Roma*, etiam ejus Eccleſiæ Ordinem appellat. Idem *Tertullianus de præſcript.* CXXX. cum ipſas *cathedras* memorat, in quibus ipſi Apoſtoli fundatis à ſe Eccleſiis præſidebant, ſatis demonſtrat, unde hanc præſidendi formam ab Apoſtolis Eccleſia acceperit.

De conſeſſu Viſionis Apocalypticæ.

Huc facit, quod in Sanctuario cœleſti, eandem conſeſſus Eccleſiaſtici formam viſio Prophetica *Johanni* exhibet *Apoc.* IV. & V. Neque enim, quod quidam putant, caſtra *Iſraelis* in deſerto repræſentat hæc viſio, in quibus IV. vexilla IV. laterum media occupant, & Sanctuarium totum ambiunt caſtra Levitarum, ea autem, caſtra *Iſraelis*. Nam hic, IV. animalia nihil quam thronum ambiunt, ut apud *Eſaiam cap.* VI. & *Ezekielem cap.* I. ex quibus hauſtam hanc viſionem interpretes conſentiunt. Itaque dicuntur ſtare κύκλῳ τοῦ θρόνου, καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου. Apoc. IV. 6. id eſt, ita *Thronum ambire*, ut *interjectum* ei, & Cathedris Presbyterorum *ſpatium* occupent. Prætereà, *Agnus in medio Throni ſtat* ἀνὰ μέσον τοῦ θρόνου VII. 6. quod eſt V. 6. in medio Throni, Animalium & Presbyterorum; in eo ſcilicet ſpatio, quod Thronus, quatuor animalibus cinctus, & XXIV. Presbyterorum Cathedræ ambiunt. Rurſus, turba quæ *Thronum & Agnum* intuetur VII. 19. animæ *ſunt quæ Altari ſubſunt* VI. 10. Non quod ſub Altari jacentes, vindictam inclament, ut vulgo accipi ſolet. Neque enim Altare eſt victimarum, ſed incenſi; intra

intra Velum scilicet; de quo sermo est. Atqui, *incensum*, de quo hic sermo est, *preces sunt Sanctorum*, quas offerunt Presbyteri V. 8. quibus *Incensum addit* Angelus VIII. 3. quasque sequitur vindicta, implorantibus Deum Martyrum animabus indulta. Nam primo expectare jussæ, capite sexto, cum *stolis albis indutæ* fuissent, postmodum capite septimo, *stolis albis indutæ*, *Thronum*, *Agnum*, & *Presbyteros intuentes*; (ut in Ecclesia Plebs Episcopum & Presbyteros) inducuntur Deum laudantes; Hæc enim, collatis inter se *Apoc.* V. 8. VI. 9, 10, 11. VII. 12, 14. VIII. 3, 4, 5. sententiam ejus Prophetiæ constituunt. Ex quibus vides, quam docte *Ignatius* ad Magnes. προκαθημένου τοῦ ἐπισκόπου εἰς τόπον Θεοῦ, καὶ τῶν πρεσβυτέρων εἰς τόπον συνεδρίου τῶν ἀποστόλων· *Præsidente Episcopo, Dei loco, Presbyteris autem, Synedrij Apostolorum.* Neque enim Episcopum Deo confert, qui eundem ejus Throno locum in Ecclesia assignat, quem Dei Thronus in Sanctuario cœlesti occupat. Et quod *Judæis* tralatitium est, יהוה ובית דינו, *Dei Thronum Angelis cinctum* significantibus, quomodo in Veteri Testamento repræsentatur, *Psal.* LXXXIX. 8. *Dan.* VII. 9. *Psal.* CXLIX. 1. *Deut.* XXXII. 2. id est, in Novo Testamento, Dei Thronus, ministrantibus Angelis, sedentibus & judicantibus sive Apostolis sive Sanctis cinctus, *Matt.* XIX. 25. *Lucæ* XXII. 30. 1 ad *Cor.* VI. 4. *Apoc.* XX. 4. Quæ cum ita sint, opinor XXIV. Presbyteros, de quibus in Apocalypsi, melius intelligi non posse, quam de XII. Apostolis & XII. Israelitarum Phylarchis. Video esse qui sincerum vas incrustent, & consessum XXIV. Presbyterorum in Apocalypsi Concilium esse velint XXIV. Episcoporum, *Jerosolymitanæ* sedi suffragantium ab initio. Quorum conjecturæ, non est cur repugnem, cur non tantum faveam, quantum ipsa rationis afferre possit, cur hunc numerum *Joanni* per Visionem Propheticam occurrisse putemus. Nam quod postea in Conciliis, medium locum obtinere Scripturæ sacræ Codicem solenne fuit, propterea factum etiam ipse postu-

poſtulo, ut Deus Judex agnoſceretur; utque eo tacto Codice, ſe Deo Judice reſpondere cogitarent, qui teſtimonium judicante Concilio perhiberent. Sed hoc ita, ut medium locum in ſingularum Eccleſiarum conſeſſibus, ſecundum *Ignatium*, Epiſcopum Dei nomine obtinere demonſtret. Nam propterea *Meletius* medium locum Scripturæ Codici poſtulabat, cum utrumque ſedere Epiſcopum volebat. Sane *Pſalmo* LXXXIX. 8. *Tremendus Deus in cœtu Sanctorum magno, & terribilis omnibus ipſum ambientibus*; de Sanctis Angelis tantum, circumſtantibus ſcilicet, non conſidentibus, intelligi poteſt. Sed *Eſaias* XXIV. 24. *Quia regnat Dominus in monte Zion, & Jeroſolymis, coram Presbyteris ſuis glorioſus*; videtur Presbyterorum *Iſraelis Synedrium*, præſidente Deo, ſignificare. Cujus autem cauſa hæc omnia adduximus, illud non potuiſſe videtur clarius demonſtrari; nimirum, eundem Ordinem Præſidentium in Eccleſia, etſi diverſo Gradu, majorem longe Epiſcopi quam Presbyterorum poteſtatem ac jus in Officio muneris communis ſignificare.

CAP.

CAP. XVII.

De Responsionibus ad allatam ex S. Paulo objectionem, quas alii attulerunt.

Quæ allatæ sint huic diversæ rationes.

SUNT qui longe aliam rationem, omissi ab Apostolo Ordinis Presbyterorum, ex Epiphanio adversus Aerium scribente attulerunt; Nimirum, provideri solitos, ab initio, instituendarum ab Apostolis; eorumve sodalibus, Ecclesiarum regimini, Episcopos cum Diaconis; Presbyterorum ordine non nisi post auctum Ecclesiæ cœtum necessario. Quod quidem & fieri potuisse, & factum fuisse dubitandum non videtur; ut Episcopus solus, ministrante Diacono, exigui cœtus ministerio sufficeret. Itaque observant, & vere omnino, *Presbyterorum* nomen, & in Scripturis Apostolos, & in vetustissimis Ecclesiæ scriptoribus, Episcopos complecti; quales fuisse illos, qui cum Apostolis *Jerosolymorum* Ecclesiæ præsedisse memorantur, in *Actis* Apostolorum, magna ratio est credere. Sane cum *Presbyteros Ecclesiæ Epheso Miletum evocasse* Paulum scribitur, ibi *Irenæus* Episcopos *Asiæ* intelligit; quos idcirco, mirum non est, *Episcopos a Spiritu Sancto in Ecclesia constitutos*, ab Apostolo affirmari. *Convocatis Episcopis & Presbyteris qui erant ab Epheso, & a proximis Civitatibus*, inquit *Irenæus*, III. 14. *Et Presbyterium* illud, quod cum S. Paulo manus *Timotheo* imposuit, *Apostolorum conventum* Rabanus in 1 ad *Tim*. IV. 14. interpretatur. Tum, quod Ecclesiæ *Philippensium*, simul *cum Episcopis & Diaconis* Epistolam inscribit, de Episcopis intelligendum, vicinarum Civitatum Ecclesiis, vel designatis, (Cum primum scilicet constitui possent) vel institutis; qui interea loci *Philippis*, tanquam in Metropoli, moram traherent, unde suis constituendis Ecclesiis invigilarent. Neque aliter aut Ephesi

 sub

ſub *Timotheo*, aut in Cretenſium Metropoli, ſub *Tito* actum fuiſſe. Ibi enim, utpote in Metropoli, Eccleſiis quæ *per Civitates* conſtituebantur, inſtitutos Epiſcopos, qui inde formandis Eccleſiis ſuis imminerent. Addunt alii, & magnis de cauſis, nondum conſtitutis Eccleſiarum rebus, incertis adhuc muneribus, certos tamen homines, & deſignatos, & inſtitutos, quos propterea *Epiſcopos*, *Presbyteros*, *Præſidentes*, *Antiſtites*, ἡγȣμένους, ſine diſcrimine appellent Scripturæ Apoſtolorum; quod in procinctu eſſent, capeſſendis ſedibus, quæ ab Eccleſiæ rectoribus Apoſtolis & ſupparibus Apoſtolorum, aſſignarentur; Interea loci Eccleſiam, id eſt, coactum jam Chriſtianæ plebis cœtum, in communi cum eis curarent. Reſtat adhuc ab his diverſa eorum ratio, qui Diaconos, quos Epiſcopis ſtatim ſubjicit Apoſtolus, eoſdem fuiſſe volunt, quos ſuccedens Eccleſiæ tempus *Presbyteros* appellavit. Hi *Miniſtrorum* nomen arripiunt; quod cum alibi, permultis in locis, Vulgatus Interpres poſuerit, cum de *Dei Miniſtris* ſermo eſt in ſcriptis Apoſtolorum; *in Epiſtolis ad *Timotheum* & *Titum* non niſi in *Diaconos* tranſtulerit. Id cum, aliter in his Epiſtolis quam alibi, adhibitum hoc nominis ſignificet, non eſſe mirum, ſi hic pro Presbyteris poſitum intelligatur. Nam VII. viros ab Apoſtolis Jeroſolymorum Eccleſiæ inſtitutos, ratione carere putant Diaconos intelligere; ut de ordine Presbyterorum ab Apoſtolis inſtituto ſilentium ſit in Scripturis. Et hæ fere rationes ſunt, propter quas, ad ſolvendam propoſitam difficultatem, diverſas apud nos viri docti vias inſtiterunt. Niſi quod hæc addit ſententia, quam poſtremam poſuimus, Presbyteros à *Paulo* Miletum *Epheſo* evocatos, Presbyteros fuiſſe cum *Epheſo* vocarentur, Epiſcopos autem Mileti ab Apoſtolo Ordinatos. Itaque cum Presbyteros vocatos teſtetur hiſtoria, *Paulum*, eos alloquentem priuſquam dimitteret, Epiſcopos vocare quos Epiſcopos fecerat,

Nunc,

De Presbyterorum nomine vel ad singulas, vel ad partes totius Ecclesiæ relato.

Nunc, ut dicam sine fuco, quid de his rationibus censeam, quantum mihi, opinione quam primo vulgavi, eoque Scripturarum sensu quem illa exhibet opinio, decedendum existimem; Non dubito & verum esse, & erudite observatum, omnes Ecclesiarum Rectores *Presbyterorum* nomine, idque honoris causa, & ab Apostolicis Scripturis, & à vestustissimis Ecclesiæ scriptoribus censeri. Oportebat nimirum auctoritatem, quam natura maxime constituit; quod secum scientiæ opinionem ætatis maturitas trahere soleat; eam, veteri Dei populo semper usurpatam, cum eodem discrimine, Christianismo, in quo est instaurandæ naturæ humanæ professio, instaurari. Nam & illi LXXII. quos *Mosi* Deus, Adjutores quasi, & Optiones concessit, fuerant jam *Seniores Israelis*, & *Scribæ*, eoque nomine *Moysi* noti *Num.* XI. 16. & LXX. *Seniores* quos propius Deum sine noxa *Moses* adduxit, *Ex.* XXIV. 9, 11, 14. non male conjicere videntur, qui familiarum eos, à LXX Viris Ægyptum cum *Jacobo* ingressis deductarum, fuisse principes volunt. Horum ordinem obtinent, qui in Evangeliis *Seniores Israelis*, sive *populi Seniores* appellantur; Quos *Deut.* XXII. 2, 3. distingui videmus à singularum *Civitatum Senioribus*. *Egrediantur*, inquit *Moyses*, *Seniores tui*; hoc est, ex Synedrio Jerosolymitano nonnulli: *Capiant autem proximæ Civitatis Seniores* —. Eadem est in Evangeliis *Scribarum populi* & *Scribarum ejus* differentia; quod per totam terram *Israelis*, sive Seniorum auctoritatem, sive opinionem eruditionis in Lege obtinerent; quod scilicet ad Synedrium Jerosolymitanum pertinerent. Nam Presbyterorum & Scribarum nomen, sine hoc additamento positum, longe inferius quiddam sonare potest. Jam, LXX. Discipuli Domini Seniores erant spiritualis Israelis; id est, Ecclesiæ quam instituebat Dominus: Sed quia non unius Gentis erat, sed ex omnibus colligenda, propterea eo nomine, post Ascensionem Domini, nihil egisse leguntur. Atqui cum, nondum propagato Evangelio, idem erat Ecclesia

Jeroſolymitana quod univerſa; poſtquam propagari cœptum eſt, idem fuiſſe Presbyteros Eccleſiæ Jeroſolymitanæ oportet, ac univerſæ. Itaque idem fuerint, quibus miſſæ ſunt Eccleſiæ Antiochenæ oblationes *Act.* XI. 30. qui alibi ἡγέμενοι ἐν τοῖς ἀδελφοῖς dicuntur *Act.* XI. 22. cum idem eſſent fere tum temporis fratres Jeroſolymitani, ac univerſus Chriſtianiſmus. Hac igitur ratione Presbyterorum nomen, cum in ſingulis Eccleſiis honoris nomen ſit, in *Actis Apoſtolorum*, ubi Eccleſia Jeroſolymitana idem fere eſt quod tota Eccleſia, auguſtiorem ſenſum habet.

Presbyterorum conſeſſus ab Apoſtolis inſtitutos.

Epiſcoporum autem nomen proprium eſſe primi Ordinis, in Scripturis Apoſtolorum, non eſt quod repugnet, qui tamen credat, Presbyterorum conſeſſus ab Apoſtolis Eccleſiis præfectos, quos ipſi, à ſe inſtitutos, ſummo jure regebant. Reſtat enim ratio communis Epiſcopis ac Presbyteris muneris, idonea quæ reſpondeat quærentibus; cur de Presbyteris nihil mandaverit Apoſtolus. Itaque non erit concedendum, nullum tum fuiſſe Ordinem Presbyterorum; quamvis Eccleſias in Epiſcopo & Diaconis ſuis fundatas primum fuiſſe multis in locis, *Epiphanio* concedendum videatur. Sane cum *Jacobus* V. 14. *ad laborantes vocari jubet Presbyteros Eccleſiæ*; videtur Presbyterorum Ordinem intelligere. Nam quis credat ad laborantem Laicum Synodum Epiſcoporum vocari? Et cum *bene regentes Presbyteros duplici honore dignari* jubetur *Timotheus*, 1. V. 17: quis credat oblationes fidelium, Epiſcopis ſibi ſuffragantibus, ſoli *Timotheo* diſpenſandas mandari? Nam Epiſcoporum cauſas, Synodis Provinciarum cognoſcendas, univerſæ Eccleſiæ mos ac ratio reſervat; Cum Presbyterorum cauſas *Timotheo* cognoſcendas attribuat ibi Apoſtolus, 1 ad *Tim.* V. 19, 20. Neque hæc poſterius conſtituta dicat, qui Eccleſiam ab initio unam fuiſſe concedit. Itaque cum *Paulum & Barnabam conſtituiſſe* Fidelibus κατ' ἐκκλησίαν πρεσβυτέρους legimus *Act.* XIV. 23. cum *relictum in Creta Titum*, ut *conſtitueret* κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, videntur Conſeſſus

Presby-

Presbyterorum intelligendi; etsi quos primo Presbyteros, eos mox Episcopos appellat I. 5,7. propter munus commune, ut dictum est. Equidem, etsi de Presbyterorum Ordine, communi Apostolorum decreto, ab ipsis instituto, sola Traditione constare dicerem, tacentibus eum Scripturis, non putarem quicquam necessitati salutis perire, quod Ecclesiæ necessaria Lex ex Scripturis Apostolicis testimonium non habeat. Verum cum aliquam testimoniorum segetem in Scripturis extare, quæ sub Apostolis existisse eum Ordinem probet, justa credendi causa sit, non est quod Episcopalis Ordinis vetustatem, Presbyterorum Ordinis novitate tuendum putemus.

Tum, suis sedibus assignatos.

Præterea, non fuisse eos, qui incertis Ordinum nominibus in Scripturis Apostolorum nuncupantur, suis sedibus assignatos, quo tempore scripserunt Apostoli, ita verum esse arbitror, ut magni momenti sit, ad generalem quam præmisi rationem asserendam; facti non juris esse multa, quæ de statu Ecclesiæ Apostolorum Scripturis memorantur tantum, non jubentur, propterea quod nondum constitui posset status Ecclesiæ, qualis ab Apostolis designabatur. Sed non est propterea necesse concedere, nullos institutos Apostolorum tempore Presbyterorum consessus, singularum Ecclesiarum regimini assignatorum; sive institutos jam, sive nondum institutos Episcopos ponamus; quod de Corinthiorum Ecclesia, cum eis scriberet Apostolus, diserte affirmantem Commentarium Ambrosio inscriptum audivimus. Valeat hæc ratio interpretandis eorum muneribus, qui communioris significationis nominibus appellantur. Singulare est quod ad *Hebr.* XIII. 7, 17. jubentur primo *memores esse principum suorum*, hoc est ἡγουμένων, *qui ipsis verbum vitæ locuti fuerant*; Deinde autem, *obtemperare Principibus* jam nunc *suis*, *tanquam animarum suarum saluti invigilantibus*. Hic enim manifestum est, eodem nomine appellari sive Apostolos, sive Apostolorum socios ac suppares, qui primi Hebræorum Ecclesias ad Fidem adduxe-

adduxerant, cum successoribus suis, qui tum statim ipsos regerent. Sed cum *S. Jacobus Ecclesiæ Presbyteros* ad laborantes introduci jubet, cum *Presbyteros* qui bene præsunt *S. Paulus* duplici honore dignari jubet, cum *Paulum* & *Barnabam S. Lucas Presbyteros* κατ' Ἐκκλησίαν ordinasse scribit, non κατ' Ἐκκλησίας, necesse est, non singulos singulis Ecclesiis *Presbyteros*, sed *Presbyterorum* consessus, per Ecclesias ordinatos ipsis præfuisse intelligi. Quis enim credat duplicem honorem, ex Ephesinæ oblationibus Ecclesiæ *Presbyteris* assignatum, ratione ejus qui minoribus Clericis impendebatur, aliter quam de Cardinalibus Ecclesiæ ipsius *Presbyteris*, ut postea appellabantur, accipi posse? Nam qui ad ipsius Ecclesiæ sortem non pertinebant, sed aliis Ecclesiis Episcopi designabantur, etsi ex oblationibus ipsius Ecclesiæ sustentarentur interea, non tamen putandi sunt in sortem *Presbyterorum* ejus venire. Hæc igitur consultum non esse ostendunt eas angustias subire, ut negandum sit *Presbyterorum* consessus ab Apostolis institutos, quos, ex instituto Synagogæ translatos, res ipsa doceat. Nam instituta Synagogæ, quæ ad Ecclesiam venerint, auctoribus Apostolis translata esse, ratio cogit; quod, post repudiatum a *Judæis* Christianismum, (quod ipsorum tempore accidit) non est necesse concedi. Neque enim putandum, de adhibendis ad Christianorum mores Judæorum institutis Ecclesias tum laborasse; aut a plebe Christianorum, persecutorum suorum mores libenter acceptum iri.

Episcopos interdum Presbyterorum nomine appellari.

Jam, *Presbyteros* Ecclesiæ appellari, quos *Epheso* Miletum evocatos Episcopos appellavit Apostolus, cum dimitteret, idonea ratio est *Irenæi* auctoritas, Apostolorum pene supparis, si Episcopos *Asiæ* eos fuisse intelligamus. Nam cum Ecclesia una sit, Πρεσβύτεροι τῆς Ἐκκλησίας recte appellantur, etiamsi Ephesinæ civitatis propriam Ecclesiam non determinet articulus; sed universam, Provinciæ saltem *Asiæ*, Ecclesiam. Nam ordinatos Episcopos qui *Presby-*

teri

teri advenerant; preterquam quod solius arbitrii conjectura sit, cujus nullum historia argumentum contineat; non facile credi potest. Neque enim idoneam existere potuisse causam, cur, quos evocaverat omnes, neminem eorum, quos non evocaverat Apostolus Episcopum faceret. Præterea, cum ad *Philippenses* Epistola *Episcopis* etiam & *Diaconis* inscribitur, libenter fero Episcopos, circumvicinis, quæ jam ordinabantur Ecclesiis institutos intelligi, cum *Diaconis* suis; ne necesse sit de Episcopi nomine contendere, quod *Presbyterorum* etiam ordini in Scripturis commune sit. *Presbyteros* autem Ecclesiarum ex circumcisione institutarum, ad quas scribit S. *Petrus*, commodissimum puto de Episcopis accipere. Sic enim, cum eos κατακυριεύειν τῶν κλήρων vetat 1 *Pet.* V. 3. optime de *clericis* intelligetur, quos κλήρων nomine *Clemens Alexandrinus*, & *Cornelius Romanus* apud *Eusebium* appellant, ut dictum est. Presbyteros autem non minus quam Diaconos significabit. Nam eis suæ *sortes*, ut ministerii sic honoris, ab Episcopo assignari, ex mandatis Pauli ad *Timotheum* intelligimus; Cum Episcopi *exors*, ut loquitur *Cyprianus*, esse debeat potestas ac jus; Ac propterea raro, etiam in monumentis Ecclesiasticis, *clerici* nomine censeatur. His igitur cum responderi possit ratiunculis, ex Scripturis Apostolorum, quibus Apostolorum, de perpetuo universæ Ecclesiæ per Episcopos ac Presbyteros regimine, traditio labefactatur, & subruitur; satis habeo ea subministrare, quæ a veritatis & unitatis Ecclesiasticæ adversariis refelli nunquam posse, satis habeo. Qui se melius respondere putat, suam sequatur rationem; de sensu Scripturæ, nec ad veritatem fidei, nec ad unitatem Ecclesiæ necessario, contendi nihil prohibet. Illud tantum moneo, quod *Pastores & Doctores*; quos tertio loco ab *Apostolis & Prophetis* 1 ad *Cor.* XII. 28. quarto autem ab *Apostolis Prophetis & Evangelistis* ad *Eph.* IV. 11. commemorat Paulus; hos inquam, quod puerorum Institutores, quos LXX. Γραμματεισαγωγεῖς, *Hebræi*

מלמדי

חנוקות מלמדי appellant, esse vult Commentarius *Ambrosio* inscriptus, in eo me judicium ipsius, quem alibi in Scripturis doctissimum comperi, desiderare. Et tamen multo ille probabilius, quam qui eosdem, Concionatorum in Ecclesiis ac Doctorum in Scholis discrimine, distingui ab Apostolo somniant. Quasi aliæ ab Ecclesiis Christianorum Scholæ fuerint, per multas ab Apostolorum ætate annorum Centurias. Nam Catecheseωv Scholam *Alexandriæ* nihil moror, cui *Ammonius, Pantænus, Clemens, Origines, Heraclas*, alii præfuerunt. Cum enim adducendis ad fidem Gentilibus instituta fuerit, non est cur in Scholis Christianorum censenda sit. Cum autem *Ephesiis* scribens Apostolus, quarto loco utrosque nominet, tum Pastores tum Doctores; ut eosdem intelligere videatur; videntur omnino Episcopi intelligendi. Nam & in censu *Gratiarum*, quas Deus tum temporis Ecclesiis indulgebat, (non autem Ordinum *Ecclesiæ*; de quibus non agitur) post Apostolos & Prophetas censeri Episcopos, ab Apostolo *Corinthiorum Ecclesiæ* scribente, mirum non est.

In VII. *Viris institutum Ordinem Diaconorum.*

Quod autem de Diaconorum Ordine, in VII. viris Jerosolymitanis ab Apostolis instituto, in dubium vocatur, ad eam rationem exigendum est, quæ Presbyteros Jerosolymitanos, etsi Ordine Presbyteros, tamen, cum hunc Ordinem per universam Ecclesiam, quæ primo sola Jerosolymitana fuit, tenerent, proximos Apostolis in regimine *Ecclesiæ* constituit. Neque enim erit, quo minus Diaconi fuerint, qui Apostolorum Diaconi fuisse dicantur, & pauperes *Ecclesiæ* procuraverint; cum Apostolis in eo munere propterea succederent, quod, qui *Verbo & Orationi* (id est Liturgiæ, sive Eucharistiæ ministrandæ) vacarent, aucto fidelium numero, simul oblationibus fidelium dispensandis vacare non possent. Nimirum idem agebatur quotidie Jerosolymis *Act.* II. 42, 46. quod *Corinthi* statis conventibus 1 ad *Cor.* XI. 20 — Ut supra dictum est. Itaque idem est ministerium VII Virorum ac omnium Diaconorum;

rum; ut Altari ministrent. Tum, ut Evangelistas, & minoris Ordinis Apostolos, XII Apostolorum *Ministros* fuisse dictum est; perinde Diaconi *Episcopi* sui & Presbyterorum, & Apostoli ipsi Domini Christi (qui ipse *Apostolus est professionis nostræ* ad *Ebr.* III. 1., Dei nimirum respectu) nullo medio Diaconi sunt. Hoc tantum interest; *Evangelij*, *Verbi*, *Novi Testamenti*, *Ecclesiæ* in universum *Ministri* appellantur, sive Apostoli, sive ipsorum Ministri. Qui autem *Diaconi* sine additamento dicuntur, respectu hujus vel illius *Ecclesiæ* (id est, Rectorum ejus) Diaconi dicuntur; etsi, respectus hic quia quotidianus est, idcirco, in eorum appellatione, mentio ejus nulla habetur. Vide 1 ad *Cor.* III. 1. VI. 4. XI. 23. ad *Col.* I. 23, 25. ad *Eph.* III. 7. VI. 21. 1 ad *Thess.* III. 2. ad *Col.* IV. 7. I. 7. *Act.* I. 17. VI. 4. XX. 4. XXI. 19. ac omnino verum esse, quod hic observo, observabis. Sane Apostoli ipsi *Presbyteri* sunt 1 *Pet.* V. 1. 2 *Joh.* I. 3 *Joh.* 1. *quia major Ordo minorem includit*; ut Commentarius *Ambrosio* inscriptus in 1 ad *Cor.* XII. 28. docet. Tamen Presbyteris non est datum εὐαγγελίζεσθαι, sive κηρύσσειν; (id est, *Evangelium infidelibus prædicare*, ad Christianismum & *Ecclesiam* propagandam) sed Christianorum cœtus, quorum Presbyteri sunt, docere; quod est proprie διδάσκειν. Specta mandatum Apostolorum; *Agite, Discipulos facite, prædicando Evangelio, Gentes omnes Mat.* XXVIII. 19. nimirum, Baptizando Discipulos facite, id est, Fideles; Factos autem Fideles *docete observare quæ præcepi vobis omnia.* Itaque hoc agebant Apostoli, cum *non cessarent docere & prædicare Jesum Christum in Templo, & per domos, Act.* V. 42. *prædicare* Judæis in Templo, suos per domos *docere.* Sic *Paulus* & *Barnabas Act.* XI. 25. Antiochiæ *cœtus agebant in Ecclesia per annum integrum, & docebant*, scilicet *Ecclesiam.* Nam & Dominus, cum eodem discrimine, *docebat*; scilicet in Synagogis, tanquam Propheta; (ut & Apostoli, tanquam Prophetæ Discipuli) & *prædicabat Evangelium*, nimirum suis, *Mat.* IV. 23. IX. 35. XI. 1. Cum igitur Evangelistas

Apoſtolorum Miniſtros fuiſſe probatum ſit, ut Apoſtolos Domini; quid mirum eſt, ex VII. viris Jeroſolymitanis, *Stephanum* quidem Judæis, *Philippum* autem Samaritis, auctoribus Apoſtolis, quorum eſſent Miniſtri, prædicare? Quid aliud, quam quod *Timotheus* Epheſi, *Titus* in Dalmatia, Illyrici parte, 2 ad *Tim.* IV. 10. ad *Titum* III. 12. *Officium Evangeliſtæ* facit? Quod *Epaphras*, id eſt, ut opinor *Epaphroditus*, *Coloſſis*, I. 7. *Marcus Petri* Interpres, ſecundum S. *Hieronymum in Catal.*, *Alexandriæ*; poſtquam ſcilicet *Petro* miniſtraſſet? Nam & ad privilegium Apoſtoli neceſſarium fuit *Dominum in carne vidiſſe*; nimirum, ut ipſi miniſtraret, *Marci* III. 14. *Mat.* X. 1. 4. Hoc ſibi vendicat *Petrus* 1 *Pet.* V. 1. hoc in ſubrogando *Judæ* XII. Viro requiritur *Act.* I. 21. Hoc ipſe *Paulus* ſibi ſumit, ut Apoſtolus videri poſſit, qui agenti in terris Domino non miniſtraverat, 1 ad *Cor.* IX. 1. Itaque *Miniſtri Verbi*, *Evangelij*, *Novi Teſtamenti*, recte dicentur Miniſtri Apoſtolorum, quod ipſorum mandato Eccleſiam ad incredulos promovebant. Non recte Eccleſiarum Presbyteri, niſi idoneo mandato inſtructi; quod Presbyterorum non eſt, ſcilicet omnium. Nam qui Jeroſolymis *Presbyteri* dicuntur, Ordine proximi Apoſtolis, ut dictum eſt, eis non eſt negandum, quod Apoſtolorum Diaconis conceſſum eſt. Nec mirum *gratiam*, ſive Evangeliſtæ, ſive Epiſcopi, *impoſitione manuum Presbyterij Timotheo* datam, 1 ad *Tim.* IV. 4. quæ *impoſitione manuum Apoſtolicarum* data ſcribitur 2 ad *Tim.* I. 6. Cœtum enim Presbyterorum, non munus, *Presbyterii* nomine ſignificari docet articulus; Nec enim eſſet δὶ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου, ſed διὰ χειροθεσίας τοῦ πρεσβυτερίου, ſi Presbyteri munus collatum intelligendum eſſet. Atqui, *Paulo* manus imponente, quales Presbyteri manus ſimul imponant? Quales nimirum Apoſtolis proximos, non quales *Epiſcopis* ſingulis ſubditos deſcripſimus. Hæc qui apud ſe reputaverit, facile credet, VII. Viros Jeroſolymitanos ex Ordine Diaconorum fuiſſe: Quod *Eccleſiæ* veteri

creditum

creditum videmus, ex iis Conciliorum Canonibus, eis Ecclesiarum moribus, quibus Ecclesiarum matricum *VII* esse *Diaconos*, constitutum & usurpatum legimus. Commentarius quidem *Ambrosio* inscriptus ad *Eph.* IV. 12. *Evangelistas Diaconis* ita confert, ut *hos etiam docere* dicat, sed *sine Cathedra*. Neque enim licebat Diaconis, considente in Ecclesia cum Presbyteris Episcopo sedere; sed instar Angelorum in Apocalypsi, Cathedras Presbyterorum ambientium, stare in procinctu, tanquam ad ministerium, ut in Constitutionibus Apostolorum interpretatum legimus. II. 57. Sic enim etiam in Synagoga, Dominus quidem, cum Scripturam quam legerat interpretari aggrederetur, *consedit*, *Lucæ* IV. 20. Paulus autem verba facturus *Antiochenis Pisidiæ surrexit Act.* XIII. 14. alter Prophetæ, alter ministri doctoratum usurpans. Denique de Diaconis, quos statim Episcopis subjicit, Apostolus 1 ad *Tim.* II. 13. *qui bene ministrarunt honestum sibi gradum acquirunt*. Quem nisi Presbyterorum, interpretante cum *Alexandrino Clemente*, usu totius Ecclesiæ? Omnino, ut ætate provectiores ad Presbyterorum Ordinem promoveri, ita ætate inferiores, interea temporis, ipsis, in omnibus Ecclesiæ, non magis sacris Officiis quam negotiis, ministrare; (unde Diaconorum nomen fluxit) instituti esse Apostolici, totius Ecclesiæ usus ostendit. Translatum autem hoc institutum ex Synagoga, Pauli exemplum. Honoratiori quidem loco, & qui ad Ecclesiæ totius statum plus faceret, qui Episcopis quam qui Presbyteris; qui majoris, quam qui minoris Ecclesiæ, sive Episcopis, sive Presbyteris. Unde nemo negat, pluris interfuisse Ecclesiæ *Athanasium Alexandrinæ* Ecclesiæ Archi-Diaconum; qui, Episcopo scilicet ministraret; quam plerosque eorum qui Nicææ τὸ ὁμοούσιον suffragiis suis constituerunt Episcoporum. Interea, eadem omnium Ecclesiarum forma, eisdem Ministrorum Ordinibus constante.

Quo jure minores Ordines.

Itaque quod postea, satis mature introducti sunt in Ecclesiam minores Clericorum ordines, qui ad eos, quos ab Apostolis institutos Scripturis ipsorum probamus, gradum facerent, omnino ad institutum Apostolicum referendum est; quo *Neophytum ordinari vetat* Paulus 1 ad *Tim.* III. 6. Recepto enim passim Christianismo, id erat Laicus, quod recenti Neophytus; ut recte *Gregorius Rom.* Sic enim ille *Epist.* VII. 111. *Sicut autem tunc Neophytus dicebatur, qui initio in sanctæ Fidei erat conversatione plantatus; Sic modo Neophytus habendus est, qui repente in Religionis habitu plantatus ad ambiendos sacros bonores irrepserit. Ordinate ergo ad Ordines ascendendum est. Nam casum appetit, qui ad summa loci fastigia, postpositis gradibus, per abrupta quærit ascensum.* Vide & IV. 50. Quare, cum instituti sunt minores Ordines, in quibus acta ut Clericos decebat ætate, ad Diaconatum ascenderent, pro merito promovendi, definitum tantum est, quod, Canone Ecclesiæ accepto ab Apostolis, definitum non erat, Neophytum ordinari vetante. Vide Synodi *Nic.* II. *Sardicensis* X. *Laodic.* III. *Arelat.* II. 1. Syricium *Epist.* III. 3. Itaque procedente tempore, determinandum erat, quibus studiis, quoque temporis spatio exercendi essent, ex quibus promovendi essent idonei. Id quod consultissime fieri visum est, si a teneris unguiculis, officiis Christianæ pietatis, in Ecclesiarum suarum cœtibus assuefacti, Scripturas interim ipsi memoriæ mandarent, quarum intelligentiam, à superioribus & provectioribus Ecclesiarum suarum Ordinibus haurirent; Instituto prorsus Apostolico, quod in usum, ex eorum mente reduci, Reformandæ Ecclesiæ necesse sit interesse.

CAP.

CAP. XVIII.

Adversus cœtûs absolutos, & Presbyteria.

De Senioribus Plebis, & Cœtibus absolutis.

HIS, ex instituto & usu unius Ecclesiæ Dei expositis, secundum quam intelligendas esse Apostolorum Scripturas dictum est; proponamus eorum sententiam, qui *Presbyteros*, de quibus Apostoli, partim *Laicos* partim *Clericos* fuisse volunt; partim scilicet ex plebe, partim ex ordine Ecclesiæ: Neque minus his ex plebe Senioribus, quam illis qui ad Ordinem Ecclesiæ pertinerent, potestatem Clavium, tam in neganda quam indulgenda Eucharistiæ communione, (quæ reliquorum omnium Christianæ pietatis officiorum communionem supponit) attribuunt. Verum, ut est fæcundus error erroris, non steterunt in hoc gradu alii; sed supremam in Ecclesiasticis potestatem plebi cujusvis Ecclesiæ asseruerunt. Hæc sententia Reginæ *Elizabethæ* tempore serpere apud nos cœperat; quo tempore, per *Academias*, magna fuit *P. Rami* in tradendis honestis disciplinis existimatio. Nam eum hujus sententiæ vindicem fuisse, ex *Theodori Bezæ* Epistolis intelligimus; qui ejus auctorem ὄζον Ἄρειος appellat. Sed non multis abhinc annis, media apud quosdam sententia obtinuit, quæ *auctoritatem Senioribus*; (sive *Ministris*, ut vocant, sive ex plebe) *Plebi* autem *potestatem* rerum Ecclesiasticarum tribuit, cum nihil ratum esse vult, nisi quod plebs jusserit; Prorsus ut in civitate Romana, à pulsis Regibus, penes populum *Imperium*, penes Senatum *auctoritas* erat. Hi sunt qui cœtuum absolutorum, neque aliunde pendentium nomen, per nuperas apud nos turbas obtinuerunt; oppositi eis, qui cœtus hujusmodi, Presbyterorum regimini subditos, vinculo juris communis, in Concilia, jure divino cogendos putant; quæ *Presbyteria* nihilominus, sed

ſed & *Claſſes* vocant. Nam horum Presbyteriorum *Concilia*, *Provinciales*, *Provincialium autem Nationales Eccleſias* eſſe volunt. Neque deſunt, qui totum hoc juris vinculum, divinitus inſtituti, quo Presbyteria, ſive in Provinciæ, ſive in Gentis alicujus totius Eccleſiam, Lege Dei cogenda pertenditur, merum eſſe figmentum arbitrati ſint; Cœtuum ſingulorum arbitrii eſſe, ſtare ipſi per ſe malint, an in Presbyteria Synodoſque coire, prout promovendo Chriſtianiſmo expedire viſum fuerit. Hæc ſunt fere ſententiarum divortia, quæ apud nos, neglecto Fdei de unitate Catholicæ Eccleſiæ capitulo, animos hominum occupaverant; Quas cum ad unitatem Eccleſiæ ex Fidei veritate revocari non poſſe, niſi inſtaurato hujus capituli ſenſu, ratio docuiſſet; eadem ratione, inſtaurandi, ex Fidei veritate, totius unitatem Eccleſiæ viam ac modum deprehendi, tota noſtra diſputatio contendit. Nam, quam Nationalem Eccleſiam appellant, eam eſſe volunt Civitatis unius,(Regni puta vel Reipub.) non tam finibus definitam, quam Legibus & Imperio conſtitutam. Unde manifeſtum eſt, de unitate Catholicæ ne ſomniaſſe quidem hanc ſententiam; Cujus tamen inſtitutis ac Legibus, neceſſe ſit, omnes quæ ubique ſint Eccleſias formari; quod aliter, ad ejus unitatem quæ ab initio fuit Dei Eccleſiæ, pertinere non poſſint.

Ex Scripturis adverſus Cœtus abſolutos.

Unde hæc profecta ſint, facile conſtabit ei, qui eos noverit, qui plebi Paſtorum ſibi præficiendorum jus aſſeruerunt, eo quod *Paulus* ac *Barnabas Eccleſiis* à ſe inſtitutis *Presbyteros ſuffragiis plebis ordinaverint Act.* XIV. 27. Χειροτονίαν enim ibi memoratam, *electionem per ſuffragia* eſſe volunt, *Græco* more, *manuum extenſione* numerata. Hoc enim ſi obtineat, cum *Petrus* rationem plebi reddit, cur Gentiles in Eccleſiam receperit *Act.* XI. 9. cum *Paulus Coloſſenſibus* IV. 7. *dicite*, inquit, *Archippo*, *vide miniſterium quod ſuſcepiſti ut expleas*; cenſura plebis vel *Archippo*, vel ipſi *Petro* pertimeſcenda fuiſſet, niſi ſuos placatos habuiſſent. Nam cum Synodica Concilii *Jeroſolymitani fratrum* etiam nomine ſcribitur,

bitur, quid est, quo minus auctores decreti censendi sint? Cum autem *Matthiæ*, cum VII. virorum *electio fratribus* demandatur *Act.* I. 23. VI. 3. quis humilitatis συγκατάβασιν, non juris demonstrationem credat, quod instituendæ posteritati scriptum est? Sed hæc omnia, notandum est, adversus Pastores suos plus juris plebi Christianæ asserere non posse, quam adversus Apostolos. Itaque, qui nimium petit, formula cadit. Pudet pigetque Apostolis, (quorum judicio baptizatis idoneis, constitutæ sunt Ecclesiæ) in Neophytos suos Ecclesiasticam auctoritatem disputando asserere; Quod suo loco factum est, quantum res visa est postulare. Non minus à Christianismo, quam à communi hominum sensu abfuisset, qui hoc in dubium vocasset. Interea loci, expediri in publicis Ecclesiarum cœtibus Ecclesiarum negotia, & ab Apostolis institutum est, & eatenus observari debet, quatenus unitatis ratio fert. Ita enim optime obsequens erit plebs rebus gestis, si gerendarum rationem teneat. Itaque *Ordinationes Act.* I. 23. VI. 3, 6. *Excommunicationes Matt.* XVIII. 18, 19, 20. 1 ad *Cor.* V. 4. 2 ad *Cor.* II. 10. *Concilia Act.* XV. 4. 27. alia 2 ad *Cor.* VIII. 19. *sub populi assistentis conscientia* fiunt, ut loquitur *Cyprianus*. Numnam propterea eorum *suffragio*? Equidem si originem vocabuli respicias, non recuso. Neque enim aliud significare videtur, quam *fragore* significatum assensum. Acclamationes autem tum Conciliorum, tum singularum Ecclesiarum, frequentes sunt in Ecclesiæ monumentis. Sed assentiri non est decernere, licet *dissentire* novum decretum *postulare* sit; Nam refragando, plebs decernendi jus nullum acquirit. Quare ut expediri negotia Ecclesiæ in cœtibus Ecclesiæ videmus, sic in aliis cœtibus decerni. *Ingressus est ad Jacobum Paulus, cum omnes ei adessent Presbyteri:* Simul constitutum est *plebi rem communicari Act.* XXI. 18, 22. Hoc est quod *Presbyterium* appellat *Cyprianus*; conventus Episcopi ac Presbyterorum, in quo formari negotia jus erat, quæ in cœtu Ecclesiæ expedirentur,

tur, ut ex ipso manifestum est. *Adversus Presbyterum accusationem ne recipias, nisi sub duobus aut tribus testibus* 1 ad *Tim.* V. 19. num eorum causas coram plebe ventilari ratio fert? Sane quod sequitur; *peccantes coram omnibus increpa, ut reliqui metuant*; increpationem ita publicam esse jubet, ut aliud secretius faciendum innuat; causæ puta cognitionem, quæ peccantem detegit. Cum ad eligendum Apostolum duos propositos legimus *Act.* I. 23. nonne quærendum restat, quis nominaverit? Hoc si plebs sibi sumpserit, quid respondebit Apostolis, *obsequium Pastorum* præcipientibns 1 ad *Thess.* V. 12, 13. ad *Hebr.* XIII. 7, 17. Itaque hoc est, quod discipulorum suorum primos Principibus Gentium similes esse vetat, ut invitis dominentur; Sed ministros se etiam infimorum meminisse, ut volentibus præsint. Quid enim aliud volunt, cum permittunt plebi nominandos, quos ipsi ordinando constituunt; quam ejus scientiæ permittere, quos maxime idoneos putent, ex Lege quam ipsi statuerint? Non imposituri ipsis manus, si minime idoneos nominassent, ne peccatis eorum ipsi communicarent, quorum se reos sciebant futuros, si idem cum S. *Paulo* docebant. Cum Paulus quærit, *nonne qui intus sunt vos judicatis* 1 ad *Cor.* V. 12. num plebem alloqui censendus est? Nimirum, si de *sæcularibus judicandum sit, judices sedere jubet, eos qui nihili fiunt in Ecclesia* IV. 4. Sane sic potius, quam ut sub Gentilibus litigarent Christiani. Non autem insanire eos jubet, ut nihili judicibus, potius quam sapientibus, expediendas Christianorum causas commendent. Tum Jurisdictio, dandi judicis potestas est. Ita, nihil prohibet *Jurisdictionem* Ecclesiæ penes *Ordinem* esse; & tamen è plebe *dari Judices.* Itaque in *vita* S. *Petri, quæ in Conciliorum Voluminibus* extat, ex *Epistola Clementis ad Jacobum fratrem Domini*; (satis illa veteri, quam Ruffinus transtulit, etsi non genuina) constitutos ab eo refert, qui huic officio vacarent; sive *laicos* velit, sive *solos clericos*; (quos solos Apostolica Constitutiones adhibent) in quibus, & ἀφορισμὸν

ejus

ejus qui Ecclesiæ non obtemperet reperies, & utramque partem stantem judicari, & consessum Episcopi cum *Presbyteris*, & de conciliandis inter se partibus, prius quam pronunciet Episcopus; quoties scilicet, de offensa, non de lite causa est. Vide II. 45, 46, 47. Et *Polycarpus Epist. ad Philippenses*, cum Presbyteros vetat esse ἀποτόμους ἐν κρίσει, hæc *judicia* proculdubio spectat. Adesse quidem in Synodis plebem, Ecclesiæ mores ferunt; sic enim legitur in *habendi Concilii forma*, *Isidori Mercatoris* nomine inscripta, quam farragini Conciliorum præmissam legimus; quæ propterea Ecclesiarum *Hispaniæ* usum videtur repræsentare. Cæterum decerni ex sententia ejus, non est in Ecclesia magis inauditum, quam à veritate rei *Jerosolymis* gestæ alienum. Itaque non aliud significat *Fratrum* nomen, *Synodicæ* Concilii *Jerosolymitani* Epistolæ inscriptum, quam, pro Officio Christianismi, decreti Apostolici tanquam rati agnitionem. Quod autem *dic Ecclesiæ*, præceptum est Domini, audiamus *Augustinum contra Epist. Parmen.* III. 2. *Tunc etiam ille, & timore percutitur, & pudore sanatur, cum ab Universa Ecclesia se anathematizatum videns, sociam turbam, cum qua in delictis gaudeat, & bonis insultet, non potest invenire.* Itaque Excommunicatio Universæ Ecclesiæ sententia est, licet eam Episcopus, solus vel cum Presbyterio, decernat. Quid enim est ἐπιτιμία ὑπὸ τῶν πλειόνων 2 ad *Cor.* II. 6. quam sententia *Paulina* 1 ad *Cor.* V. 4. effectui mancipata à cœtu Ecclesiæ. Nisi tamen, *S. Augustini* tempore, plebem excommunicasse somniet quis. Et apud *Synesium Epist.* LVII. *Andronici* excommunicatio ascribitur Ecclesiæ; quam ipse tamen decernit. Sic *Moses*, *Israelitarum Synagogam* alloqui jussus, *Presbyteros* alloquitur *Ex.* XII. 2, 25. scilicet, quod hoc Deum velle sentiret. Jubet Lex *Synagogam pro ignorantia offerre*, *Levit.* IV. 13, 14. *Num.* XV. 22, 24. quomodo offeret tota Synagoga? respondet *Maimonides Titulo* de *Erroribus* cap. XII, & XIII. *Synedrium offerre*, quoties ejus in docendo error peccato ignorantiæ occasionem præbet. *Pres-*

 byteros

byteros Civitatis perfugii judicare oportebat, num ad cædis auctorem jus ejus perfugii pertineret *Josuæ* XXIV. 4, 6. & tamen *Num.* XXXV. 35, 36. *Synagoga judicare, Synagoga* cædis auctorem jubetur *tradere*. Quamvis in verbis Domini manifestum sit, potestatem judicandi ita Ecclesiæ à Domino assignari, ut tamen, penes quem esse velit, Ecclesiæ nomine judicare, ut ejus judicium apud Ecclesiam ratum esse debeat, nondum satis, manifeste determinet. Nihil autem est magis ineptum, quam quod χειροτονίαν in Ecclesia, per *extensionem manuum suffragationem* esse velint. Legissent saltem verba quibus nituntur; χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς κατ' Ἐκκλησίαν Πρεσβυτέρους, & interrogassent, τίνες; nam cum *Paulo & Barnabæ* χειροτονίαν tribuat Scriptura, manifestum est, non extensionem manus, quæ plebis erat *Athenis*, sed Impositionem manus, *invitantis & advocantis Sp. S.* ut loquitur *Tertullianus*, quæ Apostolorum est, intelligi. Sane necesse esse, *Jerosolymis* non *Athenis* mores Ecclesiæ venire, etiam nulla adhibita Grammatica, communis hominum sensus pronunciasset.

Adversus Presbyteria.

Ecce quam egenæ in Scripturis scientiæ opinione inflati miselli homunciones, Scripturam adversus universæ Ecclesiæ usum ac morem sibi interpretandum suscipiunt. Equidem, cum statim ab initio Christianismi, Ecclesiam Jerosolymis quinque vel sex hominum millibus constitisse, in Actis Apostolorum legamus II. 41 — 47. IV. 4. V. 14. quam tamen cœtus quotidianos egisse legimus; nimis communis hominum sensus hostis sit, qui omnes uno cœtu censeri potuisse pertendat, quem non nisi totum simul ac semel Deum coluisse fas fuerit; quale jus esse cœtum suorum, isti pertendunt. Sed ego non solum ipsis, sed & adversariis ipsorum, Presbyteriorum auctoribus propono, quod in Scripturis Apostolorum observatu proclive est: cum provinciarum singularum multæ Ecclesiæ memorentur, nunquam mentionem fieri plurium Ecclesiarum unius ejusdemque Civitatis. Legis *Ecclesias Galatiæ, Asiæ, Syriæ,*

Ciliciæ,

Ciliciæ, *Macedoniæ*, *Achaiæ*, *Judææ*, *Samariæ*, *Hebræorum ex dispersione Act.* IX. 31. VIII. 5, 40. XV. 41. 1 ad *Cor.* XVI. 1. 2 ad *Cor.* VIII. 2. 1 ad *Theff.* II. 14. *Apocal.* I, 11. II. 7, 11, 17, 24. III. 6, 13, 22. Ecclesias Ephesi, Smyrnæ, & Civitatum reliquarum non legis. Et tamen Jerosolymis, fortasse non minor Christianorum fuerit numerus, quam per exiguam *Samariæ* provinciam: *Getthis* puta *Simonis Magi* patria, (nunc villa ait *Epiph. Hær.* XXI, tum Urbe,) & *Cæsareæ*, Provinciæ Metropoli. Quod si *Cætus* singulos *Ecclesias esse* jussissent Apostoli, sive absolutos, sive in Presbyteria cogendos, quomodo factum est, ut nulla extet, nisi unius Civitatis unius Ecclesiæ mentio in scriptis Apostolorum? Nimirum, cedendum est veritati, & agnoscendum, Titum, Presbyteros *per Civitates* ordinare jussum, quia *Paulus* & *Barnabas per Ecclesias* Presbyteros ordinaverant *Act.* XIV. 23. qui tamen postea, cum *per Civitates transirent*, *tradiderunt eis decreta ab Apostolis & Presbyteris Jerosolymis*,. *Act.* XVI. 4. Nimirum, quod singularum civitatum singulas instituerant Ecclesias. Neque repudianda est hæc observatio, propterea quod in *Africa*; quod exempli causa dictum sit; plusquam quadringentos Episcopos, per omnes ejus regionis Provincias, simul ad Concilia coijsse legamus, Et *Walafridus Strabo de Rebus Ecclesiasticis* cap. V. in hæc verba scribit; *Fertur in Orientis partibus*, inquit, *per singulas Urbes & Præfecturas singulas esse Episcoporum gubernationes*; Cum tamen Ecclesias *Germanorum*, à *Carolo M.* fundatas, grandi terrarum spacio à se invicem dissitas videamus. Imo in nostra *Anglia*, una *Lincolniensis* Ecclesia, primo sola, totum fere Merciorum regnum, quod hodierni regni magna pars fuit, mox cum *Lichfildensi*, videtur occupasse. Ego cum *Ninium Britannum*, (qui circa annum 858. vixit, & *Historiam Brittanicam* scripsisse fertur) produxissem, fundatas à *Patricio* CCCLXV. Ecclesias, ordinatos CCCLXV. Episcopos affirmantem, factam sibi rem statim putavit non ignobilis apud nos Presbyteriorum architectu:

Non posse *Hibernia* capi tot sedes Episcoporum : Episcopos esse *Ninio*, qui *Parœciarum* cœtus regerent Presbyteros, cœtus ipsos Ecclesias. Si Ninii verba consuluisset, qui Episcopos ordinatos fundatas Ecclesias, eodem numero CCCLXV, retulerat, ab *eodem Patricio Presbyteros ordinatos tria millia* accepisset. Verba *Ninii* in Originibus Usserianis ita leguntur *p.* 950. quæ nos eadem in Ms. *Cantabrigiensi* invenimus : *Ecclesias fundavit CCCLXV. Ordinavit Episcopos eodem numero CCCLXV.* (*quem* esse aliis CCCL. ibi reperies) *& eo amplius; in quibus Spiritus Dei erat. Presbyteros autem usque ad tria millia Ordinavit.* Itaque apud Ninium Ecclesiæ intelligi possunt, non quas solas vetustas novit, sedes Episcoporum, sed & quæ Ecclesiæ procedente tempore dictæ, primo erant *conventicula Christianorum* ; Episcopi Ninio Presbyteri nunquam fuerint, qui *Episcopos* à *Patricio* ordinatos *quot luces habet annus absolutos, Presbyteros ter mille*, scripsit. Potuit enim Episcopos aliis Ecclesiis Ordinare, quam eis quas instituisse ipsum scribit *Ninius.* Sed, quicquid sibi ille voluerit ; *Hibernia, Patricii* tempore, num ulla civilis vitæ ratione civitates a castellis, oppidis, vicis distinxerit, dubitandum est. Cellas *Monachorum* in Episcoporum sedes a *Patricio* institutas, res docet. Castella in *Africa* Ecclesias habuisse *Augustinus* testis est. Nec mirum, extare Canonem in codice Africano LX. in quo ponitur, Episcopum unum tantum Presbyterum habere. Nam quid hoc totius Ecclesiæ intersit, suo loco dicam. Interea loci, non est contemnendus universæ Ecclesiæ mos, (quem Canones quidam vetusti repræsentant, cum infrequentioribus locis Ordinari Episcopos vetant.) Ecclesias cum civitatibus converti, & per singulas civitates singulas institui Ecclesias ; etiamsi in Provincia Scythia, sub Romanorum Christianismo, unus fuerit Tomitanus Episcopus: Qua de re vide Cod. Justin. de Episcopis & Clericis, I. 36. item *Sozomenum* Eccl. Hist. VI. 21. VII. 19. Qui tamen in Arabia & Cypro etiam vicis suos esse Episcopos

ſcopos ſcribit. Neque hoc inſtitutum exemplo caret Synagogæ, unde in Eccleſiam tranſlatum eſt. Ab *Exodo* ſtatim, juris dicendi ſive munus, ſive jus, decadum, pentecontadum, hecatontadum, chiliadum ducibus ſub *Moyſe* mandatum eſt; Pro tempore quidem peregrinationis in deſerto. Nam cum promiſsæ terræ finibus appropinquarent, *Judices & Miniſtros conſtitues tibi in ſingulis civitatibus*, ait Lex *Deut.* XVI. 28. etſi per *diſperſiones*, hanc Legem non tenere ſcribat *Maimonides*, Tit. de Synedrio, I. 2. Nimirum jure merito; quod non eſsent in ſingulis diſperſionum civitatibus tam frequentes Synagogæ. Neque enim Judaiſmus inſtitutus eſt, ut Gentes amplecteretur; Chriſtianiſmus, qui per Gentes, ex Dei conſilio, propagandus erat; propterea inſtitutum eſt, (ſaltem ubi res erant ejuſmodi, ut obtinere poſset quod generaliter inſtituebatur) ut ſingularum civitatum ſingulæ eſsent Eccleſiæ; etſi ut ſunt res humanæ, hic minores vici, alibi Provinciarum tantum capita *civitatum* nomine cenſerentur.

Presbyterorum nomen ad Laicos non pertinere.

Nunc expugnandum eſt aliud pertinaciæ propugnaculum, quod ſibi utraque pars in verbis Apoſtoli, 1 ad *Tim.* V, 17. munitum à *S. Paulo* putant; *Qui recte præſunt Presbyteri duplici honore digni ſunt: præſertim qui in verbo & doctrina laborant.* Nam *honorem* hoc loco penſiones eas eſse, quibus vivebant Presbyteri, non alium teſtem do, quam initio capitis Apoſtolum, cum *viduas veri nominis honorari* jubet. Enimvero quod duplum eſse vult Presbyterorum honorem, haud ſcio quomodo rectius intelligi poſſit, quam ratione honoris vel viduarum, vel Diaconorum; (Vide quæ ex Conſtitutionibus Apoſtolorum ſtatim adducimus.) Ut duplum ipſis dari velit Apoſtolus, niſi negligenter officium faciant. Sane *ſtipendium* dici etiam *M. Tullius* vetat, quod honoris cauſa datur, in Epiſtolis ad Tironem ſi recte memini; cum Medicum *honore* affici jubens, præmium intelligit, ut *Eccleſiaſticus* XXVIII. 1. Poſſunt quando ipſis libuerit, pertinaciam deponere, qua

laicis

laicis cum Presbyteris communem, instituto Apostoli, Clavium potestatem pertendunt, qui ea meminerunt, quibus oblationes fidelium Deo consecratas, *dispensari à Timotheo*, ex mente Apostoli probavimus. Nam qui, sustentandæ Ecclesiæ, id est, tuendis Christianorum cœtibus, causa officiorum pietatis Christianæ institutis, meminerit à Deo institutum, ut plebis Christianæ oblationes Deo consecrarentur, is statim videbit, duo esse hominum genera in quos impendi possint; primum eorum, qui exercendis & ministrandis Ecclesiasticorum cœtuum officiis consecrantur, secundum pauperum, qui nisi à locupletioribus sustententur, vacare cultus divini officiis non possint. Nisi frustra sint quæ præmisimus, sacrilegium fuerit, in alios usus, Ecclesiæ facultates, id est, fidelium oblationes conferre. Quanto majus sacrilegium, munus ipsum in Laicos conferre, quam, quod sustinendi muneris intuitu institutum est? Et tamen horum Apostoli verborum sono abducti, ubicunque *Presbyterorum* mentio occurrit in Scripturis Apostolorum, ibi laicos se legere somniant, levandis regiminis onere, Verbi & Sacramentorum Ministris; hoc est, exercendæ Clavium potestati; institutos. Qui autem Presbyterorum consessus, sub Episcopis, Ecclesiarum regimini, officiorum Ecclesiasticorum ministerio institutos receperit, non poterit Chrysostomum repudiare; ita, eos qui eloquio & Scripturarum scientia valerent ab Episcopo ad docendum adhibitos, testantem, ut ad multos, nedum ad omnes, pertinere id muneris non posset. Audiamus eum in 1 ad *Cor.* I. 17. ubi majus esse εὐαγγελίζεσθαι astruit, quam baptizare; καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ ἀποσταλεὶς βαπτίζειν ἐβάπτιζεν; οὐ μαχόμενος τῷ ἀποστείλαντι, ἀλλ᾽ ἐκ περιουσίας τοῦτο ποιῶν. οὐ γὰρ εἶπεν ὅτι ἐκωλύθην, ἀλλ᾽ ὅτι οὐκ ἀπεστάλην ἐπὶ τούτῳ, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῷ ἀναγκαιοτάτῳ. τὸ μὲν εὐαγγελίζεσθαι ἑνός που καὶ δευτέρου, τὸ δὲ βαπτίζειν, παντὸς ἂν εἴη τοῦ τὴν ἱερωσύνην ἔχοντος. *Quare autem baptizabat, non missus ut baptizaret? Non quod mandanti repugnaret, sed quod ex abundanti*

dundanti hoc faceret. Nec enim probibitum se dicit, verum non ob hoc missum, sed quod magis esset necessarium. Prædicare enim unius est, vel alterius; baptizare, cujusvis Sacerdotio præditi. Quod cum astruxisset, sic pergit; Ὀυ τοίνυν ἐναντιούμενος τῷ πέμποντι ἐβάπτιζεν, ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐπὶ τῶν χηρῶν, εἰπόντων τῶν ἀποστόλων· οὐκ ἀρεστόν ἐστι καταλιπόντας ἡμᾶς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ διακονεῖν τραπέζαις· διηκονήσατο, οὐκ ἐναντιούμενος ἐκείνοις, ἀλλ᾽ ἐκ περιουσίας ποιῶν· οὕτω καὶ ἐνταῦθα· ἐπεὶ καὶ νῦν, τοῖς μὲν ἀφελεστέροις τῶν πρεσβυτέρων τοῦτο ἐγχειρίζομεν, τὸν δὲ διδασκαλικὸν λόγον τοῖς σοφωτέροις· ἐκεῖ γὰρ ἐστὶν ὁ πόνος καὶ ὁ ἱδρώς· διὸ καὶ αὐτός φησιν· οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ. *Non igitur mittenti repugnans baptizabat, sed ut de viduis, dicentibus Apostolis*; Non placet, relicto Dei Verbo ministrare Nos mensis; *ministrabat, ex abundanti, non quod ipsis adversaretur; sic & hic. Nam & nunc simplicioribus Presbyteris hoc mandamus, verbum autem doctrinæ doctioribus. Est enim laboris hoc, & sudoris. Unde & ipse*; Qui bene præsunt Presbyteri duplici honore digni habeantur, *inquit*; maxime qui in verbo & doctrina laborant. Rem ipsam acu tetigit, & Apostoli mentem: A qua neque aberrant Constitutiones Apost. II. 28. Ὅσον δὲ ἑκάστῃ τῶν πρεσβυτίδων δίδοται, διπλοῦν διδόσθω τοῖς διακόνοις εἰς γέρας Χριστοῦ· τοῖς δὲ πρεσβυτέροις, ὡς ἂν κάμνωσι περὶ τὸν τῆς διδασκαλίας λόγον, διπλῆ καὶ αὐτοῖς ἀφοριζέσθω ἡ μοῖρα, εἰς χάριν τῶν τοῦ κυρίου ἀποστόλων, ὧν καὶ τὸν τόπον φυλάσσουσιν, ὡς σύμβουλοι τοῦ ἐπισκόπου, καὶ τῆς ἐκκλησίας στέφανος. *Quantum autem singulis viduis datur, ejus duplum diaconis detur, in honorem Christi. Presbyteris autem perinde atque laborent in verbi doctrina, & ipsis duplex seponatur portio, in gratiam Apostolorum Christi, quorum etiam locum obtinent, tanquam consiliarii Episcopi, & Ecclesiæ corona.* De portionibus Agaparum sermo est; Ratio autem eadem quam adhibet Apostolus; ut ad difficillimam muneris sui partem capessendam excitarentur Presbyteri, quam non esse omnium, disputat S. Chrysostomus. Sane

Sane in Occidente, ita proprium fuisse Episcopi munus, docere, ut ipso præsente nemini usurparetur, nemo rectius ostenderit quam Augustinus; quem ad id muneris adhibitum narrat *Possidius*, cap. V. quod Ecclesia Hipponensis tum Græcum haberet Episcopum. Itaque ab *Hieronymo*, à Commentario *Ambrosiano*, ab erudito in rebus Ecclesiasticis auctore, qui ad *Rusticum Narbonensem Leonis Papæ* tempore scripsit, inter scripta *Hieronymi* putatus, hic mos reprehenditur. Hæc eo dicuntur, ut intelligatur, ab initio institutæ Ecclesiæ, cum Presbyterorum omnium, regendæ Ecclesiæ fuerit munus, docendi in Ecclesia munus omnium nec fuisse, nec esse potuisse; Utpote cum non reperirentur, simul liberalibus artibus, & naturæ dotibus, (a quibus pendet eloquii gratia) simul sinceritate Christianismi, (cujus in Ecclesia semper antiquior ratio esse debet, quam aliorum donorum) ita instructi, ut eis docendæ plebis munus credendum fuerit. De nostrorum temporum statu nondum loquor, cum divisis per *Paræciarum Ecclesias Christianorum* conventibus, ad eas etiam artes aditus est passim omnibus, ad quas si prudentia accederet, Christianorum Presbyterio digna, si modestia in dogmatizando, si unitàtis Ecclesiasticæ conservandæ, cum scientia religio, quare omnibus credi non debeat, causam non dico. Si sine his eloquium, & aptum eloquio ingenium docendæ plebis facultatem habeat, quantumvis Dei & Divini Verbi nomen præferat, non posse tetriorem Christianismi pestem existere, res ipsa; id est, omnium Ecclesiæ temporum experientia, ostendit. Sed de sensu Apostoli hic sermo est, quo tempore, capitales principum Ecclesiarum conventus, (quæ tum, ut dixi, non aliæ erant quam sedes Episcoporum) sub Episcopi & Presbyterorum consessu celebrabantur: Tum, Episcopi simul & Presbyterorum allocutionibus, solenniores quosdam conventus celebrari solitos, *Beza* in 1 ad *Cor.* XI. 8. *Baronius* Anno LVII. 160. & *Ferrarius de Ritu Concionum* II. 40. adductis Ecclesiasticorum Scriptorum

ptorum locis docuerunt. Mihi satis erit Constitutiones Apostolorum citasse, ubi sic scriptum legitur II.57. καὶ ἑξῆς παρακαλείτωσαν οἱ πρεσβύτεροι τὸν λαὸν, ὁ καθεὶς αὐτῶν ἀλλὰ μὴ ἅπαντες, καὶ ἔσχατος πάντων ὁ ἐπίσκοπος, ὃς ἔοικε κυβερνήτῃ. *Deinceps hortentur plebem Presbyteri, singulares quidam, non omnes; Ultimus autem omnium Episcopus, quasi qui Gubernatori respondeat.* Sed hoc in Oriente. Nam in Occidente adhuc ejus moris exemplum requiro; quem *Apostolicorum charismatum usui,* præceptis *Paulinis* 1 ad *Cor.* XIV. definito successisse, res ipsa docet. Interea loci, cum, passim propagato Christianismo, ovile gregis capax non esset; ut omnibus copia esset, Christianæ pietatis officiorum in Ecclesiæ conventibus celebrandorum, propagando Presbyterorum Ordine prospici potuit: & factos semel Christianos, officii sui, pro simplicitate Christianismi, non pro ambitione eloquentiæ moneri, res ipsa postulabat. Cæterum, in officiis potius Dei colendi, quam in ambitione doctrinæ humanæ (nam cum à Spiritus Sancti revelatione discessum est, omnis de fide sermo humanus est) conventuum sacrorum opus situm erat. Itaque cum *laborem in verbo & doctrina* Presbyterorum officio Apostolus attribuit; *laborem in verbo* eum intellige, qui in convertendis ad fidem non credentibus, tum in Catechumenis instituendis, ponebatur; *laborem* autem *in doctrina,* qui in cœtibus Christianorum docendis; propter easdem rationes, quibus *ministerium verbi* in prædicando Evangelio situm, *doctrinam* autem cœtuum sacrorum opus esse ostendi. Nec recuso, quo minus propagatio fidei ad Presbyteri officium pertineat; per eam, scilicet, cujus Presbyter est, Ecclesiam. Nam propterea *Philemonem Paulo* συνεργὸν dici puto ad *Phil.* 1. quem Presbyterum fuisse *Colossensium* Ecclesiæ, idoneis conjecturis mihi videor deprehendisse. Cæterum potuisse Presbyteri munus implevare eum, qui his non vacaret, quibus alios sui ordinis vacare compertum haberet, non solum propagandi, & do-

cendi, ſed & ſtabiliendi, & continendi in unitate, ſimul cum fidei ſinceritate, pietatiſque puritate, gregis Chriſti ratio, oſtendit. Cum autem, ex inſtituto Apoſtolorum, in Eccleſiæ conventibus expediebantur, quæ ad Eccleſiæ ſtatum pertinerent ; (quod ſemper eatenus faciendum dixi, quatenus unitatis Eccleſiaſticæ ratio,quæ etiam Apoſtolorum auctoritate antiquior haberi debet,vel patitur, vel poſtulat) manifeſtum eſt,decretis ab *Ordine*, & ſuffragatum fuiſſe à *Plebe*,& refragatum.Itaq; cum,multiplicatis poſtmodum cœtibus Eccleſiarum, & cauſis proinde Eccleſiaſticis, tractari omnes *ſub populi aſſiſtentis conſcientia* non poſſent,inſtitutum eſt,quibuſdam in partibus Eccleſiæ,ut *primores plebis* ejus nomine agerent, quæ ad plebem ex more pertinere viderentur. Hujus etiam moris, ex Eccleſiaſticis ſcriptoribus producta ſunt ſatis clara, ſatis frequentia, à viris doctis teſtimonia. Cujuſmodi inſtitutum, ſi per Eccleſias obtineret, nemo, quod ego ſciam, non *bonum factum* aſcriberet. Vide notas *Chriſtophori Juſtelli ad Canones Africanos*, VIII.XCI.C. Ubi tamen in ſcriptorum locis quos adducit, iidem *ſeniores plebis* in rebus ſeculi intelligendi ſunt, qui intererant Eccleſiaſticis rebus agendis Plebisjure, cum Plebi locus non erat.Quod qui ad diſcrimen inter Presbyteros ex Apoſtoli mente ſtatuendum trahunt,non vident ſe primo ſuam cauſam jugulare ; (quæ ſi jure Plebis in Eccleſiaſticis rebus nitatur, non poteſt niti jure percipiendi Oblationes Plebis,quod ad Presbyteros propter Impoſitionem manuum pertinet) Tum,nullum Eccleſiaſticæ memoriæ apicem producunt, quo aliud Plebis Eccleſiaſticæ jus oſtendi poſſit , quam quod à nobis agnitum eſt & definitum. Itaque qui hoc titulo nituntur, eos renunciare Apoſtoli præcepto oportet ; quo hactenus *Presbyteria*, admiſtis Laicis, à quibuſdam auctorata videmus. Ut autem de fidelibus *judices* ſedeant *Laici* ; (ſive utrum rectam fidem teneant necne, ſive, utrum in baptiſmo editam Chriſtianiſmi profeſſionem violaverint, necne) id eſt, ut Claves

Eccleſiæ

Ecclesiæ, quæ Eucharistiæ communionem vel concedunt vel negant, tractent Laici; id est, in Ecclesia, ante partes factas inauditum.

CAP. XIX.

Jus dandæ Confirmationis idoneum esse argumentum instituti ab Apostolis Episcopatus.

Quare Spiritus Dei à Confirmatione pendet.

HIc asserendum est, exortis per Ecclesias suas Episcoporum potestatis opus unum, in confirmandis baptizatis. Apostolicorum temporum charismata signa fuisse Dei in Ecclesia præsentis, satis clare docet *Paulus*, cum sic scribit 1 ad Cor.XII.7. *manifestatio Spiritus unicuique conceditur, ejus causa quod utile est.* Spectari nimirum à Deo vult insuper, id quod Ecclesiæ conducit, etiam in eorum donorum usu, quorum miraculo fidem Christianismo faciebat, seque præsentem asserebat, qui Evangelio promissa Ecclesiæ præstaret. Itaque idem XIV.23,24,25. *Si coacta in unum Ecclesia omnes linguis loquantur, ingrediantur autem idiotæ vel increduli, nonne insanire vos dicent? Quod si prophetent omnes, ingrediatur autem incredulus vel idiota, ab omnibus arguitur, ab omnibus examinatur: Itaque cordis ejus occulta manifesta fiunt, & sic in faciem cadens Deum venerabitur, Deum revera vobis præsentem adesse professus.* Ecce, charismata temporis Apostolici Deum præsentem Ecclesiæ adesse demonstrabant; Dei autem præsentia, Evangelici fœderis promissa rata suis esse, demonstrabat. Atqui Baptismo, (id est, Legi Christianismi) Spiritus Sancti dos Evangelii promisso debetur, hortante S. Petro Act. II.38. *Resipiscite & baptizamini unusquisque vestrum, in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum, & accipietis donum Spiritus Sancti.* Nimirum, qui aquas

primigenias, incubando, ad vitam producendam fovebat, *Gen.* I.2. qui in Dominum baptizatum specie columbæ descendit, *Mat.* III. 16. *Marci* I.10. *Lucæ* III. 22. *Spiritus Regis Messiæ* dictus, veteri *Hebræorum* Magistro, quem *Resh Lakish* appellant, apud *Solomonem Jarchium* in dictum locum; ejus dandi jus, cum, a cruce *evectus ad dextram Patris* Dominus, ex *promisso Patris*, accepisset, *Act.* III. 33. ex Lege tamen Baptismi, donum ejus dari ostendit. Quid igitur est, quod a *Philippo* rite baptizati Samaritæ, Spiritus tamen Sancti *participes* non fiunt, nisi *postquam descendentes Jerosolymis Apostoli Petrus & Joannes manus ipsis imposuissent*, *Act.* VIII. 12,15,16,17? Hic ego, illum qui verum assequi velit, universæ Ecclesiæ consensum, super lite, quæ de rebaptizandis quos Hæretici baptizaverant, veterem Ecclesiam diu multumque agitavit, intueri velim. Ratum enim baptismum inefficacem esse, si extra unitatem Ecclesiæ vel detur vel accipiatur, inter omnes tandem constitit. Itaque promisso Spiritus Sancti, violata unitas Ecclesiæ obicem ponit. Vide nunc, qua Lege dotem Spiritus Sancti accipere putabantur apud veterem Ecclesiam, qui a se obicem amolirentur. Cum enim unitati Ecclesiæ consensissent vel Schismatici, vel etiam Hæretici, quorum baptismus Ecclesiæ ratus esset; impositione manuum Episcopi, (id est, orante Episcopo ut Spiritum Sanctum acciperent; nam & *Petrus* & *Joannes* orarunt, ut Spiritum Sanctum acciperent qui baptizati fuerant Samaritæ) effectum sortiebatur Lex baptismi, ut donum Spiritus Sancti acciperent. Quid hæc sibi volunt? Nonne aperte clamant, præter Legem Fidei, (quæ singulos Christianos, prout singuli sunt Christiani, regno cœlorum ascribit) esse etiam Legem unitatis Ecclesiasticæ, quæ ipsis regno cœlorum ascribendis, prout membra sunt Ecclesiæ, & ad ejus communionem vel pertinent, vel pertinere debent, necessaria sit? Itaque cur eis, qui a regno cœlorum alieni non erant, quod non essent ab unitate Ecclesiæ alieni; cur tamen eis miraculo non daretur

tur *charisma*, quod Spiritum Sanctum baptizatis dari ostenderet, idonea, ut opinor, ratio est. Ab eis nimirum dari debuit, quorum erat, efficacem baptismum, tanquam scilicet in unitate Ecclesiæ & datum, & acceptum, Ecclesiæ testari. *Philippus* autem, etsi veritatem fidei idoneis rationibus asserebat; scilicet, non solum prædicando, sed etiam faciendis miraculis; tamen, cum ad hanc veritatem pertinere unitatem Ecclesiæ, quæ ab Apostolis eorumque communione pendebat, ipse etiam doceret; non prius efficacia Baptismi dono Spiritus Sancti asserenda fuit, quam illi ratum habuissent *Philippi* Baptismum, quibus auctoribus *Philippus* baptizaverat. Quorum igitur auctoritate rati baptismi certior fieri Ecclesia debuit, eorum miraculo etiam efficacis baptismi certior fieri debuit. Atqui Episcopus est, cujus auctoritate, salvam esse unitatem Ecclesiæ constat. Is est, qui pro suis reliquæ Ecclesiæ respondet. Ipse, si eos pro ovibus suis, pro clericis agnoscat, pro eisdem eos habet reliqua Ecclesia. Si eos repudiet, repudiat & reliqua; Nisi fortasse causa sit, quæ ad reliquam Ecclesiam ita pertineat, ut in integrum restitui, quem Episcopus repudiaverit, vel communis fidei, vel unitatis Ecclesiasticæ intersit. Itaque non est mirum, *Confirmationem* appellari baptismi impositionem manuum Episcopi. Nam etsi baptismus apud Deum efficax sit, propter accedentem, ad Fidei sinceritatem, inviolatam unitatem Ecclesiæ; apud Ecclesiam tamen, cum efficax eo habeatur, quod Episcopo ratus sit, ne apud Deum quidem efficax erit ei, qui, unde apud Ecclesiam rata haberi debeat, id insuper habet.

Novæ sententiæ refutatio.

Scio contradicere huic rationi novellam sententiam, quæ prænuntiante, *Nicodemo*, ut dictum est, salutis Legem Domino; *Amen, Amen, dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, non potest ingredi regnum Dei, Joh.* III.5. ex *Spiritu Confirmationem*, non secus atque ex aqua *Baptismum* intelligit. Itaque pariter ad Legem salutis, pariter à Domino institutam Confirmationem pertinere, ac Baptismum.

Hæc

Hæc enim eſt hujus ſententiæ vis ac ſequela. Atqui hæc una ratio adimit lectori moleſtiam, recognoſcendi rationes quæ adverſus hanc ſententiam faciunt, nimirum ſuo loco præmiſſas; quo, ad Legem ſalutis pertinere Baptiſmum, eiſdem rationibus, propter quas Fidem ad ſalutem pertinere certum eſſe debet, demonſtratum eſt. Nam ſi eiſdem rationibus aſſeri poſſit, Confirmationem ad ſalutis Legem pertinere, non eſt recuſandum, quo minus inſtituiſſe Confirmationem cenſendus ſit Dominus, eodem modo, eiſdem verbis, quomodo, quibuſque verbis inſtitutum ab eo Baptiſmum probavimus. Quod ſi legitimis rationibus probatum eſt, Legem ſalutis, non niſi à digrediente terris Domino, in Baptiſmo, eiſque quæ Baptiſmum vel ratum vel efficacem faciunt, inſtitutum; tum vero concedendum erit, quod ſatis probatum puto, Baptiſmum promiſsum habere Spiritus Sancti poſse, etiam ſine Confirmatione; quæ cur neceſsaria non ſit, cum neceſsarius ſit Baptiſmus, incidere juſtam cauſam poſse. Certe, cum pariter neceſſariam eſse ad ſalutem Confirmationem ac Baptiſmum, novum in Eccleſia Dei ac inauditum ſit; quid eſt, quo ſpectare hanc ſententiam dici poſſit, niſi ut pariter non neceſſarium eſse ad ſalutem Baptiſmum credatur, ac Confirmationem non eſse neceſsariam hactenus creditum ſit? Itaque, cum omni auctoritate Eccleſiaſtica ſuperior ratio huic ſententiæ repugnare jubeat, non ero ſollicitus de *S. Cypriani* verbis, quibus expreſſa videtur hæc ſententia; Epiſt. LXXII. *Tunc plene ſanctificari, & filii Dei eſſe poſſunt, ſi Sacramento utroque naſcantur, cum ſcriptum ſit; Niſi quis natus fuerit ex aqua & Spiritu, non poteſt introire in regnum Dei.* Reſpondet enim ſibi ipſe, alio loco; *Per Baptiſmum Spiritus Sanctus accipitur; & ſic a baptizatis, & Spiritum Sanctum conſecutis, ad bibendum calicem Domini pervenitur.* Nam cum Baptiſmati Spiritus S. donum aſcribatur, cui regenerationem etiam Domini verba, etiam ex hujus ſententiæ interpretatione, aſcribunt; ſequatur autem Baptiſmum invocatio

Spiritus

Spiritus Sancti cum manuum impositione, recte *Sacramento utroque nasci dicitur*, qui Lege Baptismi Spiritum accipit, etsi per Confirmationem; Illud necessitate Fœderis, hoc auctoritate, Fœderis propagandi causa instituta. Docet hoc S. *Augustinus* de Baptismo contra *Don.* III. 16. *Spiritus Sanctus, quod in sola Catholica, per manus impositionem dari dicitur; nimirum hoc intelligi majores nostri voluerunt, quod Apostolus ait; Quoniam charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. — Non autem habent Dei charitatem, qui Ecclesiæ non diligunt Unitatem. Ac per hoc recte intelligitur dici, non accipi nisi in Catholica Spiritus Sanctus.* Idem est quod docet & *S. Hieron. adversus Lucif. Quod si quæris, quare in Ecclesia baptizati, nisi per manus Episcopi non accipiant Spiritum Sanctum, quem nos asserimus in vero Baptismate tribui; disce hanc observationem ex ea auctoritate descendere, quod post Ascensum Domini Spiritus Sanctus ad Apostolos descendit. Et multis in locis idem factitatum reperimus, magis ad honorem Sacerdotij quam ad Legis necessitatem*; Qua, scilicet, constat salus fidelibus. *Honorem autem Sacerdotii* quid velit valere, post pauca subjicit; *Ecclesiæ salus a summi sacerdotis dignitate pendet; Cui si non exors ab omnibus detur potestas, tot in Ecclesiis existent schismata quot Sacerdotes. Ad honorem itaque Sacerdotii*, id est, *Hieronymo*, quod, ad Unitatem Ecclesiæ; Ad *Legis necessitatem*, id quod, ad obtinendam Lege fœderis salutem. Itaque conservandæ Unitatis causa; quam, omnium salutis eatenus interesse oportet, quatenus omnium interest Ecclesiæ ministerio salutem assequi; honorem habitum Sacerdotio, ut in Legem Ecclesiæ transiret, exemplo Apostolorum, Confirmatio. Scilicet, etsi Lege baptismi accipiatur Spiritus Sanctus, tamen, invocante Episcopo cum Impositione manuum, Spiritus donum, recte Confirmatione dari dicitur, quod irritum sit, nisi colatur Unitas Ecclesiæ, cui consulit Confirmatio. Alioqui quis *Hieronymo* respondeat, dicto loco sic disputanti; *Si ad Episcopi tantum imprecationem Spiritus Sanctus defluit, lugendi sunt, qui in viculis*

viculis, aut in castellis, aut in remotioribus locis, per Presbyteros aut Diaconos baptizati, ante dormierunt, quam ab Episcopis inviserentur. Sane *Conc. Eliber. ca. 77. Si quis Diaconus regens plebem, sine Episcopo vel Presbytero aliquos baptizaverit, Episcopus eos per benedictionem perficere debebit. Quod si ante de seculo recesserit, sub fide qua quis crediderit, poterit esse justus.* Cum igitur Lege Baptismi, sine Confirmatione, justitia & salus existat, cujus, sine Baptismo, neque Scriptura neque Ecclesia fidem facit; non est cedendum ei Dominicorum verborum interpretationi, quæ pariter Baptismo, pariter Confirmationi justitiam ac salutem ascribit.

Respondetur Objectioni, & concluditur.

Scio quid his obstare videri possit; Nimirum, non pertinuisse ad Confirmationem eam *manuum Impositionem,* per quam Ecclesiæ conciliabantur Hæretici, sed ad *Pœnitentiam.* Et sane *Innoc.* P. I. Epist. XX. *Arianos sub imagine Pœnitentiæ, ac Sancti Spiritus sanctificatione, per manuum impositionem suscipimus.* *Vigilius* autem P. Ep. II. 3. eis qui ab *Arianis* rebaptizati ad Ecclesiam redirent, eam manuum impositionem assignat, quæ Pœnitentiæ initiabat. Sic enim scribit; *Quorum tamen reconciliatio, non per illam Impositionem manus, quæ per invocationem Sancti Spiritus fit, operatur; sed per illam, qua Pœnitentiæ fructus acquiritur, & communionis restitutio perficitur.* Sed nimirum *Apostatas Vigilius* (Qui ad *Arianos* scilicet defecerant) non sine Pœnitentia recipi vult; quod in eadem causa S. etiam *Cyprianus Epist. ad Quintum,* statuerat. Nam alias, cum imponebatur manus Hæreticis ad Ecclesiâm venientibus, statim ad Communionem accedebant; ut ex *Gennadio* constat, *de dogmatibus Ecclesiasticis, cap.* LII. Itaque *Imaginem Pœnitentiæ* recte *Innocentio* concedimus. Quippe cum & qui baptizantur, profiteantur quidem *Pœnitentiam,* ex Institutis Ecclesiæ; (Unde dies Baptismo solennis *Vigilia* fuit *Paschatis,* post actam scilicet Quadragesimam) Sed tamen ad eum modum Pœnitentiæ non adigebantur, qui ab eis exigebatur, quos ab Ecclesia desciviſſe contigerat. Indulgebatur autem rede-

redeuntibus ad Ecclesiam Hæreticis Pœnitentia, ne reconciliationi eorum tanta difficultas obstaret. Ideo recte *Gennadius*; *Purgati fidei integritate, confirmentur manus Impositione. Si vero parvuli sunt, vel hebetes, qui doctrinam non capiant, respondeant pro illis qui eos offerunt, juxta morem baptizandi; Et sic manus impositione, & Chrismate communiti, Eucharistiæ mysteriis admittantur.* His si S. *Augustini* permulta dicta addamus; quibus, ratum ab initio Baptismum, efficacem etiam evadere, ad donum charitatis eis impetrandum, quibus, ad unitatem Ecclesiæ accedentibus, imponuntur manus ad Spiritum Sanctum invocandum; quid erit, cur non recte, morem Ecclesiæ in rationem nostram interpretari videamur? Cum enim efficaciæ Baptismi, idem quod charitatis dono, Spiritus Sancti proprio, obstet discidium; Recte, sublato discidii obice, accedere putabitur Spiritus Sanctus, cum proprio sibi charitatis dono; Sublatum autem discidium constabit, invocante in redeuntes Spiritum Sanctum Episcopo, cum manuum Impositione. Vide S. *Augustinum de Bapt. contra Donatistas*, III. 16, 18. V. 23. ubi sic scribit; *Manus autem Impositio si non adhiberetur ab Hæresi venienti, tanquam extra omnem culpam esse judicaretur. Propter charitatis autem copulationem, quod est maximum donum Spiritus Sancti, sine quo non valent ad salutem quæcunque alia sancta in homine fuerint, manus correctis Hæreticis imponitur.*

Argumentum à veteri Chrismatis usu.

Igitur nostræ rationi suffragatur vetustissimus Ecclesiæ mos, ab Ecclesia capitali dirigendi Chrismatis ad *Paræcias*, die cœnæ Dominicæ, ante legitimum baptismi diem; qui, satis diu est, ex quo Vigilia esse Paschatis cœperit. Cum enim aucta Plebe Christiana, non semper integrum esset Episcopo ad *Paræcias* excurrere, benedicendi causa baptizatis; in fide tamen Ecclesiæ, inque ejus unitate, baptismum & dari & accipi, salutis ejus intersit qui baptizatur; omnino par fuit, ejus argumentum & indicem extare; qui non alius, quam consensus Episcopi in Cleri-

corum suorum ministerium, esse potuit. Itaque nisi Ecclesiæ unitas inanis haberi debeat, procul abest, ut inanis fuerit instituti Chrismatis ceremonia. *Sylvestro* Papæ, nisi male memini, *Ecclesiasticorum officiorum scriptores, a temporibus Caroli Magni*, hujus instituti auctoritatem tribuunt. Equidem *Anastasius Sylvestrum* P. refert instituisse, ut consecratum ab Episcopo chrisma, *propter occasionem mortis* sic ministraretur à Presbytero baptizatis. Unde recte colligit *Rabanus de Instit. Cler.* I. 28. Chrismatis consecrationem, & confirmationem, per impositionem manuum reservatam Episcopo, *propter Hæreticam suasionem*; id est, causa retinendæ Unitatis. Et *Amalarius de Div. Off.* I. 27. propterea hoc constitutum à *Sylvestro* recte colligit; quod *non facile Neophytis occurrere potuerit Episcopus, vel ipsi ad eum venire*, ante *Sylvestrum*. Procedente Fide, necessarium esse visum est, reservari Episcopis consecrationem Chrismatis; (quam priorum temporum simplicitate, à Presbyteris usurpatam, *propter occasionem mortis*, per multas Ecclesias, *de septem Ordinibus Ecclesiæ* libellus quem dixi ostendit;) Nimirum, ut a necessitate ejus a matrice Ecclesia petendi immunes essent; in quo, recte ipsis, Ecclesiæ consensu refragatum, ratio posita ostendit. Iidem *Ecclesiasticorum Officiorum scriptores*, baptizatos per *Parœcias*, nihilominus, Paschali hebdomade, ad Episcopum & Ecclesiam principem adduci solitos ostendunt, eisdem in locis; ut ejus manibus, etiam Chrismate ab Episcopo benedicto uncti, tandem plenam baptismatis sui *confirmationem*, cujus quasi ἐπιτασμένον esset *Chrisma*, adipiscerentur. Hac admissa ratione, cur, cum baptizare possint etiam Presbyteri, solus tamen Episcopus *Confirmet*, inepte quæri constabit; quasi scilicet, qui salutem baptizando præstet, minus illud, quodcunque est, quod facit Episcopus cum confirmat, facere non possit; nec enim quicquam saluti, quam præstat baptismus, par esse posse. Nam, quo magis interesse potest salutis singulorum baptizari, eo ad plures, baptizandi munus pertinere

nere, necesse fuit. Itaque non solum Diaconis, sed etiam Laicis semper integrum fuit, in periculo mortis baptizare; ne, quod ad salutem maxime necessarium est, sine eo migretur e seculo. Quatenus autem violari unitas Ecclesiæ non potest, eatenus, cùm de efficacia rati baptismi dubitari non possit, de salute non confirmati dubitari non debet: Quatenus violari possit, eatenus, non violandi professio, quam benedictionis Episcopalis petitio continet, ad baptismi confirmandum effectum valere putanda est. Itaque S. *Hieronymus* superius adductis hæc subjicit, *Inde venit, ut sine Chrismate, & Episcopi missione, neque Presbyter neque Diaconus, jus habeat baptizandi; Quod frequenter, si tamen necessitas cogit, scimus licere etiam Laicis. Ut enim accipit quis, ita & dare potest.* Ex quibus constat, recte omnino, & Confirmationis, & Chrismatis originem ac rationem à nobis constitutam: Recte Ecclesiam, consecrandi ab Episcopo solo Chrismatis, usum ac jus retinuisse; Etsi, permultis in locis, simplicitate primorum Ecclesiæ temporum, à Presbyteris usurpatum fuerat. Qua in re, decretum *Sylvestri*, per Ecclesias, obtinuisse, repugnantibus licet illis, ex secutis Canonibus reperies. De jure autem baptizandi Episcopi proprio, *Tertullianus*, initio C. XVII. Libri *De Baptismo* testis est; *Dandi quidem jus habet summus sacerdos, qui est Episcopus; dehinc Presbyteri & Diaconi. Non tamen sine Episcopi auctoritate, propter Ecclesiæ honorem, quo salvo salva pax est. Alioquin etiam Laicis jus est; Quod enim ex æquo accipitur, ex æquo dari potest.* Scilicet, quod in necessitate, neglectæ auctoritatis species nulla est. Nec plura hic, ubi nemo contradicit.

CAP. XX.

Respondetur Objectionibus, quibus interpellari videtur Traditio, de successoribus Apostolorum Episcopis.

Fines juris Episcopalis.

HInc manifesti sunt fines juris Episcopalis per suam Ecclesiam, quos etiam S. *Pauli ad Timotheum & Titum* mandata, quos Angelorum, septem in *Apocalypsi* Ecclesiarum, & laudes & reprehensiones, quos, omnes *Ignatij* Epistolæ, quos omnes Ecclesiæ de eis Canones demonstrant; nequid scilicet sine ipsis per Ecclesias suas agatur. Sicut ex altera parte, nequid gravioris momenti, sine consilio Presbyterorum; quod Canone Apostolorum XXXIII. cautum est. Non est enim addendum; nequid gravioris momenti sine Episcopo; Propterea quod, quæ minoris momenti sunt, eo ipso, auctore Episcopo fieri censenda sunt, quod minora sint, quam ad quæ curam suam demittere possit: Itaque semel inferioribus mandata, sive more sive lege, quod Episcopus omnibus vacare non possit, non nisi auctore Episcopo fieri censenda sunt. Majoris autem momenti sunt, quæ ad unitatem Ecclesiæ, quam quæ ad salutem singulorum faciunt. Non quod saluti animæ Christianæ quicquam æquale sit, multo minus antehabendum; sed quod Ecclesiæ unitas ad omnium salutem facit. Unde *Dionysius Alexandrinus ad Novatianum* scribens, martyrium faciendum pro conservanda unitate, prius & antiquius quam pro non neganda fide, censebat. Tum præterea, quæ ad singulorum salutem faciunt, pauca sunt & facilia, & in quibus, quod perspecta sint omnia, auctoritas universitatis necessaria non sit: In eis autem quæ ad unitatem Ecclesiæ numeratur, quicquid difficile definitu emergit, quicquid Ecclesiæ auctoritatem propterea requirit, quod quæ revera

est

est ratio idonea, minus tamen apud omnes liquida sit, quam ut omnes ad consensum adigat. Itaque non video, quo pacto verior regundorum finium juris Episcopalis & Presbyterorum ratio reddi possit, quam ut eorum quæ ad exterius Ecclesiæ forum pertinent; (id est, quæ, nisi decreto quod omnes teneat, constitui non possint, quod sub conscientia Ecclesiæ agitata fuerint) ea sine Episcopo constitui non posse dicamus. Quæ autem intra forum conscientiæ manent, inter Deum & ovem de Christi grege, ad tuendam spem salutis baptismo conceptam agenda, de eis, non minus à Presbytero quam ab Episcopo constitui posse.

An idem Ordo Episcopi & Presbyterorum.

Sed inter eos, qui majores, Apostolorum instituto, Presbyteris Episcopos agnoscunt, num tamen, tanquam *Ordine* diversos, an vero tanquam ejusdem Ordinis *gradu* superiores, etiamnum in dubio est; Præsertim propter *Ambrosiani* Commentarii testimonium, cujus in IV. ad *Eph.* verba sunt; *Nam & Timotheum, Presbyterum a se creatum, Episcopum vocat; quia primum Presbyteri Episcopi appellabantur, ut recedente uno sequens ei succederet. Sed quia cœperunt sequentes Presbyteri indigni inveniri ad tenendos primatus, immutata est ratio prospiciente Concilio, ut non ordo sed meritum crearet Episcopum, multorum sacerdotum judicio constitutum; ne indignus temere usurparet, & esset multis scandalum.* Quibus adde quæ supra, in 1 ad *Tim.* III. *Diaconi Ordinationem subjicit. Quare? nisi quia Episcopi & Presbyteri una Ordinatio est?* Et quæ statim sequentia superius citavimus. Mihi videbatur legendum, priore loco; *prospiciente consilio*; neque enim innovatum Can. IV. *Niceno* dici potest, ut electione, non successione fierent Episcopi. Sed majores Episcopos Presbyteris, hic (ut alibi passim, cum succedere Apostolis Episcopos scribit) satis probat Commentarius iste; quod ita Presbyterorum Principem Episcopum facit, ut Presbyter non sit Episcopus, etsi Episcopus Presbyter sit. Quod autem unam esse ait Presbyteri & Episcopi *Ordinationem*, succedente primo Presbyterorum in locum defuncti, videtur

videtur eundem Ordinem probare. Præsertim si verum dixisse *Hieronymum* putemus; cujus verba sunt, *Epist. ad Evagr. Nam & Alexandriæ, a Marco Evangelista usque ad Heraclam & Dionysium Episcopos, Presbyteri semper unum ex se electum, in excelsiori gradu collocatum, Episcopum nominabant; quomodo si exercitus Imp. faciat; aut Diaconi eligant de se quem industrium noverint, & Archidiaconum vocent.* Neque enim consecrationem ut reticere sic negare censendus est, qui diversum *Alexandriæ* morem observat, ab eo qui alibi obtinebat. Neque est negandum, morem illum alicubi obtinuisse, ex quo, successisse defuncto Episcopo primum Presbyterorum, idoneum testem habemus; Cujus moris respectu, recte unam Episcopi & Presbyteri *Ordinationem* describit. Sed hæc difficultatem nullam creant majoritati Episcoporum; quæ si totius Ecclesiæ auctoritate, cujus testis sit Traditio, se tueatur, facile patietur, quarundam Ecclesiarum more, majoritatem hanc proximo Presbyterorum, vel electo in Episcopum accrescere, vel Consecratione. Certe majorem Episcopum testatur ipse *Hieronymus*, quem *excelsiori gradu collocatum* refert; sed ita ut Ordinis ejusdem ipse caput sit. Concedatur igitur Commentario *Ambrosiano*, proximum Presbyterum defuncto Episcopo, aliquando, alicubi successisse. Neque enim in omnibus Ecclesiis idem obtinuisse concedi potest, propter S. *Hieronymum*; qui *Alexandrinum*, electione, jam inde à S. *Marco* præpositum refert. Num eo sequius Episcopi jus, eo minor potestas, quod ex proximi loci Presbytero, more ac lege Ecclesiæ assumptus sit? Negat apud *Ammianum Valentin. Aug.* cum, retractantibus electionem suam militibus, ipsorum fuisse eligere; postquam elegissent, sibi parendum, non minus ex ratione, quam constanter affirmat. Fruantur itaque conjecturis suis, qui nobis tempus indicare se posse putant, quo, desita successione, cœptum electione ascire Episcopos ad Sedes, *Romanam, Antiochenam, Jerosolymitanam, Alexandrinam*, etiam invito S. *Hieronymo*, somniant.

Mihi

Mihi cum semel statutum sit, perinde esse, Apostolorum an Ecclesiæ totius consensu constitutum dicatur, cujus constituendi Ecclesiæ divinitus datum jus constet; gravissimum semper sacrilegium erit, (scilicet violatæ unitatis) Ecclesiæ jus Ecclesiastica auctoritate insuper habita usurpare; irritum negare, quod sic usurpato jure gestum est, mera superstitio non religio. Itaque proposita quæstio mihi semper visa est de Verbis contendere. Ecclesiæ totius corpus *Tertullianus*, & cum *Tertulliano* alii, in *Ordinem & Plebem* tribuunt. Ordinem autem in *Episcopo & Presbyteris* intelligunt; cui ministrent Diaconi, & inferioris ordinis Clerici. Nimirum exemplo Municipiorum Coloniarumque orbis *Romani*, quorum *Ordo* dicebatur, qui Magistratibus & Senatu constabat. Nam & *Origenes* contra *Celsum* VII. Ecclesiarum regimen *Græcarum* civitatum Rebuspublicis confert, ut dictum est. Hoc si spectetur, necesse est eundem ex Episcopo & Presbyteris *Ordinem* constare intelligi. Sed quid prohibet, ejusdem Ordinis caput Episcopum, eo jure esse, ut sine ejus consensu nihil fiat; ad Ecclesiæ quidem suæ statum pertinens? Quod si quis Episcopos Presbyteris conferat; ut his Diaconos, & Clericos inferiores; quis neget differre Episcoporum Ordinem ab Ordine Presbyterorum? Certe, coacto Concilio, in quo solis Episcopis locus est, mirum nisi Episcoporum *Ordo* recte dicatur, quo omnia constant Concilia. Et Commentarius *Ambrosianus*, cum loco primum citato, *in Episcopo omnes Ordines* esse pronunciat; non intelligit unum Ecclesiæ Ordinem Episcopo & Presbyteris constare. Igitur, si ad jus Episcopi nihil intersit, diverso à Presbyteris Ordine censeri, an eundem Ordinem Episcopo ac Presbyteris constare; liceat, diversum ejusdem Ordinis gradum a Presbyterio Episcoporum esse, contendere. His tamen positis quæ præmissa sunt, majoritatis Episcoporum, ex instituto Apostolorum, plenam fidem faciet Ecclesiæ Traditio & usus; quam nec S. *Hieronymi*, nec inclinantium

ad

ad ſententiam ejus Doctorum auctoritas interpellare poſſit.

Traditio de Ordine Epiſcoporum.

Nunc igitur propugnaculum, ſimul hujus cauſæ, ſimul totius fidei Legumque Eccleſiæ, Catholicæ Eccleſiæ conſenſum & traditionem in hac cauſa muniamus: neque patiamur, minutulis, occupatorum partium ſtudio animorum, non machinis ſubrui, ſed ſparſilibus vellicari. Nam ſi communis hominum ratio par eſſet præjudicio, quod partium ſtudium animis inſerit, ſatis fuiſſet *Euſebium* producere, Epiſcoporum *Romanorum*, *Jeroſolymitanorum*, *Alexandrinorum*, *Antiochenorum* ſucceſſiones ab Apoſtolis derivantem: Satis *Irenæum* & *Tertullianum*, fidei ſucceſſionem Eccleſiarum teſtimonio aſſerentes, in quibus, ipſæ adhuc Cathedræ viſebantur, quas cum tenuiſſent Apoſtoli, in eis, quam primum expedire viſum eſt, vicarios ſibi ſuis manibus Epiſcopos collocarunt; ut *Polycarpum Smyrnæ Joannes*. Satis *Auguſtinum* & *Optatum*, cum *Irenæo* & *Tertulliano*, *Romanorum* Epiſcoporum ſeriem ad ſua tempora producentes; quibus, ſuo cuique ſeculo, ut tum ſub *Damaſo*, univerſi orbis Eccleſiæ *formatarum commercio* communicabant. Nam ad quos ſcriberet *Damaſus de Negotiis Eccleſiaſticis*, (cujus ſcribendis Epiſtolis, ad Orientis & Occidentis Eccleſias, miniſtraſſe ſe ſcribit S. *Hieronymus*) ad quos igitur ſcriberet *Romanæ* Eccleſiæ Epiſcopus, quam ad earum Eccleſiarum Epiſcopos, quibus ſcribendum erat? Non quod ex perſona Eccleſiæ *Romanæ*, ad Eccleſiam, verbi gratia, *Corinthiacam* ſcribi non poſſet; quod, Epiſtola ad *Corinthios*, a *Clemente* factum videmus. Non quod ex perſona Epiſcopi *Romani* ad Eccleſiam; (id eſt, ad omnes Ordines Eccleſiæ *Corinthiacæ*) quod facit omnibus Epiſtolis ſuis *Ignatius*. Non quod ab Epiſcopo & Presbyteris ad Presbyteros alterius Eccleſiæ; quod facit *Polycarpus*, & ejus Presbyteri, Epiſtola ad *Philippenſes*. Nulla enim eſt ſcribendi forma, quam emergentis cauſæ forma poſtulare non poſſit. Sed quod, quibus literis *Damaſo* communicarent Orbis Ec-

cleſiæ,

clesiæ, & ipsis *Damasus*, eæ, perinde ac à *Damaso* Episcopis earum, sic ab eis *Damaso* inscribendæ erant. Nam majorum & minorum Ecclesiarum licet grande discrimen, unam tamen formam fuisse oportuit, per quam, in communis Christianismi negotiis, expediretur Ecclesiarum consensus. Sed quia, ut in Scripturis, sic in vetustissimis Ecclesiæ monumentis, minutias quasdam arripit sibi studium partium, quas universæ ab initio Ecclesiæ consensui opponat; age eas, quam paucissimis fieri potest, expediamus; ne totius Ecclesiæ Canonem, intercurrente specierum & causarum quarundam varietate sublatum putemus.

De Clementis, Polycarpi, Ignatii *Epistolis.*

Objicitur enim *Clementis* quam dixi ad *Corinthios* Epistola; in quorum Ecclesia factis partibus, & favente minori parte Plebe, pulsa fuerat ordine suo Presbyterorum major pars, ac, ut videtur, sanior; nulla interim facta Episcopi mentione. Equidem, pro religione quam veritati debeo, fateor me tantum huic rationi tribuisse, ut putarem, tum temporis, (sicut, cum ad eos *Paulus* scriberet, fuisse observat Commentarius *Ambrosianus*) nullum adhuc institutum *Corinthi* Episcopum fuisse. Neque enim quicquam Ordinis juri decedere, si viventibus vel Apostolis, vel Apostolorum Discipulis, nondum *Corinthi* obtineret. Verum admonitus à *Tertulliano*, in Ecclesiis Apostolicis extitisse *Cathedras*, quas, post Apostolos, semper tenuissent eorum successores; quæro nunc, quid dicturi sint qui hæc objiciunt, si de subrogando in demortui locum Episcopo ortam litem respondeam? Atqui hoc ipsum est quod ait *Clemens*; novisse per Spiritum Apostolos, quod post excessum suum ἔρις ἔσαι ὑπὲρ ὀνόματος ἐπισκοπῆς. Hoc autem quid est, nisi, *quis futurus sit Episcopus?* Nam quod scribit de Apostolis; κατὰ πόλεις οὖν καὶ χώρας κηρύσσοντες, κατέστησαν τὰς ἀπαρχὰς αὐτῶν ἐπισκόπους καὶ διακόνους τῶν μελλόντων πιστεύειν, δοκιμάσαντες τῷ πνεύματι. *Per civitates igitur & agros prædicantes, constituerunt primitias ipsorum, per Spiritum probatos, Episcopos & Diaconos eorum qui credituri*

erant; Nulla facta Presbyterorum mentione. Id ita accipitur, quasi propterea hi Presbyteri Episcoporum nomine veniant, apud *Clementem*, eadem qua apud S. *Paulum* ratione. Sed audiamus *Tertullianum de Præscript. cap.III.Quid ergo si Episcopus, si Diaconus, si Vidua, si Virgo, si Doctor, si etiam Martyr lapsus a regula fuerit*; Ubi honoratiores Ecclesiarum personas recensens, Presbyterorum non meminit nisi in Episcopo. Nam *Doctorem Tertullianus*; secundum ea quæ ex *Chrysostomo* dicta sunt; commune Episcopo & Doctioribus Presbyterorum vocabulum posuisse intelligendus est. Qui igitur neget, fuisse *Tertulliani* tempore Episcopis subditos Presbyteros, is neget *Corinthi* Episcopum fuisse, quo tempore *Clemens*, partes factas inter Presbyteros queritur, *de nomine Episcopatus*. Respondendum igitur est ex *Epiphanio*, Episcopi mentionem factam sine Presbyteris; Quia fuerint aliquando, alicubi sine Presbyteris, non sine Diaconis; Quod sine Diaconis non ministrarent, Presbyteros sibi ipsi creare possent, aucto Ministerio. Itaque Presbyterorum mentionem ab eo factam videri debere, qui Episcoporum meminerit; Quos ipsa causa, silentio præteritos videri non patitur, quæ ipsis inter se versabatur. Tum minus mirum esse, Episcopi solius mentionem fieri; Quo instituto instituti sint. Solent sibi placere, qui nascentem Episcoporum ambitionem in *Diotrephe* à *Joanne* III.9. notatam observant. Merito quidem, si *Diotrephem*, ad Ordinem Ecclesiæ tum inauditum, credibile esse posset aspirasse. Nunc cum, partibus adversus *Joannem* fovendis, atque ut palam est, discidio inter Christianos ex Judæis & ex Gentibus, viam sibi ad primum locum struxerit, Ordinem supponit Apostoli nota, artes, quibus ad ordinem enitebatur *Diotrephes*, inculpat. Quod *Polycarpus*, cum Presbyteris suis, *Philippensium* Presbyteris inscribit Epistolam, quam habemus venerandum antiquitatis Ecclesiasticæ monumentum; sive eadem causa fuerit, quam de *Clementis* Epistola diximus, sive quod alias existere potuisse

dictum

dictum est; Ecclesiæ statum hujusmodi objectiunculis labefactare satis sani hominis non fuerit. Neque enim novum est, aut omnino infrequens, apud Sanctum *Basilium*, inscriptas Ecclesiarum *Presbyteris*, *Clericis*, τοῖς πολιτευομένοις reperire; tum, corporibus ipsis, id est, omnibus Ordinibus Ecclesiarum; Quamvis frequentiores Episcoporum inter se literæ legantur. Nam de *Ignatii* Epistolis, quod eorum statui controversia movetur, quasi genuinæ non sint; interpolatas quidem fuisse temporis injuria, jam olim idonea suspicandi causa fuerat. Itaque *Jacobus Usserius Armachanus*, vir, non magis aliis scriptis suis, quam hoc literaturæ experimento nosci dignus, nactus vetustæ & semibarbaræ earum versionis bina in nostra *Anglia* exemplaria, cum deprehendisset multa eis deesse, quæ *Græca* editio exhibebat, adeo non dubitavit veri exemplaris versionem esse, ut imprimendam curaverit, *Græcis*, quæ non exhibebant exemplaria sua *Latina*, diverso charactere exclusis; Prædicto tamen, duo in *Italia* haberi exemplaria, alterum Bibliothecæ *Ignatii* Patriarchæ *Antiocheni*, ante aliquot sexaginta tum annos *Romæ* mortui; alterum Bibliothecæ *Florentinæ*. In hoc postmodum cum incidisset vir præstantissimus *Isaacus Vossius*, descriptum publico dedit, versioni *Usserianæ* ex adverso respondens. Hic *Blondellus*, vir multæ & lectionis & memoriæ, cum Apologiam pro sententia *Hieronymi* scripsisset; quæ si ederetur, inter motus rerum nostrarum, posset multam gratiam à turbarum auctoribus inire; cumque sui exemplaris ei, nondum editi, copiam fecisset *Vossius*; vidit sibi tacendum, nisi exemplaris fidem elevaret. Præmisit itaque Præfationem, qua agnovit idem exemplar esse, quod *Eusebius*, *Hieronymus*, *Athanasius*, *Theodoretus*, alii *Ignatii* genuinum agnoverant: Verum ita, ut suppositum, centum aliquot post *Ignatium* annis, & ante ipsos totidem, provecto in sublimiorem Ordinem Episcopatu, contenderet. Itaque ne silentium imponeretur Apologiæ *Hieronymianæ*, non est credendum, eum

qui *Ignatio* centum aliquot annis posterior fuerat, iter *Antiochia Romam* tam recte tenuisse, quam ejus auctorem. Non est credendum, vocabula *Romano-græca* ab *Ignatio* usurpatum iri, quæ à Novi Testamenti scriptoribus, antiquioribus *Ignatio*, pariter autem cum *Ignatio* idioticis, usurpantur. Non est credendum, *Magnesiani* Episcopi Ordinationem νεωτερικὴν τάξιν *Ignatio* dici, quasi *hominis junioris*; quamvis S. *Paulus* νεωτερικὰς ἐπιθυμίας *juniorum cupiditates* appellet, quas à *Timotheo* vitari jubet. Non est credendum, λόγον ἀπὸ σιγῆς μὴ προελθόντα ante *Valentini* ætatem memorari; quamvis *Tertulliano*, semina *Gnosticarum* Hæresium sub Apostolis extitisse, ex Apostolis demonstrante, *de Præscript. cap.* XVIII. Quin, quod majoris est fiduciæ, damnantur sublimitatis Apostolicæ cogitata, idiotica simplicitate elata, quasi minime Christiana, nedum *Ignatiana*. Et bestias adulari ut in se incurrant, quibus expositum se martyrii zelo gaudebat *Ignatius*, mortem vitæ tædio ac desperatione provocantis videtur. Sed qui suppositos Canones *Sardicenses* credere potest, (quod eadem fiducia affirmatur) is, suppositas Epistolas *Ignatianas*, eidem affirmandi fiduciæ credat. Cur Episcopatus auctoritatem tanto præconio extollat *Ignatius*, non mirabitur; qui salutem Fidei, quam frequentes tum Hæreses aggrediebantur, in Unitate Ecclesiæ sitam credat. Sed & *Blondello* respondisse præter alios *Vossium* novimus, etsi responsum non ediderit; & secutori *Blondelli* suo tempore responsum iri non dubitamus.

De Fide Eutychii.

Sed objicitur *Eutychius*, & auctore *Eutychio* editæ *Origines* Ecclesiæ *Alexandrinæ*, quibus à XII. Presbyteris ejus Ecclesiæ, non solum eligi solitum ab initio Episcopum, sed etiam impositis manibus consecrari, historiæ fide refertur. Sunt quidem, qui ad prævias Ordinationi Benedictiones hoc totum trahunt; quibus, vel electum a Clero, vel suffragio Plebis comprobatum prosequi solitos, etiam extensis in eum manibus, omnes Ecclesiæ Ordines, ex

Ale-

Alexandrinæ Ecclesiæ Constitutionibus, & Vitis Patriarcharum a *Severo* quodam *Alexandrino Arabice* scriptis, videntur probare. Vide *Abrahami Ecchellensis* prolixum adversus *Origines Eutychianas* Commentarium. Sed quid proficiunt? Nam qui negat, alios per *Ægyptum* ab Apostolorum tempore ad *Demetrium* fuisse Episcopos, præter *Alexandrinum*, eum, medio tempore, a solis Presbyteris ordinatum *Alexandriæ* Episcopum intelligere oportet. Negatur quidem, hæc sonare *Eutychii Arabica*; Tantum hoc velle; in ea *Ægypti provincia, cujus caput Alexandria* fuit, (quæ proprio, ut opinor, nomine *Ægyptus* est) primum *Demetrium* Episcopos ab *Alexandrino* alios constituisse. Atqui Provinciarum, in quas sub *Romanis* divisa *Ægyptus* fuerat, quis credat *Eutychium*, temporibus *Saracenicis* rationem habuisse? Itaque videtur totam *Ægyptum Ægypti Provinciam* appellare; Nec translatori *Arabismi* peritiam, sed *Eutychio* ipsi historiæ fidem deesse: *Eusebius Hist. Eccl. VI.* 1. τὴν δὲ αὐτόθι παροικιῶν τῶν ἐπισκοπὴν νεωστὶ τότε μετὰ Ἰουλιανὸν Δημήτριος ὑπειλήφει. *Episcopatum autem Paræciarum Ægypti nuper tum post Julianum Demetrius susceperat. Paræciæ* apud *Eusebium Diœceses* sunt, quas nunc dicimus. Ergo ante *Demetrium*, sub *Juliano* Episcopi. *Valentinum Tertullianus*, quod Episcopatu excidisset, Hæresim suam condidisse refert, *adv. Valent. cap. IV.* Atqui *Valentinum* domo *Pherbonitem*, etsi fide dubia, fuisse refert *Epiphanius*. Hujus loci veterum quenquam meminisse, nondum reperio. Sed cum *Maritimum* vocet, omnino ad *Ægypti* Provinciam pertinuerit. Quamvis autem *Valentinum Alexandriæ Gentilium* literas didicisse refert *Tertullianus*; Procul tamen abest ut credamus, vel *Alexandriæ* civis qui non fuerit, eum ambivisse Episcopatum *Alexandriæ*, vel *Tertullianum Alexandrian* taciturum fuisse, si tam illustri petitione excidisset. Non igitur exciderat Episcopatu *Alexandrino*. Epistola *Adriani ad Saturninum apud Vopiscum*; *Illi qui Sarapin colunt Christiani sunt. Et devoti sunt Sarapi, qui se Episcopos Christianorum*

stianorum dicunt. Nemo illic Archisynagogus Judæorum, nemo Samarites, nemo Christianorum Presbyter non Mathematicus, non Aruspex, non Aliptes. Mittamus reliqua, quæ hujus loci disputatio non postulat. Mittamus Ethnicorum calumnias in Episcopos & Presbyteros Christianorum; Quos non minus Idololatriæ, quam *Ægyptiacis* artibus alienos fuisse, victoria Fidei demonstrat. Diversos tum Ordines fuisse docet, quod in utrumque non eadem est calumnia. Ecce sub *Adriano*, per *Ægyptum* distincti ab Episcopis Presbyteri. Sed mirum est asseri posse *Eutychij* testimonium ab eis, qui cum *Hieronymo*, factum a Presbyteris *Alexandriæ* Episcopum, sine Consecratione; qui cum Commentario *Ambrosiano*, successisse semper defuncto, nulla nova Ordinatione, Presbyterum proximum, volunt. Itaque cum neque illis conciliari possit *Eutychius*, abroganda illi prorsus est fides earum rerum, in quibus omnibus contradicit. Cæterum, etsi non satis conveniat Commentario *Ambrosiano*, cum eis quæ de *Alexandrinæ* Ecclesiæ more refert *Hieronymus*; (Neque enim idem est electione Presbyterorum fieri Episcopum, & primatus sui jure succedere) Facile tamen credi potest, ut res humanæ sunt, omnimodæ varietati obnoxiæ; apud nonnullas Ecclesias successisse primatus jure proximum Presbyterorum, etsi *Alexandriæ* eligeretur qui succederet. Neque enim Unitati officiebat tanta moris Ecclesiastici diversitas, simplicioribus Fidei temporibus. Consensisse autem in eum, quem eligebant Presbyteri, suffragantes Episcopos, ut non refert S. *Hieronymus*, ita non negat. Cum igitur multi posterioris ætatis scriptores, ab initio factos per *Ægyptum & Pentapolim* Episcopos scribant, (qua de re vide quæ ad *Origines Eutychianas Seldenus*) recte eorum auctoritatem, argumentis ex idoneis auctoribus munitam, *Eutychio* antehabemus. Cæterum cum ad rationem regiminis multum pertineat, quod à suffraganeis Episcopis consecratur, qui ipsis præfuturus est; non videtur credendum, sine eorum consensu, jus ipsi suum

constare

constare potuisse, etiamsi Consecrationis solemnitas non usurparetur.

Non pertinet ad hanc disputationem exemplum *Pauli & Barnabæ*, quos ad prædicandam Fidem, auctore Spiritu Sancto missos legimus, *Act.* XIII.1,2,3. Manus imponentibus *Prophetis & Doctoribus* Ecclesiæ Antiochenæ. Sane *Doctores*, Episcopos hoc loco intelligere possumus, ut apud S. *Paulum*. Nam propterea S. *Paulus ad Eph.* IV.12. *Pastores & Doctores* Apostolis Prophetis & Evangelistis subjungit, in eodem ordine, ut *Doctores*, quos solos memoraverat 1 *ad Cor.* XII.28. post *Evangelistas*, eosdem se intelligere ac *Pastores* significet. Pastores autem Episcopos tota Ecclesia agnoscit. Sed neque ab Episcopis ad Apostolatum ordinari potuerunt; Adeo huc pertinere non potest hoc factum, ubi, quatenus Presbyterorum jus pertineat, quæritur. Nam Apostolatum suum S. *Paulus*; quem, non nisi per gradus quosdam agnitum fuisse, ex iis quæ ad *Galatas* scribit ipse deprehendimus; soli Deo acceptum fert, *ad Gal.* I.1. Quod si dicamus, ad prædicandum Evangelium, & ad fundandas Ecclesias, fuisse ipsos ab *Antiochenis* ea auctoritate auctoratos, quam ipsi ab Apostolis haberent; missos eos auctorttate Ecclesiæ, qualis tum fuit *Antiochenæ* dicemus, sed jubente, extra Ordinem, Spiritu Sancto; Absq; quo fuisset, manifestum est ipsos missum non iri? Certe qui hoc dicat, ei semper salvum erit Apostoli pronunciatum, *ad Heb.* VII.6,7. *Citra contradictionem, majorem censendum qui benedicat, minorem cui benedicatur.* Non quod non sit minorum *bene precari majoribus*; Quod legimus *Ruthæ* II.4. *Veniens Bethlemo Booz messoribus dixit; Dominus vobiscum: Et responderunt, Benedicat tibi Dominus.* Sed cum benedicunt Majores Ecclesiæ, qualis tunc fuit *Antiochenæ Paulo & Barnabæ*, non tantum ipsis bene precantur, sed à se mitti ostendunt; Quamvis jubente, extra Ordinem, Spiritu Sancto. Ergo, tanquam auctoritate sua missis, cujus tamen exercendæ auctor ipsis est Spiritus San-

De missione Pauli & Barnabæ.

Sanctus, impositis manibus Benedici. Auctorari autem Episcopum à Presbyteris Alexandrinis, ad præsidendum Episcopis in Concilio, *Eutychio* non credimus; ne Ecclesiam Alexandrinam, id est, Presbyteros ejus, dare id dicamus quod habere non possirit; Concilio scilicet præsidere.

De Canone Ancyrano *&* *Chorepiscopis.*

Canon *Ancyranus* XIV. duo habet; sic enim sonat; χωρεπισκόποις μὴ ἐξεῖναι, πρεσβυτέρους ἢ διακόνους χειροτονεῖν· ἀλλὰ μηδὲ πρεσβυτέροις πόλεως· χωρὶς τοῦ ἐπιτραπῆναι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου μετὰ γραμμάτων ἐν ἑκάστῃ παροικίᾳ. Sic legit & codex *Dionysii Exigui.* At versio *Isidori Mercatoris*, quam sequitur & *Hervetus*, ex suo ut videtur exemplari; *Vicariis Episcoporum, quos Chorepiscopos vocant Græci, non licere Presbyteros vel Diaconos ordinare; sed nec Presbyteris Civitatis, sine Episcopi præcepto, amplius aliquid imperare, vel sine auctoritate literarum ejus in unaquaque Parochia aliquid agere.* Tum Breviatio *Fulgentii Ferrandi* tit. XCII. *Ut Presbyteri Civitatis, sine jussu Episcopi nihil jubeant, nec in unaquaque parœcia aliquid agant, Concil. Sardic. Tit.* XIII. quod est vitiosum; Legendum enim *Concil. Anquirit.* ut ostendit Tit. LXXIX. qui prius Canonis membrum exhibet. Item Epitoma *Hadriani* I. in farragine Conciliorum; *Ut Chorepiscopi Presbyterum vel Diaconum non ordinent: Nec Presbyter aliquid agat in Parochia, sine præcepto Episcopi.* Denique, versio quæ apud *Justellum Græco* respondet; *Sed nec Presbyteris Civitatis, sine literis Episcopi, in aliena Parœcia aliquid agere.* Male quidem ἑτέρᾳ legit, pro ἑκάστῃ, quod reliquorum consensus ostendit. Tum, addendum esse τι πράττειν. Unde enim hoc habeant reliqui? Et manifesto absurdum, majus esse, Presbyteros Urbicos, quam Chorepiscopos, ordinandis Presbyteris Diaconisque prohiberi; Quod illa innuunt ἀλλὰ μὴν μηδὲ. Tum extat in Oxoniensi Bibliotheca Arabica paraphrasis, cujus mihi Latinam versionem olim legisse contigit. Hanc autem additionem agnoscit. Omnino autem utrique membro respondet id quod scriptum est, ἐν

ἑκάστῃ

ἐκάςῃ παροικίᾳ. Nam in codice Latino *Dionysii*, hujus Canonis titulus est; *Quod non oporteat Chorepiscopos ordinare Clericum, nisi in agris & viculis*; Nimirum, quorum est Chorepiscopus. Nam & ad Urbicos Presbyteros pertinere eum, testis sit *Breviatio Fulgentii Ferrandi* quam posuimus. Hæc observata excludunt eorum audaciam, qui novo commento, nihil inhiberi hoc Canone Chorepiscum volunt, quam, quod justi nominis Episcopis, Canonibus Ecclesiæ inhibetur; Nimirum, ne in *aliena Diœcesi* Ordinationes faciant, sine indultu Episcopi. Episcopum enim suum intelligi docet *Canon Antioch.* X. μήτε ἢ πρεσβύτερον μήτε διάκονον χειροτονεῖν τολμᾶν, δίχα τοῦ ἐν τῇ πόλει ἐπισκόπου, ᾗ ὑπόκειται αὐτὸς καὶ ἡ χώρα. *Sed neque Presbyterum neque Diaconum ordinare audeat, seorsim ab Episcopo Civitatis, cui subest & ipse, & rus cui præest.* Quæ cum vera sint, quod initio Canonis positum est, εἰ καὶ χειροθεσίαν εἶεν ἐπισκόπων εἰληφότες, *etiamsi Episcopalem Ordinationem acceperint*; secundum Canonem VIII. *Nicenum* intelligendum est; quo cavetur *Novatianorum* Episcopis ad Ecclesiam reversis, ut possint esse Chorepiscopi. Itaque quorum hujusmodi causa esset, eos tamen vetat Canon, Presbyteros vel Diaconos facere. Nam quod ait δίχα τοῦ ἐπισκόπου, ex mente *Balsamonis* intelligendum est, nisi manus imponente Episcopo; ut, etiam mandante Episcopo factum a Chorepiscopo, irritum sit. Concilium *Reiense* Provinciæ *Viennensis* primum habet apud *Latinos* Chorepiscoporum mentionem. Ejus Canon primus, vitio facto Episcopo, & abdicato, Chorepiscopum esse posse indulget, exemplo *Niceni*; Strictiores tamen Leges Chorepiscopo facto ponit. *Leo* P.I. Epist. LXXXVIII. inhibet omnia Chorepiscopis, quæ videntur alicubi usurpasse, cum hoc ellogio; *Qui juxta Canones Neocæsarienses, sive secundum aliorum decreta PP. iidem sunt qui & Presbyteri.* Quos scilicet Canon XIV. *Neocæsariensis* formam habere LXX. Discipulorum pronunciat. LXX. autem Discipulos S. *Hieronymus Epist. ad Fabiolam de*

LII. mansionibus, *secundi Ordinis Præceptores* interpretatur. Magna contentio vertebatur sub *Caroli M.* posteris, de Chorepiscopis; Quo tempore Episcopos, desertis Ecclesiis suis aulæ vacare, mos obtinuerat. Hinc enim sumpta occasione, Principes ac Proceres, Ecclesiarum Patroni, demortuis Episcopis subrogari successores non passi, reditibus Ecclesiarum in suum usum conversis, à Chorepiscopis officium Episcopale ministrari curabant. Idem esse tempus, quo, inscriptæ primis Urbis Episcopis, suppositæ sunt, quæ leguntur decretales Epistolæ, deprehendit *Blondellus* in *Isidoro* suo. Certe quæ *Damaso* tribuitur, de Chorepiscopis, nutricibus eos confert, quibus Matres parvulos liberos amandant, cum libido est ad nuptiarum opus redeundi. De his igitur consulti *Zacharias P.* & *Leo* III. secundum hos Canones pronunciarunt; *Nicholaus* I. postmodum, pro eorum Ordinationibus, ex eodem Canone Neocæsariensi; cum LXX. Discipulos, scilicet, Episcopos fuisse non dubitet. Sed etsi LXX Discipuli, Apostolis scilicet proximi, majores videri possint vulgaribus Episcopis; tamen, cum, eorum ordinem nullum extare post Domini Ascensionem, dictum sit, nisi quem Ecclesiæ cujusque corpus exhibet, necessario Presbyteris aggregandi sunt. Id tantum videtur concedendum, Presbyteros fuisse, cum ea dignatione, quam mandata eis muneris Episcopalis pars aliqua conciliabat. Nam quod de *Claudiano Mamerto Sidonius*; *Antistes fuit Ordine in secundo*; erudite videntur viri docti intellexisse, Chorepiscopum fratris fuisse; quod ut dignationem *Claudiano* conciliabat, ita Ordini secundo eum non eximebat. Hujus definitionis nostræ ratio cum eis nitatur, quæ *Petrus de Marca in* 2de *Concord.* XII. 7. disputavit, æquum est hoc ipsi acceptum ferendum profiteri Quod autem hinc quæri possit, qua ratione, ratum apud Deum & efficax ministerium credi possit, quod ab irrita Legibus Ecclesiæ Ordinatione proficiscebatur; Id, etsi necesse non erat hoc loco dici; tamen ratione semel reddita, cur,

tur, penes Deum efficacem fuisse Baptismum credendum sit, quem, ad morem universæ Ecclesiæ, à mille ducentis annis receptum, irritum fuisse constare possit, videtur jactum nobis fundamentum, unde, vel hoc loco, satisfieri tantæ difficultati possit.

Quid Ordinationem ratam faciat; Tum Ratio Characteris.

In Ordinatione enim; cum duo esse ex dictis constet, auctoritatem ac jus Ecclesiæ, in Ordinante, primum; Tum, consecrationis solennitatem, quæ ministerio Ordinis traditi auctorem Ecclesiam palam inscribit; Tanto majoris est momenti Ecclesiæ auctoritas, quam consecrandi ritus, ut in irritum cadat rite ac more Ecclesiæ peracta consecratio, ad quam usurpata sit auctoritas Ecclesiæ. Nam etsi in perpetuum Deo sacrum sit, quod semel Deo rite sacratum fuerit; non tamen Deo rite sacratum videri debet, quod non sit jure Ecclesiæ Deo consecratum, etsi servato ritu Ecclesiæ. Scio aliter decretum esse de Baptismo *Hæreticorum*, totius Ecclesiæ consensu; Nimirum, invocationem SSæ Trinitatis ad eum Deo per Baptismum consecrandum valere, cui, non auctore Ecclesia; ab *Hæreticis* scilicet, vel Schismaticis, adhibita fuerit. Sed hoc ad Ordinationem trahendum non est; Sicut, ad Confirmationem trahi non posse, ostendunt quæ dicta sunt. Neque enim dubium est, Confirmatos ab Hæreticis, quos per Confirtionem Ecclesiæ reconciliatos probatum est; Neque notaret *Novatianos Theodoretus Hæret. Fab.* III. quod Chrisma non adhiberent, si aliæ Hæreses id ipsum fecisent. Verum non est necesse, ratam Hæreticorum Confirmationem concedere, quorum ratus sit Baptismus; Multo minus Ordinationem. Nam Hæreticorum Schismaticorumque Ordinationes irritas apud Ecclesiam fuisse, tot extant exempla, ut, pacis causa ratas fuisse, cum irritæ non fuerint, manifesta res sit. Quod in Confirmatione multo manifestius est; quia Confirmatione fiebat reconciliatio ab Hæresi aut Schismate redeuntium ad Ecclesiam: Et quod, sine Chrismate baptizatos ineptos fuisse qui ordinarentur, *Cornelius*

lius apud *Eusebium Novatiano* objiciebat. Sed, irritam esse consecrationem, sine auctoritate Ecclesiæ factam, docet præclare S. *Athanasius*, in causa fracti calicis sacri, à Presbytero suo *Macario*, *Apologia secunda*. Nam cum abunde haberet, cur factam rem negaret, excipit tamen initio, vacaturum sacrilegii crimine, si factum fuisset. Sic igitur *Athanasius*; Ποτήρια γὰρ εἶναι πολλὰ κατὰ τὰς οἰκίας, καὶ ἐν ἀγορᾷ μέσῃ δῆλον, καὶ τούτων οὐδὲν ὁ θραύων ἀσεβεῖ· τὸ δὲ μυστικὸν ποτήριον ὅ τι ἂν θραύσαι ἀεὶ ἑκών τις, ἀσεβῆ ποιεῖ τὸν ἐπιχειρηκότα, παρὰ μόνοις τοῖς νομίμοις προεστῶσιν εὑρίσκεται. οὗτος ὁ τρόπος τοῦ ποτηρίου μόνος, ἄλλος οὐδείς· τοῦτο ὑμεῖς νομίμως προπίνετε τοῖς λαοῖς, τοῦτο ὑμεῖς ἀπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κανόνος παρελάβετε, τοῦτο μόνον ἐστὶ τῶν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας προεστώτων· μόνων γὰρ ὑμῶν ἐστι τὸ προπίνειν τὸ αἷμα τοῦ χριστοῦ, τῶν δὲ ἄλλων οὐδενός· ἀλλ' ὥσπερ τὸ μυστικὸν ὁ θλάσας ἀσεβὴς, τοσοῦτον ἀσεβέστερος ὁ ἐνυβρίζων τὸ αἷμα τοῦ χριστοῦ. *Pocula multa passim in ædibus, atque adeo in medio foro haberi dubium non est, quorum aliquem, non impius sit qui frangat. Mysticum autem, quod impium eum faciat, qui ultro frangat, apud solos legitimos præsides invenitur. Hic unus est sacri calicis modus, nec præter eum alius : hunc vos legitime propinatis plebi, hunc ab Ecclesiæ Canone accepistis, hic solorum est Ecclesiæ Catholicæ Præsidum; Vestrum enim tantum est, sanguinem Christi propinare, præterea neminis. Sed quanto impius qui sacrum frangit, tanto magis, qui sanguinem Christi contumelia afficit*; Eucharistiam, scilicet, in Schismate celebrans. Adde *Athanasio* S. *Basilium* ad *Amphil. Can.* I. διὸ ὁ ἡ μὲν ἀρχὴ τοῦ χωρισμοῦ διὰ σχίσματος γέγονεν· οἱ δὲ τῆς ἐκκλησίας ἀποστάντες οὐκ ἔτι εἶχον τὴν χάριν τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ἑαυτοῖς, ἐπέλιπε γὰρ ἡ μετάδοσις τῷ διακοπῆναι τὴν ἀκολουθίαν. οἱ μὲν γὰρ πρῶτοι ἀναχωρήσαντες παρὰ τῶν πατέρων εἶχον τὰς χειροτονίας· καὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν αὐτῶν, εἶχον τὸ χάρισμα τὸ πνευματικόν· οἱ δὲ ἀποῤῥαγέντες, λαϊκοὶ γενόμενοι, οὔτε τοῦ βαπτίζειν, οὔτε τοῦ χειροτονεῖν εἶχον τὴν ἐξουσίαν, οὐκέτι δυνάμενοι χάριν πνεύματος ἁγίου ἑτέροις παρέχειν,

παρέχειν, ἧς αὐτοὶ ἐκπεπλώκασι. *Quoniam initium quidem separationis per Schisma ; Qui autem ab Ecclesia defecerant non amplius habuerunt in sua potestate gratiam Spiritus Sancti. Defecit enim traditio, quod discissa esset consequentia. Nam qui primi recesserunt habuerant a Patribus Ordinationem ; Et per eorum impositionem manuum gratiam spiritualem habebant. Qui autem abrupti sunt, Laici facti, neque Baptizandi, neque Ordinandi potestatem retinuerant ; neque potuerunt Gratiam Spiritus Sancti aliis præbere qua ipsi exciderant.* Itaque si dubium existat, de auctoritate Ecclesiæ, non de ritu Ordinandi ; non est mirum, accedente auctoritate Ecclesiæ, valere Ordinationem non jure factam,ad id,ad quod valere eam vult accedens auctoritas Ecclesiæ.Pauca sunt hujus causæ exempla, in rebus veteris Ecclesiæ ; Pauca quidem,sed, sunt tamen,quæ eam dubiam esse non sinunt. In Concilio Regensi Galliæ, irrita declarata est Ordinatio Episcopi Ebredunensis, cui tamen indulgetur, exemplo Canonis *Niceni* VIII. *Chorepiscopo* esse ; strictis licet legibus *Can.* II. & III. Puta eum, ut jam Chorepiscopum, *confirmare* tantum potuisse ; Non hoc vi irritæ Ordinationis, nisi accessisset Ecclesiæ, per hanc Synodum, consensus. *Leo P.* I. *ad Rustici Narbonensis Inquis.* I. Ordinationes Clericorum à Pseudo-episcopis quibusdam factas, quas certum est seipsis irritas fuisse, ita ratas esse censet, si *cum consensu Episcoporum* factæ fuerint. Sane cum nihil majus quæri in hac tota re possit, quam ut rata sint apud Deum, quæ fideli plebi ministrantur, ab ijs quorum dubia sit Ordinatio ; nec plebis esse, de rebus Ecclesiæ communibus iudicium, dictum sit ; Statuendum est, non posse fidelibus fraudi esse ea apud Deum, in quibus sequuntur fidem Ecclesiæ. Quod enim de Baptismo dictum est, suo loco, in eis,quæ minoris momenti ad salutem sunt, quam Baptismus,Confirmatione & Ordinatione , multo magis obtinebit ; etsi in dubio sit auctoritas Ecclesiæ, vim ministerij & effectum in dubio non esse. Eodem pertinet quod docent Juris Canonici

Doctores ;

Doctores; Quorum sententiis alia addit *Spalatensis* 2 de *Rep. Eccles.* IV. 19. quibus probatur, Ordinationem sola Ordinantis auctoritate, nulla adhibita ritus solennitate fieri posse. Sunt quidem propria, quæ adducit, Pontificis *R.* Sed si ulla esset Dei Lex, quæ ita ratas esse vetaret Ordinationes non rite factas, ut non possent, accedente Ecclesiæ Unitate, convalescere, non posset jus Pontificis ad ea pertinere, ad quæ Ecclesiæ jus non pertineret. Si auctoritate Ecclesiæ ratæ fiunt à Pontifice Ordinationes, quas Ordinandi ritus nullas facit, vel invalidas, non potest nova videri sententia, qua Ecclesiæ defendimus, quod Pontifici quoquomodo asseritur; Pontificiæ auctoritati suos fines, jure tamen ac nomine Ecclesiæ, suo loco assignaturi. Quæ si vera sint, cum in veteri Ecclesia, recipiebantur in suis Ordinibus Hæretici & Schismatici, censendum est potius, invalidas eorum Ordinationes, accedente Ecclesiæ consensu & auctoritate validas evadere; quam, cum ut Laici recipiebantur, validas Ordinationes non exerceri. Quid enim vetet, calicem Schismatici sacrum esse; quod recte negat *Athanasius*; si ipsius Consecratio valeat? Sane non est dubium, longe minoribus de causis, irritas pronunciatas ab Ecclesia Ordinationes, quam Hæresis est causa, aut Schismatis. Argumento sint, graves admodum, de rescindendis Formosi *Papæ*, & *Photii Patriarchæ Constantinopolitani*, veteris Ecclesiæ contentiones. Quod nunquam factum fuisset, si ritu Ecclesiæ, sed sine auctoritate Ecclesiæ factam Consecrationem, iterari religio esset. Sed cum, rescindere quod ipsa auctore factum non sit, Ecclesiæ jus esse necesse sit; Interesse etiam potest boni communis Ecclesiæ effectum id sortiri, cujus ipsa auctor non fuit. Nam cum summa Lex sit Ecclesiæ unitas, non est mirum, rata haberi, quæ adversus Unitatem Ecclesiæ gesta sunt, etiam per Hæresim & Schisma, etiam per *Simoniam*, Lege reconciliandæ Unitatis. Eadem ratio est, cur efficacia sint apud Deum malorum ministeria, erga eos, qui fidem Ecclesiæ secuti,

Spiritus

Spiritus Sancti gratiam ab eorum ministerio sibi pollicentur, quos ipsos, tantæ dotis participes esse, sperare non possunt. Nam & scelerum sibi conscij esse posſunt, quorum si conscia esset Ecclesia, irrita esſent, ex Legibus Ecclesiæ, sceleſtorum ministeria: Et incidunt tempora, in quibus pacis intereſt, irrita non esſe ministeria, quæ irrita esſent, ex Legibus Ecclesiæ. Qua igitur ratione rata sunt apud Deum ministeria peccatorum, quos *Deus non audit*, nisi Unitatis Ecclesiæ? Nisi quod securam esſe oportet, ex institutæ divinitus Ecclesiæ statu, plebem fidelem, cum fidem Ecclesiæ in eis sequitur, quæ fidei Ecclesiæ Deus permisit? Igitur non est mirum, accedente Ecclesiæ auctoritate, ratas Ordinationes evadere, eas quæ, non accedente Ecclesiæ auctoritate irritæ erant. Scio quid hic objici possit; rite sacrata eorum *Thuribula* divinitus agnosci *Num.* XVI. 36, 40. qui Koræ partes secuti fuerant. Neque mihi dubium videtur, eandem esſe hominum rationem, quoad ejus Religionis nexum, quo ipsi Deo obnoxii sunt. Sed hic nexus, etsi ipsorum vitam teneat, reosque faciat eos, qui professionem, qua Deo sacrati sunt, violent; Ecclesiam non tenet, per quam Deo sacrati non sunt, ex ea professione, quam ipsa edi jubet, sed ex ea quam ipsi excogitaverint, per usurpatam Ecclesiæ auctoritatem. Et hactenus quidem agnoscendus est *character* Baptismi, Confirmationis, Ordinationis; Quatenus, scilicet, nihil aliud Character significat, quam hominis *Notam* Deo sacrati, per quam Deo vindicatur & Ecclesiæ. Nam ejus quod gestum transit notam, in eorum animis, qui memoria non destituuntur, extare oportet. Itaque cum Baptismi, Confirmationis, Ordinationis Ecclesia testis fit, eum sibi vindicabit Ecclesia, quem his notis deprehendit; Non minus quam militem Imperator, in cujus corpus signum suum impresserat. At quem fugitivum Ecclesia retrahit, eum sibi auctor Ecclesiæ Deus vindicat. Si quis, aliud hos Characteres esſe velit, cum eo locus erit alius agendi; Quod statui Ecclesiæ consequens

ſequens eſt, id hic aſſerendum fuit. Nullam ſane Conſecrationem, niſi Eccleſiæ Catholicæ auctoritate geſtam, vel rite factam, vel legitimam videri debere, puto ex his conſtare.

Baptiſmum Schiſmaticorum, non Fides, ſed Eccleſia ratum eſſe juſſit.

Sed retractemus hoc loco,& exactius hæc diſputemus, quæ prius propoſita ſunt; ut omnem conſecrationem ab Eccleſiæ auctoritate, ſicut & auctoritatem Eccleſiæ à Fidei veritate, pendere conſtet; Quo ſemel definito, profligatum erit, quicquid dubium occurrere poteſt, de Sacramentis metu Sacrilegii non iterandis. Nam, etſi de Sacramentis, hoc loco definiri non poſſint,quæ inter partes controverſa, ex fundamentis hoc loco ponendis aſtruenda ſunt; Tamen, quaſi datò ſed non conceſſo, Sacramenta eſſe, quæ pro Sacramentis habenda contenditur, quid in eis iterandis Sacrilegii ſit, generaliter definiri poteſt. Neque enim alia eſt difficultatis ratio, niſi quæ Baptiſmum per Sacrilegium violari pertendat, cum in nomine Trinitatis datus, à S. *Cypriano*, *Cyprianicæque* ſententiæ ſociis repetebatur. Ut autem manifeſtum eſt, omnem eum ſolumque valere, qui in nomine S. Trinitatis datur, poſtquam hoc ſemel ab Eccleſia definitum eſt; ita, non damnata, ab Eccleſia, illorum memoria, qui, quamvis validum repetebant, non poteſt illis, ob violatum Sacramentum, ſacrilegium aſcribi, qui baptizabant, quos non rite baptizatos, non baptizatos, ſine Fidei errore putabant; priuſquam Schiſmatis ſacrilegium incurrerent, qui ratum Eccleſiæ decreto Baptiſmum iterando violarent. Non eſt opus hoc loco repetere, quæ ſupra adducta ſunt, ut conſtaret, Orientales, qui S. *Baſilii* ad *Amphilochium* Canones in Eccleſiaſtici Juris cenſum receperunt,irritum Baptiſmum in Schiſmate collatum putare, etſi per diſpenſationem, Unitatis cauſa factam, ratus ſit. Occidentales, S. *Auguſtinum* ſecutos, ita ratum Baptiſmum qui in nomine S. Trinitatis rite datus ſit putare, ut quamvis in Schiſmate collatus, ſine Sacrilegio inſtaurari non poſſit. Illud hoc loco dicendum

cedendum est, cum Ecclesiæ Unitas obtinuerit, etsi hoc nunquam definitum constet, non posse nunc ejus definitionem ad Ecclesiæ Unitatem instaurandam necessariam videri. Quo minus mihi de Scholasticorum Doctorum consensu laborandum sit, ubi nulla totius Ecclesiæ vel Traditio vel decretum proferri possit. Nam si ratus sit Unitatis causa Baptismus, in Schismate acceptus, is si irritus haberetur, Sacrilegium nullum esset; si irritus sit, qui Unitatis causa ratus esse debet, in eo violatæ Unitatis Sacrilegium est. Teneantur itaque hactenus S. *Augustini* præclaræ disputationes, ut irritus habeatur Baptismus sine invocatione Trinitatis, ut ratus sit, cum invocatione Trinitatis datus, ex auctoritate Ecclesiæ; ut ratus esse possit ex decreto Ecclesiæ, cum invocatione Trinitatis datus, sine auctoritate Ecclesiæ, sive ab Hæreticis sive Schismaticis. Nam qui ex decreto Ecclesiæ ratus esse potest, posito decreto Ecclesiæ ratus esse debet, nec sine Sacrilegio violari potest. Donatistæ autem rebaptizabant ab Ecclesia baptizatos, quod interijsse Ecclesiam putarent, propter communionem *Cæciliani*; à Traditoribus, hoc est, Apostatis baptizati. Quod si verum fuisse constitisset ;(procul autem abfuit ut aliquando constaret) tamen, reconciliatis Ecclesiæ Apostatis, idque in suis Ordinibus, interijsse propterea Ecclesiam putare, insaniæ potius fuit, quam erroris. Merito itaque S. *Augustinus*, ingens sacrilegium objicit Donatistis, qui characterem Dominicum in eis resignarent, quos in invocatione Trinitatis, ex auctoritate Ecclesiæ baptizatos, rebaptizarent. Sed ab hoc sacrilegio longe abfuit *Cyprianus* & Socii, cum Baptismum in nomine Trinitatis, adversus Ecclesiæ auctoritatem, à Schismaticis collatum, irritum putabant; quem irritum haberi, si unitas Ecclesiæ passa esset, non solum auctoritatis Ecclesiæ, sed & Fidei interfuisset. Quod si putavit *Cyprianus*, sacrilegium Schismatis in Baptismum per Schisma collatum transire, in eo cedendum ipsi est S. *Augustino*, vel insecutæ potius Ecclesiæ consensui.

Ccc Hoc

Item de Ordinatione, & Confirmatione sentiendum.

Hoc ſemel expedito, non poteſt videri obſtare, ſiquid reſtat difficultatis. Proximo loco, à Conſecratione Baptiſmi, qua univerſi Deo dedicantur, qui Fideles fiunt, cenſenda eſt Conſecratio, qua, ad aliquod Ordinis Eccleſiaſtici miniſterium dedicantur jam Fideles. Horum Ordinationes per Schiſma factas, multo magis irritas cenſeri poſſe ſtatuendum eſt, ſi id de Baptiſmo in Schiſmate dato conſtitui potuiſſe, probatum ſit. Neque alia reſtat ulla ratio tuendæ, non ſolum exiſtimationis, ſed vel integritatis Eccleſiæ Catholicæ; Adeo diverſa extant exempla ſeveritatis & indulgentiæ, diverſis temporibus & cauſis ab Eccleſia edita. Mittamus hoc loco Ordinationes *Formoſi P.* & *Photii* Patriarchæ,de quibus diximus; tanquam eis temporibus factas, quorum exempla non temere nobis aſſerenda ſunt, ad auctoritatis Eccleſiaſticæ originarias rationes conſtituendas. Nam multo magis hoc intelligi volumus, de iis temporibus, quibus, debellatis Imperatoribus Germanicis, Ordinationes ab ipſorum partibus, per Simoniacam Hæreſim, quam vocabant, factas, vel irritas faciebant per ſeveritatem, vel ratas per indulgentiam. Ordinationes Arianorum Concilium S. *Athanaſij* Alexandrinum ratas habuit, cum omnes in ſuis Ordinibus recepit, eo ſucceſſu, ut hoc facto, *Orbem ex faucibus Satanæ ereptum*, ſcribat S. *Hieronymus*. Contra, Concilium Capuenſe, Donatiſtas in ſuis ordinibus recipi vetuit; pro cujus decreti mitiganda ſeveritate, miſſas diximus ad Eccleſiam R. & Mediolanenſem legationes Africanorum. Hi enim, quantum de ſuo, tantum de Eccleſiæ jure, reconciliandæ unitatis cauſa, ſemper ſibi cedendum putabant. Si irritæ Donatiſtarum, divino jure, Ordinationes, quo jure ratæ Arianorum? Si irritæ divino jure, quod divinum jus ratas eſſe non juberet, quæ Eccleſiæ auctoritate factæ non erant, & tamen ratas eſſe pateretur,auctore Eccleſia; conciliandorum ſibi invicem Eccleſiæ decretorum & geſtorum rationem inibimus, fruſtra, hac repudiata, quærendam.

Nam

Nam quod ad Confirmationem attinet, non videtur res difficilis. Nam neque Spiritum Sanctum dare Baptismus censeri potest, qui ratus non sit; Et qui Spiritum Sanctum dabat, cum ratus haberetur, (Quod omnium Hæresium Baptismo commune erat, quas Ecclesia per Confirmationem sibi reconciliabat, ut dictum est) quomodo is ratus erat jure divino, citra auctoritatem Ecclesiæ? Quod si dubitari non potest, reliquas Hæreses Confirmationem adhibuisse, ut sibi ratum Baptismum, dote Spiritus Sancti, assererent; consequens erit, quascunque Hæreses Ecclesia sibi per impositionem manuum conciliaverit, earum omnem Confirmationem irritam Ecclesiæ visam, quamtumvis rata characterem imprimat. Quare, si de tribus Sacramentis, quæ characterem imprimunt (ut hoc dato non concesso, hic disputemus) violandis, ita demum cavendum sit, si rata constet; non potest ullum Sacramentum violatum videri, nisi Ecclesia auctore ratum censendum sit.

De Ordinatione jure Presbyteri.

Quod autem de *Presbyteris Urbicis* sequitur, in Canone Ancyrano, mirum est ita potuisse intelligi, quasi mandato *alieni* Episcopi, jus ipsis daret ordinandi Presbyteros & Episcopos, in ejus *Parœcia*. Quis enim non legat ἐν ἑκάστῃ παροικίᾳ, potius quam ἐν ἑτέρᾳ, asserentibus totius Ecclesiæ consensum, qui Ordinationes Episcopis proprias facit, tam multis exemplaribus? Itaque, ad id, quod mandato Episcopi sui, Presbyteris Urbicis per *Parœcias* facere liceret, hæc pars Canonis pertinet. Et nihil facere Presbyteros sine consensu Episcopi, non solum omnibus *Ignatii Epistolis* inculcatur, sed & *Apost. Can.* XL. *Laod.* LII. *Arelat.* I. 19. ipsis verbis constitutum est, quæ huic Canoni addenda, tot restant in exemplaria. Coluthus sane, unus ex XII. *Alexandrinæ Ecclesiæ* Presbyteris, divisis Ægyptiorum Ecclesiis in Catholicos, *Arianos*, & *Meletianos*, videtur suam Coluthianorum sectam instituisse, cui ipse Presbyteros ordinaverit. Nam apud *Epiphanium Hær.*

 LXIX.

LXIX. ſic legimus; ὡς οὖν ἐξηγεῖτο ἕκαστος ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐκκλησίᾳ, ἄλλος ἀλλό τι, καὶ ἄλλος ἄλλο, ἐκ τῆς προσκλίσεως καὶ ἐπαίνου δὲ τοῦ παρ' αὐτῶν, οἱ μὲν Κολουθιανοὺς ἑαυτοὺς ὠνόμαζον, ἄλλοι δὲ Ἀρειανούς· καὶ γὰρ ὁ Κόλουθος τινὰ παρατετραμμένα ἐδίδαξεν· ἀλλ' οὐκ ἐνέμεινεν ἡ τούτου αἵρεσις, ἀλλ' εὐθὺς διεσκορπίσθη. *Cum igitur tractarent ſinguli* (Presbyteri) *in ſuis Eccleſiis, hic quidem aliud, aliud ille, ex ſtudio & laudibus ſuorum, hi quidem Coluthianos ſe appellabant, illi autem Arianos. Nam & perverſa quædam docebat Coluthus; ſed non duravit ejus ſecta, ſed ſtatim diſſipata eſt.* *Athanaſius* autem *Apol.* II. ita non fuiſſe à Meletianis Ordinatum *Iſchyram* oſtendit; de quo quærebatur, num Presbyter eſſet, & Euchariſtiam celebraret necne; ut inde concludat, non niſi à Colutho ordinari eum potuiſſe. Coluthi autem Ordinationes irritas pronunciatas *Alexandriæ*, in Synodo, cui à *Conſtantino* miſſus *Hoſius* interfuit. Videtur igitur Coluthus, quem φαντασθῆναι ἐπισκοπὴν ſcribit *Athanaſius*, Epiſcopum ſe Presbyterorum, quos ſibi Ordinaverat, feciſſe. Num idem Carthagine *Tertullianus*, non poſſum dicere. Nam ejus ſectam, poſtquam ab Eccleſia ſeceſſerat, ad Aurelii Epiſcopi tempora Carthagine duraſse, ſub quo, à S. *Auguſtino* Eccleſiæ reconciliati ſunt, docet nos *Prædeſtinatus Sirmondi*. Satis probabile eſt, eos qui diſcedendum ſibi ab Eccleſia putabant, omnia ſibi facienda putaſſe, quæ ad tuendum Schiſma ſuum neceſsaria erant. Unitatis enim Lege violata, quæ multo maximi eſt, quis de minoribus ſolicitus ſit? Sed in Ordinibus ſuis receptos, qui, uſurpato ſchiſmatis cauſa jure, a Presbyteris Ordinati ſint, non legimus; cum ab Hæreticis etiam ordinatos, in ſuis ordinibus a veteri Eccleſia receptos, ſæpe legamus. Itaque jus unquam fuiſſe Presbyteris ordinandi Presbyteros, cum nihil ſit quod ſuadeat, neceſse eſt, Schiſmatis cauſa uſurpatum videri, ſi qui Presbyteri, ſine conſenſu Epiſcoporum ſuorum, tantam rem ſibi ſumant. Nam mandato Epiſcoporum quid poſſint, fruſtra eſt diſputare, cum nullum exemplum ejus facti extet.

Omnino,

Alia quæ objiciuntur per errorem Historiæ.

Omnino, per errorem Historiæ objiciuntur, quæ, à Presbyteris factas in Ecclesia veteri Ordinationes, probare videntur. Illud imprimis ineptum, quod Felicissimum, a Novato Presbytero Carthaginensi Diaconum factum, apud *Cypr. Epist.* XLIX. legimus. Nam idem Novatus Novatianum *Romæ Episcopum fecit*, apud eundem *Epist.* LV. sed manibus trium Episcoporum, de quibus in *Epistola Cornelii* ad *Fabium Antiochenum*, apud *Eusebium*. *Nicolaus Rigallius* vir *Doctiss.* ad *Epist. Cypr.* LXVII. testatur se vidisse Indicem *Romm. Pontt.* qui in *Cornelio* sic scriptum habebat; *Sub Episcopatu ejus Novatus extra Ecclesiam ordinavit Novatianum in urbe Roma.* Non quod imposuerit manus Presbyter Africanus in Episcopatum Ecclesiæ Romanæ; Sed quod per factionem effecerit ut ordinaretur. Tum igitur credendum erit Novatum (quem S. *Cyprianus Epist.* XLIX. Felicissimum Diaconum constituisse scribit) Felicissimum Diaconum Ordinasse, cum Novatianum a Novato Romæ Episcopum Ordinatum, credendum fuerit. Idem est quod apud Cassianum *Collat.* IV. 2. Monasterii cujusdam Ægyptiaci Abbas, Presbyter ipse, Monachum sibi charum Presbyterum fecisse legitur; manibus scilicet Episcopi, apud quem, vel gratia vel auctoritate valeret. Cum relegato *Eustathio*, Ecclesiam Antiochenam Paulinus cum compresbyteris administraret; cum postea relegato Meletio, *Diodorus* & *Flavianus*; ab his Presbyteris, ordinatos Ecclesiæ *Antiochenæ* Presbyteros, disputatur. Nugæ. Quasi defuerint Episcopi Catholici, ordinandis quos eligerent Presbyteri Antiocheni. *Theod. Hist. Eccl.* I. 21. II. 28. IV. 12, 14. *Philostorgius* II. 5. Gotthos multis ante *Vlfilam* annis Christianos fuisse refert, sed sine Episcopis. Quid mirum? qui ordinandos Presbyteros, & ministros suos, circumvicinis in Imperio Episcopis sistere poterant. Quis Apollinarem Laodiceæ, quis Vitalem Apollinaristarum Antiochiæ Episcopum fecerit *Theodoret.* V. 3. non magis solicitus sum, quam quis *Tertullianistis* Carthagine, quis *Audianis*

dianis Hær. LXX. *Epiph.* Presbyteros ordinaverit. Audium certe *Epiphanius* invenisse Episcopum refert, qui hoc faceret. Qui se causam Schismatis idoneam habere putet, quid eum mirum est, idoneam se causam habere putare, cur aliis Ecclesiæ Legibus supersedere debeat? Neque enim alia ulla est unitatis Legi æquiparanda. Novatianis quidem, qui à tribus Episcopis cœperunt, Donatistis qui a LXX. ineptum est quærere, quis Presbyteros Ordinaverit. Sed Scotos, sub *Victore* Papa Christianos factos, sub *Culdeis* Presbyteris, qui suo jure Episcopos sibi pro arbitrio præfecerint vixisse contenditur. Quod ego nulla historiæ Fide constare posse affirmo. Certe cum Severi vallo disclusi sunt a Provincialibus *Barbari*, Mæatas Britannos usque ad Bodotriam & Glottam æstuaria habitasse, ex *Dione* certa fides est; ulteriora Caledonios, ipsos etiam Britannos. De Romanis autem Beda locuples auctor *Eccl. Hist.*I. 11. *Ceterum ulteriores* (Severi vallo) *Britanniæ partes, vel eas etiam quæ ultra Britanniam sunt Insulas, jure dominandi possidebant*; de quibus, scilicet, cum indigenis bellabant. Quibus temporibus *Britannorum inaccessa Romanis loca Christo subdita fuisse*, scribebat *Tertullianus adv. Jud.* VII. Fidem a Provincialibus acceptam, eisdem quibus utebantur ipsi legibus cultam oportet. Minus centum inde annis *Eumenius in Panegyrico ad Constantinum* de patre Constantio, receptisque victo Carausio Britanniis verba faciens; *Neque enim ille, tot tantisque rebus gestis, non dico Caledonum aliorumque Pictorum silvas & paludes, sed nec Hiberniam proximam, nec Thulen ultimam — dignabatur acquirere.* Itaque Scotos, quos ex Hibernia advenas omnes agnoscunt, Britanniæ tum incolas fuisse negat. Et cum *Scotorum Pictorumque ferarum gentium excursu, rupta quiete condicta, loca limitibus vicina vastarentur*, Ammiano initio libri XX. referente (annis aliquot inde sexaginta scilicet) non alii *limites* intelligi possunt, quam quos *Theodosius* Pater *Theodosii Aug.* Valentiæ Provinciæ a *Valentiniano Aug.* dictæ posuit, cum Provinciam quæ in hostium

potestatem

poteſtatem venerat, priſtino ſtatui reddidit, eodem auctore Ammiano libro XXVIII. Limites autem ejus Provinciæ duo freta fuiſſe, dubium nullum eſt. Itaque vere *Beda* I. 1. *Eſt autem ſinus maris permaximus, qui antiquitus gentem Britonum a Pictis ſecernebat. Qui ab Occidente in terras longo ſpatio erumpit, ubi eſt civitas Britonum munitiſſima uſque hodie, quæ vocatur Alcluith*; (a Glottæ æſtuarii nomine) *Ad cujus, videlicet, ſinus partem ſeptentrionalem Scotti, quos diximus, advenientes ſibi locum patriæ fecerunt.* Nam S. Patricius, ortu ipſe Britannus, prope hanc civitatem natus argumento eſt, recte fines Britannis Scotiſque a *Beda* poſitos. Tum Niniani Epiſcopatus apud *Caſam Candidam* hodiernæ Gallovidiæ, & poſt Ninianum Kentigerni, utriuſque Britanni, non patitur nos dubitare uſque ad hos fines Britannorum Chriſtianiſmum pertinuiſſe. Præſertim cum etiam inſecutis *Bedam* ſeculis, non minus quam antegreſſis, Cumberlandiæ Brittannorum regnum viguiſſe, ſub quo Chriſtianiſmus viguerit, certa hiſtoriæ fides ſit. Vide Collectanea *Uſſeriana*, p. 661 -- 668. 683 -- 686. Jam, poſt fundatam in Hibernia fidem S. *Columbam* in Britanniam miſſum ab Epiſcopis Hiberniæ propagandæ Fidei cauſa, ratio nulla fert, aliis legibus, quam quibus ab auctoribus ſuis tenebatur propagaſſe videri. Cum autem ad Fidem propagandam, non per Scotos Britanniæ incolas, ſed per Pictos, quorum converſio inochata fuerat a Niniano, miſſum *Columbam* certa fides ſit; manifeſtum eſt, a prædicatione Patricii Scotos non minus Britannienſes quam Hiberniæ indigenas Chriſtianiſmum ſuum accepiſſe. Vide *Bedam Eccl. Hiſt.* III. 4. V. 10. Equidem Culdeos Scotorum, ſive per Hiberniæ, ſive per Scotiæ Eccleſias, Canonicos fuiſſe, quibus eligendorum Epiſcoporum jus fuerit, facile credet, qui quæ in Collectaneis *Uſſerianis* leguntur p. 636. 659. recenſuerit. Sed jus ipſis fuiſſe Ordinandi ſibi Epiſcopos nemo credat, niſi qui hodiernam Scotiam ſub Victore fidem accepiſſe propterea credat, quod *Britannorum*

inacceſſa

inaccessa Romanis loca Christo tum *subdita Tertullianus* scribebat, cum nullam fuisse in Britannia nostra Scotiam constat. Kebium Britannum, Episcopum factum a S. Hilario, ut ipsius Vita refert, primum Scotis, id est Hibernis prædicasse, verum esse potest. Quid enim impedit, quo minus per Aremoricos ad Hilarium, per Britanniam ad Hibernos accederet? Quo minus, cum apud eos non proficeret, in nostræ Britanniæ Mona Insula religiosam vitam deinceps traduceret? Vide ibi p. 91, 786, 979. Cæterum, post fundatam in Hibernia Ecclesiam cujus instituta sequi Scotos Albanios oportuit, Culdeos Presbyteros Episcopos sibi Ordinasse putare, fidem communi hominum sensui abrogare est. Itaque frustra est, ne quid gravius dicam, quod Episcopos Dunelmenses a Presbyteris Monasterii S. Columbani in Insula Hy factos conjiciunt; (quibus inde datum Aidanum Episcopum *Beda* scribit VII. 5.) eo quod hoc Monasterium, inusitato more, idem *Beda*, etiam Episcopos rexisse referat. Vide *Eccl. Hist.* III. 10. Credat qui meridie non lucere credit. *Columbanus* ipse a Synodo Hibernica missus est, ad convertendos ad fidem Pictos, pœnitentiæ causa; quod fundendo sanguini causam præbuisset. Vide ibi *Usserium* p. 904. Facta est Sedes Episcopatus Insula, quæ pro Clericorum seminario Monasterium habuit. Quid impedit, detulisse Monasterio Episcopos, propter auctoritatem doctrinæ, quamvis ipsos regendæ Ecclesiæ potestate præditos? Docendi sumus nullos fuisse, neque in hodierna Scotia, neque in vicina Hibernia, neque per Orbem Christianum Episcopos, priusquam a Presbyteris manus Aidano ad Episcopatum impositas credamus.

De Confirmatione per Presbyteros.

Restat illud tantum, ad æquandos ab Origine Presbyteros Episcopis, quod Confirmationem etiam interdum, Ecclesiæ moribus a Presbyteris rite ministratam constare possit. Mitto, apud Græcos tralatitium hoc etiamnum esse. Manifestum est *Gregorium P.* I. cum, Chrismate signandos in fronte Baptizatos, solis Episcopis Sardiniæ reservasset,

Presbyteris

Presbyteris interdixisset, scandalo permotum, veterem eis morem permisisse; absentibus nimirum Episcopis. Atqui hoc illud est quod *Ambrosianus in* IV. *ad Eph.* Commentarius, *& Auctor qq. Vet. & Novi Test. apud S. Aug.* affirmant; *in Ægypto, absente Episcopo, consignare solitos Presbyteros.* Et sane Confirmationem apud *Gregorium* intelligi, Durandus testis est idoneus, erroris ipsum propterea insimulans, apud *Bellarminum de Rom. Pont.* IV. 14. Præterea, disertis verbis ipse *Gregorius Epist.* III. 9, 26. permittit *Presbyteris in fronte signare Chrismate.* Atqui hoc est *consignare.* Permiserat enim Presbyteris, Ungere Baptizatos in pectore, ut Episcopus postmodum ungere debeat in fronte; cum eis Confirmare inhibebat. Videant rerum Ecclesiasticarum periti, an peculiaris Sardiniæ mos a Lucifero Caralitano ortus sit; quem reliquæ Ecclesiæ non communicasse novimus. Denique, *redeuntes a Schismate a Presbyteris Chrismari, in periculo mortis,* concedunt *Canones Arans.* I. *Epaun.* XVI. Atqui reconciliari Hæreticos per Confirmationem nuper dictum est. Itaque, cum ministerium Confirmationis Presbyteris communicari posse diffitendum non sit; tamen, propter mandandi ministerii auctoritatem, salvam esse Episcopatus majoritatem contendendum est; Eadem scilicet ratione, qua *S. Paulus ad Baptizandum se missum* negat; cum munus Apostolicum verbis Domini nitatur; *Ite Discipulos facite omnes Gentes, baptizantes eos in nomine P. & F. Sp. Sancti.* Nimirum ut, Lege salutis, Deus Baptismum requirit, ita Lege Unitatis, Confirmationem ad omnes pertinere, Ecclesiæ votum fuit; Quatenus quidem ferret rerum humanarum necessitas. Quatenus hujus voti effectum assecuta sit, ex his quæ dicta sunt, judicari posse videtur. Cæterum ex eis quæ dicta sunt, convenit definitioni nostræ cum eorum definitione, qui Ordinem potestatem esse volunt id faciendi, quod ab inferiori Ordine factum non valeat. Verum enim dixisse *SS. Hieronymum* & *Chrysostomum* asserimus, cum Episcopo

Ddd pro-

propriam esse Ordinationem affirmant. Quod si quo Canone cautum est, a Presbyteris manus imponi simul cum Episcopis, manebit tamen Episcopi proprium, quod sine Episcopo fieri non poterat; Etsi optimum factu videretur, ut Presbyterorum consensus testatus esset. Cum autem Episcopi proprium, non minore ratione, dici possit, quod vel ministrante ipso, vel mandante fieri oportet; etiam Confirmationem hac ratione Episcopi propriam esse dicendum erit. Quod si addamus, Episcopi etiam proprium esse in Concilio locum habere, (Quod ad totius Ecclesiæ auctoritatem plurimi esse, ex sequentibus constabit) recte jus Episcopi complexa videbitur definitio nostra; Ne quid sine ejus voluntate fiat, ad Ecclesiam suam, vel ut nunc loquimur, *diœcesim* pertinens. Minora enim, quæ mores Ecclesiæ Episcopo propria esse noluerunt, eo ipso, voluntate ejus fieri videntur.

CAP.

CAP. XXI.

Neque Petri, *neque R. Ecclesiæ Principatum Monarchiam fuisse, vel esse; Sed Canonicam supra reliquas Ecclesias auctoritatem.*

Petri *Principatus.*

NUnc ut assertionis nostræ residua persequamur; *Petrus* Apostolorum Princeps nobis primo loco agnoscendus est, qui principe loco recensetur ab Evangelistis *Matt.* X. 2. *Marci* III. 16. *Lucæ* VI. 4. puto quod primus, relictis omnibus, secutus Dominum fuerit, *Lucæ* V. 4—11; etsi primo a fratre *Andrea* ad Dominum adductus. Nam & a *Philippo Nathanael*; qui tamen Apostolus non fuit, *Joh.* I. 42—46. Hic enim notitia primum comparata est: Ibi discipulatus professio. Hoc posito, rationem reddimus, cur semper *Petrus* primo loco vel respondet, vel proponit, reliquorum nomine, *Matt.* XIV. 28. XV. 25. XVI. 16. XVII. 24. XVIII. 21. XIX. 27. XXIV. 33. *Marci* VIII. 29. X. 28. XI. 21. XIV. 29. *Lucæ* VIII. 45. IX. 20. XII. 41. XVIII. 28. XXII. 34. *Joh.* VI. 68. XIII. 6. *Act.* I. 13, 15. II. 14, 37. IV. 8. Nam hoc, utrum, si omnia æqualia fuissent, semper *Petrus* fecisset, judicent rerum periti. Moveor Porphyrii testimonio, qui, libro primo adversus Christianos, reprehensionem *Pauli* de reprehenso *Petro* inseruit, ut ex *S. Hieronymo*, Præf. Commentariorum in Epist. ad *Galatas* intelligimus; quasi in majorem se efferendo, modestiæ fines transiverit. Neque enim inde argumentum duxisset Porphyrius, quod non palam agnitum fuisset Christianis. Cujus tamen, eo minor non est, vel inscitia vel audacia. Vidisset, communem Christianismum pluris esse *Paulo* debuisse, quam *Petri* respectum. Vidisset verti in eo causam Christianismi, ne quis lege *Moysi* se justificatum putaret. Vidisset denique, nec *Petrum* noluisse sibi palam obstari, ne Christiani, ex Gentilibus, exemplo suo, ad Judaizandum cogi se putarent; (quod prima

rei facies præ se fert) Qui non alia ratione abstinuerit Gentibus, quam ut discidio obviam iret, & exasperatos in præsenti ex *Judæis* Christianos, ad communicandum in omnibus cum Christianis ex Gentilibus adduceret, suo tempore, & exemplo. Cessant his positis *S. Augustini* rationes. Verissimum enim erit, quod ait Scriptura, ὅτι κατεγνωσμένος ἦν, ad *Gal.* II. 11. Sed propter rationem quam subjicit; quod, qui prius cum Gentibus cibum sumsisset, postquam venissent a *Jacobo* missi, se subduxisset. Damnatus est, scilicet, non peccati in Deum, sed quod sibi non constaret. Tum verissimum est, ὅτι οὐκ ὀρθοποδοῦσι πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ εὐαγγελίου· quod ad veritatem Evangelii profitendam rectam viam non insisterent. Quid enim *Paulus* ipse, cum sumtus faceret in sacrificia, quæ impletum *Naziræatus* votum profitebantur *Act.* XXI. 20—27. num recta incedebat ad Evangelii veritatem? Quam cum nunquam negaret, non potuit tamen putare, intellecturos eos, quorum offensionem vitabat, eam se sibi suo tempore profitendam reservare.

Monarchiam in Apostolos non continet.

Hoc cum ita se habeat, neque *Pauli* reprehensio *Petrum* principem negat, neque tamen supremam *Petro* in Ordinem Apostolicum potestatem ac jus concedit. Afferuntur *claves regni cœlorum Petro* soli datæ *Matt.* XVI. 16—19. affertur mandatum *gregis dominici pascendi*; id est, totius Ecclesiæ; *Petro* soli datum, *Joh.* XXI. 15, 16, 17. Sed quid est quod affertur? Num claves Ecclesiæ, num regendæ universæ mandatum, imperium in coapostolos significare? Quis hoc dicat? Quis dictum credi cogat? An vero, quod *Petro* soli datæ sint, eo imperium ipsi in reliquos mandari, in communi exercendo munere? Oportuerat hoc alio signo declaratum, oportuerat voluntatem Domini, verbo suo definitam; nihilo se minus significare voluisse, cum *Petro* soli commune officium mandaret. Est enim idonea ratio præter hanc, cur soli claves; sive quod solus responderit, ut princeps; sive quod solus negaverat, ne

videretur

videretur principatu exidisse. Sane cum *Augustus Principis* nomine Imperium *Romanum* in ditionem accepit, ut in initio Annalium scribit *Tacitus*, minus dixit quam sibi volebat; Imperium principatus nomine affectabat. Tantum interest inter Monarchiam Ecclesiæ, & Principatum Apostolorum. Timent igitur ubi non est timor, qui fidem *Petri* velle Dominum volunt, cum *Petro* Ecclesiam inædificat: Vel seipsum innuere, cum *hanc Petram* dicit. Quibus quid opus est? *Inædificati fundamento Apostolorum & Prophetarum; Jesu ipso Christo lapide* ἀκρογωνιαίου. ait *S. Paulus* ad *Eph.* II. 20. Et de novis *Jerosolymis Joannes Apoc.* XXI. 14. *Muri autem civitatis XII. fundamenta, quibus nomina inscripta XII. Apostolorum agni.* Et Monarcha erit *Petrus*, vi tituli communis XII. Apostolis? Equidem facile patior, cum *portas inferorum Ecclesiam superaturas* negat Apostolus, resurrectionem à morte intelligi. Atqui mortem abolitam, non nisi propter abolitum peccatum, promulgat Evangelium. Et *portæ inferorum* civitatem hujus mundi innuunt. Itaque duraturam ad resurrectionem Ecclesiam promittitur. Sane in totum gregem Christi Apostolis indivisum jus est. Nam propterea *Petro*, *Joanni*, & *Jacobo*, cum *Paulo* conventum, *ut hic Gentibus, illi Circumcisioni prædicarent*, ad *Gal.* II. 9. & *ubi alieno fundamento non inædificabat*, in eos peculiarem sibi sumere *Paulum* auctoritatem vidimus, *a Jerosolymis Illyricum usque*, 2 ad *Cor.* X. 12—16. ad *Rom.* XV. 18, 19. Eodem argumento, *Joannem Judæos* ad Ecclesias *Asiæ* adjunxisse constat, cum *Ephesi* ex Gentibus Ecclesiam *Paulus* constituisset; quod Epistola ad *Ephesios* ostendit. Equidem, cum, reprehendens suorum de primore loco contentiones, majoratum suorum ministerium esse omnium denunciat Dominus *Matt.* XX. 25, 26, 27. XXIII. 11. etiam inter Apostolos majoratum supponit; ne quis putet negari jus Episcoporum. Atqui ministerium omnium in omnes majoratum Apostolis tribuit. Itaque totius gregis cura, *Petrum* Monarcham non facit. Nam

quod

quod ad claves attinet, *poteſtate ligandi & ſolvendi*, Eccleſiæ, *Matt.* XVIII. 28. poteſtate *remittendorum & retinendorum peccatorum* XII. Apoſtolis datur earum jus omne *Joh.* XX. 21, 22, 23. *Petrus* ipſe cum *Joanne Samariam* legatur *ab Apoſtolis Act.* VIII. 14. qui circumciſionem docebant *ab Apoſtolis* mandatum habere negantur *Act.* XV. 24. non a *Petro*. Pſeudapoſtoli *Corinthi* videntur *Petri* nomen, non Apoſtolorum obtendiſſe, quem *Paulo* & *Apollo* opponebant, 1 ad *Cor.* I. 2. Sed ut Apoſtoli, & ejus Eccleſiæ cum *Paulo* fundatoris; *Dionyſio Corinthio* apud *Euſebium* affirmante, *Hiſt. Eccleſ.* II. 25. Apoſtolatum ſuum non ſoli *Petro*, ſed *Joanni* & *Jacobo* opponit *Paulus*, ad *Galatas* II. 9. non facturus, ſi mandato *Petri* reliqui Apoſtoli eſſent; Nam neque Domini Apoſtoli fuiſſent, ſed *Petri*. Fuerit *S. Paulus*, ut vocatione ultimus, ſic laboribus primus, 1 ad *Cor.* XV. 9, 10. 2 ad *Cor.* XI. 5. XII. 11, 12. Fuerit *S. Petrus coryphæus*, dirigendo Apoſtolici chori concentui. Dum omnes Apoſtoli Chriſti ſint, ſupremam in reliquos poteſtatem nemini concedunt.

Non minus Urbis, quam S. Petri *Principatum ad Eccleſiæ Rom. Principatum feciſſe.*

Quod autem ad *S. Petri* ſucceſſores attinet, negandum eſt, poſſe ſolo *S. Petri* principatu niti Rom. Eccleſiæ Principatum; Aſſerendum, Civitatis *Romanæ* prærogativa niti. Nam quæ ratio Rom. Eccleſiam reliquis præfert, eadem, reliquas ab Apoſtolis fundatas Eccleſias, reliquis, quorum ſunt minores auctores, anteferret; ſi ea ſola ratio obtinuiſſet. Nunc Eccleſiarum reliquarum principatus, *Romanæ* quidem Eccleſiæ principatu inferiores, ſed tamen ſubditarum ſibi Eccleſiarum principatu ſuperiores, alia ratio definit; Civilis nempe Imperii ſedes; vel univerſi, quæ *Romanam* Eccleſiam omnium ab initio Eccleſiarum Principem; vel partis ejus majoris, quæ *Alexandrinæ* & *Antiochenæ* Principatum Rom. Eccleſiæ principatui ſupparem, ab initio aſſerit. Cum enim Principum Civitatum Principes Eccleſias eſſe, tanquam primariam juris Eccleſiaſtici partem, aſſerimus, ſecularis poteſtatis decreto conſtitu-

tas Civitatum Principatus supponimus; Sed hoc supposito, vel ab Apostolis constitutum contendimus, vel totius Ecclesiæ consensu receptum, ut seculi formam sequeretur Ecclesia. Neque enim obstat quod *Chalcedonensis* Synodus, servari jubet seculi formam, & sedes Episcoporum esse loca quæ a Principe Civitates fiunt, Can. XVII. vetat servari seculi formam, & Metropolitas esse, quorum Sedes Capita evadunt Provinciarum, cum Principis jussu, Provincia in duas divideretur Can. XII. Quod & , *Innocentii P.* I. decretum XLVI. asserit. Quis enim nescit, quantum necesse esset turbari regiminis Ecclesiastici rationem, novo introducto Archiepiscopo, nulla, nisi mutati regiminis Civilis necessitate? Itaque non est quod hoc obstet rebus manifestis; Quibus seculi formam ab Ecclesiæ receptam constat; Etsi ut sunt res humanæ, non sine exceptione interdum alicubi, quæ tamen unitati non obstaret. Interea loci, *Roma, Alexandria, Antiochia, Ephesus,* quæ ab initio Fidei eandem in Ecclesiasticis quam in Civilibus celebritatem habuerunt, argumento sunt, rem tantam casu non obtinuisse. Præsertim si *Carthaginem* & *Corinthum* addas; Quarum utraque, postquam à *Cæsare Julio* instauratæ sunt, in eandem celebritatem surrexit. Illud exceptione majus, quod valuit tandem, & etiamnum valet Canon III. Concilii Oecum. II. quo Sedi *Constantinopolitanæ*, post *Romanam*, ejusdem honoris privilegia tribuuntur, *quod & ipsa nova Roma sit.* Tum Concilii *Taurinensis* Canon II. de primatu, quem pro se utraque, *Arelatensis* & *Viennensis* Sedes ambiebat, perinde statuit, ac se alterutra Sedes Metropolim esse probaret. Adeo nullus est gradus eminentiæ in Ecclesiasticis, quem in civili regimine fundatum esse Ecclesia non agnoscat. Utrumvis igitur concedas, mihi perinde est; cui jampridem constitutum est, universæ Ecclesiæ consensum instar esse decreti Apostolici, in rebus quidem potestati Ecclesiasticæ subditis; Nimirum, quæ non plus faciant ad Legem Christianismi, quæ salutem continet, quam

quam quod ad cultum Deo in unitate Ecclesiæ,ex Fidei puritate exhibendum, & repræsentandum faciant. Propter hanc rationem, etiamsi mihi videor jus Episcopatus idoneis rationibus asseruisse, tamen, qui, propter rerum humanarum inconstantiam, non credo, de his rebus, vel disputari a me,vel ab Ecclesia quicquam decerni posse,quod extra contradictionis aleam positum sit; non laborabo, si quis universæ Ecclesiæ, non Apostolorum decreto, constitutum hunc principatum agnoscat. Hoc certe ab eo negari nequit, qui aliquam universam Ecclesiam, ejusque decretum aliquod agnoscat. Neque enim minus nefas erit, universæ Ecclesiæ decretum ab Ecclesiæ parte loco moveri, quam Apostolorum. Quippe, cum neque idonea ratio esse possit, cur pars toti ne cedat, in eis quæ totius potestati subdita sunt; neque causam dicere possit pars quæ toti non cedit, cur discidii, quod sequi possit, auctor habenda non sit. Itaque si pars ab institutis ac moribus totius discedat, ut retinendæ cum puritate fidei Ecclesiæ unitati serviat, ne justam discidii causam præbeat, cautio est; Hoc autem aliter obtineri nequit, quam originariis Ecclesiæ Legibus instauratis, non novis introductis.Neque enim aliter una erit, quam unis Legibus vivens; quo-ad quidem, præsentis status a primævo discrimen vel postulet,vel ferat. Certe,cum Ecclesiastici juris antiquissimum caput sit, quod est de unitate Ecclesiæ, si fidei puritatem exceperis; cumque hoc caput, & juris divini extra controversiam sit, & ad salutem omnium necessarium; (cujus scilicet violatio salutis jacturam inducat) non temere, tantam instituti, vel moris cujusvis Ecclesiastici rationem habendam, consequens est, quantam unitatis Ecclesiæ. Numnam igitur, pessum euntibus institutis ac moribus Ecclesiæ, eo usque ædificari possit in ruinam, ut instauranda pars ejus sit,sine consensu totius; (quæ est causæ discidii nostri, ut ego censeo, brevis conjectio) quoniam scopus est ac propositum institutæ disputationis,hactenus dicendum

dum non est. Verum ut hoc satis sit, cur non laborem; num Apostolorum decreto, an universæ Ecclesiæ consensu, Principatus Ecclesiarum Civitatum Principatum sequi debuerint; satis cautum est. Præterea cavendum, non omnem Principatus Civitatum mutationem Ecclesiarum Principatum mutare debere. Cum enim Ecclesiarum Principatus ad unitatem totius faciat, quibus modis fieri possit conservandam, ut a Deo instituta est; Civitatum autem Principatus, ex seculi inconstantia, perpetuis motibus obnoxii sint; non potest putari, quemlibet seculi motum aut mutationem, idoneam esse, mutandi regiminis Ecclesiastici in aliam formam, rationem. Nec tamen a me postulet aliquis, ut, quæ idonea causa sit, definiam; Ecce satis est, posse esse idoneam, posse etiam esse minime idoneam: Nec tamen mihi necesse esse, ultra modum disputationis Theologicæ sapere; sed quæ reliqua sunt, seculi & Ecclesiæ potestatibus ac proceribus, quibus publici status reddenda Deo est ratio, integra relinquere. Quod igitur de *Alexandrinæ*, *Antiochenæque* Ecclesiæ, post *Romanam*, principatu dictum est, exempli tantum loco dictum est. Neque enim dubium est, *Ephesinam* & *Carthaginiensem*, ab initio conditi apud utramque Christianismi, exerere sese suo tempore cœpisse, tanquam subditarum sibi Ecclesiarum Principes; prout Ecclesiasticæ unitatis modus vel definiri cœperit, Ecclesiæ sive decretis sive moribus, vel rebus gestis declarari. Sed de his mox.

Rom. Ecclesiæ tam Paulum *quam* Petrum *auctorem fuisse, &* Antiochenæ; Ephesinæ, Paulum *&* Joannem.

Interea loci, Ecclesiarum *Rom. Antioch. Ephesinæ*, rationem ineamus; quoniam à *Petro* & *Paulo* priorum, *Ephesinæ* autem, post *Paulum*, à *Joanne* fundamenta jacta, memoria vetus ostendit. Neque enim hoc ad *Petri* Monarchiam, sed ad Apostolorum consensum, de quo diximus, referri potest; tanquam pariter, aliis in rebus, Ecclesiastici status auctorem. Rom. Ecclesiam à *Petro* & *Paulo* fundatam, testes sunt antiquissimi *Irenæus* III. 3. *Dionysius Corinthius apud Eusebium Eccl. Hist.* III. 26. item

 Cajus,

Cajus, vetuſtiſſimus Eccleſiæ ſcriptor, apud eundem; & *Tertullianus de Præſcriptione*. Itaque *Epiphanius Hær.* XXVII. ſeriem Epiſcoporum ab utroque deducit. Succeſſorem illis *Irenæus*, dicto loco, Linum dat; *Clementem Hieron. in Catallogo*, ſecundum Latinos, ut ait ipſe; Sic enim etiam *Tertullianus*. Sane de annis *Lini*, *Cleti*, *Clementis* ſecum ipſe confligit *Anaſtaſius* in Vitis Pontificum: Cui ſopiendæ liti, *Clementem Epiphanius*, Epiſcopum à *Petro* factum, ſubduxiſſe ſe conjicit, & ſedem ceſſiſſe; (*Lino*, ut opinor) deceptus verbis quæ in Epiſtola ejus ad *Corinthios* leguntur; quibus, authoribus ejus diſcidii auctor eſt, ut pacis cauſa loco cedant. Concedit autem *Epiphanius*, potuiſse fieri Romæ Epiſcopos viventibus Apoſtolis; quod ipſis ſæpe abeſse, & Eccleſiaſticæ neceſſitatis cauſa peregrinari neceſse eſset. Sed quomodo Epiſcopos, niſi *Linum Paulo*, *Clementem Petro* ſucceſſiſse ponamus? Nam *Timotheum* & *Linum Paulo*, *Petro Anacletum* & *Clementem* miniſtraſse, interpolata quidem *Ignatii* ad *Tarſenſes* Epiſtola, ſed ab antiquo tamen interpolata, (quod ex Prolegominis Uſſerianis videtur conſtare) teſtis eſt. Conſtat quidem ex Epiſtola *Clementis* ad *Corinthios*, *Epiphanium* memoria lapſum eſse, cum ex ejus verbis, ſeceſſiſse *Clementem* conjiciebat, ne impedimento Unitati eſset, & ut locum *Lino* faceret. Nam quod *Clemens* ait, ἀναχωρῶ, ἄπειμι· non hoc ex ſua perſona loquitur, ſed ejus quem hoc facere vult *Corinthi*. Vide ejus *Epiſt. p.* 69. Sed hæc ſi vera ſunt, difficile omnino erit conciliandæ veritatis breviorem viam inire, quam ea eſt cui nos inſiſtimus. *Ignatii ad Romanos Epiſtola* inſcribitur Eccleſiæ ἥτις προκάθηται ἐν τόπῳ χωρίου Ῥωμαίων· τόπος quid hic ſit ex *Act.* XXVI. 2. diſcimus; μέλλοντες πλεῖν τοὺς κατὰ τὴν Ἀσίαν τόπους· *Aſiæ loca*, generali vocabulo, quæ Urbibus fortaſse minora eſsent; χώρα autem *ager*. Quid eſt igitur τόπος χωρίου Ῥωμαίων, quam *Vaticanum*, ubi erat ſedes Eccleſiæ Romanæ, propter *Petri* tumulum, qui Judæos Vaticanum habitantes ad fidem

ad-

adduxerat: *Philo, Legatione ad Cajum de Augusto*; τὴν πέραν Τιβέρεως ποταμοῦ μεγάλην τῆς Ῥώμης ἀποτομὴν οὐκ ἠγνόει κατεχομένην καὶ οἰκουμένην πρὸς Ἰουδαίων· Ῥωμαῖοι δὲ ἦσαν οἱ πλείους, ἀπελεύθεροι ὄντες· αἰχμάλωτοι γὰρ ἀχθέντες εἰς Ἰταλίαν, ὑπὸ τῶν κτησαμένων ἠλευθερώθησαν, οὐδὲν τῶν πατρίων παραχάραξαι βιασθέντες. *Magnam Romæ partem, ultra Tiberim sitam, a Judæis possideri & habitari non ignorabat, quorum plerique Romani erant, libertini. Captivi enim in Italiam ducti, a Dominis liberati fuerant, non coacti de ritibus patriis quicquam immutare.* Hæc igitur est *Synagoga libertinorum Act.* VI. 9. id est *Judæorum Romanensium*; Inde *M. Tullius Orat. pro Flacco*; qui, quod *Judæorum* oblationes ex *Asia Jerosolyma* asportari vetuisset Proconsul *Asiæ*, graves eos habebat adversarios; queritur causam agi in campo *Martio, prope gradus Aurelios*; Ibi enim, pons *Aurelius*, & porta *Aurelia*, in transitu *Tiberis* in *Vaticanum*. Atqui *S. Pauli* & tumulus & Ecclesia in via Ostiensi, etiam *Caii* teste, scriptore antiquissimo, apud *Euseb. Hist. Eccl.* II. 25. ut hic fuisse conventiculum eorum, quos ex Gentibus ipse converterat, rationi consentaneum fuerit; *Ignatii* autem tempore, unitis sub *Clemente* cœtibus, Sedem Ecclesiæ *S. Petri* tumulum fuisse. Jam, quod *Ecclesiam Antiochenam a Petro & Paulo fundatam*, interpolata *Ignatii Epistola ad Magnesianos*, testatur, mirandum in modum eis congruit, quæ ex secundo capite Epistolæ ad *Galatas* tractavimus. Nam quod *Petrus* subducit se Gentibus, *Paulus* ei se propterea opponit, primo duos cœtus ostendit; deinde alteri *Petrum*, alteri *Paulum* præfuisse. Hujus etiam rei vestigia sub *Evodio* notavit *Baronius*, Anno XLV, 14. ex *Constit. Apost.* VII. 48. Ubi *Evodium Petrus*, *Ignatium Paulus* Ordinasse dicitur; Non, ut Latine perperam versum legitur; *Evodio*, quem *Petrus* Ordinaverat, successisse *Ignatium* à *Paulo* Ordinatum. De *Ignatio* idem testatur *Chrysostomus Orat. in Ignatium*. Itaque major his fides quam subditæ *Ignatio* ad *Antiochenos* Epistolæ; quæ *E-*

vodium ab Apostolis Ordinatum refert. *Ephesinam*, à *Paulo* ex Gentibus institutam, dictum est. Ad Fidem *Judæos* a *Joanne* adductos, imprimis, quod cum *Judæis* postea Pascha egerint, fidem facit; lucrandorum enim *Judæorum* ratione primo institutum, manifesta res est. Sane Constitutiones Apostolorum loco dicto *Timotheum* a *Paulo*, *Joannem* a *Joanne* Ordinatum referunt. Quomodo tertia *Johannis* Catholica idem innuat, non repetam. Plane, quæ ex auctoritate Apostolorum, ex pactis scilicet cum *Paulo* conventis, acta sunt, ex *Petri* solius auctoritate acta non sunt, sed omnes Christi Apostolos auctores sibi asserunt; quorum principem *Petrum* fuisse nihil prohibet.

Petrum *in persona Ecclesiæ Claves accepisse.*

Non est prætereundum, hoc loco, quam multi ex scriptoribus Ecclesiasticis, quos Patres dicimus, *Petrum* Claves Ecclesiæ in persona Ecclesiæ, tanquam ejus formam gerentem, a Domino accepisse docuerint; *Cyprianus* quidem primo loco, quem reliqui secuti videntur, *Pacianus*, *Hieronymus*, *Augustinus*, *Optatus* quorum loca *Spalatensis*, I *de Rep. Eccles.* VII. 17—30. VIII. 8,9. tractavit. Tu autem *Ambrosium* adde, *de dignitate Sacerdotali* cap. I. *in* Petro *omnibus Sacerdotibus datas Claves regni Cælorum* asserentem: & cap. II. tractans verba Domini, *pasce Oves meas*; *Quas Oves*, & *quem gregem*, *non solum tunc beatus suscepit* Petrus, *sed* & *nobiscum eas suscepit*, & *cum eo nos suscepimus omnes.* Adeo ut etiam *Bedas*, *in verba Domini*; *dic Ecclesiæ*; Hæc *potestas S. Ecclesiæ Episcopis specialiter commissa est*, *generaliter vero omni Ecclesiæ data creditur.* *Nam quod Dominus alibi hanc ligandi solvendique potestatem* Petro *tribuit*; *utique in* Petro, *qui typum gerebat Ecclesiæ*, *omnibus Apostolis hoc concessisse non dubitatur.* Mox *Hieronymum* & *Augustinum* in eandem rem adducit. Et in illud; *Pasce Oves meas*; *Quod* Petro *dictum est*, *omnibus Christi Discipulis dictum est. Hoc namque fuerunt cæteri Apostoli quod* Petrus *fuit: Pastores sunt omnes*, *grex unus ostenditur*, *qui* & *ab Apostolis tunc unanimi consensu pascebatur*, & *deinceps a Successoribus*

soribus eorum communi cura pascitur. *Cyprianus* a quo reliqui hauserunt *Epist. LXXII. ad Jubai.* *Manifestum est autem ubi & per quos remissa peccatorum datur, quæ in Baptismo, scilicet, datur. Nam Petro primum Dominus, super quem ædificavit Ecclesiam, & unde unitatis originem instituit & ostendit, potestatem istam dedit, ut id solveretur in Cælis quod ipse solvisset in terris. Et post resurrectionem quoque ad Apostolos loquitur, dicens; Sicut misit me Pater & ego mitto vos. Hoc cum dixisset inspiravit, & ait illis; Accipite S. Sanctum: Si cujus remiseritis peccata remittentur illi, si cujus tenueritis tenebuntur. Unde intelligimus, non nisi in Ecclesia præpositis, & in Evangelica Lege, dominica Ordinatione fundatis, licere baptizare, & remissam peccatorum dare.* *Petrus* Claves Ecclesiæ accepit; ergo Ecclesiarum Præpositi remittunt peccata, concedendo Baptismum. Si Ecclesia una sit omnium Eeclesiarum communione, quarum eadem forma sit, valida consequentia; non autem aliter. Nec refert, quod Hæreticorum Baptismum irritum hinc, & invalidum esse, infert *Cyprianus*. Nam si negemus, hoc consequens esse positis a *S. Cypriano*, legitimum autem Baptismum non esse concedamus, satis hoc, ad jus ex instituto Dei natum asserendum, fuerit. Hinc asseritur, quod videtur audacter satis pronunciare *S. Hieronymus Epist.* LXXXV. *Ubicunq; Episcopus sit, sive Romæ, sive Eugubii, ejusdem meriti esse, ejusdem Sacerdotii.* Nam quod ad animum attinet, & quod interius conscientiæ forum appellant; Si vere dictum est, etiam Presbyteri minime errantis Clavem idem valere quod Episcopi, non erit dubium, idem efficere minoris Ecclesiæ Episcopum, quod majoris. Latitius autem pertinent Episcopi majoris Ecclesiæ Claves, quia & ejus Ecclesia: Sed idem tamen valent, quod minoris Episcopi Claves, erga suum gregem, scilicet. Et hoc est, quod in eodem *Ordine Jurisdictionis* discrimen dici solet. Quod autem figuram fuisse *Petrum* Ecclesiæ, cum ei soli hæc diceret Dominus, nonnulli eorum volunt; Non est ex ea mystici sensus ratione intelligendum, ex qua Novum

vum Testamentum veteri, Evangelium Legi respondere dictum est; Sed quod Unitatem Ecclesiæ Apostolis, & per Apostolos Fidelibus commendare voluerit, propterea in eo sitam Unitatis ejus rationem significasse, ut eadem omnium Ecclesiarum, & Præpositorum Ecclesiis forma retineretur, quam ipse servabat, cum reliquis præsentibus Apostolis, *Petro* pro omnibus mandata dabat.

Principem esse, non nisi Canonico jure, Rom. Ecclesiam.

Asserendus est nunc Rom. Ecclesiæ, quem definivi, principatus; Hoc est, non Monarchia in reliquas Ecclesias, sed Canonica super easdem eminentia, in tractandis, & definiendis, exigendisque & exequendis eis quæ omnium communia sunt, spectandus; eadem ratione, qua Catholicæ Ecclesiæ unitatem a Deo institutam asserui; quæ omnium Christianorum consensum in se continet, ut ibi disputatum est. Itaque non est expectandum, ut quæ dehinc, regiminis Ecclesiastici formam ab initio ubique receptam describentia, disputabuntur a nobis, Scripturæ testimoniis, quorum sensum mos Ecclesiæ definiat, statuantur. Memoria tenendum, Unitatem totius Ecclesiæ divinitus constitutam, majoris & fuisse & esse momenti ad omnium fidelium officium, quam quicquid parti Ecclesiæ debere possunt. Tum, quod, rerum gestarum veritas obtinuisse palam facit, id Ecclesiæ auctoritate, intra limites juris sui agentis constitutum, non aliter singulos tenere, ac si ab ipsis Apostolis constitutum constaret. Neque enim rerum gestarum fides obtinuisset, nisi consensum Ecclesiæ, salva ejus Unitas ostenderet. Antiquissimum est tempore hujus rei testimonium, quod *Marcion* a Patre, Episcopo *Sinopensi*, Ecclesia pulsus, *Romæ* recipi non potuerit: *Epiphanius*, initio Hæresis *Marcionitarum*. Ad cujus instar *Synesius*, *Ptolemaidis Cyrenaicæ* Episcopus, *Epist.* LVII. *Andronicum* Provinciæ Præsidem, submotum a se comunione fidelium, universis Episcopis significans; Si quis suam, tanquam exiguæ Ecclesiæ sententiam, violaverit, eum violatæ unitatis Ecclesiasticæ reum futurum contestatur.

Quid?

Quid? Si hæc nulla idonea causa acta fuissent? Minime omnium. Sed quod nulla causa esset, cur retractaretur sententia exiguæ Ecclesiæ, communi omnium Ecclesiarum jure lata. *Montanus*, ab *Asiæ* Episcopis damnatus, cum adversus ipsum *Soter* Urbis Episcopus librum scripsisset; agnosci tamen ab ejus successoribus *Spiritum suum*, magnopere contendit. Singulare hoc fateor, si constaret, *Montanum* de reliquis Ecclesiis solicitum non fuisse. Sed hoc perpetuus Ecclesiæ mos credi non patitur. Nam, quæ unquam quæstio extitit, in qua, ad assequendum in alterutram partem Ecclesiarum consensum, utrinque, undiquaque non discurreretur? Quod mentio fit Rom. Ecclesiæ communionis, a *Montano* quæsitæ, argumento est, ejus præcipuam rationem fuisse; ut cujus auctoritas, ad universæ Ecclesiæ communionem plurimum faceret. Specta jam *Tertulliani* in *Zephyrinum* Urbis Episcopum scommata, ob concessum adulteris Pœnitentiam, initio libri *de exhortatione castitatis*. Vel illud potius specta, quod *Hieronymus* in *Catal.* refert, irritatum contumeliis Cleri Rom. *Tertullianum*, ab Ecclesia *Carthaginensi*, id est Catholica, discessisse. Unde sectam ejus, ad *Augustini* usque tempora *Carthagine* extitisse, ipse *in libro de Hæresibus*, & *Sirmondi Prædestinatus* refert; Nam & ejus opera, sub *Aurelio Carthaginis* Episcopo, Ecclesiæ reunitam. Vides igitur Schismatis *Tertullianæi* causam; quod Rom. Ecclesiæ sententiam, in repudiando *Montano*, secuta *Carthaginensis*, cum reliquis scilicet, fuerit. Victorem Papam communioni *Asiaticarum* Ecclesiarum nuntium misisse, quod Pascha σταυρώσιμον, majorum suorum exemplo, XIV. *Luna* cum *Judæis* agerent, adeo manifestum est apud *Eusebium*, ut negandum non sit; Etsi a decreto suo prudentius recessisse videatur, quam pertinacius institisse. Quis putet hoc facturum Victorem, si ipsius non fuisset, aliis in hoc faciendo præire, modo causa idonea fuisset? Quis putet *Victori* obtemperatum non iri, nisi reliquis Ecclesiis, num causa idonea esset necne, suum judicium

judicium fuisset? Equidem, secundum *Victoris* sententiam Synodus *Nicena* pronunciavit, cum hanc litem sustulit. Nam quod a *S. Joanne* constitui, adducendis ad fidem *Judæis*, opportunum fuerat, id importuno Zelo prosequebantur successores ipsius; cum ipsos non alliceret, Ecclesiam ipsorum opprobrio exponeret. Itaque non est mirum, φιλονεικείᾳ moveri potuisse *Victorem*, ut adversarios in suam sententiam adigeret; *Victoriam* enim sequitur auctoritas. Verum, non tenuisse reliquas Ecclesias ejus sententiam, apud quas, adhuc celebris est *Irenæus* ob deductum inde *Victorem*; indicio est, antiquiorem esse unitatis Ecclesiasticæ, quam Sedis *Romanæ* rationem: Ac proinde, non esse nisi canonicam ejus auctoritatem, quæ, nisi idonea causa subsit, in irritum cadat.

Inductio causarum Ecclesiæ vetustissimarum.

Cum Ecclesia Rom. Schisma passa est, facto Episcopo contra *Cornelium Novatiano*; Ubi tum ejus suprema potestas? Stetisse enim *Cornelii* causam reliquæ Ecclesiæ consensu, res ipsa docet. Certe, si non recipi lapsos juris divini fuisset, judicante Ecclesia, *Novatianus* stetisset; etsi a tribus ordinatus; adversus *Cornelium*, qui, a XVI. Canon quidem Apostolorum primus satis habet, Episcopum a II. vel III. ordinari. Mentem autem ejus *Nicenus* IV. exponit: Provincialium scilicet Episcoporum majoris partis consensum spectatum. Quia hoc nimis operosum erat, II. vel III. consensum, pro majoris partis consensu acceptum; Quod, repugnante majore parte pro *Cornelio*, locum hic non habebat. At juris divini prior ratio fuisset, quam Canonici. Utrum autem jure divino recipi posfent lapsi, quæstionis res erat, per Ecclesiam. Inde & *Meletii* Schisma, secundum *Epiphanium Hær.* LXVIII. Cum vero, de causa Ecclesiæ Rom. in qua juris divini quæstio vertitur, reliquæ Ecclesiæ judicium fuit; ubi suprema ipsius potestas? Sane *Cornelium* ab initio agnovit *Cyprianus*; id est Ecclesia *Carthaginensium*: *Dionysius* & *Alexandrina*, postquam de causa cognovissent. *An-*

Antiochena ſub *Fabio*,& quæ eam tum ſequebantur *Pontica*, magnopere nutabant; ut ex *Euſeb. Hiſt. Eccl.* VI. 44, 46. VII. 4, 5. conſtat; donec *Dionyſii* auctoritate permoti, etiam ipſi manus darent. Unde *Synodus Antiochena* in *Encæniis* Dominicæ aureæ, apud *Socr.* II. 5. *Sozom.* III. 8. vicem ſibi reddi à *Julio* Papa poſtulant, actis ſuis probandis. Adeo manifeſtum eſt, conſenſu totius rata eſſe acta partium Eccleſiæ. De rebaptizandis Hæreticis cauſa Eccleſiam diu ſolicitam habuit. *Romanæ* Eccleſiæ adverſabantur, (cum *Cypriano* Eccleſiiſque *Africanis*) qui in *Oriente* pro *Novatiano* ſteterant, ut ex *Firmiliani* ad *Cyprianum Epiſtola*, quæ eſt apud eum numero LXXV. intelligimus. Tum *Dionyſio Alexandrino de Bapt.* III. apud *Euſeb. Hiſt. Eccl.* VII. 7. unde etiam oblitum ſui *Euſebium*, receptam de ea re Traditionem a *Cypriano* primo in dubium vocatam, *Hiſt. Eccl.* VII. 3. ſcripſiſſe obſervavimus. Interea loci, ſi Eccleſiam *Romanam*; id eſt, ſi, Papam ſupremo eſſe jure in reliquam Eccleſiam, receptum tunc fuiſſet, nunquam *Cyprianus*, nunquam *Firmilianus* tam ſe animoſe adverſus *Stephanum* extuliſſent. Verum qui pacem Eccleſiæ, in tanto ſententiarum conflictu colendam putabant, ab ejus conſenſu, quamprimum obtineri poſſet, minime omnium erant diſceſſuri. Itaque & *Stephani* proclivitas, ad negandam adverſæ parti ſuam ſuorumque Communionem, fiduciam arguit principalis auctoritatis, quam ſecuturam ſperabat reliquam Eccleſiam: Et ſecutum temperamentum, de quo dictum eſt, oſtendit, imperium ei non fuiſſe in reliquas Eccleſias, quæ ejus auctoritatem ſecutæ non ſunt. Quod autem de *Dionyſio Alexandrino*, a *Pentapolitanis* quibuſdam Epiſcopis ad *Dionyſium Romanum* relatum eſt; ſuſcepto adverſus *Sabellium* certamine, eum pro adverſa ſententia, quam poſtea *Arius* propugnavit, ſcripſiſſe; de eo id dico, quod de Montano prius. Neque enim dubitabit, qui quæ hic tractamus apud ſe cogitaverit, non minus ad alias Eccleſias, quam ad Romanam, de tanti momenti ſcandalo relatum.

 Quare,

Quare, quod de relatione ad *Romanam* ſedem facta mentio ſuperſit, in monimentis Eccleſiæ, cum de reliquis ſileatur, indicio eſſe poteſt, plus momenti ad ſopiendam tantam offenſionem, ejus Sedis quam aliarum ſententiam habere viſam eſſe. Vide *Athanaſium de decretis Nicenis, de ſententia Dionyſii, & de Synodis.* In judicio *Pauli Samoſateni*, duo ſunt quæ ad propoſitam cauſam faciant. Primum, quæ ratio fert, ad omnes æque Eccleſias *Synodicam* dirigi, cujus vis & effectus ab una tantum pendeat? Cum autem Imperator, ita demum ſe *Synodi* decretum effectui mancipaturum reſpondet, ſi *Romæ Italiæ*que Epiſcopi conſentiant; primum, qui Chriſtianis gratum facere voluit, id ſecutus putari debet, quod Eccleſiæ probari poſſet: deinde, tutum fuit, *Romæ Italiæ*que Epiſcoporum ſententiæ acquieſcere; quibus ad ipſius *Synodi* ſententiam adjectis, non erat metuendum, ne apud reliquam Eccleſiam non obtineret. In *Epiſtolis S. Cypriani* occurrunt nonnulla quæ huc faciant. *Baſilides Aſturicenſis* Epiſcopus, cum in perſecutione ſacrificaſſet, damnatus a ſuis, ſucceſſorem acceperat. Subrepſit hic *Stephano Romano*; quem *Cyprianus Epiſt.* LXVIII. non damnat, quod de ſententia collegarum *Hiſpaniæ* Epiſcoporum cognitionem ſibi ſumeret; (damnaſſet enim ſeipſum, qui ab eis appellatus, ſententiam eorum afferat) ſed *Baſilidem*, qui ipſum circumvenerat. Rurſus, ab Epiſcopo *Lugduvenſi* certior factus *Cyprianus*, *Martianum Arelatenſem Novatiani* partes ſequi, *Stephano* ſcribit, ut ad *Galliarum* Epiſcopos det literas, exauctorando *Marciano*, & ſubrogando ei ſucceſſori, *Epiſt.* LXVII. Rurſus; Feliciſſimus & Fortunatus *Cypriani* Preſbyteri, aſcito Fortunato Epiſcopo, partes fecerant, reſtituendis, contra Eccleſiæ decretum, lapſis, quorum cauſa *Cornelio* reſervata fuerat; (ut ex *Cypr. Epiſt.* XXXVIII, & XL. diſcimus) Hic *Cyprianus Epiſt.* LV. permultis, terminandas, apud Eccleſias ubi ortæ ſunt, controverſias contendit. Si cauſam ſpectes, quis neget? Erat enim Schiſmatis ſpecies,

per

per Sedem *Romanam* obsequio erga Episcopum suum solvi velle; neque extabat exemplum, appellatæ a Presbytero Sedis *Romanæ.* Atqui quis *Basilidis*, & ejus qui in eadem causa erat, *Martialis*, *Emeritensis*, ut videtur, Episcopi causam, vel *Romam*, vel *Carthaginem* deferri, nefas fuisse disputat? Quis *Arelatensem* Ecclesiam, auctoritate vel *Romanæ*, vel *Carthaginensis*, *Novatiani* Communione explicari? Nimirum sic se res habet. Sunt causæ Ecclesiasticæ necessario toti Ecclesiæ cognoscendæ, quod ad totam pertineant; Qualis *Martiani*, eadem quæ *Novatiani*. *Basilidis* & *Martialis* causa tota facti fuit; sacrificassent necne; neque enim dubitabatur, si sacrificassent, Episcopos esse non debere. Sed qui potestatem habet, jure potestatis suæ abuti potest: Et *Stephano* si jus fuerat de *Marciano* cognoscendi, quis ei obstabit, ne de *Basilide* & *Martiale* cognoscat? Quis *Cypriano* & Collegis, ne sententiæ Episcoporum *Hispaniæ*, & Ecclesiæ causæ adsint? Idem ipsis facturis in causa *Felicissimi* & *Fortunati*, si, *Romanæ* Sedis auctoritati reliquæ Ecclesiæ auctoritas nisi opponeretur, jus suum obtinere non possent. Itaque cum, quæ causæ reliquam spectarent Ecclesiam, jure Ecclesiæ definitum non esset; quæ causa est, quæ totius, id est *Romanæ Ecclesiæ* primo loco, interesse videri non potest? Hæc sola hypothesis rationem reddit omnium, quæ in Ecclesiæ monimentis, sive *Romana*, sive aliis Ecclesiis appellandis, gesta leguntur. Consensus Ecclesiarum, (*Romanæ* autem, primo loco) concussam Ecclesiæ unitatem affirmat, & instaurat. Donatistæ, oblato libello, qui apud *Optatum Libro primo* legitur, à *Constantino Augusto* Judices postulant Episcopos *Galliæ*; quod ibi, sub *Constantio Augusto*, persecutio *Diocletiani* locum non habuerat. Ille *Romanum* ac *Mediolanensem* Episcopos, (quibus invidia libello fiebat, tanquam suspectis, quasi esset cur eis faverent, qui sacrificassent) cum Judices dedisset, ne propter latentem calumniam ipsorum auctoritatem insuper habere videretur; *Gallos* tamen Episcopos illis adjunxit.

 Hic,

Hic, maximi momenti per *Occidentalem* Ecclesiam causâ Sedes *Romanam* ac *Mediolanensem*, (sed primo loco *Romanam*) Judices postulat. Interpellatus ab eis postmodum Imperator, cum *Arelatensem* primam *Synodum* cogi jubet, causæ retractandæ, appellationem non concedit; (Judices enim sedebant iidem qui prius, etsi inter multo plures) sed recognoscendam & retractandam, ut dixi, priorum Judicum sententiam mandat. Unde manifestum evadit, quod dicit *Hieronymus*; *Orbem Urbe majorem esse:* Et *Synodum Arelatensem* de Papæ judicio cognoscere. Poterant Donatistæ *Generale Concilium* appellasse, *Romanorum* Judicum sententia gravati, ait *S. Augustinus Epist.* CLXII. Atqui, nisi etiam *Arelatensis Synodus* majori adhuc auctoritate judicasset, quam prius Judicium, cui Papa præfuerat, mirum si vel convocati fuissent, vel conventuri, a quibus nihil agi posse constaret.

CAP.

CAP. XXII.

Jus Conciliorum, & Hierarchiæ rationem, secundum Diœceses & Provincias Imperii Romani *constitutum esse.*

AD illud jam tempus rerum nos series deduxit, cum, nova Regiminis civilis facie in *Romanum* Orbem inducta, sub *Constantino Aug.*, Ecclesiæ etiam Hierarchia formam suam ac Leges accepit; Non novam illam quidem, cujus non solum elementa exciterant ab initio, sed etiam rudimenta, diu est quod præformata apparebant. Nam illam Regiminis formam, quam postea introduxit *Constantinus*, ab *Hadriano* primum deformatam refert *Sextus Aurelius Victor Epit. de Hadr. Officia sane publica,* inquit ille, *& Palatina, nec non militiæ in eam formam statuit, quæ, paucis per* Constantinum *immutatis, hodie perseverat.* Et cum *Aurelianus* de *Pauli Samosateni* causa Judicium *Romæ* & *Italiæ* Episcoporum expectat, argumento est *Italiæ* Regimen, partim *Romæ* partim *Mediolani*, etiam tum ita constitutum, ut postea sub *Constantino.* Extat apud *Vopiscum*, fine *Floriani*, Epistola Senatus *Romani* ad *Carthaginenses*, altera etiam ad *Trevirenses*, de Taciti Imperio. Tum subjicitur; *Eodem modo scriptum est Antiochiensibus, Aquileiensibus, Mediolanensibus, Alexandrinis, Thessalonicensibus, Corinthiis, & Atheniensibus.* Non est mirum *Atheniensium*, propter loci celebritatem, rationem habitam extra ordinem; Sedes enim sunt maximarum Potestatum reliquæ Civitates, quibus scriptum est. Itaque *Ponticarum* Ecclesiarum conspiratio cum *Antiochena*, in gestis de quibus dictum est, adversus *Samosatenum*, de rebaptizandis Hæreticis, deque *Novatiano* & lapsis recipiendis, constitutam ibi Regiminis hujus formam indicio est: Quod & de *Africanis* Ecclesiis *Carthaginensi*, in Concilio *Cypriani* unitis, dici potest. Cæterum neque *Ephesinam*, neque *Lugdunensem*,

Majoritatem suppariun Ecclesiæ Romanæ *Ecclesiarum, non ad* Petrum, *sed ad Civitates suas referendam esse.*

nensem, neque *Corinthiacam*, aut *Thessalonicensem* exortes ejus eminentiæ fuisse ab initio, quæ ipsis hac *Constantini* constitutione accrevit, & res ipsa docet, & ratio; quod non fuerint tum in hunc finem conditæ, sed electæ, tanquam etiam tum maxime idoneæ. Posita erat hæc forma in *Præfectorum Prætorio*, & *Vices* ipsorum obeuntium potestate ac jure. Propterea quod eorum *Vicarii* majores quasdam Imperii partes curabant, quæ *Diœceses* appellabantur. Nam Civitates quæ Diœcesium Principes erant, propterea quod Vicariorum Sedes essent, earum Ecclesias, in reliquas per suas Diœceses Ecclesias Principatum quendam habuisse, manifestum est. Itaque frustra sunt qui Ecclesiam *Romanam*, propter *Petri* Principatum, qui *Antiochiæ* sederit priusquam *Romæ*, & *Alexandrinam* Ecclesiam per *Marcum* fundaverit, Ecclesiis *Europæ*, *Africæ* & *Asiæ*, per *Alexandrinam* & *Antiochenam* præficiunt. *Epiphanius Hær.* LXX. erudite pronunciat, si de celebrando Paschate controversia orta fuisset, antequam Ecclesia *Jerosolymitana Pellam* migrasset, ad eam ejus definitionem spectaturam fuisse. Hoc vide quid valeat; Nimirum, Ecclesiam *Jerosolymitanam*, quæ initio sedes erat omnium Apostolorum, semper Principem Ecclesiam futuram fuisse, si nihil aliud spectandum fuisset, quam quod Apostoli ibi sedissent. Et sane veri simile mihi videtur, *Montani* Sectarios, rejectos ab Ecclesia, *Pepuzam Phrygiæ* vicum nova *Jerosolyma* propterea appellasse, ut, inde Ecclesiam de novo instituendam, propter repudiatum ab Ecclesia *Paracletum Montani*, profiterentur; Nimirum, instituendæ hujus de novo Ecclesiæ caput esse *Pepuzam* voluisse. Nam *Alexandrinam* Ecclesiam, cujus ultra *Ægypti* Diœcesim nulla unquam auctoritas fuit, *Africanarum* caput esse; *Antiochenam*, cujus, ultra Orientis Diœcesim, nulla unquam Ecclesia auctoritatem agnovit, *Asiaticarum*, inter somnia numerandum est.

De jure Conciliorum, & Hierarchiæ ratione.

Dicendum est nunc de jure Conciliorum, quorum habendorum forma hoc instituto Canonica esse cœpit, per Orbem *Romanum*. Qua de re, cum extent aliorum non exiguæ molis volumina, mihi solicito esse non licet. Conventus Ecclesiæ *Jerosolymitanæ*, quo Apostolus constitutus est *Judæ* loco *Matthias*, *Generale* totius Ecclesiæ *Concilium* haberi potest. Nam & in totam Ecclesiam munus est Apostoli; & totius Ecclesiæ Rectores convenerant. Idem de eo quo electi sunt VII viri dicendum. Nam & *Diaconorum* Ordo totius Ecclesiæ statum spectabat. Conventum *Jerosolymitanum Act.* XV. *Synodum Generalem* fuisse, nemo negat. Nec idem de *Pauli* cum *Jacobo* conventu, *Act.* XXI. negandum est. Nam *Jacobi Presbyterium* videtur Ecclesiarum Principibus constitisse, qui ab initio *Discipulorum Christi* nomine veniunt, nondum autem in suas quisque regiones dispersi, *Apostolorum Christi & Discipulorum* quasi corpus vel constituebant, vel repræsentabant. Recolendum est hic, quod suo loco observavimus, passim legi in Scripturis Apostolicis plures ejusdem Provinciæ Ecclesias, unius & ejusdem Civitatis Ecclesias plures nusquam legi. Qua observatione constituta est Ecclesiæ Regula, Scripturæ Apostolicæ verbis expressa, quæ Civitatibus Ecclesias numero æquat; quas nunc Diœceses appellamus. Nam perinde, Concilia Provincialia Ecclesiarum Provincialium consensu constabant, præeunte ac præsidente Principis Civitatis Principis Ecclesiæ Episcopo; quam Μητρόπολιν, ut in Coloniis *Græcorum*, ita Ecclesiæ usu appellari placuit, quoniam, ut à matrice Civitate sacrorum jura petebant *Græcorum* Coloniæ, ita à Metropolis Ecclesia Provinciales. Sed hoc etsi simile accidebat, rationem tamen instituti ac nominis non continebat. Metropoles enim Civilis Regiminis ratione dictæ sunt Provinciarum Principes Civitates, priusquam Ecclesiæ Metropoliticæ dici potuerint. Nam quod omnes unam totam respiciebant, peculiare fuit Ecclesiæ Christi, sed hoc modo obtinendum erat. Cæterum,

Provinciale

Provinciale Concilium constituere Provinciales Episcopos, diserte sequitur ex Apostolicis Scripturis, quibus Principes Provinciarum Ecclesiæ memorantur. *S. Paulus Ecclesiæ Dei* scribit *quæ est Corinthi*, *una cum omnibus Sanctis qui sunt per totam Achaiam* 2 ad *Cor.* I. 1. Et 1 ad *Thess.* IV. 10. cum eorum charitatem erga *totius Macedoniæ Fideles* laudat, consilium scribendæ Epistolæ suæ ad totius Provinciæ Ecclesias extendit. Quid enim aliud sibi vult, quod scriptum est ad *Rom.* XV. 26. *Visum est Macedoniæ & Achaiæ collectiam facere, in pauperes Sanctos qui sunt Jerosolymis?* De qua etiam per Ecclesias *Galatiæ* & *Achaiæ* 1 ad *Cor.* XVI. 11. 2 ad *Cor.* VIII. Quid est inquam, quod *per Provincias* hæc fiunt, nisi quod institutæ erant per Provincias Ecclesiæ? *Ephesi per biennium moratus Apostolus, ita ut audirent verbum Dei per Asiam, omnes tum Judæi tum Gentiles; non solum Ephesi, sed per Asiam, permultos avertisse* accusatur *Act.* XIX. 10, 26. Unde ab *ingressu in Asiam* suo vitam suam asserit *Act.* XX. 18. nimirum, quod *Asiæ* Provinciæ Metropolis esset *Ephesus*, & *Epheso* subditæ septem Civitates, quarum septem Ecclesiis scripta est Epistola *Apoc.* II, & III. *Gortynam Cretæ* Provinciæ fuisse Metropolim, notum est, ex *S. Hieronymi* Catalago; Ubi cum *Dionysii Corinthii* Epistolam quartam ad *Cretenses* laudasset, subjicit *cap.* XXX. *Philippus Episcopus Cretensis, hoc est, Urbis Gortynæ, cujus Dionysius in Epistola sua meminit, quam scripsit ad ejusdem Civitatis Ecclesiam.* Hujus igitur *Titum* constitutum ab Apostolo Episcopum manifestum est, cui subditarum Civitatum Ecclesias ordinandas permittit Apostolus. Denique, quod, Synagogis in Ecclesias conversis *per Pontum, Galatiam, Cappadociam, Bithyniam, Asiam*, primam suam Catholicam inscribit *S. Petrus*, idque *Babylone*, unde pependisse videntur ejus dispersionis Synagogæ 1 *Pet.* V. 13. (id est; cum Ecclesias compellat secundum Provincias) nonne aperte satis hunc ordinem significat? Saltem ei qui noverit, quod nemo ignorat, qui unquam Ecclesiæ res attigit,

tigit, quanta religione plebis fidelis, quanta Canonum auctoritate, quandiu memoria Romani Orbis viguit, observatus sit? Nam Provinciarum distributio, Conciliorum Provincialium constitutio erat; Constantium Episcopis Ecclesiarum Provincialium, de Ecclesiarum Parœciarumque suarum obsequio respondentibus. Quid enim interest de obsequio Fidelium quærere; quos, in rebus Ecclesiæ fidei creditis, Ecclesiæ fidem, in quam baptizati sint, necesse sit sequi? Et sane solennis erat horum Conciliorum causa, Ordinatio Episcoporum; quos consensu Provincialium constitui oportet, si jure Apostolus rationem eis ostendit reddendam, eorum quæ ab eis peccantur, quibus manus imponunt 1 ad *Tim.* V. 22. Præterea, cum eorum fuerit, omni Ecclesiæ tempore, non solum jus dicere, Ecclesiasticum nimirum, fidelibus, sive Laicis, sive Clericis, etiam Episcopis, sed & condere, statutis Canonibus; summa erant in Ecclesias Provinciales potestate, si quid earum proprium, totius Ecclesiæ statum non spectaret. Itaque non pertinet ad infirmandam hanc rationem, quod Africanæ Provinciæ Metropolitas Episcopos non habuerint, præter Carthaginensem; Quod Ordinationis antiquitate primus Episcopus Provincialium Episcoporum Primas erat. Hoc enim Ecclesiasticæ antiquitatis peritis constare video. Cum enim pariter constet, antiquitate Ordinationis primum eodem jure fuisse in Episcopos Provinciales, quo fuerint per alias Regiones Metropolitæ; Necesse erit inprimis, regiminis Ecclesiastici rationem supponere Civitatum matricum magnitudinem, ut dictum est; Tum Hierarchiæ rationem, (cujus ex Scripturis idoneum argumentum habemus) hanc inquam postulasse, ut a Primate regerentur Provinciales Episcopi; Etsi in Africa Primas non esset Metropolita, sed Ordinationis tempore primus Episcopus; Prorsus, ut de Civitatum Episcopis suo loco exceptum est.

De Conciliis Provinciarum & Diœcesium.

Neque enim mirum esse potest, unitis postmodum in Diœceses Provinciarum corporibus, secutas hujus divisionis commoditatem Ecclesias, Principibus Diœceseon Ecclesiis ita detulisse, ut eis auctoribus in Synodos coirent; Sine qua auctoritate fuisset, ne Synodos quidem Provinciales, rite atque ordine coire potuisse, (nisi, scilicet convocante metropolita Episcopo) res ipsa docet. Moris hujus usum, quatenus necesse fuit, quatenus commodum esse potuit, tam maturum tempore, post institutas Diœceses, tam passivum, tamque pervagatum per totam Ecclesiam fuisse reperiet, qui hoc studio suo dignum putaverit, ut manifestam fidem instituti Apostolici faciat, Ecclesiasticæ auctoritatis ex sæculi majoritate constituendæ. Quid enim aliud *Ephesinam Ecclesiam* caput faceret Diœcesis Asiaticæ, Orientalis Antiochenam, Illyricianæ Thessalonicensem; quod Corinthiaca, & Philippensis, Colossensisque esse non potuerunt, etsi Apostolicæ pariter, pariter Apostolorum scriptis memoratæ? Quod Alexandrina pariter fuit, pariter Apostolica, licet non pariter Apostolicis memorata Scripturis? De Romanæ magnitudine sermo rursus futurus est, cum ei Constantinopolitanam contendemus. Sed ratio hujus constituti ea est, quam *Irenæum* secuta *Synodus Antiochena Can.* IX. reddit, *quod ad Metropolim undique concurratur:* Sic enim ad Caput Diœcesis ex Provinciis, sic Romam undique, ut disputat *Irenæus.* Itaque Concilia Diœcesium Orientalis, Ponticæ, Africanæ jam meminimus; Item Romanæ, Italicæque, quando consensus earum in damnationem Samosateni, quem postulabat Aurelianus Augustus, non nisi per Synodos expedienda erat. Asiaticæ Synodi testis est diffidium de Paschate. Sane Synodos Diœcesium Orientis, postquam scriptis Canonibus definiri cœptæ sunt Ecclesiæ jura, quæ moribus prius obtinere cœperant, Antiochenus Canon XII. affirmat; Tum Constantinopolitanæ Oecumenicæ Synodi II. & VI. Chalcedonensis IX. de Synodis autem Diœcesis Africanæ

canæ frequens est admodum memoria in Canonibus Africanis. Illyricianæ autem Synodi illustris extat apud *Theodoretum* memoria *Hist. Eccl.* IV. 8. Jussu quidem *Valentiniani* I. coactæ, & cui ipse cum *Valente* & *Gratiano*, Imperialis mandati vires addidit, cum ejus Synodicam ad Diœcesis Asiaticæ Episcopus missam, *prædicari* per illam Diœcesim jubent. Et Lex utriusque Codicis *Omni innovatione cessante*, eandem Synodum supponit, cum ab ea referri vult ad Sedem Constantinopolitanam. Nam *conventus Sacerdotalis, & sanctum judicium* Diœcesis Synodum significat, (ut recte censet *Gothofredus.*) Relationem autem ad Sedem Constantinopolitanam, quod, *non sine scientia Antistitis Vrbis Constantinopolitanæ, reservantur* dubia Synodo Diœcesis. Legem autem 23. Codicis *Theodosiani de Episcopis*, a *Gratiano Treviris* datam ad Episcopos Gallicanos quosdam, *Gothofredi* Commentarius ostendit; quæ, cum negotia *ad Religionis observantiam pertinentia locis suis, & a suæ Diœceseos Synodis* audiri jubet, easdem Occidentalium etiam Diœcesium Synodos statum suum tum habuisse supponit. Nam ad Provinciales Synodos pertinet, quod *locis suis*; unde ad Synodos Diœcesium appellabatur. Vide quæ de Synodis Diœcesis Gallicanæ scribit *Petrus de Marca*, 6. *de Concordia* XVII. 1 -- 4. ut & de Illyricianis, Hispanicis, Italicis XVI. 6. Sane Eliberitanum Concilium non minus Nationis Hispanicæ Generale fuisse, quam Toletanum I. videtur, ex Episcopi Spalensis, Emeritani, Legionensis, Toletani, Cæsaraugustani subscriptionibus constare; Nam & Auxitani Bigerensisque subscriptiones ex Aquitania etiam coactum ostendunt. Idem fortasse de Cæsaraugustano dici posset, si Episcoporum qui interfuerunt Sedes perinde memorasset ac nomina. Delphinum certe, cujus nomen extat, Burdigalensem fuisse Episcopum facile credit, qui virus Priscilliani, quod illo Concilio sanari volebatur, ad Aquitaniam etiam pertinuisse intelligit. Sed hæc quamvis obscuriora sint, propter memoriæ veteris Ecclesiarum Occi-

dentis obſcuritatem, ſatis tamen oſtendunt, jura Nationalium Synodorum ab hac origine repetenda eſſe, ſi eandem Eccleſiam habere volumus, quam ab Apoſtolis Domini conditam credimus. Itaque eodem pertinet illa etiam Conſtitutio, qua vindicarunt decretum Synodi II. Oecumenicæ Imperr. *Gratianus Valentinianus* & *Theodoſius*, ad *Auxanium Proc. Aſiæ* data, quam Facundus memorat IV. 2. ubi *Concilii ſub Vicario Aſiæ conſtituti* mentio; item *Pontici*; ſicut *Orientalis* frequens admodum apud eundem Facundum. Sane, etſi manifeſtum ſit, Concilia Diœceſium Imperii Orientalis Canonibus Orientalibus conſtituta, perinde atque moribus antiquioribus inchoata eſſe; pariter tamen manifeſtum eſt, præceſſiſſe regimen ſeculi à *Conſtantino* inſtitutum: Tum, ſecutas Conſtitutiones, quæ his Canonibus vim & effectum tribuerunt. Ex quibus plena fides eſt, ut ab *Adriano*, pendere cœperunt ab Urbibus Diœceſeon Principibus Metropoles, ita ab Eccleſiis Principum Urbium Metropolitanas Provinciarum Principes Eccleſias; Inſtituto Eccleſiæ univerſæ, cujus vis, cum totam Eccleſiam occupaverit, (ut ad civilis regiminis formam componerentur Eccleſiæ, quatenus Eccleſiæ pax ferat) non niſi ad Apoſtolos auctores referri poſſe videtur.

Ratio vis ac juris Conciliorum.

Nec tamen abſolutam cogendorum Conciliorum neceſſitatem agnoſco: Nec ad habenda Concilia teneri Eccleſiam tum potuiſſe, cum nulla major opprimendi Chriſtianiſmi opportunitas eſse poſset, quam coactis in unum Eccleſiarum Principibus. Eccleſiam ipſam totam, ac omnem ejus partem, ſive majorem ſive minorem, ſtatam eſse Synodum contendo; cujus decretum, literarum & internunciorum commercio, quanto difficilius obtineri poſſit, tanto firmius ſit ad definiendum & ſopiendum, quicquid indefinitum unitatem Eccleſiæ in dubium vocat. Itaque jus ac poteſtas Conciliorum quod ſit, aut eſse poſſit, ſuppoſito Chriſtianiſmo, qui omnium ſalutis pariter interſit, ac eorum qui in Concilio ſuffragium ferunt, non eſt cur obſcurum

ſcurum ſit. Neque enim vel totæ Eccleſiæ convenire, vel conſenſum Eccleſiarum, qui conveniunt, decretis nunc primum factis, niſi intra terminos Eccleſiæ poteſtati conſtitutos, obligare poſſunt; *nec niſi pro modo ac ratione, quam partes, ex quibus conſtat Concilium, ad totum habent. Non enim eſt putandum, illud jus quæri præſentibus propter præſentiam, quod eis decedat, quibus adeſse non licet. Præjudicii tantum locum habet conſenſus eorum qui adſunt, & auctoritatis, adverſus eos, quos ſingulos, repugnare conſtitutis, à collectis in unum multis Eccleſiarum Principibus, nec rationi humanæ, nec pietati Chriſtianæ conſentaneum eſse norunt. Quod ſi rationem ineamus rerumpublicarum quæ communi conſilio reguntur, & diſpiciamus, humanum genus, majorem partem, ad amplectanda ſequiora conſilia ſemper proclivius eſse; profeſſionem perfectioris Chriſtianiſmi, quæ ad Eccleſiarum Principatum requiritur, non eſſe ſatis conſtabit, ad afferendam Eccleſiis (ſive quicunque ſint, qui Eccleſiarum nomine ſuffragii jus habent in Conciliis) ab erroris periculo immunitatem, in decretis Conciliorum condendis. Nam hoc ſi eſſet, dubitari non poſſet, Dei ſpiritu condita. Quandiu an ita ſit dubitari poteſt, non poſſunt extra aleam erroris poſita cenſeri. Non quod periculum ſit errandi, in eis quæ ad omnium ſalutem neceſſaria ſunt, eis, qui infallibilitatem, non præſentis Eccleſiæ dotem, ſed totius conſequens eſſe credunt. Sed quod, hoc quidem teneri, incertum ſit, in reliquis autem, non conſtet, quomodo animati ad decernendum deſcendunt. Neque opus eſt plura de his hoc loco dici; ubi de vi decretorum *Synodalium* univerſim ſermo eſt. Nam & Oecumenicorum Conciliorum exemplis definienda ſunt, quæ de illis præcipue in quæſtionem vocari ſolent: Et, ad eorum vim definiendam, præmittenda, quæ ad ſtatum eorum pertinent; Minorum videlicet *Synodorum* jura, ex quibus conflari Generalia oportet. Interea loci manifeſtum eſt, decreta Concilio-

rum,

rum, pro ratione, non numeri Episcoporum, sed Provinciarum, vel Gentium ad decreta concurrentium, valere. Est enim ab omni plane juris ratione absonum, cedere majores Ecclesiæ partes minoribus; & majores minorum decretis teneri, quod plures adsint ex his quam ex illis. Cum autem Ecclesia una sit, à primo ad secundum Christi adventum, necesse est auctoritatem Ecclesiæ, usque ad finem seculi, ab auctoritate Ecclesiæ in Orbe Romano, secundum descriptam formam descendere; quamvis, diviso in multos Principatus Imperio Romano, vel ascitis in Christianismum Gentibus nunquam Imperio Rom. subditis, rationem regiminis Ecclesiastici ad discrimen temporum accommodandam esse, sæpius dictum sit. His itaque præmissis, in quibus & Ecclesiasticæ *Hierarchiæ* ratio, & Conciliorum auctoritas consistit, sequentia videamus, quomodo, infinitam potestatem *Papæ* excludant, Canonicam affirment; Id unum præfati, ipsam Conciliorum cogendorum molestiam alta voce clamare, insanivisse omnes ab initio Christianos, si & sibi & omnibus tantam creandam molestiam putassent, decreti obtinendi causa, quod, nullo coacto Concilio, ab auctoritate *Papæ* obtineri potuisset, si idem valere creditum omnibus ab initio fuisset.

Quid possint, in universum, Concilia.

Cæterum illud hoc loco omittendum non videtur; Provincialium Conciliorum causam pene perpetuam, & quasi ordinariam fuisse Episcoporum Provincialium creationem. Putidum esset proferre antiquitatis testimonia ad illud probandum, quod est in omnibus Ecclesiæ monimentis tralatitium. Satis erit primum Apostolorum Canonem cum quarto *Niceno* componere, & contendere. Cum enim illo cautum sit, Episcopum fieri a duobus minimum Episcopis, cum a tribus commode non possit; Hic, hujus instituti illud fuisse consilium exponit, ut ab Episcopis Provincialibus singuli fierent; Quatenus quidem, cogi omnes, Ecclesiæ commoditas ferret. Nam, quod hoc semper fieri non posse manifestum sit, idcirco a tribus, cum reliquorum consensu

consensu fieri, satis esse decernit; Metropolitano, scilicet, ratum saltem habente. Neque enim absurde vetustiorem morem Apostolis tribuere videtur; Cum, nondum constitutis passim per Provincias Ecclesiis, necesse fuit a minori numero geri, quæ ab omnibus rata habitum iri censendum erat: Et constitutis Civitatum Provincialium Episcopis, eorumque Principibus, in matricibus Civitatibus, omnium, id est majoris partis consensum ad voluntatem Metropolitani accedere, *Hierarchiæ* ratio postulat. Sed cum hæc fuerit ordinaria Provincialium Conciliorum causa, non est propterea negandum, de Fidei causis decernere Provincialia Concilia potuisse. Revincuntur qui hoc negant, decretorio, Diospolitani Provinciæ *Palæstinæ* Concilii exemplo; in quo *Pelagius, ne damnaretur*, ut S. inquit *Augustinus, errores ipse suos damnavit*: Tum *Carthaginensis* alterius, in quo damnatus est ejus hyperaspistes *Cælestius*. Cujus acta refricavit Milevitanum illud Provinciæ *Numidiæ*, cujus ad Innocentium *P. I.* Synodica est inter Epistolas S. *Augustini* nonagesima. Neque enim animus est dicere, teneri posse reliquam Ecclesiam decreto Synodi Provincialis; Nisi quatenus communis Fidei Traditione asseri possit. Hac ratione si se probet, quid est, quo minus nascentem *Hæresim* opprimat, conscia sibi communis Fidei Synodus Provincialis? Itaque *Zosimi P.* cunctationem, in eodem damnando Cœlestio, non dicam Provinciæ alicujus Synodum, sed certum est, *Africanæ* Ecclesiæ consensum discussisse. Dubium autem non est, majoris momenti esse Fidei causas, quam quicquid est, quod ad statuendam Ecclesiæ Disciplinam definiri Canonibus possit. Verum, cum non sit necessarium ad salutem singulorum, Canonicum Ecclesiæ regimen, quatenus Fideles sunt, sed quatenus ad Unitatem Ecclesiæ pertinent; Unitas autem Ecclesiæ omnium consensum, in Ecclesiasticæ Communionis Leges requirat; Propterea absonum fuerit, præire majoribus minores Ecclesiæ partes in Legibus ferendis, quas eis, in op-

primendis *Hæresibus* præire, nihil vetat; Quod in Fide jus omnium par sit. Sane Canones *Ancyrani*, *Antiocheni*, *Laodiceni*, & reliqui quibus constat *Codex* ille, quem universæ in Concilio *Chalcedonensi* Ecclesiæ laudatum & agnitum legimus à Synodis *Asianæ*, *Ponticæ*, *Orientalis* Diœcesis constituti primum videntur; Sed non ea mente, ut reliquam Ecclesiam tenerent. Debetur spontaneo Ecclesiarum consensui, usuique secuto, quod in Ecclesias ὑπερορίους invaluerunt. Nam & in Occidente postmodum recepti sunt; ut suo locum dicam; cujus tamen, in eis condendis, auctoritas nulla fuit. De judiciis Ecclesiasticis, in causis propter quas movendi locis suis Episcopi videri possint, non videtur hoc loco dici quicquam posse. Videtur enim ea disputatio ex eis definienda, quibus, majorum Ecclesiæ partium unitas Legibus suis, procedente tempore, constituta doceri possit. Hactenus igitur satis sit, Conciliorum Ecclesiæ universum statum ac jus, rationibus Ecclesiæ universæ constituendæ Apostolicis, ex Ecclesiæ usu originario, fundatum declarasse.

De sexto Canone Niceno.

Canon Sextus *Nicenus veteres* Ecclesiarum *mores* obtinere jubet. Exprimit autem *Ecclesiæ Alexandrinæ* jura in Ecclesias sibi subditas, (Schismate tum Meletiano non minus concussa, quam *Ariana Hæresi*; quæ occasio habetur condendi Canonis) quibus *Antiochenæ* jura comparat; cum exceptione *Jerosolymitanæ* Ecclesiæ, propter causam quam diximus: Tum *Romanæ* jura in *Suburbicarias*; Sic enim transtulit Ruffinus. Jam, regiminis forma quam in Imperium a *Constantino* introductam diximus, in Præfectorum Prætorio potestate juris dicundi, supremo loco a Principali, sita fuit. Nam præfecto Prætorio *Galliarum* suberat *Galliarum Vicarius*, qui *Treviris* sedebat: *Vicarius Hispaniarum*, qui, ut videtur, *Tarracone*; *Vicarius Britanniarum, qui Eboraci*; Propterea enim Concilio *Arelatensi* primus subscribit *Eboracensis*. Præfecto autem Prætorio *Italiæ*, *Vicarius Illyrici*, *Thessalonicæ*; *Africæ*, *Carthagine*; *Italiæ*, *Mediolani*;

Nam

Nam Præfecto Urbi excipiebantur fines *C. Milliarium* ab Urbe, per quos jus diceret. Monendum hoc loco, ad *Constantini* tempora pertinere, quod vernaculo scripto, auctore *Zosimo libro* II. suum *Illyrico* Præfectum Prætorio assignavit. Nam, postquam cæso Magnentio *Illyricum* cum *Italia* in *Constantis* potestatem venit, exinde, eidem *PP. Italiæ* paruisse *Illyricum* ex *Theodosiano* Codice constare potest, & Notitia dignitatum, adjecta ad eum à *Gothofredo*; donec sub *Theodosii* M. liberis divisum est *Illyricum* in Orientale & Occidentale; quod paucis post annis coaluit, cum *Valent.* III. ducta in uxorem *Theodosii* minoris filia, *Illyricum quod tueri non poterat socero* concessisset, ut *Cassiodorus* in Chronico scribit. Quod ad ea quæ sequuntur asserenda magnam vim habet. Sed Præfecto Orientis Prætorio, in Ægypto, loco *Vicarii* suberat *Alexandriæ præfectus Augustalis*; *Comes Orientis, Antiochiæ: Vicarius Ponti Cæsareæ, Vicarius Asiæ, Ephesi.* Nam *Thraciæ*, *Vicario Præfecti* videntur paruisse. Hic,Præfectis Prætorio nihil respondere poterat in Ecclesiæ regimine, magis quam Principi; quippe cujus Respublica Aristocratia erat, non Monarchia; (quod & hactenus rebus ipsis declaratum, & adhuc declarandum restat) nisi Christum ad dextram Patris imperantem Ecclesiæ in terris militanti, tanquam invisibile visibili corpori caput, adsciscas. Tum, innovato Imperij regimine, innovatum non fuisse statum Ecclesiæ, demonstrat hic *Canon*, veteres ritus confirmans. Neque enim induci poterat in sedes Præfectorum Prætorio, Ecclesiarum illi respondens eminentia, nisi vetustis moribus innovatis. Quare neque innovandum fuisse; quod eadem instituto divino Ecclesia, à primo ad secundum *Christi* adventum esse debeat; manifestum sit. Vicariorum sedibus respondentia Privilegia Ecclesiarum *Alexandrinæ* & *Antiochenæ*, *Canon* ipse confirmat, vetustatis nomine. *Romanæ* Ecclesiæ, quæ jura affirmet incertum est. Sunt enim qui eas solas Ecclesias *Romanæ* subdunt, quibus *Præfectus Urbi* jus dicebat;

Sed hoc rationem non habet. Cum enim *Canon Alexandrinæ* Diœcesim Ægyptiacam, Orientalem *Antiochenæ* subdat, omnes extra centesimum *lapidem Ecclesias* Romanæ eximere, neque vetustus mos patitur, nec ratio communis. Sunt qui *suburbicarias* totius Orbis Ecclesias, *Romani* scilicet, dici volunt, quod *Roma* Orbis caput esset. Alii, qui Occidentis totius Ecclesias *suburbicarias* dici velint, quas *R. Sedi* subesse jus sit. Quasi unquam omnibus Orbis *Romani* Urbibus *Roma* jus dixerit; Vel omnibus Occidentis Diœcesibus. Itaque optime sentire videntur, qui X. Provinciarum *Italiæ* Ecclesias, *Romæ* Vicario subditarum, *Romanæ* subjiciunt *suburbicariarum* nomine; ita ut Mediolanensi, septem reliquarum *Italiæ* Provinciarum, quæ *Italiæ* Vicario parebant; Ecclesiæ subessent. Sed hoc si obtineat, *Romanæ Ecclesiæ*, ultra *suburbicarias* & Diœcesim *Romanam* jus nullum erit. Gravis difficultas fateor; cui tamen cedendum non puto. Nam, qui jura *Alexandrinæ Ecclesiæ* in suam Diœcesim, exemplo jurium *Romanæ Ecclesiæ* in *suburbicarias* instaurat *Canon Nicenus*, non debet videri *Romanæ* ea jura negare, quæ *Alexandrinæ* non vindicat. Tum qui generaliter, antiqua jura affirmat, non negat fuisse Romanæ Ecclesiæ alia jura, ultra ea quæ *Alexandrinæ* specialiter instaurat. Præterea neque res ipsæ hoc patiuntur, ex *Cypriano*, de *Africanis*, *Gallicanis*, *Hispaniensibus Ecclesiis*, eorumque ad *Romanam* respectu, relatæ. Presertim autem quæ de *Montani*, *Novatiani*, *Samosateni*, *Dionysii Alexandrini*, Donatistarum causis, de tempore Paschatis, de rebaptizandis Hæreticis, dicta sunt. Neque enim ea, vel ad universam Ecclesiam de jure spectasse, vel ad *Romanam* de facto, primo loco, negari potest. Præterea, *Concilium* secundum Generale, quid est quod Generale fecerit, cui *Occidentis Ecclesiæ* prorsus non interfuerint? Quid, nisi *Synodi Romanæ* sub Damaso consensus; cui nempe suffragatas reliquas *Occidentis Ecclesias*, credendum est, licet literis proditum non sit? Nam ad Synodicam apud *Theodoretum XC.*

Italiæ

Italiæ & *Galliæ* Episcopi suffragia contulerunt. Et *Cornelius* apud *Hieron. in Catal.* Flaviano (puto legendum, Fabio) Antiocheno, *nomine Synodorum Romanæ, Gallicæ, Africanæ* scribit. Itaque ex ratione *S. Hieronymus, Epist.* LXXVII. *Hæreticum me cum Occidente, Hæreticum cum Ægypto, hoc est, cum Damaso Petroque condemnent.* Et tamen idem alio loco, totius se Orbis Epistolis, pro Damaso respondisse. Aliter enim totius Ecclesiæ, aliter Occidentalis Princeps Romana; *Basilij* vocabulo scilicet, qui Romanam τῶν δυτικῶν κορυφαῖον, appellat, *Epist.* X. & *Augustinus adversus Julianum* I. 2. *Puto tibi eam partem Orbis sufficere debere, in qua primum Apostolorum suorum voluit Dominus glorioso Martyrio coronare. Cui Ecclesiæ Præsidentem B. Innocentium, si audire voluisses* —. In Concilio *Ephesino* minatur *Joanni* Antiocheno *Cyrillus*, nisi Romanæ in Nestorium Synodo consentiat, Occidenti communicare non posse; Parte I. capite XXI. Synodica *Agathonis* ad Imp. in VI. *Gen.* Synodos *Longobardorum, Sclavorum, Francorum, Gothorum, Britannorum* Romanæ suffragari supponit: Et extat apud *Bedam* Synodica *Theodori* Cantuariensis, quæ Anglicanæ Ecclesiæ consensum in Synodum Romanam *Martini* I. *P.* continet; Hoc est in VI. Synodum. *Joannes* quidam ab *Agathone P.* missus Synodo interfuit, Synodicum retulit, *Eccles. Hist.* IV. 17, 18. Et eodem tempore Romæ præsens *Wilfridus* Eboracensis *Agathonis P.* Synodo eadem de causa coactæ subscribens, *pro omni Aquilonari parte Britanniæ & Hiberniæ insulis, quæ ab Anglorum & Britonum, nec non Scotorum & Pictorum gentibus incoluntur, veram & Catholicam Fidem confessus est, & conscriptione sua corroboravit*; Pro eis, scilicet, respondens, quorum Communione utebatur. *Beda Eccles. Hist.* V. 20. Itaque Romam primi Episcopi Sedem, etsi alio jure erga Patriarchas Orientis, alio erga Diœceses ac Nationes Occidentis, earumque Ecclesias, negari non potest. Etsi quo jure ab initio, tum, quibus modis ac rationibus procedente tempore aucto, liberum eis esse oporteat disquirere,

 qui

qui ad ſcientiam veritatis, propter Unitatem Eccleſiæ contendunt. Quod ad nominis uſum attinet, facile eſſet oſtendere, ſedis R. Epiſcopum recte interdum primum V. Patriarcharum recenſeri. Et tamen non eſt mirum ſi rarius ei quam reliquis Patriarchæ nomen tribuatur, cujus Primatum reliquorum Primatibus longe potiorem cenſebant. Neque enim mirum eſt, ſi exortem communis nominis Romanum voluerunt, quod *majores Diœceſos teneret*; quod *Sylveſtro Rom.* Patres Arelatenſes adjudicant, etiam tum, propter rationem quam hic aſſerimus. Nec tamen, eodem jure quo Alexandrinus & Antiochenus erga ſuos, Romanus erga totum Occidentem; Neque enim Epiſcopos eorum conſecrabat, extra Diœceſim Urbicam, (ut per Ægyptum Alexandrinus, per Orientem Antiochenus; Excepto Salaminio, cujus privilegium Epheſino Concilio affirmatum eſt.) In eo enim commune fuiſſe videtur trium Sedium Privilegium, ut omnes totius Diœceſis Epiſcopos ipſi Ordinarent; Hoc eſt, ut ſine ipſorum conſenſu non Ordinarentur. Salvum enim eſſe debebat jus Metropoliticum *Can.*4. Niceno firmatum, ut neque abſque Metropolitæ conſenſu Ordinarentur. Atqui hoc, ultra Diœceſim Vicario Urbis ſubditam, ne per *Italiam* quidem, extendi poteſt. Itaque non eſt ex *Synodi* VIII. *Act*.X. *cap*. XVII. Canon hic interpretandus; Qui univerſos Metropolitas à Patriarchis *promoveri, ſive per manus impoſitionem, ſive per Pallii dationem* ſupponit. Nam hunc morem *Niceni* Concilii tempore per Occidentem non fuiſſe, certum eſt. Patriarchica autem jura hoc Canone ea tantum affirmari, quæ tum more recepta erant, manifeſtum eſt. Neque ea minus, quæ *R.* Sedis propria fuerint in Occidentem, quam quæ *Alexandrinæ* & *Antiochenæ* Sedi communia, in ſuas utrique Diœceſes. Itaque non vagatur extra ſenſum Canonis vetus Verſio apud *Juſtellum*, quæ *de Primatu R. Eccleſiæ*, huic Canoni titulum præponit: Tum ſic infit; *Antiqui moris eſt, ut Urbis R. Epiſcopus habeat Principatum, ut ſuburbicaria loca, & omnem Provinciam*

vinciam sua solicitudine gubernet. Nam, ad *omnem Provinciam* in Occidente sitam hanc solicitudinem pertinuisse, jam dudum probamus. Quod autem ad Rufini Versionem pertinet, non videtur hæc solicitudo ad universum Occidentem *suburbicariarum Ecclesiarum* nomine extendi posse. Nam prius subesse rationem oportet, cur *suburbicaria* loca dicantur, quam intelligi possit *R.* Sedis solicitudo hoc nomine ad ea pertinere. Hæc autem ratio non videtur melius intelligi posse, quam si in regimine civili sub Vicario Urbis constituta dicatur. Sane in rescripto Valentiniani Valentis & Gratiani, apud Sirmondum in Appendice *Cod. Theod.* quo Ursicinus *suburbicariis regionibus* abstinere jubetur, hanc significationem intelligi ratio jubet; Quod per totam Diœcesim solicitare Damasi Pontificatum posset, qui se ipse Pontificem ferret. Itaque Primatus *R.* Sedis ita hoc Canone affirmatus videtur, ut cum veteres mores valere jubet, intelligantur Patriarchæ jura, quibus tum utebatur in Occidentis Diœceses, non minus quam in reliquam Ecclesiam, *R.* Sedi peculiaria. Nam in *Conc. Chalced. Act.* XVI. *Paschasinus* Legatus *R.* Sedis ita legebat; SS. *Patrum* CCCXVIII. Canon sextus, *Ecclesia Romana semper habuit Primatum*; Secundum titulum *Codicis* quem *Justellus* edidit. Et *Gloriosissimi Judices* (respondentes) *dixerunt, ex Gestis videri, ante omnia primatum, eximiumque honorem antiquæ Romæ Dei amantissimo Archiepiscopo conservari.* Neque alius intelligi potest Canon, qui vetet sine *R.* Sede κανονίζειν τὰς Ἐκκλησίας, quod *Socrates Eccl. Hist.* II. 8. affirmat, nisi vel scriptus hic sextus *Nicenus*, vel quod idem est, vetustus mos quem affirmat. Primatus autem more constitutus aliter Occidentem, aliter reliquam Ecclesiam spectabat. Sed quod ad *Suburbicariarum* regionum significationem attinet, notandum est edictum quod diximus ad Præfectum Urbi, simul & ad Vicarium Romæ missum esse; & ita ad hunc, ut *singularum Urbium atque Regionum, quibus temporarie præest, primores atque incolas propria scriptione convenire jubeatur.* Ad

Præfectum

Præfectum autem Urbi, *ne ad Urbem Romam, vel certe suburbicarias regiones pedem inferat.* Quod indicio est, non fuisse cautum ne ad suburbicarias Regiones accederet, priusquam mandatum esset Vicario Urbis, ut per totam Jurisdictionem suam hoc curaret. Idem ostendit *L. unica, si per obreptionem Cod. Theod.* à Valentin. Jun. Probo *PP.* inscripta, quo tempore *Illyricum Africam Italiam* totam *PP. Italiæ* paruisse dictum est; sic enim ibi; *Igitur sinceritas tua idipsum per omnem Italiam, tum etiam per Urbicarias Africanasque regiones, ac per omne Illyricum, prælata oraculi hujus auctoritate firmabit.* Nam cum ejus tota Jurisdictio *Illyrico, Africa, Italiæ,* Urbisque Vicariatu continebatur; quale est, ut Urbicarias regiones *Italiæ* oppositas, Jurisdictionem Præfecti Urbis intelligamus, potius quam Vicarii Romæ, cui Urbica Diœcesis parebat? Denique *Constantius A. L. 9. de extraord. muneribus* ad Taurum *PP. Italiæ*; *Non enim per Italiam tantum, sed etiam per Urbicarias regiones & Siciliam, patrimonialium & emphyteuticorum fundorum vires servandas esse perspeximus.* Ubi, quod *Sicilia* ab *Urbicariis* excipitur, causam suam habet, quam *Notitia Imp.* ostendit, cum Procuratores per Diœceses ita distinguit; *Rationalis rei privatæ per Italiam: Rationalis rei privatæ per Urbem Romam, & suburbicarias regiones, cum parte Faustinæ. Rationalis rei privatæ per Siciliam,* (cum Sardinia & Corsica, quæ Vicarianam Urbis Jurisdictionem complebant) *Rationalis rei privatæ per Africam.* Nam quod tres Insulæ suum procuratorem haberent, propterea reliquis Suburbicariis Provinciis opponuntur. Ejusdem modi rationes alibi occurrunt, cum de quibusdam, non omnibus suburbicariis regionibus sermo est. Itaque cum ex Pontificum *Innocentii* I. *Leonis* I. *Gelasi* I. *Gregorii* I. aliorum Epistolis res explorata sit, alio jure harum Provinciarum, alio reliquæ Italiæ Ecclesias ad Primatum R. Sedis pertinuisse, necesse est *suburbicarias Ecclesias,* apud *Rufinum,* & in Codice quem laudamus, ex hac ratione intelligendas videri. Ita autem ad eundem Primatum

matum universum Occidentem pertinuisse, ut in universæ Ecclesiæ institutis; quæ ab initio non Lege scripta, sed more & usu stabant, ut dictum est; vel conservandis, vel in usum revocandis, in eis ejus primarias partes fuisse dicamus, quatenus ad unitatem totius Occidentis earum definitio necessaria esset. Hæ causæ sunt, quibus & crescere potuit Rom. S. potentia, & crevit. Extant a *Syricio* indubitatæ auctoritatis *Rescripta Pontificum, Syricii ad Himerium Tarraconensem & Africanos, Innoc* I. *ad Victricium Rhotomagensem, Exuperium Tolosanum, alios*; Extant successorum exinde omnium; Quorum etiam Rescriptorum Capitula in eum *Codicem Canonum* relata sunt, quem *Adrianus* I. *P. ad Carolum M.* misit, cum Epistola, quam apud Sirmondum in Conciliis *Galliæ* legimus. Putant autem merito viri docti eundem esse, qui *Moguntiæ* MDXXV. excusus, *Parisiis* MDCIX. recusus legitur, *Codicis Canonum Ecclesiæ Rom.* nomine; Additis scilicet, ad eum Canonum *Codicem*, quem *Dionysius* Exiguus, ex eo quem diximus *Codice* Canonum Ecclesiæ universæ conflavit, tum Apostolorum Canonibus L. *Sardicensibus*, & *Africanis*; (quos *Carthaginensis* Synodi nomine *Græci* appellarunt, postquam ab eis etiam, in Synodo *Trullana* in auctoritatem recepti sunt) cum *Pontificalium Rescriptorum Capitulis*, ab ipso *Dionysio*, *ad Gelasium P. I.* adjectis; quibus accesserunt postmodum, quæ a secutis *ad Gregorium* usque *Juniorem PP.* decreta, in ejus *Codicis* calce leguntur. Hæc igitur, cum in Legum auctoritatem universi Occidentis consensu recepta sint, videntur supremum jus *R.* Sedi in Occidentis Ecclesias asserere, a quibus in auctoritatem recepta sunt. Quis enim supremum jus a jure Legis ferendæ avellat? Tum rescripta *Impp.* quibus respondebant relationibus, consultationibusque, quos ad eos referebant Provinciarum Præsides, supremum eis jus asserunt. Sed Pontificum decreta, cum ea definiunt, quæ ab initio moribus recepta, nisi minutius definiantur, laboret Unitas, non nisi consensu recepta Canonicum jus faciebant.

Ad

Unde Profecta, decretorum Papalium auctoritas, quantum valeat.

Ad *Nicenum* enim Canonem referenda est, & moris vetustatem, tota hæc *R.* Sedis auctoritas. Neque enim dubium est, vel *Ephesinæ* vel *Carthaginiensis*, vel aliarum Ecclesiarum Principum ac Matricum; ex quibus in Provinciarum Principes inferiores Ecclesias, propagatus est ab initio, totius Ecclesiæ instituto Christianismus; jura quædam fuisse in sibi subditas, ad continendam Ecclesiæ unitatem spectantia, quæ Canon *Nicenus* affirmat. *Italiæ autem, Galliæ, Hispaniæ, Africæ, Siciliæ, & interjacentium Insularum Ecclesias, auctoritate Romanæ primum institutas, Innoc.*I. *Ordinem ejus sequi debere* affirmat, *Epist. ad Decentium.* Consentiunt ei de *Africa Tertul. de Præscript. cap.* XXXVI. & S. *Gregorius libro* VII. *Ind.* I. *Epist.* XXXII. Neque aliud esse *Cypriano* puto, quod *Sacerdotalem unitatem* ab Ecclesia Rom. ortam affirmat; Nimirum per *Africam.* De *Gallia*, habemus eruditissimam Archiepiscopi Parisiensis ad *H.Valesium*, initio nuper a se editi Eusebii Epistolam. Ex *Gallia* autem propagatum in *Hispaniam* Christianismum, ne ipsis quidem negari video; Quod & de *Britannia* nostra eo probabilius affirmatur, quod & incolæ ejus, ab initio, non aliunde venisse videri possunt. Neque alia est ratio, Originum Christianismi nostri a fabulis vindicandarum. Hæc igitur, juris Ecclesiastici per Occidentem constituendi ratio, caput Ecclesiarum Occidentis *R.* Sedem facit; sed jure Canonico, non arbitrario. Sane ad Imperii *R.* Principem referri solebat, a Provinciarum Præfectis, & Legis vim habere quod ille rescriberet. Sed hoc, ubi unius hominis arbitrii omnia erant. Aliam Ecclesiastici regiminis formam Concilia ostendunt, unde Ecclesiæ Canones profecti sunt. Cum enim a Domino Fidem, Baptismum, Eucharistiam, Ecclesiæ Claves; ab Apostolis leges, moribus Fidelium inserendas, summatim traditas acceperint Ecclesiæ; necesse est antiquiorem, non solum Fidei, sed Apostolicæ Traditionis auctoritatem esse, quam Ecclesiæ superioris. Est igitur ejus Fidei, quam universæ Ecclesiæ Apostolicæ institutionis nomine

debent

debent singulæ, ne quid recipiant, nisi quod ad perficienda earum instituta pertineat. Itaque à superioris arbitrio, nisi hac Lege, pendere non possunt. Verum, cum quæ omnium sunt non nisi omnium consensu valeant, quid est quod valere possit, nisi prima Sede præeunte? Itaque necesse erat, ad primam Sedem referri de iis, quæ vel cognitu, vel observatu dificilia existebant; Ut scirent omnes, subalternis Sedibus immorigeri, damnatum iri a Prima, si qui se ad eam reciperent. Itaque non est mirum, in primis quæ extant *Syricii P.* capitulis, *cap.* XV. sic legi; *Scituri post hac Provinciarum omnium summi Antistites, quod si ultra ad sacros Ordines quemquam de talibus crediderint assumendum, & de suo, & de eorum statu, quos contra Canones, & interdicta nostra provexerint, congruam ab Apostolica Sede promendam esse sententiam.* Nam & Canonum auctoritatem, (etsi maximam partem; in moribus utentium positam) interdictis suis præmittit: Et ab eadem pendebat Episcoporum status; Quamvis non agnoscente eos prima Sede, firmus non esset. Itaque, a Communione primæ Sedis, omnium Ecclesiæ Ordinum status pendebat; Sed quem, nisi reliquis consentientibus, labefactare sola non posset. Longe plurimi erat auctoritas Primæ, ad consensum totius; Si Canonum ratio consensui obstaret, nihili. Itaque in Canonibus exequendis, inque vim & usum deducendis, ita erat hæc sita auctoritas, ut ad novos condendos; id est, ad ea definienda, quæ nec usu nec scripto definita erant, nihil sola valeat. Neque mirum est ita eam præire, ut subesse potior ratio posset, cur repudiaretur. Itaque rescripto *Nicolai* I., quo ratas Chorepiscoporum Ordinationes fecit, ut supra dictum est, contradixit Synodus Metensis anno 889; Ne quis de anterioris temporis usu dubitet. Neque dubium est, rescripsisse consultis Episcoporum antiquiores Syricio Pontifices; In quo se Damaso, ejus decessori, ministrasse scribit S. *Hieronymus.* Sed aucta Fide, difficiliorem factam Disciplinæ Ecclesiasticæ observationem; vel fortasse, minuti-

oribus exiſtentibus quæſtionibus obſcuriorem, neceſſe eſt. Quare, nec ſtabilem dubiorum definitionem eſſe poſſe, niſi ſcirent immorigeri, nullum ſibi ad primam Sedem receptum patere. Cum enim vis omnis Eccleſiaſtici regiminis in Excommunicationem deſinat ; ita demum firma eſt Excommunicatio,ſi ad reliquas Eccleſias Excommunicato acceſſus non ſit ; Ita non erit ad eas,ſi neque ad Primam. Neque putandum eſt illa ſola a Prima Sede reſcripta manaſſe, a *Syricio* ad *Dionyſium* Exiguum, quæ ipſe *qua valuit cura diligentiaque collegit, & in quendam redigens ordinem titulis diſtinxit compoſitis* ; ut in *Præfatione* ſcribit. Non eſt obſcura *R.* Sedis cautio, ex verbis Vigilii *P.* quæ *Facundus libro adverſus Mocianum* refert ; *Quid apud nos reſervamus iſta contraria Synodo Chalcedonenſi reſponſa, ut inventa quandoque in Eccleſiæ R. ſcrinio, a nobis approbata credantur ?* Ne mirandum ſit, non occurriſſe *Dionyſio*, quæ utentium moribus non valebant. Itaque Primatus *R.* Sedis Canonici, non arbitrarii, ſatis eſt clarum, a Reſcriptorum Pontificiorum in Occidente uſu & auctoritate, argumentum.

CAP.

CAP. XXIII.

Canones Concilii Sardicensis per Orientem non valuisse. Qui de appellationibus Episcoporum damnatorum ad R. Sedem, ab Afris *recusati, ab* Italis *&* Gallis *quomodo recepti. De obsequio erga Sedem R.* Hispanicarum *Ecclesiarum,*Britannicarumque.

A Concilio *Niceno*, cum *Synodus Antiochena* in Encæniis Symbolo Fidei *Niceno* aliud suum substituisset, *Athanasio* successorem dedisset, nuntio ad Julium Romanum, ad quem se *Athanasius* receperat, misso, ejus judicium postularunt; in *Synodo* sua scilicet. Culpat enim eos, quod *Synodo* non interfuerint, quam ipsorum Legati, quod *Athanasio* respondere non possent, postulaverant. Et recte omnino tum Julius ipse queritur, in *Synodica* apud *Athanasium Apol.* II., de statu Ecclesiæ *Alexandrinæ*, deque *Athanasio*, inconsulta Sede *R.* statutum esse, quod ad Fidem ea res communem magnopere pertinueret; Tum *Socrates* II. 8. violatum eo facto Canonem Ecclesiasticum ἐπιφωνεῖ. Neque recte *R.* Sedi objiciebant damnatum olim ab Orientali *Synodo R.* Sedis causa *Novatianum*; Quasi Fidei *Nicenæ* derogare deberet ipsa, ut par pari referret. Cæterum recte etiam *Synodus* Orientalis apud *Sozomenum* III. 7. *Athanasium* & *Marcellum Ancyranum* in communionem a *Synodo* Romana receptos, adversus suum decretum queritur; Quod in eo præjudicaretur causa ad totam spectans Ecclesiam. A *Marcello* enim obreptum *Synodo* res ipsa docuit, cum eum Catholicum non esse constitit. Itaque verum est quod affirmant apud *Socratem* II. 15. μὴ δεῖν κανονίζεσθαι παρ' αὐτοῦ. Quod non minus reliquam Ecclesiam quam alterutros res spectaret. Hæc est causa convocatæ Synodi Sardicensis; Nulla illa quidem, si infinita Papæ potestas, valida, si Canonica. Hic

Concilij Sardicensis causa.

eſt Concilii Sardicenſis ſtatus & cauſa. Cum Synodus *Antiochena* in *Encæniis Nicenæ* Fidei, ſubrogato novo Symbolo, derogaſſet, *Athanaſio* ſucceſſorem dediſſet, cum ab *Arianis* inſuper gravia paſſi eſsent Catholici; Poſtulante Conſtante, (qui tum, occiſo fratre Conſtantino, Occidentem tenebat) annuente Conſtantio, qui Orientem, convenit Synodus Sardicam in finibus utriuſque. Ibi Orientales, qui retractari decreta *Antiochiæ* nolebant, cum ſe Philippopolim ſubduxiſsent, (in Oriente ſitam, etſi propinquam) Synodum egerunt nomine Sardicenſis; quaſi vitio haberetur, quæ Sardicæ eo nomine agebatur. Conditi tamen Canones, inter quos numerantur, qui, abdicatis *Synodi* judicio Epiſcopis, appellationem ad Sedem *R.* concedunt: De his adeo ſunt extremæ ſententiæ, ut quibuſdam doctis ſuppoſititii videantur. Neque enim cum rebus in Eccleſia geſtis ſtare poſse. Sed quis credat, quos agnoverit Juſtinianus, quos Juſtiniani tempore, *Dionyſius* Exiguus in eum *Codicem* retulerit, quo receptos tum Eccleſiæ Canones *Latine* complectebatur; quos poſteritas omnis Sardicenſi *Synodi* tribuerit, eos poſſe toti Eccleſiæ impoſitos, hodierna antiquitatis Eccleſiaſticæ cognitione deprehendi? Quis non credat abrogare ſibi eos fidem, in novis aſſerendis ſententiis, qui tam aliena a fide ſibi credi poſtulent? Nec tamen verum erit, quod ab altero extremo, per totum Occidentem, vel quod majus eſt, per totum Orbem Chriſtianum, abdicatis Epiſcopis, jus datum appellandi Sedem *R.* contenditur? Quæ hoc jus per *Illyricum*, (ut tum, ab Iſtro & *Norico Achaiam* aduſque, & Cretam, & *Cycladas* Inſulas, cenſebatur *Illyricum*) hinc obtinuiſse demonſtrent, infinita extant indicia in Eccleſiæ monumentis. Qui *Pontt. RR. Innocentii* I. *Leonis* I. *Gelaſii*, *Hormiſdæ*, *Gregorii M.* decretales Epiſtolas legerit, nunquam hoc in dubium vocabit. Edita ſunt ex *Biblioth. Vaticana*, ab obitu *Lucæ Hoſtenii*, collecta nuper ab eo quædam, quæ idem apertum faciunt. *Leonis* I. ad *Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſt.* LV. præter cæteras memorabilis, quæ *Theſſalo-*

nicenſem

nicensem Episcopum, supremæ Sedis *Illyrici*, *R.* Sedis ab *antiquis temporibus Vicarium* asserit. Cum Fides non Roma *Illyricum* venerit, quæ per *Illyricum* Romam transitum fecit; non potest ea reddi ratio, cur *Illyricianæ* Ecclesiæ Romanam respexerint, quam de reliquarum Occidentis diœcesium Ecclesiis reddidimus. Neque ullum extat indicium hujus respectus, Sardicensis Concilii temporibus antiquius. Prætorio Orientis subesse jussum est *Illyricum* a Constantino, teste *Zosimo libro* II. Postquam *Illyricum* cum reliquo Occidente obtinuit Constans, ex eo tempore *Illyricum* Occidenti accenseri solitum, in Ecclesiasticis quidem, aperta res est. Extat apud *Holstenium* Synodus *Romana* sub *Bonifacio* II., in qua, studente *Epiphanio* Constantinopolitano de Larissensis Thessaliæ Provinciæ Metropolitæ Ordinatione cognitionem ad se vocare, proferuntur Damasi, Syricii, *Innocentij* I., *Bonifacij* I. Cœlestini, Urbis Episcoporum ad *Ascholium*, *Anysium*, *Rufum*, Episcopos *Thessalonicenses* literæ, quibus eis caussarum per Illyricum existentium curam, *datam a Domino & sacris Canonibus* Sedi Apostolicæ, *specialiter per Illyricum*, ipsis commendant. Tum rescriptum ad Honorium *Theodosii*, subjectum *Bonifacij* I. literis ad Episcopos Illyricianos, quo privilegia Ecclesiæ Urbis à veteribus constituta affirmat. Interea loci, cum nihil fuisse constet Damasi Pontificatu antiquius, quo hoc privilegium affirmaretur, quis dubitet, initium ejus Sardicensibus Canonibus antiquius non fuisse? Illyricum autem quid intelligeret, *Innocentij* ad *Rufum* Epistola definit; Quæ cum Achaiæ, Macedoniæ, Daciæ Provincias enumerat, satis ostendit, excipi à se Illyricum Occidentale, quod ab obitu Patris *Honorio* cesserat, cum Orientalis Illyrici Provincias Arcadius occuparet; Qua de re vide *Petrum* de *Marca*, de Primatibus 36. Nam quod Provinciarum Occidentalium potiori parte cessit *Theodosio* juniori *Valentinianus* tertius, cum ejus filiam in uxorem acciperet; Quod *Cassiodorus* Variarum XI. 1. commemorat; sedecim post annis factum non diu obtinuit.

obtinuit. *Postea* enim, cum *Attilanis temporibus* (verba sunt *Justiniani Nov.* XI.) *eisdem locis devastatis, Appennius Pr. Præt. de Sirmitana civitate in Thessalonicam profugus venerat; tunc & ipsam Præfecturam sacerdotalis honor secutus est; Et Thessalonicensis Episcopus non sua auctoritate, sed sub umbra Præfecturæ meruit aliquam auctoritatem.* Quod ita verum est, si intelligatur de auctoritate in Ecclesias earum Provinciarum, quas *Theodosio* cessit *Valent.* III., de reliquo Illyrico si intelligi voluerit *Tribonianus*, rerum fidei repugnat, dum Legis instituto servit. Nam & *Constantius* recepto Occidente Illyricum Occidenti adjectum voluit in Ecclesiasticis, cum *Ariminum* Synodum Occidentis, (quo convenisse Illyricianos constat) Seleuciam, Orientis, coire jussit: Et sub *Theodosio* majori Synodus Capuana (cui interfuerunt Orientales, quia de instauranda Ecclesiæ Antiochenæ pace agebatur.) de Bonosiacis, Photinianorum per Illyricum reliquiis statuisse videtur, propter secutam statim Arelatensem II., cujus Canone XVII., de iis non rebaptizandis, constitutum diximus. Sane Syricius P. (cujus esse Epistolam quæ inter *Ambrosianas* LXXIX. legitur, non dubitatur) **Anysio* Thessalonicensi respondet, non esse suum de Bonoso judicium, quod Capuensis Synodus *finitimis Episcopis cum Thessalonicensi* delegaverat. Denique sub *Gratiano*, Synodus Aquileiensis, S. *Ambrosio* præsidente, Palladium Episcopum Illyricianum damnavit, non sine Orientis Episcopis damnandum se frustra contendentem. Generalis igitur Concilij jus ex convocatione fuisse Sardicensi, Orientis cum Occidente conventus demonstrat. Quæsitæ solvendæ ejus auctoritatis causæ, pacis respectu valuerunt. Irrita esse acta debuerant discedentium, si jus merum obtinuisset. Canones tamen Concilij in Encæniis, ab eis factos, in Codicem totius Ecclesiæ receptos videmus. Usus valuit unitatis suffragio. Interea loci, quare Thessalonica Romam, potius quam Roma Thessalonicam institutæ appellationes, nisi Originaria Rom. Ecclesiæ magnitudo & eminentia obstitisset?

ſtitiſset? Et tamen non contenditur, propagatum *Roma*
in Illyricum Chriſtianiſmum, ut de reliquis Occidentis
Diœceſibus. Quod Occidentis pars eſset Illyricum, id-
circo Canonibus Sardicenſibus propagata eſt Rom. Eccle-
ſiæ in Illyricum auctoritas; fortaſse major, quam in reli-
quas. Nimirum ad ſedem R. ſpectare appellationes Ec-
cleſiarum Illyrici, rerum Conſtantis intereat, qui Illyri-
cum Occidenti adjecit, ut dictum eſt. Itaque judicatus
eſt *Palladius a S. Ambroſio, in Synodo Aquileienſi*, *Gratiano*
Aug. auctore coacta; Scilicet, qui ad Occidentis Eccle-
ſiam pertineret. Non tamen recepti ſunt in Codicem Ec-
cleſiæ Canones *Sardicenſes*, niſi multis poſt annis. Syno-
dus enim Orientalis *Sardicenſis Orientem ab Occidente judica-*
ri inauditum eſſe contendunt. Recte quidem; Sed utro-
que in Synodum coacto, totum ab utroque judicatur:
Et penes illos cauſa eſt Schiſmatis, qui diſcedebant ne ju-
dicarentur. Idem ſcribit *Conſtantius ad Synodum Ariminenſem*;
Nimirum quia *Seleucienſem* Synodum, pro Oriente, *Arimi-*
nenſem pro Occidente ipſe juſſerat. Utrumque apud *Hila-*
rium in Fragmentis. Sed *Conſtantius* voluit *Seleucienſem* cum
Ariminenſi pro Concilio *Niceno* obtinere; Quod &,
quantum fieri potuit; id eſt, facto & vi, non jure obtinuit.
Hæc ut regularem *Papæ* poteſtatem aſtruunt, ita infinitam
eo deſtruunt, quod ejus in *Illyricum* auctoritatem ad *Sardi-*
cenſem Synodum referunt. Itaque eam non agnoſcit *Pal-*
ladius in Concilio Aquileienſi, cum ſe abſentibus Orientali-
bus judicandum negat. Sed ea de re, ſatis eſt huic loco,
Palladium, qui Occidentalis Synodi judicium recuſare non
potuit, quaſi ipſe *Illyricianus* ad Occidentem non pertine-
ret; Ideo recuſare potuiſſe, quod cauſa ad Fidem; hoc
eſt, ad totam Eccleſiam pertineret. Valuiſſet enim excep-
tio, niſi *Nicenum* decretum validum præceſſiſſet. Inde
reſpondente *Ambroſio*, Orientis Synodum in Oriente, Occi-
dentis in Occidente, jure de *Palladio* judicare; judicatu-
ram de ſe Synodum, de facto quidem ipſi expectandum
erat,

erat, de jure autem, propter validum decretum *Nicenum*. A *Syricio* extant rescripta Pontificum, ex quibus, meliorem fuisse R. Sedis in *Illyricum*, quam in reliquas Occidentis Dioeceses auctoritatem, quæ statim sequuntur ostendunt. Quin, admodum credibile videri fateor, Canones *Sardicenses* nunquam eo consilio conditos fuisse, ut totum Occidentem tenerent, sed solum *Illyricum*: Ejus solius causa conditos, in quo Concilium habitum est. Nimirum ita visum est; Hac ratione, *Illyricum* in eandem cum reliquis regiminis formam cogi posse.

Canones Sardicenses *in Oriente non obtinuisse ab initio.*

Sed si *Sardicensibus* Canonibus, pendere jussæ sunt a Sede R. Illyrici Ecclesiæ, num propterea putandum erit, in omnibus Episcoporum abdicandorum causis, appellationem ad eam Sedem iis constitutam? Reclamat Codex Canonum Ecclesiæ universæ, quem *Dionysius* Exiguus, Præf. ad Codicem de quo dixi, Latinum, sic describit; *Regulas Nicenæ Synodi, & deinceps omnium Conciliorum, sive quæ ante eam, sive quæ postmodum facta sunt, usque ad Synodum centum quinquaginta Pontificum, qui apud Constantinopolim convenerunt, sub ordine numerorum, id est, a primo capite usque ad centesimum sexagesimum quintum, sicut habentur in Græca auctoritate digessimus.* Nam cum Synodus Chalcedonensis, *Act.* IV. & XI. Antiochenos Canones III. IV. XV. XVI. Codicis ex quo ipsa jus dicit LXXXIII. LXXXIV. XCV. & XCVI. numeret; cum ultimum Constantinopolitanum, centesimum sexagesimum quintum Dionysius; manifestum est, Sardicensibus locum in eis non fuisse, ex quibus Synodus Generalis jus dicebat. Itaque sequitur apud *Dionysium*; *Tum, sancta Chalcedonensis Concilij decreta subdentes, in his Græcorum Canonum finem esse declaramus. Ne quid præterea notitiæ vestræ credar velle subtrahere, statuta quoque Sardicensis Concilii atque Africani; quæ Latine sunt edita, suis a nobis numeris cernuntur esse distincta.* Igitur cum *Nov.* CXXXI. Justinianus quatuor Synodorum Generalium Canones, & ab eis confirmatos, τάξιν νόμων ἐπέχειν jubet, id est, *legum vim habere*; eosdem

hos

hos intelligit, quos etiam *Chalced. Can.* I. complexus fuerat, & agnoverat. Præterea *Adrianus P.* I. cum ad *Carolum M.* Epitomen Canonum mittit, quæ in Conciliorum farragine legitur, *Photius* etiam P. *Constantinopolitanus* in *Epist.* ad *Nic. P.* I. *Sardicenses a Græcis non recipi*, uterque testis est. Neque valet quod contra disputat *Nicolaus*; *Quomodo non sunt penes vos Canones Sardicenses, quando inter L. titulos, quibus Concordia Canonum apud vos texitur, ipsi quoque reperiuntur?* Est enim hæc ea Canonum Concordia, à *Joanne Scholastico* Ecclesiæ Antiochenæ Presbytero, qui post à *Justiniano Aug. Eutychio* suffectus est *P. Constantinopolitanus*; privato consilio in *L.* titulos digesta, quam nunc *Chr. Justelli* beneficio legimus. Itaque quod intexti sunt *Sardicenses*, auctoritatem eis apud Græcos nullam asserit. Neque valet quod à *Trullanis PP.* recepti sunt, *Can.* I. saltem pro eis qui *Trullanos* Canones non recipiunt; hoc est pro Romana Sede. Est enim putandum, idcirco receptos, ut ad recipiendos *Trullanos R.* Sedes alliceretur; Cui nihil in votis prius esse debebat, quam ut Illyriciana Jurisdictio litem nullam pateretur. Nam cum *Theodosius* minor, filia *Valentin.* III. *Aug.* nuptum data, Illyricum Orienti postliminio junxerat, ne ad *Constantinopolitanæ* Sedis jurisdictionem Illyricum propter viciniam revocaretur, semper *R.* Sedi metuendum fuisse res ipsa docet. Sed *Sardicenses* Canones a *Trullanis* in eam auctoritatem receptos, quam *R.* Sedes velit, quæ *Trullanos* repudiat, illud ut absurdum sit; Ita satis ostendit, eam *Sardicensibus* auctoritatem *Trullanis* datam intelligi, quam in Illyricum exerceri tum a *R.* Sede palam est; non quam in universam Ecclesiam advocati ejus nunc ipsi deberi contendunt. Neque adversus hæc quicquam valent, quæ ad obscurandam perspicuam veritatem adducta sunt. Abrogant sibi fidem scilicet, qui a Synodo Generali agnosci eum potuisse Codicem *Canonum* autumant, qui revera vim, nisi usu nactus non esset. Nec valet, quod *Arianos* fuisse qui Antiochenam Synodum habue-

runt, vel omnes, vel quosdam, vere dictum est pro *S. Joanne Chrysostomo*, non minus quam pro *S. Athanasio*; qui ex *Canone* ab eis condito damnatus est, quod damnatus a Synodo Tyrensi, ministerium, Synodi nullius auctoritate restitutus, sibi usurpaverit; Quo eodem damnatus est & *Chrysostomus*. Neque enim satis est causari hæc, vel scriptores vitæ *Chrysostomi*, vel *Innocentium* I. *P.* in literis quas refert *Sozomenus* VIII. 26. quos non mirum est, in ejusmodi scriptis, invidiosa jactare, quæ causam continebant non premere. Neque enim vel *S. Athanasius* vel *S. Chrysostomus* hoc *Canone* damnari recusasset, si jure damnati ministerium suum attrectassent; Quippe qui inter Apostolicos censetur XXIX. Sed ut *S. Athanasio*, injuria damnato a *Tyrensi Concilio*, fraudi esse non debere contenderet *S. Chrysostomus*, quod suum ministerium, contra sententiam jure irritam usurpasset; ita neque sibi, quod, propter irritam *Concilij* qua damnatus est sententiam, ministerio suo non abstinuisset. Certe hoc habet *Canon* Apostolorum XXIX. *Si quis Episcopus aut Presbyter aut Diaconus, depositus juste super certis criminibus, ausus fuerit attrectare ministerium sibi dudum commissum; hic ab Ecclesia penitus abscindatur.* Itaque, quod ab *Arianis* latum *Innocentius P. I.*, & pro *Chrysostomo* alij causantur, non hoc valet, quasi Ecclesiasticum non sit, quod *Antioch. Can.* IV. constitutum est; Sed quod ab *Arianis* adversus *Athanasium* locum habere jussus est, cum tamen re ipsa, irrita esset *Concilij Tyrensis* sententia. Neque mirum est, a *Concilio*, non quidem *Ariano*, sed cui partim *Arianorum* admistum erat, relatum in *Canonem* Apostolicum morem, locum inter Ecclesiæ *Canones* habuisse. Equidem recte conjicere viri docti videntur, *Canones* Apostolicos, qui dicuntur, in Diœcesi Orientis primum scriptos fuisse; ut dictum est. Nam per Ponticum etiam receptos, non est mirum; cujus cum Orientali conspirationem, in *S. Cypriani* rebus notavimus. Tum, quod de Hæreticorum Baptismate statuit XLVI^us^ ad *S. Basilij* quam *S.*

Augustini

Augustini rationes propius accedit. Itaque quid prohibet, receptiorem *Chrysostomi* tempore *Canonem*, & adversus eum urgeri, nec adversus eum valere; Non satis, scilicet, per Ecclesiam adhuc receptum?

Sane non est proprii nominis appellatio ad *R. Sedem*, à Synodalibus Illyrici judiciis, Canonibus Sardicensibus constituta. Neque enim aliud volunt, quam, *arbitrij esse Papæ, num instaurari velit judicium depositi neene; Sive missis a se Legatis, sive a solis Provincialibus.* Multo minus, proprii nominis appellationes ad *R.* Sedem censendæ sunt, quæ in Episcoporum causis, ejusmodi fiunt, quæ ad totam Ecclesiam pertinent; sive quod ad Fidem pertinent, (quas, sive Clericorum sint sive Laicorum, necesse est totius Ecclesiæ interesse, non minus quam si Episcoporum essent) sive quod ad unitatem Ecclesiæ. Itaque neque dici potest instauratum Sedi *R.*, Canonibus Sardicensibus, originarium in totam Ecclesiam jus; ut ab Episcopis omnibus appellari possit. Appellavit eam *Athanasius*, *Cæcilianus*, *Theodoretus*, *Flavianus*, alii, sive Episcopi sive Presbyteri; quod adversus ejus consensum, lata, in causa, quæ totius Ecclesiæ intersit, sententia valere non possit. Hoc ipsa contendit adversus Antiochenos *PP.*, quod historicus *Socrates* ἐπιφωνεῖ. Nimirum, citra ejus sententiam ὃ κανονιστέον εἶναι τὰς ἐκκλησίας. Sed & hoc contendunt Antiocheni adversus ipsam. Utrique recte; Quod in re totam Ecclesiam spectante, qualis erat Nicena Fides, & *Athanasii* jus in Ecclesiam *Alexandrinam*, non posset valere partis sententia, sive consensu residuæ. Si solius *R.* Sedis sententia terminari potuisset causa *Cæciliani*, insanire oportuit *Constantinum*, qui Arelatensem Synodum coire jussit post eam; Insanire *Constantium* & *Constantem*, qui Sardicensem, ad terminandam causam, quam *R.* Sedes pro suo jure definiverat. Idem de *Flaviani* & *Theodoreti* causis dici potest. Itaque non sunt hæ proprie appellationes, quæ ab eo qui appellatur solo judicari non possunt; cujusmodi sunt quo-

Nullam esse, proprii nominis appellationem, ad Sedem R.

dammodo quæ ex Canonibus Sardicensibus à *R*. Sede judicantur. Hoc tantum valebant, ut Sede *R*. appellanda, ad judicium perveniretur, cujus esset legitimum, justumque de tanta causa cognoscendi jus; Nimirum Synodi, ejus in Ecclesiam auctoritatis, ut ejus sententia terminari possent. Itaque non est diffitendum, Canones istos Sardicenses esse XV. *Antiocheno* ὑπεναντίους; Qui scilicet, à judicibus à Metropolitano datis appellationi locum non relinquit. Nec tamen fatendum, tollendo Canoni *Antiocheno* latum Sardicensem; etsi fatente Balsamone. Nam quanto melius est dicere, satis habere *Antiochenum* Canonem XII. si locus sit appellationi ad Diœcesis Synodum in Oriente; Sardicenses in Occidente, *R*. Sedem adiri velle, ut instauretur etiam Synodi *Illyricianæ* judicium? Itaque non habebant vim in Oriente Canones Sardicenses, ubi valuisse *Antiochenos* certa res est.

De FideSynodicæ Carthaginensis, *Anni* 419.

Nunc videndum, quam vim per *Illyricum* habuisse Canones Sardicenses dictum est, num eandem per reliquum Occidentem habuerunt; Videndum autem, ex illustri causâ appellationum *Africanarum*. *Apiarius*, Presbyter Ecclesiæ *Siccensis*, damnatus a Synodo *Numidiæ*, appellata Sede *R*., cum legatis remissus est, quibus mandatum, ut Canonibus *Nicenis* locum esse per *Africam*, postularent; Eis cautum esse, ut damnato Episcopo, *R*. Sedem, Presbytero, vicinæ Provinciæ Primatem & Episcopos appellandi jus esset; Cum *Africanus* Canon solam Provinciæ Synodum appellari juberet. Hic *Africani PP*., cum hos Canones pro *Nicenis* non agnoscerent, legaturos se, & legari petunt a Sede *R*. ad Sedes *Constantinopolitanam* & *Alexandrinam*, qui vera exemplaria *Nicenorum* Canonum afferrent; Interea stare eis parati, quos Sedes *R*. pro *Nicenis* afferebat. Itaque *Apiarium* ea Lege Presbyterio reddunt, ut ubicunque possit, in alia quam *Siccensi* Ecclesia ministret; Qui a *Tabracenis* receptus est. Hæc *Synodica Carthaginiensis ad Bonifacium P. I. III. Kal. Jun. post Cons. Honorii XII. & Theod. VIII.* Cum

obiisset

obiisset *Zosimus*, a quo missa fuerat legatio dicta. Jam, in Synodo sequentis anni, decretum contra *Pelagianos*, summo consensu Sedis *R.* cum *PP. Africanis*, recte colligitur; Ex Fide scilicet Codicis *Africani*, qui hujus Synodi Canones XIX. continet. Male autem inde; fictitium esse, quicquid de appellationibus Episcoporum in præfatione, & in Synodica posterioris Synodi, cum Legatis a *Zosimo* missis gestum narratur. Nam de Cœlestio Presbytero respondendum est, *Zosimum P.* a *Carthaginensis* Synodi, quo damnatus est, judicio appellante; Non esse mirum, cum, de inhibendis Presbyterorum & inferiorum Clericorum appellationibus transmarinis actum fuisse in Synodis *Africanis*, cum *Pelagii* & Cœlestii causæ, ad Fidem (hoc est, ad Ecclesiam totam) pertinentes, ad Sedem *R.* sponte Ecclesiæ *Africanæ* referebantur. Hoc jus, non *Nicenis* Canonibus, sed ipsi Ecclesiæ constitutioni ascribendum est; Quæ una esse non possit, nisi majorum Sedium authoritate, consensum totius, in eam Fidem easque Leges assequi possit, quibus unitatem contineri oportet. Quod si Presbyterorum, & inferiorum Clericorum *Africanorum* causæ ita terminatæ fuissent, si Episcoporum ipsorum, ut appellationi transmarinæ locus non esset, quis dicat periturum aliquid unitati Ecclesiæ, vel Fidei communi fuisse? Tum quis neget, de jure Ecclesiastico diffidere potuisse eos, quorum summus erat de Fide consensus? Merito *Petrus* de *Marca* 5 de Concordia II. 6. honorem habitum Legato *Zosimi Faustino* censet, ut gerendis rebus sibi mandatis interesset, ut Can. IV. proponeret, ut proximo a Primatibus Provinciarum loco tum sederet, tum censeret; Quorum ei nihil, vel *Zosimi* mandato, vel Ecclesiæ jure, utpote Episcopo ὑπερορίῳ, debebatur. Nam & hæc eorum erant, quibus constitutum esset, de jure suo ita contendere, ne simultatis causa repugnare Superiori viderentur. Videntur igitur *PP. Africani* in hac Synodo, Codicem illum quem legimus *Africanorum* Canonum meditati, quem posteriori aliqua Synodo;

Synodo; quæ tamen Synodicam ad Cœlestinum præcesserit; sanciverunt. In hunc cum eos Canones referrent, quos Generales *Africæ* sub *Aurelio Carthaginis* Episcopo Synodi repetendos recensendosque putaverant, non est mirum de judicandis tum Episcoporum, tum Presbyterorum inferiorumqueClericorum appellationibus in eum relatos esse, ab eis diversos, quos esse *Nicenos* contendebant Legati; Quamdiu quidem hoc in dubio erat. Nec magis mirum si Canon XXVIII. sic legatur; *Quod si & ab eis provocandum putaverint, non provocent ad transmarina judicia, sed ad Primates suarum Provinciarum, aut ad Universale Concilium;* (Africæ;) *Sicut & de Episcopis sæpe constitutum est. Ad transmarina autem qui putaverit appellandum, a nullo intra Africam ad Communionem suscipiatur.* Nam quod in ea collectione, quam male Concilio *Milevitano* II. tribui demonstrarunt viri docti; in qua XXII. loco hic Canon legitur; non comparet clausula; *Sicut de Episcopis sæpe constitutum est*; Putandum ejus Synodi jussu additam, à qua sancitus est Codex. Quod autem nullus extat Canon *Africanus*, quo constitutum hoc sit; plurimos *Africanarum* Synodorum Canones interiisse. Cum igitur ratio reddi possit eorum, quæ in rei gestæ historia minus sibi invicem congruere videntur, non est quod, propter objectiunculas quasdam, laborare debeat Codicis primum *Dionysiani* Fides, cujus auctoritate receptæ sunt hæ literæ, in Ecclesiæ primum Romanæ Codicem Canonum. Postmodum enim, receptis Can. II. *Trullano*, Canonibus *Africanis*, in Oriente, memoratam *Apiarij* causam Actis Octavæ Synodi Gen. legimus. Nam ejus *Act*. VII. & profertur a *Photianis* adversus *R*. Sedem, & pro *R*. Sede excusatur, ex sententia Concilii potius quam ex rei veritate. Sed rei gestæ integra Fides est, ex utriusque partis sententia. Tum, crescente quotidie Schismate inter Orientem & Occidentem, objecta est *R*. Sedi, loco probri, causa hæc a *Zonara* ac *Balsamone*, qui has literas, in suis Codicibus, & legebant & exponunt; objecta ab eis,

qui

qui sub *Hugone Capeto* in *Francia* Synodum *Rhemensem* adversus Episcopum *Arnulfum* agebant. Ac nostro demum, ac primum tempore inventus est, qui literarum fidem in dubium vocaret.

Sed reversis ex Oriente Legatis, missisque ad *Bonifacium P.* Canonibus *Nicenis*, ejusdem anni die VI.Kal.Dec., venit altera a Cœlest. I. P. ejus successore Legatio pro eodem *Apiario*; quem rursus, (damnatum, ut videtur, *Tabracenorum* criminationibus) Cœlestinus in Communionem receperat. Cum igitur adessent ei in Synodo legati, pressus tamen conscientiæ testimonio, in apertam criminum suorum confessionem erupit. Hæc causa alterarum ad Cœlestinum literarum, quarum fide nititur Ecclesiæ *Africanæ* jus appellationum ad *S. Romanam* recusandarum; quod ut summa cum humilitate & charitate, ita non sine gravitate & constantia quæ *PP.* deceat, ab eis asseritur. Itaque levia sunt, quæ ipsis objiciuntur. Postulatur quidem, tanquam a sublimiori Sede, ut *deinceps, ad vestras aures hinc venientes non facilius admittatis, nec a nobis excommunicatos, in communionem ultra velitis accipere; Quia hoc etiam Concilio Niceno definitum, facile advertet venerabilitas tua. Nam etsi de inferioribus Clericis, vel de Laicis videtur ibi præcaveri, quanto magis hoc de Episcopis voluit observari, ne in sua Provincia a Communione suspensi, a tua sanctitate, vel præpropere, vel indebite videantur communioni restitui?* Neque enim ita hic disputant, quasi inhibendæ potius essent Episcopis appellationes, quam Clericis; quod neque ratio fert, neque juri Canonibus *Sardicensibus* statuto convenit. Sed majori cautela in illis, quam in his Communioni restituendis opus esse; Quorum causæ magis Ecclesiæ intersint. Itaque sequitur; *Presbyterorum quoque & sequentium Clericorum refugia improba, sicut se dignum est, repellat Sanctitas tua; Quia & nulla PP. definitione hoc Ecclesiæ derogatum est Africanæ, & decreta Nicena, sive inferioris gradus Clericos, sive ipsos Episcopos suis Metropolitanis apertissime commiserunt.* Equidem, Metropolitanis,

De Fide Synodicæ ad Cælestinum.

tropolitanis suis Episcopos commisisse Conc. *Nicenum*, recte asseritur eo ipso, quod transmarinam appellationem, *Sardicensi* Canone constitutam non concessit. Neque enim solis Metropolitanis commissos volunt, qui statim ad Generale; totius Africæ scilicet; Concilium provocari posse causantur. Qui autem, *testium necessarias personas* transmarino judicio adesse non posse, merito afferri neget, pro terminandis intra *Africam* causis *Africanorum*, merito communi hominum sensui renunciare nos jubeat. Quæ cum ita se habeant, quam esse fiduciam dicemus, fidem tantarum rerum in dubium vocare, propter eas literarum sententias, quæ propterea ineptæ videantur, quod minus intelligantur? Nimirum, quæ ex desperatione nascitur, tuendæ cum rerum veritate ejus auctoritatis, quam *R.* Sedi invita veritate astruimus. Nam de literarum fide, qua auctoritate constet, dictum est.

Canones Sardicenses per Africam non valuisse.

Cum igitur de rei gestæ fide nulla subsistere disputatio possit, agendum est cum eis proximo loco, qui *Sardicensibus* Canonibus, *Nicenorum* nomine, jure postulatum a *Zosimo Africanorum* obsequium contendunt; Pertinent enim Canones *Sardicenses* III. IV. VII. XVII. ad rem de qua agimus. Sed ne hoc quidem videtur disputationem pati posse, silentio *R.* Sedis præjudicatum. Quis enim causam dicat, cur *Nicenorum* nomine oblati sint, si pari jure, vel meliori fuerint *Sardicenses* apud *Africanos*? Quis, veris *Nicenorum* quærendis exemplaribus, destinatum iri legationem *Constantinopolim* & *Alexandriam* credat; atque ita, ut omnes scirent, laboraturam Sedis *R.* fidem, non comparentibus inter *Nicenos*, qui pro *Nicenis* oblati fuerant; si *Sardicensibus* obtemperandum fuerit ab *Africanis*? Itaque, quod in Concilio *Carthag.* VI. *Sardicenses* appellantur, glossematium esse omnes consentiunt, quod ex margine in textum irrepserit. Et qui apud se cogitet, non ausos fuisse *R.* Sedis legatos, in Synodo *Africana*, de auctoritate Synodi *Sardicensis* agere, is, si hominis sensum aut pudorem habeat, com-

comperiet, nimis sero ea se causari, quæ tum si valuissent, nunquam commisisset Sedes *R.*, ut desiderari videri posset fides sua, si ea silentio transegisset. Itaque quod *Nicenorum* Canonum nomine *Sardicenses* appellant non solum *Zosimus*, sed etiam *Innocentius I. P. Epist. ad Victricium, cap.* III. Voluisse ipsos indicat *Nicenorum* Canonum vim habere *Sardicenses*; Quod non valeat quod voluerunt, contradictio *Africanorum PP.* ostendit. Quærendum igitur *Zosimo*, cur Canonem de Presbyterorum inferiorumque appellationibus pro *Niceno* habendum contendere voluerit; cui satis erat, si pro *Niceno* haberetur de Episcoporum appellationibus *Sardicensis*. Nam *Apiarii* singularis erat causa, pro quo, per legatos intercederet. Non potest *Africanis* Actis fides deesse, quorum auctoribus Officii ratio constat. Nam qui putant, Canone XVII. allegando, quæsitam eam ipsi interpretationem, ut ad Papam, tanquam vicinum Episcopum, Presbyterorum, ut *Apiarii*, causæ judicandæ pertinerent; (quæ est Canonis XVII. Latini sententiæ.) Etsi sententiam suam mihi non probant, non est tamen, cur eis refellendis, quæ mihi non obsunt, tempus eximam. Illud merito mirum fuisset, si perinde interfuisset Sedis R. *Sardicensium* auctoritas ac *Nicenorum*, cur *Sardicenses* Canones *Nicenorum* nomine appellandos putaverint. Neque aliquis a me exigat, ut, cur non valuerit per *Africanas* Ecclesias Concilium *Sardicense*, perinde affirmem, ac non valuisse affirmari potest. Dicat qui hæc quærit, cur in Oriente Concilium *Sardicense* non valuerit, quod ex Oriente, perinde atque ex Occidente conflatum, injuria *Arianorum* scissum fuerit. Dicet opinor, non semper legitima Concilia valuisse, si unitatis interfuit, novis decretis resarciri. Quod si hic locum non habet, quia nihil vetabat, quo minus per Occidentem valerent Canones, quibus sanciendis nullum Occidentis inter se consensum defuisse videri possit; videant qui constare possit, eo consilio conditos, ut totum

 Occidentem,

Occidentem, ac non solum *Illyricum* tenerent. Certe tribus a Concilio *Sardicensi* annis, agebat *Carthagine* Concilium, quod *Carthag.* I. nunc dicitur, *Gratus Episcopus*; cujus c. V. cum suggereretur, *nemini Episcopo licere debere, alienum Clericum vel Laicum usurpare*, sequitur in hæc verba; *Gratus Episcopus dixit*; *Hæc observantia pacem custodit. Nam & memini in Sanctissimo Sardicensi Concilio statutum, ut nemo alterius plebis hominem usurpet.* Quæro an hæc ejus verba sint, qui jam teneri hoc Canone, in *Sardicensi* Concilio statuto, se ac suos nosset. Nam *Sardicensi* Concilio, ipse cum Episcopis *Africanis* sex & triginta interfuerat. Tum, quod LXX post annis, in literis Synodi *Carthaginensis* ad Cœlestinum P. positum est; *Nam ut aliqui, tanquam a tuæ sanctitatis latere mittantur, nulla invenimus PP. Synodo constitutum*; Quomodo ab eis dici potuit, quibus hoc *Can.* VII. *Sardicensi* statutum est, si ipsis conditus fuit? Sane cum XX. *Illyricianis* solis constitutum lectio ostendat, argumento est idem de XIV. & XV. eodem pertinentibus sentiendum. XI. Autem etsi alio pertinere possit; (quod alibi *Canalis* fuerit quam in *Illyrico*) satis est tamen, quod non possit non ad *Illyricum* pertinere. Itaque non est mirum, si reliquum Occidentem Sedes *R.* eodem jure sibi subditum esse debere, videri voluerit, quo, ex Canonibus *Sardicensibus Illyricum.* Sed, cur tentare voluerit *Africanorum* patientiam *Zosimus*, non credo rationem probabiliorem afferri posse, quam si hoc eum, fiducia auctoritatis suæ apud potestates seculi, fecisse dicamus. Quid enim aliud sibi volunt, quæ in Epistola ad *Cœlestinum* P. leguntur? *Executores etiam Clericos vestros quibusque petentibus nolite mittere, nolite concedere*; *Ne fumosum typhum seculi in Ecclesiam Christi — videamur inducere.* Aut quid aliud, quæ in eundem sensum, in Epistola ad *Bonifacium* P. posita sunt? *Hæc utique usque ad eventum verissimorum exemplariorum Niceni Concilii inserta gestis sunt*; *Quæ si ibi, quemadmodum ipso, quod apud nos fratres ex Apostolica Sede directi,*

directi, commonitorio allegaverunt, continentur, eoque ordine, vel apud vos in Italia custodirentur, nullo modo nos talia, qualia commemorata jam nolumus, vel tolerare cogeremur. Sed credimus, adjuvante misericordia Domini Dei nostri, quod tua sanctitate R. Ecclesiæ præsidente, non sumus jam istum typhum passuri. Quem enim typhum dicunt, nisi potestatum seculi; quæ auctoritate *R.* Sedis permotæ, decreta ejus & sententias militari manu ratas esse volebant, prout Ecclesiæ *R. Clerici, executores* missi, mandandum ipsis putarent? Manifestum est, ex *Epist. S. Aug.* CCLXI. qua *Antonii Fussalensis* Episcopi causam ad eundem *Cœlestinum P.* referunt *Africani. Minari* enim *eum suis* dicit, *potestates seculi,* & *vim militum*, quasi exequendæ Sedis Apostolicæ sententiæ venturorum; *Adeo ut miseræ plebes Christianæ & Catholicæ graviora ab Episcopo Catholico metuerent, quam quondam ab Imperatoriis Legibus Hæretici.* Hæc igitur vis cum *Zosimo* præsto esset, propter auctoritatem Sedis suæ apud Principem, *Ravennæ* tunc sedentem; quid mirum est, si *Sardicensibus* Canonibus pro *Nicenis* obsecutum iri putaverit ab *Africanis*, potius quam ut in contentionem se cum Sede *R.* conjicerent; Etsi secus accidit? Neque enim insolitum fuisse, judicari a Sede *R.* causas *Africanorum*, ipsa hæc Epistola argumento est, & ipsa causa Epistolæ, quæ causa erat Episcopi *Africani*; Sed quam, non solum S. *Augustinus*, qui de ea primo cognoverat, sed & Provinciæ Primas ad *R.* Sedem ita referunt, ut exemplis rerum, in causis Episcoporum *Africanorum* a *R.* Sede judicatarum, sententiam suam tueatur S. *Augustinus.* Eodem etiam modo *secularem typhum* intelligit vita S. *Fulgentii* c. XXV. & Concilium *Ephesinum*, in decreto pro *Cypriis* adversus *Joannem Antiochenum*, actorum Tomo II. C. IV. in Appendice. Sed quod sponte faciebant *Africani*, quoties expediret, quid mirum, ad id si Lege teneri nollent? Itaque neque dicendum est, tenuisse hoc jus Sedem *R.*, quia de causa *Lupicini* Episcopi *Africani* cognovit

paucis post annis *Leo P.* I. *Epist.* VIII. aut quod *Fulgentius Ferrandus*, in suum Canonum *Africanorum* Breviarium videatur *Sardicensem* de appellationibus Episcoporum Canonem referre, titulo LVII. & LIX. Quid enim mirum, si *Leoni* cesserint *Africani*; dominantibus *Africæ Vandalorum* Regibus *Arianis*; (quos ad *Cœlestinum* sponte retulisse *Antonii* causam videmus) quem, qua auctoritate apud Principem fuerit, demonstrant Epistolæ *Chalcedonensi* Synodo præmissæ? Nam neque adversum Canonem Canoni *Sardicensi* constituerunt, quo minus Episcoporum causas ad *R.* Sedem transmittere integrum sibi esset; qui in causis Presbyterorum, & inferiorum Clericorum, etiam ante reditum Legatorum, hoc fieri vetarunt. Fortassis, ut obstarent ei interpretationi, quæ Canonem *Sardicensem*, (qui ad Presbyterorum judicandas appellationes, vicinæ Provinciæ Episcopos vocat) ad Sedem *R.* extendendum esse, tanquam vicinum Episcopatum, videbatur pertendere, cum hunc Canonem, tanquam susceptæ *Apiatii* causæ rationem, apud Synodum *Africanum* allegabant. Tum, cur, appellationes Episcoporum inhibere Canone condito, consultum non putarent, opinor jam dictam causam esse; Certe Legem in eo nullam agnoscunt, quod ipsi citra Legem usurpatum contendunt. Præterea, neque in eo violatos Canones queritur *Leo*, quod alius in *Lupicini* locum, pendente appellatione ordinatus esset, quod tamen Canon *Sardicensis* prohibebat; (Non omissurus hoc facere, si tum *Sardicenses* Canones recepissent *Africani*.) Sed quod pendente appellatione, pro absente dejiciendus non fuerat, nec Communione summovendus, quem ipse in Communionem recepisset. Vide ejus *Epist.* LXXXII. 2. Et *Joannem Antiochenum* in suum Canonum συναγωγὴν *Sardicenses* Canones retulisse dictum est; qui tamen, tum temporis, a Græcis non agnoscerentur. Nam quo consilio *Ferrandus* hoc fecerit, videant qui Canones *Antiochenos* XIV. & XV. in idem ab eo *Breviarium* relatos legunt, titulo LVIII.

&

& LXIII. tum *Africanum* LXI. quibus, diversam formam constitui manifestum est, a *Sardicensi*.

Canonem Sardicensem per Italiam receptum fuisse.

Quæ ex Synodica ad *Bonifacium* produximus, quemadmodum in editione *Justelli* leguntur, merito ita emendat *Petrus de Marca*, 7. de Concordia XV. 2. ut reliquis manentibus; *Quæ etsi ibi— & continerentur*, legendum esse doceat; Aliter enim quem sensum illis tribuas? Sic autem lecta, Canonem *Sardicensem*, cui obstabant *Africani*, in usu tum per *Italiam* fuisse ostendunt. Hoc ut aliis argumentis confirmari potest, ita *R.* Sedem, non nisi arte quadam ac methodo obtinuisse docet, ut per Occidentem valeret. Sane, *R.* Sedis auctoritati supparem fuisse auctoritatem Sedis *Mediolanensis*, non solum sub *S. Ambrosio*, sed & sub *Simpliciano* & *Venerio* qui ipsi ordine successerunt, ostendunt Relationes pariter ad utramque missæ ab Ecclesiis *Africanis*, *Gallicanis*, & *Hispanicis*; Prorsus ad eundem modum, quo olim *Aurelianus* de *Samosateni* causa decreverat, ex sententia Episcoporum utriusque Diœcesis, *Rom.* & *Italiæ*. Cum *Priscillianum Maximus* gladio percussisset, Episcopis quibusdam prosequentibus, recessit ab eorum Communione *S. Martinus Turonensis*; sive propter capite plexam Hæresim, sive quod capitalis sententia lata fuerat prosequentibus Episcopis. In hac solutæ Communionis causa, ad Sedem *Mediolanensem*, non secus ac ad *Romanam* missæ Relationis, apud *Sirmondum*, *Conciliorum Galliæ* Tomo I. extat memoria; Nam, literarum ab utraque ad Synodum *Taurinensem* scriptarum, Canon ejus VI. meminit. Ad *Syricium* & *Simplicianum* missæ consultationis meminit *Can. Africanus* XLVII. ad *Anastasium* & *Venerium* missæ Legationis idem Codex, post *Can.* LVI.; utriusque in causa eorum, qui a *Donatistis* baptizati infantes, prohibebantur ab utraque Sede ad Clericatum suscipi, *ex decreto Synodi transmarinæ*, ut ait *Can.* LXVIII. quam esse *Capuensem*, manifestum videtur; Adeo utriusque Sedis consensus ad hanc dispensationem requirebatur. In causa *Priscillianistarum*, duplicis

duplicis Relationis ab *Hispanicis* Ecclesiis ad utramque Sedem missæ, in Actis *Concilij Toletani* I. memoria extat, quæ *Professiones* habent ad calcem positas; sub *Syricio* scilicet & *Ambrosio*; tum sub *Anastasio* & *Simpliciano*. Præterea, Sedem *Romanam*, *Alexandrinæ* & *Antiochenæ*, in eo jure æquat *Canon Nicenus*, quod habebant Principes unius Diœcesis Ecclesiæ in subjectas. Nam *Alexandria* & *Antiochia* suæ tantum utraque Diœcesis caput erat. Hæc ratio *Mediolanensi* Sedi illud jus asserit, ne a *Romano* ordinaretur ejus Episcopus; Qua de re, ut etiam de Episcoporum *Italicorum*, *Africanorum*, *Hispanicorum*, *Gallicanorum* Ordinationibus, sine consensu *R.* Sedis fieri solitis, vide *Petrum de Marca* 6. de *Concordia* IV. 6-9. Denique in *Concilio Symmachi P.*, cum vocati a *Theodorico R. Italicæ* Diœcesis Episcopi expostularent cum eo, quod a *Symmacho* vocati non essent, ostendit eis Rex, etiam ejus consensu, de quo agebatur, vocatos. Unde manifestum est, idem tum fuisse utriusque *Diœcesis Concilium*; quod sub *Ambrosio*, ut opinor, non obtinebat, cum ad eum mitteret *Syricius Joviniani* damnationem, Synodi suæ sententia confirmandam. Utramque Synodicam in farragine *Conciliorum* legimus. Sed, multo minus hoc obtinuisse, cum de *Novatiano* scribebat *Cornelius* ad *Sedem Antiochenam*, ex sententia *Synodi Italicæ*, *Africanæ*, & *Gallicæ*; referente *S. Hieronymi Catalogo in Cornelio*. Ex quibus cum manifestum sit, crevisse cum tempore *R.* Sedis jus auctoritatemque in *Mediolanensem*, non erit mirum, *Canonem Sardicensem*, hoc tempore, per *Italiam* vim & effectum assecutum esse. Extat enim *Concilij Rom. ad Gratianum Valentinianumque Impp. Epist.*, a *Sirmondo ad Appendicem Cod. Theod. adjecta*; tum, Rescriptum Impp. XXX. admodum annis post *Conc. Sardicense*, quo diversam omnino ineunt rationem terminandarum caussarum Episcopalium, a ratione *Canonis Sardicensis*. Cum autem *Zosimus P.* decreto III. *Canones Sardicenses* appellare videatur, non facturus si tum vim non habuissent

ſent ; quid prohibet, loco hujus reſcripti, quo tantundem *R.* Sedi auctoritatis tribuitur, introductos eos videri ? Nam quo tempore, idem eſſe ac unum utriuſque Diocœſis Concilium, mos obtinuerat, quid erat, cur in ejus judicium, omnes omnium Clericorum cauſæ non ultimo deſinerent ?

Quomodo per Gallias *receptus.*

Quo tempore nolebant *Africani PP.* appellari Papam a damnatis Epiſcopis, ut pro ejus arbitrio inſtauraretur judicium domi, ex *Canone Sardicenſi* ; eodem, nimirum ſub *Bonifacio P. I.* conceſſum hoc a *Gallicanis* Epiſcopis in cauſa Maximi *Valentini*, docet ejus decretum III ; Unde etiam, a deceſsoribus *delegatam* fuiſse *cognitionem Provincialem*, intelligimus. Nimirum valuit apud eos, quod *Innoc. I. ad Victricium Rhotomagenſem* ſcripſerat, c. III. *Si quæ autem cauſæ vel contentiones, inter Clericos, tam ſuperioris Ordinis, quam etiam inferioris, fuerint exortæ ; ut ſecundum* Synodum *Nicenam, congregatis ejuſdem Provinciæ Epiſcopis jurgium terminetur, nec alicui liceat, (ſine præjudicio tamen R. Eccleſiæ, cui debet in omnibus cauſis Reverentia cuſtodiri) relictis his* Sacerdotibus, *qui in eadem Provincia Dei Eccleſiam nutu divino gubernant, ad alias convolare Provincias. Si autem Majores cauſæ in medio fuerint devolutæ, ad Sedem Apoſtolicam, ſicut* Synodus *ſtatuit, & vetus conſuetudo exigit, poſt judicium Epiſcopale referantur.* Ad hunc locum ſic *Hincmarus Epiſt.* IX. 12. *B. quoque Innocentius, ad Victricium Rotomagenſem Epiſcopum, duo capitula magni Concilij Niceni, & capitulum* Sardicenſis *Concilij, de Epiſcoporum ad* S. *Apoſtolicam appellatione, uno capitulo ſagaciter atque patenter explicat.* Nam quæ alia Synodus a *Sardicenſi*, poſt judicium Epiſcopale, ad S. Apoſtolicam referri voluerat ? Etſi de cauſis inferiorum etiam Clericorum, eiſque poſt judicium Epiſcopale, ad Apoſtolicam S. referendis ſermonem eſse *Innocentio* videmus ? Sane, eum in cauſis etiam inferiorum Clericorum, *R. Eccleſiæ reverentiam cuſtodiri* poſtulat, quid aliud quam *Apiario* Presbytero *Africano* præluſit, *R.* Sedem

a Synodo

a Synodo *Africana* appellanti? Itaque sagacius *Innocentius* quam *Zosimus*, insinuando obtinuit ut valeret apud *Gallos*, quod *Zosimus*, tanquam jure Sedis suæ, frustra postulavit ab *Africanis*. Indefinita quidem est *Majorum causarum* significatio, quia nihil est, docente *Aristotele*, nisi relatione ad aliud & aliud, vel majus vel minus. Quæ si eas solas contineat, quæ totius Ecclesiæ intersunt, postulabit totius Ecclesiæ status, ne sine Principis Ecclesiæ consensu definiantur. Hujusmodi sunt, quæ Fidem, quæque Communionis Leges continent; Quo nomine, si quid tanti sit in Ecclesiæ moribus, ut indefinitum Ecclesiæ Communionem in dubium vocet, ejus definitionem ad Ecclesiam Principem primo loco referri, ratio exigit. Itaque Canonum executionem, & Ecclesiastici moris observationem exigere, Unitas Ecclesiæ postulat, ut *R.* Sedis sit. Nam etsi idem ubique mos esse non possit, tamen ubi nihil esset commune, quæ esset Lex communionis? Sed quis dicat, Episcopalium appellationum causas omnes totius Ecclesiæ interesse? Sit igitur *Innocentij* sagacitas, *Majorum causarum* insinuatione obtinuisse appellationum Episcopalium relationes à *Gallis*, quas ab *Afris* frustra exigebat *Zosimus*. Certe non constabit aliter ratio, delegatæ cognitionis Provincialis à decessoribus *Bonifacij*; Nam ejus decessores *Innocentius* & *Zosimus*. Tum, non fuisse sub *Damaso* receptos in Occidente Canones *Sardicenses*, eadem ratione constat, qua tum in *Italia* receptos non fuisse dictum est. Nam post hæc, tanquam receptis Canonibus *Sardicensibus* per *Gallias*, videmus fuisse appellatum à *Contumelioso* Episcopo *Rejensi Joannem P. II.*, ejusque causam ad Provinciale judicium remissam, ex Canone *Sardicensi*, missis una Canonum *Capitulis*, ex quibus judicanda esset; Quorum extat in Conciliis *Gallicanis* memoria. Deinde autem, à *Salonio* & *Sagittario Gallicanis* Episcopis, domi damnatis, appellatum *Joannem* III., nemine accusante ipsos absolvisse, mirum non est, recepto in usum, quod

Innocentij

Innocentij ſagacitate obtinuerat. *Greg. Turonenſis Hiſt.* V. 20. *Proculus* autem *Maſſilienſis* damnatus eſt prima cognitione a *Zoſimo*; Sed non ex Canonibus *Sardicenſibus*, qui primam cognitionem *R.* Sedi non tribuunt, ſed judicium, utrum ſtare velit an inſtaurari Provincailium Epiſcoporum de cauſa cognitionem; vide *Zoſimum Epiſt.* VI. Sed notandum, non ſtetiſſe hic *R.* Sedis ambitionem, cum de judicio S. *Hilarij Arelatenſis* Epiſcopi ſibi cognitionem ſumpſit *Leo P. I.*, damnatumque S. virum Primatu exuit quem tenebat. Vide *Sirmondi* Concilia Tomo I. p. 27, 42, 79. Neque enim de Metropolitis mentionem faciunt Canones *Sardicenſes*, neque de cognitione *Romæ* inſtauranda. Quod ſi dicatur, Canones *Sardicenſes* eo conſilio conditos, ne neceſſe eſſet Eccleſiaſticas cauſas ex reſcripto Principis refricari; de Metropolitis autem, cum nulla Diœceſis Synodus cognoſcere poterat, (quod tunc in *Galliis* videtur uſu veniſſe) non potuiſſe alium quam præſentem Papam cognoſcere; *Gratiani* fortaſſe *A.* Conſtitutione valere potuit, Canonico tum jure nullo obtinere poterat. Cum autem offenſus libertate *Hilarij Leo P. I.* non ſolum de Ordinationibus aliis ejus, ac ſententiis cognoviſſet, (poſtquam ille, ut videtur, non expectata ſententia, ſed oblata, ſumma cum humilitate ſuggeſtione, diſceſſiſſet) ſed & Primatum abſtuliſſet *Arelatenſi* Sedi, *Viennenſi* adjudicaſſet, (quo tum *Arelatenſis* utebatur, ex ſententia *Zoſimi P.*) Cauſatus pro tempore datum; hoc certe, ita Canonico jure valebat, ſi *Zoſimum* jure ſtatuiſſe dicamus, adverſus *Conc. Taurinenſis Can. II.* Et ſane alio jure nitebatur *Zoſimi*, de *Proculi Maſſilienſis* cauſa, cognitio prima, ut dictum eſt; Præterquam quod & *Arelatenſis Patrocli* ſtudio, ad eum delata ſit. Quod veram cauſam oſtendit, receptorum a *Gallicanis* Epiſcopis Canonum *Sardicenſium.* Nam cum capti a *Francis Treveri* Metropolis eſſe *Galliarum* deſiiſsent; cum *Arelatenſis* Civitas caput VII. Provinciarum eſse cœpiſset, *Honorij Aug. Conſtitutione*, (quam *Cuſanus* in libris de Con-

cordia, quam *Scaliger in Ausonianis* Lectionibus, quam *Sirmondus* in Notis ad *Sidonium* ediderunt) cum perinde *Arelatensis* Episcopus caput esse earum in Ecclesiasticis pertenderet, reclamante *Viennensi*, cujus res agebatur; cum esset difficile, subnascentes causas a diffidentibus terminari; quid mirum, ad *R.* Sedem referri, quæ Canones non juberent, sed nec vetarent referri, ab eis, ad quorum studia favore *R.* Sedis opus erat? Itaque non est mirum, secutam Constitutionem *Valentiniani* III. *Aug.*, ratum esse jubentem quicquid *R.* Sedes judicaret; Quæ tamen ipsa, cum *tentari* quicquam *contra consuetudinem veterem* vetat, *sine* Urbis Episcopi *auctoritate*, ejus auctoritatem eis finibus continet, quos Canonum auctoritas consuetudine firmata definiret. Cum autem addit Imperator; *sed illis*, (*Gallicanis* Episcopis) *omnibusque pro Lege sit*, *quicquid sanxit sanxeritve Apostolicæ Sedis auctoritas*; Nimirum hoc esse videtur, quod tum petebat *R.* Sedes, ut Canonicum esset, quod ipsi videretur, etsi Canonibus non expressum. Cum autem hæc Constitutio, simul cum reliquo *Codice Theodosiano*, apud *Francos* vim Legis obtinuisset, manifestum est, quo jure Canon *Sardicensis* obtinuerit, Imperio sc. Regis, non decreto Ecclesiæ; quo jure, *graviora Catholicas plebes ab Episcopo Catholico metuere* scribebat S *Augustinus*, quam ab Imperatoriis Legibus Hæreticos. Quare, non est mirum, *Innocentium P. I.* Hincmaro videri, *Sardicensibus* Canonibus ad *Nicenos* adjunctis, in Clericorum causis *R.* Sedi reverentiam custodiri, majores autem causas post judicium Episcopale ad eam referri postulare. Idem fecit *Leo P. I. Epist.* ad *Theod. A.* quæ Concilio *Chalcedonensi* num. XIX. præmissa legitur; cum appellationem *Flaviani* Synodo *Romæ* habenda judicari postulat; *Canonum Nicææ decretorum decreta* testatus, quæ *a totius mundi sunt Sacerdotibus constituta*, *quæque subter annexa sunt*. Hic enim ad marginem Editionis *Vaticanæ* sic scriptum; *Intelligere videtur III. IV. & V. Canonem Concilij Sardicensis*

dicensis; *Cujus Canones sub nomine Concilij Niceni, ab aliis antiquis Patribus citatos reperimus*; In quo, ut ab instituto decessorum suorum non recessit, ita, quo jure ex Canonibus *Sardicensibus*, instauranda sit, in Synodo Oecumenica, de Latrocinio *Ephesino* cognitio, nobis divinandum reliquit. Insinuat *Sardicenses* Canones per *Nicenos*, *Innocentius*; quod & *Leonem* fecisse diximus; *Zosimus*, cum hoc asseruisset, invenit simpliciores quam qui decipi possent. Quod si quis quærat, qua ratione, quo juris prætextu hoc fecerint; Procul abest ut id respondeam, quod quidam innuunt; in Codice quem *Justellus* edidit, *Sardicenses* Canones statim *Nicenis* subjici. Hoc enim temporis ordini tribuendum est, non Canonum *Sardicensium* auctoritati. Itaque etsi hic Codex esse videatur, quem *R.* Ecclesiæ scrinium servabat, tempore *Conc. Chalcedonensis*: Etsi *Sardicenses* Canones perinde ac *Nicenos* valere voluisse *R.* Sedes videatur; Ridiculum tamen fuerit, valere hoc dicere, quod ipsa, cujus res agebatur, valere voluerit, *Africana* Synodo contradicente: Cur ipsa valere eos voluerit, duplicem mihi videor rationem præmisisse. Nam, cum *Nicenus* Canon *veteri more* R. Sedis privilegia definiat, non scripto jure; *majores autem causas* esse quasdam, quæ ex veteri more ad *R.* Sedem referendæ sint constet; Facilius videtur veteris moris prætextu, quam scripti juris, quamlibet causam *R.* Sedi cognoscendam tribuere. Quod an reipsa evenerit, judicent rerum periti. Sane *Innocentius* ipse, cum sententiam latam de *Bubaliano* & *Tauriano* Episcopis *Illyricianis Romæ* rescidit, (quod ipse factum *Epist.* VII. excusat potius quam asserit) limites Canonum *Sardicensium* transgressus est. Tum vero, utrum Canones *Sardicenses* usu ipso valuerint, statim ac conditi sunt, utrum eo consilio conditi sint, ut extra *Illyricum* valerent, merito ex præmissis dubitatur; cum de *Nicenis* dubitandi causa nulla sit. Sane *Bonifacius P. I.* literis ad Episcopos *Illyricianos*, quibus Synodum vetat, retractando *Perigenis Corinthij*

Episcopatui indictam, apud *Holstenium* X. sic scribit; *Recensete Canonum* Sanctiones; *Reperietis quæ sit post Ecclesiam R. secunda Sedes, quæve sit tertia.* Quibus subjicit *Alexandrinæ*, *Antiochenæ*, Constantinopolitanæ Ecclesiarum causas, de quibus ad *R.* Sedem relatum fuerat. De *Illyricianis* tacet, deque Canonibus *Sardicensibus*; quibus utendum fuerat, si scripto jure contendendum censuisset. Moris autem vetustati causarum discrimen etiam nunc recte objicitur. *Innocentius* autem ipse, Epistola ad Metropolitanos apud *Sozom.* VIII. 20. Solos *Nicenos* agnoscendos, *Antiochenos*, (quibus damnatus est *Chrysostomus* VIII. 20.) *Sardicensi* Concilio damnatos contendit. Vide ibi *Valesium*.

De Hispanicarum *Ecclesiarum usu.*

De *Hispanicis* Ecclesiis, nullum adhuc legi, appellatæ *R.* Sedis a damnato Episcopo exemplum ante Concilium *Chalcedonense*; Cujus Canone IX. non libenter videtur *R.* Sedes sibi appellationes sive Episcoporum, sive Metropolitarum vindicatura, propter diversum Patriarchatus Occidentalis statum a statu Orientalium; cujus ratione, appellationes Metropolitarum tributæ sunt Sedi Constantinop. *Can.* XXVIII. quam *Romana* repudiabat. Et satis est nullum legisse. *Basilidis* & *Martialis* causam *Carthaginem* non minus quam *Romam* relatam vidimus. *Priscilliani* causam, non minus *Mediolanum* quam *Romam*. Neque enim minus damnato *Priscilliano*, *Mediolani* ab *Ambrosio*, quam *Romæ* a *Damaso* negata audientia est; Referente in II. Historiæ sacræ Sulpicio, cui *Idacius* in Chronico, ad *Theod.* annum VII. consentit. Dignissima quidem animadversione, sunt quæ mandat *Syricius Himerio* Cap. XV. Ut non solum Provinciæ suæ Episcopis, sed etiam *Carthaginensibus*, *Bæticis*, *Lusitanis* atque *Gallicis*, quin & vicinis quibuscunque decreta sua nota faciat. Sed hoc ita accipiendum est, quasi consulenti respondeatur, & auctorem Sedem *R.* postulanti observationis Canonicæ. Aliud enim tinniunt *Eliberitani* Canones, antiquissimi *Latinorum*, ut & *Arela*-

tensis

ıensis I. Synodi ; Ipsi etiam *Nicenis* antiquiores. Sed *Eliberitani* solas *Hispanicas* Ecclesias auctores ferunt multorum, quæ ab usu *R.* Ecclesiæ aliena, eis decreta sunt. Itaque non postulant *R.* Sedem eis auctorem fieri : neque vero *PP. Arelatenses*, cum *Sylvestrum majores Diœceses obtinere* præscribunt, aliud quam a *se conditos* Canones ad eum mittunt; ut ipso exigente, vim & effectum sortiantur. Itaque relationis ad *Syricium Himerianæ* communem causam fuisset oportet, tum Sedis *R.* tum Ecclesiarum *Hispanicarum*; ut scirent, scilicet, immorigeri, connexis inter se Canonum vinculo Ecclesiis, non patere sibi ad alias Ecclesias receptum. Idem de *Gallicanis Victricij*, *Exuperiique* consultationibus dicendum ; Quamvis communis necessitas in morem versa *R.* Sedis auctoritatem necessario amplificavit. Sane cum Concilio *Toletano* II. subscribunt Episcopi *Nebridius* & *Justus*, *salva auctoritate priscorum Canonum*; cum in Concilio *Bracarensi* I. relecti sunt, & firmati *Can.* XL, Canones antiqui *tam generalium Synodorum quam localium*, satis constat, auctoritatem tam generalium Canonum quam suorum jampridem secutas *Hispaniæ* Ecclesias. Nam & *Gallicanos* Canones sibi eos in auctoritatem ascivisse docet *Conc. Tarrac. Can. XI. Ilerdense* III. *Valentinum* II. Quomodo & *Gallicanæ Africanos*, ut ex *Matisconensis* II. Canone VI. constat. Itaque non est mirum, si decretales *Romm. Pontt.* Epistolas in auctoritatem utræque receperint ; (eas dico, quæ ad se scriptæ non fuerunt) etsi quo primum tempore hoc factum sit, vel ab his vel ab illis, liquido pronunciari non possit. Nam & in dicto Concilio I. *Bracarensi*, postquam Episcopi, de antiquis Canonibus in usum & vim revocandis, consensissent, subjiciunt; *Præcipue, cum & de cæteris quibusdam causis, instructionem apud nos Sedis Apostolicæ habeamus, quæ ad interrogationem quondam venerandæ memoriæ prædecessoris tui Profuturi, ab ipsa beatissimi Petri Cathedra directa est.* Certe Sardicenses Canones, ante Collectionem *Dionysianam*, ne-

que

que *Gallos* habuisse dici potest, (Nam in causa Prætextati *Rothomagensis* Episcopi, apud *Gregorium Turonensem Hist. V.* 18. repudiatus est Canon Apostolorum XXV. quasi ad Codicem receptum non pertinens, quem tamen *Dionysij* Collectio, una cum *Sardicensibus* asciverat) neque *Hispanos*. Nam *Martini Bracarensis* Collectio Canonum, quæ ex secundo *Bracarensi* Concilio ad Episcopum *Lucensem* missa est, Canonem nullum *Sardicensem* usurpat. *Quintus* enim ejus Collectionis est palam *Nicenus* decimus quintus, etsi idem *Sardicensi* primo instauratus. Sane *Gregorius P.* I. cum *Joanni* defensori *R.* Ecclesiæ cognitionem mandat, de appellationibus *Januarij* & *Stephani* Episcoporum *Hispanicorum* Epistolarum XI. 52, 56. non utitur Canone vel *Sardicensi*, vel *Chalcedonensi*, sed *Justiniani Nov.* 123. 22. qua *Chalcedonensis* Canon confirmatur. Quod autem addit; *Contra hæc si dictum fuerit, quod nec Metropolitam habuerit nec Patriarcham; dicendum est quia a Sede Apostolica, quæ omnium Ecclesiarum caput est, causa hæc audienda ac dirimenda fuerat; Sicut & prædictus Episcopus petiisse dignoscitur, qui Episcopos alieni Concilij habuit omnino suspectos*, Indicare videtur, latam ab alieno Concilio sententiam, quod *Stephanus* Episcopus *Metropolitam* in *Romani* Imperij territorio nullum haberet. *Comitiolum* enim *Judicem R.* Imperatoris commemorant Epistolæ. Cæterum vide *Petrum* de *Marca* 7. de Concordia XVIII. 11. Quod autem neque Patriarcham eum habuisse scribit; (Ad formulam scilicet *Can. Chalcedonensis*, ex qua loquitur *Justinianus*) respicere illud videtur, quod de *Eruigio* Rege, (etsi post hæc tempora) *Lucas Tudensis*; *Romani Pontificis assensu statuit, ut nullus Archiepiscopus Hispaniarum subderetur alicui Primati, nisi Romano. Turbatis* enim *Gotthorum* rebus sub *Viterico* scriptæ sunt *Gregorij* Epistolæ; Et cum partim *Romanis*, partim *Gotthis* parerent *Hispaniæ*, non est mirum ex Canonibus non judicatum. Quod si seculi potestate subditæ statim sunt *R.* Sedi *Hispaniæ*, non tenebantur hoc jure aliæ ab *Hispanicis*

Ecclesiæ.

Ecclesiæ. Sane *Gregorius* fatetur, ad *Hispaniarum* Primatem, si Primatem habuissent *Hispaniæ*, ex *Chalced.* Canone causam pertinuisse. His igitur, quæ de Canonum *Sardicensium*; tum etiam Generalium, sive moribus Ecclesiæ, sive *Niceno* totius Ecclesiæ decreto; & localium, singularum Provinciarum vel Nationum auctoritate conditorum, vi & usu dicta sunt, secum invicem collatis, manifestum erit, ante adjectum Occidenti *Illyricum*; (quod seculi potestate, non Ecclesiæ auctoritate factum constat) R. Sedis auctoritatem ad *Illyricum* propagatam non fuisse; Quod ex *Sardicensis* Concilij sententia ac mente obtinuit. Tum, ejus universam auctoritatem, in retinendis, & instaurandis, inque usum revocandis institutis Ecclesiæ, sive moribus sive scripto constantibus, situm fuisse. Denique Ecclesias Occidentis, (quas & Orientales Canones sibi ipsis in auctoritatem asciviſſe constat, & proprios condidisse, quibus generales mores ad propriarum causarum statum definirent) quoties in eis sive retinendis, sive instaurandis, sive etiam agnoscendis difficultas incideret, ad R. Sedis auctoritatem confugisse, eamque secutas esse. Certe omnes Fidei causas ad eam, quoties res postulat, referendas esse, jam dictum est; Quo nomine, cum ad Ecclesiæ Communionem magnopere pertineat, quibus legibus recipiantur ad Communionem omnium Ecclesiarum, qui ab Hæresi redeunt, non est mirum, in *Priscilliani* causa, sine ejus consensu, instaurari unitatem violatam non potuisse.

Quatenus apud Ecclesias Britannicas *obtinuerit jus* R. *Sedis.*

Video esse qui hæc vetustæ *Britannicæ* Ecclesiæ exemplo improbent; quarum Episcopi, cum a *S. Gregorio* missus *Augustinus* ab earum Episcopis agnosci & recipi vellet, responderunt, se *Romanum Pontificem non nosse*. Sive hoc exemplo *Cypri*, quam αὐτοκέφαλον *Ephesina* Synodus pronunciavit; (de quo etiam *Ravennatem* Ecclesiam *Romanæ* aliquando adversatam legimus.) Sive quod *Britanniæ Romani* Orbis Diœcesis fuerint; quarum omnium principes Ecclesias *Romanæ* non fuisse subditas putant illi, qui-

buscum

buſcum nunc agimus, ſed æquales. Utrumque, fateor, me nolente. Nam qui *Gregorij* ad *Auguſtinum* mandata apud *Bedam* legerit, inveniet mandatum IX. loco, ut ipſi, *Britannici* Epiſcopi, tanquam Epiſcopo etiam ſuo, non minus quam *Anglorum* Epiſcopi, ſubeſſent. In quo Canon Apoſtolicus XXXV. ipſis adverſus Sedem *Romanam* auxilio erat. Nam cum, ſingulas Gentes ſuos habere Epiſcopos, ibi conſtitutum ſit, nullibi magis obtinere hoc debuerat, quam apud eos, inter quos erant hoſtilitatis cauſæ; quales tum temporis *Britannis* cum *Anglis* intercedebant. Noverant igitur *Britanni Pontificem*, cum duæ Synodi, quibus renaſcentem Hæreſim *Pelagianam* S. *David* damnavit, Eccleſiæ *Romanæ* auctoritate confirmatæ ſunt, ſi *Sylveſtro Giraldo* in vita S. *Davidis* credimus. Vide apud *Uſſerium* p. 475. Noverant, cum S. *Kentigernus Romam* profectus eſt, ut violati Canonis Eccleſiaſtici reatum purgaret, cum ab uno Epiſcopo factus eſt Epiſcopus, ut ejus Vita refert; Quam, licet fabulis contaminatam, nemo tamen, qui veritatem Hiſtoriæ de *Cumbrenſi* Regno in ejus narratione extantem obſervaverit, tanquam prorſus fabuloſam rejecerit. Vide Collectanea *Uſſeriana* p. 683 - 686. tum p. 663. 667. Noverant, cum deceſſor *Kentigerni Ninianus*, *Caſæ Candidæ* poſtea Epiſcopus, *Romæ regulariter Fidem & myſteria veritatis edoctus eſt*; referente Hiſtoricæ fidei ſcriptore *Beda* noſtro Eccl. Hiſt. III. 4. Noverant multo prius, cum a Synodo quidem *Gallicana*, ſed & *Cæleſtini* Papæ auctoritate miſſi *Germanus* & *Lupus*, Hæreſeon offendiculis ipſos liberarunt: Cum, poſt irritum *Palladij* ad *Scotos* in *Hibernia* legationem, idem Papa, cum *Francorum* Epiſcopis, Patricium per *Britanniam* ad *Hiberniam* lucrifaciendam miſit; poſtquam *Kebius*, a S. *Kilario*, ut dictum eſt, fruſtra miſsus, in Monam *Britanniæ* noſtræ ſe receperat. Noverant, cum, tranſlata, ad S. *Davidem* a *Landavo*, Sede Principali, *Samſon*, (ut mihi quidem videtur, ex conjectura tamen) Dolenſis *Britanniæ Aremoricæ* factus Epiſcopus,

Pallium

Pallium secum se asportasse ferret; id est, Metropoliticum sibi honorem, à Legionensi, (id est Landavensi) Sede ad Meneuensem, ab Arturo Rege, in gratiam avunculi S. *Davidis* translatum, sibi in Dolensi Sede collocato deberi. Turbant quidem hanc historiam *Arturidæ Galfridi* Monumethensis fabulæ, de alio *Samsone*, *Arturi* Regis *Capellano*, *Eboracensi* Ecclesiæ à Rege præposito, qui postmodum in *Walliam* se nostram recipere coactus fuerit, Gentilium *Saxonum* armis. Cæterum, qui offensiones inde natas, inter *Britannos* & Sedem *Turonensem*, ob Archiepiscopatum *Aremoricæ Britannicæ*, ab hoc tempore Dolensi Sedi vindicatum, consideraverit, non improbabile putabit quod conjicio. Nam cum *Turonensi* Concilio I. subscribens *Mansuetus Britannorum Episcopus*, suffraganeum se ejus Archiepiscopi tulerit; ab hujus *Samsonis* tempore, usque ad *Innoc.* III. Papam, detrectasse eos hoc obsequium, & Archiepiscopo suo subesse voluisse constat. Hujus rei rationem, qui narrationum discrepantiam, quas sub uno intuitu exponit *Usseriana Collectio* p. 1130, 1132. ad veritatis lineam conciliari posse desperat, nunquam idoneam reddi posse credet, nisi secandum nodum acie conjecturæ nostræ concedat; Cujus conjecturæ hæc est ratio. Cum, obsolescente Sedis Legionensis claritate, per Ecclesiæ *Landavensis* obscuritatem, ubi sedere cœperat Legionensis, S. *Davidem* propinquum suum Legionensis Archiepiscopatus honorem habere vellet, ac vim, Rex *Arturus*, in Ecclesia sua *Meneuensi* sedentem; *Dubricius Landavensis* Episcopus in eremum secessit: Sponte quidem, sed ordinato sibi successore *Samsone*; quem ut à *Dubricio* ordinatum referunt, ita *Dubricio* non successisse constat, quia Sedem non retinuerit, cujus honore frui non potuerit. Cum igitur in *Aremoricam* secedens *Samson*, & Episcopus factus *Dolensis*, (ut ejus Vita refert, quam in Bibliotheca *Floriacensi* editam legimus) *Pallium* usurparet, cujus usu Archiepiscopum se ferebat, (*Pallii* enim usum sibi tum sponte sumebant Archiepiscopi, non solum, ut postea, *R.* Sedis indul-

tu, (ut notum est, de *Gallicanis*, ex *Petro de Marca*, 6 *de Concordia* VII. 2.) videntur hoc initio *Dolenses* Episcopi, & *Britanni Aremoricani*, Genti suæ jus Archiepiscopatus vindicasse. Sane quod *Samsonem Eboracensem* Archiepiscopum in *Dolensi* Ecclesia *cum Archiepiscopalibus insignibus* ministrasse scribit *Innocentius* III. *Regesti Epist.* II. 79. quod *Britanni* suum sibi Regem constituissent, magnopere huc facit. Nam quod *Samsonem Eboracensem* facit Archiepiscopum, *Britannicæ Galfridi* Historiæ Fidei tribuendum est. Vide apud eundem p. 1150, 1151. quæ de *Theliao Landavensi*, Legionensem Archiepatum sibi postliminio vindicante. Tum Theliai successor *Oudaceus*, quod hoc obtineri non posset, *Landavensis* factus Episcopus, propter suæ Sedis injuriam, non dubitavit ab Archiepiscopo *Cantuariensi* consecrari; Idque, plebe sua & potestatibus, cum triumpho, reversum excipientibus. Hunc tamen *Britanni* Sanctis suis ascribunt. Vide apud eundem p. 1155. Quorum nihil esse potest, nisi perpetua fuisset *Romanæ* Sedis apud *Britannos* observantia; etsi non eis finibus, quas ipsa statueret, sed quas reliqua Ecclesia agnosceret. Itaque, quod ob controversiam de Paschate non abstinuerit communione *Asiaticorum Romana* Sedes, exemplo esse debet, earum controversiarum, quibus manentibus, Ecclesiæ unitas immobilis manere debeat. Quare & de *Britannis* eadem ratio fuerit. Qui enim subtilius in ejus causæ fundum inquirunt, inveniunt eam celebrandi Paschatis rationem, pro qua tum cum *Britannis Scoti* dimicabant, non sine *Romanæ* Sedis auctoritate introductam. Quam cum emendare vellet *Romana* Sedes, rudiores populos; cum suam rationem Christianismi communis interesse putarent, licet falso; ejus auctoritati non cessisse. Vide eundem *Usserium* à p. 925. Ubi ex *Cyclo* 84. Annorum, ut Ecclesiæ *R.* ante receptum novendecem annorum *Cyclum Alexandrinum*, ita *Britannorum* & *Scotorum* acta Paschata ostendit. Qui, licet interpolatus aliunde in eorum usum receptus fuerit, ostendit tamen, non potuisse ip-

sos

ſos credere, deſciſcere ſe à *R.* Sede, eo Canone ſervando, quem in ejus Communione receperant. Itaque quod *ſibi notum* Papam negarunt *Britanni*, hactenus intelligendum, ne mandatis *Auguſtino* a *S. Gregorio*, propter ejus auctoritatem, ſibi cedendum putarent, Eccleſiæ totius Canone non jubente; In quo, inſigne extat, Canonicæ, non immenſæ Sedis Romanæ poteſtatis exemplum.

De Ordinationibus Anglicanis.

Reſtat huic loco, veteris Eccleſiæ *Saxonicæ*, Rom. Sedis auctoritate inſtitutæ cauſa quædam; quæ, cum viſa ſit turbarum noſtrarum incentoribus, Epiſcopos a Presbyteris Ordinatos in *Anglia* probare, recte intellecta, ut opinor, Canonicam *R.* Sedis auctoritatem non infinitam probabit, Eccleſiæ *Anglicanæ* facto, ejus auctoritate inſtitutæ. *Winus Winceſtrenſis*, ſolus inter *Anglorum* Epiſcopos regularem Ordinationem habuit; ait *Beda* III. 28. Quare? Quia prius a Presbyteris Ordinati? Hoc enim dicitur; audaci ad ſtuporem uſque commento. *Culdei* ſcilicet Presbyteri, ad *Turgotum* uſque Archiepiſcopum, *Fani Andreæ* Epiſcopos ordinaverunt; Hactenus hoc eis jus ab initio Fidei in *Scotia* ſalvum fuit, quod inde abrogatum eſt. Atqui, Ordinandorum Epiſcoporum jus ſolis Epiſcopis, totius Eccleſiæ conſenſu aſſertum eſt. Quod autem & *Ninianum*, *Candidæ Caſæ Britannorum* Epiſcopum, a *Culdeis* Ordinatum conjicitur, portenti ſimilius eſt quam conjecturæ. Quid enim ad *Ninianum Britannum Scotorum Culdei*; Cum neque *Britannis Scoti* ordinarent, neque *Saxonibus Britanni*? Itaque cum *Saxonibus Cumbriæ* regnum ceſſiſſet, novo initio a *Saxonibus* ordinatus eſt *Plectbelmus*; non quod priores a Presbyteris. De *Culdeis* autem, ab initio Fidei, per *Scotiam* Eccleſiarum Principibus, quod a recentioribus narratur, fabulam eſſe dictum eſt, non veritatem hiſtoriæ. Cur igitur *Anglicanorum* Epiſcoporum Ordinatio irregularis? Quod ab uno Epiſcopo *Auguſtino*. Conſtat enim, nullum alium veniſſe ab initio Epiſcopum. Et ipſe *Gregorius* ad *Auguſtinum* Reſponſo VIII. *Et quidem in Anglorum Eccleſia, in qua*

adhuc solus tu Episcopus inveniris, Ordinare Episcopum non aliter, nisi sine Episcopis, potes. Neque dubito hoc ipsum fecisse, quod non vulgaris Episcopus, sed Sedis *R.* mandato venerit. Nam decretum hoc a *Syricio* P.,qui primus decretales scripsit minime supposititias, docet nos *Fulgentii Ferrandi Breviarium Canonum*, cujus hic est sextus titulus; *Ut unus Episcopus Episcopum non Ordinet, excepta Ecclesia Romana.* Propter hoc privilegium, solus *Augustinus* missus videtur Episcopus; Cum non esset difficile, ejus etiam comites Episcopos fecisse, ut ex Canone Apostolico Ordinarent Episcopos. Fortassis, *Britannorum* Episcopos suffragaturos *Augustino*, sumptum est pro concesso. Cum illi renuerent, ob dictam causam; ab uno profectum *Anglorum* ab initio Episcopatum, manifestum est. *Winus* quidem in *Francia*, ex Canone ordinatus fuit,ut scribit *Gul. Malmsburiensis de gestis Pont.* II. Ipse itaque duos *Britannorum* Episcopos sibi in Ordinando adjunxit. Sed & ipsi *Britanni* irregulariter ordinari potuerunt. Sic enim *Kentigernus*, ut dictum est; Cujus Vitæ locus apud *Usserium* p. 684. ignorantiæ Canonum illud tribuit, quod *Kentigernum Romam* profectum scribit, ut purgaret. *Joannes* autem Major ibidem p. 672. argumento esse vult, *non esse de essentia Episcopi, ut a tribus ordinetur*, quod a solo *Palladio S. Servanus* Episcopus ordinatus referatur. Quanquam hoc eodem *R.* Sedis privilegio factum conjici potest, propterea quod *Palladium* a *R.*Sede missum constat. Quare quod *Wilfridus* in *Anglia* Ordinari noluit, in *Francia* ordinatus est, eodem referente *Beda*; qua ratione factum putari potest, quam quod de privilegio, quo Canonibus derogabatur, non constaret? Neque enim dici potest, propterea non accessisse ad Sedem *Cantuariensem Wilfridum*, ne jus ejus in *Eboracensem* agnosceret, *Bernicienfibus* solis ordinandus Episcopus; cum *Ceadda*, *Deirensibus* ordinandus Episcopus, ad *Cantuariensem* missus, quod de Canonibus violatis soliciti non essent, propterea a *Wino* ordinatus sit, quod mortuus esset

Deus-

Deusdedit *Cantuariensis*, testante loco dicto *Beda*. Semper autem reddenda est ratio ejus quod *Beda* scribit; *Non enim erat tunc ullus, excepto illo Wino, in tota Britannia Canonice Ordinatus Episcopus*; Cujus quæ alia reddi potest ratio? Quod igitur *Salamis Cypri*, ex more antiquo, αὐτοκέφαλος extitit, judicio Synodi *Ephesinæ*, ad jus *Britannicæ* Ecclesiæ non facit. *Cyprus* enim Provincia fuit Orientalis *Diœcesis*; *Britanniæ*, *Diœcesis*. Neque aliud indicat αὐτοκεφαλία, nisi Archiepiscopum *Cypri*, privilegio suo, propter maris pericula, a suffraganeis suis Ordinari. Hoc ipsum non eximebat jure *Antiochenæ* Ecclesiæ in reliquis; multo minus Synodi generalis jure, quo privilegium suum obtinebat. Sic & *Ravennas*, qui quondam ipse idem petebat, ut refert *Anastasius*. *Diœceses* autem, & earum Principes Ecclesias, *Romanæ* Sedi impares esse, dictum est. Quod autem *Wilfridum Eboracensem* Episcopum, appellata *R.* Sede, suam Sedem postliminio recepisse afferri potest ex *Beda* & *Gulielmo Malmesburiense* res ejus referentibus; Ideo valet, ne dubitari possit agnitam ab *Anglis*, *R.* Sedis auctoritatem, (per quam factum fuerat, ut essent Christiani) definitam tamen suis finibus. Nam qui restitutus prima ejus Sedis sententia, Sedem suam non receperit, cum secundo *Romam* profectus, ejus auctoritate suam Sedem postlimino obtinuerit, argumento esse debet, alia tum sibi *Anglos*, præter *R.* Sedis auctoritatem spectanda putasse; Cum nihil jure, nisi ex Ecclesiæ Canonibus spectare possent.

CAP.

CAP. XXIV.

De jure Sedis Constantinopolitanæ. *Sedem* R. *in Synodis Oecumenicis præsedisse. Schismatis* Acaciani *causam non minus penes ipsam, quam penes* Acacium *residere. De judicio in PP. Symmachum & Honorium. Ambitionem R. Sedis, recepta Quinta Synodo in Ordinem redactam. Quibus gradibus Primatus ejus, ex Canonico sui arbitrii evaserit.*

Canonem Chalcedonensem *adversus Sedem* R. *valere.*

SED de jure Sedis *Constantinopolitanæ* dicendum est; de quo, conflictus Synodi *Chalcedonensis* cum Sede *R.* aliquot seculis statum habuit. Equidem, decretum secundæ Synodi, qua, ad secundum post *Romanam* Sedem locum evecta est, soli Orienti tribuendum videtur; Occidente in decretum de Fide solum consentiente. Nam quis jure factum negabit, quod Orientis Ecclesiæ sibi constituunt? Quamvis, quod inde, non solum *Alexandrina*, sed & *Romana* Ecclesia vel doleret sibi, vel metueret, præfracte & præpropere damnatus a Cœlestino & *Cyrillo Nestorius*, magnas videri possit Ephesino decreto difficultates objecisse. Nam in Concilio *Chalcedonensi*, non fuit integrum *R.* Sedis Legatis, propositum, de ejus in *Asianæ Ponticæque Diœceseon* Ecclesias auctoritate, Canonem silentio transigere; Cum tamen *Constantinopolitanus*, de secundæ Sedis prærogativa, cum privilegiis *R.* Sedi supparibus, nec suffragante nec contradicente *R.* Sede, tum invaluisset. Itaque, adversus eum palam contestati sunt. Sed ideone invalidus? Puto quidem, si omnium temporum literæ Ecclesiasticæ replicentur, nunquam ampliora *Romanæ* Sedi auctoritatis ellogia tributa repertum iri, ab Orientalibus, quam cum facerent, quod ipsi omnium rerum ingratissimum sciebant. Et sane, irritatum Pontificis animum rerum asperitate, verborum honore lenire, ad retinendam

Ec-

Ecclesiæ unitatem spectabat. Sed quod de decreto *Constantinopolitano* prius, idem nunc de *Chalcedonensi* quærendum; Quid impediret Orientales, de suis Sedibus, hoc est, de sua inter se auctoritate constituere? Scilicet metus erat, ne in *Alexandrinam* etiam & *Antiochenam* idem juris *Constantinopolitanæ* tribueretur: Ne procedente tempore, in *Illyricum* Sedis *R.* jura sibi assereret: Ne denique, cum *Roma* Sedes amplius Imperii non esset, ipsam cum subdito Occidente sibi subjiceret. Nam hoc conatos aliquando *Constantinopolitanos*, *S. Gregorii*, de *Joanne* & *Cyriaco Constantinopolitanis*, *Oecumenici Patriarchæ* nomen affectantibus querelæ ostendunt. *Epist.* VI. 24, 28, 30, 31. VII. 30. Sane, quod delatum ad *R.* Sedem eundem titulum decessores suos non usurpasse scribit, argumento est, Primatum eo intellectum. Nec mirum, leviorem rem visam *Eulogio Alexandrino*, ut ex ipso *Gregorio* Reg. VI. 24. intelligimus; Quia non tantum profitebatur, quantum volebat intelligi. Sic enim *Paulus de Gestis Langobardorum* IV. 37. *Hic, rogante P. Bonifacio, statuit Sedem R. & Apostolicæ Ecclesiæ caput esse omnium Ecclesiarum; Quia Ecclesia Constantinopolitana primam se omnium Ecclesiarum scribebat.* Ecce, nihil aliud *Phocas*, de quo sermo est, *R.* Sedi contulit, quam ut recederet ab asserendo Sedi *Constantinopolitanæ* Primatu; ad quam, sub Oecumenici Patriarchæ titulo, viam affectabat, *Paulo Langobardo*, non diu post ipsa tempora affirmante. Et sane quid aliud vult *Gregorius*, cum *Lucifero* confert *Constantinopolitanos*, quam ipsos Primatum affectasse? Equidem, ut sunt res humanæ semper mobiles, ut animi hominum ambitionis inexpletæ, non est dubium hæc in mentem venisse, & *Constantinopolitanorum* quibusdam ut cuperent, & *Romanorum* ut metuerent. Et huic sive metui, sive cupiditati, eas vel verborum vel rerum asperitates tribuet, quæ his inter se Sedibus acciderunt, qui de rebus Ecclesiasticis sequentium temporum cum judicio tractaturus sit. Cæterum, quæ a ratione proficiscuntur, quam Christiana pietas non agnoscit, si idoneam auctorita-

tem

tem præ ſe ferant, non deſinunt propterea valere, & jus creare. Itaque decretum *Chalcedonenſe* rebus ipſis ſemper validum fuit, etiam *Romana* Sede non conſentiente: Et ſilentio poſtea in Codicem ejus receptum, ſilentio damnat eos, qui nunc temporis irritum volunt, quod infinitam Papæ poteſtatem non ferat. Equidem non poſſum non ambabus amplecti, ac deoſculari virorum doctorum φιλαλήθειαν & candorem, conciliantium inter ſe Occidentem cum Oriente, ex ipſis rerum geſtarum monumentis; quatenus quidem conciliari poſſunt, qui nullum inde diſcidium paſſi, perpetuam hanc diſſidendi materiam habuerunt, donec in id quod hodieque durat diſcidium erupit. Cum enim negari non poſſit, ſtatim ac conditus eſt invaluiſſe hunc Canonem, quacumque intererat Sedis *Conſtantinopolitanæ*; quis neget, vere dici *R.* Sedem, (cui hoc dat Primatus, ne quid ſine ejus conſenſu Eccleſiam totam teneat) non ſolum per Occidentem, ſed & per univerſam Eccleſiam, jure ſuo uſam, cum caveret, ne merito dici poſset, ſuo conſenſu *Niceno* Canoni derogatum fuiſſe? Quis enim dubitet, Eccleſiæ ſtatum tum demum inviolatum manere, manentibus inviolatis Eccleſiæ Canonibus? Verum quis inde *Leoni* auctoritatem aſtruat in Concilium, cujus auctoritate conditus eſt, quod ejus condendi auctor eſſe noluit, quem conditum valere paſſus eſt, quod vetare non poſſet? Et licet Sedes Apoſtolica nunc uſque contradicat, *quod a Synodo firmatum eſt Imperatoris patrocinio permanet quodammodo*; ait *Liberatus cap.* VIII. Contradicebat tum, cum hæc ſcribebat *Liberatus*, *R.* Sedes, quod in cenſum Canonum ſuorum XXVIII. *Chalcedonenſem* non reciperet; Ut ex *Dionyſii* Exigui Codice manifeſtum eſt. Valuiſſe tamen medio tempore, (Si *Baſiliſci* tyrannidem excipias, qui Synodum prorſus damnabat) quis negare auſit? Itaque accipio, quod *R.* Sedem diſſenſiſſe ſcribunt eo conſilio, ut *Conſtantinopolitanorum* ſuperba elatio, ſi quando limites egrederetur, hac una exceptione reprimi poſſet; Propter quam

toties

toties urget *Gelasius*, Ecclesiam *Constantinopolitanam* inter Sedes minime numerari. Sed hoc quod Schismatis causa tum obtinentis objectum videtur, ad jus illud minuendum, quod *Constantinopolitanæ* Sedi, Canone sive secundæ sive Quartæ Synodi quæsitum asseritur, prorsus nihil pertinet. Quod autem ad fidem tuendorum Canonum semel positorum, Primæ Sedi, ipso Ecclesiæ statu & constitutione annexam attinet; Num violatam censendum fuisset, si in eos autore *R.* Sede consensum fuisset, quos valere vetare non posset, puto eis exemplis satis definitum, quibus etiam Apostolorum institutis, mutatione ejus rerum humanarum status, cui condita constare possit, derogari dictum est. Nam cum ab eis Ecclesiæ tota auctoritas profecta sit, cujus esset pudoris, ampliorem eam in fluvio, quam in fonte ferre? Quod si quis à *Petro*, *Romanæ* indultum Sedi dicat, non solum ut prima sit ipsa, sed ut Secunda non sit quam ipsa nolit, etsi vetare non possit; attendat *Constantinopolitani* Canonis auctoritatem, qui cum Civitati *Constantinopolitanæ* secundam Sedem assignat, *eo quod Imperii Sedes esset*, totius Orientis consensu, *Romanæ* Urbi Primatum, ea de causa asserit, quod matrix Imperii Sedes esset. Attendat etiam serenissimum rationis jubar, vetantis solum *S. Petrum* ejus juris auctorem ferri, cujus reliqui Apostoli, reliquis a se constitutis Sedibus auctores non fuerunt; ne cum eo quidem discrimine, quod ipsis cum *Petro* interfuit; propterea quod aliud Urbium magnitudo postularet. Attendat denique, non aliter *Petro* Primatum *R.* Sedis acceptum ferri posse, manentibus quæ dicta sunt, nisi *Petrum*, propter Primatum suum, Primam Urbium Cathedræ suæ Sedem elegisse dicamus: Ex consensu, scilicet Apostolorum; Absque quo fuisset, quis communi hominum sensu præditus, idem per omnes Imperii Civitates, pro suo quamque modo, obtinere potuisse credat? Qua una ratione, si quis sententiam nostram rejiciat, satis erit, consensum Ecclesiæ, usu Primorum ejus temporum firmatum, sine Schismatis nota a nemine mortalium violari posse.

R. Sedem præsedisse in Octo Synodis Generalibus.

Cum igitur Canonicam esse, non arbitrariam, Episcopi *Romani* in Occidentis Ecclesias auctoritatem, sic constet, videndum nunc, idem multo potiori ratione obtinere, si *R.* Sedem, cum reliquis principibus; id est, cum Generali Concilio comparemus. Nam, sine ejus consensu posse Generale Concilium dici, ἀῤῥωςία fuerit διανοίας, quam vocat *Aristoteles*, dubitare; cum Totum dici nequeat, cui princeps pars desit. Mihi assentiendum insuper videtur eruditæ *P. de Marca* disputationi, libro quinto de Concordia a cap. III. ad XIV. inditæ; Papæ esse, vel ipsum, vel per legatos, Synodis Generalibus præsidere; si *præsidere* solam προεδρείαν significet. Aliud enim erat *Judicis* loco esse, causæque tractandæ, ferendorumque suffragiorum ordinem exequi; Quod cujus fuerit, postea dicendum, quod ad diversam rationem pertineat. Neque sic tamen, nudam esse προεδρείαν, sed cum ea auctoritate, quam, ferendi primum suffragium *prærogativa*, ut a *Tertulliano* appellatur, postulat. Quantam fuisse, sententiæ *Principalis*, in Senatu *Romano*, temporibus Imperii auctoritatem, ad condendum Senatus consultum ipso referente, censendum sit, non contendo. Eandem fuisse *R.* Sedis ad decretum Concilii Generalis, non puto temere concedendum. Obstat summa *Principis* potestas; cum *R.* Sedis auctoritas, in condendis decretis Generalium Conciliorum, Fidei Traditionem, & Ecclesiæ Canones superiores agnoscat. Itaque quod Impp. *Romani*, in Relationibus ad Senatum, ut auctoritatem ejus Ordinis, etiam sub Principibus integram tueri viderentur, liberum suffragiorum jus permittebant, suo jure hoc faciebant in eis, quæ summæ potestati pro suo jure decernenda veniebant. Atqui in Ecclesiasticis, non solum communis Fidei ratio potior est jure Concilii Generalis, ejusque decretis excipienda; sed etiam Canonum Ecclesiæ universæ; quatenus quidem Unitatem totius, mutata eorum forma labefactari necesse fuerit. Hos intra limites stare Primatus *R.* Sedis jura oportet. Cæterum, his auctoritatis quas dixi finibus,

finibus, Præsedisse Conciliis Oecumenicis *R.* Sedem, videtur ex *Ephesina* II. Synodo sumi posse; Vel potius ex damnatione Dioscori, male gesti muneris causa; cum Synodo *Ephesinæ* II. præsideret, una cum *Junenali Jerosolymitano* & *Thalassio Cæsariensi*; in Concilio *Chalcedonensi* secuta. Neque enim dicitur, neque dici potest, propter susceptum Præsidendi Officium damnationis sententiam accepisse. Neque si constaret, Imperatorem *Theodosium*, cum eos Concilio præesse juberet, non fuisse memorem, *Cyrillum* propterea *Ephesinæ* I. præesse jussum a se, quod Legationem *Cælestini P.* gereret, propterea putandum esset, injuria ipsos præsidere jussos. Nimis hoc sero diceretur nunc dierum, quod tum contestatum fuisse quenquam dici non possit. Itaque, quod ab ipso intra Canonicæ auctoritatis limites gestum non fuisset, recte probatum videtur. Itaque Legatos *R.* Sedis ita vel præsedisse *Niceno* I., vel *Ephesino* II. præsidere debuisse, quemadmodum præsederunt *Chalcedonensi*, dici non potest; Ita scilicet, ut ordinem rerum gerendarum ipsi gubernarent. Quod si verum sit, datum hoc oportet Imperatoris arbitrio, & studio conciliandi Sedem *R.* decreto de secundo loco Patriarchæ *Constantinopolitani*; ad quod, per illud Concilium, affectabatur via. Sane quod ante Concilium *Leo*, damnata *Eutychis Hæresi Epist.* XL. ad *Anatolium*, ejusdem damnandæ Concilio auctor fuit, ideo recte factum, quod ad communem Fidem res pertineret. Nam & cum *Pelagius*, ab *Afris* damnatus, à *Zosimo P.*, eorum sententiam secuto, damnatus est, non est causandum, auctoritatem sibi ab *Afris* in *R.* Sedem sumptam; Sed eorum Hæresis, hoc facto, *per totum Orbem proscripta est*, (ut scribit *Prosper* in Chronico) cujus damnatio *Africam* prius non excedebat. Itaque cum Epistolæ *Leonis* refragarentur in Concilio *Chalcedonensi* Episcopi *Palæstini* & *Illyriciani*, priusquam de ejus sententia ipsis satisfactum fuisset, *Act.* II. *&* IV. in eo ostendebant, non solum liberum esse, sed & ad Officium omnium pertinere, quamvis auctoritatem, infra communis Fidei rationem ducere.

cere. Neque mirum est, tantum honoris habitum Vigilio, *Constantinopoli* tum præsenti, ut Quintæ Synodi præsidere vellet; qui suam auctoritatem parem non futuram videbat consensui ejus, si interesset. Hoc tamen ostendit, non potuisse Synodi decretum Oecumenici Concilii auctoritatem habere, nisi ex consensu *R.* Sedis. Neque aliud de *R.* Sedis auctoritate in Synodo VI. dicendum videtur, quam quod de *Chalcedonensi* dictum est. Quod enim Canonibus *Trullanis* reclamatum est pertinaciter à Sede *R.*, quamvis, Legatos ejus, Synodo qua lati sunt interfuisse, negari non possit; Videtur mihi simile causæ de Canone *Chalcedonensi*, cujus auctor esse *R.* Sedes noluit. Nam sive Legati qui interfuerunt eis perferendis non subscripserint, sive mandatum idoneum non habuerint, quo *R.* Sedes obligata teneri dici possit; Cum tamen postea, etiam exceptionibus adhibitis, sicubi diversum statuerent ab eis quæ mores Ecclesiarum Occidentis receperant, pertinaciter recusati sint, quid est, quo minus, ut de Schismate *Acaciano* statim dicemus, majorem auctoritatis suæ quam Unitatis Ecclesiæ rationem habuisse *R.* Sedes dicenda sit? In septima autem Synodo, quod rerum gerendarum Ordini toti præsedit *Tarasius P. Constantinopolitanus*, cum necessarium fuerit propter linguæ diversitatem, non eo tamen valet, ut mandato Legatorum *R.* *Sedis* hoc fecisse videri debeat. Quis enim in eo mandatum causetur, in quo Legati *R.* Sedis ad Concilium *Ephesinum* II. nihil causantur, quod a se mandatum non sit? Sed omnino jus suum *R.* Sedi integrum fuisse ostendit, etsi rebus gerendis non præfuerit. De Octava Generali nihil dicam, hoc quidem loco; Propterea quod, per mobilitatem ingeniorum Græcorum, inter se studiorum extremitate diffidentium, & suis subinde decretis repugnantium, videtur potius Pœnitentiam ab eis expressisse, quam in auctoritatem recepta fuisse. Atqui, etsi facile sit eorum mobilitatem damnare, qui a suis ipsi decretis discedunt, non est tamen facile, in auctoritatem recepta asserere, quæ, Ca-

nonicæ

nonicæ modestiæ limitem tenuisse, asseri non possit.

Quæ hinc secuta censendum sit.

Vide nunc, quid *Leonis P.* I. prudentiam in recusando Canone *Chalcedonensi*, cum pari modestia conjunctam, secutum fuerit. Nam ego non video, cur prudentiæ tribui non possit, ejusque sancto Episcopo necessariæ, quod efferendi se *Constantinopolitanæ* Sedi auctor esse noluerit; Quam, ut est ambitio hominum inexplebilis, non eo fine staturam prævidere poterat, sed ad Primatum viam affectare, cum periculo Unitatis. Prudentiæ laudem habeat, cui modestiæ ratio constat; Cujus rationem successoribus *Leonis* non constitisse, ostendunt quæ secuta sunt. Cum enim factus *Alexandrinæ* Ecclesiæ Episcopus *Joannes*, *Zenoni* Imp. suspicionem, *Acacio Constantinopolitano* invidiam movisset, querelam *Romam* detulit, *Antiochenæ* Sedis literis munitus, de *Petro Mongo* in Sedem suam intruso; Qui, *Chalcedonensis* Synodi hostis, simulato studio, *Henoticon Zenonis* (quo abscissam Ecclesiæ *Ægyptum*, sopita ejus Synodi auctoritate reconciliare studebat) ad hunc effectum promovendi, ab *Acacio* in communionem receptus fuerat. Hic hic apparuit vis regulæ Ecclesiasticæ, ut qui Hæretico communicet, ipse Ecclesiæ Hæretici loco sit. Neque enim prius resarcita est Ecclesiæ *Romanæ* cum *Constantinopolitana* communio, quam post XL. aliquot annos, consensum est, ut omnes ab *Acacio* Episcopi *Constantinopolitani* de tabulis delerentur, e quibus, functorum in spe salutis Episcoporum nomina in Eucharistia celebranda commemorabantur. Quod eos erat, Ecclesiæ, Hæreticorum loco censeri; quorum nonnullos constabat, & de Fide recte sensisse, & pro Fide gravia passos fuisse. Hic, quanto minus causæ erat, cur hunc rigorem Sedes *Romanæ* retineret, tanto manifestius ejus jus est, in Canone Ecclesiæ ad vim revocando. Nam & Imperio, & Sedi *Constantinopolitanæ*, legibus a ratione alienis cedendum fuit, ut unitas obtineret; propter quam cum Canones constituti sint, ob eam revocandam, semper Christianissimis præsulibus relaxandi visi sunt. Interea loci, quod *Zeno* & *Acacius*,

Acacius, decreto *Chalced.* Synodi, id est totius Ecclesiæ, silentio damnato, *Henotico*, auctoritate Imperiali constituto, revocare *Ægyptum* ad Ecclesiam voluerint, merito successores suos, Ecclesiæ auctoritati, quam violaverant, obnoxios reliquisse censendi sunt.

Schismatis Acaciani *causam penes ipsum fuisse.*

Sed hæc rationibus asserenda sunt. Grave quidem *Acacii* crimen, nec dissimulandum, quod *Petrum Mongum*, ab Hæreticis *Timotheanis* Ordinatum, Episcopum *Alexandriæ* agnovit, & in Communionem suscepit; quem, suis literis ad *R.* Sedem damnatum, ab ipso, nisi Sede *Romana* auctore, recipi nefas erat. Nam neque alia ratione recipi potuit, etiam *Romana* Sede auctore, nisi irritam ejus Ordinationem, tanquam per Hæresim factam, consensu reliquarum Sedium ratam evadere potuisse statuamus; Secundum ea quæ suo loco dicta sunt. Gravius adhuc crimen *Acacii*, quod *Zenoni* auctor fuerit *Henotici*, quo derogabatur Synodo *Chalcedonensi*, spe reconciliandæ Ecclesiæ *Alexandrinæ*; Quod, totam Ecclesiam luxare erat, ut ei pars resolidaretur sua solius auctoritate; Scilicet, ut tantum facinus auctoritati suæ incremento esset. Sane *Henoticon*, post Fidei *Chalcedonensis* satis claram professionem, decreto *Chalcedonensi* his verbis derogabat; *Hæc scripsimus, non innovantes Fidem, sed vobis satisfacientes. Omnem vero, qui aliud quicquam sapuit aut sapit, aut nunc aut aliquando, aut in Chalcedona, aut in quacunque Synodo, anathematizamus; præcipue vero prædictos Nestorium & Eutychem, & quæ eorum sunt sapientes.* Sic versum legimus apud *Liberatum cap.* XVIII. quod *Græce* extat apud *Evagrium*, & *Leontium* de *Hær. Act.* V. Sciendum enim, *Alexandrinis* persuasum fuisse, fraude eorum qui Dioscorum sequebantur, Synodum *Chalcedonensem* pro *Nestorio* decrevisse; Ac fortasse, hic error nunquam ereptus est eis qui *Alexandrinam* Ecclesiam sequuntur. Certe, qui, memoriam *Dioscori* nunc foventes, *Abyssini*, *Chalcedonensis* Synodi memoriam damnant, eos Ecclesiæ Fidem agnoscere, rerum earum periti

riti contendunt. *Timotheus* autem, cui ſubſtitutus eſt *Petrus*, etſi a Synodo abhorreret, *Eutychem* tamen averſatus eſt, ut apud *Evagrium* III. 6. legimus; Ex Fide quidem *Zachariæ* Hiſtorici *Acephali*, ſed cui ſuffragatur *Gennadius de Script. c.LXXXI.Samuel Syrus,Edeſſenæ Eccleſiæ Presbyter, ſcripſit Syro ſermone adverſus Neſtorianos,Eutychianos, Timotheanos; novellos, ſed ſibi diverſos Hæreticos.* Hac ratione potuit *Petrus* anathema dicere *Eutychi*, non minus quam *Neſtorio*, ex *Henotico Zenonis*. Nam & hac ratione *Acephali* dicti, ab *Eutychianis* diverſi; qui ſi *Eutychem* caput habuiſſent, non fuiſset cur *Timotheo*,(a quo *Timotheani,Eutychianis* adverſi)*Petrus Mongus* ſuccederet. Sed ex his conſtat,non fuiſse cauſam Fidei ſed Schiſmatis, Inſtauratam Communionem ex formula, quæ Fidei non derogabat; auctoritatem Eccleſiæ, *Chalcedonenſi* decreto expreſsam, irritam eſse,tanquam Hæreſis *Neſtorianæ* affinem, patiebatur. Sed gravia ſunt quæ *Joannis* cauſam premebant, etſi legitime ab Orthodoxis ordinati. Fungens enim Eccleſiæ *Alexandrinæ* Legatione *Conſtantinopoli*, ac *Zenoni Acacioque* viſus Epiſcopatum per largitionem ambire,juramento a ſe hanc ſpem abdicaverat. Tum, quaſi dubius, adverſus partes Catholicas, ad *Timotheanos* inclinare viſus fuerat; vide *Liberatum cap.* XVII, XVIII. Denique quod ſpei ſuæ ſecretum apud *Illum* Magiſtrum depoſuerat,(qui,tum Comes Orientis,cum electus *Joannes*, Imperio ſuſpectus evaſerat) ipſe etiam,cum Calendione *Antiocheno*, (qui apud *R*. Sedem ipſi ſuffragabatur, nec multo poſt relegatus *Oaſim* ſucceſsorem accepit,) Imperio etiam ſuſpecti erant. Nam quod electionem ſuam per aulicum potius *Illum*, quam per *Acacium*, renunciare *Zenoni* maluerit, etſi non ad infirmandum quod Canonice factum fuerat, pertineret, tamen infirmabat conſenſum Sedium. Gravabat eandem cauſam ſpes de *Petro* concepta, poſse ejus opera partes in unam Eccleſiam *Alexandriæ* inſtaurari, edicti formula, quæ Fidei non obſtaret,etſi Eccleſiæ auctoritatem non aſſereret; partibus ad ſe trahentibus

quod

quod pro se faceret, adversas non repudiantibus. Sed exitus docuit, Fidei simplicitatem edicti ambiguitate juvandam non fuisse; bonæ Fidei opinione amissa, propter eam detectam ambiguitatem, quam, stultum erat putare, suspiciosam ex religionis causa plebem latere potuisse. Nam neque satisfacere suis potuit *Petrus*, donec liquido Synodum ejerasset; (quo facto Catholicos adversarios experiri necesse habuit) neque Sedibus reliquis, nisi Synodum se amplecti, mentitus eis interea fuisset. Quod tamen vere dicere potuit, si animi sui sensum spectaret, cum aliud suis profiteretur. Sed hoc, tam sibi quam Ecclesiæ perniciosum, propterea expertus est, quod in professione sitam Baptismi Fidem, suo loco probatum est. Nimirum, ita demum Ecclesiæ pro Hæretico habendus est, qui Hæreticis communicat, si palam profiteatur id Fide tenere, quod Ecclesia pro Hæresi habendum statuit. Si sciat se aliud credere, reddenda est ipsi Deo dissimulationis suæ ratio; Erit autem apud Ecclesiam Hæreticus, si Hæresim profitentibus communicat. Tum, violatæ unitatis Ecclesiæ ratio ipsi reddenda est; quod adversus ipsius decretum hoc faciat. Hæc causa extitit sententiæ, in Synodo *R.* a Felice *P.* in *Acacium* latæ; qua, non satis habuit pro Episcopo eum habere nolle, non Communionem ipsi negare, nisi *anathema* eum omnibus esse juberet. Successit *Felici Gelasius*, *Acacio Euphemius*; qui cum ad *Gelasium* comnicatorias dedisset, recepit eam, quam legimus *Gelasii* primam recusantem Communionem, nisi *Acacii* memoriam damnaret, nomen e tabulis deleret. *Macedonius* successor *Euphemii Petrum* damnabat, ut ante ipsum *Euphemius*; Synodum asserebat, *Anastasium Aug.* ea causa adversarium experiebatur, *Acacii* memoriam retinebat. *Anastasius P.* II. qui *Gelasio* successit, medius incessit; satis habens *Acacium* damnari, ut *Euphemio* non minus quam *Macedonio* communicaret. Liquet ex ipsius decretis, & *Justini Aug.* ad *Hormisdam* Epistola, qua eandem veniam Orientalibus postulat. Quid enim est quod Epist. ejus I. 3. legi-

legimus lemma; *Ut in Ecclesia specialiter taceatur nomen Acacii*; Quam ut *Euphemii* & *Macedonii* nomina recitarentur? Sane Schisma inde natum in Clero *Romano*, quod *Anastasius* in ejus vita memorat, jampridem modestiam Pontificis crimen esse ostendit, ubi de Sedis *R.* jure agatur. Itaque modestia *Anastasii* irrita fuit. *Hormisda* cum *Justinianum*, qui sub avunculo *Justino* res moderabatur, pacis cupidum invenisset, (spe recipiendæ *Italiæ*, nutantibus jam *Gotthorum* rebus) nihil quicquam de rigore remisit, donec conceptæ à se formulæ, qua, omnium ab *Acacio Constantinopolitanorum*, eorumque qui *Acacio* communicaverant Episcoporum memoria damnabatur, ut ab omnibus subscriberetur, conventum est.

Nunc, non fuisse jure latam *anathematis* hujus sententiam, asserendum est; Hoc est, non fuisse Clerico cuiquam aut Laico metuendum salutis dispendium, eo quod *Acacio*, vel *Acacio* communicantibus communicaret, quibus Episcopus suus, vel Metropolita, vel Patriarcha communicaret; Valuisse jus suæ Communionis Orientalibus eis ad salutem, qui *R.* Synodi decretum spernerent. Neque enim jure latam sententiam videri, quæ apud Deum non valuerit; Neque apud Deum valuisse, quæ peccati *Acaciani* vinculo communicantes *Acacio* non tenuerit. Ad *Alexandrinos* pertinere hoc nolo; Quos, postquam, (rejecta palam Synodo *Chalcedonensi*, & dissimulatione edicti *Henotici* damnata) Schismatis palam rei fuerunt; damnata Synodo *Chalcedonensi* Fidem ejus integram tenuisse, justa sperandi ratio nulla est, quamvis ab ea desciviße dici non possint. Quod & ad *Antiochenorum* paria tempora pertinet. Aio *Acacio*, in spe reconciliandorum Ecclesiæ *Alexandrinorum* defuncto, (etsi instituto à Canone Ecclesiæ alieno) multo minus communicantibus *Acacio*, sed ab ejus consilio alienis, non fuisse apud Deum fraudi, si quis propterea communicaret, ne, *R.* Sedis communionem ejus communioni præoptando, à suorum communione per Schisma discederet.

Sed & R. Sedi imputandum esse.

 Nimirum,

Nimirum, quod unitatis Ecclesiæ summa lex sit, Unitatis autem ejus tuendæ eadem lex, quæ Hierarchiæ; Ne quid sine Episcopo, vel plebs, vel Clerus, sine Metropolita Synodus, sine Primate *Diœcesis*, sine Pontifice Concilium aliquid ageret, ad statum Ecclesiæ, Provinciæ, *Diœcesis* totius pertinens. De Episcopi jure dictum suo loco. De jure Sedis *R.* passim, hac disputatione, nobilissimis Ecclesiæ totius & vetustissimis exemplis actum. De Metropolitarum jure, (in *Tito* & *Timotheo*, *Asiaticarumque* Ecclesiarum Angelis in Apocalypsi memoratis indicato) ex Canonibus Ecclesiæ multis, antiquis, receptæ auctoritatis, (secundum *Nicenum*, qui eorum consensum requirit, ut rata sit Ordinatio Episcopi) constare debet. Ex quibus, de Patriarchis, Exarchisque *Diœceseon*, eorumque jure, dubium esse non potest, eandem formam sequendam esse. Itaque cum Patriarcha, nisi consensu Patriarcharum accedente, judicio Ecclesiæ damnatus censendus non sit, participassent discidio Ecclesiæ Episcopi *Acacio* subditi, si renunciassent ejus Communioni, ut Sedi *R.* communicarent. Neque enim dici potest aliam vulneratæ Fidei medicinam nullam fuisse, nisi exemplum statueret *R.* Sedes in *Acacium*, cujus exemplum nullum fuerat. Negaverat quidem Communionem suam *Victor Asiaticis*, *Stephanus Africanis* & Orientalibus, sed sustinuerant, vel revocaverant sententias suas; ne, si reliqua Ecclesia secuta non fuisset, seipsos potius quam adversarios excommunicassent. Seipsos enim excommunicassent, si communioni eorum renunciassent, qui ipsorum causa non renunciassent eorum Communioni, quos ipsi excommunicaverant. *Anathema* ipsis dicere, ut ad salutem Episcoporum & plebium pertinere videretur, ab adversariorum Communione ad suam se recipere, neutri in mentem venerat. *Athanasio* Communionem *Julius*, ex Synodi suæ sententia impertivit, Synodo Orientis *Anathema* non dixit, etsi *Romæ* se judicandam non steterat; quod *Julius*, ex legatorum ejus consensu, potius quam jure suo postulaverat.

Itaque,

Itaque, pro rata tantum parte absolutus est a *Julio Athanasius*, etsi Occidenti præiverit. Nec tamen suæ Sedi restitutus est, nisi dante hoc Synodi *Sardicensis* sententiæ *Constantio*. Neque refert, huc Claves *S. Petro* concessas afferre, nisi Ecclesia tota in hunc sensum consentiente. Atqui, & nullum exemplum *Fælici* præivisse, hactenus disputamus, & *Illyricianos* multos Episcopos, *R.* Sedi subditos, ut dictum est, *Acacianæ* tum communioni hæsisse constat; Et Orientales illos, quorum ad *Symmachum P.* supplices literæ in farragine Conciliorum leguntur, non est mirum, ita ab *Antiochena* Sede ad *R.* defecisse, propter Episcopos ejus aperte Synodi *Chalcedonensis* hostes, ut eam tamen flebiliter, de discidio propter *Acacium* integrando, interpellent. Itaque, etsi peccasse *Acacium* negandum non sit, ejus factum apud Deum reputanti; apud Ecclesiam anathema esse non potuit, *R.* Sedis solius judicio, sine cujus judicio absolvi non poterat. Sed cum Ecclesiæ tempora dispensationem potius quam rigorem quærerent, reconciliandis partibus, quas rei gestæ, potius quam Fidei error abduxerat; quod jure factum a *Fælice* negamus, perperam etiam factum censeri debet, quod ad eas *Acephalorum* propagandas Sectas pertineret, ad quas extinguendas unitas Ecclesiæ faciebat. Quod accidisse per *Ægyptum* & Orientem, ipsa rerum gestarum fides, & *Liberati Breviarium* ostendit. Quod si accipiatur, quod a nobis invictis rationibus positum est, idem valere totius Ecclesiæ factum, ac decretum Synodi Generalis; errantibus utrisque partibus in Schismate *Acaciano*, quid est quod errare posse Generalem Synodum dubitetur? Sane & *Petrus Mongus*, & ipsius successores unus ac item alter communicarunt Sedibus *Constantinopolitanæ*, *Antiochenæ*, *Jerosolymitanæ*, Lege *Henotici Zenoniani*; Etsi *Petrus* apud suos anathematizaret Synodum *Chalcedonensem*, apud *Acacium* communicare seipsi palam ferret. *Liberatus cap.* XVIII. In tanta rerum obscuritate, ac confusione, quis actum de salute Fidelis populi credat, quod Sedis *R.* sententiam non

ſequeretur, de qua, magnam ejus partem nunquam credi poteſt vel fando accepiſſe? Quod ſi, reliquas Sedes tandem *Hormiſdæ* ceſſiſſe dicas, non erit argumento, ſaluti propriæ datum hoc, quod ejus ſpe excidiſſe ſe putaſſent, in *anathemate Fœlicis* defuncti; ſed quod, unitati Eccleſiæ, cedendo injuſtis etiam adverſarum partium poſtulatis, conſulere, ſaluti propriæ conſulere ſit. Nam & cum *Hormiſda* de *Conſtantinopolitana* Sede triumphaſſet, ſcripſit ei *Juſtinus*, Catholicus undiquaque Princeps, multos *Aſianæ*, *Ponticæ*, Orientalis *Diœceſis* Epiſcopos pati non poſſe, deceſſorum ſuorum, qui *Conſtantinopolitanis* communicaſſent, memoriam damnari; Se, ut hoc facerent, cogere eos armis & ſanguine non poſſe; plebibus ſcilicet idem volentibus. Hoc autem, magnam *Euphemio* & *Macedonio* cauſam fuiſse aſserit, cur *Acacii* nomen retinerent; Sive, ne *Zenonem* & *Anaſtaſium* ἐπαμφοτερίζοντας, alienos haberet Eccleſia, ſive ne in plebe tumultus, & ex tumultu cædes accideret. Itaque non fruſtra hoc cauſatus eſt *Anaſtaſius A.*, literis ad *Hormiſdam*, quod *Theſſalonicæ* accidiſſe, non minus *Hormiſdæ* rigori, quam *Theſſalonicenſis* cleri fraudi imputandum eſt. Extat quidem *Hormiſdæ* ad *Epiphanium Conſtantinopolitanum* Epiſtola, qua ſuas ipſi partes mandat, in reconciliandis Epiſcopis, de quibus ſcribebat *Juſtinus*, ea Lege, ut libello ſuo ſubſcriberent. Sed niſi proferatur ex ſcriniis *Vaticanis*, unde conſtet, ſuſceptam hanc legem, & obſervatam ab *Epiphanio*, inuſta erit nota memoriæ *Hormiſdæ*, exigentis eam legem a Sede *Conſtantinopolitana*, quam apud longinquiores *Diœceſes* perferre, & ad effectum perducere non potuerit. Sane *Facundus*, in libro contra *Mocianum*, *Acacii* nomen totius Eccleſiæ conſenſu damnatum ſcribit, de *Euphemio* & *Macedonio* tacet; Quod argumento eſt, temperamentum a *Juſtino* propoſitum obtinuiſſe. Et Primatum quidem *R. Sedis*, delata Epiphanio ejus legatio oſtendit; ut & *Simplicii* ab *Acacio*, & *Agapeti* a *Menna* acta. Cæterum cum, paucis abinde annis, mota trium capitulo-

rum

rum quæstione, non amplius libello *Hormisdæ* subscribi solitum, ab eis qui Episcopi ordinabantur, queritur eodem loco *Facundus*, invidiam rigoris *Hormisdiani* ad Ecclesiæ perniciem, potius quam ad augendam *Sedis* suæ potestatem profecisse, dicendum est.

Papam a Synodo legitime damnari posse.

Primum hoc tentamentum, Canonici juris *R.* Sedis in arbitrarium erigendi, traxit post se *Symmachi P.* causam; cum *Festus* Senator *R.* (qui, ad *Anastasium* a *Theoderico Gotho, Italiæ* tum Rege, legatus, frustra Imperatori receperat, *Anastasium P.* adducere, ut *Henotico Zenonis* subscriberet, si *Theodoro Lectori Collect.* II. credimus) Schisma conflavit in electione *Symmachi.* Nam etsi rata fuit ejus electio, ex ejus tamen discidii cineribus conflatum est *Symmacho* postmodum adulterii crimen; Quod cum *Theodoricus*, a Synodo *Italiæ*, *Romæ* judicari jussisset, testati sunt Episcopi, qui Regis *Ariani* jussis obsequebantur, non legitime se ad Synodum, nisi a Symmacho vocari. Respondente *R.*, ejus etiam consensu indictam, ita in Synodo de causa cognoverunt, ut statuerent, primam Sedem judicari a se non debere; Quod, quatenus Papa a Concilio judicari possit, nobis disputandum relinquit. Cum enim dictum sit, neque Synodum sine Synodi Præside, neque sine hoc illam judicare, quomodo ad sententiam venietur, cui altera pars obstet? Et tamen, laborante Capite corpus sine remedio esse, non potest ab Apostolis, quibus Hierarchiam ascribimus auctoribus, profectum videri. Neque ego Ecclesiam, aut Ecclesiæ partem, jure Canonico nexam, (puta Provinciam, aut *Diæcesim*) sine remedio esse concedam, quodcunque capiti vitium insit; quamdiu Communionis jus, ad reliquam Ecclesiam aditum laborantibus aperit. Sed *Italiæ Synodi* judicio, cui tum *Sedes R.* præerat, damnari eum, quem reliqua Ecclesia primæ *Sedi* præsidentem agnosceret, quid aliud quam Schismati viam aperiebat? Itaque invalidam rebus ipsis, & de facto ut aiunt, quamvis jure ipso validam, posse eam sententiam esse necesse

cefse erat, quæ aliis, ad quos ſpectaret, invalida videri poterat. Quo minus mirum eſt, noluiſse *Synodum* ſententiam ferre, quæ invalida eſse poterat, & Unitati propterea obſtare. Quod ſi hic metus non obſtaret, quid obſtaret, *Synodi* judicio inſtaurari labem Eccleſiæ, innocenti ſubſtituto Pontifice? Demonſtratum enim eſt, conſenſu Eccleſiarum valere, quicquid *Synodo* conſtitui poteſt. Quod ſi quis idem eſse dicat, remedium eſse nullum Eccleſiæ malis, ac in totius conſenſu poſitum eſse, quem conſtet obtineri non poſse; Is ſatis habeat, hoc loco, ex originario Eccleſiæ ſtatu haberi poſse legitimam, omnibus ejus malis medendi rationem. Nam ſi quid delinquere dicatur Pontifex, cujus nomine, Fideli ex *Plebe* cuiquam carendum ſit Communione Eccleſiæ, is ſi retineat Communionem Eccleſiæ per Pœnitentiam, Pontifex tamen eſse non poterit, qui Pœnitentiam profiteatur; quia Pontifex eſse non debeat, ſi Pœnitentiam profiteri neceſse habeat. Itaque ſummæ Poteſtatis judicio obnoxius erit eis de cauſis, de quibus Poteſtatibus Fidelibus cognoſcendum eſt. Canonicis autem de cauſis, cum nullum ſit ex Dei Fideique Lege cognitio niſi Canonica; Cum tamen Epiſcopi Urbis ſtatus Canonicus ſit ex ſuæ *Synodi* judicio, ejuſdem deſtituendi Canonicam ex eodem judicio rationem eſse oportet. Ac etſi ſemper obſtet rationi quam hic tractamus, difficultas ineundæ exequendæque Canonicæ cognitionis; Quod difficile ſit de ſententiæ veritate omnibus quorum intereſt ſatisfacere; *Satis* tamen eſset continendæ in Officio tam circumſpectæ Poteſtati, ſcire ſe rationi obnoxiam, toties reddendæ quoties poſtulari eam expediat. *Satis* continendæ *Synodi* temeritati, quod ſententiam ſuam ratam eſse non poſse ſciat, ſi reliqua repugnet Eccleſia. Quæ igitur ratio juris aſsequendi, hoc rerum ſtatu, iniri poſſit, cum ſuo loco in liquidum fuerit deductum, tum vero, quid ſingulis ſequendum, ubi univerſi officium negligant, conſtitui poterit. Itaque ſententiam *Synodi*, qua cauſam *Deo Judici*

dici reservarunt, quam a se judicari non debere censuerunt, non tam justitiæ, quam prudentiæ rationibus consuluisse contendo. Nam quæ ratio ferat, proferri in *Symmachum* sententiam, quam irritam apud Ecclesias *Gallicanas* futuram, *Aviti Viennensis* quam habemus ad *Symmachum* Epistola ostendit? Quæ hoc tamen male, quod, quasi probatam hac sententia *Symmachi* causam, nimis obnoxie jactet. Nam, quæ Ecclesia Deo *Judici* reservat, ea fere sunt, quibus æterna hæret imfamiæ suspicio; etsi justitiæ rigorem, vel Ecclesiæ pax, vel *Judicis* incompetentia vetet. Sic apud *Optatum* libro I. *Numidiæ* Episcopi, qui postea Ordinato adversus *Cæcilianum Majorino* Donatistarum Schisma conflarunt, in Concilio, quo de Traditoribus cognoscebant, Apostasiæ crimen, quod Ordinatoribus *Cæciliani* impingebant, a seipsis amoliti sunt, relatis ad Deum *Judicem* causis Episcoporum præsentium; quos innocentes se probare non posse videbant. Sic *Innocentius* I. in Epistolis haud semel, causas eorum ad Deum refert, in quibus unitatis causa dispensabatur. Nam & Synodus ipsa *Symmachi*, cum decretum de conversatione Clericorum, ut ab Adulterii suspicione immunes essent, etiam *R. Sedi* condidit, suspiciones eas *Ennodii* Apologetico elui non potuisse ostendit, quibus in posterum, auctore ipso, cujus res agebatur, occurrendum fuit. Nam qui auctor sententiæ in seipsum ferendæ non fuit, qua Synodus ipsum, quo auctore vocata est, damnasset, decreti auctor habendus est, a Synodo conditi, auctore ipso vocata. Sed etsi totius *Italiæ* Synodus damnare Papam non debuit; damnata tamen a Synodo Generali VI. memoria Honorii Papæ satis ostendit, Generalis Synodi judicio damnari etiam Papam & posse & debere. Nam & sententiæ ferendæ auctor ipse Papa fuit, qui Synodum Canonice judicaturam, per Legatos, præsens ipse ac præsidens probavit; &, quicquid omnium refert, definit quæ ex omnibus constat. Non quod contendendum mihi putem, pertinacem fuisse in asserendo dogmate Hæretico

Ho-

Honorium; Qui non est ante mortem damnatus, cum integrum amplius non esset, verba sua in Catholicum sensum interpretari. Quis enim præstabit, studio erga dogma Hæreticum, sive statum suum, sive memoriam indulgere voluisse Honorium; cui neque lucrum consequens erat, neque nominis amplitudo, neque quicquam eorum quæ Hæreticos faciunt? Satis est, Hæretici dogmatis nomine ejus damnatam memoriam, qui ei non restiterit, cum deberet. Ego sane, utrum fuerit, futurusve aliquando sit Papa, qui dogma aliquod, salutis Fidelium communis peremtorium, legitimo Sedis suæ decreto definitum pertinaciter foveat, non laborabo, si concedantur mihi, quæ de Traditione Fidei Ecclesiæ auctoritate antiquiori, necessariis rationibus demonstrata sunt. Hoc dico, errante in Fide Papa, non solum a Generali Concilio, sed & a *Thoma Albio*, sive Laico sive Sacerdote, dici posse, quod *Liberio* a *S. Hilario*, *anathema tibi Papa Liberi*. Vide Epistolas *Liberii ad Presbyteros & Episcopos Orientales, & ad Ursacium Valentem & Germinium*, de quibus *S. Hilarius* Anathema ipsi dicit, in Fragmentis. Is autem quem dixi, in Introductione ad quæstionem de libertate arbitrii & efficacia Gratiæ; *Quisquis itaque est, sive Doctor, sive docta Societas, sive Episcopus, sive Papa; Si Dei gloriam creaturæ communem facit, si a sese, saltem aliqua ex parte, vel umbra partis, a Deo non per se derivatæ, bonum habere contendit; Hæreticus est, Pelagianus est, Lucifer est, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus.* Si recte VI. Synodus, ob aliam ab Hæresi causam, memoriam Honorii damnavit, quas ob causas damnari a Synodo Papa possit, ex professione quam status ipsius & Officium postulat, habendum est. Interea loci, cupidius quam necesse fuit damnatus a VI. Synodo Honorius argumento esse poterit, par pari a *Græcis* relatum, & Honorii memoriam *Acacii* memoriæ immolatam fuisse. Semper autem, Hæreticum esse *P.* posse, ab Ecclesia agnitum, quæ memoriam Papæ Hæresis nomine damnaverit.

Idem

Idem de *Vigilio* potiori jure dici poteſt. Neque enim dubitandum videtur, rigoris *Hormiſdiani* memoriam penitus *Juſtiniani* animo inſediſſe; idque *Vigilium* Papam expertum, cum poſt *Africanos* & *Illyricianos* Epiſcopos auctoritate ſua confirmatos, ne damnandis tribus Capitulis conſentirent; (cui rei Imperator quintam Synodum tandem convocavit) ipſe poſtmodum, *Conſtantinopoli* præſens, non potuit facere quo minus decreto Synodi conſentiret. Sed cum *Africani*, ut docet luculentum Facundi *Hermianenſis* ſcriptum, ab ejus auctoritate propterea diſceſſerint, *Iſtriani* autem, per tot annos, poſtea à *Romanæ* Sedis Unitate; non ſunt hæc infinitæ poteſtatis tum agnitæ indicia, quæ Canonicam etiam violant. Sed hæc altius repetenda ſunt.

Cauſa trium Capitulorum, & Quintæ Synodi ſtatus.

Cum in *Epheſina* Synodo *Cyrillus Neſtorium*, non expectato *Joanne Antiocheno*, ejuſque XV. Provinciarum Synodo, damnaſſet, is *Epheſum* cum veniſſet, *Cyrillum* & *Memnonem* in Synodo ſuorum damnavit; Non *Neſtorii* cauſa, cui ipſe, in Epiſtola quam habemus, B. Virginis θεοτόκȣ appellandæ auctor fuerat; ſed propter anathematiſmos *Cyrilli* Synodò ſancitos, ut ex *Facundo* conſtat, quibus ipſe anathematiſmos *Andreæ* & *Theodoreti* Epiſcoporum Orientis oppoſuerat. Huic ſententiæ, novem Provinciarum præterea Epiſcopos hæſiſſe, ex *Facundo* diſcimus; (Vide Librum VII.6. Sed & alibi ſæpiuſcule *Orientalium aliarumque Provinciarum Epiſcopos* nominat.) Quibus reclamantibus, actam Generalem Synodum videri non poterat. Opportunæ hic Imperatoris minæ, quibus motus *Cyrillus*, cum de ſententia anathematiſmorum ſuorum *Joanni* & Orientalibus ſatisfeciſſet, (Hos enim, contentio cum *Apollinariſtis*, quibus *Eutychis* dogma affine fuiſſe omnes conſentiunt, prohibebat eam perſpicere) conſentientibus ipſis decretum *Epheſinum* perlatum dici poteſt. Sed *Chalcedonenſis* Synodus, cui perperam acta *Epheſi*, in Synodo *Dioſcori*, retractanda erant; cum *Theodoretum Cyrrhi*, Ibamque *Edeſſæ* Epiſcopos Orientales, à *Dioſcoro* damnatos, reſtituiſſet, ſcriptum *Theodo-*

reti, quo anathematismos *Cyrilli* impugnaverat, Epistolam *Ibæ*, qua ejusdem famam, nondum Patriarchæ suo reconciliati, læserat, ita probavit, (propter auctores, quos, *Nestorio* damnato, Catholico sensu nunquam non fuisse, merito videri volebat) ut per dispensationem silentio potius transegisse dicenda sit, ut docet *Facundus*. Quippeni? Cum *Theodorum Mapsuestenum*, ejusque memoriam, ad se delati, quod ejus multis scriptis *Nestorianum* inesse dogma dubium non esset, in communione tamen Ecclesiæ, luminumque sui temporis defuncti, etiam *Ephesina* Synodus manere maluerit, quam damnari. Hæc illa est famosa *trium* Synodi *Chalcedonensis Capitulorum* causa. Cum enim *Justinianus Aug.*, suggerente *Pelagio R.* Sedis *Apocrisiario*, (quem nunc *Nuncium* dicunt) *Origenem* & *Origenistas*, Edicto, ex sententia Episcoporum quos adhibuerat scripto, damnasset; *Theodorus Cæsareæ Cappadociæ* Episcopus, ad suam hoc injuriam, *Origeni* faventis, pertinere ratus, suggessit Imp., cujus gratia florebat, adversus *Acephalos* scripturienti, facile reconciliatum iri ipsos Ecclesiæ, si tria *Capitula* damnaret, propter quæ *Acephalos*, *Nestorianum* dogma *Chalcedone* constitutum queri, ipse in *Acephalos* propensus, si *Liberato* & *Facundo* credimus, videri volebat. Itaque ut damnandorum mortuorum exemplum extaret, accessit Quintæ Synodi causis damnatio *Origenis* repetenda; quam olim factam, ut dictum est, *Origenistæ* per *Palæstinam* monachi interpellabant.

De Vigilii consensu in Quintam Synodum.

Vigilius, cum emptum flagitiosis pollicitationibus Papatum sanguine decessoris *Sylverii* sancivisset, in Insula, sub custodia sua mortui; (In quem, *Hormisdæ* olim *P.* filium, expetivisse videtur superbiæ ejus & rigoris ultio, ac νέμεσις, qua Sedem *Constantinopolitanam Hormisdam* triumphasse dixi) ita sententiam de hac causa protulit, ut damnantes tria capitula *anathema* esse juberet. Hoc nos docent *Venetiæ* & *Rhetiæ* secundæ Episcopi, in libello ad *Mauricium Aug.*, quem a *N. Fabro Parisiis* acceptum, *Baronius* edidit. Post,

Justiniani

Juſtiniani juſſu, *Italiæ* tum ac *Romæ* dominantis, *Conſtantinopolim* adductus, in itinere metum intentabat Sedium etiam ſummarum Epiſcopis, tanquam a ſe damnandis, ſi tria Capitula, propter ſtudium *Juſtiniani*, damnare pergerent. Non dicam, ut carius ſententiam ſuam venderet; quanquam *Facundo* hoc, in libro contra *Mocianum*, inſinuante; Sed *Conſtantinopoli* præſens, vocata præſentium Occidentalium Synodo, *Judicatum* edidit, quo tria *Capitula* damnavit; cui σοφὸν φάρμακον appoſuit, *ſalvo Chalcedonenſis Synodi honore.* Cum propterea, non ſolum *Africani*,(ex quibus *Facundus*, luculentum pro tribus *Capitulis* librum tum ſcribebat) & *Illyriciani*, ut videtur, ſed & Diaconi ipſius *Sebaſtianus* & *Ruſticus*, ab ipſius communione deſciviſſent; (quos ipſe propterea damnavit) Conventum eſt cum Orientalibus, (quibus etiam adjecta clauſula ſatisfactum non erat) ut ipſe *Judicatum* reciperet, rem integram eſſe Generali Concilio juberet. Rem ita geſtam Fidem facit *Encyclica Vigilii*, tum, Clericorum *Italiæ* ad Legatos *Francorum Conſtantinopoli* tum agentes literæ, a *Sirmondo*, in *Appendicem Cod. Theod.* & Conciliorum *Galliæ* συναγωγὴν relatæ. Continent enim querelas malorum quæ paſſus eſt, ad Eccleſiam *Latinorum Conſtantinopoli* primum, deinde ad *S. Euphemiæ* baſilicam *Chalcedonem* fugere coactus, quod in hanc violandam legem conſentire nollet eis, qui *Juſtiniano* Edicti auctores fuerant, quo violabatur; Sed *Mennam* propterea *Conſtantinopolitanum* a communione ſuſpenderet, *Theodorum* damnaret, cum ſociis utrumque. Itaque, tuente hanc conſtantiam aſyli jure *Vigilio*, (quæ primatus argumentum non levius præbet, quam reliqua Canonici) conſenſum eſt in Synodum, receptis in communionem damnatis, per libellos, qui apud *Baronium* extant, ſe excuſantibus. Quod autem abſens Synodo *Vigilius Conſtituto* ſententiam dixit, quod ex *Ant. Auguſtini* Bibliotheca edidit *Baronius*; cauſam cur promiſſo defuiſſe in *Actis* ejus culpetur, non video cur non credamus hanc fuiſſe, quod tam

ſrequentes intereſſe *Latinos* non videret, ac ipſe expectaverat & promiſſum fuerat. Interfuit quidem *Sextilianus Uticenſis* Epiſcopus, nomine *Primoſi Carthaginienſis*; *Primaſius Adrumetinus* excuſavit abſentiam Papæ, *Illyriciani*, Epiſcopi ſui *Theſſalonicenſis*. Itaque edictum edidit *Juſtinianus*, poſt *Synodum*, in *Afros* & Synodum *Illyricianam*, ut ex *Iſid. de Viris Illuſtribus in Juſtiniano* cognoſcimus; Quaſi hi quidem omnes, partim autem illorum decreto Synodi obſtarent: *Vigilius* autem, cujus Conſtitutum aliud a Synodi decreto decernebat, exulare primo juſſus, poſt in reditu mortuus *Syracuſis*, edicto Imperatoris, in ejus gratiam, pro *Italis* edito, ſemper cenſendus erat in Synodum tandem conſenſiſſe, etſi in itinere mortuus, mutatæ ſententiæ fortunam *Romæ* præſens expertus non eſt. Nam & *Pelagius*, auctore *Juſtiniano* ei ſubſtitutus nunquam fuiſſet, niſi *Vigilio* mutandæ ſententiæ auctor fuiſſet. Itaque eo nomine, vix invenit qui ſibi manus imponerent; & *Francis* per Epiſtolam ſatisfacere coactus, de Fide ſuſpectum habentibus, etiam *Italiæ* Epiſcopos ad *Tuſciam* uſque Schiſmaticos expertus eſt; donec ſedatis tempore offenſionibus, reliquis reconciliatis, in Patriarchatu tantum *Aquileienſi*, propter nata ex reconciliatione *Iſtrianorum* privilegia, vulneris hujus cicatrix remanſit. Ex quibus Luce clarius conſtat, hujus Synodi exemplo, non eſſe perlatum Generalis Concilii decretum, priuſquam Eccleſiarum conſenſu receptum fuerit. Sed quomodo, quibuſque allatis rationibus *Vigilius* in Synodum conſenſit, ex Epiſtola ejus hauriendum eſt, quam ſuperioribus annis, ex *R.* Chriſtianiſs. Bibliotheca erutam, *Lutetiæ* grandis Conciliorum editio accepit.

Quam recte decretum ſit, quaque ratione valeat, quod decretum eſt.

Hic ego, hujus Synodi exemplo, ſummam eſſe Eccleſiaſticæ Unitatis & communionis Legem, poſt Fidei veritatem; cujus per Baptiſmum profeſſione ſingulis Fidelium tam Communionis quam ſalutis jus conſtat; manifeſtum eſse aio. Enimvero aliud eſt quærere, num jure reſcindi poſſit Generalis Synodi decretum, aliud, num conſultum

eſse

esse possit hoc facere. Tum, quod de Fide, ex totius Ecclesiæ Traditione decretum est, id vero infirmari non posse, ex dictis constat. Quod auctoritati Ecclesiæ subditum, auctore Ecclesia definitum est, id vero eadem auctoritate retractari & refingi posse, si de jure quæstio sit; ridiculum fuerit dubitare. Sed & hoc facto, Ecclesiæ in loco consuli posse, quid melius *Facundum* docuerit, quam hæc ipsa Synodus? Cujus decretum, ne ipsi quidem, qui *Vigilium* omnia recte fecisse volunt, sive dissentientem, sive consentientem, bono Ecclesiæ retractari potuisse negaverint; Scilicet, reconciliandis *Acephalis* inefficax, *Istrianorum* Schisma continens. *Anathematis* autem sententiam duo quædam significare cavendum; Nam cavendam reliquæ Ecclesiæ communionem illorum, tanquam æterno exitio devotorum, intelligi vult, vel propter peccatum illorum qui notantur anathemate, vel propter peccatum quod ipsi facturi sint, qui sententiæ non obsequantur. Primum quidem intelligi voluisse Papas qui *Acacio* anathema dixerunt, ostendunt *Gelasii* Epistolæ, simul & *de anathematis vinculo* libellus. Sed id, ne *Illyricianis* quidem omnibus, qui *R.* Sedi suberant, agnitum, Orientalium multo paucioribus, ostendunt quæ dicta sunt. Itaque Ecclesiæ ab initio agnitum dici non potest. Alterum si intelligatur, quid aliud *Vigilius* quam sibi *anathema* dixerit? Qui communione sua omnibus interdixit, quibus ipso auctore antiquior erat Synodi *Chalcedonensis* auctoritas, jubente ipso, quam ipsius, vetante. Quorum salutem, quis propterea periclitaturam credat? Adeo certum est Schismatis periculum, si quis communis salutis legem in arbitrio suo, cui Scriptura, ex Ecclesiæ solius sensu intellecta auctor non sit, positum velit. Nam qui nihil definiat, non est cur hoc periculum metuat. Quod autem de mortuis damnandis, *Andabatarum* more pugnatum est; quid opus est dicere, ligandi solvendique jus, Ecclesiæ in seculo militanti indultum, ad statum vitæ mortisque æternæ defunctis seculo

mu-

mutandum, non valere? Quid, memoriam ipsorum, sive assertam, instauratamve, sive damnatam, ad vivorum salutem pertinere? Scilicet ut sciant, defunctorum errores, (qui ipsis, in Ecclesiæ Communione defunctis, fraudi apud Deum fortasse non fuerint, quod pertinaciam erroribus ad Ecclesiæ scandalum non adjecerint) fraudi futuros, tuendorum eorundem pertinaciam Ecclesiæ paci antehabentibus. Merito igitur *Gelasium P.* I., anathema in *Acacium* eo tuentem, quod de mortuis nihil habet quod agat indulta Ecclesiæ a Domino potestas Clavium; redarguit in faciem *Vigilii* in *Origenis* & *Theodori* damnationem consensus. Quis enim dicat, immerito hujus Synodi decreto repugnatum ab Occidentalibus; qui, ipso *Vigilio* paulo antea auctore, repugnabant? Quis eum putaret, tantos ipsis animos asserendorum trium capitulorum ideo fecisse, ut, ad eandem cum se auram non mutantibus, fraudi apud Deum esset? Denique quis, decreti hujus auctoritas quare sancta esse debeat, postquam invaluit; (quod bono Ecclesiæ factum, ne ipsi quidem negant, qui a *Vigilio* recte confirmatum volunt) quis, inquam aliam hujus rei causam edat idoneam, præter Unitatem Ecclesiæ? Sane, si unquam erratum est decreto Concilii Generalis condendo, quis neget errare Concilium Generale, qui in eo, cujus causa coactum sit, erratum agnoscat? Num satis videtur, excusando ab errore Concilio Generali, quod nihil Fidei perniciosum definiat? Præsertim cum, nisi prius definiatur, quid ad salutem necessarium sit Fide teneri; (Quod, quis unquam definitum iri credat?) in eo quod ad salutem necesse sit Fide teneri erratum non esse, constare nunquam possit. Proxima causæ Fidei cum sit Communionis causa, cum decreto facto secutum *Istrianorum* Schisma sit, quod nullo facto decreto secutum non fuisset, quis decernendo erratum neget? Sane cur *Vigilius*, ante profectionem, Occidentalibus asserenda esse necessario capitula persuaderet, in itinere, damnantibus Orientalibus minas intentaret; quis ido-

neam

neam causam edat, postquam & decretum est, & non necesse fuisse constat, ut decerneretur? Nam *Leonem* & *Cælestinum* sententiam de Fide ante Synodum protulisse, non est culpæ Schismatis affine, quod repugnantibus aliis sequi potuerit; Quia, nimirum, de Fide in Ecclesia dubitari nunquam debet. Ubi de Fide non laborabatur, salvum erat Primæ Sedi jus suum, etiamsi, sustinendo sententiam suam, neque Ecclesiæ pacem, neque suam constantiam in quæstionem vocaret. Edita semel sententia, qua, tuenda Capitula Occidenti persuasum erat, in eo errasse *Vigilium* dicendum est, quod de ea causa decrevit, de qua decerni non erat necesse, ad Fidei integritatem; quem editæ sententiæ constare, jubebat Ecclesiæ Unitas, cujus proxima ratio erat. Quid enim prohibebat, sustinente sententiam suam Occidente cum *Vigilio*, in Oriente damnari Capitula, quibus damnatis, reconciliatum iri dissentientes obtendebatur? Certe, non videri necessarium, quod salva Communione, hinc quidem fiebat, inde non nisi ferebatur, multo magis & Fidei & Unitatis intererat, quam cum periculo secuturi Schismatis decerni. Nam quod & sic, laboratura fuisset *Chalcedonensis* Synodi auctoritas, cui per Orientem derogaretur, damnatis Capitulis, facile respondetur *Facundo* huc refugienti; manifestam esse in *Theodoreti* & *Ibæ* causis *Chalcedonensis* Synodi *dispensationem*. *Dispensatio* autem omnis, cum ad pacem Ecclesiæ, non ad Fidei veritatem comparata sit, non est cur rata sit, si ad pacem Ecclesiæ facere videatur, ut irrita sit. Si autem errasse *Vigilium* negari non potest, multo magis erraverit reliqua Synodus, quorum auctoritate, invitus ac renitens ad decernendum adductus est. Si ipsi constantia defuit, cui ferenda omnia erant, potius quam a sententia, non mala, sed immaturius edita, discederet; Quid eos dicemus, qui eum malo huc adegerunt? Non dubito verum esse, quod ab *Onufrio* scriptum ex *Calvisii Chronologia* intelligo, ad annum Christi 555. expressum a *Vigilio*, actione hac, *Justiniani* auctoritate, ut

ratus esset ipsius consensu Primatus *Constantinopolitanæ Sedis post Romanam*, cui contradixerant Pontifices hactenus. Neque enim vel ante *Vigilium*, secundum ei locum a Pontificibus tributum memini; vel negatum post *Vigilium*. *Gregorius* certe *P.* I. in Epistola ad Patriarchas de Ordinatione sua, quæ est libri I. 24. *Joannem Constantinopolitanum* primo loco ponit; Quod tum fieri non poterat, cum ejus Primatum non agnoscerent. Nam *Bonifacius P.* I. quarto eum loco ponit, ut dictum est. Et *Leo* I. indignatur plus quam semel, *Anatolium Constantinopolitanum* secundo loco sedisse in Concilio *Chalcedonensi*. Laudari potest pro tempore, quod tamen mutatis temporibus sequendum non sit *Leonis* consilium, dissentientis decreto, ut haberet quo *Constantinopolitanæ* Sedis ambitionem frænaret; cum tamen præstaret fræenos injici, finibus ejus πρεσβείοις, totius Ecclesiæ decreto positis. Nam quod inviolabilem esse Canonem *Nicenum* debere obtendit, cum instituta etiam Apostolorum, mutatione temporum ad salutis causam non pertinentia, mutationi subdita esse dictum sit; restabat tantum quærendam, num tanta accidisset, *Constantinopoli* condita, rerum in Imperio mutatio, ut Ecclesiæ primatus ad bonum totius facere videri posset; Quod posteritatis consensu decretum est.

Canonica R. Sedis majoritas à Concilio Sardicensi *aucta est.*

Quod metum fuisse dictum est, ne *Illyricum*, ab Occidente avulsum, Sedi *Constantinopolitanæ* subjiceretur in Ecclesiasticis, *Theodosii Junioris* lege *Omni innovatione cessante*, quæ etiamnum in Codice utroque comparet, quæsitum est. Impp. *Honorius* & *Theodosius l.* 45. *C. Theod. de Episcopis, L.6. C.* de Sacrosanctis Ecclesiis: *Omni innovatione cessante, vetustatem, & Canones pristinos Ecclesiasticos, qui huc usque tenuerunt, per omnes Illyrici Provincias servari præcipimus.* *Tum* (sic in C. Theod.) *si quid dubietatis emerserit, id oporteat, non absque scientia viri reverendissimi Sacrosanctæ legis Antistitis Urbis Constantinopolitanæ, quæ Romæ veteris prærogativa lætatur, Conventui Sacerdotali, Sanctoque judicio reservari.* Judicium

Sa-

Sacerdotale, cui emergentia dubia reservat, recte ad Synodum *Diœcesis Illyricianæ* referri videtur. Quod si inde natæ Relationes ad Sedem *Constantinopolitanam* mittendæ fuissent, quis dubitat, *Constantinopolim Romæ* loco futuram *Illyricianis* fuisse, Concilio *Sardicensi* non obstante? Quis igitur dubitet, *innovationem* quam causatur lex, ad Concilium *Sardicense* referre, a quo annexum est Occidenti *Illyricum* in Ecclesiasticis, & *Romam* missæ appellationes *Illyricianæ*? Sane *Theodosius Echiniensis* Episcopus, in Synodo *R.* post Consulatum *Lampadii* & *Orestis*, quam nuper edidit *Holstenius*, Epistolas profert *Damasi, Syricii, Innocentii, Bonifacii, Cælestini*, aliorum, quas ex scrinio Ecclesiæ *R.* relegi postulat, ut *Illyricum* Sedem *R.* agnovisse constaret. Cur non & anteriorum Conc. *Sardicensi*, si antea *R.* Sedem agnovisset *Illyricum*? Satis esse debuerat *Osii* pronunciatum, honorari memoriam *S. Petri* postulantis, cum Canonem III. proponeret, de appellanda â damnatis Episcopis *Romana* Sede. Sed subjicitur Epistolæ *Bonifacii P.* I. ad Episcopos *Illyricianos*, *Hon.* XIII. *Theod.* X. *Coss.* datæ, de qua dictum est, (nimirum biennio post datam Legem de qua sermo est) Epistola *Honorii* ad *Theodosium*, qua petit ut *hæc privilegia, quæ dudum a PP. constituta, usque ad tempora nostra servata sunt, inconcussa perdurent. Ne sub Principibus Christianis perdat R. Ecclesia, quod sub aliis Impp. non amisit.* Cui sic respondetur; *Unde omni supplicantium Episcoporum per Illyricum subreptione remota, statuimus observari, quod prisca Apostolica disciplina & Canones veteres eloquuntur.* His enim revocantur *nova tentamenta* de quibus *Bonifacius* II. *Epist.* VIII. ibi, hanc Legem innuens. Atqui, *Leo P.* I. *Epist.* LV. ad *Anastasium Thessalonicensem, ab antiquis temporibus, Thessalonicenses* Episcopos *R.* Sedis per *Illyricum Vicarios* fuisse scribit; Quod ejus Epistola apud *Holstenium* XXII. a *Syricio* primum institutum testatur. Neque videtur annorum spatium, a *Sardicensi* Synodo ad hanc Legem latam actorum, obstare, quo minus *innovatum* dicatur, cujus nullum vetustius ea Syno-

do vestigium extet? Igitur hanc Legem, etsi in utrumque Codicem relatam, vim non habuisse, res certa est. Sedem quidem *Exarchicam*; id est, principis *Illyrici* Ecclesiæ; *Thessalonica Achridam* translatam à *Justiniano*, quod ibi natus esset, non tamen nisi *Vigilio* Papa consentiente. Vide ejus *Novellam* XI. Sed quamdiu extabunt *S. Gregorii* Epistolæ, ne de aliis verbum dicam, nunquam dubium erit, *R.* Sedis in *Illyrici* Ecclesias, eam ejus temporibus, quam *Sardicensibus* Canonibus constitutam ostendi, auctoritatem fuisse. Manifesta res est, ab *Iconomachis* Imperatoribus fuisse eas *Constantinopolitanæ* Sedi subjectas. *Anastasius Bibliothecarius Præfatione in Synodum octavam* idoneus testis est; etiam in vita *Hadriani* II. consulendus. Sed & *Adrianus* I. *Apologia pro Imaginibus ad Carolum M. idem* queritur. Tum *Nicolaus*. I. *Epist.* I. Sed & in octava Synodo, nihil antiquius fuisse, quam, hinc quidem, ut *Bulgariæ* Ecclesiæ hoc titulo *Romanæ* subjicerentur, inde autem, ut *Constantinopolitanæ* subditæ manerent, manifestum. Et in *Joannis* Papæ VIII. Epistolis multa leguntur in eandem sententiam. Itaque si rem recte putamus, cum *Pepinus*, coronatus a Papa in Regem *Franciæ*, postmodum, ademptum *Longobardis Exarchatum*, non restitueret *Græcis*; sed *Romanæ* Ecclesiæ attribueret; nihil visum est rectius, quam ut ademptum Ecclesiæ *Romanæ*, per *Illyricum Siciliamque*, patrimonium, (ne de juris Ecclesiastici imminutione quicquam nunc dicam) hoc modo cumulatè recompensaretur.

Incrementa Canonicæ potestatis R. sedis in Occidente reliquo.

Non contemnendum quidem additamentum accepit *R.* Sedis per *Gallias* & *Hispanias* auctoritas, institutis ejus *Vicariis*, per *Gallias* quidem Episcopo *Arelatensi* à *Zosimo Epist.* V., per *Hispanias*, *Tarraconensi*, & *Hispalensi* ab *Hormisda Epist.* XXIV. & XXVI. post *Simplicium Epist.* I. Antiquius est, quod *Thessalonicenses Leo* Papa I. *Epist.* LXXV. Sedis R. *Vicarios* jampridem fuisse testatur. Hoc enim ea affirmat quæ disputavimus, de *R.* Sedis in *Illyricum* auctoritate, propagata *Sardicensis* Synodi decretis. Neque facile reperietur

tur antiquius *Vicariatus R.* Sedis exemplum. Nam ex *Syricii Epist.* IV. nullus haberi videtur per *Africam R.* Sedis *Vicarius*; quod quidam contendunt. Quanquam & hoc ejusdem temporis est. Itaque mirum non est, idem exemplum in *Gallias*, ab eis, quibus eosdem per *Gallias* obtinere cordi erat, propagatum videri. Cæterum, nihil admodum à *Zosimo* mandatum *Patroclo* videtur, quam ne quis *sine Formatis Episcopi Arelatensis* peregrinaretur; Quod, non tam *Gallicanis* Episcopis jubere erat, quam, quod sui juris erat, ipsos, per *Italiam*, & in Imperatoris comitatu, quo plerosque res suæ trahebant, sine formatis pro Episcopis, qui peregrinarentur, agnitum non iri, denunciare. *Vicarios* quidem *R.* Sedis Canonum observationi invigilare, Concilia sopiendis litibus habere, majores causas *Romam* referre, hæc quidem ea erant, quæ *R.* Sedes spectabat, quæque Pontificum literis inculcari tralatitium est; Obtinuisse autem, mandante *R.* Sede, eatenus videri debent, quatenus Ecclesiæ Canones moresque ferrent. Cum autem discuperet *R.* Sedes, Metropolitatiorum Ordinationem eatenus ad se trahere, ut a se *Confirmari* viderentur; Quod extra *Italium* necessarium ab initio non fuisse, manifestum est; obstupefactos initio novæ rei miraculo Episcopos, huc tandem adegerunt. *Pallium* Patriarchis indulserant Imperatores, augustioris notæ vestem; ut, qua ipsi utebantur, eadem & in solennioribus uterentur capita Ecclesiæ. *Constantinum* hoc *Sylvestro* indulsisse, ficta ejus donatio, sed quam, *Caroli Calvi* tempore extitisse, manifestum est, affirmat. *Justiniano Pallium* ab *Authimo Constantinopolitano* redditum, demptum *Paulo Alexandrino Pallium* jussu *Justiniani*, *Liberatus Capp.* XXI. & XXIII. auctor est. Hanc igitur vestem, Metropolitarum præcipuis indulgere instituerunt Pontifices; sed, stante Imperio, non sine consensu Imperatoris. Sic enim scribit *Arelatensi Auxanio Vigilius Epist.* I. Sed cum pro se quisque Metropolitæ dignitatem imaginarium ambirent, *Bonifacius*, ad instaurandam collapsam

Ecclesiarum *Franciæ* disciplinam legatus à *R.* Sede missus, obtinuit in Synodo, anno 742. ut omnes *Roma Pallium* acciperent, in signum *Canonicæ obedientiæ*, quam ab ipsis promissam refert *Bonifacius Epist.* CV. Idem constitutum VIII. Synodi decreto, sub *Hadriano* II., Canone, quem, etsi *Græce* non legatur, *Anastasii* versio exhibet. Sed de hac re tota vide *P. de Marca* 7. *de Concordia* VI. 1—; ubi sic scribit; *Verum, quia ubique receptum erat, Consecrationes extra Italiam fieri posse absque eorum consensu, vim ei Legi palam adferre noluerunt; Sed Metropolitanos novæ rei cujusdam miraculo velut obstupefecerunt; Quæ in initio magnifica, paulatim tamen antiquam eorum libertatem per cuniculos infregit, & Synodorum Provincialium auctoritatem pessumdedit.* Itaque etsi *R.* Sedis in reliquos *Patriarchas*, hoc est, in universam Ecclesiam, inque Fidei causas auctoritas, redacta videri possit sub *Vigilio* in eum Ordinem, quem ante *Hormisdam* tenuerat; tamen ejus in Occidentem reliquum πρεσβεῖα augebantur indies, donec ejus auctoritate, usurpatum *Pepino Francorum* Regnum benedictionem accepit. Neque enim hoc sine pactis conventis factum est, quibus, ereptus *Longobardis Exarchatus*, quem de *Græcis* cœperant, *R.* Sedi est redditus. Hoc scilicet opum, simul cum auctoritate incrementum, gradus fuit Sedi *Romanæ*, ad egrediendos Canonicæ potestatis limites; Cum obligatam *Carolinam* stirpem, Regno ipsius benedicendo, teneret. Cæterum sub *Carolo M.*, & *Ludovico* ejus filio, damnata VII. Synodus, cujus auctor fuerat *Romana* Sedes, Ecclesiam adhuc ea Sede majorem ostendit. Quod & ex negotio de processione Sp. Sancti constare potest. Nam per Ecclesias ditionis *Carolinæ*, tum temporis, in Symbolum insitum est *Filioque*; cum *Leo* III. Papa, gravissimis rationibus usus, nihil innovandum censeret. Sane his temporibus, cum accipiendi *Pallii* necessitatem Metropolitæ subiissent, exactum est, ut Canonicam *R.* Sedi obsequium scripto pollicerentur; Quod eadem docet *Bonifacii* ad *Cutbertum* Epi-

Epiſtola. Nam antea ſatis erat *Fidei professio*, obſervandorumque Canonum, Provincialibus Epiſcopis edita. Idem docet *Formula* XIV. earum quas *Appendix Sirmondi* ad *Tomum* III. Conciliorum *Galliæ* habet. Canonum tamen limitibus etiam tum definiebatur, ut docet *Zac. P. Epiſt.* I. ad *Bonifacium*; Quem & ſibi in eo cavere oſtendit Epiſt. ejus CXXXII. ad *Zachariam*. Iiſdem temporibus tribuendæ Epiſtolæ, quas primis à *S. Petro* Urbis Epiſcopis, *Hiſpanicus* ſcriptor *Iſidorus*, ſive *Mercator*, ſive ut alii *Peccator* ſuppoſuit; Quod virorum doctorum induſtria oſtendit. Sane in ea *Canonum Collectione* editæ, quæ *Iſidoro* Mercatori tribui ſolet, à *Riculſo Moguntino* Epiſcopo, per ditionem *Francorum* ſtudioſe invulgatæ ſunt, & in Capitularia Regum tranſumptæ. Idem dicendum de Collectione LXXX. Capitulorum, quam *Hadrianus P.* anno 785., *Ingilramo Metenſi* traditam in Franciam miſit; Quibus, cum ſæpe addatur aut detrahatur Canonibus, quod ad inſtitutum Sedis *R.* faciat, in Capitularia Regum relata ſunt. Oſtendemus, ſi res tulerit, in ſequentibus, quatenus immutata Canonum diſciplina ſit Epiſtolis his & Capitulis; Ne dubium eſſe poſſit, quibus artibus, ad aſſerendum immenſum jus Sedi *R.* pro Canonico, perventum ſit.

Quomodo, ex Canonica, in infinitam evaſit.

Poſtquam autem *Germani*, ſub *Othone M.*, cum Sede *Romana*, primore loco, de ſuſcipiendo *Italiæ*, quod *Longobardorum* fuerat, Regno, certis legibus tranſegiſſent: Succedentes autem *Germanorum* Principes, *Othoni* neque viribus neque auctoritate pares, de legibus regni diffidere ab ipſa cœpiſſent; adhibita ad terminandam ſecularis juris litem Eccleſiæ poteſtate, & redactis in Ordinem *Germanis*, non eſt mirum, obliteratis juris Canonici limitibus, infinitam poteſtatem *R.* Sedi uſurpari cœptam. Sed hæc poſterius. Illud hujus loci; nullam eſſe veteris Eccleſiæ inſtitutis, Sedis *R. appellationem*, niſi Canonibus *Sardicenſibus* conſtitutam. Quod appellationes dici ſolent, cum in *Athanaſii* cauſa, verbi gratia, aut *Joannis Alexandrini*, primo loco adi-

tur

tur Ecclesia *Romana*, ut ejus auctoritate jus obtineatur; statuendum est, non esse eam *appellationem* Sedis *R.*, cujus ipsa causam sola judicare non posset. Relationes, quibus minores Ecclesiæ auctoritatem ejus requirunt, non tanquam solius, sed tanquam primæ consensum spectare, ad quem ipsæ etiam, pro rata parte, concurrant. Itaque in veteris Ecclesiæ rebus, nullam infinitæ, infinita, Canonicæ potestatis, principe loco *Romanæ* Sedi tribuendæ, argumenta extare: Ecclesiam *Constantinopolitanam*, postquam totius sibi subjiciendæ Ecclesiæ voluntatem non obscure prodidisset, *Romanæ*, Occidentalis sibi subjiciendæ exemplum dedisse, cui auctis viribus successus non defuerit. Duo esse causarum genera, quæ ad *Romanam* Ecclesiam ex constitutione totius Ecclesiæ pertineant; alterum Fidei, alterum Unitatis: Et quia nulla causa est tam levis momenti, quæ, propter hominum vel inscitiam vel iniquitatem, Unitatem Ecclesiæ in dubium vocare non possit; Propterea nullam esse causam, quæ ad *Romanam* Ecclesiam pertinere non possit, etsi pertinere non debeat. Nam quod Canon *Sardicensis* omnes damnatorum Episcoporum causas ad *R.* Sedem remittit, in eo, veri nominis appellationem instituit; quatenus quidem, an instaurandum Provinciæ judicium videatur, ei soli judicandum permittit; Sed non ultra valituram, quam valeat Canon *Sardicensis*; non, ut *Nicolaus* Papa disputat, tanquam institutæ Ecclesiæ originarius, ubique & semper ab initio mos fuerit, ut de universis damnatorum Episcoporum causis appellari *S. Romana* potuerit. Nam, cum de causa ad totius Ecclesiæ statum non pertinente, damnari Episcopi possint, Provinciæ suæ, vel, prout olim constitutæ res erant, *Diœcesis* Synodo terminanda; Quis dicet, cujusvis momenti causam, propter quam damnari Episcopus possit, tantum Ecclesiæ totius interesse, ut nisi de ea Principi Sedi cognoscendi jus fuerit, minus communi Fidei consultum videri debeat? Quis non dicat, minores causas ibi terminari ubi natæ sunt,

ita

ita totius Ecclesiæ interesse, ut neque Episcopo impune esse debeat, non acquievisse? Nam, in minoribus causis majores Potestates appellari non posse, publicæ tranquillitatis ratio, & rerum usus civilium necessarium esse ostendit. Quod in Ecclesiasticis tanto potius locum habet, quanto majus esse debet Ecclesiæ totius corpus, quam unius cujusvis Civitatis, aut Imperii; Cujus unitati vix possit consuli, tranquillitati omnino non possit, si minores causæ, nisi Principe Sede cognoscente finiri non possint.

Quos terminos jus ipsius agnoscat.

Cæterum, cum *Originariæ* communis Christianismi causæ ad *R.* Ecclesiam, ex institutione universæ, pertineant; tamen, cum totam ab initio Ecclesiam, cujus unitatem colere omnes debemus, sequestrem habeamus juris communis, non est ejus auctoritas reformidanda, cujus fines communis Christianismus determinat. Sane, quid ad salutis necessitatem pertineat, cum sine Ecclesiæ Traditione constare non possit, merito ejus declarandæ Traditionis penes eam major auctoritas est, penes quam, necesse est majorem scientiæ Scripturarum, rerumque Ecclesiasticarum facultatem esse. Interea loci verum erit, quod quidam ex eis, quos infallibilitatis universæ Ecclesiæ auctores citavimus pronunciarunt; etiam *Laici*, Scripturam pro se efficaciter allegantis, (id est, secundum sensum totius Ecclesiæ) majorem quam Generalis Concilii auctoritatem & esse, & esse debere, sine Verbo Dei pronunciantis. Quid in hoc genere definiendum sit, cum inter eos quæri possit, quibus quid verum sit convenit; id ita majori auctoritati concessum est, ut non Fidem sibi, tenenda ejus sententia, sed charitatem, retinenda Ecclesiæ Unitate præstandam noverint, qui cum veritatem non videant, possint tamen alienæ sententiæ offensionem dissimulare, ipsi, unitati offendiculo non esse. Nam quod Ecclesiæ instituta attinet, parum est dicere, totius instituta, vero partis Christianismo non posse esse offendiculo: dicendum est insuper, quæ veteri Ec-

clesiæ

clesiæ, etsi non toti, usurpata constare possit, ea tum Christianæ pietati noxia haberi posse, si à vetustiore & originario universæ Ecclesiæ more defectionem continere constet. Tum, propter quæ vetus Ecclesia ab Unitate non discesserit; qualis est Paschalis ritus controversia, rebaptizandorum hæreticorum, pacis lapsis dandæ; (nam, propter quas hæretici habiti qui recesserunt, propter eas, ab unitate non recedendi, vetus Ecclesia auctor est) in eis ferendos, qui, revocandi veteris Christianismi causa, Ecclesiæ instituta sine totius auctoritate innovant, in quibus probabile sit in pejus pro lapsum. Quanto magis si prolapsum constet? Quando probabili opinione ductos, quod prolapsum fuerit, abdicari pravum sit, modo communionem colere paratos, quousque, commercio communionis, de veritate eorum, quæ offensionem pariunt, certiores fieri possint. Quamvis autem hæc sententia eis finibus terminata sit, de quibus novas existere posse lites necesse fuerit; Tamen quia obscuros, (ut in rebus humanis, quarum Geometrica necessitas nulla esse potest) juris regundi fines esse præstat, quam nullos; gratias eis habendas putem, qui rationem regundorum hujus juris finium illam demonstrant, quam communis Christianismi ratio afferat.

CAP.

CAP. XXV.

De auctoritate Patrum, *in dogmatibus decretisque Ecclesiæ constituendis.*

HUic etiam loco reservavimus, quod de auctoritate Patrum, in eis quæ de Fide, Canonicaque disciplina Ecclesiæ in quæstionem veniunt, statuendum videtur. Nam quod eorum auctoritatem hactenus usurpari necesse fuit, testimonii auctoritas fuit, potius quam dogmatis Ecclesiastici. Communis est omnibus fere fundandis scientiis monimentorum Historiæ Fides, ut vera credantur, quæ ab eis gesta narrantur sua fide, quos latere verum non potuerit. Hanc hactenus adhibuimus, ad rationes institutæ Ecclesiæ indagandas. Nam, quod, ad mysticum Scripturæ sensum ab historico discriminandum, eorum etiam consensus adhibitus est, non debet propterea, ad ea quæ Christianis inter se controversa sunt definienda, adhibitus videri; sed ad illud, in quo tota stat Christianismi cum Judaismo contentio. Ad dogmatum autem Fidem; sive de viribus institutorum Ecclesiasticorum agatur, non de dogmatum Fide; quicquid auctoritatis Ecclesiæ Patribus tribui potest, ab eo loco petendum, quem in Ecclesiæ Hierarchia suo tempore obtinuerunt; Propter quem idonei censendi sunt, qui Ecclesiasticæ Traditionis fidem faciant. Nam qui Ecclesiarum suo tempore capita fuerunt, præsertim majorum, præcipue maximarum, eos Ecclesiasticæ Traditionis ignaros videri eis, res ipsa non patitur, qui paucos admodum, ante ætatem in Ecclesiæ institutis penitus perspiciendis actam, ad eum locum venire potuisse sciunt. Hanc rationem satis apposite indicat *Socrates Hist. Eccl.* II. 40. Ubi *Eleusio Cyziceno* respondet, tanquam Patrum Fidem tenendum id

Auctoritatem PP. Ecclesiæ Hierarchiam fundum habere.

Symbolum contendenti, in *Seleucienſi* Synodo, quod *Antiochiæ* in *Encæniis* conditum fuerat. Sic igitur *Socrates*; Πῶς τοὺς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνελθόντας Πατέρας ὀνομάζεις Ἐλεύσιε, τοὺς καὶ ἐκείνων Πατέρας ἀρνούμενος; οἱ γὰρ ἐν Νικαίᾳ συνελθόντες, καὶ τὸ ὁμοούσιον τῇ πίστει συμφωνήσαντες, κυριώτεροι ἂν Πατέρες λέγοιντο, τῷ καὶ προαναβεβηκέναι τοῖς χρόνοις, καὶ ὅτι οἱ ἐν Ἀντιοχείᾳ γινόμενοι ὑπ᾽ ἐκείνων εἰς τὴν ἱερωσύνην προεβέβληντο. εἰ δὲ οἱ ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς ἰδίους Πατέρας ἠθέτησαν, λελήθασιν οἱ μετὰ ταῦτα ἑαυτοὺς Πατραλοίαις ἑπόμενοι. πῶς δὲ καὶ ἐκεῖνοι, ὧν τὴν πίστιν ὡς ἀδόκιμον ἠθέτησαν, τὴν χειροτονίαν ὡς δοκίμην ἐδέξαντο; *Quomodo Patres eos appellas, qui* Antiochiæ *convenerunt*, Eleuſi, *qui eorum Patres rejicis? Nam qui* Nicææ *coacti*, *Conſubſtantiali Fidei inſerendo ſuffragati ſunt, juſtius Patres dicantur; ut & tempore priores, & a quibus* Antiochenſes *ad Sacerdotium provecti ſunt. Qui ſi Patres ſuos repudiaverunt, non vident ſe parricidis ſuccedere, qui ipſos ſequuntur. Quomodo autem & illi, quorum Fidem tanquam improbabilem repudiant, eorum Ordinationem quam ſuſceperunt, probare ſe ſperant?* Succeſſionis jus, nimirum, eorum crimen oſtendit, qui à deceſſoribus deſciſcunt. Idem oſtendit gravior auctor *S. Hilarius* fine *l. de Synodis*; *Cogitemus tot Sacerdotes ſanctos, & quieſcentes jam. Quid de nobis Dominus judicabit, ſi nunc anathematizentur a nobis? Quid nobis erit, qui rem eo deducimus, ut quia Epiſcopi non fuerunt, nos quoque non cæperimus? Ordinati enim ab his ſumus, & eorum ſumus ſucceſſores. Renunciemus Epiſcopatui, quia officium ejus ab Anathemate ſumpſerimus.* Majoritatem Epiſcopatus, & ſucceſſionem, pro ratione auctoritatis Patribus Eccleſiæ tribuendæ, adhiberi a tanto viro, ut opinor, omnes intelligunt. Sed & *Antiochena* ipſa Synodus, initio *Symboli* ſui apud *Socratem* II. 10. Ἡμεῖς οὔτε ἀκόλουθοι Ἀρείου γεγόναμεν· πῶς γὰρ ἐπίσκοποι ὄντες ἀκολουθήσοιμεν πρεσβυτέρῳ; οὔτε ἄλλην τινὰ πίστιν παρὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐκτεθεῖσαν ἐδεξάμεθα. ἀλλὰ ἡμεῖς, ἐξετασταὶ καὶ δοκιμασταὶ τῆς πίστεως αὐτοῦ γινόμενοι, μᾶλλον αὐτὸν προ-

προσηκάμεθα, ἢ πῶς ἡμεῖς ἠκολουθήσαμεν. *Nos neque Arium ſecuti ſumus; Quomodo enim ſequeremur Presbyterum Epiſcopi? Neque aliam Fidem, ab ea quæ ab initio expoſita eſt, ſuſcepimus. Sed cum examinare & probare ejus Fidem noſtrum ſit, admiſimus eum potius quam ſecuti ſumus.* Igitur ſucceſſorum deceſſores, Presbyterorum Epiſcopi, propter Eccleſiæ auctoritatem quam penes ſe habent, *Patres* ſunt ab Origine.

Quæ Scriptorum auctoritas, quos Patres appellamus.

Nam cum poſtea, multiplicatis Eccleſiaſticorum ſcriptorum monimentis; quibus condendis, neceſſe fuit, non minus Presbyteros & Diaconos, quinetiam & Laicos vacare, quam Epiſcopos; non eſt mirum, aliam eruditionis, & eloquentiæ, aliam auctoritatis rationem ducendam eſſe. Quorum enim ſcripta poſteritas probavit, tanquam ad Eccleſiæ ſententiam facta, eos neceſſe eſt, ad auctoritatem etiam dogmatum *Patres* cenſeri, propter eorum auctoritatem, ſine quibus probari Eccleſiæ ſcripta eorum non potuerint. Intelligitur hoc optime, ex eorum diverſo genere, quorum ſcripta in *Apocryphorum* cenſum relata ſunt, in egregio antiquitatis Eccleſiaſticæ monimento, Concilii *Romani* ſub *Gelaſio P.* I., quod in farragine Conciliorum legitur, & apud *Gratianum* in decreto. Subeunt enim hunc cenſum, non ea ſolum, quorum ignoti eſſe ſcriptores voluerunt, quod probari ſcripta ſua Eccleſiæ poſſe deſperarent; Sed etiam quorum, etſi noti eſſent ſcriptores, ſuſpenſam tamen eſſe Fidem voluit Synodus, neque ea ſe auctore legi. Itaque non interpellatur auctoritas Patrum, ad dogmatum Fidem, ſcriptorum etiam Eccleſiaſticorum exemplo, quibus Eccleſia auctoritatem non tribuit; etiamſi ſcriptores ipſi in ejus communione mortui ſint. Aliud enim eſt docendæ Eccleſiæ auctoritas, aliud jus Communionis. Neque infirmatur dogmatum Fides, eo quod diverſum docuiſſe videantur, quibus Eccleſia auctoritatem non tribuit. *Juſtinus, Arnobius, Lactantius Eccleſiæ homines* fuerunt, ſed Laici. Summus quidem vir *Juſtinus*, &

instituti nunquam satis laudati; qui cum Fidei hostibus agendo, martyrium sibi conciliavit. Sed sicubi erravit, quid ad auctoritatem Ecclesiæ e plebe fidelis? *Arnobius Catechumenus*, si in Hæreticorum libros inciderit, & eorum dogmata, quasi ad Fidem pertinentia, Fidei hostibus opposuerit, (quod ab eo factum libro II. omnes fatentur) quis hoc Ecclesiæ interesse putet? Quid, quod *Lactantius*, censente *S. Hieronymo*, aptior refutandis Gentilibus, quam Fidei confirmandæ reperiatur? Quid, quod in exponendo Trinitatis dogmate erroneus? Nam *Tertullianus*, quem *S. Hieronymus*, *Ecclesiæ hominem non fuisse*, eleganter judicat, tantum valebit, quantum vel historiæ fide refert, vel argumentando conficit. Quid *Alexandrinus Clemens*? quem, satis est, quod *Apocryphis* accenset *Gelasius*. Quid *Origenes*? cujus casum, tam præclare, tam supra modum de Ecclesia meriti, deplorant merito, cum *Lerinensi Vincentio*, omnes Ecclesiæ studiosi. Nimirum laudanda Ecclesiæ patientia, quæ hæreticorum dogmatum auctorem, sed qui hæreticum in eis publicandis audaciam, tuendis pertinaciam, non adhiberet, præsertim de Ecclesia bene meritum, ad calculos non vocare optimum censuit. Sane, ab amico *Ambrosio*, missa ad se solum scripta publici juris facta, quibus hæc, nec nisi quærendo, asserebantur, merito excusanti *Hieronymo* credimus. Non obstare autem vel Traditæ Fidei, vel Communionis Legi, quod *Origenis* multas sententias in utramque incurrere constet; argumento est, quod eorum nomine, vivente etiam *Origene* lis contestata sit, licet propterea, neque Ecclesiæ communione, neque Sacerdotii honore caruerit. Nam cum sopire dissidium quod partes facere poterat, prudentiæ fuerit & simplicitatis eorum temporum, quibus persecutio quotidie metuebatur; Quis neget alienam fuisse ab eis erroribus Ecclesiæ professionem, quorum nomine etiam *Origeni* tacendum fuerit? Itaque cum ab initio, quoties partes facerent super eis in Ecclesia *Origenis* studiosi, toties damnati sunt, vel *Alexandriæ*

à

à *Theophilo*, vel *Romæ* ab *Anastasio*, vel in Quinta Synodo *Constantinopoli*,toties originariam Ecclesiæ Fidem vindicatam censendum est; Etsi quid sit,quod qui pertinaciter asserat, in Hæresis crimen,proprio nomine dictæ, incurrat cum *Origene* sentiens,id vero ex eis judicandum sit,ex quibus,quid ad salutem Fide teneri necessarium sit judicandum fuerit.Hæc, ut opinor,hoc loco reddenda erant, quia hoc locc reddenda erat ratio, cur non sit *Patribus* Ecclesiæ accensendus *Origenes*; quibus tamen accensetur *Hieronymus*, *Origeni* gradu Presbyterii non plus quam æqualis. Nunc, cum Patres, ut opinor, Concilii *Chalcedonensis* communem Patrem *Leonem P.* I. agnoverunt, tribuendum hoc *R.* Sedis primatui, Cum Episcopi *Eusebii*, vel *Fausti* Presbyteri, *Clementis*, vel *Tertulliani*, *Cassiani* Diaconi scripta, *Gelasii* decretum pro Apocryphis haberi jubet, non esse Patrum scriptis annumeranda constat, quibus Ecclesia auctoritatem abrogat; quamvis scriptores ipsi, dum Ecclesiæ communicarent, inferiorum suorum respectu *Patres* appellandi fuerint. Non est omittendus hoc loco insignis *Hormisdæ* Papæ sententia, ex Epistola, qua Possessori respondet, Episcopo *Africano*, libros *Fausti de gratia & libero arbitrio*, quo loco habendi essent, quærenti. *Non improvida, PP. veneranda sapientia, Fideli posteritati, quæ essent Canonica dogmata definivit; Certam librorum, etiam veterum, in auctoritatem recipiendorum Sancto Spiritu instituente summam præscribens; ne opinioni suæ lector indulgens, non quod ædificationi Ecclesiasticæ conveniret, sed quod voluntas sua concepisset, assereret. Quid ergo calumniantibus opus est? extra constitutos Ecclesiæ terminos porrigere quæ rationis* *. *Et de his quæ ita habentur, quasi dicta non sint, litem movere? Cum Christiana Fides Canonicarum legum, & Synodicarum disciplinarum, & Patrum regulis constitutis, stabili & in concusso tramite limitetur.* Nam quod ad Apocryphorum scriptorum lectionem attinet, in præcedentibus sic definitum est. *Nec tamen improbatur diligentia per multa discurrens, sed animus a veritate declinans. Sæpe ex iis ne-*

necessaria providentur, de quibus ipsi æmuli convincantur. Instructioni nec vitio dari potest, nosse quod fugias. Atque ideo, non legentes incongrua in culpam veniunt, sed sequentes. Quod si ita non esset, nunquam Doctor ille Gentium adquievisset adnunciare fidelibus; Omnia probate, quod bonum est tenete. Unde manifestum est, quantum sit eorum discrimen quæ legi patitur tantum Ecclesia, ab eis quibus probatorum Doctorum auctoritatem addit.

Etiam dissentientibus Patribus, de Fide constare posse.

Colligenda igitur sunt quæ diximus, ut constet, Patrum auctoritatem; ut apud Veterem Ecclesiam accipiebatur, Ecclesiæ auctoritatem sive in docendo, sive in decernendo continuisse; ut nunc accipi solet, non plusquam Ecclesiæ Communionem significare, quæ ad docendi auctoritatem non valeat; Nimirum quatenus nihil obstabat, quo minus Ecclesiæ Communione potirentur, quorum sententias Ecclesiæ auctoritas non præstabat. Nam qui cum Ordinationis successione docendi etiam auctoritatem propagabant, eos non est mirum Ecclesiæ *Patres* censeri; Qui non solum erga plebem Ecclesiæ Patrum loco essent, sed & eos propagabant, qui Ecclesiæ plebi Patrum loco esse deberent. Sane universum Cleri Ordinem paterna in Plebem auctoritate censeri, non minus ratio postulat, quam Ecclesiæ interest. Quid enim refert, fieri interdum posse, ut Laicus plus sciat de Scripturis quam Clericus; Cum nihil obstet, quo minus Medicinam teneat, vel Juris scientiam, qui Medicinam non faciat, nec de Jure respondeat? Abunde est ad auctoritatem, quod Clericalis vitæ educatio, & per gradus promotio, Scripturarum peritiæ, ut assequendæ commoditatem, ita secutæ professionem contineat. Nam quod apud *S. Paulum doctores* suarum cujusque Ecclesiarum Episcopos intelligendos dictum est, id, ab hoc initio, per Ecclesiam ita locum habebat, quod promoverent quisque ad Presbyterium, quos, in Scripturarum morumque Ecclesiæ sciencia, vel instituissent ipsi, vel in Ecclesiis institutos sciebant, quibus communicarent. Sic se

ſe S. *Baſilius* de Spiritu *S.* C.XXIX. ab eo Fidem, Baptizandique formam, cui Fides innexa eſſet, edoctum diſputat, à quo ad Presbyterium promotus ſit. Sic *Facundus Hermianenſis*, cum *Chryſoſtomo Theodorum Mopſueſtenum*, *Flaviani Antiocheni* Diſcipulos, ab ipſo Fidem accepiſſe. Sic *Emeſenum Euſebium*, cum à teneris Scripturas didiciſſet, in eorum ſenſu ab *Euſebio Cæſarienſi* & *Patrophilo Schythopolitano* inſtitutum fuiſſe refert *Socrates* II. 10. & *Sozomenus* III. 6. Hæc enim erat ab initio diſcendæ Theologiæ ratio. Adeo erat innexa Hierarchiæ rationi, Fidei morumque Eccleſiæ, quibus Unitas ejus continebatur, Traditio; Ad quam reſpici oportet, quoties agitur de ejus inſtaurandæ Eccleſiæ ratione, quam a primo ad ſecundum Chriſti adventum eandem eſſe oporteat. Hac igitur ratione, *Juſtini*, *Clementis*, *Arnobii*, *Lactantii*, *Tatiani*, *Athenagoræ* ſententias non eſſe præſcribendas Eccleſiæ Traditioni contendo; tanquam Eccleſiæ Patrum, quorum auctoritate propagata videri debeat; quorum partim Laici fuerint, Eccleſiæ tantum Communione gaudentes, partim non pluſquam Presbyteri; *Tertullianus* autem Eccleſiæ Communionem propter Montani Prophetias repudiaret. In *Origene* hæret difficultas; Sive ob ingentia in Eccleſiam merita, (qui ad Scripturarum interpretandarum ſtudium; utrum ingenii vim an eruditionis copiam majorem attulerit, incertum eſt) Sive quod, in Fidei Regula labefactanda, non ſolus eſſe videri poſſit. Nam quod Filium & Spiritum Sanctum Patre minores facere videtur, id ei, non ſolum cum eis quos diximus, commune videtur, ſed & antiquioribus *Irenæo* & *Theophilo*, locique in Eccleſia ſublimioris; Tum & *Dionyſio Alexandrino*, & *Neocæſarienſi Gregorio*, diſcipulis ſuis, magnæ poſtmodum in Eccleſiæ auctoritatis. Quod autem præmiorum pœnarumque æternitatem in dubium vocat, in eo ſi neminem alium conſentientem habeat, difficile tamen ſit *Gregorium Nyſſenum* excipere, quo minus ad ejus ſententiam accedere videri debeat; quem certum eſt,

magna

magna in Ecclesia existimatione & vixisse & defunctum esse. Hæc cum ita sint, non tamen obstant, quo minus extiterit etiam tum Ecclesiæ Traditio, quæ & antiquiorum Ecclesiæ Scriptorum sententias, interpretationesque Scripturarum, vel limitibus eis contineat, quas ipsa definit, vel repudiet, si contineri nolint. Semper enim valebit, quòd *Eunomio Gregorius Nyssenus* initio primæ adversus ipsum disputationis, *Basilium* fratrem in libro de Spiritu Sancto secutus præscribit; Pariter ab initio unius veri Dei gloriam Filio Spirituique Sancto ascriptam cum Patre; Quod & in professione Fidei, & in Baptismo sive conferendo, sive suscipiendo, semper manifestum fuerit. Ac merito sic *Gregorius* adversus *Eun.* III. ἀρκεῖ γὰρ εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ἡμετέρου λόγου τὸ ἔχειν πατρόθεν ἥκουσαν εἰς ἡμᾶς τὴν παράδοσιν, οἷόν τινα κλῆρον, δι' ἀκολουθίας, ἐκ τῶν ἀποστόλων διὰ τῶν ἐφεξῆς πατέρων παραπεμφθέντα. *Sufficit enim ad nostræ sententiæ demonstrationem, quod habeamus a Patribus venientem ad nos Traditionem, velut hæreditatem quandam, per successionem ex Apostolis per Patres sequentes transmissam.* Nam, cum, cultu veri Dei proprio, Filium Spiritumque S. cum Patre ab initio cultum negari non possit; manifestum semper erit, desciscere ab originaria Fide, quicunque proprietatem Deitatis Trinitati minuit. Itaque adulterium esse, quicquid Scripturas in alium sensum interpretatur. Cum autem perinde traditum manifestum sit, Deitatem in Filio a Patre ortam, in Sp. autem Sancto, sive a Patre solo, sive ab utroque; perinde manifestum erit, communem Deitatem a Patre cum *originis auctoritate* haberi, ut loquitur *S. Hilarius*, quomodo a Filio & Sp. S. haberi non possit. Cum igitur necesse sit, aliquam majoritatis rationem in se habere *originis* in Patre *auctoritatem*, quæ Filio & Spiritui Sancto communis esse non possit; Si ad hanc rationem reduci possint antiquorum sententiæ, quibus *Patri ministrare* fertur Filius, (ut hoc exempli loco sit) non erit quo minus *bonum factum* ascribamus. Integra certe erit Trini-

tati

tatis in Unitate Traditio. Nam sive novi *Samosateniani* contendant, integrum sibi esse, solutis Traditionis mænibus, novas Scripturæ interpretationes comminisci; Sive quis novus *Arianus* existat, qui sibi licere contendat quod Origeni, quem *Ario* prælusisse ferunt; Damnatus cum Sabellio *Samosatenus* (cujus Hæresim asciscere *Samosateno* semper necesse fuit, ut de Spiritu Sancto, ex sua de Filio sententia responderet) ostendit aliud traditum tenuisse tum Ecclesiam. Cum autem Origenem Ecclesiæ ab initio suspectum fuisse constet, cum *Dionysium Alexandrinum* (qui contra Sabellium scribens, rationes adhibuerat, quæ ad *Arianum* qui postea fuit sensum inclinare visæ sunt) a suis Presbyteris ad *R.* Sedem delatum fuisse, quasi Regulam Fidei non teneret, seque ipsum excusasse; Quis sanus receptam Ecclesiæ Regulam neget, ad quam exacta sint quæ *Dionysius* scripserat? Quis ad eandem exigenda esse, quæ ab antiquioribus scripta, sive humiliori, sive altiori Ecclesiæ loco constitutis, inde aberrare videri possint? *Tertullianus* certe, qui Fidem tam clare a peritia Scripturæ distinguit, non potest non agnoscere, rationem sibi reddendam Theologiæ suæ, (quæ peritia est scripturarum) ut integra sit Fidei Regula; Cum Sapientiam Patri coæternam ponit, Verbum tum prolatum, cum ad condendam creaturam adhibendum esset. Vide illum adv. *Hermog.* c. III. adversus Praxeam *cap.* V, VI, VII. Eadem ratio est *Gregorii Nysseni*, de mortis vitæque æternæ Fide, hoc est, de communis Fidei capitulo alternantis. Quem enim constet, nec raro nec obscure communem Fidem asseruisse, quis eum miretur in auctoritate apud Ecclesiam esse potuisse, etiam si subobscure interdum de communi Fide dubitare videretur; cujus Professionem non poterat alia lege lædere, nisi ut statum suum in dubium vocaret, quod Origeni contigisse sciebat? Nam quod ejusdem sententiæ affines esse *Basilium* & *Gregorium Nazianzenum* volunt, qui nulla Fidei, nulla Veritatis Ecclesiasticæ, lege vixisse Ecclesiam Catholicam volunt,

quæ ex Patrum ſcriptis deprehendi poſſit, malignitatis eſt, quam ipſorum ſcripta repudiant. Fruſtra ſane *Nyſſenum* Origenis dogmati affinem volunt, qui animarum προΰπαρξιν ex profeſſo oppugnat, de Opificio hominis *cap.* XXVIII. loco quem Juſtinianus in Epiſt. ad Mennam allegat. Tum, in diſputatione de anima & Reſurrectione. Quod ſi in Catechetico *cap.* VIII. XXVI. XXXV. igne, qui Deum in fine ſeculi Iudicem præceſsurus ſit, excoctum iri ſordes peccati animabus admiſtas tradit, hoc ipſi cum *Nazianzeno* commune eſt, Origenem hac in parte ſecutis. Quod & alii multi Eccleſiæ Patres fecerunt. Nam & ipſe Oratione XXXIX. eundem excoquentem ignem etiam *Novatianis*, ſi forte, concedit; Qui tamen *Orat.* XL., ignem cujus vermis non moritur nunquam exinctum iri pronunciat. In Apologetico autem, immortalis animæ pœnas coæternas ad exhortationem virtutis confirmandam adducit. In Oratione autem de Plaga grandinis, pluribus, non eſse ibi amplius excoquendi tempus ſed torquendi, aſtruit. Idem etiam *Nyſſenus* facit Orat. III. de Beatitudinibus; Ubi ab æterno gaudio æternum etiam ſupplicium, ſecundum *Lazari* & *Divitis* parabolam aſtruit. In Orat. autem de Pauperibus amandis, aliaque in Magdalenam citante Leone Allatio libro de Purgatorio *p.* 172. (ego enim eam me vidiſse non memini) ignis æterni cruciatum diſertis verbis premit; Etſi neutra niſi Latine legatur. Quantum autem a veritate ſemel Traditæ Fidei abſit peccati per ultimum ignem purgandi dogma, non eſt hoc loco ponendum; cui diſputando ſuum eſse locum oportet. Quod ſi videri poſſit *Nyſſenus* purgationem iſtam, ad omnes materiæ mundanæ inolitas ex peccato ſordes eo uſque extendere, ut Deum omnia in omnibus eſse poſse neget, niſi excoctis omnibus liberarum voluntatum ſordibus; (quod in diſputatione de anima & reſurrectione videtur dicere.) Nimirum hoc illud eſt, quod multis aſtruit doctiſſimus *Huetius* in Origenianis. *l.* 2. *cap.* II. quæſt. XI. 25. multis Eccleſiæ Patribus

in

in mentem venisse, benignius de clementia Dei sperari posse, quam Lex Fidei Symbolo expressa profitetur; Etsi hoc palam ferre, vitandæ in agone Christiano negligentiæ nomine, Doctoris Ecclesiastici non sit. Sed cum Origenes ipse, ab initio, adulteratos scriptorum suorum codices excusans, a suo ipse asserendo dogmate destiterit; cum SS. *Augustini* & *Chrysostomi* concionibus serpenti in vulgus huic sententiæ contradictum sit, cum decreto VI. Synodi damnatum sit, non est concedendum, non fuisse ab initio Traditum, quod nullius unquam scriptoris ingenio labefactari potuerit. Nam quod ad S. *Basilium* attinet, legantur tantum quæ in Regulis compendio traditis ad Interrog. 267. respondet; nunquam cuiquam, hujus eum sententiæ affinem esse, in mentem veniet. Sed luculenta prorsus est pro Fide Ecclesiæ apologia, (Scriptorum Ecclesiasticorum de hoc dogmate qualemcunque hæsitationem silentio transigentis) quam Facundi Hermianensis pro Theodoro Mopsuesteno, in scripto pro tribus Capitulis disputatio exhibet. Quem cum, obscurum non esset, *Nestorii* dogma multis scriptorum suorum locis tradidisse, negari tamen non poterat, alibi eum sæpenumero Ecclesiæ Fidem, quam *Nestorius* oppugnabat astruxisse. *Nimirum huc redit communis Origeni cum Theodoro πολυγραφία, ut cum ex tempore vel dictando vel scribendo Scripturas exponerent, non satis vel attenderent, quid recepta Ecclesiæ Fides postularet, vel eorum memores essent, quæ sibi aliquando scribentibus excidissent. Quæ, quamdiu nullam Ecclesiæ offensionem crearent, dissimulari satius erat, quam labefactanda clarorum virorum opinione, Ecclesiæ auctoritatem in dubium vocare. Itaque in Concilio Ephesino, in quo contra *Nestorium* decretum est, non est tamen damnata Theodori Mopsuesteni memoria. Ac etsi nemo recte neget, damnari eam potuisse; quod Quintæ Synodi decreto factum est; tamen Ecclesiæ expedire potuisse ut non fieret, quod Facundi disputatio contendit, ex iis quæ a

nobis suo loco dicta sunt, intelligi potest. Hæc si ad *Nysseni Gregorii* sententiam adhibeantur, argumento esse possunt, ejus auctoritatem Ecclesiæ Traditioni non officere. Nam quibus ipse adversa docuerit, non potest ea videri asserendi animo disputasse. Itaque etsi, à πολυγραφίας temeritate alienus, nihil ab eruditionis suæ existimatione alienum disputaverit; Tamen cui vivo integra fuit apud Ecclesiam auctoritas, quæ, quo consilio scripserat, perspectum habere potuit, non potest mortui ejus auctoritas Ecclesiæ Traditioni officere videri. Ex quibus colligitur, quam vim habeat quod excusari solet; Prius quam decrevisset Ecclesia disputari potuisse, quæ, postquam decretum fuerit, sine noxa asseri non possint. Nec enim eo valet, ut putemus, decernendo Ecclesiam facere potuisse, ut ad assequendæ salutis Legem pertineret ea Fide tenere, quæ priusquam decernerentur ad eandem non pertinerent. Communem enim omnibus Legem esse salutis oportet, semel à Domino & ab Apostolis traditam. Sed propter auctoritatem Ecclesiæ, qua Unitas continetur, non esse amplius integrum decretis ejus repugnare; quæ Fidem semel traditam tuendam sibi proponant, ea semper integrum esse ad ejus sensum ac consilium revocare. Itaque neque ad labefactandam semel traditam Ecclesiæ Fidem, neque Ecclesiæ Patrum auctoritatem pertinet, quod, ante exortas Hæreses, securius locutos Ecclesiæ Scriptores, excusari solet. Nam, neque Patrum auctoritatem in eis cerni manifestum est, quæ feruntur tantum in eorum scriptis, quos quia communione Ecclesiæ gaudent, ab ejus auctoritate non discedere merito sumitur; Quam auctoritatem, asserendæ communi Fidei institutam, satis dictum est. Quod autem auctoritatem in docendo nactus sit S. *Hieronymus*, exempli loco, quam ejus in Ecclesia gradus non secum ferat, qui Presbyter tantum vixit, hoc secutæ approbationi Ecclesiæ tribuendum est; Quam non est mirum, scriptis ejus ac similium ejus auctoritatem addidisse, quam aliis, propter dogmata posterius dam-

nata, quibus affinia scripserant, detraxit. Nec tamen propterea, pariter omnia probare censenda est, quæ ab eis scripta sunt quos probet.; sed, propter probatam eorum in tuendis Ecclesiæ dogmatibus operam, non improbare quæ ferat.

CAP. XXVI.

Exponuntur Scripturæ, tam quæ hinc, indefinitam Scripturæ claritatem, quam quæ inde, erroris immunem Ecclesiam asserere videntur.

Mediam sententiam asseri ab eis quæ proferuntur pro extremis.

Quid igitur Ecclesia sit, cujus unitatem colere omnis Ecclesia debeat; hoc est, cujus auctoritati acquiescendum sit, in eis quæ unitatem in dubium vocant terminandis; intra communis scilicet Christianismi fines; sic habendum est. Nunc, quoniam mediam sententiam statuimus, de ratione terminandi controversias, quæ communem Christianismum, non modo pacem Ecclesiæ in dubium vocant; Respondendum est eis, quæ, sive ex Scripturis, sive ex Ecclesiæ monimentis adducuntur, hinc quidem ad infallibilitatis privilegium, & jus immensæ potestatis, inde ad Scripturam, omnibus quorum interest in omnibus ad salutem necessariis perspicuam, asserendam. Ubi primo loco observandum, utramvis sententiam, si valeat, non tantum ut veram valere debere, sed etiam ut primam veritatem, in quam omnium veritas, quæ veritatem Ecclesiæ in dubium vocant, resolvi debeat. Apertius quidem priorem, quia nihil esse possit, quod Ecclesiæ decreto definiri non possit: Sed, quod ad causam discidii nostri attinet, ut posterior reconciliandæ unitati non minus obstet. Nam qui scissa in partes Ecclesia, Scripturam perspicuam asserunt, in eis, ob quæ discessum in partes sit, perspicuam intelligi volunt.

Itaque

Itaque non posse ab eis recedi, quibus Scriptura perspicuum fert testimonium. Interea loci, neque hinc negatur, Ecclesiæ auctoritatem ad mentem Scripturæ definiendam adhiberi debere; (ut, quæ solicite quotidie in lucem profertur, ea de causa.) Neque inde remissius, universæ Ecclesiæ Traditioni infallibilitas, in definiendo Scripturæ sensu ascribitur, quam si posset simul præsentis Ecclesiæ decreto ascribi. Quod si utrinque, Ecclesiastica sua instituta ad instituta universæ Ecclesiæ exigerent partes, tum demum, & ad universæ Ecclesiæ Traditionem, existentis Ecclesiæ decreta instaurari fas esset: Et Scripturam universam, nec opinantibus nec sperantibus discidiorum pertæsis Fidelibus, in id consentire deprehendi posset, quod sic instauratum esset. Itaque reputandum erit, quæ utrinque ad extremas sustinendas sententias afferuntur, cum ne id quidem valeant, ut veras asserant, quantum ab eo absint, ut discidii Ecclesiæ causam præbere debeant. Cum autem, ad mediam quam tuemur asserendam, utrinque consentiant, quam ea opportuna sit, ad unitatem Ecclesiæ ex fidei veritate reconciliandam.

Quid sit legi addere vel detrahere.

Solet itaque proferri, *Deut.* IV. 2. *totum quod vobis mando cavebitis facere. Non addetis ei, neque detrahetis.* Idem, *Deut.* XII. 32. *Non addetis eis quæ mando vobis, nec detrahetis: Ut observetis præcepta Domini Dei vestri, quæ vobis mando.* Cui propter similitudinem, appono clausulam illam Apocalypsis, atque adeo totius Scripturæ, qua quidam repeti putant, in fine libri, quod initio a Mose propositum fuerat. XXII. 18, 19. *Si quis adjiciat verbis Prophetiæ hoc libro comprehensæ, adjiciet ei Deus plagas in eo scriptas; si quis detraxerit, detrahet ejus partem Deus libro Vitæ, & civitati sanctæ, & rebus in hoc libro scriptis.* Sed hunc locum, si quis conferat *Irænei* verbis, quibus librum suum de *Ogdoade* clausisse memoratur ab *Eusebio Eccles. Hist.* V. 21. idem voluisse S. *Joannem* perspiciet. Ὁρκίζω σε τὸν μεταγραψόμενον τὸ βιβλίον τοῦτο, κατὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ

κατὰ

καὶ τῆς ἐνδόξου παρουσίας αὐτοῦ, ἧς ἔρχεται κρῖναι τοὺς ζῶντας καὶ νεκρούς, ἵνα ἀντιβάλλῃς ὃ μετεγράψω, καὶ κατορθώσῃς αὐτὸ πρὸς τὸ ἀντίγραφον τοῦτο, ὅθεν μετεγράψω, ἐπιμελῶς. Καὶ τὸν ὅρκον τοῦτον ὁμοίως μεταγράψῃς, καὶ θήσεις ἐν τῷ ἀντιγράφῳ. *Adjuro te qui transcripturus es hunc librum, per Dominum nostrum J. Christum, & per gloriosum ejus adventum, in quo venturus est ut judicet vivos & mortuos; ut conferas, quod transcripseris, & diligenter emendes, ad exemplar ex quo descripsisti: Utque adjurationem istam similiter exscribas, & codici tuo inseras.* Idem voluit S. *Joannes*; Adjurare nempe omnes librum descripturos, ne ab exemplari discederent. Nam neque veteris ac novæ Scripturæ corpus aliquod fuisse tum temporis, cum hæc a S. *Joanne* scripta sunt, eis libris constans, quibus constare debet, probari potest; & nullum fuisse, multa sunt quæ probent. Sed ad intelligendam præcepti Mosaici sententiam, ponenda sunt quæ sequuntur *Deut.* IV. 3, 4. *Viderunt oculi vestri, quid fecerit Dominus causa Baal Peor. Nam quicunque secutus est Baal Peor, eum Dominus exterminavit de medio tui. Vos autem, qui Domino Deo vestro fidi adhæsistis, vivitis hodie.* Tum quæ præcedunt. *Deut.* XII. 30, 31. *Cave tibi ne laqueo tibi sit eos sequi, postquam exterminati fuerint coram te. Ne Deos eorum requiras, dicens; Quomodo coluerunt Gentes istæ Deos suos, sic etiam faciam ego. Non sic facies Domino Deo tuo; Nam si quod Deo abominabile ipsi odio est, id fecerunt Diis suis. Nam & filios, filiasque suas Diis igne usserunt.* Hinc enim sequitur; *quicquid ego tibi præcipio* & reliqua. Præterea, conferenda huc sunt, quæ de auctoritate Tribunalium eorum cauta sunt, quibus, Dei lege, de omnibus ex lege ortis caussis cognoscendi jus datur; Ne scilicet unquam in partes secederet Dei populus, prætextu cujuscunque ex lege ortæ causæ, *Deut.* XVII. 8—12. Nam cum, eis de lege decernentibus quos adiri lex jubet, pareri etiam jubet; qui ipsis de lege decernentibus paruerit, non ipsis sed Deo paruerit, propter quem ipsis. Itaque hoc non erit *addere legi vel detrahere,* obser-

obſervare id,ad quod ipſi Lege teneri dicant,vel non obſervare ; certe non de noſtro, quod ipſis auctoribus,qui lege auctore, quæ lege definita non ſint definiant. Itaque neque male *Solomon Jarchius* ad *Deut.* IV. 2. לא תוסיפו כגון ה׳ פרשיות בתפלין ה׳ מינין בלולב וה׳ ציציות וכן לא תגרעו *Juberi ait hac lege, quinque legis Sectiones phylacteriis inſcribere, quinque arborum ramos ligare in faſciculum quem ferre jubentur in Feſto Tabernaculorum, quinque filis fimbrias veſtis, quas lex poſtulat, componere,* nec plus nec minus ; Quamvis non minus Traditione quam lege teneantur. Et recte quidem, quatenus Scribas & *Phariſæos*, Moſis cathedram occupantes, audiri jubet Dominus. Sed eos Dominus, quatenus juſtitiam ex operibus legis ſuis pollicentur, audiri vetat. Itaque Abeneſdram habemus, quem *Solomoni* opponamus ; לא תוסיפו מדעתכם ותחשבו כי היא עבודה לשם׳ גם כן לא תגרעו *Non addetis ; Putantes eſſe hoc Deum colere. Item non detrahetis. Addunt* itaque legi Traditiones ſuas Judæi,quatenus, eis obſervandis, juſtos apud Deum ſe putant ; Abſque quo eſſet, Fidem non repudiarent. Detrahunt autem, cum ſolam ſpiritualem Legem Legem eſſe ſalutis æternæ negant. Moſes autem, ſi carnalem legem reſpiciamus, vetat addere legi inſtituta Idololatrarum, vel eorum nomine, minus quam Lex habet ſervare ; Ne, ſcilicet, ſimilitudine inſtitutorum, ad eorum colendos Deos, abducerentur. Definitiones autem Synedrii, auctore Deo inſtituti, addere legi vel detrahere non dicit. Quod ſi legem ſpiritualem reſpiciamus ; (quam ſub lege Moſis intelligendam eſſe probatum eſt) Cum lege Chriſtianiſmi, conſtitutum Chriſtianis jus ſalutis æternæ, ex Evangelio Dei gratiæ certa fides ſit ; qui, quod Evangelio præceptum non ſit vel credi vel ſervari, tanquam, jubente Domino Chriſto,ad ſalutis Legem quoquo modo pertinens, obſervet, is legi Dei vel addiderit, vel demſerit ; cum nulla ſit alia Dei Lex ſub Evangelio, quam Evangelica. Interea loci, quæ Eccleſiaſticæ auctoritati definienda Deo auctore relicta ſunt, eis qui vel fidem ſubjiciat; propter veritatem

tem Ecclesia auctore patefactam, vel obsequium, propter Ecclesiæ unitatem, qua maximæ partis salus continetur, is verbo Dei nec adjecerit nec detraxerit; cum innumera, quæ verbo Dei scripta non sunt, propter Dei verbum, vel observaverit, vel non observaverit. Qui eo animo observet, quasi, his rationibus sepositis, observandis rebus ex se adiaphoris Deo cultum præstet, & gratum faciat, Deumve demereatur, is Synagogæ ἐθελοθρησκείαν mutuo sumet, ut eam in Ecclesiam introducat. Idem S. *Paulo* responsum fuerit, *Anathema* ei dicenti, qui *aliud Evangelium* prædicaverit, ab eo quod a se prædicatum fuerat, ad *Gal.* I. 8, 9. Nam qua ratione Legi vel addi vel detrahi censendum fuerit, de quo hactenus dictum est, eadem prorsus ratione, eodemque modo, Evangelio quod *Paulus* prædicaverat, Evangelium aliud, vel diversum, vel adversum censendum fuerit.

Quæ de utilitatibus Scripturæ ad Timotheum S. Paulus.

Quod ad verba S. *Pauli* attinet, 2 ad *Tim.* III. 16, 17. *omnem Scripturam divinitus inspiratam utilem esse ad docendum, ad corripiendum, ad corrigendum, ad instituendum ad justitiam; Ut perfectus sit Dei homo, ad omne bonum opus aptus*; manifesta & vera est Origenis, aliorumque interpretum sententia, ad solum Vetus Testamentum totum hoc pertinere; Vetus autem Testamentum ad *Dei hominem*, cujusmodi fuit *Timotheus*. Hic enim est, quem perfici vult, & suo operi aptum fieri, Scripturarum peritia; ideoque *sapientem ad salutem*; quam à *Timotheo*, nisi *Timothei* opere præstando, nefas sit putare obtineri posse. Nam Scripturæ peritiam *sapientem ad salutem* reddere affirmat, *per fidem in Christum Jesum.* Itaque de eis Scripturis non loquitur, quæ in fide instruant. Sunt enim veteres Scripturæ, ad operis *Timotheani* perfectionem, eo necessariæ, quo, ad explicandam, asserendamque Evangelii fidem, per quam salutem prædicabat *Timotheus*, faciunt. Itaque caput quæstionis (quatenus declaratum sit Scripturis, omnibus quorum interest, quicquid ad salutem tenendum est) prorsus non attingit. Minus

multo quod de *Berrhœanis* refertur *Act.* XVII. 11. ne ea quidem, quæ *Paulus* differuerat, recepiſſe, priuſquam ad Lydium Scripturæ lapidem exegiſſent. Scilicet *Paulo* ſeipſum Chriſti Apoſtolum, Jeſum autem Chriſtum ex Scripturis aſſerenti, mirum niſi ſine Scripturis credendum eſſet. Nam quatenus hoc ex Scripturis habendum ſit, dictum eſt. Quatenus autem ei parendum, qui pro Chriſti Apoſtolo receptus ſit, hoc tota noſtra diſputatio agit.

Quibus damnatur quæ Deus non præceperit.

Hactenus, ne verbo quidem, multo minus verborum Scripturæ ſenſu, Scripturæ perſpicuitatem, in eis quæ ad ſalutem pertinent, deſcriptam legimus. Numquid quod *Joannes* XX. 30, 31. ſcripta à ſe Chriſti miracula refert, *ut credant homines, & credendo vitam adipiſcantur*, ſatis eſſe ad ſalutem putandum eſt, Jeſum Chriſtum credere; (quæ quorumdam) Numquid, quod *Jeremias* VII. 31. XXXI. 35. in mentem unquam Deo veniſſe negat, *de colendis Idolis Judæis mandare*; nihil ad ſalutem facere poſſe putandum eſt, niſi quod in Scripturis legi poſſit; quæ aliorum apud nos inſania fuit? Sane, recepto ſemel Jeſum Chriſtum eſſe, non putare ad ſalutem neceſſarium eſſe, quicquid ipſe ad ſalutem neceſſarium eſſe docuerit, inſani hominis fuerit ratione contendere; Etiamſi, ne neceſſarium ſit ea facere, quæ fieri, Chriſtus ad ſalutem neceſſarium eſſe docuerit, ab omnibus undiquaque contendi videamus. Itaque, & ſatis eſſe Chriſti miracula ad ſalutem, fatendum eſt; (quod, qui eis obtemperet, non habeat cur non omnia ſequatur, quæ Chriſtus ad ſalutem neceſſaria fuiſse docuerit) Neque tamen quicquam ad ſalutem non neceſsarium eſse eorum, quæcunque Chriſtus ad ſalutem neceſsaria eſse docuerit. Qui autem, quæ Scripturis non leguntur omnia, Idololatriæ Judaicæ æquanda putet, quod eam Deus, non niſi quod eam non præceperit, repudiare ſe dicat; Si minus literas, quibus, eos qui hoc diſputant præditos fuiſse, negari non poteſt, tamen communem hominum ſenſum conſuluiſsent: Reperiſsent profecto, ſatis intelligi, etiam ab illiteratis & idiotis,

idiotis, eos, qui cum minus dicant, plus tamen sibi velle, idoneis argumentis deprehendi possint. Quod an hic deprehendi possit ; (nunquid scilicet, Idololatriæ Judaicæ eo tantum succenseat Deus, quod non præceperit, an præterea, quod sub fracti fœderis Lege vetuerit) disputare, non multo melius ratione uti fuerit, quam qui manifesta sub disputationem cadere videri volunt.

Restant quæ Scripturas, propter perceptum Lege Christianismi Christi Spiritum, Christianis faciles esse docent, haud pauca : Atque idcirco, eis tantum obscuras, qui Spiritum Dei non habeant. Hujusmodi sunt, quæ de *Unctione*, ex prima S. *Joannis* Catholica prius adducta sunt ; Unde ibidem IV. 1. *examinare Spiritus* jubet, *utrum ex Deo sint, necne*, nec *omni Spiritui credere* ; quasi quibus datum sit divinitus, hoc posse : Et *Paulus* 1 ad *Thessal.* V. 23. *Omnia probare, quæ bona probata sint retinere* jubet ; Probare autem, quomodo idem, 1 ad *Corinth.* II. 15. *Spiritualem omnia judicare, ipsum a nemine judicari*; (Dei Spiritu nempe instinctum) affirmat. Nam propterea *Esaias* LIV. 13. de temporibus Evangelicis loquens, *omnes iri doctum a Deo* promittit : Et *Jeremias* XXXI. 33, 34. Novi fœderis Legem a Deo *cordibus* suorum, *& intestinis inscriptum* iri; ne necesse sit, quenquam a quoquam Dei cognitionem doceri, quæ omnibus superfutura sit. Qua de re Dominus Patri gratias agit *Matth.* XI. 25. quod *secretum verbi Evangelici, cum sapientes occultasset, infantibus ac parvulis notum fecisset.* Itaque hoc esse, propter quod Legem Dei laudet *David Psalmo* XIX. 8, 9, 11. tanquam quæ *simplicem sapientem reddat, quæ oculis lucem addat, quæ Dei servos doceat.* Et cum ipso Filius ejus *Psalmo* CXIX. 113. *Prov.* VII. 22. *Verbum Dei*, sive *præceptum, pedibus suis, & passibus lucem esse & facem affirmat*, quod, nisi ipsum intellectu facile, esse non possit.

Quæ de insita Scripturis claritate.

Sed nihil horum ei obscurum esse potest, qui ea teneat, quæ de *Unctione* dicta sunt ; Spiritum scilicet Dei, Lege Evangelica fidelibus datum, propter susceptum in se Christi

Responsio, in necessariis ad salutem.

ſti jugum, valere ad ea dijudicanda, quæ, ſuſcepto Chriſtianiſmo adverſa, immundorum Spirituum inſtinctu doceri cœpta fuerant. Nam quod Lege promiſſum fuerat, idem a Deo ſub Evangelio præſtitum iri; Ut, ſi qui eſſent, qui a ſuſcepto Chriſtianiſmo abducerent, ii ſi miracula obtenderent, ſcirent ſe a Deo tentari, num datam fidem fallere parati eſſent, necne. Nam, quibus certum eſſet, in ſuſcepta ſemel fide ad extremum uſque perſeverare; ii certiores fiunt, miracula ab eis facta, qui inde ſeducant, non Dei Spiritu fieri, ſed maligni Spiritus inſtinctu. Cum itaque & Chriſtianiſmus, quem ſe ſuſcepiſſe ſcirent, in quo ſitus eſſet non ignorarent, & quibus inde abducebantur miracula ab adverſario Spiritu proficiſci; quid aliud reſtare, niſi *propter unctionem, non eſſe quod quis eos doceat*, non ſolum rejicere Hæreſes adverſas, ſed etiam unde profectæ ſint dijudicare? Quod idem S. *Paulus* ſuos docet, quatenus quidem de iis loquitur, quæ ad communem Chriſtianiſmum pertinent. Prophetæ autem *Eſaias* & *Jeremias*, primo quidem, de ſtatu veteris populi à captivitate reverſi, intelligendi ſunt, ſi eorum Prophetias, ad eos quibus prædicabantur omnino pertinere velimus; inde autem ad populum Chriſtianum, cujus ille figuram geſſit. Nam, quod omnibus ante captivitatem Prophetis fruſtra laboratum eſt, ut abductos ab idolorum cultu legi manciparent, id a captivitate factum eſt; quando, ut Juditta ait *Jud.* VIII. 18. non amplius ad alienos Deos reſpexerunt. Quo nihil accidit populo iſti, a Lege data ad Chriſtum natum, vel ſimile vel ſecundum; quo minus mirandum ſit, ſi tam magnificis vocibus a Prophetis prædicetur. Et tamen ad Evangelium adeo eſt exiguum, ut niſi illud ſignificet, vix dignum videri debeat, quo de Dei inſtinctu glorientur. Neque mirum, *parvulis ac lactentibus revelatam* a Deo ſalutis Legem, per Evangelium, abſconditam eis qui ſibi ſine Evangelio ſapere videntur, à Domino prædicari. Neque enim Chriſtianis mirum eſt, quod mirum videri non Chriſtianis neceſſe

eſt;

eſt; per ſecundi *Adam* humilitatem, ſuperbiæ primi *Adami*, Deum inſtituiſſe mederi. Interea loci, quos *ſapere ad ſalutem* docuit, ii ſi ultra ſalutis ſuæ metas, à Deo non vocati, ſapere aut velint, aut ſapere ſe credant, non erit cur à Deo doceri ſe credant, qui infantium ſimplicitatem & innocentiam abjecerint. De Legis apud *Davidem* & *Solomonem* ellogiis, paulo alia ratio eſt, nec tamen omnino diverſa. Nam qui Evangelium Lege occultatum credit, quod omnes credere debent Chriſtiani; Iidem *Davidi* & *Solomoni*, & Prophetis, & Prophetarum Diſcipulis,& omnino Majoribus ejus populi, quod ad Deum quidem ſpectat, cognitum ejus ſub Lege ſecretum fuiſſe credunt. Quem autem vel Legem vel Prophetas,ſepoſito hoc ſecreto, ab ipſis tam illuſtribus ellogiis ornari putet, eum, non penitus Judaiſmo liberatum eſſe, putandum eſt. Itaque non eſt mirum, ei cui hoc ſecretum perſpectum fuerit,Legem Domini inſtar facis eſſe, ſingulis vitæ ipſi propoſitæ paſſibus ad metam vitæ æternæ dirigendis; quæ ejus ignaris, ne propoſita quidem fuit. Qui autem, ne laudari quidem putant à *Davide* Legem Dei, niſi fœderis Evangelici Legem, quæ una ſalutem continet,omnibus,quorum ſub Lege intererat, perſpicuam eſſe dicat; expoſtulent cum Deo, quare Evangelium ſub Lege ſecretum eſſe voluerit; Si veri Dei cultum, reliquis Gentibus ad Idola à Diabolo ſeductis, conſervatum in ſuo populo, ad ejus laudem, ſecreto Evangelico non intellecto, ſatis eſſe nolit. Interea loci, cum *mitibus & manſuetis*, cum *Deum timentibus ſecretum* Evangelicum ſub *Moyſi* Lege revelari à Deo pronunciat Propheta *Pſalmo* XXV. 8, 11, 13. (ſicut paratis Dei voluntatem facere, cognitum iri Chriſtum a Deo miſſum, Dominus in Evangelio *Joh.* VII. 17.) manifeſtum eſt,quid ſibi velit revelatum a Deo infantibus, quod ſapientibus abſconſum ſit; nimirum, quod, oblatis ſibi rationibus amplectendæ Legis Evangelicæ, ſive ſub veteri teſtamento, ſive ſub Novo, hi propter ſuperbiam hujus ſeculi reſiſtant,

illi

illi propter mansuetudinem futuri cedant; prout fidem futuri seculi sequendam sibi vel non sequendam putaverint.

Tum in Scripturis intelligendis.

Et hactenus quidem, nihil ultra illud legimus, quod communis salutis necessitas cum requirat, communis Christianismus Dei promisso offerat. Cæterum, quod veteres Scripturæ *Timotheum* etiam sapientem ad salutem reddere possunt, *per fidem in Christum Jesum, ut Dei homo ad omne opus bonum aptus sit, & instructus*, 2 ad *Tim.* III. 15, 16, 17. ad intelligentiam pertinet secreti Evangelici, ex veteribus etiam Scripturis eruendam, ac demonstrandam. Hanc Scripturarum peritiam idem spectavit Apostolus, cum *spiritualem a nemine judicari* dixit, sed *ab ipso omnia*: Secretum nempe Dei consilium, de Lege salutis, per Evangelium, a spiritualibus, quos vocat, in veteribus scripturis demonstrari, *spiritualibus spiritualia comparantibus*; ut mox subjicit. Hoc est, quæ in Lege leguntur spiritualia, (quam ipsam *spiritualem* idem Apostolus pronunciat ad *Rom.* VII. 14.) eis quæ in Evangelio, cui spiritualis doni promissio addita est, revelantur, respondere. Dotem autem, interpretandarum veterum Scripturarum in sensum secreti Evangelii, ad *Spiritus Sancti distributiones* spectasse, de quibus 1 ad *Cor.* XII, XIV. scribit Apostolus, ex Evangelio accipimus; ubi *mentes* discipulorum *aperuisse* legitur Dominus, *ut intelligerent Scripturas*, *Lucæ* XXIV. 45. Unde merito *Justinus Martyr*, Vir sanctissimus, gratiam hanc *Judæis* negatam, Ecclesiæ indultam, in *disputatione cum Tryphone* affirmat. Non quod non amplius maneat penes Ecclesiam, postquam desitæ sunt *manifestationes illæ Spiritus*, quæ initio Christianismi Deum Ecclesiæ præsentem demonstrabant. Nam, neque interpretationes veterum Scripturarum a *Justino* ipso allatas, a Spiritu Dei profectas, in me recipio, quod hanc dotem Ecclesiæ datam, vere ab ipso affirmari putem. Sed ut tum, non omnium esse hanc dotem pronunciat Apostolus; Ita nunc Scripturarum intelligentiam, non esse Lege com-

communis salutis a Deo promissam, sed eis, qui cum vitæ sanctitate studium adhibuerint, quod ad sanctum munus requiri, res ipsa demonstrat. Hæc si teneantur, constabit, quæ Scripturarum perspicuitatem, indefinita, inque determinata in Scripturis oratione asserere videntur; summatim scilicet ac universim de eis pronunciante, quæ non nisi certis finibus intelligenda sunt; si ad eos fines exigantur, quem eædem secundum Ecclesiæ Traditionem intellectæ, Scripturæ constituunt, nihil aliud dicere, quam quod hæc disputatio affirmat; Qui, accepto a Servatore & Apostolis ejus, per Ecclesiam Catholicam Christianismo Fidem præstant, iis, quæ ad salutem necessaria sunt in Scripturis sacris perspicua esse. Neque enim de eo Scripturæ sensu suboriri illis dubitationem posse, quæ recepto semel Christianismo adversetur, quamdiu ei Fidem præstant.

Quæ definitum Ecclesiæ potestatem astruunt.

Nunc, ut ob oculos ponantur Scripturæ, quibus, errori minime obnoxia Ecclesiæ auctoritas asseri vel soleat, vel possit; primo loco sint Leges Apostolatus a Domino constituti *Matt.* X. 14, 15, 40. *Lucæ* IX. 5. X. 10, 11, 16. ubi *Sodomis & Gomorrhæ levius futurum in Dei judicio, quam eis qui ipsos rejecerint*, pronunciat. Tum, *qui vos audit me audit*: Qui *vos rejicit, me rejicit. Matt.* XXVIII. 19, 20. *Agite, Discipulos facite omnes Gentes—docentes eos servare quicquid mandavi vobis. Atque ecce ego vobiscum sum usque ad finem seculi.* 1 ad *Theff.* II. 13. *accepistis a nobis Evangelium, non tanquam hominis, sed, quod est revera, tanquam Dei Verbum.* Tum quæ de *Petro*, tanquam Papæ decessore *Matt.* XVI. 18, 19. *Huic Petræ inædificabo Ecclesiam, neque ei inferorum portæ prævalebunt. Dabo autem tibi Claves regni cœlorum: Et quicquid ligaveris in terris ligatum erit in cœlis; Quicquid solueris in terris solutum erit in cœlis.* Rursus *Lucæ* XXII. 32. *Ego oravi pro te, ne deficiat fides tua. Tu autem, aliquando conversus confirma fratres tuos. Joh.* XXI. 15, 16, 17. *Simon fili Jonæ, amas me? pasce Oves, pasce Agnos meos.* Rursus, de Ecclesia & Conciliis

Matt.

Matt. XVIII. 17,—20. *Si eos minime audiat, dic Ecclesiæ: si neque Ecclesiam; sit tibi instar Ethnici & Publicani. Amen dico vobis, quicquid solueritis in terris solutum erit in cœlis: quicquid ligaveritis in terris ligatum erit in cœlis. Rursus dico vobis; si duo vestrum consentiant in terris, de eo quod petatis, præstabitur eis a Patre meo in cœlis. Ubi enim duo vel tres convenerint in meo nomine, ibi ego sum in medio ipsorum.* Joh. XVI. 13. *Spiritus veritatis deducet vos in omnem veritatem. Act.* XV. 28. *Visum est Spiritui Sancto & nobis.* 1 ad *Tim.* III. 25. *Ut scias quomodo versandum sit tibi in domo Dei, quæ ejus est Ecclesia, Columna & stabilimentum veritatis.* Denique hortamenta Apostolorum 1 ad *Thess.* V. 14, 15. *Agnoscite eos qui laborant in vobis, quique vobis præsunt in Domino, vosque admonent: Et pluris quam ut supersit, eos facite, charitatis nomine, propter opus ipsorum.* ad *Hebr.* XIII. 7, 17. *Obsequimini & cedite ducibus vestris; Invigilant enim animabus vestris, tanquam rationem reddituri: Ut Gaudentes faciant, non gementes; quod vobis non expedit.* Prius; *recordamini Ducum vestrorum, qui locuti sunt vobis Verbum Dei: Et ipsorum conversationis exitum spectantes, imitamini fidem.* In veteri autem Testamento *Deut.* XVII. 9,—12. qui judicum decreto, quos coram Arca Lex constituit, non paret, capital facit. Et *Aggæus* Propheta II. 12. *Quærite a Sacerdotibus de Lege; ait Dominus Sabaoth. Malachias* etiam II. 7. *Labia Sacerdotis custodient scientiam: Et Legem de ejus ore requirent.* Et secundum hæc Dominus *Matt.* XXIII. 2. *Scribæ & Pharisæi Moysi cathedram occupant: Quicquid igitur vobis præceperint facite; Sed, secundum ea quæ faciunt, nolite facere.*

Non idem Ecclesiæ promissum quod Apostolis.

Verum quid manifestius, quam, non statim ad Ecclesiam pertinere, quæ Apostolis Dominus attribuit? Apostoli ipsi & eorum discipuli, nonne, ante institutam Ecclesiam salutis compotes erant? Itaque ab instituta Ecclesia, eodem jure quo ante institutam, salutem obtinebant; nisi erga Ecclesiam inofficiosi essent, cujus obsequium,

cum inſtituta eſſet, Lex ejus ſalutis continebat, cujus ipſi ante inſtitutam compotes erant. Scilicet, Apoſtolos audire, Fidem erat ſuſcipere: Eccleſiam audire, etſi in Fide perſeverare eſt; Non tamen tanquam Eccleſiæ proprium: Eſt enim Apoſtolos etiam audire; Sed, in Fide perſeverantem, Unitatem Eccleſiæ occaſionem creſcendi in Fide habere. Sane, ſi Apoſtolus falſum prædicet, fallit auctor Apoſtoli. Si Eccleſia, non fallit; qui prædicandæ Fidei auctoritatem Apoſtolis ante conditam Eccleſiam indulſit; Nimirum ut eam conderent. Itaque negandum eſt, Eccleſiæ auctoritatem Apoſtolorum mandatis conſtare. Neque enim conſtat, condendam eis Eccleſiam Dominum mandaſſe, cum de Evangelio mandaret. Et, Dei voluntatem de Eccleſiæ Unitate irritam fieri hominum peccato; nec tamen ſalutis jus, eis qui Unitatem volunt irritum eſſe, hæc diſputatio contendit. Sane cum, *quando hæc futura? quod ſignum adventus ſui & finis ſeculi?* quærunt diſcipuli *Matt.* XXIV. 3. manifeſtum eſt, eos, caſum *Jeroſolymorum* a fine ſeculi non diſtinguere. Cum autem ipſe, poſtquam de caſu *Jeroſolymorum*, de adventu ſuo, deque ſæculi fine dixiſſet, ſubjicit; *non tranſiverit hæc generatio, priuſquam hæc omnia fiant*; quæ de Urbis caſu dicta ita interpretari, ut ad Orbis caſum non pertineant, durum admodum ſit; *Matt.* XXIV. 14, 23, 29, 30. Neque tamen ipſe clare diſtinguit. Nam & Apoſtolus 1 ad *Cor.* XV. 51, 52. 2 ad *Cor.* V. 1—11. 2 ad *Theſſ.* IV. 15, 17. de judicio extremo, tanquam ſuo ſæculo futuro, vel ſaltem poſſibili, verba facit; cujus tamen tempus Apocalypſis *Joannis* protelat. Itaque Eccleſiæ obſequium, mandato Apoſtolorum obſequio eatenus ſtat, quatenus, Apoſtolorum auctoritatem apud Eccleſiam depoſitam, reliquis Scripturis conſtare dictum eſt. Etſi igitur, pejus illis in judicio fuerit, qui Apoſtolos rejecerint, (hoc eſt, qui Evangelium) quam *Sodomis* & *Gomorrhæ*; non tamen ſequitur eis perinde futurum, qui Eccleſiam rejecerint, quamvis fidelibus *Eth-*

nicorum instar & Publicanorum, Domini præcepto habendi sint; Quia errare posse Ecclesiæ Claves scitum est. Quod si de eis sermo sit, in quibus cum Ecclesia rejiciuntur etiam Apostoli, quia rejiciuntur, quæ ad acceptam ab Apostolis Fidem pertinent; Ibi locum habere Domini minas necesse est. Quod, *se futurum cum suis ad finem usque seculi*, pollicetur Dominus, manifestum est, non ad solos Apostolos, sed ad Ecclesiam, ad finem usque seculi duraturam, pertinere. Verum cum, præcepto *docendi quæ mandaverit* Dominus, subjiciatur statim promissio; quid est quod videri possit probabilius, quam, ita demum se suis adfuturum polliceri Dominum, quatenus ab ipso mandata observare doceant? Qui tamen, Ecclesiæ Unitatem, in præcepto servandæ Unitatis, omnibus Ecclesiæ Ordinibus, pro suo cuique modo, salutis assequendæ Lege imposito, fundaverit, Ecclesiæ Unitatem usque ad finem sæculi duraturam, nulla Lege adjecta, nec promiserit, nec negaverit, sed suorum fidei permiserit. Nam etiam, violata cum Dei præcepto Unitate Ecclesiæ nihil prohibet, violatæ Unitatis immunes, per Ecclesiam, ad salutem pertinere. Et sane, *inferorum portas Ecclesiæ non prævalere*, quis neget, si, quamvis violata ejus Unitate, salutem, violatæ Unitatis minime rei per Ecclesiam assequantur? Nam resurgentibus a morte ad vitam inferorum portæ non prævalent. Et cum suis erit Christus *usque ad finem seculi*, qui nisi cum ipsis esset, salutem assequi non possent.

Non promissum Ecclesiæ, immunem esse erroris.

Ponamus jam disputandi causa, licet pro vero non concessum, promissionem *Petro* factam uni id dare, quod promissiones omnibus factæ omnibus non dent; quis æque constare dixerit, Papam *Petri* ac Apostolos Domini vices agere? Ex eis enim quæ disputavimus, constare debet, Apostolorum simul omnium auctoritatem ac jus in Episcopis simul omnibus agnoscendam esse, Ecclesiasticæque Hierarchiæ Lege, pro suo cuique modulo tribuendam. Certe *ubi convenerint duo aut tres in nomine* Domini, inde

omne

omne erroris periculum abesse, nisi professioni respondeant, nemo verbis Domini promissum dixerit. Nam ipsa Clavium potestate, nihil luculentius vel *Petro* vel Ecclesiæ promissum est. Et tamen, quibus permisam potestatem Clavium convenit, eis non promisum, ab errore immunibus ese, *Clavis non errantis* exceptio ostendit. E diverso, quis dubitet, vel minimum eorum qui Clavibus Ecclesiæ utuntur, si maximum peccatorum, Clavibus Ecclesiæ, ad Legem Christianismi reducat, Cœlum ipsi aperire: Vel maximum Apostolorum, si peccatorum minimum ei Legi non subjiciat, Cœlum ipsi claudere? Sane, causæ cujuslibet momentum, ad statum Ecclesiæ, id est, quod auctoritatem vel majorem vel minorem ad Claves adhibendas postulat. Puta Arii causam, nisi Generalis Concilii decreto, quo pulsus est communione Ecclesiæ, terminari non potuise. Nonne satis fuerit, ad obsequium conciliandum, quod Fidem errori non obnoxiam utrinque convenerit? Quod, nisi Fidei additum vel demptum voluerint, non potuerint a veritate in decernendo aberrare? Certe non frustra Claves dederit Dominus, etsi limites eis adhibendis constituerit, quibus neglectis errari possit. Itaque *Thessalonicenses*, quod a se prædicatum Evangelium, *non ut hominis sed ut Dei Verbum receperint*, laudans Apostolus, non laudaret Ecclesiæ decretum eadem Lege recepturos, si quæstio eset, utrum Evangelio conveniret necne. Atqui, & quæstionem existere posse manifestum est, & rationem terminandæ quæstionis, partis alicujus auctoritatem esse, Christianismo & Ecclesiæ contumeliosum. Quod Apostolorum Concilium pronunciat; *Visum est Spiritui Sancto & nobis*; non dubito idem tunc accidisse, quod Dei populo sæpius accidisse legimus; ut in cœtibus, communium rerum causa coactis, superveniret statim alicui Spiritus divini revelatio. Sic in missione *Pauli* & *Barnabæ*, *Act.* XIII. 2. Sic cum Ordinaretur *Timotheus* 1 ad *Tim.* IV. 14. Sic in cœtibus *Corinthiorum* 1 ad *Cor.* XIV. 24, 25, 30. Sic in *Jejunio Josaphati* 2

Paral. XVIII. 14. Sic in Ordinationibus *S. Johannis*, cum, referente apud *Eusebium Alexandrino Clemente*, vel Episcopum, vel Presbyterum, vel Clericum quemcunque designante Spiritu Sancto ordinaret. Sane hinc *Paulus*, Presbyteros *Ephesinos a Spiritu Sancto gregi præpositos*, *Act.* XX. 28. affirmare videtur. Non est igitur mirum, quod idem Synodo Apostolorum accidisse puto, de quo nihil Ecclesiæ promissum sit; quam tamen in decernendo, ita adversus Ecclesiam officium facere posse constat, cum ad decernendum legitimis modis accedit, ut tamen, utrum adversus Deum officium faciat, auctoritatem suam recta ratione ad rectum finem adhibendo; ac proinde, utrum aspirante Spiritu Sancto necne; dubium sit. Nam dotem, mystici veteris Scripturæ sensus intelligendi; in quo vertebatur propositæ quæstionis veritas; a resurrectione Domini Discipulis indultam jam dictum est. Notum est, in verbis Apostoli ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος, στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας. καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον· Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί; Sic interpungi velle viros eruditos; ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος. στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας, καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, Θεὸς ἐφανερώθη. Ego, qui conjecturis non nitor, *S. Basilium*, de mortuo *Neocæsariensi* Episcopo his verbis usum, allego, *Epist.* LXII. οἴχεται ἀνὴρ----ἔρεισμα πατρίδος, ἐκκλησίας κόσμος, στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας. *Excessit vir patriæ columen, Ecclesiæ decus; veritatis sustentaculum ac stabilimentum.* Nam si hominem singularem hoc ellogio ornari, ad veritatis injuriam non pertinet, multo minus Ecclesiam; a qua, statutam a Deo veritatem hominibus firmam præstari, ab institutæ divinitus Ecclesiæ consilio abhorrere non potest. Itaque qui perturbatum verborum ordinem, quo, καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον. Θεὸς---hoc sonet; μέγα μυστήριον τῆς εὐσεβείας ἐστὶ, τὸ Θεὸς idiotismo Apostoli recte tribui putet, tam durum loquendi genus, si potest

test, concoquat. Ego, qui tam quæsito effugio opus non habeo, nolo meam sententiam eo niti videri. Nam Apostolorum, ad obsequium præpositis Ecclesiasticis exhibendum hortamenta, suos terminos habent, disputatione præmissâ definitos. Itaque intra eos terminos, Dei Legem & voluntatem sonant; Extra eos, ἐθελοθρησκείαν, si tanquam Deo, materiam obsequii & rem subjectam præcipienti; si propter Unitatis Ecclesiasticæ charitatem pareatur, obsequium supremæ charitatis Legi exhibitum.

De Potestate Synagogæ.

Quod ad Synagogæ auctoritatem attinet, cui dissentire in Legis interpretatione capitale est, Dei Lege; Equidem non satis ejus populi unitati consultum videri fateor, nisi hoc constitutum fuisset. Nam quanta quæstionum seges, super Legibus tam indefinite, tamque summatim prolatis existat, Judaicarum Traditionum moles, in terminandis tantum eis quæ Lege definita non sunt occupata, satis demonstrat; etiamsi ἐθελοθρησκείαν demas, quam, earum numerum magnopere auxisse, diffitendum non est. Si enim de Lege observanda, qua terræ sanctæ jus promissum putet populus, ipse inter sese dissentiat, quid futurum putemus, si de terminanda lite, nihil Lege provisum sit? Et sane Legem *Moysi*, licet divinitus datam, tamen lex ejus populi cum fuerit, non minus quam aliorum populorum Leges, indefinitam dari necesse fuit. Sed hoc, cum ad Ecclesiam transfertur, ad hujus seculi jus nihil quicquam spectantem, quid sibi vult? Quid? nisi jus Ecclesiæ datum, Ecclesia pellendi immorigeros, ut Ecclesiæ salva sit unitas? Nam vita moveri, qui Synagoga movetur, ad hujus seculi jus pertinet, quod Ecclesia nullum statuit; Etsi, ob violatam Ecclesiæ Unitatem Ecclesia pelli, pelli sit jure vitæ æternæ, ad quod Ecclesiæ communio, præter integrum Christianismum, requiritur. Cum autem *Judæorum* regulæ; eorum saltem qui Pharisæorum Traditiones, Talmude obsignatas sequuntur; errores Synagogæ, auctoritate ea admissos, cui non parere Lege capital sit, sacrificio

cio Legibus *Levit.* VI. 13,—21. *Num.* XV. 21,—26. constituto expiari jubeant; cui dubium esse possit, potestati Ecclesiasticæ, cui non parere vita æterna excidere esse possit, errorem tamen objici posse; si Ecclesiam ad instar Synagogæ exigas? Certe, quod de Synagogæ jure assumptum est, Dominus in Evangelio asserit; cum, quorum Traditione irritam fieri Legem Dei incusat *Matt.* XV. 5,—10. *Marci* VII. 8,—12. eis tanquam *Moysi* cathedram obtinentibus pareri jubet. Scilicet, quatenus ad stabiliendam; non ad irritam faciendam *Moysi* Legem Spiritualem, quam declarabat Dominus, potestas Lege *Moysi* constituta pertineat. Itaque, quæ Ecclesiæ definienda sunt; sive quod dubia fides, sive quod indefinitum, quicquid officio Ecclesiæ definiendum relictum est, unitatem ejus in dubium adducat; in eis, communis Christianismi ratio nulla duci potest, cum ejus decreto obtemperatur; nisi res decreto subjecta ad communem Christianismum pertineat. Et tamen Christianæ charitatis, quæ summa Christianismi lex est, in colenda Ecclesiæ Unitate summam duci rationem necesse est. Ex his autem, Prophetarum *Aggæi* & *Malachiæ* sententiæ quatenus hac pertineant, judicari potest. Neque enim dubium est, Sacerdotum de legitimis; de quibus respondere, Sacerdotum esse Lege *Moysi*, diximus; responsa, in ejus judicii auctoritatem desivisse, cui non parere Lege capital fuerit. Quæ si, quamvis à Deo constituta, errori tamen obnoxia fuerit, non est mirum, sed necessarium, Sacerdotum responsa, inde pendentia, erroris immunia non fuisse. Itaque lepidum est, quod summum Sacerdotem *Caipham*, in statuendo de morte Domini, errare non potuisse, quasi huc pertinens, contenditur *Joh.* XI. 48,—52. Sane si per Urim & Thummim respondisset Sacerdos summus, merito ejus responsum; quod non ejus, sed præsentis Dei responsum esset; erroris immune fuisset. Item desita jampridem hac, vel populi, vel summi Sacerdotis dote, non videtur mirandum, Deum

ore

ore summi Sacerdotis uti voluisse, in eo declarando consilio, in cujus ratione, & ipsum, & ipsi obsequentem populum immedicabilem errare errorem necesse fuerit. Hinc qui errare Ecclesiam non posse concludat, *Caipham* & *Synedrium Judæorum* in decernenda Christi morte non errasse contendat.

CAP. XXVII.

Quæ ex Patribus afferuntur, ad utramque sententiam confirmandam, ita exponuntur, ut positam hic sententiam asserant.

De auctoritate Patrum in hac disputatione.

PRiusquam sententiis Patrum in alterutram partem afferendis occurramus, recolendum est, non stare dogmatum Ecclesiæ veritatem auctoritate Scriptorum Ecclesiasticorum, secundum eam sententiam, quæ Traditione Ecclesiæ constare eam vult. Nam Traditionem Fidei, ad salutem necessariæ, solus universæ Ecclesiæ consensus ostendit. Sicubi, aliquando secus creditum fuisse, constare potest, ab eis qui ad Ecclesiæ totius communionem pertinebant, eo ipso ad Fidem non pertinet. Traditiones autem rituum Ecclesiasticorum, quamvis paucæ admodum Ecclesiæ totius consensum perferre potuerunt; (Quam, per Orbem terrarum dispersam, institutis haud parum à se invicem diversis vixisse, par est) Eo ipso tamen, quod coleretur inter eos communio, qui diversis institutis vivebant, totius Ecclesiæ consensum pertulisse videri possunt. Neque omnino mirandum est, œcumenicorum Doctorum auctoritatem, quibusvis passim Episcopis, præsertim Scripturarum eruditione vitæque puritate suo tempore insignibus; quibusdam Ecclesiasticorum

corum Scriptorum sententiis tribui. Nam & in decretis de Fide partes suas omnes habent, & ad Canones condendos, quibus regitur Ecclesiæ disciplina, auctoritatem quisque suam affert. Canones autem, etsi eosdem omnibus Ecclesiæ partibus condi non potuisse constat, propter Synodorum diversitatem, a quibus conditi sunt; tamen propter causarum congruentiam, ex ejusdem institutione Ecclesiæ natarum, tralatitios existere necesse fuit; Quomodo Canones Synodi Orientalis; (nimirum *Antiochenos*) Tum Ponticæ; (id est, *Gangrenses*, *Ancyranos*, *Neocæsarienses*) *Asiaticæque*, (id est *Laodicenos*) in Codicem Ecclesiæ transumptos esse dictum est; Tum *Africanos* ab Orientalibus & *Gallis*, *Gallicanos* ab *Hispanis* usurpatos. Ad dogmatum autem auctoritatem, cum *probabiles* videri debeant Scriptores, quos Ecclesia non accenset *Apocryphis*, de quibus dictum est; Tamen, in eis quos legi vult Ecclesia, quantum est in quo convenit universis? Nam in quibus dissident, eis, Ecclesia auctore, cujus auctoritate leguntur, diversa doceri dici non potest. Itaque ea demum Ecclesiæ dogmata censenda sunt, de quibus Ecclesiæ consensus ostendi potest. Ea demum Scriptorum Ecclesiasticorum auctoritas, quæ Ecclesiæ consensum testatur, ad Ecclesiæ Traditionem in luce collocandum facit. Nam quod, in illustri Ecclesiæ loco positi, vel viva voce, vel scriptis palam docent, nec tamen nasci offensionem constat, qua videri possint ab Ecclesiæ auctoritate discedere; indicio est, id totum Ecclesiæ non improbari, etsi auctore Ecclesia doceri non constet. Cum autem Fide historica, vel gesta Ecclesiæ, vel mores referuntur atque usus, ex quibus constet, quid Ecclesia vel doceat, vel doceri sinat; merito Ecclesiasticum censetur, quod Ecclesiasticum scriptorem, etsi non probatæ auctoritatis, testem habet. Nec tamen ad Fidei substantiam, & salutis necessitatem pertinebit statim, quod Ecclesiasticum est. Possunt enim, propter magnam Doctoris Ecclesiastici auctoritatem, per magnam Ecclesiæ partem invalescere, quæ

tamen

tamen non perinde toti Ecclesiæ recepta fuerint; Cui, quod semper receptum non fuerit, nunquam ad salutem creditu necessarium haberi possit. Itaque quæ palam, nemine improbante, aut adulterinam notam insimulante, tradita fuerint, simplicius fortasse ac incautius posita, errori aditum non obstruxerint, ab errore certe liberari, recte intellecta possint. Qui autem sententias Patrum legit, in diversa trahentes, eo ipso certus esse debet, neutram partem Ecclesiam tenuisse. Qui autem, universim & summa im prolatas, terminisque aliorum Ecclesiæ Doctorum vocibus constitutis, definitas, ad eam concordiam redigi videt, quam Ecclesiæ consensus asserit, veritatem in aperto positam dubitare non debet.

Quæ ex Patribus, Scripturam non Ecclesiam Judicem esse probant, & omnia continere.

Igitur initio statim *Scripturam Judicem* videntur agnoscere, qui ad eam solam provocant; Optatus nimirum libro V. & *Augustinus* in *Psalmum* XXI. Ecclesiam & Donatistas, tanquam filios de hæreditate litigantes, ad Scripturas, tanquam ad *paternum Testamentum* provocant. In eandem sententiam & *Augustinus de Unitate Ecclesiæ cap.* XVI. Rursus *Irenæus* III. 1. Scriptum ab Apostolis Dei voluntate idem quod prædicaverant, tanquam basim & columen Fidei affirmat; & *Tertullianus, de Præscript. cap.* VIII. *Cum credimus, nihil ultra desideramus credere. Hoc enim primum credimus, nihil esse quod ultra credere debeamus.* Vide etiam *cap.* XIV. & XXIX. *Contra Hermog. cap.* XXII. *Scriptum esse doceat Hermogenis Officina. Si non sit scriptum, timeat væ illud, adjicientibus aut detrahentibus definitum.* Ibidem; *Adoro Scripturæ plenitudinem, quæ mihi & factorem ostendit & facta.* Itaque *Claudius Apollinaris apud Euf. Hist. Eccl.* V. 10. veretur scripto quicquam tradere, nequid præter Evangelium docere videatur, cui nihil *addendum vel demendum* sit. Et S. *Basilius de Vera Fide*, non Scriptum aliquid introducere, apostasiæ esse ait, non minus quam Scriptum aliquid rejicere *in Asceticis* autem alicubi, inde hoc probat, quia ex verbo Dei Fides; quod autem non est ex fide, pec-

catum sit. Denique *Vincentius Commonit.* I. inveteratas Hæreses; & opus imperfectum in Mat. Antichristi corruptelas non nisi Scripturis revinci, manifestarique posse fatentur: Idem autem *Vincentius* ibidem, cum *Sulpitio Hist.* II. majorem Ecclesiæ partem *Arianismo* inundatam fuisse agnoscunt. Unde S. *Greg. Naz. Orat. adversus Arianos,* spernit eos, qui fidem numero judicant: Ipse, cum *Hilario in libro de Synodis,* cedendum Ecclesiis contendit, quos Antichristus insessurus sit; Quod & in *Asia* factum, Ecclesiastica eorum temporum historia docet. It Liberius apud *Theod. Eccl. Hist.* II. 16. ὃ, διὰ τὸ εἶναι μὲ μόνον, ὁ τῆς πίστεως ἐλάττεται λόγος. *Nihilominus valet fidei causa, quia ego solus sum.* Adversus Ecclesiæ auctoritatem, haud scio an aliquid efficacius sit, quam quod idem *Vincentius, Regulæ fidei non magis addi quam demi* quicquam posse, contendit: Nec Concilia, nisi quod simpliciter ab initio creditum fuerit, expressis verbis distinctum definire. Cui convenit *Augustinus adversus Maximinum Arianum* III. 14. *Neque ego debeo Nicenum, nec tu debes Ariminense, tanquam præjudicaturus, proferre Concilium. Scripturarum auctoritatibus, non quorumcunque propriis, sed utriusque communibus testibus, res cum re, causa cum causa, ratio cum ratione decertet.* Itaque *de Bapt. contra. Donat.* II, 3. non solum particularia Concilia per Generalia, sed Generalium priora per posteriora, Patrum autem scripta non solum per Concilia, sed per alia aliorum Patrum scripta corrigi agnoscit. Quod unum, si vera sunt, quæ de Ecclesiæ statu præmisimus, Ecclesiam hujus seculi totam errori obnoxiam demonstrat. Jam *Orig. in Mat. Tract.* XXV. item in III. ad *Rom.* S. *Basilius Moral.* definitione XXVI. S. *Chrysostomus* in *Psalmum* XCV. S. *Syrillus Catech.* V. Ruffinus in *Symb.* uno ore, quicquid de Christianismo docetur, Scripturis affirmandum contendunt. *Hieron.* in *Mic.* I. *Ecclesia Christi, quæ habitat bene, & in toto Orbe Ecclesias possidens, Spiritus unitate conjuncta est, & habet Urbes Legis, Prophetarum, Evangelii, & Apostolorum, non est egressa*

de

de finibus suis ; id est, de Scripturis Sanctis. In *Psalmum* XCVIII. si ipsius opus sit; *Omne quod loquimur, debemus affirmare ex Scripturis Sanctis.* In eandem sententiam & ipse in *Matt.* XXIII. 35. in *Aggæi* I. 8. & alii complures. S. *Augustinus de bono Viduitatis cap.* I. *S. Scriptura doctrinæ nostræ Regulam figit.* Unde S. *Chrysostomus* in III. ad *Phil. Hom.* XII. recusari non potest; Ὁ κανὼν οὔτε πρόσθεσιν οὔτε ἀφαίρεσιν δέχεται, ἐπεὶ τὸ κανὼν εἶναι ἀπόλλυσι. *Regula neque additionem neque detractionem recipit; desiverit enim Regula esse.* Propterea S. *Basilius* in Regulis brevioribus *Interrog.* I. quicquid sine Scripturis fit, damnare videtur. S. *Augustinus de doctrina Christiana* II. 6. *magnifice, & salubriter Spiritus Sanctus ita Scripturas modificavit, ut locis apertioribus fami occurreret, obscurioribus fastidium demeret. Nihil enim de illis obscuritatibus eruitur, quod non planissime dictum alibi reperiatur.* Et apertius adhuc II. 9. *In iis quæ aperte in Scripturis posita sunt, inveniuntur illa omnia quæ continent fidem moresque vivendi.* S. *Chrysostomus* in 2 ad *Thess. Hom.* III. *aperta omnia & recta quæ in sacris Scripturis; manifesta omnia quæ necessaria.* πάντα σαφῆ καὶ εὐθέα τὰ παρὰ ταῖς ἁγίαις γραφαῖς, πάντα τὰ ἀναγκαῖα δῆλα. *Constantinus Imp.* in *Conc. Nic.* apud *Theodoret. Hist. Eccl.* I. 7. εὐαγγελικαὶ βίβλοι καὶ ἀποστολικαὶ, καὶ παλαιῶν προφητῶν τὰ θεσπίσματα σαφῶς ἡμᾶς, ἃ χρὴ περὶ τοῦ θείου φρονεῖν ἐκδιδάσκουσιν. *Evangelici Apostolicique libri, & veterum Prophetarum oracula aperte nos docent, quid de Deo sentire debeamus.* De *Ario* autem quæstio erat. S. *Augustinus* rursus *Epist.* III. *tanta est Christianarum profunditas literarum, ut in eis quotidie proficerem, si eas solas, ab ineunte pueritia usque ad decrepitam senectutem, maximo otio, summo studio, meliore ingenio conarer addiscere. Non quod ad ea, quæ necessaria sunt saluti, tanta perveniatur difficultate: Sed cum ibi quisque fidem tenuerit, sine qua recte pieque non vivitur, tam multa, tamque multis mysteriorum umbraculis opaca intelligenda* restant— *Clemens Protreptico,* ἀκούσατε οὖν οἱ μακρὰν, ἀκούσατε οἱ ἐγγύς· οὐκ

ἀπεκρύβη τινὰς ὁ λόγος· φῶς ἐστι κοινόν· ἐπιλάμπει πᾶσιν ἀνθρώποις· οὐδεὶς κιμμέριος ἐν λόγῳ. *Audite igitur qui longe estis, audite qui prope: Nemini absconditum est Verbum: Lux est communis: Omnibus hominibus lucet: nemo, quod ad Verbum attinet, Cimmerius. Irenæus* II. 46. *Universæ Scripturæ, & Propheticæ & Apostolicæ, in aperto, & sine ambiguitate, & similiter ab omnibus audiri possunt.* III. 15. *doctrina Apostolorum manifesta & firma, & nihil subtrahens: neque alia quidem in abscondito, alia in manifesto docentium. Orig. contra Celsum* VII. Δυνάμενον (τὸ τῶν ἰδιωτῶν πλῆθος) δὲ εὐχερῶς, μετὰ τὴν ἅπαξ γενομένην εἰσαγωγὴν, φιλοτιμήσασθαι πρὸς τὸ καὶ βαρύτερα τῶν κεκρυμμένων νοημάτων ἐν ταῖς Γραφαῖς μεταλαβεῖν. *Cum possit illiteratum vulgus, post perceptam semel introductionem, facili studio ad graviores sensus, in Scripturis reconditos, percipiendos contendere. Athanasius disp. cum Ario in Conc. Nic.* si tamen ejus sit; αἱ ἅγιαι Γραφαὶ πάντα σαφῶς διαλέγονται. *Scripturæ sacræ omnia perspicue disserunt.* De Spiritus Sancti Deitate sermo est. S. *Chrysostomus in Lazarum Hom.* III. Gentiles quidem, inanis gloriæ studio scribentes, obscuritatem admirationis causa affectasse:. Spiritum Sanctum, omnibus benevolentem, e contrario. *Epiphanius Hæres.* LXXVI. 7. Πάντα γὰρ σαφῆ ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς, τοῖς βουλομένοις εὐσεβεῖ * προσέρχεσθαι τῷ Θείῳ λόγῳ, καὶ μὴ Διαβολικὴν ἐνέργειαν ἐγκισσήσαντες, ἑαυτοὺς καταστρέφειν εἰς βάραθρα τοῦ θανάτου. *Omnia enim perspicua in divinis Scripturis, cum pio sensu ad Dei Verbum accedere volentibus, nec, Diabolo operante concepta libidine, seipsos in barathra mortis præcipitare.* In eandem sententiam *Hær.* LXIX. 40, 55, 60, 66. *Greg. Nyssenus in Psalmorum Inscriptiones* I. *Psalmos* commendat, quasi qui profunda mysteria, viris fæminisque; senibus & puerulis facilia & jucunda reddant. *Cyrillus in Julianum* VII. Scripturam eo sermone scriptam asserit, quem ille contemptui habebat, quod neminis captum excederet. *Fulgentius serm. de Confessoribus*; *Ita suæ moderationis tenet temperiem, ut nec ovibus desint pabu-*

la,

la, nec pastoribus alimenta; secundum Magistrum, scilicet, *Augustinum.* Idem rursus Magister *de Utilitate credendi cap.* VI. Veteris Testamenti Scripturam ita esse modificatam, ut nemo inde haurire non possit, quod sibi satis est, si modo ad hauriendum devote & pie, ut vera religio poscit, accedat. Nam & *Chrysostomus*, *Paulo*, 2 ad *Cor.* III. 14. Judæorum mentes in legendis Scripturis occæcatas affirmante; cæcitati ipsorum tribuendum subinfert, quod eas non intelligant.

Ex Patribus in adversum, pro Ecclesiæ potestate.

Puto consultissimum esse, antequam his occurram, quomodo occurri vult exposita sententia, quæ pro Ecclesiæ auctoritate, tanquam errori minime obnoxia, ex Patrum scriptis habeo afferre, pro diversa sententia allatis hoc loco opponere. Nam ex sententiarum conflictu, non id solum constabit, cui jam cautum est; Nimirum, non posse ad Ecclesiæ fidem pertinere, de quo dissentientes sententiæ eorum, quos unitatis auctores agnoscit Ecclesia, Ecclesiæ auctoritate leguntur; Sed etiam ratio, ac modus veritatis communis, in quam sententiæ auctorum unitatis consentiant. Nec quicquam majus dici posse puto, pro Ecclesiæ auctoritate, quam quod ab *Aug. contra Faustum* XXVIII. 4. *Tertull. contra Marc.* IV. 2. *Hieron. Epist.* LXXXIX. dictum est; Apostolatum *Pauli* ab reliquorum approbatione Apostolorum pependisse. Nam *Augustinus* Apostolum eum aliter Ecclesiæ agnoscendum fuisse negat. *Tertull. Denique, ut cum auctoribus contulit, & convenit de Regula Fidei, dextras miscuere. Hieron. Ostendens, se non habuisse securitatem prædicandi Evangelii, nisi Petri, & cæterorum Apostolorum, qui cum ipso erant, fuisset sententia roboratum.* S. *Augustinus*, *Psalmo in partem donati*, de Ecclesia Romana; *Ipsa est Petra, quam non vincunt superbæ inferorum portæ.* *Et* S. *Hieron.* Damasi de Fide responso Fidem suam subjicit *Epist.* LVII. Et *Apolog. contra Ruffinum* III. 4. *Scito Romanam fidem, Apostolica voce laudatam, istiusmodi præstigias non recipere: etiam si Angelus aliter* annunciet, *quam*

semel

semel prædicatum est, Petri auctoritate munitam, non posse mutari. Notum illud *Cypriani*; *Non aliunde hæreses ortæ sunt, aut nata Schismata, quam inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad tempus Judex Christi vice cogitatur; Cui si, secundum magisteria divina, fraternitas obtemperaret universa, nemo adversum Sacerdotum Collegium quicquam moveret, & nemo discidio unitatis Christi Ecclesiam scinderet.* De Ecclesiæ in Scripturas auctoritate, præter ea quæ tractavimus, *Augustinus contra Epist. Fund. cap.* V. *Cui* (Actorum libro) *necesse est me credere, si credo Evangelio; Quoniam utramque Scripturam similiter mihi Catholica commendat Auctoritas,* In eandem sententiam, *contra Faustum* XI.2; XIII. 5. XVIII. 7. XXVIII. 2. unde eum monet, qui Scripturas legit, libros omnibus Ecclesiis receptos, quibusdam tantum receptis antehabere: Pluribus & majoribus receptos, receptis minoribus & paucioribus. Adeo ut si quidam pluribus, alii majoribus recepti sint, (quod usu venire non credit) eadem auctoritate utrique futuri sint. De doctrina Christiana II.8. Et contra *Cresconium* II. 31. *Neque enim sine causa, tam salubri vigilantia Canon Ecclesiasticus constitutus est, ad quem certi Prophetarum & Apostolorum libri pertineant, quos judicare non audeamus.* Canonicam auctoritatem Ecclesiæ decreto imputat. Itaque de controversiis definiendis ibidem I. 33. *Quisquis falli metuit, hujus obscuritate quæstionis, Ecclesiam de illa consulat, quam, sine ulla ambiguitate Scriptura sacra demonstrat. Bernardus ad Innoc. II. Papam Epist.* CXC. *Oportet ad vestrum referri Apostolatum pericula quæque & scandala, emergentia in regno Dei; ac præsertim, quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror, ibi potissimum resarciri damna Fidei, ubi non possit Fides sentire defectum.*

Pro Traditionibus.

Quod ad Traditiones attinet, non est tacendus *Irenæus*, ex quo hausit *Tertullianus*, quæ ex *præscriptione Hæreticorum* tractavimus. Is III. 2, 3, 4. Hæreticos, non solum Scripturas, sed etiam Ecclesiæ Traditionem nihili fecisse ostendit,

dit, præ secreto Dei consilio, quod sibi aliunde notum jactabant, unde nomen *Gnosticorum*; revinci autem posse sola Traditione, cui soli hærendum fuisset, si nihil scripto relictum fuisset. Sic enim facere tum Christianos qui nec literas noverant, nec Scripturas; Δεῖ δὲ καὶ παραδόσει κεχρῆσθαι· οὐ γὰρ πάντα ἀπὸ τῆς θείας Γραφῆς δύναται λαμβάνεσθαι· διὸ, τὰ μὲν ἐν Γραφαῖς, τὰ δὲ ἐν παραδόσει παρέδωκαν οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι. *Utendum autem etiam est Traditionibus. Neque enim omnia a Scriptura divina haberi possunt. Quare neque omnia scripto, sed Traditione etiam Sancti Apostoli tradiderunt.* Sic *Epiphanius Hæresi* LXI. 6. Sic etiam *Hær*. LV. 3. & LXXV. 6, 8. *Dionysius Hier. Eccl. cap.* I. doctrinam Apostolorum non scriptam memorans, non ut eorum discipulus, sed ut testis sensus Ecclesiastici recipiendus est. Et *Eusebius de demonstr*. I. 8. positas ab Apostolis Leges agnoscit. *Conc. Gangr*. in fine; Καὶ πάντα συνελόντας εἰπεῖν, τὰ παραδοθέντα ὑπὸ τῶν θείων Γραφῶν, καὶ τῶν παραδόσεων Ἀποστολικῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ γίνεσθαι εὐχόμεθα. *Utque omnia paucis dicamus; quæ Scripturis divinis, & Apostolorum Traditione accepimus, in Ecclesia fieri vovemus. Gregorius Naz. in Jul.* I. leges de quibus dixi, ad auctores eosdem Apostolos refert. *Augustinus Epist*. CXIII. *Illa autem, quæ non scripta sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum Orbe servantur, dantur intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata atque statuta retineri.* In eandem sententiam, *de Bapt. contra Donat.* II. 7. IV. 6, 24. V. 23. *de unitate Ecclesiæ cap.* XIX. *contra Cresc*. I. 31, 32, 33. *Hieron. adversus Lucif. Multa quæ per Traditionem in Ecclesiis observantur auctoritatem sibi Scriptæ legis usurparunt. Orthod. Non quidem abnuo hanc esse Ecclesiasticam consuetudinem; Sed quale est, ut Leges Ecclesiæ ad Hæresim transferas?* S. *Chrysostomus* eadem in 2 ad *Thessal. Homilia* III. Ὁμοίως κἀκεῖνα καὶ ταῦτα ἀξιόπιστα, ὥστε καὶ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας ἀξιόπιστον ἡγεῖσθαι. Παράδοσίς ἐστι, μηδὲν πλέον ζήτει. *Æque fide digna & hæc & illa. Quare*

&

& Ecclesiæ Traditionem fide dignam putamus. Traditio est, noli ultra quicquam quærere : Et *Aug. de doctrina Christiana* III. 2. *Regulam Fidei* (de qua libro primo) *ex apertioribus Scripturis & Ecclesiæ auctoritate haberi.* Nam de *Vincentio* quid dicam, cujus aureolus libellus, in eam quam tueor sententiam, totus scriptus est? Symbolum autem e Scripturis haberi, præter *Cyrillum Cat.* V. *Eucherium* in *Symb. Hom.* I. Paschasium de Spiritu Sancto in Præfatione, *Thomas* etiam *Aquinas* secunda II. Quæst. I. *Art.* IX. ad 1. agnoscit.

Pro obscuritate Scripturæ.

De obscuritate autem Scripturarum testatur *Orig. in Levit. Hom.* V. cum partes sacrificiorum comburi ait, ut intelligamus, quædam esse in Scripturis scientiæ Dei reservanda, ne aliter ac par est intelligantur. *Irenæus* II. 47. etiam in sæculo futuro, quæ ad Deum pertinent, Deum semper docere; homines semper discere posse. S. *Chrysostomus in Joh. Hom.* XL. jubere Dominum scrutari Scripturas, observat, quasi qui fodinas, aut thesauros. Itaque etsi scrutando intelligi possunt, non omnes tamen idonei Scripturis scrutandis. *Opus imperfectum in Matt. Hom.* XLIV. *Ergo non sunt Scripturæ clausæ; Sed obscuræ quidem, ut cum labore inveniantur, non autem clausæ, ut nullo modo inveniantur.* Addit autem, sicut laudi invenientium cedere, quod scrutati sint, ita damnationi non scrutantium, quod non intelligant. S. *Hieron. ad Algasiam Quæst.* VIII. *Omnis Epistola ad Romanos miris obscuritatibus involuta est.* *Ad Paulinum; Hoc autem velamen non solum in facie Moysi, sed & in Evangelistis & Apostolis positum est.* Ibidem; *nisi aperta fuerint universa quæ scripta sunt, ab eo qui habet clavem David, qui aperit & nemo claudit, qui claudit & nemo aperit, nullo alio reserante pandentur.* Ante eum *Orig. in Exodum Hom.* XII. metuit ne Evangelistæ & Apostoli, non minus ac Prophetæ, non solum velati, sed & signati nobis reperiantur ut scribit *Esaias*, nisi adhibito studio, oremus insuper, ut *agnus Tribus Judæ* sigilla eorum nobis aperiat.

Hic

Hic ego, Scripturas *Instrumentum* esse Fidei, lubens agnosco; quomodo Instrumentum vetus ac Novum omnibus in ore est; nunquam autem agnoscam, adhiberi a Deo *Instrumentum* operi cui adhibetur non idoneum. Instrumenta naturalia sunt, quæ animantium corporibus natura providit: Et moralia, quæ voluntatum consensu efficiunt quod efficiunt, sive humanæ sive divinæ; si de donis Dei adipiscendis agatur. Hujusmodi est omnis Scriptura, testis pacti hominibus, sive inter se, sive cum Deo initi. Sed, num necesse est, ut pacta rata sint, scribi omnia quæ pacta sunt? Equidem, cum scriptum fuerit quicquid scribi potest, tamen, nisi testes superessent, nisi Leges auxilio essent, nisi aliud denique scripturam juvaret, vix sortiretur effectum, quod scriptura ratum esse non facit, sed testatur. Jam autem, ex positis manifestum est, Traditionem, sive Fidei, sive legum Ecclesiæ, diserte agnosci ab auctoribus Scripturæ perspicuæ. Dicemusne igitur, solos Christianos scriptores summo studio sibi contradicere, quod de *Judæis*, Paganis, *Muhammedanis* non libenter concedimus; Præsertim, cum facile sit dicere, rem Fidei verbis Scripturæ contineri, verborum sensum Traditione definiri. Legum Ecclesiæ materiam ac species, Scripturis contineri non posse; potestatem, cujus auctoritate conduntur, Scripturis auctoribus constitutam videri.

Conflictus sententiarum probat quod in medio est.

Videamus igitur, qua lege ad *Testamentum Patris* provocant Christiani. Neque enim dubium est, Donatistas recte ad Scripturas vocari a Catholicis; quas utrique easdem pro Dei Verbo agnoscebant. Sed ad eas, seposita Traditione intellectas provocari, quis præstet? Sane, nisi utrinque recepta fuissent Traditio, de instituta a Deo Ecclesiæ communione, non potuissent Donatistæ contendere, perijsse reliquam Dei Ecclesiam, propter *Cæciliani, a Traditoribus*; hoc est, *Apostatis*; Ordinati communionem. Tum, quibus omnia eadem erant instituta, ac ritus, quæ Catholicæ Ecclesiæ, quomodo Traditionem negarent, cui multa imputabant

Respondetur eis, quæ solam satis esse Scripturam asserunt.

tabant Catholici. Denique S. *Augustinus*, de Unitate Ecclesiæ c. XVII. nihil perinde manifestum a Donatistis pro se ex Scripturis adduci disputat, ac manifestum est ex Scripturis, Ecclesiam omnes Gentes occupaturam esse. Atqui hoc quid est, nisi Ecclesiæ vel Traditionem, vel auctoritatem, ad Donatistos reos Schismatis agendos statuere? Cum *Gnosticis*, potius tanquam cum hostibus, quam tanquam cum fratribus, Ecclesiæ agendum fuit. Neque enim in eis quicquam erat, præter nomen, Christiani: Neque Scripturas recipiebant, tanquam salutis auctores; quam secretis aliunde cognitis,(unde Gnosticorum nomen) acceptum ferebant; sic enim docent *Irenæus* III. 1. & *Tertull. de Præscript. cap.* XXII. XXVIII. Itaque & *Marcion* & *Manichæus* Scripturas, quatenus sui dogmatis intererat, repudiabant. Et hoc est quod *Irenæus*, *idem ab Apostolis scriptum quod voce prædicatum*, affirmat: & *Tertull.* *Cum credimus*, credendum esse, *nibil esse quod ultra credere debeamus.* Tantum abest, ut sine traditione Scripturas adversus eos valere velint, quos sola Traditione rejici posse, ad disputationem de Scripturis non admissos, *Præscriptio Tertulliani* contendit. Quod, quare adversus Reformatos locum non habeat,quem, præcipitibus quibusdam controversiarum scriptoribus habere visum est, non opus est plura dici. Quam recte veritus sit Apollinaris adversus Montanum scribere, mihi neque præstandum, nec in dubium vocandum est. Plebis Christianæ, erga Episcopos suos reverentiam, mox ab Apostolis, inde recognoscas; quod, si quid de Fide scriberet, tanquam Scripturis, atque adeo Legi Evangelicæ additum, acceptum iri veretur. Illud enim manifestum est; Evangelium cum nominat, non solum Scripturam, sed Legem Evangelicam, totumque ejus Instrumentum, sive scripto sive voce traditum intelligi. Neque enim addere Evangelio videri potuisset, qui sensum in verbis reconditum in apricum disputando proferret. Hermogenes ad Scripturam recte provocatur a *Tertulliano*, qui non solum

non

non ſcripta, ſed ſcriptis adverſa docebat. Illud quæro, docente idem cum Hermogene Socino; præextitiſſe ſcilicet mundo materiam æternam dubitante;quis vetet *Tertullianum* adverſus eum Traditionem adhibere? Quis nos, damnatum *Hermogenem*, in Traditionis Eccleſiaſticæ ſignum, & exemplum, & teſtimonium proferre? Scilicet, qui nos jubeat Eccleſiæ, & fidei, & Dei cauſam hoſtibus prodere: Et, abjectis Eccleſiaſticæ Traditionis armis, cum hoſtibus Fidei depugnare. Scilicet damnatus *Hermogenes*, & in *Hæreticorum* Catologum relatus, conſenſus omnium ſui ſæculi Chriſtianorum,& ſequentium,in illam veritatem, cujus nomine damnatus eſt, indicium præbet. Quod autem S. *Baſilius non ſcriptum aliquid in Fidem introducere, apoſtaſiæ* eſſe vult, eodem modo intelligendum eſt. Quis enim credat, ad τὸ ὁμοούσιον, cujus cauſa tanta paſſus ſit *Baſilius*, hoc pertinere? Nam hoc, etſi non verbis Scripturæ, ſenſu tamen Eccleſiæ teneri, *Euſebii* ad *Cæſarienſes* ſuos ex Concilio *Niceno* Epiſtola oſtendit. Et *Theod. Hiſt. Eccl.* l. 8. Ἐξ ἐγγράφων μετ' εὐσεβείας νοουμένων λέξεων κατεκρίθησαν. *Ex ſcriptis verbis, ſecundum pietatem intellectis, damnatos Arianos* teſtis eſt. Atqui non aliam pietatem agnoverit *Theodoretus*, ab ea, quam ſenſu Eccleſiæ receptam,agnoſcit *Euſebius*. *Baſilius* autem, Serm. *de vera Fide*, alias ſe non Scriptis uſum profeſſus, ut *Hæreticis* occurreret, contraria ſcriptis obtendentibus, (ἦν ὅτε οὐκ ἦν· puta, καὶ ἐξ οὐκ ὄντων. *Fuiſſe cum non eſſet Verbum: Et ex non exiſtentibus extitiſſe*,affirmantibus, ut notum eſt) cum eis agens, qui Scripta ſecundum pietatem intelligebant, contentum ſe ſcriptis oſtendit; Quod nemo tum repudiaſſet, ſi, ſine voce non Scripta, cum *Hæreticis* tranſigi potuiſſe putaſſet. Sane idem *Baſilius Regularum breviorum Interrog.* I. quam adduximus,cum quæſiviſſet, numquis ſibi aliquid permittere deberet ſine Scripturæ teſtimonio; Quædam eſſe Scripturis διεσταλμένα diſtinguit,alia σεσιωπημένα. In illis obtinere addendi detrahendive interdictum: In his, vel Deo ſubdi oportere, vel,

 propter

propter Deum homini. Hoc autem id eſt, quod contendimus; Propter Deum Eccleſiæ, in eis quæ Scriptura non definit. *Epiphanii* autem ſententiæ ita claram in Scripturis Trinitatis Fidem aſſerunt, ſi Hæreſis ſtudium abſit, ſi adſit Eccleſiæ Fides, ſi recte & ex ratione earum ſententiam diſputemus. Legat autem *Baſilium de Spiritu Sancto*, legat S. *Gregorium Nyſſenum*, librorum ejus adverſus *Eunomium* hyperaſpiſtem, qui, quid de Traditione Fidei ipſis videatur, liquido cognoſcere velit. Dicat quantum cauſæ fidei perjiſſet, ſi, receptum omnibus Chriſtianis, Patrem Filium ac Spiritum Sanctum cultu ſolius Dei proſequendi morem non habuiſſent, quo divinitatem Chriſti aſſererent. Quæ autem exiſtentis Eccleſiæ decretum, non univerſæ Traditionem ſtabiliunt, ea omnia ad aſſerendam ſententiam noſtram pertinent.

Nihil de Fide affirmandum, ſine Scripturis; quatenus Scripturas Judicem faciat.

Non eſt igitur animus reſpondere quicquam affirmantibus, quicquid de Fide docetur Scripturis aſſerendum eſſe; quod uſquequaque verum eſſe contendo. Hoc tantum caveo; quædam eſſe, quæ in Legem Eccleſiaſticæ communionis recepta ſint; in quæ, ſcilicet, totius Eccleſiæ conſenſus manifeſtus eſt. Et in his, hactenus, poſitam eſſe *Regulam fidei*, dictum eſt; ſi tamen Regulam Fidei, non de Fide tenendis tantum, ſed de agendis etiam intelligamus. Alia eſſe; quamdiu quidem de dogmatibus ſermo eſt; quæ totius Eccleſiæ conſenſum, tanquam in Legem communionis Eccleſiaſticæ, nequaquam meruerint; Etſi quædam eorum, tantorum Eccleſiæ doctorum, tantarum Eccleſiarum ſuffragia meruerint, ut merito *Eccleſiaſticorum dogmatum* nomen obtineant; Quorum apud *Fulgentium, in libro de Fide ad Petrum, & Gennadium in libro de Eccleſiaſticis dogmatibus* (cui ſuum *Fulgentius* videtur oppoſuiſſe) exempla reperiri poſſunt. Sunt autem multo plura, quæ ne hanc quidem auctoritatem ferre potuerint; & tamen, auctore Eccleſiâ eatenus aſſeri videntur, ut tamen ne damnentur, qui eis fidem non habeant, mutilatæ fidei. Itaque nihil eſſe

prorſus,

prorsus, quod, nisi auctore Scriptura asserendum sit, verissimum erit; Etsi non statim, quod asseritur, in Legem Ecclesiasticæ communionis transeat. Neque enim unquam transibit, nisi quod, post sedatos per Ecclesiam contentiones, ad verum Scripturæ sensum pertinere, in quem omnes ab initio consenserint, (id est ad Regulam Fidei) ex clara, sui cum receptis demonstrata connexione, constiterit. Hæc qui respiciunt, non immerito Scripturam totam Fidei Regulam appellent; Etsi aliam Fidei Regulam, (in cujus, scilicet, professione sita Lex est communionis Ecclesiasticæ) per Scripturam sparsam, Ecclesiæ Traditio definiat. Ad hanc igitur Regulam, neque addi quicquam, nec inde demi posse assero. Neque tamen propter eam, Ecclesiam omnium controversiarum *Judicem* & haberi, & appellari posse negem. Sane cum Regula Fidei Lex sit, secundum quam de controversis pronunciandum sit, aliud Lex, aliud Judex. Et tamen, cum omnis recte judicans secundum Legem sententiam ferat; quidni Lex Judex censeatur, propter quam feratur sententia recte judicantis? Tum, si nemo sit Judex in terris, ea Lege constitutus, ut de Fide citra Scripturam pronunciandi jus ei sit; (Neque enim hoc diffiteatur, qui citra Scripturam pronunciare posse Ecclesiam neget; asserat, irritum esse quicquid de Fide sine Scripturis pronunciatum sit) Non erit mirum, Judicis nomine Scripturam appellari, quæ Verbum ejus sit, qui, licet in cœlis non in terris, semper tamen Judicet, quicquid Ecclesia ex ejus Verbo decernat. Sed, cum Ecclesiæ Unitas Visibilem Judicem desideret, cujus sententia partes teneat; Scripturam Judicem frustra contendas, (ad Unitatem quidem Ecclesiæ) nisi Ecclesiæ sit, de sensu Scripturæ inter partes sententiam ferre. Nam quod, falli posse hunc Judicem, definitum est, etsi eorum postulato obsit, qui sibi affirmantibus credi volunt, quod nulla credendi ratio asserit; Ad Dei tamen consilium satis est, quod intra fines a se constitutos, (Ecclesiæ, scilicet, Catholicæ Traditionem) falli non possit.

Quæ

Respondetur eis quæ videntur adversa.

Quæ ultra hæc adducta sunt, ut perspicuas Scripturas probent, intra eos limites intelligenda sunt, extra quos, obscuras etiam Scripturas esse tam clare mihi constitisse videtur, ut nihil esse putem, quod prolatis reponi possit. Itaque, quæ Scripturas Dei consilio ita scriptas asserunt, ut idiotis perviæ essent, hactenus accipio, ut in eis, & ex eis, ad Christianismum proficere & debeant, & facile possint, si intra fines Traditionis Catholicæ earum sensum contineant. Si postuletur ulterius, ut omnia omnibus pervia esse velimus, manifeste *Origeni* contradicitur, institutionem Christianismi præmittenti: Sed & *Epiphanio* & *Theodoreto*, pietatem in intelligendo requirentibus; (quod, quid sibi velit, dictum est) Tum omnibus, quibus, Traditione Ecclesiæ determinari fidei Regulam in Scripturis, astruximus: *Irenæus* perspicuas Scripturas adversus Gnosticos asserit; Qui longe diversam salutis rationem, secreto ipsarum sensu contineri contendebant, ab ea quam ex Scripturis intelligebant Fideles. Nam commenta sua, parabolis quibusdam Evangelicis significari putasse eos, ex ipso *Irenæo* notum est. Quod non est satis, ad earum claritatem in eis asserendam, in quibus obstat verborum cortici Ecclesiæ Traditio. Clementis autem Protrepticus Verbum Evangelicum nemini obscurum ita asserit, ut habere Gentes negat quod causari possint, quod ad Fidem non accedant. Atqui hoc aliud est ab eo quod nos disputamus. Aliud nimirum, teneri Gentes perspicuis Scripturæ rationibus, ad Fidem amplectendam, aliud, pronum esse ex Scripturis, quicquid de Scripturarum sensu dubitari possit. Neque satis est, eo stilo scriptas, ut idiotis perviæ sint; laudantibus *Chrysostomo*, Origene in *Celsum* VII. & *Gregorio Nysseno* in *Psalmorum* inscriptiones; quibus satis consultum constat, si, intra fines Traditionis Ecclesiasticæ, ad pietatem ex Scripturis proficere, datum eis sit. Merito sane S. *Augustinus*, ex Veteri etiam Testamento hauriri posse quod satis sit affirmat; qui nunquam putavit, ad hauriendum,

qua

qua par est pietate ab eo accedi, qui Novum non præmittat. Quod cum Judæi negligant, merito eos cœcitatis, in eo intelligendo, auctores sibi esse affirmat S. *Chrysostomus.* Et recte quidem, satis esse Scripturas, tum Judæis tum Gentilibus ad Fidem adducendis. Sed demonstratum est, hoc satis, sine præconis Evangelici Officio non constare. Atqui ille, si Ecclesiæ auctoritate, tanquam cœtus communi hominum ratione prædjti, non tanquam hominum Societatis, Fide rationem superante præditorum, divinitus institutæ, præconium suum asserat, quomodo asserendam diximus; concedendum erit, veritatem Fidei, eadem Ecclesiæ auctoritate hostibus, qua suis asseri. Ac propterea, eandem auctoritatem, ad eam Fidei Regulam in aprico ponendam, quæ Scripturæ sensui fines ponit, prorsus necessariam esse. Unus ac item alter sive *Augustini* sive *Chrysostomi* locus, quibus exprimitur perspicua Scriptura in necessariis, videtur nobis contradicere. Qui si contradicerent, non esset mihi difficile, eorum auctoritatem Ecclesiæ auctoritati postponere. Sed quia opponi eos Ecclesiæ ratio communis non fert, omnino dicendum, subintelligendos ubique eosdem fines, in eorum dictis, quos, licet non ubique ab ipsis exprimantur, certum tamen sit ab eis semper agnosci. Hujusmodi autem *Regulam fidei* ab *Augustino* agnosci, nemo dubitare potest, plusquam uno ejusdem operis loco, multis autem aliis expressam; Quod & de *Chrysostomo*, ex positis dubitari non potest. Quod igitur S. *Paulus*, quod non est ex Fide peccatum esse vult; non est ejusmodi, quale Fanatici nostri volunt; cum, prolato Scripturæ textu, definiri volunt agendorum, de quibus dubium est, discrimen a non agendis; Sed quod pro peccato habendum sit, quod sine ratione actum sit, quam Fides asserat. Illustre habemus abominandæ impietatis exemplum, in capite nuperi Regis M. *Britanniæ* Caroli I. ab eis editum, qui cum ipsum armis cepissent, in quibus capiendis causam suam non damnarent, Legem *Moysi* tenere Christianos contendebant, in eo

quod,

quod, fusum sanguinem expiari non posse, nisi fuso ejus a quo fusus sit sanguine, statuit. Quæro num teneantur hic, quicunque in arma ea consenserint, quibus Regem suum in potestatem suam adduxerunt. Nam qui *Moysi* Lege teneri Christianos statuant; tum, summam potestatem Legi illi esse obnoxiam; possunt sibi contradicere si velint, parricidium non committere non possint, nisi sibi contradicant. Itaque sibi ipsis consentanea dixerunt, qui *Reges catenis vinciendos, & proceres compedibus ferreis*, *Psalmo* CXLIX. 8. prædictum, ad se, quorum armis instaurari Christianismum credebant, pertinere dictitabant. Hoc igitur exemplo manifestum sit, quam facile impietas verbis Scripturæ sanciri possit, ab eis, quorum a cordibus mens ejus ac sensus exulet. Aliud voluit *Basilius*. Nimirum, pietatem Christianam, e Scripturis haustam, sine earum mente ac sensu, ad agenda quæ Christianismus postulat, descendere non debere.

De Apostolatu S. Pauli *agnoscendo.*

Qui infinitam Ecclesiæ potestatem esse volunt, parum admodum Ecclesiæ testimonio proficiunt. Firmiora multo sunt, quæ, antiquitatis Ecclesiasticæ suffragio, Scripturæ claritatem & plenitudinem, quam quæ Ecclesiæ αὐθεντίαν asserunt. Illud non negligendum, quod Apostolatum S. *Pauli*, non nisi principibus Apostolis probatum, Ecclesia agnoverit. Sane ipse, ubi Apostolatum suum Deo soli auctori asserit, ad *Gal.* I. 15— haud scio an se pro Apostolo agnitum a *Petro* & *Jacobo* velit, cum primum eos a se, vocato ad Apostolatum, *Jerosolymis* visos narrat. Nam, quod ad *Ecclesias Judææ* attinet, famam tantum fuisse scribit, *prædicari a se* per *Syriam* & *Ciliciam Evangelium, quod olim persecutus fuerat.* Atqui hoc non est, ut opinor, Ecclesiæ Apostolum esse. Itaque non est mirum, mitti eum cum *Barnaba*, ab eis qui tum *Antiochenæ* Ecclesiæ, Apostolorum mandato præerant, ad prædicandum ei toti regioni Evangelium, quæ primo Seleucidis subdita, post in provinciæ Romanæ formam redacta, nuper proconsule Cicerone, (quod ex ejus ad Familiares Epistolis constat)

Provinciæ *Ciliciæ* partem faciebat. Sane his finibus continentur, quæ *Act.* XIII. & XIV. gesta memorantur. Hoc si obtineat, tum vero *Paulus* & *Barnabas*, expresso Spiritus Sancti mandato missi, *Act.* XIII. 1, 2, 3. non poterant eis auctoritatem suam debere, qui eos Dei jussu mittebant; Quamvis χειροθεσία, id est, ad communem Dominum Oratione ipsis impensa, communis eos Domini Ministros testarentur. Itaque integrum fuit *Paulo*, *Jerosolymis* postmodum, Apostolatum suum soli Deo auctori asserere: Et cum Principibus Apostolis ejusdem prædicandi Evangelii Societatem coire, secundum ea quæ ab ipso ad *Gal.* II. 1—10. narrantur. Videtur igitur Apostolatus *Pauli*, per gradus quasi quosdam Ecclesiæ agnitus; (semper quidem tanquam a Deo missi; tanquam pari cum cæteris potestate, non ante hoc tempus) non nisi Ecclesiæ Rectoribus Apostolis agnitus, ab Ecclesia agnosci potuisse. Et tamen, cum eodem auctore ipsum agnoscerent, propter quem eos agnoscebat Ecclesia, eundem cum ipsis Apostolatum gessisse. Itaque Apostolatum *Paulus* Christo debebat; Apostolatus, sive ei Ecclesia testimonium, sive Apostoli perhibuerint, auctorem Deum habet, testem tantum Ecclesiam; qui Apostolos ipsos testes habet, quos auctores Ecclesia. Atqui testimonij auctoritatem, etiam falli nesciam, Ecclesiæ, etiam ante datam ei divinitus Ecclesiæ potestatem astruximus.

Quæ de Traditionibus.

Ex reliquis, quæ ad asserendam infinitam Ecclesiæ potestatem afferuntur, nemo expectet ut eis obsistam, quæ Traditiones Apostolorum commemorant; Sed ut intra fines constitutos continenda moneam. Neque enim efficacius esse potest ullum Canonicæ Ecclesiæ potestatis argumentum, quam, Ecclesiæ præsupposita & præexistens Fidei sive Christianismi Traditio. Quæ autem ad ritus pertinent Traditiones, quatenus Ecclesiæ auctores Apostolos, eosdem etiam ipsæ auctores habent, fines Ecclesiæ potestati figunt, quatenus ipsi custodiendæ mandatæ sunt;

 mutandæ

mutandæ autem, eatenus tantum, ut eadem Ecclesia a primo ad secundum Christi adventum maneat, propter easdem leges; quamvis, ob mutatum temporum statum, minoris momenti apicibus mutatis. Quod si quæ adducta sint, quæ leges Ecclesiæ Traditionum etiam nomen subire argumento sint; Quis enim hoc verum neget? Argumento sint potestatis Ecclesiasticæ, Apostolorum potestati suppari s; in eis quidem, quæ ad continendam unitatem Ecclesiæ, sive definiendis de fide controversis, sive determinandis de ordine agendorum indefinitis pertinent. Nam quæ ad Scripturas auctore Ecclesia pro Dei Verbo agnoscendas; de iis ab initio, cum S. *Augustini* adversus Manichæos disputationem tractarem, responsum putabis.

De Residuis utrinque respondetur.

Quod superest, quis dubitet, ad astruendam Ecclesiæ universim, sive etiam Sedis *R.* auctoritatem, multo plura afferri posse; quæ hic iterari non tanti sit? Neque enim exigua erit, vel Ecclesiæ universæ auctoritas, (id est Concilii Generalis decretum) vel Romanæ, ad eliciendum Ecclesiarum Occidentis consensum, etiamsi eis finibus contineatur, quos & fides semel tradita, & Apostolorum auctoritas, & unius ab initio Ecclesiæ consensus definit. Neque mirum erit, *Augustinum* Ecclesiæ decretum de Origene animæ, *S. Hieronymum*, vel Sedis Romanæ, in discidio Sedis *Antiochenæ*, sententiam expectare: Vel Ruffino Romanæ Sedis decretum minari, cui ejus Sedis communio per erat magni facienda. Nam *Bernardum*, ad eandem, controversias de fide reijcere, quid mirum est *Bernardi* tempore; Cum semper, si finibus se suis contineat, extra erroris periculum posita sit? *Cyprianus* autem, quid aliud quam commune omnium Ecclesiarum jus asserit, unitatis continendæ intuitu a Deo constitutum? Sed & *Apostolorum Constitutiones* II. 9. & *S. Cyprianus Epist.* LXVIII. & *S. Leo Epist.* XXIII. ac præterea multi, plebi Christianæ reddendam Deo rationem, si malos Pastores sequantur, ostendunt. Ac recte quidem. Habent enim totam Ecclesiam, ad quam se recipere

pere possint; sicut, si totam corruptela invadat, habent universam omnium locorum ac temporum Ecclesiam, ad cujus sensum ac mores, & fidem & ritus suos componant. Itaque neque numero viventium æstimanda dogmata, possunt tamen universorum consensu astrui; & qui Ecclesias deserebant, in quibus *Arianum* dogma personabat, poterant se veteris Ecclesiæ consensu tueri, si totam tum temporis *Arianismus* pervasisset, qui solum Orientem occupabat. *Vincentius* quidem, quam recte concedat, ex solis Scripturis inveteratas Hæreses refelli posse, non dicam; Præsertim, si non modo Concilii decretum, quod inveterata Hæresis conculcaverit, sed & universæ Ecclesiæ consensum, & testimonij, Traditionem asserentis, auctoritatem excludat. Quid enim prohibet, non scriptam ab initio Fidei Regulam, sed Traditam institutione quotidiana, omnibus ad Ordinem Ecclesiasticum pertinentibus, ijs præsertim, qui regendis Ecclesiis institutione Ecclesiastica parabantur; postmodum, decretis Ecclesiæ, scriptorumque Ecclesiasticorum de communionis legibus testantium, scriptam haberi; Adeo quidem, ut quod ab initio, pro Lege Communionis obtinuisse, constare non possit, eo ipso ad Fidei necessitatem non pertinere constet? Neque dicam, cum Antichristo ex Scripturis solis agendum esse, (quod operis imperfecti auctor pronunciat) antequam statuatur, quatenus Scripturas Antichristus agniturus sit. Est enim dictum, non posse ad eam Fidem, quam prædicaturus sit Antichristus, pertinere, quicquid universæ consensus Ecclesiæ Traditum a Domino Christo asserit. Neque constat hactenus, Antichristum, falsas esse Scripturas prædicaturum esse. Itaque nihil obstat, quo minus, cum ipso ex Scripturis disputari possit; ex quibus cum eo disputari poterit, si veras esse eas agnoscat. Cum autem Traditione veneri Scripturarum divinam auctoritatem satis dictum sit, ea quæ Ecclesiæ auctoritate antiquior sit; Eadem autem accedente ad Scripturam Traditione, divinitus constitutam Ecclesiam constare; Omnino, etsi præsentis

 sæculi

ſæculi Eccleſiam, vel partem ejus audiendam neges; ſupererit tamen Traditio, ab initio totius Eccleſiæ, ejuſque conditoribus Apoſtolis manans, cujus teſtimonio ad Scripturæ ſenſum determinandum accedente, Eccleſiæ unitas, cum fidei puritate, vel retineri vel reſtaurari poſſit. Neque aliud univerſam omnium temporum Eccleſiam ſenſiſſe, rerum geſtarum fidem arbitrum fero. Quis enim credat, Concilij *Niceni* decretum in quæſtionem unquam venire potuiſſe, ſi ullius omnino Concilij, ullius omnino poteſtatis Eccleſiaſticæ auctoritas tanta eſse poſset, ut communis fidei, aut Scripturarum ſacrarum inſtar eſſet? Cum de auctoritate Papæ & Concilij, in Occidente, tanta animorum contentione diſputabatur, Orientem, de auctoritate Eccleſiæ, tanquam falli neſciæ, ſolicitum fuiſſe, non conſtat; Cum tamen, ſine Oriente Generale nullum Concilium eſſet. Quod maximum eſt, nego ullum Eccleſiæ decretum proferri poſſe, quo unquam, ejus auctoritatem errori obnoxiam non eſſe, conſtitutum ſit. Bene quidem actum iri cenſeo cum Chriſtianiſmo, ſi hoc nunquam in quæſtionem venturum ſit; ſi ea plebis Chriſtianæ erga Ordinem Eccleſiaſticum reverentia poſtliminio revocetur, quaſi a quo, in errorem ſe duci poſſe putare, nefas ſit. Sed, cum ea calamitas in Eccleſiam incubuerit, ut in diſputationem venerit, quatenus fieri poſſit, quod factum eſſe obſcurum non ſit; non erunt excludendæ pacis Eccleſiaſticæ conciliandæ rationes, propter ambiguum Eccleſiæ falli neſciæ dogma, trahendis ad partes minus aſtutis opportunum; quas, ante iſtam ſubnatam opinionem Eccleſiæ uſurpatas, rebus ipſis conſtat.

CAP.

CAP. XXVIII.

Scripturas quæ Apocryphæ dicuntur consensus Ecclesiastici auctoritate legi; Propheticæ Scripturæ fidem non habere.

Non habere auctoritatem Propheticam libros quos Apocryphos dicimus.

Restat, ad totam de auctoritate Scripturæ & Ecclesiæ quæstionem absolvendam, & ad afferendum universum veritatis Ecclesiasticæ instrumentum, controversis de fide omnibus definiendis idoneum, de auctoritate librorum quos *Apocryphos* dicimus, cum *Ecclesiastici* potius mihi dicendi videantur: Et de exemplarium primo, tum, veterum versionum, tum fide tum usu, disputatio; Quatenus quidem, ad auctoritatem constituendæ veritatis attinet. Manifestum enim est aliud agi, cum, quid in Ecclesiæ cœtibus, ad ædificandam in pietate Christianam plebem, legi possit aut debeat, quæstio est; Illud hujus instituti est; Hoc ad eum locum pertinet, cum de *Officiorum Ecclesiasticorum* ordine ac ritu Catholico sermo erit. Hic nihil aliud quærimus, quam, singulæ instrumenti Ecclesiastici partes, ad verum Scripturæ sensum in apricum deducendum, quam vim haberi censendæ sint; Si primo constiterit, ad divinitus inspiratæ Scripturæ censum, quos Apocryphos dicimus non pertinere. Id quod mihi, ex eis quæ dicta sunt, confectum videtur; cum consensu Synagogæ, id est, veteris Dei populi, de fide & auctoritate veteris Scripturæ, Ecclesiæ constare dictum est. Neque enim quicquam manifestius esse potest, quam quod profitetur *Josephus contra Apionem primo*; Usque ad *Artaxerxem*, qui *Xerxi* successit, res suorum a Prophetis scriptas haberi. Postea, scripta quidem ferri, sed non pari fide, quia non successerant Prophetæ. Nam, quid hoc est aliud, quam quod Prophetarum ultimus *Malachias* IV. 4— postquam de lege *Moysi*, ejusque institutis observandis monuisset,

monuiſſet, ſubjungit; *Ecce mitto vobis Eliam Prophetam, priuſquam veniat dies ille Domini magnus & terribilis*: *Et convertet corda Patrum ad Filios, & filiorum ad Patres; ne veniens terram maledictio feriam.* Quod ad *Joannem Baptiſtam* pertinere nos docent Evangeliſtæ, *Lucas* I. 17. *Mat.* XI. 14. XVII. 12. ſecundum veterum Hebræorum dictum, *ab Elia unctum iri Meſſiam.* Etenim, in Spiritu *Eliæ* veniſſe *Joannem*, Dominus teſtis eſt. Cum, purgato à Juda Templo, quid polluti altaris lapidibus fieret, quæreretur, repoſitos apto Montis Templi loco, donec veniens Propheta de eis reſponderet, ſcriptum eſt 1 *Macc.* IV. 46. De perſecutionibus autem, quæ à *Judæ* morte acciderunt, 1 *Maccab.* IX. 27. *Acciditque tribulatio Iſraeli, quanta nulla fuerat, ex quo non eſt viſus Propheta in Iſraele.* Hoc autem illud tempus eſt, de quo *Pſalmo* LXXIV. 10. vel dictum vel prædictum eſt; *ſigna noſtra non videmus, non eſt ultra Propheta, nec quiſquam ſublimiori ſcientia præditus.* Jam, Prophetæ munus non minus in docendo, quam prædicendo poſitum eſt; unde tota Vetus Scriptura Lege & Prophetis continetur. Itaque deſita Prophetia, divinitus inſpirari quæ ſcriberentur, deſitum eſt. Secundum hæc *Euſebij Chronicon* ad an. *Artax.* XXXII. *hucuſque Hebræorum divinæ Scripturæ Annales temporum continent.* In *Græcis*, αἱ ἐνδιάθετοι Ἑβραϊκαὶ γραφαί. Et Synagoga apud S. *Hieron. in Es.* XLIX. l. XVIII. *Poſt Aggæum & Zachariam & Malachiam, nullos alios Prophetas, uſque ad Joannem, videram.* S. *Aug. de Civit.* XVII. 24. *Toto illo tempore, ex quo redierunt de Babylonia, poſt Malachiam, Aggæum, & Zachariam, qui tunc Prophetaverunt, & Eſdram, non habuerunt Prophetas uſque ad Salvatoris adventum.* *Judæos* hodiernos, *Talmudicæ* farraginis ſcriptores auctores in omnibus ſequi, nemo dubitet, niſi qui inſtar cæci de coloribus judicet. Itaque XXIV. libris veterem ſcripturam contineri, Phariſæi omnes ſentiunt. Atqui quod Phariſæis non placet, non poteſt ejus Gentis conſenſu contineri. Multa illi de *Viris Synagogæ magnæ*, quæ a reditu

Captivitatis,

Captivitatis, nullo jure potiori tanto nomine censeri potest, quam quod Prophetas, quos dixi, quod *Esdram*, (quem ipsi *Malachiam* fuisse volunt, appellatione legati vel Angeli, cum proprio nomine *Esdras* dictus sit) quod *Nehemiam*, *Mardochæum*, & eorum suppares habuerit. Ab his *Canonem Scripturæ* constitutum volunt; ne quis putet, posterius scriptos eandem assequi auctoritatem posse. Equidem Prophetiam, cum dico, penes eam gentem postea nullam fuisse, non negem verum esse quod *Josephus Joannem Hyrcanum* Prophetiæ donum habuisse, *Orig.* XIII. 18. refert; quod *Judam* quendam Esenum multa prædicisse *Orig.* XIII. 19. de *Bello* I. 3. quod alia divinitus prædicta narrat. Quid enim impedit, ex Dei populo quosdam Dei Spiritu impelli ad mirabilia? Quod Canonem Scripturæ conditum dico, intelligo eos qui se Prophetas Dei, eis notis probasent, quibus se Prophetæ, suo sæculo, majoribus populi sui probabant; eorum scriptis in Canonem relatis, alios se perinde postea probasse, ut de eorum scriptis idem statueretur, nullo gentis ejus consensu constare. Quod si *Paulus* se Apostolum Ecclesiæ non probaset, ejus scripta auctoritatem Apostolicam habere non potuisse, nuper dictum est. *Babylonicam* linguam in captivitate didicisse *Judæos*, *Danielis* ipsius & *Esdræ* scripta fidem faciunt. A captivitate, *Græcam*, in *Ægypto* præsertim didicisse, ea scripta de quibus agimus argumento sunt. Ecclesiasticum quidem *Hebraice* scriptum accepimus; Nam & ejus scriptorem *Jerosolymis* vixisse. Cujus nepos cum *Alexandriæ* ætatem ageret, propterea eum in *Græcum* vertisse censendum est, quod *Hellenistæ* essent *Alexandrini Judæi*. *Tobiam* in *Hebraicum* versum habemus; Quem *Hieronymus*, sicut & librum *Judith*, *Caldaice* scriptum refert, Præf. ad utrumque. Sed cum hodierni *Judæi*, Pharisæorum soboles, qui *Talmudicis* institutis vivunt, non utantur eis, tanquam divinitus inspiratis, non possunt videri totius Gentis consensum auferre, nec, totius Gentis Traditione, pro divinis po-

ſteritati commendati; ſive *Græce* ſcripti, ſive ſermone *Judæis* vulgari.

Quanta eorum auctoritas habenda ſit.

Cæterum, cum ab inſpirationis divinæ auctoritate diſceſsum eſt, nego ullam tantam ullius Scripturæ auctoritatem, ad definiendum divinitus inſpiratæ Scripturæ ſenſum eſse poſse, quantam neceſse eſt harum Scripturarum eſse auctoritatem; quibus univerſam, inde ab Apoſtolis, uſam eſse Eccleſiam, tanquam earum rerum auctoribus, quas earum auctoritate affirmant, negari non poteſt. S. *Hieronymus, Præf. ad libros Solomonis*, librum Sapientiæ, a quibuſdam vetuſtis Eccleſiæ Scriptoribus *Philoni Hebræo* aſcribi ait; Non ei qui ſub Caio ſcripſit, ſed antiquiori, ſub Onia Sacerdote. Sane *Philonis Alexandrini* ſermoni ſermo hujus libri prorſus diſſimilis eſt. Idem *Eccleſiaſticum* etiam *Sapientiam Solomnnis* dictam refert, in IX *Danielis:* & S. *Aug. de Civ.* XVII. 20. utrumque *Solomoni* aſcribi, *propter nonnullam eloquij ſimilitudinem.* Cum autem ad Reges & Principes, orbiſque terrarum Judices ſermonem convertit I. 2. VI. 1,2—10,22. oſtendit quid ſibi velit; hortari nimirum poteſtates, ſub quibus exulabant *Judæi*, ut ab ipſis ſapientiam, in veri Dei cultu poſitam diſcerent. Hac occaſione, legiſlatoris Dei *Sapientiam* (de qua laudat Dei populum etiam *Moyſes* Deut. IV. 6,7.) celebrat, per quam, non ſolus *Solomon*, ſed ab *Adamo* Patriarchæ & Prophetæ locuti fuerint; quod a Capite ſexto paſſim legas. Eadem de cauſa celebrat eandem liber *Baruch* III. 12—38. qui cum ab Idolorum cultu ſuos deterrere vellet; quod *Eſaias* & *Jeremias* facere cœperant; (hinc enim *Jeremiæ* Diſcipulo inſcriptus eſt) Deum ſolum, per legem, ſapientiam docuiſse affirmat, quæ poſtmodum *in terris viſa ſit, & verſata cum hominibus.* Quod etſi Chriſtiani ſcriptores recte ad Chriſtum trahunt, tamen, niſi prius de Prophetis intelligatur; In illis nimirum Dei Sapientiam cum hominibus verſatam; fatendum erit, expreſſius adventui Domini teſtimonium perhibuiſſe eum, quam perhibere Prophetæ ſoleant.

ſoleant. Eodem conſilio, cum tres *Darij* Regis defenſores, quid plus poſſe videretur, diſſerendum ſuſcepiſſent, tertius, cum pro fœminis dixiſſet, *veritatemque* ſuper omnia valere addidiſſet, *Veritatem*, quam populo ſuo Deus lege danda revelaſset, veri ſcilicet Dei cultum, quam mundo prævalituram dixerat, Regi tuendam, Templo inſtaurando, commendat. 1 *Eſdræ* II. III. 34—41. denique Eccleſiaſticus, Sapientiam lege proditam & Prophetis, Sapientiæ per quam Deus mundum, quem condidit, gubernat, ſobolem prodens cap. XXIV. *Solomonem Proverbiorum* VIII. & IX. interpretatur. Fundamentum autem eſt Chriſtianiſmi, ſecundum veteris Eccleſiæ Catechiſmum; idem Dei Verbum & Sapientiam, quod in Patribus primum, inde in Lege, poſt in Prophetis locutum ſit, denique in Domino Chriſto Evangelium prædicaſſe. Quid igitur ad introducendum Chriſtianiſmum opportunius, quam quod his Scripturis proditum oſtendimus? Itaque eas Apoſtolis lectas, & ad eas alluſum ab Apoſtolis, non eſt cur dubium ſit. Conferantur ellogia Domini Chriſti, quæ leguntur 2 ad *Cor*. II. 4. ad *Col*. I. 15. ad *Ebr*. I. 4. 1 ad *Cor*. I. 24. Conferantur, quæ leguntur ad *Ebr*. I. 2, 3. ad *Col*. I. 16, 17. cum eis quæ leguntur apud Eccleſiaſticum I. 1. 4. 9. 10. XXIV. 5—9. 14. quæ leguntur Sapientiæ VII. 22—27. IX. 9, 10. cum initio Evangelij ſecundum *Joannem*; Supponat præſertim, qui ea confert, eundem Dei Spiritum & Verbum & Sapientiam, *quæ animas juſtorum occupans Prophetas fecerit*, ut eſt in fine capitis ſeptimi Sapientiæ *Solomonis*, in Chriſto ultra menſuram; pro plenitudine nempe Deitatis; habitaſſe, quod *Joh*. I. 14, 16. III. 34. ad *Col*. II. 9, 10. legimus. Quis hæc legens negabit, idem utriſque in animo fuiſſe? Si quis dicat, quod dici manifeſtum eſt, ex Propheticis ſcriptis, ubi de Dei gloria, *Ezek*. I. 28. de ellogijs *Meſſiæ Pſal*. II. 7. 2 *Sam*. VII. 14. *Eſ*. IX. 6. de mundo per Dei Sapientiam condito, *Pſal*. XXXIII. 5. CXXXVI. 5. *Jer*. LI. 15. X. 12. præcipue autem, ex eis quæ *Prov*. VIII. & IX. ſcripta

 leguntur,

leguntur, exprimi hæc ab Apoſtolis potuiſſe ; Primo, unde expreſſa ſint Apoſtolorum dicta, ſimilitudo argumento eſſe debet : Deinde, Apoſtolorum tempore, ut ſtatim ab eodem, has Scripturas, ſimul cum Propheticis, *Græce* lectas fuiſſe, non eſt cur dubitandum videri debeat. Illud manifeſtum eſt, quam opportuni ſint novis Scripturis exponendis, qui ad Apoſtolorum ſermonem & cogitata tam prope accedant. Nam ſi Apoſtolis eadem, vel Scripturis legendis, vel ſpiritu Dei inſpirante ſuggeſta ſint, oportet eos ſenſum Prophetarum ; quibus Magiſtris proxime ſucceſſerint Diſcipuli ; ad unguem tenuiſſe, quem ab ipſis expreſſum Apoſtoli oſtendunt. Equidem mirari ſubit, reſurrectionem, & futuri ſæculi mercedem multo diſertius, multo expreſſius his Scripturis agnitum, quam Propheticis ; niſi quod tum primum pietatis nomine perſecutio Dei populo inſtabat. Sane qui, quamdiu terram promiſſam tenerent, ſubinde a Deo ad Idola deſciverant, a captivitate nunquam hoc feciſſe dici poſſunt. Hoc enim argumento cives ſuos confirmat *Juditta* VIII. 18, 19, 20. Inſonabant auribus eorum, nimirum, *Eſaiæ*, *Jeremiæ*, ac reliquorum Prophetarum voces, præmiſsæ, Dei conſilio, populi ſui calamitati, ut ad ipſius *cultum in ſpiritu ac veritate* futuri ſæculi ſeſe intuitu reciperent. Tum, viſionibus Prophetarum *Danielis* & *Ezekielis*, ſub figura quidem inſtaurati populi, ſed tamen clarius expreſſa eſt Reſurrectionis fides, quam prius. *Maccabæos* autem, ſub *Antiocho* perſecutionem intuitu vitæ futuræ paſſos, non eſt mirum ab Apoſtolo laudari, ad *Hebr.* XI. 35, 36. cum ſermones adhuc legamus, quibus ad patientiam excitati ſint 2 *Maccab.* VII. 23—29. Rurſus, poſtquam victo *Antiocho* ſui juris facti ſunt, & promiſsæ terræ compotes, incidit veræ veri Dei religioni tinea illa & rubigo veræ pietatis, quæ Evangelici verbi prædicatione curata a Domino & Apoſtolis, medicinæ non ceſſit, ſed miſerum populum, ſub umbra pietatis, ad perſequendum juſtitiæ Solem abduxit. Scilicet, qui majorum traditionibus,

traditionibus, servanda Lege, promissum se legis tenere putabant, *ignorantes Dei justitiam, suam autem justitiam statuere cupientes, Dei justitiæ subditi non sunt.* Sed hæ Traditiones, sive in *Judæa*, sive *Babylone* ortæ sint, & excultæ, scriptores horum librorum non attigerunt. Sane, apud quos tam morosa fuit, tantæ molis Traditionum observatio, quantam Domini Christi & Apostolorum tempore extitisse constat, non poterant non corticem pietatis pro nucleo habere: Nec, cum tantam superstitionem Legis cortici impenderent, tanto majoris medullam pietatis æstimare. Sed hujus superstitionis nec volam nec vestigium hæ Scripturæ habent. Quin, sitam non fuisse tum temporis, in offerendis victimis pietatem, haud scio an ipsis Prophetis disertius tradiderit Ecclesiasticus cap. XXXV. 1—14. etsi ex Prophetarum scriptis, veroque ipsorum sensu haustum. Quam cum Christianam esse pietatem, ante introductum Christianismum, dictum sit, perfidiæ cujusdam fuerit, minutis prætextibus, tantum Fidei munimentum Christianorum manibus excutere velle.

Ex inductione singulorum, de universis.

Tobiæ quidem & *Juditta* res, etsi, ad rerum gerendarum votum, quam ad gestarum fidem scriptas concederem, nullo modo concederem, inde aliquid utilitati Ecclesiæ perire; Cum eorum retinendorum librorum causæ tam justæ adductæ sint. Tanti enim est auctoritas, antiqui primum Dei populi, tum omnium seculorum Ecclesiæ usu inolita, in Exemplo veri *Israelitæ* Christianis commendando; (qui, post expressa Christianæ pietatis erga suos officia, in spe instaurandi Dei populi conquievit) in Exemplo veræ *Israelitidis*, quæ salutem populi sui saluti suæ prætulerit; ut ad eam, facto veræ *Israelitæ* aut veræ *Israelitidis* nihil accedere possit, si rem gestam, non qualis gerenda fuit, narrari ponamus. Neque enim quicquam perit auctoritati Sapientiæ *Solomonis*, aut eorum quæ *Baruch Jeremiæ* Discipulum scriptorem ferunt, quod idonea assumpta sit persona, cujus nomine commendarentur. Idem de Actis *Susannæ*

dicendum, quæ apud *Judæos* antiquitus narrata fuisse, ex *Hieronymo* constat; (idem etiam testante Origenis ad *Africanum* Epistola, quam adhuc legimus) eorum enim temporibus, duos Presbyteros, ipsius insidiatores, *Achabum* & *Colaiam* Pseudoprophetas fuisse credebant *Judæi*, quos *Nebuchodonosorum* morte affecisse, apud *Jeremiam* XXIX. 21. scriptum est. Quod si ornare voluerit narrationem suam, qui *Græce* eas res scripsit, allusione ad arborum nomina; ut ei qui sub ilice deprehensos diceret a se, πρίσαι σε ὁ Θεὸς; qui sub *lentisco*, σχίσαι σε ὁ Θεὸς responderet; quia πρῖνος & σχῖνος earum arborum nomina, verborum πρίζειν & σχίζειν sono vicina sunt; cogitandum est, seposita hac allusione, idem alia in lingua narrari potuisse. Exempli loco sit quod Ecclesiastici XXIV. 14. ὡς φοῖνιξ ἐν αἰγιαλοῖς in Codice *Romano*, est in aliis ὡς φοῖνιξ ἐν ἐνγαδδὶ. Videtur enim mihi Jesus libri scriptor hoc posterius in *Hebraico* suo posuisse. Nepos autem ejus, cum eum *Hellenistis* & exteris *Græce* verteret, quibus non erat tam familiaris locus *Engadi*, ut Palæstinensibus; ἐν αἰγιαλοῖς ejus loco posuisse in *Græco*. Hæc conjectura si cui displicet, potest tamen argumenti loco esse, simile aliquid accidere in loco quem tractamus potuisse. Tum, quod capitali supplicio a *Judæis* affectos narrari videtur, quid impedit, a *Synedrio* damnatos, potestatibus sub quibus degebant tradi, (quod Domino Christo factum scimus) ad pœnas de eis expetendas? Nam quod *Origenes*, Epistola ad *Africanum*, vitæ & necis potestatem in populares, penes ipsos aliquando fuisse, in dispersionibus, contendit, id hic locum non habet, si Traditionem ipsi & *Hieronymo* memoratam agnoscamus. Sed de disputatione Origenis cum Julio *Africano*, de hujus rei gestæ veritate, (nam, ad eundem primum Chronologum Christianorum scriptam Origenis Epistolam, ex *Hieronymi Catalogo* discimus) mihi, propter causam quam dixi, laborandum non est. Nam si dissentire ab Origene integrum fuit *Africano*, manifestum est, Origenis ipsum sententiæ,

non

non Ecclesiæ Traditioni dissentire. Certe rationem quam secutus Origenes asserendam eorum fidem putavit, secutus Ecclesiæ consensus damnat. Neque enim amplius integrum est, *Hebraici* Codicis auctoritatem ad labefactandam Ecclesiæ Fidem pertinere putare, postquam S. *Hieronymi* Versio, ad *Hebraicum* Codicem facta, ab Ecclesia recepta est. Illud multo majus, quod propositos fuisse Catechumenis legendos, apud veterem Ecclesiam, ex *Athanasij Epistola Paschali*, quam ex Bibliotheca *Palatina* edidit Commelinus; sicut etiam ex Synopsi; discimus. Cui concinit ultimus Apostolorum Canon, Ecclesiasticum juventuti legendum proponens; & *Dionysius de div. Nom. cap.* IV. Sapientiæ librum *Isagogam* ad divina Oracula appellans. Idem significat Ruffinus in Symbolum, cum *ad instructionem eorum qui prima sibi Ecclesiæ ac fidei elementa suscipiunt, tradita* scribit, quæ ipse *Ecclesiastica* appellat. Sane *Origenes Præf. in Cant.* (Ubi Apostolos ex *Apocryphis* mutuatos notat; quod & ex *Enochi* vaticinio, & *Mosis* ἀναλήψει facit S. *Judas*) addit, non tamen nobis legendos, ne transgrediamur terminos Patribus positos. Ubi aperte distinguit ab *Apocryphis*, quos recte omnino *Ruffinus*, *in Symboli expositione*, Ecclesiasticos potius appellandos asserit; *Legi* enim eos *in Ecclesijs voluisse* majores, *non tamen proferri ad auctoritatem ex his fidei confirmandam*; *Cæteras, quas Apocryphas nominarunt, in Ecclesijs legi noluisse.* Sane, neque de vocibus litigandum puto, nec possum dubitare *Apocryphos* dici a S. *Hieronymo*, quos distinctius a Ruffino Ecclesiasticos dici censeo. Nam in Epist. CVI. quam *præfationem* ipse *Galeatam* appellat, quicquid est extra XXII. vel XXIV. libros inter *Apocrypha* ponendum esse pronunciat. Subdit autem; *Igitur Sapientia, quæ vulgo Solomonis inscribitur, & Jesu filii Sirach liber, & Judith, & Tobias, & Pastor non sunt in Canone.* Et tamen, ut opinor, non accenset hos eis de quibus statuit Epist. CVII. *septuaginta non habent*; *Apocrypha nescit Ecclesia.* Ecclesiastici enim dici non potuissent a Ruffino, si eos nescivisset Ecclesia.

sia. Quamvis hoc sensu *Apocrypha tertij & quarti Esdræ somnia* recte intelligi possit dicere Epist.CIX.Sed in Concilio Romano *Gelasij P.* I. manifestum est *Apocryphos* dici libros, quibus legendis auctorem Ecclesiam haberi nolit: Sine quod Scriptorum, quantumvis Ecclesiasticorum sententias quasdam non probet; (*Arnobij* puta, *Lactantij*, *Clementis Alexandrini*, *Eusebij Cæsariensis*) sive quod ab Hæreticis profecta sint, quorum scripta ab omnibus sive periculo legi non possunt, etsi a confirmatis péin Fide cum fructu legantur. *Josephus Scaliger* ad dictum annum *Eusebij* sic legi *apud veteres* scribit; Τὸ Ἰουδὶθ Βιβλίον χρήσιμον μὲν, ἀλλ᾽ οὐκ Ἐκκλησιάζεται. *Liber Judith utilis quidem est, sed eo non utitur Ecclesia.* Si memoria ipsum non fefellit, oportet scriptorem quem citat aliarum Ecclesiarum usum testari, ab eis quas Ruffinus noverat; is enim diserte librum *Judith* Ecclesiasticis annumerat. Nam & Pastoris librum, in Novo Testamento, eisdem annumerat; Quem per omnes Ecclesias lectum non fuisse constat. Itaque neque mirum fuerit, si in quibusdam Ecclesijs non fuerit lectus liber *Judith*. Ratio autem quam affert ibi *Scaliger*, quare *Apocryphi* dicantur; Quod imbecilliorum animos eorum lectione abstinerent *Judæi*, ideoque abstrusos haberent; ad Canonicos etiam pertinet; Initium nimirum *Ezekielis*, & Ecclesiastem *Salomonis*. Sed & ab instituto Eccclesiæ aliena est. Nam post revelatam Fidem ,non inveniemus metuisse amplius Ecclesiam offensionem pusillorum, ab eis quæ Synagoga non vulgabat. Nimirum, quod constare debeat, omnem, quæ a veteris Scripturæ dissensione nasci potest, offensionis speciem, ex Evangelicæ revelationis Scripturis interpretandam & dissipandam esse. Igitur non est dubium, proprie admodum *Ecclesiasticos* dici, quos auctore Ecclesia semper lectos fuisse constat; Etsi *Syracidæ* scripto id nominis proprie hæserit.

Equidem

Equidem præcipua eorum quæ proferuntur, cur legendæ non sint hæ Scripturæ, ejusmodi esse video, propter quæ veteris Testamenti Scripturæ legendæ non sint, si recte institutis Christianis offendiculo esse deberent. Nam quid inter *Raziæ αὐθεντίαν* 2 *Macc.* XIV. 41—46. & *Samsonis* interest; quid inter factum *Judittæ* & *Jaelis*, quid inter Angelum *Tobiæ*, hominem se ferentem, & mendacia piorum veteris Scripturæ interest? Quicquid de *Saulis*, *Balaami*, *Caiaphæ* causis dicendum sit; non libenter *Samsonem*, Spiritu Dei instinctum, ad consciscendam sibi mortem descendisse concederem, si consciscendæ sibi mortis in ea causa consilium, cum Lege Dei, quæ tum obtinebat, cumque dono Spiritus, ex legis observatione proveniente, non consisteret. Nam ut *Samsonem* Prophetam fatendum puto, quales Judices *Israelis* fuerint, in quos *irruisse Spiritus Dei* dicitur; Ita impie mortuum non concedam, quem Apostolus piorum Catalogo, XI. ad *Ebræos* inseruit. Idem est, quod sententiam a *Moyse* latam in initiatos executus *Phineas*, putatur a quibusdam, dictante Dei Spiritu quod nullum Dei Verbum auctorabat, vindictæ sumptæ nomine justitiæ imputatione renumeratus *Psalmo* CV. 31. Sed cum disertum extet *Mosis*, de initiatis perimendis mandatum *Num* XXV. 5, 6. procul abest, ut hoc sine Verbo Dei, præeunte autem Spiritu Sancto inspiratum dicendum sit. Sic igitur & Samson, quid est cur, aliter de sumenda de Dei hostibus vindicta desperans, voluntatis divinæ conscius, Spiritu Dei instinctus videri non debeat? Quamdiu quidem sub Lege agebantur, quam, vindictam hanc vetuisse constare non possit. Quantum autem abest, quod *Juditta* in hostem fecerit, ab eo quod *Jael* in fœderatum? Et tamen Deberæ Cantico laudatur. Nam quod Patriarchæ sui *Simeonis* factum laudat *Juditta*, *Jacobo* Patri detestatum; nunquam S. *Ambrosius* libri de Benedictionibus Patriarcharum cap. III. idem fecisset, nisi Zelus erga castitatem Dei populo propriam laudem habuisset; quo tempore, quod Patris consilio non

Respondetur præcipuis eorum quæ contra objici solent.

sit.

ſit obtemperatum, culpam apud Deum habet. Sane, quod fidem violatam ſpectat; ſi, quod profeſſis hoſtibus *Juditta*, pater ipſius ſimulatis amicis fecit, non æquavit alterutrum fœdus a *Jaele* violatum. Quod ſi ſcriptor *Tobiæ* vidiſſet, verum tum temporis *Iſraelitam* abhorrere debuiſſe ab eo, quod Angelum fecisſe ſcribit, nunquam illam perſonam Dei angelo impoſuiſſet. Itaque non eſt quod offendatur Fidelis in eo, quod non ex Lege, tum temporis valente, ſed ex Evangelico fœdere judicandum ſcire debet. Idem fere de *Eccleſiaſtico* XLVI. 20. dicendum eſt; ubi *Samuelem* laudans, quod poſt mortem vaticinatus fuerit, immundi Spiritus operatione ejus animam excitatam fuiſſe, concedere videtur. Nam hoc cui offendiculo eſt, prius ipſi cum divina Scriptura tranſigendum erit, quæ ſemper *Samuelem* appellat, qui aſcendit, 1 *Sam.* XXIIX. 12, 14, 15, 16. Quod ſi offendiculo non eſt, quod *Samuel* locutus dicitur; cur offendiculo ſit, quod, in laudem *Samuelis*, etiam poſt mortem vaticinatus dicitur? Sane diſpenſationi veteris fœderis tribuendum videtur, ut mortem peccato ingreſſam experti, nondum prodita peccati & mortis ex novi fœderis lege abolitione, quamvis ejus particips, Propheta, non tamen extra mortis, & ejus qui mortis poteſtatem habet, imperium defunctus narretur. Ad laudem quidem *Samuelis* pertinet, editum ſub ipſius nomine vaticinium, non niſi ad avertendum a peccatis ſuis populum pertinere potuiſſe; quod laudat Siracides. Denique cum ſit dictum ſuo loco, Verbum Dei, Angeli Sancti miniſterio, *Balaamo* nolenti oblatum fuiſse; Cum ſortilegorum *Palæſtinenſium* divinationem effectum habere voluerit Deus, 1 *Sam.* VI. quid eſt, quo minus adfuiſse *Samuelis* animam concedam; Non quidem immundo Spiritui obſecutam, quaſi inferis obnoxiam, ſed ea Dei voluntate, qua *Magis Amitheos* objici ſolitos, *Arnobium* affirmare dictum eſt? Quod Magiam *Tobiæ* libro imputant, fugati piſcis hepate dæmonis nomine; cogitare debent, unde vim

habuerint

habuerint exorcismi, per quos, in Evangelio Dominus ejici a *Judæis* dæmones fatetur; quos & filij *Scevæ Judæi*, in Actis Apostolorum, recte usurpasse videntur, priusquam nomina Domini Jesu & *Pauli*, ad se non pertinentia usurparent. Nam & ab ascensione Domini; eandem illis vim concedit *Irenæus*, aliique antiquissimi apud *Grotium* in *Matt*. XII. 27. Ecclesiæ scriptores. Quo etiam pertinere videtur, quod *Josephus Antiq*. VIII. 2. fugandorum Dæmonum scientiam *Solomoni* divinitus revelatam late refert; & exorcismos ab eo proditos, etiam suo tempore, sub oculis *Vespasiani Aug*. effectum habuisse. Nam & *Talmudici* scripta a *Solomone* in parietibus Templi remedia morborum per exorcismos referunt; quæ, *Ezekias* quod deleverit, perinde a Sapientibus Laudatus sit, ac quod æneum Serpentem fregerit; Quia vulgus eis fisum, spem suam in Deo collocare in-super habuisse, compertum experiendo fuisset. Vide in *Pesachim* IV. 9. Quibus astipulatur vetus apud *Suidam* scriptor, in verbo Ἐζεκίας. Nimirum, cum præsentem se Deus, populo nomen suum professo, adesse ostendere vellet, remedia malorum ejusmodi per suos prodidit, quorum viribus cum tribui non possent, ad ipsius, & Legis suæ honorem, ipsorum efficacia rediret. Hoc igitur, qui, revelante Deo, per hepar piscis effectum narrat, non est putandum, alienum a vera pietate quicquam narrare, Superstitioni *Judaicæ* tribuitur, quod *Juditta* VIII. 6. non minus pridie sabbatorum & neomeniarum, quam sabbatis & neomeniis, festum egisse, ex more captivitatis *Judaicæ* scribitur. Sed qui, scriptorem ætate tam vetustum, putat potuisse viduam ejus moris nomine laudare, qui tum penes Dei populum laudem non mereretur; Is sibi Dei populi mores notiores esse doceat nos, quam ei qui tot ante sæculis scripserit, si hoc verum non putat; Vel, alium Dei populum ostendat, cujus moribus vivendum fuerit salutem æternam quærentibus, si, moribus populi Dei tum Deum coluisse, ad salutem pertinere non putat.

Nullum extare Traditionem divinæ eorum auctoritatis.

Restat ut, nullam esse Ecclesiæ Traditionem, quæ Scripturæ divinitus inspiratæ auctoritatem his libris tribuat, paucis hoc loco affirmemus; quod tum faciendum fuerat, cum hoc assereremus. Equidem si solum *Hieronymum* haberem, quem hoc docuisse constaret, nullo modo dubitarem, Ecclesiæ Traditionem esse non posse, cui *Hieronymum* fuisse refragatum, in confesso esset. Neque enim fieri potuisset, ut tanta per Latinas Ecclesias auctoritate scriberet, qui aliquid Ecclesiæ Traditioni repugnans palam doceret. Verum enimvero, qui ea auctoritate scripserit, qua, hac in re scripsisse *Hieronymum*, necesse fuit; qui primum ex fonte *Hebraico*, Scripturas Veteris Testamenti suis prodiderit sermone latino; non potuit fieri, quin ejus auctoritatem sequerentur Scripturæ per Ecclesiam latinam studiosissimi. Atqui non est putandum, auctores non habuisse quos sequeretur S. *Hieronymum*. Nunquam receptus fuisset in auctoritatem apud Ecclesiam *Hieronymus*, si decessoribus suis diversa docuisset. Habemus itaque *Melitonem Sardianum* apud *Eusebium Hist. Eccl.* IV. 26. (Ubi *Proverbiorum* librum Sapientiam *Solomonis* appellat) S. *Gregorium Nazianzenum* in carmine de *Genuinis* libris divinitus inspiratæ Scripturæ, quos XXII. numerat, S. *Athanasium* in Synopsi; habemus Concilij *Laodiceni* Canonem, Origenem apud eundem *Eusebium Hist. Eccl.* VI. 25. in *Psalmum* primum, item apud *Hilarium Prologo* in *Psalmos*; ex Origene enim versos *Hilarij* Commentarios in *Psalmos* referenti *Hieronymo* credimus. Nam & *Maccabæorum* libros extra hunc censum esse Origeni diserte scribit *Eusebius*; Et S. *Hilarius*, cum alios *Tobiam* & *Judith* accensere scribit, repudiatos ab alijs fatetur: Et uterque XXII libros pro numero literarum *Hebraicarum*, recenseri ab Origene scribit; Quos pro numero *Græcarum* XXIV. ab eis haberi, qui *Tobiam* & *Judith* accenserent. Ipse autem Origenes, in libro hactenus inedito de Oratione, quia *Tobiam* non agnoscant *Judæi*, additamenta autem ad *Danielem* obelo notata sint, propterea

propterea aliis Scripturæ testimoniis sibi utendum agnoscit, quam quæ inde produxerat. *Epiphanius* autem Hær. VI. 6: Veteris Testamenti libros aliis XXII. aliis XXVII. censeri scribit; quia ut literæ, ita libri quinque duplices haberentur apud Hebræos; diserte autem, *Sapientiæ* librum & *Ecclesiasticum* dubios censeri, alios *Apocbryphos*. Idem scribit libro de Ponderibus & Mensuris, c. 4. Non est opus recenseri eos, qui S. *Hieronymum* secuti sunt in Occidente; cum in ipso Concilio *Tridentino*, non multis ante annis fecisse idem Cardinalem *Cajetanum* constiterit. Atqui hoc totam Traditionis Ecclesiasticæ fidem horum librorum auctoritati luculente minuit; Utpote, cum tot Ecclesiæ scriptoribus testibus, Traditionem esse nullam posse pro adversa parte, manifestum sit. Monendum hoc loco de Apostolorum Canone ultimo, qui solum Ecclesiasticum libris divinitus inspiratis accenset, juvenibus discendum, ut diximus. Addit enim, ἔξωθεν δὲ προσιστορείσθω ὑμῖν μανθάνειν τοὺς νέους. Quod ita est, *extra hos, insuper tradatur juvenibus vestris discendus*, ut extra censum divinitus inspiratorum, quos recensuerat. De reliquis enim tacet. Sed cum in censum Canonicum Novi Testamenti non solum duas *Clementis* Epistolas reponit, sed etiam *Constitutiones vobis Episcopis per me Clementem in octo libris nuncupatas*; ubi sibi *Clementis* personam imponit; Videtur seipsum, id est, Apostolorum Canones in *Apocryphorum* censum referre. Addit enim, *non esse eas omnibus publicandas, propter arcana quæ continent*. Hoc enim est *Apochryphum* esse, neque nisi judicio præditis internoscendi spuria genuinis, legendum. Indicio est igitur, non solum Constitutiones Apostolorum ex *Trullano* Canone II. cum judicio legendos, sed etiam antiquissimam Canonum Apostolicorum collectionem, tanquam privato studio factam, auctoritatem in Ecclesia non habere, nisi quam indubia ejus monumenta aserant. Sane tricesimus, qui Episcopum abdicat seculi viribus Ecclesiam adeptum, postquam vicesimus octavus eum abdica-

caverat, qui juste depositus ministerium suum attrectaret; manifeste sententiam *Antiocheni* Concilii asserit, qua damnatus est *Athanasius* ; vim autem a *Constantio* adhibitam, cum intrusus est in Sedem *Alexandrinam Gregorius*, ejusque invidiam a Concilio amolitur. Proinde, post ea tempora scriptus, & pro Synodo Orientali, ut dictum est.

Respondetur eis quæ contra objiciuntur.

Fatendum est tamen extare decreta, quorum auctoritatem tota Occidentis Ecclesia secuta sit, quibus, pro Canonicis haberi jubentur, quæ *Tridentino* decreto, *pari pietatis affectu* cum eis qui Canonici utrinque habentur, jubentur haberi. Nimirum *Innocentius* P. I. decreto XXVII. & Canon Codicis *Africani* XXIV. eosdem libros pro *Canonicis* recensent, quos decretum *Tridentinum.* Constat autem utrumque decretum, in Codicem Canonum Ecclesiæ *R.* receptum, per totum Occidentem obtinuisse: *Africanum* etiam per Orientem, in censum Canonicum, post Synodum in *Trullo* receptum. Eosdem recensent & Synodus *Romana* sub *Gelasio* P. I. & *Toletana* IV. Atqui, quantumvis probatam, Occidentalis Ecclesiæ doctoribus, S. *Hieronymi* in censendis Scripturis Auctoritatem contendi possit, manifestum est, ab horum auctoritate decretorum, *Hieronymi* causa, nec potuisse eos desciscere, nec voluisse. Itaque rem sibi factam putant, qui *Judæorum* Canonem ab Ecclesiæ Catholicæ Canone distinguendum autumant ; Et satis eis factum, qui Veteris Testamenti libros XXII. pro numero literarum Ebraicarum, recensent, si eos *Judæorum* Canonem recensere voluisse dicatur. Id autem non obstare, quo minus auctior habeatur Canon Ecclesiæ ; adjectis, ad eos qui ab *Esdra* recensiri fuerant, eis quos *Esdræ* posthumos appellant. Nam si Canonici habendi sint, quos Synagoga recepit, multo potiori jure habendos Canonicos putant, quas Ecclesia agnoscat, & pro Canonicis legi jubeat. Et sane negari non potest, multis multorum, vetustorumque utriusque Ecclesiæ Patrum locis, *divinas, sacras, sanctas, canonicas*, denique Scripturas dici, quæ cum

Scripturæ

Scripturæ tantum dicuntur, non minus intelligendum esse manifestum sit. Neque hoc apud S. *Hieronymum* minus quam apud cæteros; Quem, procedente ætate a *Ruffino* reprehensum, (qui ex discipulo adversarius evaserat) eo se recepisse volunt, ut non suam sed *Judæorum* sententiam protulisse se excuset, *Apol. II. Et, Præf. in Tobiam Epist.* CX. *Hebræos* librum illum de Catalogo Scripturarum divinarum resecare: Et accusari se ab eorum Zelo, quod, contra Canonem ipsorum *Latinis auribus eum daret*; *Se autem melius putare displicere Pharisæis, obedire Episcoporum mandatis.* Sed si rationes recte putemus, quas ab initio positas hic repetendas judicavimus, satis constabit, quantum illos ratio fugiat, qui, quod Ecclesiæ major ducenda ratio sit quam Synagogæ, propterea, auctiorem Ecclesiæ Canonem eodem censu habendum putent, ac parciorem Synagogæ. Verum quidem dici palam est, cum *Judæorum* Canonem ab antiquissimis Orientalis Ecclesiæ doctoribus recenseri affertur. Sic enim & S. *Augustinus* semel iterumque de Civ. XVIII. 36. & *contra secundam Gaudentij Epistolam* II, 23. perinde ac de S. *Hieronymo* dictum est. Sed hoc verum quid valeat, æstimandum est ex fundamentis positis. Nam si, Scripturæ fidem auctoritate Ecclesiæ antiquiorem esse, recte positum est; tum vero, singulorum librorum fides, etsi non Traditione totius Ecclesiæ, Auctoritate tamen cujusvis Ecclesiæ decreti antiquior erit. Quare eadem erit Synagogæ auctoritas, in eis tradendis, quæ Synagogæ scripta sunt, quæ Ecclesiæ, in eis quæ Ecclesiæ. Neque enim ea hæc est auctoritas, quam Deus institutæ a se Ecclesiæ tribuit, continendis in Officio Fidelibus. Sed quam sensus hominum communis universitati sive *Judæorum* sive *Christianorum* asserit, ad illud testandum, in quo nec falli universos nec fallere posse constet. Itaque nisi Synagogæ auctoritate traditos Ecclesiæ, pro Scripturis *Propheticis*, hoc est divinitus inspiratis, libros quos *Esdræ* posthumos recte appellant, constare possit, non

erit

erit idonea Ecclesia, cujus decreto hæc auctoritas constet. Quod si verum sit, alia ratio erit ineunda, propter quam Synagogæ Canonicæ habendæ sint, quæ Synagogæ scripta sint, alia, propter quam soli Ecclesiæ Canonica haberi eadem possint. Nimirum quod dictum sit, *Canonis* nomen, hac in re, solam *Catalogi* significationem habere. Ac præterea, decretum sive Synagogæ sive Ecclesiæ innuere, quo in Catalogum Scripturæ quæque relatæ sint. Exemplum esto hujus observationis Canon ille *Laodicenus*, quo, alios quam κανονικοὺς ψάλτας in ambonem ascendere vetatur; Quæ eadem est significatio, quam S. *Paulus* adhibet, cum ait χήρα καταλεγέσθω, 1 ad *Tim.* V. 9. Innumeris exemplis hæc significatio constitui posset, nisi putidum esset. Ratio autem significationis manifesta est; quod Regula sit sic constitutus Catalogus, distribuendorum vel officiorum vel beneficiorum Ecclesiæ. Qua ratione κανόνες etiam πρόχειροι Mathematicorum tabulæ dicuntur, in quas relati sunt numeri, quibus sibi additis, de eo quod ad tempus propositum quæritur responderi possit. Cum igitur *Canonicæ Scripturæ* vox ejus auctoritatem significet, cujus arbitrio in Canonem relata est; aliud esse oportet præter nomen Canonicæ, & auctoritatem Ecclesiæ per quam *in* Canonem relata est, quod *Propheticam Scripturam* divinitus inspiratam significet; nimirum, cum de libris Testamenti Veteris sermo est. Hi enim nisi, Traditione Synagogæ accepti, quæ scriptores eorum, idoneo examine probatos, Prophetas esse Dei agnoverit, non possunt pro divinitus inspiratis haberi. Atqui hæc Traditio Fidem ipsam, qua Christiani sumus, rationis & naturæ ordine antecedit; Scilicet, quæ credendi rationes continet, propter quam Fidem ipsam nobis amplectendam putamus. Quare Scripturæ, quas Synagogæ Canonicas agnoscimus, non possunt nisi Prophetis divinitus inspiratæ videri. Est enim omnis inspiratio, omnis, dictantis, quæ scribi velit Spiritus S. revelatio Prophetia sui generis, licet in futuris, licet

in

in occultis declarandis non verſetur; cum eandem omniſcientiæ divinæ vim poſtulet, qua pateſiat. Itaque fruſtra Concilij decreto ea fides poſtulatur, qua divinitus inſpiratos conſtet, quos ab initio, divinitus inſpiratos non conſtitiſſe conſtet. Præſertim cum de re prius geſta ſermo ſit; cum rei natura non ferat, inſpirante Deo ſcriptum propter decernentis Eccleſiæ auctoritatem vel eſſe, vel haberi, quod cum ſcriptum editumque eſt, inſpirante Dei ſpiritu ſcriptum conſtare non poſſit. Fruſtra etiam diſputatur ita, ac ſi Deus Officio erga Eccleſiam ſuo functus non ſit, niſi Eccleſiæ dotem infallibilitatis in decernendo largitus ſit; qui Eccleſiam eis veritatis infallibilis Scripturis dotaverit, quibus recte adhibitis, intra fines auctoritati Eccleſiæ poſitos, extra erroris aleam eſſe poſſit. Quæ igitur Scripturæ Eccleſiæ Canonicæ ſunt, ſi Canonicæ non ſint Synagogæ, eatenus Canonicæ ſunt, quatenus Eccleſiæ auctoritas pertinet, eas in Canonem ſuum referentis. Nimirum, nemo Eccleſiæ Canonem ſuum condenti, revelatum pertendit, libros eos divinitus inſpiratos fuiſſe, quorum ſcriptores Synagoga ab initio Prophetas non agnovit; neque fert hominum ſenſus, evadere Propheticas, auctore Eccleſia, Scripturas, quorum ſcriptores vel Prophetæ non fuerint, vel ſuo ſæculo agniti non ſint pro Prophetis. Sentio me laborare in eis probandis, & in luce ponendis, quæ per ſe ipſa clariſſima ſunt. Satis ſit, Veteris Teſtamenti libros, quæ Synagogæ non potuerint eſſe Canonici, niſi Traditione Synagogæ, propheticam divinitus inſpiratorum auctoritatem non habere, quod Eccleſiæ Canonici ſint. Quod Eccleſiæ Canonici ſint, Eccleſia tantum auctore legendos; Ac proinde, recte *Eccleſiaſticos* dici, ut ab *Apocryphis* diſtinguuntur, quibus legendis auctor non ſit Eccleſia. Hoc ipſorum decretorum verbis conſtat, quibus conſtitutum Canonem diximus. *Innocentius P.* I. poſt recitatum librorum Catalogum, quos Canonicos haberi velit; *Cætera autem, quæ vel ſub nomine Matthæi, ſive Jacobi minoris, vel ſub nomine*

mine Petri & Joannis, quæ a quodam Leucio scripta sunt, vel sub nomine Andreæ, quæ a Nexocharide & Leonide Philosophis, vel sub nomine Thomæ scripta sunt, & si quæ sunt alia, non solum repudianda, sed etiam noveris esse damnanda. Canon *Afric.* XXIV. *Hoc etiam fratri & consacerdoti nostro Bonifacio, vel aliis earum partium Episcopis, pro confirmando isto Canone innotescat, quia a Patribus ista accepimus in Ecclesia legenda.* Cum enim alia a divinis Scripturis in Ecclesia lecta fuerint ab initio; qui legendas tradiderunt Scripturas, quas ab *Apocryphis* eo distinguunt, quod legendas statuerunt, non possunt videri divinitus inspiratos asserere. Sane *S. Augustinus*, cum *Maccabæorum* historias, loco supra laudato, *non inutiliter ab Ecclesia receptos* scribit, *si sobrie legantur*, mirum nisi divinitus inspiratos inutiliter Ecclesiæ legi posse dubitet. Quare cum de eisdem *S. Gregorius Moralium in Job* XIX. 13. *Quamvis non Canonici, scripti tamen sunt ad ædificationem Ecclesiæ*; non putabat fraudi esse cuiquam, post decretum Ecclesiæ Canonem, ex Synagogæ Canone judicare. *Epiphanius* autem *de Ponderibus & mensuris*, de duplici Sapientia, *Solomonis* & *Siracidæ*, utiles esse scribit, ἀλλ' εἰς ἀριθμὸν ῥητῶν οὐ φέρονται· διὸ οὐδὲ ἐν τῷ ἀρὼν ἀνετέθησαν· τουτέστιν, ἐν τῷ τῆς διαθέκης κιβωτῷ. *Sed non referuntur in numerum ratorum; Quare neque in Arone, id est, Arca Testamenti, repositi fuerunt*; Exponit seipsum, cum *Hæresi* LXXVI. utramque *divinis Scripturis* connumerat. Sane jussum *Mosem* scimus, Fœderis Tabulas in Arca Testamenti reponere. Cur autem *Epiphanius* putet, Canonicas Scripturas in Arca Fœderis repositas fuisse, in Templo secundo, videat cui vacat; Nullam enim in secundo Templo fuisse Arcam Fœderis, *Judæi* consensu tradunt. Hoc scio, non posse *Epiphanio* Canonicas Scripturas videri, quas ipse, quod Canonicæ non fuerint, propterea in Arca non fuisse repositas refert. Et sane non est mirum *Scripturas, Scripturas sacras*, & *divinas* a Patribus Ecclesiæ dici, eodem discrimine, quo Canonicos dici & intelligi debere contendimus; Nimirum

quod

quod probati Apostolis & Ecclesiæ ab initio, propter doctrinam Prophetarum successione acceptam,non Pharisæorum ἐθελοθρησκεία innovatam,legerentur. Quod autem ad S. *Hieronymi* sententiam attinet, fatendum est, imparem eum fuisse invidiæ, quam sibi conflare Ruffinum videbat, atque odio, quo merito flagrabant fideles adversus *Judæos*, quasi ab Ecclesiæ Traditione, ad Ecclesiæ hostes descisceret. Itaque non est mirum, si se,quid illi traderent, non quid ipse sentiret, scripsisse excuset, quamvis non mutata sententia; qui quod ipsi traderent Ecclesiæ sequendum sciret, etsi non semper,sine pusillorum offensione asserendum. Nam neque retractasse sententiam priorem posteritati visus est, quam tot clari, etiam in Occidente, Ecclesiæ Doctores secuti sunt. Quare cum, *Præf. in Prov. Epist.* CXV. Sapientiam & Ecclesiasticum Ecclesiæ legi vult, quemadmodum *Judith, Tobiam, Maccabæos* legeret; ædificandæ scilicet plebi, non constituendis Fidei dogmatibus; suam promere sententiam putetur. Cum autem *Judith Hebræis* inter Hagiographa legi testatur, quorum in definiendis controversis minor sit auctoritas, Epist. CXI. (quam tamen, quia Concilium *Nicenum Scripturis Sanctis* connumeret, in Latinum ipse verterit) credam ipsi, Actis quibusdam Concilij, quæ tum ferebantur, appellatum ejus librum inter sacras Scripturas; non, factum in eo Concilio decretum,pro Canonico habendum esse. Ceterum quid valeat, vel Traditio Synagogæ, vel Actorum *Nicenorum*, aut ipsius *Hieronymi* approbatio, ex eis quæ dicta sunt, habendum est.

Nunc,priusquam hinc abeamus,dispiciendum est,quantum distet a decreto Tridentino sententia quam constituimus; quantumque, repudiari illud vel recipi, vel Fidei Christianæ, vel Ecclesiasticæ Unitatis intersit. Equidem cum primum ad Fidem adducti Gentiles sunt, quibus Scripturæ Veteres, quales receptæ extabant, tradendæ erant, sive constituenda esset Fides, sive docendi Fideles; non

Quantum Fidei intersit hæc sententia.

potest dubium videri, Hellenistarum codicibus, Scripturas de quibus nunc disputamus contineri solitas fuisse; Adeo ab ipsis Apostolis, (quos eis usos fuisse, posita jam sunt, quæ argumento esse debeant) certatim eas scriptores Ecclesiæ *Scripturarum* nomine appellant. Quare qui nunc eas Ecclesiæ ædificandæ alienas contendat, merito aliam Fidem, aliam Ecclesiam quærere insimulandus sit, quam ab initio fuerit. Certe, cum Veteris Testamenti Scripturæ ita demum *hominem Dei ad bonum opus perficiunt*; (quemadmodum *Timotheo* S. *Paulum* scribere diximus) si per Fidem in Christum adhibeantur; ne ipsæ quidem Canonicæ Scripturæ huc fecerint, nisi ad illustrandam Fidem novis Scripturis revelatam usurpentur. Atqui, quanto minus hoc faciant Scripturæ de quibus agimus, si, auctore Ecclesia, Propheticæ doctrinæ successionem in ipsis agnoscamus? Quid enim prohibebit, vel propter arctiorem salutis legem, Fidelibus quam *Judæis*, propter auctam Fidei lucem positam, in exemplum Fidelium trahendum negari, si quid ibi legatur ab institutis Dominicis alienum; vel quod scriptoribus earum humanitus aliquid acciderit; cum Sanctorum veterum gesta, in exemplum Fidelium non trahenda constet, nisi ad amussim Fidei Evangelicæ exacta? Quod si eorum auctoritatem cum Ecclesiæ auctoritate conculcemus, *Judæis*, Hæreticis, Schismaticis Ecclesiæ causam prodiderimus, (cui, demptis armis, necessitatem cum eis contendendi imponemus) cum, harum Scripturarum instrumentum Ecclesiæ armaturam esse, cum eis certantis, res ipsa doceat. Itaque nimis puerile est, quod S. *Hieronymo* invidiam concitat *Ruffinus Invect.* II., nomine additamentorum ad *Danielem Græcorum*, obeliscо ab ipso jugalatorum; Errasse eos, qui sequendæ castitatis incitamentum habere se *Susannæ* liberatæ exemplum putabant, errasse, qui trium puerorum hymnum cantabant, qui puerum *Danielem* prophetasse, legi audiebant, si hæc ad Canonicam Scripturam non pertinerent. Quis enim Ruffinus præstabit, non fuisse hæc ex editione

Theodotionis

Theodotionis Judæi, Fidei hostis, in Ecclesiæ Codices translata, quod scripsit *Hieronymus*? Quis nihil in Ecclesia legendum, nisi veritatis Propheticæ? Quis, narrationibus imaginem veri habentibus pietatem incendi negabit, si in eorum præstanda veritate, non jubeatur laborare Fides Ecclesiæ, quæ, qualia esse debuerint, narrantur? Censendum est quidem, visum Hellenistis opportunum, adducendis ad veri Dei cultum Gentilibus, & pietatem, si Sapientiæ liber *Solomoni* inscriberetur, quasi Regi sapientissimo, Reges Gentilium ad veri Dei religionem vocanti; Si *Barucho Jeremiæ* Discipulo, quæ ejus nomine scripta Idololatriæ Gentium illudant; Si *Juditta* res, & *Tobiæ*, quales narrabantur, composito ad piæ viduæ, ad veri *Judæi*, ex veri *Judæi* opinione, exemplum, stilo traderentur. Hæc si Ecclesiæ, cum *Judæis* contendenti, visa sunt opportuna refellendæ hostium Fidei ἐθελοθρησκεία, *Judæorum* vocibus, ante natam superstitionem propter quam repudiatus est ab eis Dominus, editis, quis merito ab ipsa Fidem historicam præstandam putet? Quis damnandam putet, si assumenta codicis *Theodotioniani*, ~~aris~~, simplicius quam contentiosius admiserit? Certe in *Talmudicorum Judæorum* scriptis, permulta leguntur παραβολικῶς, permulta ὑπερβολικῶς narrata, in quibus, *Hebraicarum* literarum peritissimi viri non esse tam stupidos *Judæos* credunt, ut eis, quemadmodum sonant, fidem haberi postulent; Vide *Buxtorfium Pref.* ad *Lexicon Talmudicum*. Et hoc rei Christianæ eatenus interesse manifestum est, quatenus manifestum est, extare in libris *Judæorum* iis, qui se præcipue antiquitatis nomine venditant, (*Rabboth* nimirum ac *Medrashim*) Veteris Scripturæ explicationes insignes permultas, ad illam mystici sensus rationem compositas, quam, ad Fidem ex Veteribus Scripturis constituendam necessariam esse dictum est. Itaque quantumvis, procedente tempore, divinitus maledicta Gens ad fabularum ineptias discesserit, intererit communis Christianismi, peritiam *Judaicarum* rerum ac literarum eis recensendis adhiberi,

hiberi, quorum multa, quantum ad ſtatuendam illuſtrandamque Fidei veritatem faciant, jampridem apud eruditos Orbis Chriſtiani in confeſſo eſt, Quo minus mirum ſit, ſi multo magis ſobrie ſcripta Eccleſia legi voluerit, auctorum Fide non exacta, ad inſtitutum ſuum pertinentia: Nam ſi e diverſo, jubeantur Fideles, ea Lege divinitus prodita credere, ut ſi vacillet hæc fides, ſciant ſe nullam divinitus inſpiratam Fidem habere, ſed a ſpe ſalutis alienum eſſe, qui rationem credendi, decernentis Eccleſiæ auctoritatem, in uno non teneat; quam facile Fides ipſa in dubium veniat, quæ tota pariter cum his laboratura ſit? Itaque, ſi Fidei Traditionem, Eccleſiæ auctoritate antiquiorem, ad quam referenda ſit divinitus inſpiratæ Scripturæ ſententia, agnoviſſet Concilium, nunquam ad hoc decretum ventum fuiſſet; Scilicet, Traditionem totius Eccleſiæ, extra ejus juris fines, quo præſens decernit Eccleſia, poſitam cogitaſſent. Equidem, non eſt fortaſſe cur moroſus eſſe debeat pacis ſtudioſus, in exigendo ad veritatem verborum ſenſu, quibus *omnes libros tam Veteris quam Novi Teſtamenti*, (quorum alios divinitus inſpiratos conſtare dictum eſt, non autem alios) *nec non Traditiones ipſas, tum ad Fidem tum ad mores pertinentes, pari pietatis affectu ſuſcipere Eccleſiam ac venerari* profitentur, in decreto Seſſ. IV. de Canonicis Scripturis. Diſtinguendæ enim ſunt Traditiones quæ ad mores pertinent ſingulorum Fidelium, ab eis, quæ ad Eccleſiaſticæ Communionis legem pertinent, tanto diſcrimine, quantum eſt diſcrimen ejus Traditionis, quæ ſalutis Legem continet, ab eis Traditionibus, quæ ad Eccleſiæ tantum ritus pertinent. Nimirum præcepta Dominica, quibus informantur mores Fidelium, ad Traditionem *Fidei* pertinere dictum eſt; Quatenus quidem, propoſitam eſſe eis obſervandis ſalutis æternæ mercedem, prædicatione Dominica, Chriſtianorum Fides habet. Communionis autem Eccleſiaſticæ mores, ſive Apoſtolis, ſive Eccleſiæ authoritati aſcribantur, ad ſalutis Legem eatenus tantum pertinent, quatenus

tenus Eccleſiæ Unitatem in cultu pietatis Chriſtianæ eorum obſervatio continet. Cum igitur demonſtratum ſit, hinc quidem, contineri Scripturis Traditiones Apoſtolorum, quæ nunc Eccleſiam non tenent; Inde, inſtitutas Eccleſiæ auctoritate Traditiones, Unitatis cauſa Eccleſiam tenere; Quis neget, non ſcriptas eſſe Traditiones poſſe, Eccleſiæ pariter ſuſcipiendas, ac aliæ quæ ſcriptæ ſunt? Non quod errare non poſſe Eccleſiam credendum ſit, in inſtituendis Traditionibus; etſi, ab Apoſtolis errari in eo non potuiſſe, credendum ſit. Sed quia obſervanda ſint, quæ legitima Eccleſiæ auctoritate inſtituta ſunt, etſi non conſtet, in eis inſtituendis erratum ab Eccleſia non eſſe. Nimirum, quia pluris eſt ad ſalutem Unitas Eccleſiæ, quam immunitas ejus ab errore, qui Fidelibus peccandi cauſa non ſit. Pariter igitur, cum *pari pietatis affectu ſuſcipere* Eccleſiam divinitus inſpiratas Scripturas cum *Apocryphis* dicitur; ſi res ipſas putemus, in quibus, vindicari per *Apocryphas* Scripturas religionem Chriſtianiſmi ab ἐθελοθρησκεία *Judæorum*, dictum eſt, verum dici intelligi poteſt. Sed cum omnes Scripturæ auctoritatem habeant a Scriptoribus, quibus teſtimonium perhibet Eccleſia, non poſſunt non inſpiratæ divinitus Scripturæ *pari pietatis affectu* ſuſcipiendæ venerandæque videri, cum divinitus inſpiratis. Itaque, ſi quo modo, propter Evangelicæ doctrinæ patefactionem, clarius indies ac clarius his Scripturis expreſſam, pari cum divinitus inſpiratis pietatis affectu ſuſcipienda dici poſſint, auctoritatem tamen eam nunquam obtinebunt, quibus teſtimonium Eccleſia non poteſt perhibere, tanquam ab inſpiratione divina profectis; Quo minus, agendi credendive Regulam continere videri non debeant, ſi ab auctoritate divinitus inſpiratorum diſſidere videre poſſint. Equidem remittere videtur decretum de ſuo rigore, cum, in ſequentibus, ſi quis libros vulgatæ Editionis, & librorum partes, *pro ſacris & Canonicis* non ſuſceperit, & traditiones prædictas *ſciens prudenſque contemſent*; ita demum

Anathema

Anathema dicit. Possunt enim hæc modestius intelligi, ut dictum est. Sed si ea jubeat Ecclesia, quæ, quod Scripturis ex traditione intellectis non constent, infallibilitatis dote nitantur, necesse est discidij causam, quod inde existat, penes ipsam, non penes ipsi immorigeros, esse videri. Itaque resistendum est imposturæ eorum, qui rudes implicant, disputationibus de Ecclesiæ Unitate & de Schismate primo loco judicandis, quæ nisi ultimo, cognitis discidij causis judicari non possint, ut laqueis impeditos ad communionem *R.* Sedis abducant; Quo facto, necesse est, cœptam ab errore & impostura religionem in ἐθελοθρησκείαν, & superstitionem desinere. Sed de his suo loco. Nunc illud mirandum non est, quod vetusti scriptores Ecclesiæ, quos, in recensendis libris Canonicis Veteris Testamenti, *Judæos* sequi diximus, interdum uno aut altero libro ab eorum Catalogo aberrent; Puta qui *Baruchum Jeremiæ*, aut additamenta de quibus dictum est *Danieli*, aut alia quæ leguntur *Græce Esthera* connumerent. Nam ut, facilem esse hujus erroris occasionem, ita non magnopere eum Fidei Communis interesse, ex eis quæ dicta sunt, manifestum est. Hujusmodi est, quod libros *Maccabæorum*, *Alexandrinus Clemens Strom.* I. pari loco cum *Esthera* recenset. Quod si quis cogitet, fuisse aliquando, cum in Occidente nonnulli Epistolam ad *Hebræos* tanquam dubiam legerent, intelligit quantum Fidei veritati decedat, Scripturæ cujuspiam veteris auctoritate in dubium adducta; Præsertim cum manifestum sit, instaurandæ Ecclesiæ auctoribus idem accidisse. Putare sane fingere S. *Hieronymum*, cum de auctoritate hujus Epistolæ, *Epist. ad Dardanum, in Esaiæ* VIII. *Matthæi* XXVI. *Ezekielis* XXVIII. *ad Eph.* III. a Latinis dubitatum affirmat, sensui hominum communi vim inferre fuerit. Si *Innocentij* decretum putemus, (cui *Africanum* manifesto suffragatum est) longe erit credibilius, penes ipsam *R.* Ecclesiam, ob concussum a *Novatiano* ejus statum, Epistolæ hujus auctoritate, fidem e-

jus

jus vacillasse; donec, desito partium studio, temporis beneficio, tempestivum visum sit doceri, quod sine animorum motu receptum iri videbatur. Quod si verum sit, quæ sit vis decretorum Occidentalium, multo erit manifestius.

Alia librorum Novi Testamenti ratio, ab initio non receptorum.

Quod si quis putet, Epistolam ad *Ebræos*, de qua dictum est, tum *Joannis Apocalypsim*, & reliquos novi fœderis libros, de quibus aliquando penes Ecclesiam dubitatum fuerit, utrum divinitus inspirati fuerint necne, nunquam posse pro divinitus inspiratis certo haberi, si verum sit quod diximus; nunquam posse divinæ Scripturæ auctoritate censeri, quæ ab initio aliter æstimatæ fuerint; is sic habeat; Scripturas novi Testamenti apud eas Ecclesias depositas fuisse, ab Apostolis, ad quas, & quarum de causis scriptæ primum sunt. Sic *Tertullianus* authentica Epistolarum Apostolicarum exemplaria, apud Ecclesias quibus scriptæ sunt, etiamnum suo tempore legi scribebat, in præscriptione Hæreticorum; Epistolam nimirum ad *Ebræos* & Catholicas quæ dicuntur, apud *Ebræorum* Ecclesias, *Apocalypsim Joannis* apud septem *Asiæ* Ecclesias. Neque mirum esse, si non statim apud alias Ecclesias extarent, quando, apud illiteratas gentes extitisse Christianismum, testis est *Irenæus*, Traditione sola sine Scripto constantem. Nam corpus hoc, quod nunc Novum Testamentum appellamus, antequam hic quem nunc videmus consensus obtinuisset, manifestum est existere non potuisse. Itaque mirum non est; de quibusdam dubitari potuisse, cum, de quibus non dubitabatur, eis favere videri possent; ut Epistola ad *Ebræos Novatiano*, cujus dogma *R.* Ecclesiæ merito improbatum fuisset. Quin *S. Lucas*, initio Evangelij, scriptores quosdam rerum Domini Christi memorat, quos, *Origenem* secutus eo loco S. *Ambrosius* improbatos postea scribit. Extitisse enim tum temporis *discernendorum Spirituum gratiam*, S. *Paulo* 1 ad *Cor.* XII. 10. memoratam, in Ecclesia, (ut olim in Synagoga, veros Prophetas a falsis internoscendi) cujus ope certiores fierent populus Christianus,

quatenus

quatenus quisque recipiendus esset. Receptis igitur ab Ecclesia scriptoribus, tanquam Dei Spiritu actis, non potuerunt repudiari, quæ ab ipsis, tanquam ad fidem pertinentia proficiscerentur. Neque residere potuit apud eos, qui aliunde, ad alias scriptos Ecclesias libros accipiebant, de eorum auctoritate dubium, postquam constitisset auctores habuisse, quos Dei Spiritu actos Ecclesia agnoverat. Quod, tantum abest, ut de Scripturis de quibus agimus verum sit, ut non potuisse constare Ecclesiæ dicendum sit, profectos esse ab hominibus Dei Spiritu actis, quos desita Prophetia scriptos certa fides sit. Quæ cum ita se habeant, non debet mirum videri, admissos totius Ecclesiæ consensu, in auctoritatem Scripturæ divinitus inspiratæ, libros de quibus alicubi dubitatum fuerit; cum tamen, quas ab initio, Ecclesiastica tantum auctoritate contentos fuisse probamus, eos, divinæ Scripturæ auctoritatem obtinere unquam posse, negandum sit.

CAP.

CAP. XXIX.

De auctoribus, deque auctoritate Græcæ Versionis, quæ LXXII. *Senibus tribuitur; Tum de Auctoritate Vulgatæ Versionis Latinæ.*

De auctore Versionis LXX. Interpretum.

EXtat *Aristeæ* sive *Aristæi* libellus, *defensorem*; Sic enim ὑπερασπιστὴν vertit S. *Hieronymus*; se *Ptolomæi Philadelphi* ferentis, qui cum, suggerente *Demetrio Phalereo*, Bibliothecæ Regiæ Præfecto, Legem *Judæorum Græce* versam in illam inferri placuisset, Legatus ad summum Sacerdotem *Eleazarum* LXXII. Senes *Jerosolymis Alexandriam* adduxerit, qui illam interpretati sint. Hujus historiæ veritatem *Josephus Scaliger*, vir in censendis Veterum scriptis ingenio acerrimo, in dubium vocat, propter *Hermippum Smyrnæum*, apud *Diogenem Laertium*. Is, *in Vitis virorum clarorum*, *Demetrium*, *Ptolemæi* Soteris gratia florentem, impulisse eum scribit, ut præterito *Philadelpho*, regni hæreditatem prioris conjugis liberis relinqueret. Itaque, cum ad regnum pervenisset *Philadelphus*, *Demetrium*, in desertum quendam locum sepositum, aspidis morsu periisse. Sed opera *Demetrij* versam *Philadelpho* in *Græcum* Scripturam, auctorem laudant viri docti exceptione majorem, *Aristobulum Peripateticum*, Gente *Judæum*, qui de expositione Legis ad *Ptolemæum Philometorem* scripsit; cujus verba sunt apud *Eusebium* præpar. Evang. XIII, 12. Ἡ δὲ ὅλη ἑρμηνεία τῶν διὰ τοῦ Νόμου πάντων, ἐπὶ τοῦ προσαγορευθέντος Φιλαδέλφου βασιλέως, σοῦ δὲ προγόνου, προσενεγκαμένου μείζονα φιλοτιμίαν, Δημητρίου Φαληρέως πραγματευσαμένου τὰ περὶ τούτων. *Tota autem eorum interpretatio, quæ ad Legem pertinent, regnante Philadelpho Rege progenitore tuo, impensiusque studium adhibente, Demetrio autem Phalereo exequente quæ eo faciebant, facta est.* De eodem *Aristo-*

bulo Paneadensi Anatolius Alexandrinus, apud eundem *Eusebium Hist. Eccl.* VII. 26. Ὅς ἐν τοῖς ὁ καταλεγμένος, τοῖς τὰς ἱερὰς καὶ θείας γραφὰς ἑρμηνεύσασι Πτολεμαίῳ τῷ Φιλαδέλφῳ, καὶ τῷ τούτου πατρὶ, καὶ βίβλους ἐξηγητικὰς τοῦ Μωσέως Νόμου τοῖς αὐτοῖς προσεφώνησε βασιλεῦσι. *Qui de numero* LXX. *virorum fuit, qui sacras divinasque Scripturas Ptolemæo Philadelpho ejusque Patri interpretati sunt, librosque, quibus Mosis Legem exponit, eisdem Regibus dicavit.* Quantum memoria lapsus sit *Anatolius*, cum *Aristobulum* LXX. illis annumerat, librosque *Philadelpho* Patrique inscripsisse refert, *Clemens* ostendit *Strom.* I. cui Ἀριστόβουλος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν πρὸς τὸν φιλομήτορα appellatur. Cæterum, quod utrique Regi versam Legem scribit, eo pertinere posse *Isaacus Vossius* vir præstantissimus, in libro de Translatione LXX. Interpretum, Patris sui sententiam secutus, putat, ut facta versio sit, quo tempore cum Patre regnabat *Philadelphus*; cui communicatum a Patre vivo diadema, præter *Anatolium*, *Hermippum* dicto loco, tum *Theocritum* in *Ptolemæo*, ejusque Scholia auctores habemus. Itaque sic conciliari putant, quod *Soteri Ptolomæo* versas scripturas *Irenæus & Clemens* scribunt. Sive hoc verum sit, sive non statim mortuo Patre, infensum se *Demetrio Philadelphus* tulerit; agente *Demetrio* versas *Philadelpho* Scripturas, certa fides est. Sed a LXX. viris, *Jerosolymis* a Pontifice missis, versas, id vero soli *Aristeæ* credimus; cujus scriptum, cum merito viris doctissimis suppositititum videatur, non potest non ejus historiæ fides in dubium venire. Negandum non est, potuisse aulicum *Ptolemæi* ad veri Dei fidem desciscere; ac propterea, tantum *Judæis* studere, quantum se studere refert *Aristeas*. Habemus Hecatæum *Abderitam*, comitem *Alexandri*, de quo Origenes in *Celsum* I. καὶ ἑκαταίου ἱστορικοῦ φέρεται περὶ Ἰουδαίων βιβλίον, ἐν ᾧ προστίθεται μᾶλλον ὡς σοφῷ τῷ ἔθνει, ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς καὶ Ἑρέννιον Φίλωνα, ἐν τῷ περὶ Ἰουδαίων συγγράμματι, πρῶτον μὲν ἀμφιβάλλειν, εἰ τοῦ ἱστορικοῦ ἐστι τὸ σύγγραμμα· δεύτερον δὲ λέγειν, ὅτι περ ἐστιν

αὐτοῦ,

αὐτοῦ, εἰκὸς αὐτὸν συνηρπάσθαι ὑπὸ τοῦ παρὰ ἰουδαίοις πιθανότητος, καὶ συγκατατεθεῖσθαι αὐτὸν τῷ λόγῳ. *Hecatæi etiam Historici de Judæis liber fertur, in quo impensius Genti favet, tanquam sapienti; Adeo ut Herennius Philo, in scripto de Judæis, primum quidem ambigat, num historici is liber sit; tum autem, si ejus sit, videri ipsum dicat, probabilitate rationum a Judæis allatarum abreptum, dogmati ipsorum assensisse.* Quid igitur impediat, *Philadelphi* aulico accidisse, quod Hecatæo accidisse Philo ipse putabat? Sed mihi, scriptum ipsum recensenti, abjudicare aulico *Ptolomæi* videtur stylus ipse, cujus frequens ἀνακολουθία τὸ ἰδιωτικὸν ἐμφανίζει; quamvis verborum delectu & significatione, videatur sic satis elegans. Tum, quod non se solum, sed & Regem Proselytum videri velit (qui cum ipsos LXXII. convivio exciperet, omissis Gentilium ritibus, eorum precibus benedici mensæ voluerit, &, propositis, de rebus divinis humanisque gravissimis quæstionibus, responsisque secundum ipsorum sapientiam, à convivis applaudi) quantum legi auctoritatis addit, tantum suo scripto fidei demere videtur. Præterea, quod, cum ipse hoc tantum dicat, οἱ δὲ ἐπετέλουν ἕκαστα, σύμφωνα ποιοῦντες πρὸς ἑαυτοὺς, ταῖς ἀντιβολαῖς. *Illi autem omnia perficiebant, collatione ad consensum redacta;* Additum tamen sit à posteris miraculum, discretos singulis cellis, eisdem tamen omnes vocibus interpretatos; manifesto fidem minuit veritati historiæ. Nam quod *Philo* credidit quod volebat, quod *Justino* indigenæ cellarum vestigia monstrarunt, reponendum est ex *S. Hieronymo Epist.* CX. *Nescio quis auctor primus* LXX. *cellulas mendacio suo Alexandriæ extruxerit*; etsi non solum Aristeam, sed & *Josephum*, diversum referentes laudare in promptu fuit. Neque enim mirum, si suppostitium *Aristeam Judæus Josephus* sequatur; qui & ex *Apocryphis Esdræ*, quos solus Græcus codex habet, res ipsius narrat; & vitam *Mosis*, ex Apocryphis non ita pridem à *Gaulminio* editis contexit. Nam *Justinus* vir sanctissimus, cum à Philadelpho ad *He-*

rodem de vertenda Scriptura missum refert, *Apologet. posteriore*, satis ostendit, peregrinanti sibi, & auditu potius quam literarum fide historiam haurienti, imponi ab Indigenis potuisse. Præterea quod *Ammianus libro* XXII. aggerem heptastadium à *Cleopatra* structum narrat, (in quo Cedrenum & *Joannem Tzetzem* assentientes habet, Scriptores fidei non idoneæ) non videtur quidem fidem mereri; (cum in fine III. *de Bello Civili Cæsar a superioribus Regibus* structum affirmet) Sed tamen, quod causam narrat propter quam factus sit, ne *Rhodij* θαλαττοκρατοῦντες portorium inde exigerent, quod ex Insulis exigebant, non videtur ab historiæ fide alienum. Quare, cum *Pharum* a Sotere factam historia celebret, quando nondum dominium maris adepti erant *Rhodij*, (quod sub *Cleopatra* non possunt videri retinuisse) omnino, a *superioribus regibus* factus, sub Philadelpho nondum fuerit. Ac propterea fidem sibi abrogat *Aristeas*, cum sub Philadelpho in Insulam transitum ponte scribit. Denique Aristeæ consentiunt tum *Josephus*, tum *Hieronymus*, tum etiam *Talmudici*, solam legem a LXXII. versam fuisse; Cum tamen distingui non possit stylus quo versa est lex, ab eo quo scriptos Prophetas legimus. Quod, si diversos auctores habuissent, non videtur accidere potuisse. Et sane quod *Aristobulus* τὴν διὰ τοῦ νόμου πάντων versionem vocat, alia præter legem continet; Præsertim cum idem, statim ante ea quæ citavimus, antiquioris versionis meminerit, qua ἡ τῶν γεγονότων ἁπάντων αὐτοῖς ἐπιφάνεια, καὶ κράτησις τῆς χώρας, καὶ τῆς ὅλης νομοθεσίας ἐπεξήγησις *omnium quæ Patribus acciderent existentia, & regionis occupatio, & Legis latæ enarratio* contineretur; Quæ necesse est ad historicos libros & Propheticos spectare. Hæc cum palam videantur narrationis Aristeanæ, (a quo posteriores omnes, quamvis Ecclesiæ scriptores hauserunt) fidem in dubium vocare; videntur locum facere conjecturæ, quæ hanc versionem Alexandrinis Judæis tribuendam contendit. Sermonis sane Alexandrini characte-

rem

rem habere videtur, quod ἐτύπτοσαν pro ἔτυπτον, ἐτύποσαν pro ἔτυπον, ἐτύψασαν pro ἔτυψαν, τύψαισαν pro τύψαιεν soli adhibent, quod ego sciam, *Lycophron*, *Epiphanius*, & *Apocryphorum* quæ dicimus scriptores, præter *Græcam* veteris Testamenti versionem. *Lycophron*, etsi ortu *Chalcidensis*, domo *Alexandrinus* fuit. Et licet *Macedonicum* hoc sermonis genus dici possit, si, quod *Coloniæ Macedonum* per Orientem usurparunt, *Macedonibus* tribuas; videtur tamen *Alexandrinorum* præ cœteris fuisse. Præterea, siclum *Hebræorum tetradrachmo Attico* æqualem fuisse, *Josephus Orig.* III. 9. *Hesychius*, *Hieronymus*, alij testantur; quem *Græcus* codex semper *didrachmum* vertit, quod *Alexandrina* drachma Atticæ dupla fuerit. Neque enim opus est siclum sicli duplum imaginari. Talentum omne VI. *M. drachmas* monetæ patriæ ubique habuisse, ut *Athenis Atticas* drachmas sex mille, *Julius Pollux Onom.* IX. 6. affirmat. Festus autem in voce *Talentum*, *Alexandrinum* talentum drachmas *Atticas* duodecies mille. Quod non aliter constat, nisi didrachmum *Alexandrinum* tetradrachmo *Attico*, id est, siclo *Hebraico* æquale fuerit. Atqui, *Alexandrinos Alexandrinum* modum adhibuisse, rationi consentaneum est. Hæc si vera sint, non putabo mihi laborandum de *Proverbiorum*, *Jobi*, *Estheræ* versione, & si quæ sunt aliæ Scripturæ veteris partes, negligenter, ita potius lascive in *Græcum* versæ, ut putari non possit in animo fuisse eorum scriptoribus, versionem sacri Codicis, potius quem ingenij sui fœtum exhibere. Nam si semel detur, de alia quam dictum est Interpretum auctoritate laborandum non esse, non erit necesse, ad tuendam eorum auctoritatem, partium singularum fidem asserere. Sane *Danielem*, vetus Ecclesia, non secundum LXX. sed secundum *Theodotionem* legebat, auctore *Hieronymo*: Et qui *Syriacam* veteris Scripturæ versionem legit, cum ad versionem τῶν παραλειπομένων *Syriacam* accesserit, jure miretur, longe aliam ejus faciem a reliqua Versione; Adeo nulla religione addit ubi libitum fuerit, demit autem plerunque.

Interea

Reclamatur nuperæ conjecturæ.

Interea loci non est cedendum nuperæ conjecturæ, quæ Versionem Legis a LXXII. factam, cum Bibliotheca *Alexandrina*, bello *Cæsaris* conflagrasse ac periisse autumat; novam totius Scripturæ, ab eis *Judæis* factam, qui Templum *Heliopoliticum*, ab *Onia* structum, in *Ægypto* colebant. ἔτους τετάρτου, βασιλεύοντος Πτολεμαίου καὶ Κλεοπάτρας, εἰσήνεγκε Δοσίθεος, ὅς ἔφη εἶναι ἱερεὺς λευίτης, καὶ Πτολεμαῖος ὁ ὑιὸς αὐτοῦ, τὴν προκειμένην ἐπιστολὴν τῶν φρουραὶ, ἣν ἔφησεν εἶναι καὶ ἑρμηνευκέναι Λυσίμαχον Πτολεμαίου τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις. *Anno quarto Regni Ptolemæi & Cleopatræ, Dositheus, Sacerdotem se & Levitam ferens, expositam* (Estheræ VIII. 12. Græci codicis) *de Phrurim Epistolam, quam a Lysimacho Ptolemæi filio Jerosolymita interpretatam dicebat, introduxit.* Sic legitur ad calcem Estheræ, in Græco codice; cujus Epocham hic consignatam volunt. Ptolemæi autem hujus & Cleopatræ indultu Judæi, Onias & Dositheus (sive qui hic nominatur, sive alius) extructo templo Heliopolitano, Schisma Samaritarum in Ægypto imitati sunt, ut refert *Josephus contra Ap.* II. *Ant.* XIII. 6. Itaque huic Schismati hanc versionem servisse, Ægyptiensibus Judæis sub eo factam. Sed neque versionem tum factam constat, cum insertam hanc Epistolam legimus : neque Alexandrinos Judæos hujus Schismatis reos fuisse. Fuerit Onias Schismaticus, qui, solando exilio suo, speravit abducturum se suos a Templo Jerosolymitamo. Fuerint Sacerdotes & Levitæ, quos ipsi consensisse scribit *Jos. de Bello* VII. 37. Fuerit hoc ipsis impune, propter auctoritatem qua apud Reges erant. Judæos Ægyptienses, quorum erat Alexandriæ *Synedrium*, ad hunc scopulum adhæsisse, nulla ratio suadet. Refert *Josephus Ant.* XIII. 6. certatum sub eodem Ptolemæo a Judæis Alexandrinis cum Samaritis, quæ pars legitimum Templum in Palæstina coleret, proposita litigantibus pœna capitis, qui causa caderent. Itaque victos judicio Samaritas Sabbæum & Theodosium eam sortem excepisse. Quis credat homines, sub Ptolemæo, Samaritico

Samaritico Schismati infensos, ad Heliopoliticum sub eodem descivisse? Sane, qui dictam Epistolam a Jerosolymita Lysimacho versam refert, nullam Alexandrinorum erga Jerosolymitas simultatem agnoscit. Nullam agnovit Siracides, cum avi sui Jerosolymitæ sapientiam Ægyptiensibus Judæis Græcam fecit.

Ecclesiam merito usurpasse Græcam Versionem, auctoribus Apostolis.

Nunc enim illud primo agendum est, neque Fidei damnosum, nec Ecclesiæ contumeliosum esse, nec Apostolorum auctoritatem minuere, (quos *Græca* LXXII. versione ita usos constat, ut tamen, in loco & tempore, ad *Hebraicos* codices se reciperent) quod de auctoritate *Græci* quo usi sunt codicis, non plus constare videtur, quam dictum est. Spectandum enim est, *Judæis* & Gentibus prædicandam Fidem, Apostolis & Apostolorum sociis fuisse, quo tempore pervulgatæ erant versionis ejus Scripturæ, per plerasque Orbis Romani partes; non dubio Dei consilio, viam struendi Fidei, ad eos primo propagandæ, qui de rebus Veteris Testamenti, per eas inaudiverant. Hinc enim frequens mentio *piorum*, & *verum Deum colentium*, per ea loca, in quibus Synagogæ *Judæorum* erant, in Actis Apostolorum; Quas eadem spe salutis fuisse, per legem assequendæ, qua fuerant, quos *Mosis* Lex *peregrinos in portis ipsorum degentes*, per terram promissam, appellat, res ipsa docet. Nam qui ad veri Dei cultum, ab Idolis Gentium se receperant, eos quid vetat credere, Legem *spiritualem*, qua salus sub lege constabat, perinde ac Judæos coluisse? Quod si proponendæ erant, Judæis simul ac Gentibus, rationes credendi ex veteribus Scripturis, quis tempestivum fuisse credat, de constituenda versionis Græcæ fide laborare, de qua, non erat quod, facti semel Fideles, vel etiam faciendi laborarent? Semper enim recolendum est, rem Fidei Apostolorum tum prædicatione hauriendam fuisse; etsi de rationibus credendi appellandæ erant Veteres Scripturæ, prout res ferret. Nam si, quod Apostolis in votis erat, Judæi & Gentes in unam Ecclesiam compingere datum fuisset, facile,

eorum

eorum auctoritate, de codicum fide transactum fuisset: Quod repudiatum est a Judæis Evangelium, id vero est, quod hanc difficultatem protulit. Cum enim Judæis codicum suorum usus mansisset, Gentiles Græcas tantum Scripturas haberent, (quos, cum Judæos quotidie hostes, & persecutionum suarum auctores experirentur, non minus ab eis alienos fuisse par est, quam omnia eis cessisse, quamdiu eorum lucrifaciendorum spes erat) non erat mirum, de codicum Ecclesiasticorum fide laborandum Christianis non fuisse. Hujus rei *Origenes* exemplo sit, qui, consulenti *Julio Africano*, de Fide additamentorum ad *Danielem*, indignum videri respondit, (Epistola quam habemus auctiorem *Græce*, ex codice Oxoniensi, quam vel latine Lutetiæ vel *Græce* ab Hæschelio edita est) laborare fidem codicum quibus utebatur Ecclesia, quod Judaicos codices auctores non haberet. Eandem rationem, plane gravissimam, S. *Augustinus* affert, cur Latinæ S. *Hieronymi* versioni non faveret, *Epist.* XIX. *Propterea me nolle tuam ex Hebræo interpretationem in Ecclesiis legi, ne contra* LXX. *auctoritatem, tanquam novum aliquid proferentes, magno scandalo perturbemus plebes Christi, quarum aures & corda illam interpretationem audire consueverunt, quæ etiam ab Apostolis approbata est.* Quæ ratio ostendit, abunde fuisse, cur retineretur Ecclesiastica versio; propter retinendam cum Fide pacem Ecclesiæ, etiam si de auctoritate conditorum ejus non constaret. Nam si *Origenes*, vel S. *Augustinus*, vel multo magis *Ruffinus*, necessario asserendam putavit hujus versionis auctoritatem, tanquam divinitus profectæ, tamen aliud esse Patrum opiniones, aliud leges Ecclesiæ, jam dictum est. Neque enim *Africanum*, vel a Fide vel ab Ecclesia alienum fuisse, *Origenes* increpat, quod de additamentorum quæ diximus auctoritate laboraret. Itaque habendæ *Origeni* magnæ gratiæ, quod ab Ecclesiæ hostibus conditas versiones in unum corpus cum Ecclesiæ codicibus retulerit; ut haberent Bibliothecæ, in quibus exercerent se illustrandis Scripturis,

Scripturis, utriusque linguæ capaces, quibus scandali metus non erat. Nam si prælatæ fuissent Ecclesiasticis Ecclesiæ hostium versiones, quis dubitet, Ecclesiæ pacem laboraturam fuisse? Quod autem ad veritatem Fidei conservandam attinet, res ipsa docet, consultum Ecclesiæ fuisse, etiamsi soli Ecclesiæ codices per Ecclesiam pervulgarentur. Cum enim pauci admodum Origenianos codices attingerent; (quare magno Ecclesiæ malo interire ipsis contigit) tamen & Fidem, & mores fidelium, & omnino rectum Scripturarum sensum salvum ipsis fuisse, qui nullis nisi Græcis codicibus, ante receptam in Occidente *S. Hieronymi* versionem uterentur, hujus disputationis decursu manifestum factum iri spero. Nec quicquam hujus versionis veritatem clarius testatur, quam, in recipiendam *S. Hieronymi* versionem, Occidentalis Ecclesiæ consensus. Quis enim disputet, quis dubitet, adhibendos esse Ecclesiæ codices *Judæorum*, postquam recepta est *S. Hieronymi* versio ex eis facta, auxilio earum, quæ ab *Aquila*, *Symmacho*, *Theodotione*, Ecclesiæ hostibus profectæ sunt? Non ita quidem, ut Ecclesiæ unitas in periculum vocaretur, tantæ rei causa; Sed quod, sedatis animorum motibus, & Gentibus ad Fidem fere adductis, non erat perinde impedimento futurum convertendis ad Fidem, ac cum de *Judæorum* insultationibus laborandum erat. Itaque nec mirum esse debet, Ecclesiæ scriptores non paucos tantum Græcæ τῶν ο' Versioni tribuisse, nec putandum, eorum sententias, decretis & Legibus Ecclesiæ non constitutas, quenquam tenere. Præsertim, cum necesse sit laborare communem Fidem, si eis rationibus inædificetur, quas historiæ fides non afferat. Itaque agnoscendum est, *S. Hieronymum* fecisse quod fecerant *Israelitæ*, cum exituri Ægypto Ægyptiorum vasa sibi postularunt, quæ struendo Tabernaculo idonea futura essent. Quare & idem institutum sequi eos, quicunque Pharisæorum Traditiones, non solum farragini Talmudicæ, sed & versionibus Chaldaicis,

quas Targumim appellant, ſed & vetuſtis *Judæorum* ſcriptis, quæ habemus, mandatas, & totam denique *Judaicæ* literaturæ ſuppellectilem, ad Eccleſiæ cognitionem, quam facile fieri poteſt admovere ſtudent. Ita tamen, ut memoria teneatur, veteres Scripturas, ita demum *ſapientem facere ad ſalutem* hominem fidelem, ita *Dei hominem* ad Eccleſiæ miniſterium inſtruere, ut *per Fidem in Chriſtum Jeſum*. Hoc enim ſi memoria teneatur, nunquam committent homines Eccleſiaſtici, ut auctoritatem Eccleſiæ ſcriptoribus negandam putent, quam *Judæorum*; aut etiam Gentilium literis, in conſtituendo Scripturæ ſenſu tribuunt.

De auctoritate Vulgatæ Verſionis Latinæ.

Nunc de Vulgatæ Verſionis Latinæ auctoritate, deque decreto Tridentino reddenda ſunt, quæ ſint his conſequentia. Fatendum enim eſt, recte omnino, atque ex decreti verbis facere eos, qui negant ita intelligendum, ut divinam auctoritatem factæ humano ſtudio Verſioni aſſerat; quod hoc tantum poſtulat, ut *in publicis lectionibus, diſputationibus, prædicationibus pro authentica habeatur.* Quid enim eſt *authenticum*, niſi quod auctorem Eccleſiam habeat; Eccleſiaque auctore uſurpetur allegeturque. Quamque vetitum ſit, *contra eum ſenſum quem tenuit tenetque Sancta mater Eccleſia, cujus eſt judicare de vero ſenſu & interpretatione Scripturarum Sanctarum, aut contra unanimem conſenſum Patrum interpretari?* Quis enim aſſerat Eccleſiæ eſſe, de vero ſenſu & interpretatione Scripturæ judicare, niſi, quatenus Eccleſiæ eſt, ſive de fide moribuſque ſingulorum, ſive de Legibus quæ univerſos teneant decernere? Videant, qui hoc tantum volunt, quam rationem habeat quod ſequitur; *ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat, vel præſumat.* Nam ſi *rejicere* eſt, veriorem interpretationem ſubſtituere, ſicubi videatur interpres minus aſſecutus ſententiam Hebraicorum quæ vertebat; quæro cur divinitus factam non aſſerat, qui hoc licere non vult? Præſertim cum de tradita ſemel Fide, deque Legibus ab Eccleſia decretis non agitur; Quas qui non probet, auctoritatem tamen Eccleſiæ,

qua

qua conditæ sunt, in dubium vocare non debere, dictum est. Sed hunc decreti sensum, quæro, quomodo ad eam sententiam congruat, quæ rationem credendi totam in eam auctoritatem resolvat, qua conduntur Leges Ecclesiæ? Itaque, quid est cur non credam referenti historiæ, fuisse in Concilio qui disputarent, non videri satis consultum a Deo Ecclesiæ, nisi, qui Synagogæ authenticam Veteris Testamenti Scripturam Hebraicam tradiderat, Ecclesiæ Græcam Novi, idem Ecclesiæ Romanæ authenticam versionem Latinam dictaverit? Ac proinde, licet non Propheticam, submissiorem tamen Spiritus S. dotem interpreti tribuendam, sed in quam erroris suspicio non cadat; Saltem decernente Concilio, cui hoc negari non possit, futuram in posterum omni erroris periculo immunem. Nimirum huc redit eorum error, qui Fidem communem Ecclesiæ auctoritate antiquiorem non agnoscunt, quamvis infallibili testimonio universitatis Fidelium nixam, quæ Ecclesia dicenda sit, etiam ante constitutam communionem Ecclesiæ. Sed ut manifestum est, gratiores esse Sedi R. qui *infallibilitatis* dotem Ecclesiæ decretis asserunt, ita extare ullum, vel R. Sedis decretum, quod hujus dotis professionem, tanquam salutis Legem, communioni Fidelium dicat, mihi hactenus compertum non est. Quod quam diu factum non est, quis nullam reliquam rationem pacis instaurandæ legitimam dicat? Sint inde qui hoc contendant, quam diu hinc sint, qui Dei Spiritus nomine, suo intus Spiritui dictantis, idem sibi asserant; non deest ratio cogendi eos in Legem unitatis ex veritate, qui negare non possunt, universæ Ecclesiæ Traditionem, definiendis controversis vel satis esse, vel indefinita esse debere, quæ ita definiri non possint; & ferendos esse, & communione Ecclesiæ impertiendos, qui de eis dissentiunt, quæ sic definiri non possint: Itaque merito, in decreto de libris *Apocryphis*, deque Vulgatæ Versionis auctoritate insistendum est, auctores esse discidij, qui ejus sententiam producunt ad infallibili-

tatis dotem Ecclesiæ decretis asserendam; cum idonea sit ratio, cur *Canonici & sacri* dici possint, veteris Ecclesiæ Latinæ decretis, quos tamen divinitus inspiratos nunquam constare possit, quia semel non constiterit. Interea loci, cum manifestum sit, existere hodierno etiam die, summæ eruditionis scriptores, qui, Græcæ Versioni auctoritatem divinitus inspiratæ cum asseruerint, mox, quasi eodem flatu, eandam Vulgatæ Versioni afferant, manifestum est victoriæ studium, ultra studium veritatis valera. Nam, si exigatur ab eis, ut ostendunt nobis eandem rationis evidentiam, quare hoc credendum sit, propter quam scripturas universim divinitus inspiratas credimus; Quam eandem esse oportere ab initio dictum est, propter quam Christiani sumus; nunquam aperturi os sint, ut hoc aggrediantur probare.

CAP.

CAP. XXX.

De hodiernæ literaturæ Judaicæ Fide & auctoritate. Fidem veteris Scripturæ non ſtare punctorum vocalium, & hodierni Codicis Hebraici auctoritate; ſed conſenſu Codicis Origeniani, Syriaci, Hieronymiani. Non poſſe Fidei periculum creari ex ea lectionis varietate, quæ, toto adhibito Eccleſiæ inſtrumento tolli non poſſit.

De hodiernæ literaturæ Judaicæ fide & auctoritate.

NUNC, quia de hodierni Codicis Hebraici, punctorumque & apicum, quibus definitur ſenſus ejus, fide atque auctoritate non aliter contenditur, quam de infallibilitatis dote Eccleſiæ decreto annexa & appenſa; faciendum eſt inprimis, ut, quid de literaturæ *Judaicæ* fide atque auctoritate cenſendum ſit Chriſtianis, intelligamus. Nam ſi conſtare poſſit, *Judæos* hodiernos, qui inſtitutis farragine Talmudica proditis vivunt, Legis vim ipſis tribuere, quo tempore, certum eſt Evangelicæ Hiſtoriæ veritate, Phariſæos Genti jus non dixiſſe, multo minus dediſſe; (Hoc eſt, eorum inſtituta non aliam vim habuiſſe, quam ſponte tribuerent doctorum auctoritati diſcipuli) merito impoſturæ rei erunt, qui inſtituta ſua pro Legibus apud ſuam Gentem valuiſſe jactant. Atqui hoc non minus certum eſt, quam veram eſſe Hiſtoriam Evangelicam, apud Chriſtianos certum eſſe debet. Nam Chriſti Domini tempore, etſi Phariſæorum Scholas extitiſſe manifeſtum eſt, in quibus, quæ ad ἐθελοθρησκείαν ſuam, in obſervandis Legis præceptis pertinebant, inſtitutum ſuum ſponte amplexis tradebant; Tamen, cum ſub Præſidibus Romanis a Pontificibus & Senioribus puli αὐτονομία illa regebatur, qua Judaiſmum ſuum ipſis rerum Domini permittebant, manifeſtum eſt, quæ ipſi de Synedriorum ſuorum auctoritate in jure dicundo, in Legibus

bus ferendis narrant, discipulis Pharisæorum, tempus nugis ventilandis conterentibus placere potuisse, Legis vim tum temporis apud Gentem suam habere non potuisse. Sed multo magis manifestum, si Sadducæos ipsis adversos, etsi futurum seculum negarent, pariter Lege patria vixisse, pari jure dominorum Romanorum tuitione gavisos reputemus. Quare nihil obstat, quo minus veritatem habeat, quod *Joannem Hyrcanum* Talmudici in fine vitæ ad Sadducæos defecisse narrant; quod Pharisæos molestos experiretur, natalium ipsi litem moventibus, propter matrem minus legitimam. Non quod credendum sit Pharisæis, adversarium suum resurrectionem negasse narrantibus; Sed quod Optimates ad Sadducæorum sectam inclinasse, affirmanti *Josepho* credendum sit; quia Pharisæos, inflatos rebus gestis Hasmonæorum, quas Zelo suo tribuebant, rerum administrationem, per seditionem plebis ad se trahere manifestum erat. Nam & propterea Rex postmodum *Alexander*, & vivus sæviebat in Pharisæos, & cum moriens pupillum filium relinqueret, mandavit uxori, ut ipsum, & rerum summam Pharisæis permitteret. Atqui, ab Ascensione Domini, prævaluisse Sadducæos Pharisæis Actorum Apostolicorum historia ostendit, assentientibus etiam Talmudicis; ut supra suo loco p. 42. dictum est. Quo tempore verum esse potest, quod ipsi tradunt, in titulo de Idololatria; migrandum fuisse decies Synedrio Magno ex Templo *Jerosolymitano*, prius quam Tiberiade consideret. Sed ita, ut Synedrium magnum Pharisæorum Scholam fuisse intelligamus, quorum sint Traditiones in Talmudicam farraginem relatæ; Quique tum, a Sadducæis oppressi, Scholas suas seorsim habere instituerint. Nam si publice valuisse tum temporis velint instituta quæ tradunt, stantibus eis quæ Scripturis narrantur, verum esse non potest. Recenseantur hoc posito, de quo dubitare non potest qui de fide Scripturarum non dubitat, laboriosissimæ *Joannis Morini* Exercitationes Biblicæ; ut constet, nullam esse historiæ fidem apud

Judæos,

Judæos, vel de rerum suarum statu, qui eis temporibus fuerit, quorum memoriam, *Apocryphis* quas vocamus, Novique Testamenti Scripturis, tum *Josepho* ac *Philoni* debemus Christiani. Constabit omni recte Christiano, Legem Ore traditam quam jactant, superstitionem esse *Pharisæorum*, quæ, pulsis *Judæa Seleucidis*, apud plebem *Judæorum* obtinuerit. Cum tamen, si rem recte putent Christiani, Lex Ore tradita à Patribus ante Legem, & sub Lege à Prophetis, pietatis Christianæ Religio sit; quam, sub carnali terræ promissæ Lege, spirituali præceptorum Legis observatione constantem, tradebant Patres ac Prophetæ. Hac enim ratione, Deum in Spiritu ac Veritate colentibus, salutem per Fidem ante Legem, & sub Lege contigisse Apostoli disputant. Quibus receptis, non erit quo minus vera videantur, quæ traduntur a *Judæis*; quatenus non contradicunt Scripturis inprimis Ecclesiasticis, tum *Josepho* ac *Philoni*. Neque enim negandum videtur, fuisse *Synagogam Magnam* quam dicunt, vel *viros Synagogæ Magnæ*, a quibus instauratam volunt & constitutam Veteris Scripturæ lectionem; quod *Esdræ* tribuitur magno consensu, a vetustissimis Ecclesiæ Scriptoribus. Nam *Esdram* ipsi, & Prophetas *Esdræ* coævos, in ejus Capite collocant; Etsi quousque duraverit, nihil nisi fabulas narrent. Satis est, ab iis accipere nos Scripturas veteres, qui venturum sub secundo Templo *Messiam* cum expectarent, & prædicerent, non possunt videri, ad ejus adulterandam prædicationem consensum suum adhibuisse. Neque enim necesse est, quod quidam Ecclesiæ scriptores crediderunt, inspirante Sp. S. veteres Scripturas memoriæ suæ, *Esdram* in libros conjecisse. Satis est ad Fidem Christianorum, instaurata Legis & Prophetarum exemplaria, quatenus recto Legis studiosorum judicio fieri poterat. Neque necesse erit negare, venisse Hillelem *Babylone Jerosolyma*, non multo ante natum Dominum tempore, & docendæ Legis Cathedram tenuisse; (Inter *Pharisæos*, scilicet, quorum erat tum do-

ctrina

ctrina popularis) Neque vel antegressorum, vel secutorum ipsum doctorum, ad & post Templi interitum, successionem. Sane, quæ de Symeone filio *Shetach* narrant Talmudici; quem *Alexandro* Regi adversatum volunt, cum ipsi affinis esset, doctrinæ Pharisaicæ nomine; satis eis congruunt, quæ de odio Regis in Pharisæos narrat *Josephus*. Hanc tamen successionem, ipsi, nullo antiquiori literarum monimento consignatam ostendunt, quam Talmudicæ farraginis, in cujus *Titulum Aboth* relata est. Itaque, non sunt ita accipiendæ Doctorum sententiæ in eam farraginem relatæ, quasi suæ Gentis jura contineant; (eis quidem temporibus, quibus, prævaluisse Sadducæorum potentiam Pharisæorum Traditionibus, ex Scripturis constat, ipsis etiam consentientibus, ut dictum est) Sed quasi, quam vellent Rempublicam ipsi; cum otiosi discipulis suis dictarent, quod ipsi Legibus *Mosaicis* postulari commentarentur. Vide Chronologiam *Davidis Gans*, quam ipse *Germen Davidis* appellat, quæque ad annum ejus 785. annotavit *Guilielmus Vorstius*; ex quo, non majorem Traditioni ipsorum habendam fidem comperies, quam habere Morinum diximus. Nam quod ipsi Synedrium magnum appellant, ejusque auctoritatem, nihilo pluris esse constabit, quam Pharisæorum Diatribis tribui possit, cum ipsi Templo exularent; id est, suæ Genti jus dicere non possent. Idem fere dicendum est de auctoritate δευτερώσεων, quas ipsi, in illud corpus quod extat, juris Judaici, vel potius Pharisaici textus ac fundamentum, a R. Juda Sancto, successore Hillelis, collectas tradunt, temporibus *Antonini Augusti*; Cum antea semper, nefas visum esset Legem Oralem scripto tradere; cujus tamen Traditiones, memoriæ juvandæ causæ scriptas apud se habere, ut a Magistris dictabantur, discipulis permittebant. Nam hoc quidem Judæi consensu tradunt, *Maimonides Præf.* ad magnum opus, liber *halicoth Olam* in Præfatione, Præfatio ad librum Præceptorum magnum, alij. Sed de temporibus haberi ipsis fides nulla potest, qui tem-

porum

porum notam nullam legitimam edunt. Eſt quidem eo ſermone editum, quo vulgus tum temporis uſum fuiſſe cenſeri non poteſt; cui tum Syriacam linguam (in quam nunc, utriuſque Teſtamenti Scripturas converſas legimus) vulgarem fuiſſe, multi viri docti minus recte cenſere videntur. Nam quæ extant in Novo Teſtamento vulgaris ſermonis voces, ἐφφαθὰ ταλιθὰ κοῦμὶ, γαββαθὰ, γολγοθὰ, & ſi quæ ſunt aliæ, longe propius accedunt ad formam ſermonis ex Chaldaico corrupti, quam Syriaci. Itaque cenſendum eſt, Doctores in Scholis conſervaſſe inter ſe uſum ſermonis Hebraici, paululum quiddam ad eam formam ac ſignificationem deflexi, quam in δευτερώσεων corpore legimus; Cujus ea eſt rotunditas, atque adeo elegantia, in exprimendis Doctorum deciſionibus, ut videri non poſſit niſi eis Romani Imperij temporibus ſcripta, quibus, cum Imperio, literarum etiam elegantia ſtetit ac floruit. Etenim, in *Judæorum* etiam ſecuta ſcripta ac ſermonem, eandem incubuiſſe labem ac corruptelam manifeſtum eſt, quæ Græcorum pariter ac Latinorum ſtudia, ac literarum monimenta occupavit. Interea loci, non poteſt reſiſti manifeſtis rerum argumentis, quibus *Morinus*, Exercitationum II. 3. *Judæorum* Palæſtinenſium ſub Imperio Romano regimen, penes Patriarchas ipſorum fuiſſe tum demonſtrat, cum Talmudici, nullam poteſtatem Synedriis ſuis ſuperiorem agnoſcunt. Et certe ipſi ſe jugulant, cum Sacrificium pro peccato *Principis* per ignorantiam commiſſo, Lege *Levit.* IV. 22. præſcriptum, pro Regis errore offerendum agnoſcunt, ſecundum ſcripturam *Ezek.* XXXIV. 24. XLV. 7. XLVI. 2, 4. *Maimonides* de Erroribus XV. 6. Quo enim jure Synedrij Præfectum *Principem* faciunt, quos alium habuiſſe Principem Gentis ſuæ palam eſt? Sane, poſt reditum a Captivitate, eos, qui Babylone morati nunquam redierunt, Caput habuiſſe *Captivitatis Principem* manifeſtum eſt, ex *Joſepho*, apud quem frequens eſt ejus mentio. Tum, poſtquam magna pars Gentis in Æ-

gyptum abducta, *Alexandriæ* consedit; quod sub *Ptolemæo Lagi* fieri cœptum, ex *Josepho* manifestum est; cœperunt hi etiam Caput suum ac *Principem* habere, quem γενάρχην, ἐθνάρχην, vel etiam Patriarcham Romanis temporibus, (ut apud *Josephum*, & in *Adriani Aug.* Epistola cujus locum ex *Vopisci Saturnino* supra adduximus) appellabant. Neque unquam constare poterit, hos, in Legis suæ interpretatione, Palæstinensium *Judæorum* auctoritati, multo minus Pharisæorum Traditioni obnoxios vixisse; non magis quam *Babylonienses*, de quibus dictum est. Illud videtur rerum fidei maxime congruere, quod ipsi narrant; δευτερώσεων suarum Doctores, post conscriptam farraginem *Jerosolymitanam*; qua δευτερώσεις suas novis decisionibus explicare & propagare instituerant; *Babylonem* profectos, ibique auctoritatem Traditionum suarum docendarum nactos, Talmudis *Babylonici* farraginem scripto consignasse, quem in se tota Gens receperit. Nam sub *Theodosij* M. liberis minori indulgentia per Imperium Romanum habitos *Judæos*, quam sub Constantino, secutisque ipsum imperatoribus, videtur ex Constitutionibus ipsorum, in utrumque Codicem relatis constare. Sed & sub *Justiniano*, exempti sunt auctoritate Primorum suorum *Judæi* qui *Græcis* Scripturis utebantur in Synagogis, cum ipsos prohibere vellent ne hoc facerent, Novella ejus CXLV. In qua primam extare mentionem δευτερώσεως *Judaicæ*, in monimentis Christianorum, recte observat *Morinus*; Cui Imperator auctoritatem minuit, cum *Anathematismos* ipsorum irritos esse jubet cap. I. Quamvis autem nullam ejus mentionem apud *Origenem*, *Epiphanium*, *Hieronymum*, extare disputat ex veritate idem, ut illam tum non extitisse contendat; Non videtur tamen hoc prohibere, quo minus apud homines secreti sui tenaces, quales fuisse *Judæos* necesse est, in secreto & haberi potuerint & doceri; Quominus antiquitatem eam habere censenda sit, quam sibi ipsa asserit. Igitur Legis Ore traditæ fides omnis & auctoritas Pharisæorum Sectæ relinquenda

est

est, eorumque sectatoribus hodiernis *Judæis*, qui ejus studio Dominum Christum repudiarunt. Nam quod hodiernam Karæorum Sectam; quorum sunt capitales inimicitiæ cum Talmudicis; viri docti propaginem esse Sadducæorum volunt, qui procedente tempore ad agnoscendam Resurrectionis Fidem descenderint; videtur omnino idem Morinus demonstrasse, non esse ejus Originem Talmude *Babylonico* antiquiorem, sed a Doctorum quorundam auctoritate propagatam, qui repudiandi ejus auctores suis fuerint. Itaque instituta, quæ Traditioni majorum ascribunt Talmudici, ab illis, argumentis ex Scriptura natis confici & probari.

De Punctorum Vocalium Origine.

His Positis, aperta est, de hodierni Codicis *Judaici*, & de Punctorum vocalium apicumque ejus auctoritate judicandi ratio; quem a *Judæis* hodiernis, cum renatis literis acceptum, manifesta res est. Nam quod Pharisæis *Epiphanius* in eorum Hæresi, Γραμματικὴν τινα ἐπιστήμην tribuit; recte ea intelligitur, quam in libris sacris legendis, intelligendis, interpretandis, usu ipso & exercitatione tum tradi oportuit, cum nullam aliam apud *Judæos* Grammaticam extitisse res ipsa docet. Quam enim nunc Grammaticam tradunt, ad punctorum vocalium apicumque methodum tradendam comparatam, eam χθὲς καὶ πρώην ab ipsis proditam, manifestum est eorum usu longe posteriorem esse. Sane, si ab *Esdra*, si a Viris Synagogæ Magnæ, (quæcunque tamen fuerit Synagoga Magna) punctis vocalibus distinctas & definitas Scripturas accepissent, esset ea, non quidem divina, per Sp. S. auctoritas; (quis enim auctor sit, auctore Sp. S. definitam punctis earum sententiam?) Sed tamen, cujus rationem potius a me non intelligi crederem, quam ut ejus ineptias ac περιεργίαν reprehenderem. Sed latere non potuisset *Græcæ* Versionis auctores tanta auctoritas. Nunquam illi *Esdram*, aut viros Synagogæ M. auctores defugissent, si illi determinando Scripturæ sensui puncta adhibuissent. Quin, ne *Aquilæ* quidem aut *Sym-*

machi, aut *Theodotionis*, qiun ne *Hieronymi* quidem Versio ea agnoscit. Propius illæ quidem ad eorum rationem, accedunt quam *Græca* Versio; sed ita tamen, ut ad eorum Legem astrictos se non fuisse ostendant. Itaque, nihil mihi probabilius dici posse videtur, quam ut eorum inventionem decreto Synagogæ tribuamus, quo legem ore traditam scripto deinceps consignari constitutum est. Ita quidem, ut, cum ad earum methodum instituendam pedetentim grassatum sit, multis tamen postea seculis perfecta sit. Itaque, cum unius seculi opus non fuerit, minime mirum esse, si ne *Hieronymi* quidem tempore extiterit. Quin, ne Magistris quidem, quorum sententiæ in farraginem Talmudicam relatæ sunt, usurpatam fuisse, mecum ut opinor, censebit, quicunque ejus loca affatim a *Morino* producta ad calculum revocabit. Nam si quid apud *Hieronymum*, vel apud Talmudicos legatur, quod punctorum determinationem significare videatur, nihilo plus conficiet, quam quod dictum est; ad hanc determinationem cum procedente tempore grassatum fuisse. Denique reputet apud se, quicunque hanc sententiam Fidei periculosam putet, idem â se huic punctorum apicumque hodierni Codicis Judaici methodo tribui, quod Ecclesiæ, Concilij Tridentini decreto tribuitur ab eis, qui infallibilitatis dotem asserunt. Itaque ejus Fidem eisdem rationibus asserendam sibi, qua communis Fidei divinitus inspiratæ auctoritatem universi asserimus Christiani. Quod cum fieri nullo modo posse perspexerit; quod ejus fide non asserta, integrum esse communi Fidei asserendæ rationem, ex præmissis constare possit; facile perspiciet, deponendum sibi esse partium in hoc animorum æstu studium, & recipiendum se, in vero Scripturæ & lectione & sensu constituendo, ad illud Ecclesiæ toti commune instrumentum, cujus fidem, ad definitionem eorum, quæ hodiernum Ecclesiæ discidium continent, recipiendam, inter partes constat. Huic sententiæ res ipsa luculentum perhibet testimonium. Neque enim unquam doceri poterit,

rit, fuisse aliquem apud Christianos Bibliorum Hebraicorum punctis vocalibus distinctorum usum, ante renatas cum Græcis simul ac Latinis, Hebraicas literas, seculis superioribus. Contendat quantum velit, qui punctis vocalibus tribuit quantum vult, nunquam efficiet, ut alia Biblia Hebraica punctis accentibusque definita ostendat, quam quæ à Judæis accepimus, hostibus Christianismi. Quod Hebraicum Codicem, quem Origenes non minus Græcis quam Hebraicis literis descripsit, quod eum quem vertit *Hieronymus* præditum illis fuisse contendat; inveniet sponte à se ac gratis supponi, quod eis rationibus asseri non possit, propter quas recepta est Fides communis. Non est dissimulandum, quantum profectum sit in Scripturæ cognitione eorum codicum usu, post renatas literas. Sed neque reticendum, inter partes, quarum tantum est studium etiam de minutissimis contendendi, de eorum abrogando usu non contendi. Illud tamen cavendum, quorum nulla esse auctoritas potest, nisi quatenus Ecclesiastico Veteris Scripturæ sensui serviunt, non esse, eorum opinione, sensum Novi Testamenti sensui adversum, Veteris Testamenti Scripturis inserendum.

De Versionum Chaldaicarum aliarumque Judaicarum Auctoribus.

Huic rationi consentiunt quæ de reliquis *Judæorum* libris antiquitatem sibi vindicantibus narrantur; Quos certum est ætatem illam ferre non posse, quam auctoribus suis asserunt, & tamen, antiquioris monetæ materiem continere. Dictum est, *Syriacam* linguam non fuisse *Judæis* vernaculam a reditu Captivitatis, sed *Chaldaicam*. Neque alio argumento opus, quam, quod versas in *Chaldaicam* a *Judæis* scripturas habemus, in *Syriacam* nullas; Neque enim alia de causa versæ sunt, quam quod vernaculis Scripturis opus haberent. Itaque etsi manifestum facit *Morinus*, Exercit. *Bibl.* II. 8. longe posterius scriptas Versiones *Chaldaicas* quam eorum auctores vixisse voluerint *Judæi*; Non est tamen fides neganda *Judæis*, non minus *Chaldaice*, id est, vernacule, quam *Hebraice* lectas in Synagogis Scripturas narrantibus;

rantibus; ut intelligerent, ſcilicet, quod legebatur. Certe quod *Nehem.* VIII. 8. *Et legerunt in libro Legis explanate; & adhibito ſenſu, intellexeruntque lectionem*; non aliter intelligi poteſt, quam ut vernacule intellexerint quod legebatur Hebraice. Itaque merito inſtitutum videri debet, ut redderentur lectiones vernacule. Nam quod Judæi in *Megillah, cap.* IV. vernacule reddita intelligunt quæ legebantur, non eſt ſuperſtitionis Judaicæ; neque ad Phariſæorum ἐθελοθρησκείαν pertinebat, ut Legem Dei intelligerent; quamvis ſecutis temporibus pertinere potuit, quibus, etſi Chaldaice non intelligerent, traditum tamen morem ſibi obſervandum putarent. Quod autem ex punctorum & accentuum traditione pronuntiatum volunt, hactenus accipiendum eſt, ut intelligeretur quod ſcriptum legebatur; non ut puncta hodierna tum fuiſſe intelligamus. Nam & in *Beracoth* cap. ult. vetantur anum dextra purgare; (honos ſit auribus) ratione addita, quia legis accentus monſtrat. Sed *R. Solomonis Gloſſa* non aliud hoc poſtulare ſcribit, quam ut, ſublata vel ſubmiſſa dextra, tollendam vel ſubmittendam vocem ſignificaretur; Hoc enim ſe fieri alicubi vidiſſe ſcribit. Sed quantum fidei tribui poteſt referentibus Talmudicis, tam certum eſt *Judæos* a Captivitate Scripturas in Synagogis *Chaldaice* non minus quam *Hebraice* legiſſe. Neque aliud initium quærendum eſt transferendi veteres Scripturas in *Chaldaicum.* Sed, Verſio Legis quæ *Onkelo* tribuitur, oſtendit ſeipſa quam parum in ſe habet ineptiarum ac περιεργίας, quibus, ex juſto Dei judicio, damnatam *Judæorum* Gentem, procedente tempore magis magiſque obnoxiam vixiſſe, manifeſta res eſt. Prophetarum autem tam priorum, quos appellant *Judæi*, quam poſteriorum Verſio, quæ *Jonathæ* filio *Uzielis* tribuitur a *Judæis*, videtur mihi tempore poſterior hanc ipſam ob cauſam, quod Talmudicorum fabulas copioſius immiſceat; Quamvis, ſi *Judæos* audiamus, *Jonathas Uzielis* filius aliquanto prior tempore fuerit, quam, quicunque tandem fuerit Legis interpres *Onkelus.*

kelus. Itaque neque magni refert, quis ille *Jonathas* fuerit, cujus nomine, *Chaldaicam* Legis interpretationem tempore posterius in lucem extulerunt. Neque quis *R. Joseph* cœcus, quem Hagiographa vertisse volunt. Nam Versio *Proverbiorum Solomonis* longe propius quam reliqua, ad *Syriaci* sermonis proprietatem ac usum accedit. Quapropter conjectura est tum factam, cum, translatæ ex *Palæstina Judæorum* Scholæ in *Babyloniam*, familiariorem *Syriacum* sermonem habuerunt. Sed, si initium transferendi Scripturas veteres in *Chaldaicum* a reditu Captivitatis arcessendum sit, tempus autem, quo, reducta in hanc formam interpretatio quam legimus edita demum sit, & Ecclesiæ cognita, exhiberi nullum possit Talmudicarum fabularum ineptiarumque contaminatione antiquius; Omnino putandum est, idem his Versionibus accidisse, quod reliquis *Judæorum* scriptis, quibus ipsi præcipuam antiquitatem vendicant. Puta me dicere Capitula R. *Eliezer*, libros *Zohar* & *Bahir*, tum *Rabboth* & *Medrashim*; quorum nullus est qui ætatem eorum ferre possit, quibus auctoribus inscribuntur. Oportet igitur, inchoatos disputationibus antiquiorum Magistrorum, posterioribus temporibus in eam formam redactos, qua nunc editi leguntur, additis eis quæ posteriorum temporum fuisse deprehenduntur. Itaque non multo graviori auctoritate legendæ videri possunt, quam est auctoritas ejus *Arabicæ* Paraphrasis Pentateuchi, quam Parisiensia Biblia in lucem extulerunt, sic satis probabiliter factam, ex sensu *Judæorum*. Neque alia est ratio Pentateuchi *Samaritici*, quem eidem editioni debemus. Recolendum est, Idololatras fuisse primo, qui ab *Assyriis* in eam *Coloniam* ducti sunt. Sub *Esdra*, solum se Deum verum colere testantur, *Esd.* IV. 2. Et quidni verum dicant, qui Templum in monte *Gerizim*, a *Judæis* repudiati, condiderunt; non ex Lege quidem, sed tamen vero Legis Deo? Nihil impedit, quo minus, resurrectionem & Prophetas, etiam tum repudiaverint; Ut propterea a *Judæis* repudiandi fuerint. Schismaticos

maticos quidem fuisse, dubitandum non est. Hi sunt qui Pentateucho utuntur quem diximus; cui Patronus contigit, qui verum Legis Codicem habuisse neget, qui veram Legem colerent, affirmet habuisse, qui ab ea discederent. Affertur contra, quod apud *Photium* scribit *Eulogius Alexandrinus*, adulteratum a *Dositheo Samariticum*; Quem, tantæ auctoritatis fuisse apud *Samaritas*, Origenes in *Matt.* XXIV. scribit, ut *Messiam* se tulerit. Nam *Messiam Samaritas*, qui veros se *Judæos* ferebant, expectasse, ex quarto capite Evangelij secundum *Joannem* discimus. Sed negare non possumus his Versionibus eam auctoritatem, quam Origenes *Aquilæ Symmachi* & *Theodotionis* Versionibus attribuit, *Judæorum*, *Samaritarum* vel *Ebionitarum*; Cum eos, eodem cum *Hebraico* Græcoque τῶν οβ΄΄ Codicibus conspectu legendos plaudenti Ecclesiæ proponeret. Neque enim vel adulteratum a *Dositheo*, certo suo consilio *Samariticum*, Ecclesiæ adjumento esse quicquam impedit, in eis, quæ ad ejus adulterandi consilium non spectare, reliquorum comparatione deprehendi potest. Neque aliud sibi quærere potest Ecclesia, cum undiquaque sibi copiosum Veteris Scripturæ instrumentum asciscit, quam ut Fidei hostes capsarios habeat, qui, vel credendi rationes, ex Veteribus Scripturis, vel Evangelicæ Apostolicæque Scripturæ sensum afferant. Interea loci, punctorum originem, repudiato a *Judæis* Evangelio longe posteriorem esse, luculentum est a *Chaldaicis* eorum Versionibus argumentum; quibus puncta χθὲς ϰ πρώλω addita esse in confesso est.

Non esse Codicem Hebraicum Judæorum studio corruptum.

Esto jam, crediderit Deus oracula sua *Judæis*; sibi hoc voluerit S. *Paulus* ad *Rom.* III. 2. Certe non Christicidis *Judæis*, non hostibus suis, sed Dei populo. Itaque a tempore repudiati Christi nihil ipsis credidit, qui ipsi nihil crediderunt. Neque alia ratione recipi possunt a Fidelibus Veteris Testamenti Scripturæ *Hebraicæ*, nisi quæ communi Fidei coæva sit. Atqui puncta apicesque, quibus *Hebraici*

braici codicis ſenſus definitur, non ſtare eis rationibus quibus ſtat Fides, ſatis dictum eſt. Neque tamen odio Chriſtianiſmi corruptum, ac interpolatum a *Judæis* vetus inſtrumentum, *Juſtino Martyri dial. cum Tryphone* credo; cui *Euſebius Eccl. Hiſt.* IV. 18. credidit. Quamvis tum temporis, ſi unquam, ſuſpicandi cauſa fuerit, cum ad impediendum Fidei progreſſum ejus corruptela facere potuiſset. Nimirum, inſpiciantur loca quæ corrupta contendit; Si quis eum præſtandum ſuſcipiat; Quid eſt, quominus ipſis, non veritati videar faviſſe? Equidem ſanctiſſimo vitæ propoſito virum, cognitione hiſtoriæ multa, quæ peregrinando quæri poterat, minus literarum ſcientia valuiſse puto, quam ut ab hujuſmodi præjudicio ſibi caveret. Non quod Religioni ipſis fuiſse putem Scripturarum ſuarum ſinceritatem, ſi ipſis adulterandis Chriſtianiſmo obſtari potuiſſet; ſed quod nulla ſpes eſset, poſse ei lectioni auctoritatem quæri, quæ, intentis in omnem occaſionem, probandi ex veteribus Scripturis Chriſtianiſmi, Chriſtianis obſtaret. Itaque ſi quæ ſunt loca, quæ nunc ab ipſis male legi ratio ſuadeat; tamen, cum propoſitum eorum, lectio quam uſurpant non conficiat, malignitatis eſſe hujuſmodi adulterium videri poteſt, aſtutiæ, videri non poteſt. Legendum eſſe כרו non כארי *Pſalm.* XXII. 17. וִיִּקָּרֵא non וַיִּקְרָא *Eſ.* IX. 5. קולם ſecundum Apoſtolum *Rom.* X. 18. e Græco, non autem קוּם, quomodo nunc in Ebraico codice legitur, non invitus concedam: Sed ut, primo horum locorum, ipſi dubiæ lectionis notam opponunt; Ita reliqua, ſi legerentur quomodo ipſi legunt, quid Chriſtianiſmo periret? Omnino, cum non ſtatim, nec temporis momento, diſcidium Eccleſiæ & Synagogæ factum ſit; vix fieri potuit adulterium Scripturarum, quæ, per non exiguum temporis ſpatium, utriſque communes fuerunt. Si quid labis eorum codicibus accidit, communi potius omnibus literarum monumentis cauſæ imputanda videtur; temporis ſcilicet vetuſtati. Nam poſt eaſdem Veteres

Scripturas in *Syriacum*, in Latinum versas, quæ spes erat, *Judæos*, adulteratis eis fidem mereri potuisse?

Certissimam esse Fidem totius instrumenti Ecclesiastici.

Cum primum prædicabatur tam *Judæis* quam Gentibus Fides ab Apostolis, vulgatæ erant non minus *Græce* quam *Hebraice* Veteris Testamenti Scripturæ; non dubio Dei consilio sternendi viam Evangelio, cujus rationes, non minus Gentibus notæ esse cœperant ex *Græcis*, quam *Judæis* semper fuerant, ex *Hebraicis*. Itaque non est mirum, citari non minus *Græcas* Scripturas ab Evangelistis & Apostolis, quam *Hebraicas*; Idque nulla manifesta discriminis ratione. Nimirum, satis esse ad Fidem fundandam, in utrisvis manifestum erat. Satis luculente ex utrisvis exponi posse & affirmari rationes, propter quas Christiani esse omnes deberent. Neque esse injiciendum scrupulum *Judæis* Gentibusque ad Fidem convertendis, propter discrimen exemplarium, quæ utraque Fidem Christianam cumulate affirmarent. Itaque non potest accipi in præjudicium damnandi utriusvis Codicis, quod nunc hoc nunc illo utuntur Novi Testamenti scriptores, in adducendis testimoniis veteris Scripturæ. Argumento potius est, adhibendum esse utrumque ad sensum ejus constituendum & definienda controversa, (postquam satis esse utrumlibet ad Fidem probandam, ideo manifestum est, quod non minus ex *Hebraico Judæi*, quam Gentes ex *Græco* crediderint) si utrumque Novi Testamenti Scriptores, non manifesto semper consilij sui discrimine, adhibuerunt. Sed idem adhuc longe manifestius est ex Origenis labore, Ecclesiæ acceptissimo; Quem nemo nescit, *Hebraicum* Codicem, cum *Aquilæ, Symmachi*, & *Theodotionis*, Ecclesiæ hostium Versionibus, in unum volumen, sive *Tetraplum*, sive *Hexaplum*, sive etiam *Octaplum* compactum, (additis nimirum aliis Versionibus Ecclesiasticis) uno conspectu legendos Ecclesiæ exhibuisse. Quid enim hoc erat, quam *Agar* ancillam *Saræ* facere, & *Judæos* servos Christianorum capsarios, qui titulorum dominicorum instrumentum circumferrent? Quis autem

autem neget, Ecclesiæ ac Fidei testimonium ab Ecclesiæ & Fidei hostibus perhiberi, cui integrum sit, ex hostium suorum testimonio pro Fide pugnare? Et tamen Origenis Epistola ad *Africanum*, de qua dictum est, ostendit, neminem Ecclesiasticis *Græcæ* Scripturæ Codicibus plus tribuendum putasse quam Origenem; Neminem gravius metuisse, ne laborare videretur Ecclesiæ fides, si ad eam asserendam *Hebraicæ* Scripturæ auctoritas adhibenda putaretur. Nam ad ejus sensum, sicubi opus esset, constituendum, quid impediret utrumque Codicem adhiberi; Quando Fides in tuto sit, Novi Testamenti Scripturis ad amussim Ecclesiasticæ Traditionis intellectis? Præterea, quamvis punctorum vocalium methodum *Judæis*, post repudiatum Dominum Christum tribuamus; tamen, post receptam S. *Hieronymi* Versionem ex *Hebraico*, nulla alia auctoritate opus est ad ejus fidem asserendam, quam totius Occidentis Ecclesiæ. Nisi quod taceri non debet Ecclesiarum *Mesopotamiæ*, aliarumque, quæ *Syriaco* sermone utuntur, exemplum; apud quos, certum est, Versionem Scripturarum ex *Hebraico* S. *Hieronymo* longe antiquiorem esse. Extant enim S. *Jacobi Nisibeni*, S. *Ephrem Edesseni* scripta, aliorum scriptorum memoria extat, qui non aliis Scripturis usi sunt. Quin, quod adhuc sciam, versarum apud eos ex *Græco* in *Syriacum* Scripturarum nulla perhibetur memoria; Adeo facta est ab antiquo. Merito igitur sequi potuit hanc auctoritatem S. *Hieronymus*, cum *Hebraicum* codicem redderet Ecclesiæ Occidentis. Sed ipsam totam immanem errorem errasse oportuit, cum S. *Hieronymi* versionem, ad *Hebraicos* codices factam, ope tamen versionum *Aquilæ*, *Symmachi*, & *Theodotionis*, Ecclesiæ hostium, in usum recepit, si *Hebraicarum* codicum fidem sequi nefas fuisset. Quid enim unquam ulli omnino hominum Societati æque *lex* est, ac id quod usu obtinet? Adeo quidem, ut scriptæ leges, sed usu non receptæ, vocis tantum æquivocatione *leges* dici videantur; Quasi quæ leges quondam

 fuerint,

fuerint, aut alibi sint, aut etiam esse debeant, non tamen sint, quæ modum agendis non definiunt. Itaque, quod S. *Hieronymi Versio* per Occidentem obtinuit, plus multo est, quam si totius Occidentis decreto scriptum fuisset, ut obtineret. Nam quod mutari potuerint codices *Hebræi*, ab eo quod convertit S. *Hieronymus*, quid opus est disputari; cum ratio conferentem doceat, non fuisse studio mutatos? De quo dubium esse nullum potest cogitanti, longe aliter mutandam *Judæis* veterem Scripturam fuisse, si *Judaismum* suum hac ratione Fidei præferre instituissent? Eadem causa fuit, cum, renascentibus in Occidente bonis literis, cœperunt Scripturæ sacræ studiosi, de *Judæorum* scriptis in usum Ecclesiæ asciscendis soliciti esse. Nam ab hoc initio, non solum Biblia *Hebraica* punctis vocalibus apicibusque distincta, typis propagata sunt, non solum posteriorum Magistrorum in Scripturas Commentaria, sed etiam Versiones *Chaldaicæ*, & quæ antiquiorum Magistrorum nomina præferunt, a quibus propagatæ sunt Traditiones Pharisæorum. Quinetiam certatim hoc tempore viri docti, de auro ex stercore Talmudico seligendo contendunt, & Dei Tabernaculum ex opibus Ægypti struere satagunt. Neque enim negandum est, tantum harum literarum usu, ad illustrandas utriusque Testamenti Scripturas profectum esse, ut magnopere intersit Ecclesiæ, non excuti eas studiosorum manibus, priusquam, quid eorum penitus perspectis institutis effici possit, exploratum fuerit. Semper tamen constitutum esse debet, nihil inde afferendum, quod ad infirmandam, sed id tantum, quod ad affirmandam, sive Ecclesiæ Fidem, sive Leges quibus Unitas ejus continetur pertineat. Hæc enim, cum communi omnium Christianorum sensui exposita sint, non possunt eis labefactari, quanquam eis illustrari posunt, quæ ad declarandas eorum rationes ac mentem, ex *Judæorum* scriptis afferri poterunt.

Non esse Fidei periculosum, vitiatos alicubi codices videri.

Itaque non aſsentior illis, qui laboraturam communem Fidem cenſent, ſi concedamus, vel vitij aliquid in *Hebraicum* codicem incidiſse, vel *Græce* verſum ab initio, quod in exemplari *Hebraico* non erat, vel recte verſum ab initio ita fuiſse depravatum injuria temporis, ut quid ſcriptum fuerit deprehendi non poſſit. Nam de illorum hæſitatione minus ſolicitus ſum, qui ita depravatum poſt Origenis tempora *Græcum* codicem metuunt, ut alias Scripturas *Græcas* habeamus. Is cum *Græcum* codicem aſteriſcis diſtinctum, (quibus, additum ſignificabatur ex *Theodotione*, quod a LXX. verſum non fuerat) & obeliſcis, (quibus, abeſse ab *Hebraico*, quod LXX. poſuerant) factum eſt tempore, & librariorum incuria, ut his notis neglectis, alius *Græcus* exiſteret, ab eo qui primum verſus eſt. Majoris difficultatis exemplum pono, in ætate παιδοποιΐας Patrum ab initio ſeculi ad *Abrahamum*; quæ ita major eſt in *Græco* quam in *Hebraico*, ut quaterdecies centum annis antiquior Mundus colligatur ex eo, quam ex *Hebraico*. Nam hoc diſcrimen adeo antiquum videtur, ut repudiatam a *Judæis* Fidem antecedat; (quippe quod in Samaritico etiam, in intervallo a *Diluvio* ad *Abraham*, idem comparet) Neque poſſit malæ *Judæorum* fidei imputari, quod ad ipſorum cauſam non faciat. Neque tamen adhuc idonea aliqua cauſa allata eſt, propter quam aliud ponere voluerint qui *Græce* verterunt, quam quod in ſuis exemplaribus extaret. Merito ſane *Joſephus Scaliger Euſebium* putat hanc differentiam initio primi libri Chronicorum poſuiſse; Cui tamen impedimento non fuit, (ut neque alia ulla *Græci* codicis ab *Hebraico* differentia) quo minus luculentis demonſtrationis præparationiſque Evangelicæ libris, tam adverſus *Judæos* quam Gentiles Fidem aſſereret. Quin, neque prædicationi Evangelicæ obſtitit, quo minus ſeculum in obſequium Fidei ſubigeret. Quo magis metuendum nunc eſt, ne contendendo de Fide exemplarium diſſipetur, quam exemplarium diſcrimen impedire non potuit, ne coaleſceret. Itaque mihi, de rei veritate

veritate pronuntiandum non eſt, quamdiu inter eruditos non conſtat, quam opportunum ſit illud laxamentum intervalli annorum a diluvio ad *Abrahamum*, quod *Græci* codicis numeri introducunt, recipiendis *Babyloniorum*, *Ægyptiorum*, *Sinenſium* & temporibus & rebus, ſi quando eis eruditorum hominum ſtudia hiſtoriæ fidem aſſeruerint. Nam & *Manethonis Dynaſtias*, non deſunt qui ad temporum rationem, & proinde ad hiſtoriæ veritatem κτ̃ συγχρονισμὸν reduci poſſe putent: Et, *Sinenſium* res ſi nobis aliquando notiores evaſerint, intererit communis Chriſtianiſmi, non obſtare Scripturas ſacras eorum Traditioni, cum nihil neceſſe ſit. Certe libenter admodum *Auguſtinus*, aliique veteres Eccleſiæ Scriptores, Ægyptiorum tempora ſacris literis conciliaſſent, qui alieniores conciliandi rationes commenti ſunt. Hoc exemplo conſtat, quam temere laboratura Fides videatur, ſi vitium aliquod *Hebraici* codicis agnoſcatur. Quid? ut tota, uſque ad *Hieronymi* receptam verſionem Eccleſia, fundamentum Fidei idoneum non habuerit; *Græca* tota ab *Hieronymo* idoneo veritatis inſtrumento caruerit? Hæc ſunt nimirum neglectæ Traditionis Eccleſiaſticæ conſectaria; Cujus ſinceritate conſervatam Fidei integritatem, ſi temporis injuria obliteret, non poterit eam, introducta vera veteris Scripturæ lectio reſtaurare. Itaque non contendam, quo minus potuerint *Hebraicum* codicem rectius & legere & intelligere *Judæi* qui *Hebraice* loquebantur, quam *Helleniſtæ*, qui primi *Græce* Scripturas verterant. Crevit enim a reditu Captivitatis Scripturæ ſtudium. Sed hoc, cum compenſare non poſſit impedimenta, quæ, procedens cum tempore ſuperſtitio *Judaica* Fidei objiciebat; magnam fuiſſe oportet Eccleſiæ cauſam, cur eam verſionem retineret, quæ ante hanc introductam ſuperſtitionem facta fuerat. Nimirum, de auctoritate librorum quos *Apocryphos* appellamus ſatis dictum eſt; Quorum apud ſcriptores lectoreſque *Græca* Verſio obtinebat, apud quos, ſuperſtitio *Judaica* non obtinebat. Glorientur

Judæi

Judæi obſcura diligentia ſua, qua literarum apicumque ſuorum cenſum inierunt, & in *Maſoram* ſuam retulerunt. Nunquam efficient, ut extitiſſe hoc opus conſtet, antequam Fides ab ipſis repudiata eſſet. Itaque ſepes erit ſolius Literæ Legis, cui Spiritus abſit. Erit cur diligentiam eorum amplectantur Chriſtiani, ut capſariorum ſuorum; Non erit cur rationem Fidei conſtare dubitent, quod manifeſtum ſit, in Novi Teſtamenti Scripturas eam lectionum varietatem incubuiſſe, quam moroſa *Judæorum* diligentia Veteribus prohibuerit. Nam ſi, de Lege ſalutis Novi Teſtamenti Scripturis prodita ſoliciti non ſint; ad cujus lineam dirigenda conſtare debet, quæcunque vel *Hebraica* vel *Græca* Veteris Teſtamenti lectio ſuppeditat; non erit quod de diſcrimine contendant, pluſquam ad communem Fidem interſit. Nam ipſa Verſionis *Græcæ* antiquitas mirabiles occaſiones eruendi Veteris Scripturæ ſenſus præſtat, æſtimandæ reconditæ ejus eruditionis peritis. Significatio ipſa vocum, ſatis ſæpe ei diverſa, quam Magiſtrorum diſciplina, poſt Grammaticam ipſis excultam introducta exhibet, non patitur ſubintroductum ſibi ſenſum antehaberi. Sed ſi temporis antiquitas idonea cauſa eſt, cur nullum monimentum literarium erroris immune præſtari poſſit; (Tanto quidem minus quanto, propter auctoritatem, uſumque, frequentius & terendum & tranſcribendum ſit) nulla erit totius Eccleſiæ inſtrumenti, nulla exteræ literaturæ pars repudianda, cujus adjumento, ad veram legendæ intelligendæque Scripturæ rationem graſſari liceat.

Sed tamen ex Reliquis emendari poſſe.

Itaque ego ne Samariticum quidem ſemper recuſandum putem, quamvis a *Doſitheo* corruptum. Neque enim conſtat, corruptelam ipſius, in publicum ejus Gentis uſum receptum. Et ſi conſtaret, inſtituta tamen ab eo propter aliquam cauſam, ob finem aliquem ſibi peculiarem, non poteſt putari omnes ejus partes occupaſſe. Equidem cum *Benjamim* Patriarcha apud ipſum nominatur, quaſi *in ſenectute ſuſceptus*, quem nos *Benjamin* ex *Ebraico* dicimus, quaſi *dextra*

dextræ filium, merito de veritate Scripturæ dubitari videtur. Quare multo minus pœnitet earum lectionum, quas ex *Syriaco*, lectioni *Ebraicæ* diversas notavi. *Gen.* II. 2. *die sexto* perfectam κοσμοποιΐαν, *Syriacus* codex cum *Samaritico* consentit; *Græce* hoc mutatum dicunt *Judæi*, ne Gentiles dicerent, Deum septimo die, hoc est, Sabbato opus fecisse. *Gen.* XLIII. 28. להתנפל an *Ebraicum* sit, quo sensu ibi usurpatur, mihi dubium est. להתכל quomodo legit *Syriacus* codex, & verbis & sensui apprime consentit. *Num.* XXXI. 28—48. divisis in æqualia manubiis Midianiticis, exercitus *quingentesimam*, Synagoga *quinquagesimam* Deo consecrare jubetur; in *Ebraico* quidem codice. Nam in *Syriaco*, etsi idem editum est, tamen vetustissimus MSS nostrorum habebat ubique *quinquagesimam*; Atqui is modus est primitiarum apud *Judæos* etiamnum, consentiente *Talmudicis Hieronymo* in *Ezekielem*. 1 *Sam.* XVII. 12. necesse est cum *Syriaco* בא בשנים legere, non cum *Ebraicò*, בא באנשים 1 *Reg.* XII. 1. *Ebraicus* codex habet, *Achabum Samariam* ad *Presbyteros Jezraelis* misisse. Stare posset, si esset *Israelis*. Sed mitti *Samariam* ad Seniores *Jesraelis*, sensum non habet; Itaque in exemplaribus nostris *Syriacis* non legitur. Illud perspicuum, 2 *Reg.* XVIII. 27. *Rabsacem* missum ad *Jerosolymiticam* plebem, *ne fæcibus suis vescerentur & urinam biberent*; obsidione nimirum arctati, ut habet codex *Syriacus*; non ut hoc facerent, quod præfert *Ebraicus*. Quid? *Judicum* XIV. 15. nonne probabilius legetur ביום הרביעי quod habet codex *Syriacus*, quam השביעי quod *Hebraicus*? 1 *Sam.* VI. 19. si legeretur quinque millia, ut legit *Syriacus*, nonne magis conveniret sensui communi, quam cum quinquaginta legit *Hebraicus*? Quid, nomen filiæ *Saulis* quam duxit *David*, nonne rationem habet cum *Malcel* dicitur ex *Syriaco*, astipulante etiam *Græco*, quam non habet, cum *Micol*, ex *Hebraico*? Quod addit *Syriacus* 1 *Sam.* XIX. 3. videbo quid *in mente ejus*; nonne liquidiorem orationem facit, quam si desit ut in *Hebraico*? 1 *Sam.* XX. 14. nonne

clarius

clarius legeretur ולוא *utinam*, ut legit *Syriacus*, quam ולא *non*, ut nunc *Hebraicus*? 2 *Sam.* IV. 6. pro חטים *Syriacus* legebat חטשם. Videat lector; Nam dubiam lectionem facit Græcus. Ejusdem XII. 27. quod Hebraicus *civitatem aquarum* vocat, nonne melius *Syriacus*, *civitatem regni?* Plura occurrent studiose quærentibus. Verum hæc speciminis loco erunt, posse ex Syriaco, posse ex Samaritico fortasse interdum, licet raro, lectionem veteris Scripturæ emendari; (hoc est, sensum ejus constitui) Quod in reliquis exemplaribus, justo volumine tentatum à doctissimo viro; neque semper probari, neque semper improbari posse ratio patitur.

Rationem recipiendæ intelligendæque Scripturæ Ecclesiæ auctoritate antiquiorem esse.

Qui igitur veritatem Christianismi auctoritate Ecclesiæ antiquiorem agnoscit, non potest instrumenti Ecclesiastici fidem, eodem cum veritate Christianismi fundamento nixam, non Ecclesiæ auctoritate antiquiorem agnoscere. Itaque neque Synagogæ; Quatenus quidem *Alexandrinorum* exemplarium, (ex quibus primum *Græce* versas veteres Scripturas astruximus) fides, ad hodiernorum *Judaicorum* fidem adhibita, additaque, certam verbisque, sensuique veteris Scripturæ historico, fidem astruit. Nam sicubi astrui non possit, de sensu quidem ejus Scripturæ laborari possit; de eo quod fidei communis, vel salutis singulorum intersit, non est periculum ne laboretur. Qui de sensu *Tridentini* de Vulgatæ Versionis auctoritate decreti litigant, cum ejus vim agnoscant, num tantum interesse cogitent, inter sententias, quas, salva Ecclesiæ auctoritate disputari in suis partibus vident, quantum revera interest, ipsi videant. Illud positis consequens est, S. *Hieronymum*, inspirante Dei spiritu omnia vertisse; Ecclesiam, eodem auctore Spiritu, lectionem quam obtinere velint, illam ex multis electam auctorasse, fabulæ quam Fidei veritati similius esse. Cujus ipse S. *Hieronymus* auctor non sit, quod Ecclesiæ, ante decretum conditum inauditum, nihil ipsum nisi inspirante Dei Spiritu scripsisse; (Ac propterea, pro

Dei Verbo accipiendum, quicquid in ea Versione positum legitur, quantumvis ab Ebraico, quod vertebat, diversum) hoc quid est, nisi pronunciante Ecclesia, post mille amplius annos, divinitus inspiratum esse, quod S. *Hieronymo*, non nisi improbo labore proveniebat? Atqui iidem viri doctissimi, non desinunt propterea, Græcam τῶν ό Versionem, ipsam etiam divinitus inspiratam contendere: Utramque Versionem pro Dei Verbo habendam, quantumvis & a se ipsæ, & ab eo unde conversæ sint discedant. Adeo Ecclesiæ decretum *Tridenti* factum, adeo famam, de miraculo ejusdem Versionis LXXII. viris inspiratæ, idem valere volunt, ac ea omnia, quæ fundandæ Fidei communi Scripturis prodita dictum est, ab initio. Hujus sententiæ prodigium, communis Fidei fundamentum ad eam vim redigentis, quæ famæ de cellis tribuenda sit, quæ decernentis Synodi auctoritati, exemplo erit absurdarum sententiarum, falso fundamento consequentium, cum ratio credendi in Ecclesiæ decernentis auctoritatem desinere dicitur. Nam quod ad Traditionem attinet, vel Synagogæ de Versione τῶν ό, vel Ecclesiæ, de S. *Hieronymi* Versione divinitus inspirata, tum demum credendum erit eam extare, cum ipsos, legationis Propheticæ fidem sibi, idoneis editis operibus, fecisse, constabit. Quid illi dicturi sunt, qui de nullius Scripturæ veritate, propter codicum corruptelam, constare posse disputant? Nonne honestam Ecclesiæ personam imponunt, de versionis auctoritate decernendi, qui nullam authenticam extare Scripturam disputant? Neque tamen minus absurde, qui laboraturam Fidem somniant, si de vitio codicis *Hebraici* suspicio sit. Quasi singulos apices iis rationum momentis affirmare possint, quibus affirmari communem fidem constat. Itaque, cum extremas sententias tanta sequantur absurda, qui eam sequi vult rationem, quam in recipienda communi Fide sequi omnes oportet, universum Ecclesiæ instrumentum, (id est, omnium veterum sive exemplarium, sive versionum

fidem)

fidem) ad constituendam authenticam utriusque Scripturæ lectionem adhibebit. Neque in eas se angustias conjiciet, ut, (cum major alterutrinque auctoritas extet, quare sic potius legendum sit, quomodo orationis & scopus & textus legi vult) inserviat hypothesi ejus auctoritatis, quam vel *Judaico* codici, vel Ecclesiæ usitato, ipse sponte tribuerit; cum etiam Ecclesiæ auctoritate antiquior sit. Neque tamen minus absurda erit altera *Tridentini* decreti interpretatio, quam Fidei periculosam non esse largiendum est; Si tamen intelligi velint, ab ejus auctoritate recedi non licere, quasi quæ semper verum ejus sensum reddat, quod vertendum suscipiebat. Cum enim accendendi sint, decretis Ecclesiæ, Scripturæ studiosi, ad ejus verum sensum eruendum, (quem semper ad pietatem facere necesse sit; tanto autem magis, quanto propius, quod quæritur ad Fidei Regulam accedit) mirum nisi majus operæ pretium facturos se credituri sint, si S. *Hieronymi*, quam si Sp. Sancti mentem ac sententiam investigare se credant. Aut si pariter credituri sint, Spiritus Sancti se mentem assecutos, si *Hieronymi* sententiam assequantur, propter Ecclesiæ decernentis auctoritatem; atque si propter Ecclesiæ Tradentis testimonium, legitimis se rationibus, ex universo Ecclesiæ instrumento, eum assecutos existiment. Tantum interest, legitimos Ecclesiasticæ auctoritatis fines neglexisse; Quæ si huc tantum adhibita fuisset, ut Fideles securos redderet, posse Vulgatam Versionem sine gravioris erroris periculo adhiberi, haberent in quo vires suas, ad illustrandam divinitus proditam veritatem exercerent. Cum ad ea se extendit, quæ non auctoritate Ecclesiæ, sed literarum peritia dijudicanda esse, communis hominum sensus fidem facit, mirum nisi Hæretici videri debeant, qui rei tam absurdæ non plaudant. Itaque, ut, quod universim dictum est, uno verbo, de auctoritate *vulgatæ versionis novæ Scripturæ* dicam; Quis repudiet, quo minus, si explorata esse posset, in tanta varietate lectionis, quantam extare

novimus, unius codicis fides, eam sibi pro omnibus amplectandam putet? Sed cum ex tot codicibus, tanta prodita sit lectionis varietas, quantam Bibliis Londinensibus proditam reperies; quis hominum, communi sensu prædictus, tot antiquissimis exemplaribus abrogatam fidem, uni quamvis vetustissimo, ex quo facta est vulgata versio, assignandum putabit?

Non officere hæc Fidei communi.

Quod si quis putet, prodita hac legendi varietate, posse nasci in communem Christianismum offendiculum; Is primo agnoscat, nullum posse inde offendiculum nasci, quod in *Ebraicum* veteris Scripturæ codicem errorem cadere posse asserimus. Cum enim, tanto pluris interesse novam Scripturam communis Christianismi quam veterem, certum sit, quanto pluris est *Spiritus literâ*, anima corpore: Et tamen, in exemplaria novæ Scripturæ tantam incidisse lectionis varietatem, negari non possit; Quis ad contumeliam communis Christianismi pertinere concedet, emendari interdum *Ebraicum* veteris Scripturæ codicem posse, concedi? Tum vero, recolat idem quod dictum est, cum, à mystico veteris Scripturæ sensu posse novæ sensum astrui, asserendum fuit. Neque enim omnino verendum erit, perire quicquam posse integritati Christianismi communis, eo quod non semper ex novæ Scripturæ veritate constare possit. Quod, in veteris Scripturæ lectione, locum habere debet multo magis. Neque enim tum verendum erat, ne mystico veteris Scripturæ sensu astrui possit, ad integritatem Christianismi pertinere, quod novis Scripturis multo apertius proditum non sit. Fusus enim per totam Scripturam, tam veterem quam novam, communis Christianismus; (pro ratione tamen temporis, quod obscuriori ejus vel clariori promulgationi Deus constituerat) tum autem, brevi Ecclesiarum traditione, per Chatechismum baptizandorum, proditus ad posteritatem; non debet videri de fide periclitari, sicubi verborum, quibus aliquibus in locis proditus legitur, fidem, diversæ lectionis fides

fides in dubium vocet. Omnino, qui *Regulam Fidei*, quam hoc loco communem Christianismum appello, tum ad auctoritatem Ecclesiæ supponit, tum ad illud judicium, quod cuique de omnibus ferendum est, quæ Dei Spiritum auctorem ferunt; facillime se & clarissime omnibus, tam de literis quam de sensu Scripturæ difficultatibus expediunt, quibus extremas utrinque sententias necesse est implicitas hærere.

CAP. XXXI.

Jus summarum Potestatum in Ecclesiasticis, a jure Ecclesiæ, rationibus ex Scripturis Novi Testamenti ductis, discernendum esse; Addicentibus etiam Veteris Testamenti Scripturis.

Fundus Juris Potestatum Seculi in Ecclesiasticis.

NIHIL actum est his omnibus, quamdiu, de jure civilium hujus seculi potestatum in sacris Christianorum, non constat. Cum enim, in hodierno Ecclesiæ discidio, diversas partes tueantur sæculi potestates; cum, nullo existente discidio, Legibus summarum potestatum Fidei status & Ecclesiæ & niti debeat, & nixa sit semper a Constantino; non erit de generali disputationis nostræ quæstione transactum, priusquam qua ratione, ac proinde, quatenus, niti possint Fideles summarum potestatum legibus, in Ecclesiastica colenda communione, definitum fuerit. Post Funestum sane civilis apud nos belli exitum, incidit inter se victoribus quæstio, nunquis esset in Verbo Dei fundus Ecclesiæ *Nationalis*. *Nationalem* autem volebant, ut opinor, quæ Reipublicæ ejusdem finibus contineatur; cum de Regno Angliæ quæstio esset, quibus legibus regenda per Angliam Ecclesia & Fides esset; Quamvis, si rem spectemus, non est dubium, unius Reipublicæ jure plures *Nationes*, plurium

um Rerumpublicarum jure ac finibus unam eandemque *Nationem* contineri posse. Sed quæstionis suæ exitum, non est mirum eos invenire non potuisse, qui ejus fundum, Ecclesiæ Catholicæ statum, communione sensibus subdita constitutam divinitus, non præmittebant. Dictum enim est ab initio, non posse illum, vel ab eis qui singulos cœtus, omni alio a Fidei & Charitatis vinculo absolutos, Ecclesias esse putant jure divinitus constituto, agnosci, vel ab eis, qui nullam Ecclesiam esse volunt, nisi Seculi legibus constitutam. Soli inter partes, qui successionem Apostolorum, in Episcopatu eorum auctoritate constituto, agnoscebant, expedire poterant rationem, qua Seculi legibus in sacris parendum est. Sed cum hæc ratio aliter non procedat, nisi in omnibus obtineat, ubicunque instaurandæ Ecclesiæ quæstio versatur; generaliter, tum de fide tum de legibus Ecclesiæ definiendum fuit, traditis ab initio terminis totam ejus rationem contineri. Sane, cum unam ab initio Ecclesiam fuisse demonstratum est, quæ salva unitate instauranda sit; manifestum factum est, potestatis modum, quam singulis partibus ejus, in communibus condendis definitionibus tribui oporteat, non nisi perpetuo unius Ecclesiæ usu, ab origine repetito, haberi posse. Itaque hic hæreri necesse est. Cum enim nullum sit, secularis potestatis, ad tuendam & augendam Ecclesiam adhibitæ, exemplum, ante Constantinum; Hoc est, trecentis quibusdam a Christo annis; Merito quærant morosi, qui constet, ex Dei Verbo, ex Evangelici fœderis lege, ex instituto Apostolorum acta, quæ non totam ab initio Ecclesiam, sed neque sui seculi totam, sed eos tantum Episcopos, quorum consilio usos seculi potestates credi potest, auctorem habeant. Ut igitur teneantur termini, intra quos si versentur Seculi potestates in sacris, perperam quidem agere possint, Ecclesiæ jura per *Sacrilegium* usurpare non possint; ad unius Ecclesiæ hypothesim, (quam, ex præmissis, tanquam concessam sumimus, & promissam, Pro-

phetarum

phetarum ab initio vocibus, vocationem Gentium in ejus communionem prædicentium) altera aſciſcenda eſt *ſumptio*, inculcata literis Apoſtolorum, tanquam ad Fidei ſive ſubſtantiam, ſive integritatem pertinens ; Integra eſſe, omnibus hominum Ordinibus jura hujus Seculi, poſtquam Fidem profeſſi, in Eccleſiæ communionem aſciti ſunt. His enim conſtitutis, non erit opus diſerte caveri, Eccleſiæ ſua jura manere, ſubingreſſis in Eccleſiam ſeculi poteſtatibus ; Cum Eccleſiæ divinitus conſtitutæ hypotheſis hoc habeat, Eccleſiæ jura, ſive homines, ſive res ſpectent, ſive cauſas hominibus rebuſve annexas, ſacroſancta habenda eſſe, nec ſine ſacrilegio violari poſſe. Sed ad *Sumptionis* noſtræ veritatem ſtatuendam adhibenda eſt S. *Pauli* diſputatio 1 ad *Cor*. VII. 17—24. ubi, poſtquam de matrimoniorum jure, ante Fidem initorum, ea excepiſſet, quæ propter Fidei legem videbantur excipienda, pergit, quod reliquum eſt generaliter definire ; in eo vitæ ſtatu cuique manendum, in quo ad Fidem vocatus ſit. Nam, ſi quem vitæ ſtatum Fides vetet ; quæſtum puta meretricium aut lenonium, & ſi quid hujuſmodi, legibus ſeculi tum permiſſum, vetaret Fides ; cautum Eccleſiæ inſtitutis ſupponendum eſt, non niſi abdicato hujuſmodi vitæ ſtatu ad Fidem perventum fuiſſe. Sane, nullibi gravior quæſtio, quam de *ſervis*. Quid enim naturæ juri, quid lenitati Fidei adverſius ? Itaque de eis diſerte Apoſtolus, atque ita, ut S. *Chryſoſtomo*, Interpretique tam *Syriaco* quam *Arabico*, (id eſt, ut opinor, *Diæceſis* Orientalis doctoribus) videatur, expedire ipſorum ſaluti, in ſervitute quam ſerviebant cum ad fidem venirent, manere, pronuntiare. Sic enim illud interpretantur ; Ἀλλ' εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος γενέσθαι, μᾶλλον χρῆσαι· quaſi, *etiamſi liberi fieri poſſint*, uti eos malit eo vitæ ſtatu, in quo ad Fidem pervenerint. Idem ita *Timotheo* docendum mandat 1 ad *Tim*. VI. 1, 2. ut ad exiſtimationem Fidei pertinere velit, quod ad ſingulorum Fidelium religionem exſolvendam præſtandum eſt ita præſtari,

ſtari, ut Deo præſtetur. Idem docet, ad *Eph.* VI. 5—9. ad *Col.* IV. 11. Item, ad parentum liberorumque Officia idem pertinere ad *Eph.* VI. 1—5. ad *Col.* IV. 1. Ad poteſtatum ſeculi civiumque Officia ad *Rom.* XIII. 1—6. ad *Titum.* III. 1. Quo in loco II. 9—11. ita ſervorum Officia ab adventu Domini arceſſit, ut, quantum Fidei interſit hanc rationem teneri, ſatis oſtendat. Congruunt exacte quæ docet Apoſtolus, eis quæ docuerat Dominus, etſi inſinuanda obſcurius, quam clarius profitenda, ex inſtituto Dominicæ prædicationis; ut ſuo loco dictum eſt. Natus ſane eſt, ex ſtirpe olim Regia familiæ *Davidicæ*, Dominus; non eo, ut videtur, conſilio, ut integrum ſibi jus ſummæ in Dei populum poteſtatis vindicare poſſet, plebemque *Judaicam* ad arma capienda, Chriſti ſui Regno aſſerendo, conſternare; (Quæ *Judæorum* ſemper ſpes eſt, poſtquam repudiato Domino, qui aliud profitebatur, eum ſibi expectandum Chriſtum propoſuerunt, qui ſe, ſervitute Gentium liberatos, Terræ promiſſæ compotes reddat, ubi Deo ex Lege colendo vacent) Sed ut ſpirituales *Judæos*, ſpirituale hujus, æternum futuri ſeculi regnum ſperare doceret. Itaque & delaturæ ſibi regnum plebi ſubduxit ſe, *Joh.* VI. 15. Et *Pilato*, cui ſuſpicio injecta fuerat, æmulum *Cæſarei* regni regnum ejus eſſe, diverſum illlud omnibus hujus ſeculi regnis, diſtinguendo reſpondet, *Joh.* XVIII. 33—37. Quam reſponſionem, illam *Fidei profeſſionem* eſſe docet S. *Paulus*, 1 ad *Tim.* VI. 14. cui *teſtimonium coram Pontio Pilato* tulerit. Ac propterea, ne communis quidem dividendæ hæreditatis arbitrum ferre ſe voluit, *Lucæ* XII. 13. & S. *Petrum* increpuit, cum, ut ejus vitam cuſtodiret, gladio uſus eſt, *Mat.* XXVI. 51—54. *Joh.* XVIII. 10. Quæ, etſi obſcurius dicta, pro ratione temporis, prædicatione Apoſtolorum illuſtrata, manifeſtam fidem faciunt, fundatiſſimi in ipſa Fidei radice dogmatis. Idem enim eſt prorſus cum illo, quod Eccleſia ſemper ratum eſſe jubet; non poſſe *in gratia fundari hujus ſeculi dominium*. Nimirum,

universum

universum hujus seculi jus ac dominium in supremam Potestatem definit, easque leges, quibus singulæ Respublicæ, suis civibus, legitimos suarum esse rerum Dominos præstant. Quod si *Fidei* nomine, (ut quicquid ad Religionem Christianorum pertinere videri potest, *Fidei* nomen hoc loco contineat) jus gladij constare cuiquam videri potest, summam Potestatem constituens, eo ipso, non solum sibi, sed idem jus secutis omnibus, eandemque causam tuentibus, asserit, quicquid ejus causæ titulo possidet; Quin & omnibus qui aliquid obtinent, Legibus summæ Potestatis, eis armis constitutæ. Nam; qui jure suo excidant, si ejus potestatis jus negent, eis, ejus potestatis jure, rerum suarum constare dominium censendum est. Quæ si memoria teneantur, non erit mirum, tam reconditi dogmatis professionem, quam hoc fortasse censeri potest, ad communem Fidem pertinere videri. His igitur cum, juri potestatum seculi, ita prædicatione Fidei consultum sit, ut accepta Fide nihil ei decedere possit; cumque, ante acceptam Fidem, integrum summis Potestatibus Legum civibus suis ferendarum jus sit, manifestum est *Fidelibus potestatibus*, Fidelibus etiam civibus, integrum dandæ legis jus esse. Neque enim excipi possunt quæ ad Fidem communem pertinent; In quibus, cum communis utrisque Fides sit, proprius partibus, summarum potestatum vel civium status ac persona, quid est, quo negetur eis, propter Fidem, de pertinentibus ad Fidem legis dandæ potestas? Nam de *Judæis*, *Gentilibus*, *Muhammedanis*, *Apostatis*, *Hæreticis*, *Schismaticis*, si quæ summa potestas cives habeat subditos, qui se hoc esse ferant, alia ratio est. Neque quicquam magis probat jus dandæ legis Fidelibus, quam necessitas dandarum Legum civibus Fidem non agnoscentibus. Nam eo ipso, quo, diversa Lege haberi eos a Fidelibus oportet, eo ipso, ponendarum Legum Fidelibus, de pertinentibus ad Fidem, jus esse summis Potestatibus Fidem professis oportet. Puta nihil aliud, quam,

tacito decreto, immunes præſtari vere Fideles pœnis, quibus obnoxij eſſe jubentur diverſi. Nam immunes eſſe pœnis, quis neget ad præmium pertinere? Quis, neceſſe eſſe, aliquam *Infidelibus* perverſeve credentibus pœnam conſtitui, quoties Fidei contemptus, non ſolum ad turbandam pacem publicam, ſed ad poteſtatis publicæ contemptum; unde non procul abeſt violatæ pacis publicæ cauſa; pertineat? Neque totum hoc quicquam habet, quod ad violandum divinitus conſtitutum jus Eccleſiæ pertineat, ne ſacroſanctum videatur. Quicquid enim ad *Fidem* pertinet, (ut tota Chriſtianiſmi Religio *Fidei* nomine hic cenſeatur) jure Eccleſiæ divinitus indulto definitum, eo ipſo *ſacroſanctum* eſſe neceſſe eſt, nec niſi per ſacrilegium violari poſſe. Itaque ſuperveniens poteſtas publica nihil aliud quam Eccleſiam tuetur, quoties vel Fidem, vel quod ad Fidem pertinet quoquo modo, legitimo Eccleſiæ jure definitum, in vim & effectum vindicat, appoſitis, ſicubi opus eſt, pœnis. Scite dicitur ſane, *Eccleſiam in Reſpublica eſſe*; quod alios habere cives ſubditos poſſit a Fidelibus, contra quos, niſi munita ſit Eccleſia, quis poteſtates Fideles facere quod ſuum eſt dicat? Atqui non minus ſcitum eſt, *in Eccleſia Rempublicam eſſe*; ſi vere demonſtratum eſt, unius Catholicæ Eccleſiæ Legibus, omnium Rerumpublicarum civibus colendam communionem eſſe. Nam cum ab *Irenæi & Tertulliani* temporibus, barbaras Gentes ad Eccleſiam pertinuiſse dictum ſit, quæ ad Imperium Romanum non pertinebant; poſtquam in ejus jura ſucceſſerunt Gentes Fidem amplexæ, quid pluribus opus eſt? Quid enim manifeſtius eſse poteſt, poſitis quæ præmiſimus, quam, definiendi quid ad Fidem pertineat, quatenus totius intereſt, ad Eccleſiam, vindicandi ejus quod definitum eſt, ut vim habeat & effectum ſortiatur, ad ſummas Poteſtates, per ſuos quamque fines, jus pertinere?

Ratio discernendi jus seculi in sacris a jure Ecclesiæ

Hæc quanti sint ad causam a nobis susceptam, obscurum non est. Nam si verum amamus, quoniam insita jam in Rempublicam Ecclesia, (hoc est, constitutis de Religione summarum potestatum legibus) discidium Ecclesiæ accidit, ejusdem est difficultatis, quibus legibus, salva Christianismi religione terminandum sit Ecclesiæ discidium, definire, ac, quibus legibus subjicere se debent Regna & Respublicæ quibus constat orbis Christianus, ut instaurari possit communio Ecclesiæ. Hoc, nisi præmissis, quæ jam constituta sunt, non esset sani hominis definire aggredi. Sed, quia, stantibus eis, quæ ab hominibus Christianis repudiari non possunt, quæ ab eis per legitimam consequentiam pendent, necesse est stare; pronuntiandum est universim, (unde minutioribus definiendis rationes ducendæ sint) civiles hujus seculi potestates, cum in omnibus causis, tam Ecclesiasticis quam Civilibus, non minus in *Ordinem Ecclesiasticum*, quam in reliquos cives suos ac subditos, *supremæ potestatis jus* habeant; potestatem nullam *Ecclesiasticam* habere posse, civilis quidem potestatis jure: Ecclesiasticum autem Ordinem, (cujus, omnem potestatem Ecclesiasticam propriam esse necesse est) neque in seculi potestates, neque eorum Civium minimum, quos seculi potestates tuendos suscipiunt, quicquam ejus juris habere posse, quod ad statum in hoc seculo cujusque pertineat. *Ecclesiasticam potestatem* quid intelligam, obscurum esse non potest, qui Dei lege institutam Ecclesiæ communionem, in sacris divini cultus officiis, ostendi: Tum, propagandi Ordinis Ecclesiastici, condendarum legum, communionis Ecclesiasticæ jure sanciendarum; denique, dispensandi fisci Ecclesiastici jure definiendam. Nam quicquid ex institutione Ecclesiæ nascitur, ad hominum jura pertinens, ex discrimine *plebis ab Ordine Ecclesiastico* nata; Quicquid causæ subnasci potest, ex communi Christianismo, quod vel ad Fidem, vel ad Unitatem Ecclesiæ pertinere videri potest; Illud totum Ordini Ecclesiastico, ab Apostolis,

mandato solius Dei propagato, tractandum finiendumque erit, si Dei legem salvam esse velimus. Cum enim institutam Ecclesiam constet, priusquam ulla civilis hujus seculi potestas Fidem quam profiteretur defendendam susciperet; quæ ratio, quis pudor pati potest, civilibus potestatibus, Christianismi sui jure, accrescere jura eorum, a quibus Christianismum suum accipiunt, institutione Ecclesiæ constituta? Sint enim summæ potestates Dei nutu constitutæ, Deum auctorem habeant; non habent tamen a Christi cruce, a spiritus sancti dono, ab Apostolorum legatione originem. Quare, nec ad seculi futuri salutem, sed ad hujus seculi pacem institutæ sunt, ut hospitium Ecclesiæ, regna sint & Respublicæ quas gubernant. Itaque cum una semper sit, à legatione Apostolorum ad seculi finem, Ecclesia; leges easdem habeat, vel habere saltem debeat, quibus omnes sibi invicem partes ejus communicent, in persolvendis Deo cultus sui officiis; Regna tamen & Respublicæ multa sunt, plura esse possunt, quorum supremæ potestates Fidem profitentur; Quæ, nisi eandem Ecclesiam colere præ se ferant, Christianæ censendæ non sunt. Igitur cum de seculi rebus, per se, pro se singula statuant, de Ecclesiasticis, si aliud statuant, non dico quam *fides* communis, sed quam *Ecclesiæ unitas* postulet, non possunt Christiani nominis veritatem tueri. Atqui quid Fides, quid Ecclesiæ unitas postulet, non potest esse uniuscujusque vel Regni vel Reipublicæ judicium, quod scilicet pariter omnium intersit; Sed omnino ad illum Ordinem pertinet, quem, ab eadem origine ducta auctoritas Ecclesiæ uni omnium Regnorum & Rerumpublicarum Ecclesiæ præponit. E diverso, cum constitutum semel sit, omnes qui ad Christianismum accedunt eodem hujus seculi jure apud Deum censeri, quo, priusquam ad Christianismum accederent, censebantur; Non potest vel communis Christianismi, vel Ordinis Ecclesiastici nomine, quicquam hujus seculi potestatibus ejus juris perire, quod in

cives

cives ac subditos suos, nondum Christianos obtinebant: Hoc enim illud est Apostolorum literis inculcatum, ne offendiculo esset Christianismus nondum Christianis; non violari, non turbari hujus seculi statum fidei professione: neminem alio jure censeri Christianum, quam quo esset nondum Christianus; si regni cœlestis jus excipias, cui nihil vel regnum, vel servitus hujus seculi deroget. Hoc, cum, nihil Ordini Ecclesiastico hujus seculi juris; in hujus seculi potestates eo nomine accrescere, demonstrationis loco sit; potiori jure censendum est, demonstrationis loco esse, nihil perire posse juri Ordinis Ecclesiastici, potestatibus hujus seculi ad fidem adducendis. Ponamus Rempublicam tempore antiquiorem esse quam Ecclesiam; constituto Imperio Romano, priusquam in eo succresceret Ecclesia; cujus unitatem quam quærimus, in communione positam, non licet a veteris populi legibus, quibus unitas Synagogæ continebatur, arcessere. Cum enim nunquam promissum Synagogæ sit, Gentes ipsi insitum iri; Quæ *Israeli* secundum Spiritum promissa Fides docet, illa Synagogæ Ecclesiam, juris sui discrimine distinguunt. Finem proprium cum habeat Ecclesia, Christiani populi, vel generis potius humani salutem, ad quem potestates publicæ institutæ non sint; non possunt in *jus* eorum venisse videri, quorum *Officium*, Dei lege, & Ecclesiæ institutione, communis salutis mandatum habet. Præterea, cum Ecclesia, prædicatione Apostolorum, quamvis in Imperio Romano, tanquam hospitio, primum constituta sit, tamen, in vitis seculi potestatibus, ut vetus populus invitis *Ægypti* Regibus, creverit, cum patiendis malis, faciendis bonis, eos tandem vicerit, & ad se protegendam volentes adduxerit, qui se non minus frustra, quam immerito persequi videbant eam, quæ invitis se cresceret; Omnino antiquior *Ecclesiæ* Ratio est, quam cujusvis *Reipublicæ Christianæ*; quæ propter supremas potestates Christianismum professas, Christianæ censendæ sunt. Sane, cum jus omne,

omne, omnis Respublica, omnis hominum societas jure communi nixa, res incorporalis sit, licet in hominibus jure præditis consistens; diversa ejusdem hominis jura confundere velle, diversis, Ecclesiæ unius, omnium Rerumpublicarum institutionibus nixa, quibus omnes in utraque censeri necesse est, cum Respublica Christiana est, imperitiæ videri potest, sed ad interitum Christianismi spectat, ut infra constabit.

Synagogæ & Ecclesiæ discrimen, quod ad hoc jus attinet.

Confirmanda sunt hæc, ex instituta nobis methodo, potestatis ejus actis, qua, veteris Dei populi, quaque, Christianos veteris Ecclesiæ Principes usos legimus. Sed excipiendum quicquid, discriminis, inter Ecclesiam & Synagogam constituti ratio postulat. Nimirum qui R. Sedi jus asserunt, abrogandi summis potestatibus, Ecclesiæ communione pulsis, jus suæ summæ potestatis, a jure summis Pontificibus *Hebræorum* divinitus attributo, in eam hoc jus deduci volunt. Qui Regibus universum Ecclesiæ jus asserunt, nituntur exemplis Pontificum, a Regibus in Ordinem coactorum, in veteribus Scripturis, aliorumque a Regibus suo jure actorum. Utrique mendose, quod Ecclesiæ & Synagogæ discrimen non excipiunt, Communis Fidei adversus *Judæos* causæ implexum. Prodat hanc *Judæis*, qui *Novum Testamentum Veteri velatum* non asserat, ac proinde *Synagoga Ecclesiam*. Quare, etsi Ecclesia dici possit illa *Civitas Dei*, quæ Fidem, ac proinde Catholicam Ecclesiam antecessit; nihilominus verum erit, Ecclesiæ Catholicæ unitatem Communione sensibus subdita constare. Habemus in XII. Apostolis XII. Patriarchas *Israelis*, in LXX. discipulis LXX. *Mosis Synedros*, quorum auctoritate censendos Episcopos ac Presbyteros Ecclesiæ Christianæ, dictum est; pro suæ quemque Civitatis ac Plebis modo. Itaque in eisdem, inferiorum etiam Civitatum *Synedria* lege *Mosis* instituta habemus. Regnum, *Sacerdotium*, Prophetiam, Christo Domino excipimus; Nisi quatenus Apostolis iidem, in suum quisque modum succedunt, quos sibi Do-

minus

minus Vicarios reliquit. His legibus, quatenus sub Fide jus faciunt, quæ Veteribus scripturis prodita, jure divinitus constituto apud Veterem populum gesta sunt, tenendum est. Cum enim Leges, etiam de Dei cultu, *Mosaicæ*, terræ tantum promissæ fœlicitatem expresse spectarent; non est mirum, si quid dubium de lege incideret, id *Sacerdotibus*, qui apud Arcam excubias agebant, & *Judici* qui pro tempore esset, definiendum mandari, *Deut.* XVII. 8—12. Quamvis *Judicem*, *Mosis* successorem intelligamus, suprema potestate, sua ætate, sub Deo præditum, quamdiu θεοκρατία esset ea regiminis forma, (ut recte appellat *Josephus*) qua populus Dei ante constitutos Reges utebatur. Hoc enim rem ipsam legis, ac terminos, quibus Dei etiam cultus definiendus esset, Regi constituendos relinquit; quos *auctore Ecclesia* definitos, Christianis potestatibus stabiliendos, & seculi præmjis pœnisque vindicandos, asserimus. Neque enim Lex seculi hujus potestatem ab Ecclesiastica distinguebat, quæ futuri seculi spem non constitueret. Neque religioni esse poterat veteri populo, quasi vitio constitutum, quod publica populi ejus potestate constitutum esset. Nec erant præterea, ut in Ecclesia omnium Gentium, ad quos respiceret publica ejus populi potestas; ne forte discidium pareret aliquid constitutum, quod eis quorum pariter intererat, non arrideret. Atqui plebs Christiana, cum religioni, Catholicæ Ecclesiæ communicandi, subdita sit; non possunt potestates Christianæ, nisi Ecclesia Catholica auctore, de eis decernere, quæ totius Ecclesiæ interesse videri possint. Vocatis enim ad Ecclesiam Gentibus, non eisdem potestatibus subditis, non amplius plebs totius Ecclesiæ unius cujusvis summæ potestatis imperio subest. Non agit autem summa potestas ultra suos fines; Ultra quos; absit ut non sit prolata Ecclesia.

Jus Regium sub lege, auctore Synedrio & Pontifice valuisse.

Cœterum, legem quam diximus, de *statis apud Arcam Judicibus*, quibus de lege controversa definiendi jus esset, ante Regem *Josaphat* non obtinuisse, sunt quæ indicent. Si

Si enim stata fuissent, ex lege *Deut.* XVI. 18. per civitates tribunalia, quid erat necesse Judicibus, civitates circuire causa juris dicendi ; quod factum sæpe legimus *Jud.* V. 10. X. 4. XII. 14. 1 *Sam.* VII. 16 ? Itaque ipse *Josaphat* misit primo, *qui civitates circumirent* 2 *Chron.* XVII. 8, 9. quos postmodum ex lege, *tam in civitatibus Judæ, quam Jerosolymis constituit*, 2 *Chron.* XIX. 5, 8. Tum, *Josephus* causam belli *Benjamitici* ad *non constituta ex lege Synedria refert*, *Ant.* V. 2. Eandem *legum neglectarum* causam idem reddit, cur victi sint ab *Eglone* & *Moabitis*, V. 5. Itaque summa potestas, etiam Dei legem, vim & effectum sortiri jubet. Præterea, quod *Idololatras capite plecti, civitates eorum dirui* lex jubet, *Deut.* XIII. 2, 13, 14. *Maimonides*, judicante *Synedrio* factum docet ; id est, Regulæ Pharisæorum, *de Idolol. cap.* IV. Atqui, non sublata excelsa, Regibus vitio vertitur. Scilicet, quod inolito morbo mederi nemo nisi princeps posset. Præceptum condendi Templi populum tenebat ; Itaque ejus nomine *Davidem & proceres*, 1 *Chron.* XIII. 2. XXVIII. 1. Denique, postquam defecisset a lege populus, sola summa potestas eum ad *instaurandum fœdus cum Deo* vocat, ut ad *instituendum Moses, Rex in Jesurun, Deut.* XXIX. 1. XXXIII. 5. 2 *Chron.* XV. 12, 14. XXIX. 10. XXXIV. 31. Nam quod sub *Esdra* & *Nehemia* factum legimus, *Esdræ* XI. 1— *Neh.* V. 12. X. 29— in eo, Regiam potestatem *Nehemiæ*, tanquam pro-Regi, mandatam, *Neh.* V. 14, 15. potestatis autem, *Moysi* lege constitutæ, exercendæ jus *Esdræ*, Regio mandato, VII. 11. concessum, dicendum est. Itaque, etsi instaurandæ legis Officium, (ac proinde Christianismi) ad suprermam potestatem pertinere manifestum sit ; tamen *Judices* apud Arcam lege constitutos, non solum juris dicendi, sed interpretandæ, sed extendendæ, sed limitandæ legis (id est *ferendæ* etiam *legis*, sive, quod idem est, constituendi juris) jus habuisse lege constitutum, manifestum esse debet. Quos ego non alios fuisse a *Magno Synedrio*, cujus caput *Esdras* suo tempore fuerit, non video

quo

quo minus affirmantibus *Judæis* credamus. *Davidem cum Militiæ præfectis*, filiis *Asaph*, *Heman*, & *Jedutbun* divini cultus ministerium distribuisse legimus, 1 *Chron.* XXIV. 3, 6, 7. quod soli *Davidi* tribuitur, 1 *Chron.* XXIII. 6. Nimirum Majoribus suis subditi ex lege Sacerdotes, jure summæ potestatis, à *Davide*, ex eorum auctoritate, in classes suas distribuuntur; Hos enim *Militiæ sacræ Templi Præfectos* intelligere debemus. *Ezekias cum Principibus suis* de Paschate secundo mense agendo consilium inivit, 2 *Chron.* XXX. 2. id est, cum Synedrio summo; Hos enim, etiam *Jerem.* XXIV. 10, 11. *Principes* appellari, *Judæos*, referente *Maimonide de ingrediendo Sanctuario*, *cap.* IV. auctores habeo. Et *Davidem cum Principibus suis* Gibeonitas Levitis ministros attribuisse *Esdræ* VIII. 20. legimus. *Maimonides* autem, initio *Erubin*, totam illam de atriis Traditionem, intra quæ qui quid transfert, non censeatur de domo in domum Sabbato transferre, *Solomoni ejusque consistorio* acceptam refert. Ex quibus necesse est constare, etsi ad Reges veteris populi, jure potestatis summæ pertineret, quicquid ad continendum in unitate populum ex lege viventem spectaret, quicquid populo universo præceptum, legem terræ promissæ annexam haberet; fuisse tamen constitutam lege potestatem, definiendi, quæ de lege ambigua inciderent; cujus auctoritate, rebus de lege controversis termini statuendi essent. Et tamen, capitalis pœnæ irrogandæ jus lege constitutum, (ut tolleretur Schismatis ex eo populo occasio, in quo, de lege discidium Gentis esse discidium necesse erat) citra summæ potestatis consensum non procedebat. Video illos qui nullam Ecclesiam volunt, *Solomonis* Regis oratione dedicatum Templum objicere; unde consequens sit, jus ministrandorum sacrorum nullum esse, nisi summæ potestatis mandato; quod per se facere ipsa possit, quicquid ministris suis faciendum mandat. Non meminerant scilicet *Koræ*, non *Vzzæ*, Non *Vzziæ*, non *Leviticum* Sacerdotium ad Christianum, eandem quam

Lex ad Evangelium rationem habere; ac proinde, utriusque jus, non nisi legitimis rationibus propagari. Nam *Solomonis* oratio, ut *Levitici* Sacerdotij officio non satisfecit, ita universi populi nomine, qui ædificandi Templi præceptum acceperat, oblata est. Atqui populi veteris princeps, novi principem, tam Sacerdotem & Prophetam designabat, quam Regem. Itaque ad nullius Officij partes, præterquam Regij pertinebat. Quod totum, sub Christianismo cum aliter se habeat, non debet hujus exempli sequela ad ejus perniciem pertinere videri.

CAP. XXXII.

Usurpatum hoc jus Fidelibus ab initio Potestatibus, Oecumenicis Conciliis cogendis, regendis, Sanciendis; Tum extra Ordinem minoribus: Denique legibus ferendis, de rebus sacris.

Concilia acta jure seculi, non minus quam Ecclesiæ.

NUnc jus Imperio R. statim à *Constantino* usurpatum, Ecclesiæque Catholicæ agnitum videamus; Cui, præter rationem præmissam, non levis favet conjectura, de voluntate Apostolorum. Est enim dictum, Sanctos *Petrum* & *Paulum* Apostolos, cum Romam sibi *Provinciam* sumerent, in qua *Principem Ecclesiam* statuerent, hoc consilium secutos, quod esset in ea Urbe secularis regiminis caput constitutum. Tum illud non arbitrarium, sed certum; ut secundum Provincias principatus esset Ecclesiarum, & Principes Ecclesias Matres Provinciarum Civitates haberent, ab Apostolorum instituto descendere. Quod autem, inchoatam sub *Adriano* Imperij in Diœceses, Vicariis, Præfectisque Prætorio subditas, divisionem, Ecclesia secuta est, Principum Civitatum Ecclesiis attributo principatu in Ecclesiasticis; quid aliud quam, inserendæ Imperio, ejusque regimini, Ecclesiæ

Ecclesiæ unius rationem, ab Apostolorum consilio derivatam ostendit? Nam ante *Constantinum*, sponte Ecclesiæ in usum hoc venisse, fidem faciunt quæ præmisi. Certe, cum *Imperatorum Constitutionibus*, usuque Ecclesiæ, Synodorum per Diœceses agendarum jus Principum Ecclesiarum Episcopis attributum est; de quo dictum est suo loco; in promptu est, hoc exemplo pronunciare, quæsitum summis Potestatibus jus Ecclesiæ Communione, ad vires juri ipsius divinitus constituto asserendas, non ad minuendum quod divinitus indultum est, pertinere. Quod si quis pertinaciter neget, consensum Ecclesiæ argumento esse, ab Apostolis hoc institutum descendere, cum eo ita non contendam, ut tamen, consensum totius Ecclesiæ idem valere probem; quæ una manere non possit, nisi manentibus, in quæ jure consensum sit ab universis. Idem habendum est de toto Conciliorum agendorum jure. In quibus cum, non solum de fide communi, sed etiam de regimine Ecclesiæ decerneretur; Imperatoribus tamen Christianis, (quo tempore Imperio *Romano* ita continebatur Christianismus, ut quod Ecclesiæ in Imperio constitutæ reciperent, illud omnibus Christianis receptum iri, pro concesso sumi poterat) cogendorum quam vellent generalium Conciliorum, summæ potestatis jure, jus semper ac potestatem fuisse qui neget, eum vel gnaviter impudentem, vel ignaviter veteris memoriæ Ecclesiasticæ ignorantem esse oportet. Atqui hoc jus tanti est, ut non opus sit præterea quicquam, ad totam hanc definitionem constituendam, ab Ecclesiæ Catholicæ consensu afferri. Cum enim Ecclesiæ legibus definiendum sit, quicquid de singulis Ecclesiastici juris capitibus indefinitum, in quæstionem venire possit, sive ad singulorum religionem fidelium, sive ad universorum pacem pertinens; qui Concilium convocat Episcoporum, condendi decreti nomine, cui ipse per suas ditiones vim præstet, eo ipso penes *Ecclesiam auctoritatem*, penes se *Imperium* esse profitetur, & demonstrat;

 Quod

Quod ad res quidem Ecclesiasticas attinet. Non est tamen propterea negandum, Episcopis universim omnibus, majorum tamen præsertim Ecclesiarum, pro suæ cuique Sedis amplitudine, jus esse ac semper fuisse convocandi, vel subditarum sibi Sedium Episcopos, vel *Ecclesiæ suæ Ordinem Ecclesiasticum*, constituendorum eorum causa, quæ ad Ecclesias vel singulas, vel universas pertineant. Hoc enim ad *Hierarchiam* constituendam necessarium esse dictum est; in qua sita est unitatis Ecclesiasticæ continendæ ratio. Est enim tenendum, ex eis quæ dicta sunt, diversam esse Ecclesiasticæ unitatis & pacis publicæ rationem; illam Ordini Ecclesiastico, constitutæ Ecclesiæ, hanc seculi potestatibus, per suas quibusque ditiones, institutæ Reipub. nomine divinitus commendatam; Et tamen illam etiam Fidelibus potestatibus, per suas quibusque ditiones, quatenus quidem dictum est. Semper autem incidunt, in quibus procurandus sit, & tuendus decor & honestas regiminis Ecclesiastici; In quibus pax publica periclitetur, absit ut semper religionis nomine incidant; Subinde quidem incidere, nimis cognitum est experiendo. Itaque ut Ecclesiæ Ecclesiasticæ honestatis causa, ita seculi potestatibus, pacis publicæ, convocandorum Conciliorum jus esse oportet; Quibus etiam necesse est jus esse vetandi conventus Conciliorum, quorum cogendorum jus esse Episcopis dictum est; Pacis scilicet publicæ nomine. Itaque necesse est *ordinaria* censeri *Concilia*, quorum, ut cogendorum jus esse Ecclesiæ dictum est, ita vetandorum summis potestatibus; *Extraordinaria* autem, quæ a summis potestatibus, propter subnascentes nullo ordine causas. Quale etiam jus eis esse oportet, vetandorum eorum, quæ jure Ecclesiæ ordinaria habenda dictum est. Est enim manifestum, subinde tantum, non autem semper incidere causas hujus exercendi juris; Ac propterea, quoties eo nomine non habentur Ecclesiarum Synodi, quas haberi, retinendæ disciplinæ Ecclesiasticæ causa, pietatis publicæ intersit, non u-

surpari

ſurpari jus a ſeculi poteſtatibus, quod Chriſtianarum Poteſtatum non ſit, ſed perverſe, & Chriſtianiſmi ſui ipſorum malo exerceri. His præmiſſis, conſtitutæ lineæ videri poſſunt, ad quas nobis, in recenſendis veteris Eccleſiæ rebus dimicandum eſt, quibus hujus juris uſus manifeſtus fieri poſſit.

De jure Imperij in VIII. *Synodis Oecumenicis.*

Sane cum de *Conciliis Generalibus Eccleſiæ Catholicæ* quæſtio eſt, quo jure convenerint, cui jus præſidendi eis fuerit, unde vires acceperint, primum ac tertium Imperio ſoli aſcribendum eſt; de medio nonnihil eſt ambigui, propter primum locum, R. Sedi in omnibus, ſuo jure conceſſum. Et tamen res ipſa docebit, cum Concilium Generale indictum fuerit, de cauſa, ad Eccleſiæ quidem Catholicæ ſtatum pertinente, ſed qua de ſtatu Principum fere Eccleſiarum agebatur; (ſummæ poteſtatis jure, tam paci publicæ, quam Eccleſiæ unitati, divinitus ſtatuto jure procurantis) agendorum ordinem mandatum fuiſſe primo, vel primis quibuſdam præſentium Epiſcoporum; ita tamen, ut *Legatis R. Sedis* permitti potuerit, ſi videretur ſummæ poteſtati. Habemus primo loco *Concilij Niceni*, a *Conſtantino* M. nondum Fideli, coacti exemplum; Quis enim R. Sedi obtemperaſſet? Quæ auctoritas juſſiſſet Eccleſias tolerare ſumptus Epiſcoporum ſuorum, quibus Fidei communis cauſis vacandum erat? Sed ejus Sedis Legatos, quos primum locum occupaſſe eo nomine dictum eſt, non eſt perinde conſequens, primo loco judicaſſe; id eſt, cognitioni præfuiſſe, & agendorum ordinem nexiſſe. Igitur eis accedo, qui *Euſtathio* has partes tribuunt. Cum enim *Alexandrini Alexandri* cauſa ageretur; pulſo Communione Fidelium *Ario*, non ſolum Presbyterio *Eccleſiæ Alexandrinæ*; neque deceret, de ſecundæ Sedis Epiſcopo Legatos primæ cognoſcere, ad *Antiochenam* proximo loco hæ partes ſpectabant. Cum igitur, *primum a dextris* allocutione Imperatorem excepiſse ſcribat *Euſebius*, *de Vita Conſt.* III. 11. quem fuiſse *Euſtathium* docet *Theodoretus* *Hiſt.*

Hiſt, I. 7. reſtat, ut hoc, mandatæ ipſi ab Imper. cognitioni conſequens fuiſſe, putemus. Præſertim cum apud *Facundum* VIII. 1. ſic legamus; *Et apud beatiſſ. Euſtathium, qui, SS. PP. qui apud Nicæam congregati ſunt primus exiſtens, Fidem confirmavit.* Rurſus etiam II. 1. *qui in Concilio Niceno primus fuit.* Idem *pag.* 468. Nam neque primus diceretur, cum prior *Alexander* intereſſet, nec confirmaſſe Fidem, niſi has partes egiſſet. Itaque *primum* intellige, quem Græci ἔξαρχον, in Conciliorum Actis appellant; cujus partes erant, regendi agendorum Ordinis; ut in ſequentibus Conciliis Generalibus factum conſtabit. Fuiſſe autem Imperatorum, decreta Conciliorum non conſenſu firmare, quod erat abſentium omnium Epiſcoporum; (Quis enim neget, firmari Concilium ab eis, qui decretis conſentiunt, etſi ſuo jure diſſentire non poſſint?) Sed ſtatutis pœnis, ſive expreſſis ſive pro arbitrio, in vi & effectu ponere; nihil magis oſtendit, quam ſanctiſſimum hujus Concilii decretum. Sane Sardicenſis Concilij decretum Synodica ejus ad *Julium P.* mittit, non ut valere jubeat, ſed ut publicandum exequendumque curet; ut Synodica ejus, apud *Athanaſium Apol.* II. & *Theodoretum Hiſt. Eccl.* II. 8. oſtendit. Nam & *Arelatenſis* I. *Synodus*, non totius Eccleſiæ, ſed tantum *Occidentis*, ut tum Occidens erat, decreta ſua ad *Sylveſtrum P.* mittit, executioni ab ipſo mandanda. Itaque neque R. Sedis erat, irritum facere Concilij decretum rite & jure legitimo latum; Cum ad illud infirmandum, quod non jure latum fuerat, cujuſvis Epiſcopi diſſenſus faceret. Aliud agebatur, cum *Arium Alexander Conſtantinopolitanus* communione impertire jubebatur à *Conſtantino*, ſimulantem ſe aſſentiri decreto Synodi. Immerito quidem credebatur hoc damnato; Sed tamen hoc volebat decretum Imperatoris, ut damnato cognoſcente Synodo crederetur, non cognoſcente Synodo, ſed ipſo jubente. Itaque ab hoc initio, in ſuſpenſo fuit decretum per 55 aliquot annos; (tentante *Conſtantio*, aliam

formulam Niceno Symbolo subrogare; Valente postea, Fidem ipsam infirmare) donec in secunda Synodo, de subnatis *Apolinarij Macedonijque* Hæresibus ita decretum est, ut *Eunomiana* etiam (quæ, quod *Arius* dissimulaverat, palam profitebatur) jugularetur. Secundum autem nemo negat à *Theodosio M.* convocatam, propterea quod non uno loco cum Occidente Oriens, in eam convenit; Sed, quod *Constantinopoli* decreverat Oriens,(quem a *Theod.* convocatum constat) idem Occidens, sive *Romæ* sub *Damaso*, sive alibi in Conciliis suis,vel constituit vel admisit. Vim autem statim assecuta,exemplo est,non juris Ecclesiastici obscuritate, sed hominum iniquitate, juri cedere nescientium, de dubio Conciliorum eventu graves summorum virorum querelas existere! *Ephesinam* Synodum à *Theodosio* minore coactam is neget, qui neget meridie lucere. Nam quod Occidentem, cui alter imperabat, *Cælestini P.* literis eodem *trahi* oportebat; quas Ecclesiæ Occidentis agnoscebant,cum Imperatorem alium agnoscerent; Nimirum *Romæ* judicasset *Cælestinus*, si ejus fuisset, *Romam* omnibus diem dicere. Sed etsi præsidere Concilio S. *Cyrillum* necesse erat, postquam primæ Sedis Episcopus secundæ Sedis Episcopo vices suas mandasset; (utraque enim in uno præsente, conculcare erat totam *Hierarchiam*, inferiori cognoscendi ordinem mandare) tamen, cùm sententiam latam in *Nestorium* ab utroque, quum intra decem dierum προθεσμίαν, fixam ei ab utroque non resipuisset, cessare juberet Imperator: & *Nestorium*, cujus res agebatur, non quidem præsidere Concilio, (quamvis ejus Sedem Secundam agnosceret, ex Canone secundæ Synodi, cui utraque *Cyrilli*, tum Episcopi *Alexandrini*, tum legati Pontificij persona repugnabat) sed interesse, & sententiam dicere, etsi damnatum ab utroque: manifestum est, cognitioni Synodali, & dictas fuisse leges ab Imperatore, & dici potuisse; quibus nemo injuriam Ecclesiæ factam quæstus est. Qua autem fiducia, damnato *Nestorio*, cognoscente cum

Synodo

Synodo *Cyrillo*, superveniens cum suis *Joannes Antiochenus*, & non expectato se latam sententiam indignatus, de cognitione *Cyrilli*, cum Synoda sua, quamvis inferior cognovit, *Cyrillumque* cum *Memnone* (cujus fuerant in cognitione *Cyrilli*, tanquam Ephesini Episcopi, proximæ partes) damnaverit, non videtur hactenus compertum. Præsertim cum *Facundus* nos doceat VII. 6. & rursus *p.* 263. aliarum novem Provinciarum Episcopos, Orientalibus & *Joanni* suffragatos fuisse. Itaque auscultandum videtur *Leontio*, cum *de Sectis Act.* IV. jussisse *Theodosium* refert, γίνεσθαι σύνοδον ἐν ἐφέσῳ, καὶ κρίνειν γίνεσθαι Κυρίλλου καὶ Νεστορίου Ἰωάννην τῆς Ἀντιοχείας. *Ephesi Synodum haberi, & cognoscere de Cyrillo & Nestorio Joannem Antiochiæ Episcopum.* Nam quia damnatus fuerat â *Cælestino* & *Cyrillo Nestorius*, qui intra decem dies, sibi ab utroque præfixos, non resipuerat; recte de utroque cognoscere jussum *Joannem* dicitur, quem, Imp. mandato, præesse Synodo cum *Cyrillo* jussum, *Leontio* credendum est. Et sane hoc ipsum continent literæ Imperatoris ad *Cyrillum*, tum alteræ quibus Synodum convocat *Capp.* XXXI. & XXXII. Actis Synodi præmissæ. Prioribus enim, ad universos se Metropolitas scribere *Cyrillo* denunciat, ut in Synodum conveniant; Posteriores autem, Metropolitis inscriptæ, coire ipsos in Synodum jubent. Atqui, alia lege coire non poterant in Synodum Metropolitæ, quam ut Primatibus suis parerent, ex Ecclesiæ more, in Canonem sextum *Nicenæ* Synodi relato. Hoc autem rerum ipsarum fidei convenit. Cum enim *Nestorius* à *Cyrillo* damnatus fuisset, *Joanne Antiocheno* cum suis non expectato, qui in itinere positus sex septem dierum itinere aberat, contendens quantum poterat ut judicio interesset; (hoc enim habent ipsius literæ *cap.* XXXV. Synodi Actis præmissæ) quid erat mirum, judicium sibi de *Cyrillo* sumere *Joannem*, qui de *Nestorio* sibi judicium sumpserat? Nam simul utrisque de *Nestorio* judicium Imperator mandaverat, eo ipso quod Metropolitis utriusque

mandaverat.

mandaverat. Sane hac ratione factum oportuit, ut aggregarent se ad *Joannem* novem Provinciarum Episcopi, quarum Metropolitæ,propterea solo Imperatoris mandato convenerant, quod Orientis Imperio subditæ essent, nec tamen *Nestorium*, cujus causa agebatur, agnoscere possent; saltem si ex eis fuerint, quæ Constantinopolitanam Sedem agnoscebant. Cum autem Imperatoris minis adacti *Cyrillus* & *Joannes*, hic quidem, misso *Alexandriam Paulo Emeseno*, de sensu anathematismorum *Cyrilli* satisfieri sibi passus est, ille autem satisfecit; (Quæ sola causa dissentioni obtendebatur; Neque enim unquam *Nestorij* causam tuendam suscepit *Joannes* cum suis) valuit tum demum Concilij decretum, &, vim suam summæ potestati imputandam ostendit. Cum autem, damnato *Constantinopoli Eutyche a Flaviano*, retractari judicium placuisset, cumque reus stare jussus est *Flavianus*,*Dioscorus Alexandrinus* judicio præesse, quis juri summæ potestatis hoc negavit? Quis Canonico factum ascribat? Neque enim quod cognoverat, sed male gestæ cognitionis, damnatus est *Chalcedone Dioscorus*; Venia autem data *Jerosolymitano*, *Ephesino*, *Cæsariensi*, (quorum post *Dioscorum* præcipuæ partes fuerant in ea cognitione) quod delatum à se Principi Episcopo excusarent. Igitur, quod legati *Leonis Chalcedone* præsederint, cum hactenus non obtinuisset, non est mero Sedis R. juri ascribendum; sed posse ita fieri docuit, quoties Imperatori videretur. Visum autem *Marciano* Imperatori, sive ut *Leonem* conciliaret, (quem, auctum jus *Constantinopolitani* ægre laturum, palam erat; de quo dictum est) sive ut *Valentiniano* III. (qui tantum *Leoni* tribuebat,quantum supra visum est) tanquam auctori suo (qui *Pulcheriæ* matrimonio Imperium debebat) deferret. Nemo igitur mihi *Leonis* Papæ assensum in Synodum *Chalcedone* habendam objiciat. Quid opus est verbis, cum facta videamus? Insigni apud Occidentis Imperium, *Leo* Papa auctoritate,cum per se, & per Imperij Occidentalis Sedem

Mmmm conten-

contendisset, quantum ipse contendi par esse putabat, ut in Occidente haberetur, concessit voluntati Sedis Imperij Orientalis, ut sub ejus potissimum conscientia celebraretur. Cum nunquam aliud Sedis *Romanæ* interfuerit, quam ut sub ipsius oculis conveniretur, & tamen semper in Oriente convenerint Synodi Generales; quid aliud dicendum, nisi consilium aliter dedisse, si opus esset, Papas, Imperio paruisse? Cæterum, Papam Synodo Orientis interesse quid esset, docuit Vigilius; qui *Justiniano Romam* tenente, cum cavere sibi non potuerit, quomodo cavisse sibi *Leonem* videmus, jure summæ potestatis *Constantinopolim* adductus est; abstinere Synodo permissus, ne obnunciaret, sine quo *Generalis* esse non poterat, quod Princeps volebat. Quod autem ab *Illyrico*, per *Italiam*, *Romam* usque, initio non recepta Synodus (quod ex *Pelagij* I. Epistolis constat) postea solos *Istriani* Schismatis socios dissentientes habuerit; (Quos *Longobardorum* irruptio Imperio subtraxerat) quid aliud clamat, quam vim decreti Imperio deberi; in quo citius faciliusque obtinuit, quam extra Imperium? Nam *Chalcedonensis* decreti suspensionem, & auctos per Orientem & *Ægyptum* Acephalos, ut ne instaurato quidem a *Justiniano* Ecclesiarum *Alexandrinæ* & *Antiochenæ* statu, decreto V. Synodi cesserint, qui *Zenonis Henotico* ascribit; Quod nemo sanus neget; pariter seculi potestatibus ascribit, quod Conciliorum decreta vim habent. De VI. Synodo non videtur quicquam his objici posse. Nam quod singulare videri potest fuisse, ut præsentis Imperatoris interlocutionibus regeretur fere ordo agendorum, adhuc clarius est juris Imperatorij indicium; Et fortassis singulare non fuit. Quid enim vetat credere, *Constantinum* in Concilio *Niceno* præsentem fecisse, (etiam nondum Catechumenum, licet Christianum) quod jure summæ potestatis, non jure Fidei, hactenus gestum constitit? Nam quod in IV. & VI. Synodis Imp. *medium locum* occupabat *in summo*, idem in *Niceno*

Niceno factum creditur, etiam *Bellarmino* conjiciente, de *Conciliis* l. 19. VII, & VIII. *Synodos Generales* non facit, quod R. Sedes ita numerat. Nam & Septimæ obnunciavit *Francofordiensis*, & ditionis *Carolinæ* Ecclesiæ; Et *Franci*, qui Octavam adversus se Canones condidisse scribunt, non facile largituri sunt, Generali se Synodo reclamare. Quod autem R. Sedis auctoritatem habuerunt, cum *Roma* Orientis Imperio vel non subesset, vel dicis causa subesset; (quod de tempore *VII.* Synodi, sub *Hadriano I.* verum esse constabit) quanto magis, convocanti Imperatori obtemperasse Orientales ostendit? Neque hæc ad violandum jus Ecclesiæ pertinuisse, illud ostendit, quod Conciliorum decretis, nisi per posteriorum Conciliorum decreta, quorum idem jus fuerit, ne ipsi quidem Imperatores derogari voluerint; Nam eadem auctoritate, quod posterius decretum fuerit necesse est obtinere, etiam adversus id quod prius decretum fuerat. Quod si quando Imperatores decretis suis, derogari voluerint decretis Conciliorum, ea in irritum ceciderunt. Sane, Concilium qui cogit, agit pro Imperio; Judicibus integram rationem Deo reddendam relinquit. Et erant Concilia, etiam Generalia, judicia de eis qui causam Conciliis præbuerant. Itaque neque ex Imperialium legum præscripto procedebant, sed suam quandam rationem tenebant, Ecclesiarum more receptam. Cui hoc novum est, nova ei sunt acta Conciliorum. Certe, in medio positus Evangeliorum codex, quem tangerent, quibus jurandum erat, nihil aliud quam Deum judicem, de judicio Ecclesiæ judicari credi, significabat. *Constantius* autem *Constantini* filius, cum Imperialem potestatem ad infirmandum decretum *Nicenum* adhiberet, nec tamen hoc unquam, nisi Conciliorum decretis, quærendum putaret; satis ostendit, quid de Ecclesiæ auctoritate, etiam inimici Ecclesiæ sentirent. Aliam viam insistebat Valens, & apertam vim adhibebat; sed tamen non nisi per Episcopos, eorumque discidia, *Arianæ Eunomianæque*

hæresi favebat. *Zeno* quidem, misso ad *Alexandrinos Henotico*, cum *Chalcedonensi* decreto derogare videretur, vel potius, quod ibi decretum fuerat abrogare; quod valere non poterat, nisi per totam Ecclesiam valeret; Ecclesiæ R. tantum in se, inque Sedem Constantinopolitanam juris astruxit, ut non ante redintegrari communio potuerit, quam Regiæ Sedis Episcopus, ejusque Suffragatores, *Macedonij* etiam & *Euphemij* memoriam, tanquam hæreticorum, damnaverint, quantumvis eos pro recta fide passos constaret; quod eam in *Schismate*, hac causa conflato coluissent. Simili in causa, *Heraclij ecthesin & Typum Constantis*, qua *Monothelitarum* Hæresim stabiliebant, similis fortuna excepit. Observantior rectæ fidei *Justinianus*, *trium* etiam *capitulorum* damnationem, non nisi Generalis quintæ Synodi decreto quæsivit. Et tamen, cum ad obtinendum ejus decretum Imperij vires adhibendas putaret, invitis, non solum Sede R. & Papa Vigilio, (quibus ille, de *Hormisdæ* rigore, quem in *Acaciano*, ob *Henoticon Zenonis*, tollendo Schismate expertus erat, par pari referre voluisse videri potest) sed etiam Africanis & Illyricianis Episcopis; (Hoc est, cum, Ecclesia inter se non consentiente, seculi potestatem arbitram ferret) Schisma *Istrianorum* conflavit, quod ante centum & quinquaginta annos penitus extinctum non est. Et manet usque adhuc ejus Schismatis memoria, in *Titulo Patriarchæ Aquileiensis*; Quod eam Ecclesiam sibi *caput* constituissent, qui Schisma suum, initio, adusque *Galliarum* & *Tusciæ* fines propagaverant. Itaque etsi, juris sui in sacris limites egressum *Justinianum*, non videatur contendendum; tamen, quod minus recte jure suo uteretur, integrum fuit *Facundo* disputare; cum ei *Ozam*, *Oziam*, *Constantium*, *Zenonem* profert, tanquam ejus, in cogenda in Ordinem Ecclesia, decessores. Nam ut supra, Vigilium rectius facturum dictum est, si indefinitum reliquisset, quod, prius anathemate a se damnatum, non poterat, sine periculo Schismatis, definiri posse videri; Ita

Justinianum

Justinianum hic rectius facturum videri dicendum est, si, non obnunciante cum Vigilio Occidente, decretum suum, sola Orientalis Synodi Generalis auctoritate pertulisset.

Acta extra ordinem, jussu Imperatorum Concilia, de causis Episcoporum.

Idem ostendunt minores Synodi, quas ab Imperatoribus coactas negari non potest. Nam quanto minores, jubente Principe convenisse manifestum est, tanto erit manifestius, eodem jure coacta Generalia. Quippe quod majorem parendi necessitatem majora desiderant; non facile consensura Ecclesia, si dissentire integrum esset. Qua in re procurabant Ecclesiæ Principes, cum Concilia cogerent, in quibus non ipsi, sed Episcopi judicarent. Inspiciat *Ariminensem*, si cui hoc peregrinum quid sonat. Ibi, manere jussi Patres, eo consilio, ut *male tractati* ad Imperatoris arbitrium adigerentur, parebant tamen Imperanti, quod Ecclesiis noxium testabantur. De aliis Synodis, jussu *Constantini* celebratis, video non deesse qui querantur, juris potestatum Christianarum in sacra fines egressas. Mihi secus videtur. Nec recte usum jure suo *Constantinum* agnoscam, cum Synodis *Tyri* & *Æliæ* coactis judicium de *Athanasio* permisit; Quod ad subruendam *Niceni* decreti auctoritatem pertinebat. Neque enim nisi pari auctoritate infirmandum erat, si infirmandum fuisset. Tum, non potuisse igitur decreto illarum Synodorum teneri reliquam Ecclesiam, quo minus *Athanasium Alexandriæ* Episcopum agnoscerent; Nimirum, quod de eo, id statuendi jus non haberent; quod reliquam Ecclesiam teneret. Juris tamen fines egressum Imperatorem non facile agnoscam, veteribus eum ejus culpæ non notantibus. Nam qui Generalem Synodum, meliori jure minorem coget. Equidem, quod utrumque *Eusebium* cognitioni de *Athanasio* præesse jussit, in Concilio *Tyrensi*, Canonico jure Ecclesiam non tenuisse, ostendit *Julius P.* I. cum Synodo Orientali, quæ *Athanasium* damnabat, quod insuper habito Concilio ministerium suum denuo usurpasset, non esse eorum scripsit, sine se κανονίζειν τῆς ἐκκλησίας, apud *Socratem* II, 13.

13. & *Sozomenum* III. 9. Idem ostendit de *Gregorio Antiocheno* cognitio, de qua *Evagrius* VI. 7. Nam ei V. Patriarchæ, vel ipsi vel per Legatos interfuerunt. Constat quidem, cognitionem Synodi *Tyrensis*, injustitiæ in *Athanasium* manifestam, pluribus de causis fuisse. Quo minus mirum sit, sententiam injustitiæ manifestam, insuper habitam ab *Athanasio*. Sed non est præterea omittendum, eandem Canonico Ecclesiæ jure non valuisse. Itaque hoc tantum auctoritatis habere potuit erga Ecclesiam, tantæ molis Concilium, ut præjudicii locum haberet; cui, favente Imperatore, haud facile obsisti potuisset, si ex jure judicasse videri potuisset. Frustra Imperiali jure abusos, qui præjudicio sententiæ harum Synodorum in *Athanasium*, decretum *Nicenum* infirmare tentabant; argumento est, quod eis qui ab ipso diffidebant nunquam molestus fuit *Constantinus*. Facilius est quod *Donatistis* indulsit. Extat eorum apud *Optatum* libellus, quo ita judices petunt ex *Galliis*, quibus *Constantius* pater præfuerat, quod per eos Christianismum nemo fuerat persecutus; ut non obscure *Romanam* Sedem, tanquam non satis in profitenda coram persecutoribus fide firmam, sibi suspectam pertendant. Eorum iniquitati hactenus cessit *Constantinus*, ut *Romano* & *Mediolanensi* Episcopis, aliis eorum suffragatoribus, ex *Galliis* nonnullos judicandæ huic causæ adjungeret. Horum cum auctoritatem, etsi post actam causam, mox damnandi *Donatistæ* defugissent, denuo tamen appellari se passus, *Magnum Occidentis Concilium Arelate* indixit. Nam cum ei præter *Africanos*, *Italicæ*, *Hispanicæ*, *Gallicæ*, quin & *Britannicæ* nostræ Ecclesiæ, per suos interfuerint, videtur ex toto Occidente, qualis tunc erat, coactus consessus; quem tum *Illyricianæ*, ut dictum est, Ecclesiæ non respiciebant. Et hactenus quidem integrum jus Ecclesiæ. Quid cum, querentibus de hujus etiam judicij iniquitate *Donatistis*, ipse postmodum de eorum causa cognovit? Quidni cognoverit, salvo jure Ecclesiæ, si nihil aliud, ab eo quod

judicaverat

judicaverat Ecclesia, decrevit? Nam de *facto* erat cognitio *Constantini*, non de *fide*, non de *jure Ecclesiæ*: Et intererat, non solum humanitatis, sed & religionis, audientiam, etiam superfluam non negari; ut qui desperarent, etiam de seculi potestate, ad pacem inclinarentur. Puto me caput causæ obtinuisse, qui a potestatibus seculi, Ecclesia recens in Imperium insita, Ecclesiastica, *summæ potestatis imperio*, *auctoritate tamen Ordinis Ecclesiastici* gesta ostendi. Sed frequentia extant ejusdem juris, in secutis Ecclesiæ temporibus, exempla. Illustre illud est Romani Concilij, quod jubente *Theodosio* M. coivit, ad Ecclesiæ *Antiochenæ* Schisma R. Sedis aliarumque auctoritate sopiendum; de quo *S. Hieronymus in Epitaphio Paulæ Epist.* XVII. *Cumque Orientis & Occidentis Episcopos, ob quasdam Ecclesiarum dissensiones, Romam Imperiales literæ contraxissent, vidit admirabiles viros, Christique Pontifices, Paulinum Antiochenæ Urbis Episcopum, Epiphanium Salaminæ Cypri, quæ nunc Constantia dicitur.* Sane cum Concilium Metropolita, nisi provinciale, Exarchus Diœcesis, nisi Diœcesis suæ, Canonico jure nullum cogere posset; Imperatori nihil obstabat, quo minus ex Oriente & Occidente, Diœcesibus, Provinciis discretos, quos vellet Episcopos in Concilium coire juberet. Idem ostendunt, quæ de Canonibus *Sardicensibus*, &. damnatorum Episcoporum appellationibus dijudicandis, dicta sunt; quandoquidem, aliam in Oriente rationem obtinuisse, dictum est. Nam & appellari potuisse Imperatorem Canon *Antiochenus* XII. ostendit: & quod innovatum à *Cyrillo* Jerosolymitano *Socrates* II. 39. scribit, ut majus judicium, *Cæsariensis* Concilij sententia damnatus appellaret; id nunc viri docti ita intelligendum ostendunt, ut primus, majoris Concilij appellandi exemplum prodiderit Ecclesiæ; quod in usu forensi solenne erat; cum *appellatum* statim a damnato Episcopo *Imperatorem Judices dare Episcopos* solitum fuerat. Et hæc quidem in Oriente; in Occidente autem, ante receptos in usum Canones *Sardicenses*, *Constitutionem Imperatoriam*

toriam extare demonstratum est, qua, terminandarum appellationum ex Episcoporum damnatione natarum inita ratio sit. Hac enim re, salvum erat jus suum Ecclesiæ, appellato Imperatore; quod nec sibi, nec constitutis a se potestatibus cognitionem permitteret, sed judices Episcopos daret, ex Ecclesiæ Canonibus judicaturos. Quod si verum est, negandum erit; nimirum, hujus juris ratione, quo derogari potissimum videtur juri Ecclesiæ; de causis hominum Ecclesiæ sacrorum, ex Ecclesiæ constitutione orientibus, posse quamvis seculi potestatem jure seculi judicare. Nam cum ita demum jure divinitus constituto stet Ecclesia, si natas constitutionis suæ ratione causas definiendi jus ipsi divinitus tributum sit; ut ita arbitrium sibi sumant Seculi potestates, in causis ortis ex constitutione Ecclesiæ, ut suo jure, judicium sibi earum, vel constitutis a se potestatibus permittant, fieri nequit. Vide Epistolas supra citatas *Theodosij* minoris ad *Cyrillum* & ad Metropolitas, quibus eos ad Synodum *Ephesinam* convocat; tum etiam ad Candidianum Comitem alias, quibus ipsi tuendam Synodum mandat, Actis ipsius, *Capp.* XXXI, XXXII, XXXIII. præmissas. Manifestum erit, tuendæ Ecclesiæ, non minus quam pacis publicæ jure, & cogendam sibi Synodum sumere Imperatorem, & tuendam; Integrum tam de hominibus, quam de causis Judicium Canonibus Ecclesiæ permittere.

Hodiernas potestates Fideles eodem cum Imperio R. jure gaudere.

Hic illud cavendum est, ne aliena a susceptæ nobis disputationis definitione R. Imperij gesta videantur; cujus tum jure, etsi contineri totam eorum temporum Ecclesiam dici non potest, præjudicatum tamen censendum est, jure summæ potestatis in sacris gesta, in quæ, tota primum Ecclesia, deinde, quicquid ejus Imperij R. finibus continebatur, consensit. Quis enim neget, idem jus Fidelibus potestatibus, sive Gentium in jus Imperij subingressarum, sive extra fines ejus ad Fidem adductarum, constare? Quibus scilicet, neque Fidei nomine, neque summæ potestatis, ullam

ullam ab Imperio *Romano* discriminis causam esse dici potest. Sane *Generali Summarum Potestatum* nomine utor potius in hac disputatione, quam *Monarchiam significantibus* vocibus; ut intelligatur, Ecclesiæ Unitatem, Gentibus omnibus constantis, omnes Rerumpublicarum formas, Naturæ Gentiumque jure probatas asserere, eisque eundem obsequij modum, Evangelicæ legis ratione vindicare. Cum enim semel constitutum sit, prædicari Gentibus ea lege Evangelium, ut salvum sit jus seculi suscepta Fide, quale ab Evangelio occupatum est; supersedendum est Fidelibus omni, de legitima publici regiminis forma, disputatione, postquam Deus omnes ejus formas sibi acceptas esse declaravit, quas Gentium jure constitutas Evangelium occupat; Ne, scilicet, impedimento sit recipiendo Evangelio, si status publici controversiam imperio jure Gentium constituto moveat. Hæc nisi teneantur, non poterit definiri, quo jure, vel coire possit Concilium Generale, vel vim obtinere, post occupatam magnam partem Imperij *Romani*, ab eis qui nunc ejus locum obtinent; post ingressas in Ecclesiam eas Gentes, ad quas R. Imperij fines non pervenerunt. Sed huic disputationi alius locus erit, cui vexatam olim quæstionem reservamus, an *supra Concilium Papa*, an supra Papam Concilium sit; an à Concilio Papatus ipsi abrogari possit, an ipse potius Concilium abrogare. Cognitionem de *Symmachi Papæ adulterio*, ab *Italiæ* Concilio *Romam* vocato recusari potuisse, supra dictum est. *Honorij P.* memoriam, Synodo VI. Generali rite damnatam asseruimus. Diversam esse legitimi Concilij rationem necesse est, postquam, facto ab Oriente discidio, (de quo non disputamus) intra Occidentem Concilium stetit, omnium quas videmus Rerumpublicarum Ecclesiis constantem. Nam & Papa ipse, Principatum, per Exarchatum quondam *Ravennatem*, summo jure hodie obtinens, in censum summarum Potestatum venit, à quibus continetur Occidentis Ecclesia. Neque hoc jus à *Pepino Franciæ* Rege profectum ignorat quis-

quam; qui, cum ad res suas stabiliendas pertinere putaret, ut Regno, quod seposita legitima stirpe obtinebat, benediceret Pontifex, magna ipsum mercede Exarchatus, quem pulsis Græcis occupabant *Longobardi*, summotis ipsis remuneravit. Hoc initium fuisse R. Ecclesiæ ultra *Canonicum modum* augendæ, supra dictum est; Etsi non statim ad conculcandos Ecclesiæ Canones progressum sit, quibus *Carolus Magnus*, & secuti ipsum ejusdem stirpis Reges, non minus quam R. Sedi vindices se præbebant. Sed quia ab hoc initio, ad infinitum tandem jus R. Sedi vindicandum progressum est; quicquid hujus disputationis, ad susceptam causam definiendam, attingi necessarium videbitur, ei loco reservandum videtur, ubi, quid inter *Canonicum* modum quem agnoscimus, & quem repudiamus *infinitum* intersit, definiri possit. Firmissima tamen tantæ definiendæ causæ fundamenta nobis jecisse videmur, cum, ad Evangelicæ Fidei legem exacto tam veteris populi, quam primitivæ Ecclesiæ usu, quid possint summæ potestates in eis definiendis, quibus indefinitis vel periclitari, vel laborare pacem Ecclesiæ necesse est, hactenus constitutum est. Recte quidem observant *Franci*, Reges suos, cum *Codicem Theodosianum*, salvis legibus suis, in auctoritatem apud suos asciscerent, *Ecclesiasticis etiam Impp. Constitutionibus* legis vim indulsisse. Sed hoc in Ecclesiasticis perinde obtinere debet, atque in eis quæ ad res seculi pertinent. Quippe cum utrisque eadem summa potestas legis vim largiatur: Itaque quibus vim largitur, eisdem, quid est quo minus tantundem detrahere posse videri debeant? Si longi temporis usum demas, cujus plurimam esse vim necesse est, ad conservandam pacem Ecclesiæ. Quod cum ad rectum juris usum, potius quam ad jus ipsum pertinere videatur, non debet videri, ad minuendum summarum potestatum in sacris jus pertinere. Cum igitur, ut supra dictum est, in Conciliis cogendis, regendis, stabiliendis, universum jus Fidelium Imperatorum in Sacris cerni possit; Propte-

rea quod Conciliorum decretis, quicquid Ecclesiasticum est, definiri vel possit, vel debeat; Idem jus esse summis Potestatibus, per suas quibusque ditiones constabit, quod agendis Conciliis, firmandisque eorum decretis, auctores semper fuerint. *Franci* primum ac *Burgundiones*, occupatis *Galliis*, ad Fidem accesserunt. Concilia autem *Gallicana Francorum Aurelianense* I. pro exemplo habent, quod auctore *Clodoveo* actum est. Non est opus recenseri a nobis reliqua, de quibus idem testatum legimus. Idem jus *Burgundionum* Regibus usurpatum, *Epaonense Concilium* ostendit: Idem Regibus *Suevorum & Gotthorum* per *Hispaniam*, *Bracarensia & Toletana* fere omnia. Neque enim dubium est, & acta eisdem temporibus Provincialia, & Canonica Metropolitarum auctoritate. Verum discreta dominiis seculi Ecclesia, cum necesse esset causas existere, propter quas, ejusdem dominij Ecclesias eodem jure contineri, utriusque interesset; tum Seculi, tum Ecclesiæ; necessaria fuit auctoritas summæ potestatis, ad agenda diversarum Provinciarum Concilia, quas idem dominium continebat. Itaque idem Regum jus fuit, in Conciliis suarum cujusque ditionum agendis, ac Imperatorum in œcumenicis. Neque aliud esset jus summæ Potestatis, si qua unius Provinciæ finibus contineretur. Quippe cujus ratio ad omnes universim summas Potestates pertineat.

Justiniani, aliorumque Impp. ac Regum, de rebus Ecclesiasticis.

Itaque de legibus *Justiniani* Ecclesiasticis sua est disputatio; Cujus quod fuerit studium legum innovandarum, ac nominis sui eo facto ad posteritatem propagandi, cum neminem latere possit, non est mirum, si idem studium, Ecclesiæ per leges Seculi consulendi, religiosissimus Princeps posteritati commendare voluerit. Minus mirum, incurrere hoc studium in reprehensionem advocatorum R. Sedis, postquam cœptum est in jura Principum summa ei potestas vindicari; quod, etiam R. se Sedi, suis temporibus probavit. Duo autem genera legum, à *Justiniano*

de rebus Ecclesiasticis latarum, merito distingui video; Quoniam in nonnullis palam ipse fert, secutum se Canones, eadem sancire; ut majorem vim habeant, quæ summa potestas, ad ultionem sibi creditam, in legum contemptores, revocat. Quod si hoc testatum non sit, & tamen constare possit, Canonibus prius constitutis contineri, quæ ipse legibus sancit, eandem esse rationem quis dubitet? Sed in confesso est, alterum esse genus legum ejus, quas ipse suo jure a se ferri palam fert, quamvis de causis ex statu Ecclesiæ natis; Cujusmodi sunt, quod *Ecclesiarum Oeconomis*, Canone *Chalcedonensi* constitutis, modum administrationis suæ, redituum augendorum, rationum reddendarum præscribit; tum, de *Emphyteusibus*, impediendaque bonorum Ecclesiæ alienatione multa; Præterea, de *Abbatum electione*, de *Clericis*, alia; Quibus, quæ generaliter erant Canonibus decreta, modo rerum gerendarum, & Judiciorum ordine præscripto, sigillatim comprehendit. Vide *Novellam* I. & XVI. ubi de numero Clericorum Ecclesiæ *Constantinopolitanæ*. Vide & V. ubi de *Monachis* multa, universim fortasse Ecclesiæ moribus, Ecclesiæ certe Canonibus speciatim non definita. Vide & VII. de alienatione, Emphyteusi, hypotheca bonorum Ecclesiæ; Quo etiam pertinet XLVII. quamvis tempore prior; Sed & CXX. Sed & LXVII. de Lege ædificandarum domorum Oratoriarum multa statuit; Cujus aliquas partes innovant CXXIII. & CXXXI. tempore posteriores. Atqui hæc ejusmodi sunt, quibus si tum repugnasset Ecclesia, non delicatum aut contentiosum, sed insanum prorsus visum fuisset, jurisdictionis suæ emolumentum non amplecti; quod non vocatis Conciliis, non fatigatis, itinerum difficultate, sententiarum contentione, tum Episcopis, tum Imperio, sponte comparatum afferretur. Quod enim Concilium, quæ unquam Synodus modum statuendum Sedi *Constantinopolitanæ* redituum suorum dispensandorum in se suscepisset? Quis ejus Sedis Episcopus id sibi constituendum sumpsisset,

ſumpſiſſet, quod ſciret, ſucceſſore ſuo aliud volente, in irritum cadere potuiſſe? Quis neget optandum fuiſse R. Sedi, ut ſumma poteſtas id faceret, quod *Baſilium P. P.* nomine Regis *Odoacri* feciſſe mortuo Simplicio *P.*, acriter *Romana* Synodus ſub ſucceſſore *Symmacho* indignatur; ut alienari res ejus Eccleſiæ vetaret; quod totius Eccleſiæ Canonibus vetitum omnes ſciebant? Nimirum, qui intereſſe Eccleſiæ neget, in officio contineri. Itaque mihi videtur, *præveniendi jure*, *Juſtinianus*, occupare id facere, ferendis hujuſmodi legibus, quod Eccleſiæ commodum eſſe, facile & ipſe noverat, & omnibus manifeſtum erat, tum temporis. Nam & Eccleſiæ commodum, eadem, per totum Imperium, Canonicæ diſciplinæ forma regi, quis neget? Et tamen aliam atque aliam ejus formam futuram fuiſſe, ſi Conciliorum decretis, ſi auctoritati Metropolitarum & Patriarcharum permiſſa fuiſsent, quibus regendis, unam eandemque formam, *Juſtiniani* de rebus Eccleſiaſticis leges præſcribunt, Eccleſiarum diverſi ab initio mores oſtendunt. Quare, quicquid ſecutus ſit *Juſtinianus*, de quo nobis laborandum non eſt, idem aſsecutus videtur, quod Eccleſia decretis Conciliorum, quæ ſummæ poteſtatis jure ab Imperatoribus coacta diximus, aſsecuta eſt; Quod iis judiciis, quibus, ex Canone *Antiocheno*, à judicibus datis ab Imperatoribus retractatas fuiſse Conciliorum Provincialium in Epiſcopos ſententias; Nimirum, ut auxilio poteſtatum ſeculi, finem controverſiarum per jus inveniret, quem difficilius, ſuo ipſius jure proventurum fuiſse conſtabat. Itaque gratæ fuerunt *Juſtiniani* leges de Eccleſiaſticis, eorum temporum Eccleſiæ. *Joannes*, ex Preſbytero *Antiocheno* Patriarcha *Conſtantinopolitanus*, *Præf. ad Collectionem legum*, præcipue *Novellarum Juſtiniani*, quam *Collectioni Canonum* nuper editæ adjunxit, his verbis utitur; αἵτινες (νεαραὶ διατάξεις) οὐ μόνον τοῖς τῶν ὀρθοδόξων ἡμῶν πατέρων κανόσιν ἀκολουθοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκ τῆς βασιλικῆς ἰσχύος αὐθεντίαν χαρίζονται· μετὰ προσθήκης ἐννόμου τε

καὶ

καὶ θεαρέστου, τὸ συμφέρον πάσῃ τῇ ἀνθρωπίνῃ κτίσει θεομιμήτως περισκοποῦσαι. *Quæ* (Novellæ Justiniani Constitutiones, de quibus sermo est) *non solum sequuntur Orthodoxorum Patrum nostrorum Canones, sed etiam ex Principis Imperio auctoritatem illis largiuntur : Una cum adjectionibus quibusdam legitimis, & Deò gratis, quæ generis humani commodis, ad exemplum Dei consulunt.* Gregorius *P. I. Epist. XI.* 54. *de persona Presbyteri hoc attendendum est, quia, si quam causam habuit, non ab alio teneri, sed Episcopus ipsius adiri debuit; Sicut Novella Constitutio manifestat, quæ loquitur de Sanctissimis & Deo amabilibus ac reverendissimis Episcopis, Clericis & Monachis. Joannes VIII. Epist.* 163. *Scitote, quemadmodum in centesimo capitulo Africani Concilij legitur; Similiter in secundo Novellarum Justiniani libro: Ut nemo Episcopus aut Presbyter aliquem excommunicet, antequam causa probetur. Itaque Hincmarus, Opusculo LV. capp. Leges Imperatorias probare Ecclesiam, c.* 17. *& suo Epist.*281. Novellas Constitutiones *Justiniani*, *commendare & servare Ecclesiam Romanam*, testes sunt. Non est diffitendum, quoties diversa formula legibus seculi constituitur, ab ea, quæ Canonibus continetur, plus impedimenti Fidei objici, violando jure Ecclesiæ, quam ejus expediendæ jurisdictioni consuli. Itaque cavendum, formam Canonibus definitam Legibus summarum Potestatum retinendam esse, si recte jure suo uti velint. Sed in tanta difficultate expediendi consensum Ecclesiæ, quo Canonicæ disciplinæ vis stat, boni consulendum est, si, ordinem Canonicæ disciplinæ, jus seculi in Ecclesiis expedire quoquomodo videri potius possit, quam prorsus impedire. Neque enim hic agitur de pietate *Justiniani*, quæ recto juris sui usu probanda est. Satis est, si ejus juris fines non exeat, quod, in Ecclesiis, summis Potestatibus defendimus, si quid *Justiniani*, vel aliorum Impp. legibus constitutum est. Placuit *Justiniani* exemplum *Leoni Philosopho*, aliisque Imperatoribus. Non est nobis necesse hoc loco, idem jus earum Gentium summis

mis Potestatibus, quibus Diœcesium R. Imperij Provinciæ aliquot summo jure cesserunt usurpatum contendere. Cumulate hoc ostendit, de Gente *Francorum*, vir doctissimus *Petrus* de *Marca* 7. de Concordia c. XXIV—XXIX. Ita autem ostendit, ut Conventus suos habuisse eos demonstret, in quibus, non minus de Ecclesiasticis constitueretur, quam de Civilibus; Non minus tamen hominibus, quam causis hominumque jure divisos. De *Burgundionum* in *Gallia*, deque *Gotthorum Suevorumque* in *Hispania* Conciliis supra dictum est. Quæ si recolantur, non opus erit, auctoritatem Ecclesiæ, ad Imperium seculi in Ecclesiasticis legibus condendis accedentem, pluribus astruere. Capitularia certe Regum *Francorum*, quibus politia ejus Gentis Ecclesiastica copiosius exposita legitur quam aliarum; huc exhaurienda essent, si quæ huc facerent omnia adducenda essent. Certe *Lotharij* Imp. Capitula, quæ *præcepta Imperialia* appellat, *Leo* IV. Papa apud *Gratianum dist.* X. cap. 9. sic recipit; *de Capitulis vel præceptis Imperialibus vestris, nunc & in ævum nos conservaturos modis omnibus profitemur. Anglorum* etiam nostrorum Reges idem cum *Francis* institutum secutos, ex Concilii *Romani* sub *Agathone P.* decreto constat; *Ut prædictus* Theodorus— *cum universis Præsulibus, Regibus, Principibus, & universis Fidelibus, Senioribus, majoribusque natu totius* Saxoniæ, *publicam Oecumenicamque faciant Synodum.* Neque enim unquam, nisi ex more Gentis; ita decretum fuisset. Itaque *Ina* Rex sic præfatur legibus suis Ecclesiasticis; *suasu Episcoporum meorum, omnium Senatorum meorum, & natu* majorum *Sapientum populi mei, in magna servorum Dei frequentia*— constitui. Concilium in loco qui dicitur *Becancelde* actum est Præsidente *Witbredo* Rege *Cantuariorum*, necnon *Bertwaldo* Archiepiscopo *Britanniæ*, *Tobia* Episcopo *Roffensi*, *cæterisque Abbatibus, Abbatissis, Presbyteris, Diaconibus, Ducibus, Satrapis in unum glomeratis.* Eodem modo actum est & alterum in *Berkhamstede* tribus post annis. Præfatio Concilii *Calchutensis* hoc habet,

habet, *Oswaldum R. Northanbum-umbrorum* statuisse *diem Concilij, ad quem convenerunt omnes Principes regionis, tam Ecclesiastici quam seculares. Anno Dominicæ Incarnationes* 822. *Ind.* 3. *de diversis Saxoniæ partibus congregatum est Synodale Concilium, in loco præclaro qui nominatur Clovesho; Præsidente huic venerabili Concilio Beornulfo R. Merciorum, & Wulfredo Archiepiscopo, cæterisque Episcopis & Abbatibus, omniumque dignitatum Optimatibus, Ecclesiasticarum scilicet & secularium personarum.* Sic scriptum est in collectione *Spelmanni*; apud quem, ad *Conc. Enhamense* sub *Ethelredo*, eosdem conventus & de Ecclesiæ & seculi rebus actos reperies. Quod cum ita se habuerit, sublatum est, quod *Justiniani* Legibus Ecclesiasticis objicitur, de auctoritate Ecclesiæ Legibus Principum Ecclesiasticis intervenıente.

De Episcopatibus Sæculi jure constituendis.

Interea loci, laudanda est *Constitutio Valentin.* III. & *Marciani*, cujus propositum, sibi declaratum, *Chalced.* Synodus acclamationibus prosecuta est *Act.* IV. Constitutio, *C. de Sacros. Eccl. L. Privilegia* 12. legitur. *Omnes sane pragmaticas sanctiones, quæ contra Canones Ecclesiasticos, interventu gratiæ & ambitionis elicitæ sunt, robore suo & firmitate vacuatas cessare præcipimus.* Sed ita laudanda, ut in ea facti specie, de qua agebatur in Concilio, quam per *pragmaticam* sanxerat Imperator, cuique pragmaticæ ambitionem causam assignat *Constitutio*, utrum violati Canones fuerint, integrum sit quærere. Nimirum, divisa *Phœniciæ* primæ Provincia a *Theodosio* minore in duas, *Eustathius Berytensis* obtinuerat, ut Sedes sua, adjectis quibusdam Ecclesiis, Metropolitica fieret. Idque Synodi *Constantinopolitanæ* decreto firmatum fuerat, subscribente *Maximo Antiochiæ* Episcopo. Sed, violatos hoc facto Canones censenti Concilio, cui hoc permiserat *Marcianus*, auctoritate potius, quam jure dicundo pronunciatum videri potest. Cum enim seculi formam præsupponat Ecclesiarum divisio; Quam, quod Ecclesia tota secuta sit, Apostolis ipsis auctoribus tribuimus; Quis neget, eo jure quod præsupponit

Ecclesia

Ecclesia, divisa Provincia, Apostolis auctoribus, vel tota certe Ecclesia, idem sequi Ecclesiam? Nimirum hac ratione, in Episcopatus, in Metropoles, in Diœceses divisum Orbem *Romanum*, simul & Ecclesiam, demonstratum est: Hac ratione *Romam* Orbis caput, Principibus Apostolis Sedem captam, non levi conjectura disputatum. Et qui non neget, merito damnatos Episcopos, qui *per ambitionem hoc impetrent, Can.* XII. *Chalced.*, non tamen facile videat, cur, cum Civitas *Episcopi* Sedi reciprocet, ex *Can.* XVII. *Chalced.* Provinciam in duas secari, Canones violare sit. *Innocentio* quidem P. I. extra teli jactum posito, facile fuit respondere *Alexandro Antiochiæ* Episcopo, hoc quærenti; *Non videri, ad mobilitatem necessitatum mundanarum Ecclesiam Dei commutari, honoresque aut divisiones perpeti, quas pro suis causis faciendas duxerit Imperator. Sed si mobilitati mundanæ res subditæ sint*, non arbitrariis ex causis, sed necessariis, quis neget, eandem mutandæ Ecclesiæ causam existere posse, quæ instituendæ fuit? Quis laudet innovantes id, non necessariis de causis, summas Potestates, quod in Ecclesiam novitatem inducendi causam præbere possit? Sed aliud est, jure fieri non posse, aliud, nec recte factum, quod jure fieri possit, aliud nec recte seculi jure factum, Ecclesiæ jure damnari; Quæ si sapiat, non temere usum damnet ejus juris, quod soli Deo summæ Potestates debere possunt. Eadem ratione nixa Sedis *Constantinopolitanæ* magnitudo, *Chalced.* Synodi decreto, etiam reclamante R. Sede obtinuit. Eandem secutus *Justinianus*, patriam suam *Justinianam Patriarchali* dignitate auxit, Vigilio P. consentiente. Præclare igitur *Martianus*, & si quis alius Princeps Fidelis Ecclesiæ cessit; non quod ad jus suum pertinere hoc non putaret, sed quod idoneam causam non inveniret, cur repugnandum putaret. Nam cum statum seculi præsupponat status Ecclesiæ, omnino jus seculi potestatum, in hac causa, ut prius & antiquius, sic etiam superius existit.

Res personæ Ecclesiasticæ, quatenus publico obnoxiæ.

Cæterum cum *Justiniano* Facundus, ut Episcopum decebat, *Sacrilegij* periculum in *Ozæ Oziæ*que exemplis ostendit, quasi qui, in quintæ Synodi exigendo decreto, Ecclesiæ arbitrium sui non permitteret; cum hodierni R. Sedis vindices, in latas ab ipso de rebus Ecclesiasticis leges, eodem nomine invehantur, videtur hic locus esse definiendi suis terminis jus Fidelium potestatum, in ferendis legibus de rebus Ecclesiasticis, ita ut ne admittatur *Sacrilegium*, violando jure Ecclesiæ. Nam cum Ecclesia jus legum sibi ferendarum divinitus acceperit, quibus, &c. quid de fide doceatur, & exercendi juris divinitus sibi indulti modum, in omnibus definiat, quæ indefinita manere, vel pietati, vel unitati obsit; nisi ratio teneatur, propter quam, limites huic juri ponere, ad jus summarum potestatum pertineat, ipsum pariter divinitus constitutum, non tenebitur ratio quæ ipsos Sacrilegij Religione solvat. Sed eam, si recte posita sunt quæ præmisimus, teneri necesse est. Quid enim est, quo minus in omnibus valeat, quæ in uno locum habeat? Sit igitur, exempli loco, decimarum, fundorum, ædificiorum oblatio, qua, Ecclesiæ usibus dicata, Deo consecrantur; Neque enim negari potest, eximi commercio seculi, quæ Ecclesiæ, jure divinitus constituto, dispensanda credita sunt. Manifestum est, in his, ut in omnibus omnium civium facultatibus, summæ potestati jus fuisse, antequam Deo dicarentur; Nec potuisse civium quenquam, de eo quod juris sit Reipub., privato sui arbitrio statuere. Itaque, neque potest silentium summæ potestatis ita interpretandum videri, quasi jus in eas res à se suum abdicet, quas Deo dicari non vetet. Quod si, procedente tempore existat, quod lædi jus civium ostendat, cum de residuis illud exigitur, cui sufficiendo pariter obnoxia erant, quæ Deo dicata sunt summa potestate tacente; quis neget, divinitus creditum summæ potestati, suum sibi civibusque suis præstare? Itaque, eadem ratione, tributis publicis obnoxiæ erunt res Deo dicatæ, qua *servos fideles* Dominis suis ob-

noxios

noxios manere jubet Apostolus. Atqui, eandem esse *hominum* rationem ac rerum, quis neget? Aut quis neget, vel cives fuisse Reipublicæ, qui primum ad Fidem accedebant, vel factos *Fideles*, idem Reipub. debere, ac priusquam Fideles essent? Quis igitur neget, vel functionibus publicis obnoxios esse posse, jure civium, Ordini Ecclesiastico dicatos, vel Ordine Ecclesiastico arceri posse functionibus publicis obnoxios, quos Ecclesiæ dicari status publici necessitas non ferat? Quis piorum Impp. leges multas, quibus *arcentur clericatu Curiis civitatum obnoxij*, in Sacrilegii crimen vocet? Illustre est exemplum *Gregorij* I. *P.* in ea lege *Mauricij Aug.* promulganda, *qua rationibus publicis obnoxios Clericos fieri*, qua *milites Monachos fieri* vetabat. Nam prius Caput Canonico tum jure receptum erat, ut ex decreto *Innocentij* I. *P.* XVIII. constat. Alterum ita novum accidebat *Gregorio*, ut viam salutis pluribus occludi putaret; si ex militibus vetarentur *Monachi* esse. Sciendum autem est, edicta Principum de rebus Ecclesiasticis, ad Patriarchas mitti solita, ab eis, Metropolitanis, publicanda; Ut hanc ad *Gregorium*, Metropolitanis mittendam, qui Imperio subditi Romanam Sedem respiciebant. Itaque tribuendum Patriarchis jus illud, quod *præfectis Prætorio*, ad quos mittebantur publicandæ de rebus seculi Principum Constitutiones, *Novella* 152. *Justiniani* tribuit; ut eas vel temperarent, vel suspenderent, si quo capite, ad detrimentum publicum, per subreptionem constituta facere viderentur, donec relatione ad Principem missa corrigi possent. Hoc igitur facit *Gregorius Epistolarum* II. 61. cum & Metropolitis missam Principi nunciat; Et quod corrigendum putabat suggerit. Suggerit autem per familiarem Principis, amicum suum *Theodorum* Medicum, cui tradendam Principi *Epistolam* suam mittit II. 62. Ad Metropolitas quidem est, *Epist.* II. 11. qua legem Principis insinuat; Qua temperamentum quo utitur gratum Principi significat. Non quasi accepto responso, quod ex perverso Episto-

 larum

larum Ordine videri possit; Eodem enim tempore scriptas apparet. Sed quod Principi gratum futurum non dubitaret, quod ipsius mandato fiebat. Hæc igitur, (quæ, ut viri Doctissimi *Petri* de *Marca* solertia exposita sunt, 2. de *Concordia* XI. 8, 9. ita hic posui), jus seculi in rebus Ecclesiæ illud astruunt, quod nos asserimus. Quod autem *Gregorius*, de *Militibus* qui *Monachi* fieri velint, constitui a Sæculi Potestatibus neget posse, quod de obnoxiis rationibus publicis recte constitutum non negat; De eo quid videatur, integrum erit nobis, suo loco, si res postulet, disputare. Sed in res Ecclesiæ quatenus Sæculo jus sit, statuamus exemplum in primæ Sedis Sacerdotibus; Quia dubium esse non potest, obnoxios esse eidem juri omnes Episcopos, quod primæ Sedi agnoscendum est. Post receptam de *Gotthis* à *Justiniano Romam*, à futuro Pontifice exacta est*, inferenda fisco, certa *pensio*, ut *electi consecratio procederet*; Nimirum, quæ à Regibus *Gotthis* constituta prius fuerat. Invehi videtur in hunc morem *S. Greg. in Psal. Pœnit.* V. 9. *Simoniacæ labis* nomine, & *oppressæ libertatis Ecclesiæ*; Cujus tamen oratio, ad minoris *Justini* mores arguendos comparata mihi videtur, (de quibus apud *Evagrium* copiose) potius quam in eam legem conjecta, quam ipsum subire oportebat. Nam *Anastasium Sinaitam* Sede *Antiochena* pulsum à *Justino*, propter id ipsum, quod dicto loco culpat *S. Gregorius*, narrat V. 5. *Evagrius*. Itaque, alia à R. Sede exigisse eundem, extra ordinem eorum, quæ ordinario instituto à Pontificibus exigebantur, ipsius mores credibile faciunt. Cæterum non videtur *Simoniaca* labes in hoc instituto locum habuisse. Neque enim videri potest Pontificatum auro emisse, qui id ex lege fisco inferat, quod pensitaturus erat, quicunque Pontifex factus fuisset: Neque muneris aut functionis gratiam dono conciliare, quem donum muneri idoneum videri non facit. Sacrilegij vitio obnoxium videri hoc institutum, id est, eum qui hoc instituat, major ratio est;

Utique

Utique nisi antiquior sit causa, propter quam de Deo oblatis exigitur, oblatorum consecratione. Atqui, jus Reipub. in ea quæ Deo offeruntur consecratione antiquius esse, dictum est. Itaque, qui *tuitionis publicæ causam* edat, libertati Ecclesiæ tranquillitatique impensæ, cujus nomine exigi *Canonem* hunc justum fuerit, is eandem causam edat, propter quam, facultates Ecclesiæ publicis oneribus obnoxias esse, receptum est. *Anastasius in* Agathone; *Hic suscepit Divalem jussionem, secundum suam postulationem, ut suggessit, per quam relevata est quantitas quæ solita erat dari, pro Ordinatione Pontificis facienda.* Idem in *Joanne* V. *nec non & alias Divales jussiones* (detulit) *relevantes annonæ capita patrimoniorum* Siciliæ & Calabriæ *non pauca. Sed & præceptum frumenti similiter, vel alia diversa, quæ R. Ecclesia minime perurgebat persolvere.* Ex quibus constat, à *Constantino Aug.*, acta VI. Synodo, onus hoc, simul cum aliis, quæ *tuitionis Regiæ* nomine Ecclesia R. pendebat, remissa fuisse. Itaque etsi *indulgentiæ* idonea fuisse ratio potuerit, non est tamen, cur juris publici in Ecclesiam fines egressa hæc pensio videri debeat. Extat *C. Theod. de Epis. & Cler.* l. 20. *Valentiniani majoris ad Damasum P.* rescriptum, quod in *Ecclesiis Romæ publicatum* subscribitur, *ne quid Ecclesiastici, vel continentes, de viduarum aut pupillorum bonis, dono vel testamento perciperent*; Quam *S. Hieronymus Epist.* 2. *ad Nepotianum*, causam habuisse deplorat, querimonia nulla prosequitur. Eodem loco l. 27. *Theodosij* majoris, Viduas, quæ diaconissæ factæ fuerint, res suas suis, non Ecclesiis, non Clericis, non pauperibus relinquere jubet. Quam etsi postmodum abrogavit, l. 28. ibidem, tamen ad eam *Ambrosius* respiciens, ut videtur, *Epist.* XXXI. *nobis etiam privatæ successionis emolumenta recentibus legibus denegantur, & nemo conqueritur*; Etsi *meliorem esse Ethnicorum Sacerdotum conditionem* disputat. Atqui hæ leges, quid aliud quam rebus, antiquiori jure publico obnoxiis, & personis, quibus in res, vel ad res jus erat, etiam adversus Ecclesiam,

nexum

nexum imponunt? Quod jus hactenus asserimus. Nec tamen dici potest, exterminari Ecclesiam jure divinitus constituto posse, si jure divinitus constituto, summæ potestates, homines vel res Deo dicari vetent; Quando de omnibus, ipsis idem jus sit, ac in omnes. Nam, qui universim, vel res vel homines Ecclesiæ consecrari vetet, is Fidem diserte persequatur, quod Ecclesiam, quam Fides statuit, exterminet. Itaque Deo non homini parendum erit, diversum à Deo jubenti. Sed qui Fidem profitetur, non potest eodem ore calidum & frigidum efflare, ut Ecclesiam persequatur, quam Fides statuit. Itaque neque consecratis manus injicere, nec consecrando arcere, nisi quatenus civium intersit, & res & homines civitati obnoxias vivere.

Quatenus causæ Ecclesiasticæ.

Quod de rebus primum, deinde de personis dictum est, in actionibus locum habere oportet; Cum & rerum jus ad homines spectet, & actionibus tuendum sit, quibus homines hominibus jus dicunt. Sane, quid magis Ecclesiæ proprium dici possit non video, quam ut hominibus Deo sacratis jus dicat; Scilicet, quorum tum personæ, tum causæ, ex Ecclesiæ constitutione natæ, non aliter, quam ea posita, statum habent. Nec tamen eo cives esse desinunt, nec causas habere posse, ex civium communi statu ortas; Quas, qui violari Ecclesiam dicat, nisi judicare possit, multum a ratione aberret. Quin, nisi juris dicundi, in causis Ecclesiæ propriis, eorum jus sit, quorum, ex universæ Ecclesiæ Canonibus esse debet, quis dicat seculi potestates suis civibus jus suum præstare? Puta, si R. Sedes jus a se dici postulet, eis in causis, quas Ecclesiæ Canones ab Episcopis & Conciliis judicari volunt; quibus, tanquam civibus suis, Potestates Fideles juris sui, quamvis Fide constituti, custodiam debent. Tum, neque desinunt, pœnis legibus constitutis obnoxia esse crimina Clericorum; Tanto quidem magis, quanto magis, Deo sacratos homines a crimine alienos esse oportet, quam de plebe Fideles.

Quos

Quos igitur religioni, ultra modum vulgarem, obnoxios vivere oportebat, ij si nec civium innocentiam præstent, exempti erunt civilium legum pœnis, nisi ut deleatur character qui deleri non possit? Scilicet, *tegendos purpura sua* Episcoporum mores minus laudabiles, putabat *Constantinus*; Et merito maledictus sit, qui tegendam Patris nuditatem non putet. Sed hoc ad jus ipsum non pertinet, sed usum juris. Quis enim neget, jus esse seculi Potestatibus, eluere sordes Ecclesiæ, vindicandis Clericorum criminibus, propterea quod tegenda sint Laicis, si Officio suo consulant, quatenus offensionem non pariant? etsi, ut sunt res humanæ, dissimulandæ labes morum ordinis Ecclesiastici videantur; tamen horrenda, vel civium vulgo, cum in oculos omnium incurrunt, quis eorum invidiam amoliri a se Ecclesiam posse dicat, nisi abdicatis a se offensionum auctoribus? Certe, qui instauratam Ecclesiam volunt, nunquam assecuturi sunt aliter quod sequuntur. De Excommunicatione summa quæstio est, quæ nisi valeat, quis dicat ullam extare Ecclesiam; Nisi forte, ut veritatem extare inter Idololatras Apostolus dicit, qui *eam in injustitia detinent?* Et tamen quis dubitet, non nisi de causis ab Ecclesiæ statu ortis ferri eam posse? Quis in his, nisi ex legibus Ecclesiæ? Quis, debere tuitionem Ecclesiæ, intra hos fines, civibus suis extra hos fines, summas potestates? Quare ipsæ multo minus obnoxiæ erunt Ecclesiæ, de causis ad suam administrationem pertinentibus. Nimirum supponit statum publicum Ecclesia, cujus hospitio utitur; ac perinde summas potestates, quorum jure constat publicus status. Neque enim aliud ab eis Fides postulat, quam, ne quid vetitum lege fœderis Evangelici jubeant, jussum vetent. Nam si lege fœderis Evangelici stat Ecclesia, eodem jure stabit, quicquid jure institutæ Ecclesiæ decretum fuerit. Diverso quidem, quicquid potestates Fideles, jure conditæ Ecclesiæ præexistente, vel sibi, vel civibus suis, de Fide decernunt; id est, de causis ex Fide ortis. Quare,

neque

neque administrandæ Reipublicæ rationem Ecclesiæ debent, quam recte *Tiberius, non constare* dixit, *nisi uni reddatur*; Neque ex alieno arbitrio aliter agant, quam, ut summam potestatem ipsius mandato habere se agnoscant, proinde atque exerceant; Cujus quidem Excommunicationi obnoxiæ sint, si aliter agant. ' *Innocentius* quidem III. *P.* ac alij forte successores ipsius, vel decessores, causam commenti sunt, ex qua, R. Sedi, de rebus inter Principes controversis arbitrium sit; Nimirum, quod in bello injusto, peccati causam versari necesse sit. Atqui peccata Fidelium, si peccata tantum sint, ad Ecclesiæ cognitionem non pertinent; Quæ cum *Fidei professione* nitatur, non mera *Fide*, non nisi professione judicio Ecclesiæ violata, locum habet. Atqui judicium Ecclesiæ, de causis Ecclesiæ statum antevertentibus; qualis est omnis status publici causa; nullum est. Neque restringitur tamen *potestas Clavium*, quam in Evangelio Dominus ad omne peccati genus extendit. Cum enim dictum sit, esse quoddam *interius forum*, cujus sit, de occultis cognitio; quid prohibet, vel anteverti peccatum, vel admissum curari, Ecclesia palam non cognoscente? Nimirum non sunt res Principum ex eo rerum genere, quæ εὐθὺς ὠνόμασαι συνειλημμένα μετὰ φαυλότητος, quemadmodum ait *Aristoteles*; Sed, propter rerum circumstantium varietatem, boni malive speciem induunt. *Secreto* certe *consilij* opus habent, & *post consilium mature facto*. Hæc alienum arbitrium non ferunt. Ac proinde neque leges, neque judicia ex legibus; quæ ferri, quæ exerceri non possunt, nisi ea lege, ne cujus arbitrio obnoxiæ sint, præter eos quos auctores habent. Itaque eadem ratione, ministeria Potestatum publicarum Excommunicationi obnoxia non sunt, qua ipsæ; propter ea quidem, quæ ministerium publicum postulat.

CAP.

CAP. XXXIII.

Quo jure, quaque Lege, instaurari a Fidelibus Potestatibus Ecclesia possit. Schismatis causa, quæ hinc accidat, penes quem futura sit.

SED hæc latius suo loco disputanda sunt. Nunc; his positis, statuendum est; si, collapso Christianismi cultu, & Ecclesiæ statu, hos sibi fines proponant, qui instaurandam Ecclesiam jure summæ potestatis in se suscipiunt, non esse dubium, sine Schismatis reatu rem transactum iri. Idem enim Christianismus, qui instaurandæ Ecclesiæ consilium, finibus Dei voluntate constitutis continet, totum Schismatis crimen in eos refundet, qui, quod intra hos fines actum esset, in discidij causam verterent. Nunc quidem, ut res se habent, cum ij, qui instaurandam Ecclesiam in se susceperunt, non professi sint, (quod tamen a se non abdicarunt) ad Fidem & leges ejus quæ ab initio fuit Ecclesiæ; Ecclesiam se instaurandam suscipere; Quis apud Deum discidij culpam sustineat, penes hujus disputationis exitum judicium erit. Interea loci, collabi posse res Ecclesiæ in pejus adeo, ut ejus instaurandæ jus sit summis potestatibus, per suas quibusque ditiones, etiam non consentiente R. Sede, ex præmissis haberi potest. Quis enim immunem erroris Ecclesiam asserit, nisi hactenus, ut nihil Fidei perniciosum decernat? Atqui quid prohibet, tantam labem in Fidem, & in Ecclesiam invectam videri, ut in eum statum *Reformanda* sit, quem auctore Deo institutum constare possit; etiam *fundamento Fidei* eatenus integro, ut salutem per ita vitiatam Ecclesiam assequi Fidelis possit? Quod si R. Sedis, si omnino Ordinis Ecclesiastici culpa accidere dici possit; quis ita consultum a Deo Ecclesiæ

Ecclesiæ Catholicæ auctoritate, instaurari à Fidelibus Potestatibus posse Ecclesiam.

putet, ut, nisi volente labis auctore, imo nisi ejus sponte; instaurari jure non possit? Sed quod hic fieri posse ponimus, tantam esse Ecclesiarum labem, ut etiam invita Principe, instauranda sit, illud an factum sit, disputandum suo loco relinquimus. Equidem, eodem jure esse summas potestates, erga cives quidem suos pariter Fideles, quo erant nondum Fideles, ex dictis necesse est. Itaque legibus ipsorum ea sanciri posse, quæ ut sanciantur, Fidei interesse, rationibus eisdem constare potest, quibus de Fide constat. Atqui, institutam à Deo Ecclesiam, cujus Fides Traditione accepta, extra erroris aleam posita sit; cujus Leges, Unitatis cum sinceritate Fidei colendæ terminos, Deo auctore definiant, ex dictis habendum est. Itaque auctoritatem Ecclesiæ, Fidelium potestatum, etiam erga suos cives, in Ecclesiasticis auctoritate esse antiquiorem; Puta, cui Fidem ipsi suam debeant. Tum, non nisi Ordinis Ecclesiastici auctoritate, consulendum esse Ecclesiis singularum ditionum, a summis Potestatibus: Etiam cum ab eis exigunt, ne à Fide ac legibus Ecclesiæ Catholicæ discedant. Sane, violatis eis, quæ per Ecclesiam dicata sunt Deo, *sacrilegium* admitti, stantibus quæ præmissa sunt, negari non potest. Atqui antiquior est hominum consecratio quam rerum, quæ hominum causa Deo dicantur. Antiquissima Fidei, Ecclesiæque sanctimonia, propter quam & Fideles primum Baptismate, & Ecclesiasticum Ordinem, impositione manuum, denuo dicari Deo contingit; Nimirum, continendis in Officio Fidei suæ Fidelibus, auxilio legum Ecclesiæ. Itaque gravius est *sacrilegium*, quod violando Ordinis Ecclesiastici jure admitti necesse est, quam quod illis violandis rebus, quæ sustinendæ Ecclesiæ dicata sunt. Sed si inolita civium Fidelium moribus labes, vitiatis cum Fide Ecclesiæ legibus; Ecclesiastici Ordinis auctoritate elui non possit, sine summarum Potestatum imperio, jus ipsis erit auxilio esse Ordini Ecclesiastico; Quatenus quidem, non nova Fides

aut

aut leges introducuntur, sed in vim & effectum vindicantur, quas Ecclesiæ originarias esse, constare potest. Equidem, cum summis Potestatibus hoc esse juris contendo; non statim faciendum edico, quod pro suo jure facere possint. Jus enim summarum potestatum cives ipsorum respicit; Usus juris Deum, cui ratio ejus reddenda est. Uti enim hospitio Reipub. Ecclesiam, scitum est. Itaque non potest expedire Ecclesiæ, conflagrare hospitium suum. Cautum est igitur, supremam esse *legem Unitatis*, post *legem Fidei*; ut eatenus reformandam ad originarium statum Ecclesiam constet, quatenus Unitatis ac pacis ratio ferat. Quod cum caveo, nihil mihi sumere videor, supremi juris apicibus disputandis, quam quod Ordinis mei hominem deceat. Sane, cum potestates sæculi ad Fidem accedunt, necesse est ipsis; quos veri nominis Christianos esse oportet, si veri nominis salutem assequi velint; nasci jus, suorum civium tuendi Christianismi, qui est ipsis cum suis civibus communis. Neque enim ipsis salvus esse potest, nisi etiam civibus suis ipsorum salvus sit: Neque ipsi creditæ sibi potestatis rationem Deo reddere possunt, nisi eum, ex sinceri integrique Christianismi ratione colant, quem nisi cum civibus suis colere non possunt. Neque obscurum esse potest, quousque jus hoc summarum Potestatum pertineat, quamdiu manifestum est, Ecclesiæ Catholicæ, quicquid indefinitum ad Fidem pertinet, definiendum à Deo creditum esse. Nam totum eis finibus includendum est, quos Ecclesiæ Catholicæ status; hoc est; sive Fides ejus sive Leges constituunt. Nam cum amplexæ Christianismum seculi potestates jus communionis Catholicæ, ad salutem necessariæ, adipiscantur; non novum aliquid suis civibus, de religione ac cultu Christianismi, constituendi jus adipiscuntur, sed eorum tuendorum, quæ vel Ecclesia tradenda accepit, vel jure divinitus accepto constituit. Itaque, si cives suos animi religione, non timore humano teneri eis legibus velint, quas de rebus Ecclesiasticis statuunt,

tuunt, exigendum est eis ab Ordine Ecclesiastico, ne à Fide & legibus Ecclesiæ discedant, etiam in eis, quæ, ejus auctoritate decreta, legum suarum imperio sanciunt. Hoc qui sibi tenendum proponent, tantum hoc jure poterunt, ut nihil existere possit tam explicatu difficile, (quanquam difficile dictu sit, quid existere possit explicatu difficilius, quam quod ad instaurandum collapsum Ecclesiæ Christianismum pertinet) in quo non possint potestates publicæ, & suorum paci, & animi sui erga Deum religioni pariter consulere, si intra illos fines versandum sibi statuant. Nam in quo sibi conscii fuerint, nihil errore, nihil cupiditate, nihil ignavia fecisse, quo minus quod rectum est, intra statutos sibi fines tenerent, quatenus quidem cum pace publica teneri potuerit; in eo, simul Religioni Fidelium, simul paci publicæ consuluisse censendi sunt. Equidem nihil magis seculi Potestatibus optandum censeo, quam, ne à Fide, & institutis Ecclesiæ Catholicæ recessum esse videatur, per suas ditiones. Nisi tamen magis optandum sit, ne discidium Ecclesiæ incidat. Quis enim minus quid optet, quam incidere, unde, jure suo salvo, hujus seculi simul ac futuri, se expedire difficillimum sit? Nam qui singulis difficillimum esse contendo, rectas partes, in hoc Ecclesiæ discidio, rectis de causis eligere; multo difficilius esse concedo, potestatibus publicis, suis simul ac Deo quod suum est præstare. Sed qui a singulis, si Catholicæ Ecclesiæ normam sequantur, quod verum est veris de causis teneri posse asserui, id multo potius a publicis potestatibus, tum suis tum Deo præstari posse contendo. Nam cum nullam esse Ecclesiæ Catholicæ normam contendam, nisi de qua partibus constare possit; non posse eo teneri publicas potestates manifestum est, de quo non constet. De quo autem constare possit, id si sibi assequendum publicæ potestates proponant; quis est qui, simul ipsorum, simul civium suorum religioni ac saluti consultum neget? Sed de his suo loco. Nunc illud tenendum est, potestatibus

bus seculi, tanquam Fidelibus, Fidei etiam, & Canonum, rituumque, morum, ac institutorum Ecclesiæ custodiam divinitus creditam esse; Et si quid aliud sit, quod ad *legum Ecclesiæ* nomen pertinet. Neque aliud dicunt, qui Magistratum Christianum, *utriusque* divinæ legis *Tabulæ custodem* esse sciscunt; Nisi quod neque proprie potestas summa *Magistratus* nomine veniat, neque proprie, tradita a Christo Domino morum institutio, quam *Fide* tenemus, *Mosaicæ legis Tabulis* censeri potest. Nam, quatenus *Mosaicæ* legis Tabulæ Fideles tenent, id etiam Ecclesia auctore tenendum est; De quo suo loco.

Instaurandæ suo arbitrio Ecclesiæ, Fidelibus Potestatibus jus non esse.

Nunc ejus sententiæ vitium ostendere facile erit, quæ, quod Catholicæ Ecclesiæ Unitatem divinitus institutam nullam agnoscat, supremæ potestatis Imperio, quicquid indefinitum Ecclesiæ pacem in dubium vocare possit, legibus definiendum permittit. Hi, ne de Fide quidem decernendi jus esse Ecclesiæ volunt, quod Fideles teneat; Potestatibus Fidelibus jus esse decernendi de Fide, quod cives teneat; Quo minus, ferri legem posse ullam, aut Canonem, aut quicquid Fideles teneat, decernente Ecclesia, de rebus Ecclesiasticis, apud ipsos dubium sit. Nam, quod errare posse potestates Fideles, in ferendis legibus de rebus à vitæ suæ instituto alienis, in proclivi est; nihil sibi obstare putant, quibus, ab Ordine etiam Ecclesiastico errari posse, constat? Sane, legis vim habere quod justum non sit, idoneæ potestatis imperio constitutum, generis humani interest; Quo minus dubium sit, ipsis quidem, quod jure divinitus dato perperam usi sunt, Deo, Civibus, obsequij sui ipsis rationem reddendam esse. Sed hi non aliter tueri sententiam suam possunt, quam ut singulos *Fideles*, de Scripturæ sensu, propter omnibus perspicuam ejus claritatem, de omnibus quæ nasci dubia possunt, de Fide, deque statu Ecclesiæ, suo sibi jure *Judices* esse velint. Neque enim summas Potestates, quod summæ sint, id facere posse velint,

quod

quod ab Infidelibus, quanquam summis Potestatibus, fieri posse, ne ipsi quidem velint. Itaque tanquam Fidelibus, hoc jus summis Potestatibus tribui necesse est. Atqui, quod Fideles sunt summæ Potestates, in eo pari cum Civibus suis jure sunt. Itaque nullum sibi jus decernendi de Fide, vel de Scripturis recte intelligendis vindicant, quod non ipsis cum Civibus suis commune sit. Est enim jus, in universum, nihil aliud, quam *facultas Moralis, alienam voluntatem suæ voluntatis arbitrio obligandi. Moralem* cum dico, eam intelligi volo, quæ non sit sita in hominum substantiis, quibus jus esse, nec eorum, in quos ipsis jus esse dicimus; Sed ab ipsorum *voluntate & consensu* originem ducit. Itaque & jus esse aliquid inter se *Fidelibus*, quod *Ecclesiasticum* dicitur, nihil prohibet; Quia non nisi voluntate Christiani sumus. Jam, aliud esse quod injustam legem faciat, aliud quod irritam, manifestum est. Nimirum injusta lex est, in qua, legis ferendæ jure perperam utitur, cui ferendæ legis jus est. Qui legem fert, cujus ipsi ferendæ jus non sit, eam irritam esse legem necesse est. Ferri autem a summis Potestatibus de Fide, deque rebus ad Fidem spectantibus, irritas leges, Ecclesiæ quod videmus discidium ostendit. Neque enim ratum esse potest, quod eos non tenet, quibus fertur. Atqui, in hoc Ecclesiæ discidio, quod jubetur summarum Potestatum legibus, summarum Potestatum legibus vetari videmus; idque pœnis gravissimis. Quod si jubenti utramque partem pareri possit, ab eis qui sui juris non sunt; certum est tamen, utriusque jubendæ partis, Fidelibus quidem Potestatibus, jus esse non posse; Nisi Deum omnis ejus mali auctorem ipsis esse velimus, quod, discidio adversis legibus firmato, contigisse videmus. Itaque, si quando a legibus patriis Fideles, in sui Christianismi cultu, ita desciscunt, ut pœnas subire malint, quibus sanciuntur, non aliter hoc faciunt, quam ut Deo, ut religioni erga Deum suæ obsequantur; Cujus antiquior est ratio, quam

quam patriæ. Neque hujus difficultatis exitus eis ullus est, qui R. Sedis arbitrium defugiunt, cujus fidem desiderant, si Fidem salvam velint, cum Unitate Ecclesiæ; nisi ut satis habeant, in eis Fidem ejus desiderari, in quibus, ab originaria Catholicæ Ecclesiæ Fide ac legibus discessum esse, constare possit. Nam si agnoscerent S. *Romana*, & qui *Romanam* Sedem agnoscunt, certos esse fines sibi constitutos, Fidei semel traditæ, legum ab initio positarum Ecclesiæ, à quibus qui discedunt, vindices experiri jure possint summas Potestates, per suas quamque ditiones; puto eis, pro eximia qua pollent prudentia, potius visum iri, simul saluti apud Deum, simul juri apud Ecclesiam suo consulere, quam, majestati suæ augendæ, committere, ut à Deo, à fidelibus Potestatibus, à fideli Plebe desiderari fides sua videri posset. Ex adverso, si agnoscerent fideles Sæculi Potestates, certos esse fines, originariæ Fidei legumque Catholicæ Ecclesiæ, ad quos instaurari fas sit Ecclesiam, ita ut ipsis, civibusque suis integrum sit jus Communionis Ecclesiasticæ; puto ipsis potius visum iri, simul saluti apud Deum, simul juri apud sæculum suo consulere, quam ut, neglectis finibus divinitus positis, merito de Civium suorum fide soliciti esse deberent, simul Deo, simul ipsorum legibus obsequi se posse negantium. Quare, si Ecclesiæ Catholicæ auctoritatem, si Ordinis Ecclesiastici, per eos ditionum fines, qui summas Potestates quique suas respiciunt, a Domino Christo successione Apostolorum duci constet; Quod, hujus disputationis initio propositum, hunc exitum habet; Nimirum, ita consuluisse Deum Ecclesiæ suæ, omniumque fidelium saluti censendum est, ut apud Ecclesiam fidei Traditionem deponeret, qua salus constat; apud quam eam auctoritatem deponebat, quæ ad vindicandam, cum Unitate sua sinceritatem Fidei, necessaria futura esset. Quam auctoritatem, omnibus Fidelium Ordinibus, qui, quanti sit ad salutem suam Fides, ad Fidem Ecclesiæ Unitas æstimare

possunt,

poſſunt, tanti neceſſe eſt videri, ut non niſi malo ſuo, ab ea auctoritate diſcedere poſſint. Nam qui ſine malo R. Sedis, aut omnino Ordinis Eccleſiaſtici, ab ejus auctoritate diſcedi poſſe putet, eum ab initio hanc diſputationem non attigiſſe oportuit. Quis enim neget, recte conſultum a Deo Eccleſiæ, eo conſtituto jure, quod communis omnium ratio dictet, omnium Reipub., omnium Eccleſiæ Civium intereſſe, integrum illibatumque præſtari. Certe, qui hac diſputatione hoc ago, ut iniri poſſe rationem oſtendam, inſtaurandæ ejus labis univerſæ, quam in Eccleſiam incubuiſſe conſtare poſſit, nulla data cauſa, vel ſcindendæ Eccleſiæ, vel Pacis publicæ violandæ; Idem aſſerere debeo, ſi propoſiti expreſſa Lege, ſi obſervati tum fines hi fuiſſent, cum, inſtaurandam eſse Eccleſiam, piis vulgo & doctis per Occidentem videbatur, inſtauraturos Eccleſiam omnes fuiſse videri.

Difficilem inſtaurandæ Eccleſiæ rationem, teneri tamen poſſe.

Quare non obſtat, quod objici poſse hoc loco conſtat; Etiamſi conſtitutum ſit, ad Eccleſiæ totius fidem ac leges, inſtaurari à ſummis Poteſtatibus ſuorum Civium Eccleſias poſse; tamen de ſingulis in æternum diſputari poſſe, quid Eccleſiæ Catholicæ conſenſus poſtulet. Quod ſi R. Sedis culpa invectam labem pertenditur; quod nunc contingit; nunquam iri conceſsum, inſtauratum eſse quod fuerat, quamdiu, innovatum quod non fuerat, dici poſſit. Tum, in dubio, potiorem eſse auctoritatem R. Sedis, hærentiumque ei Eccleſiarum, negantium eſse ab Eccleſiæ Catholicæ inſtitutis diſceſsum, quam affirmantium Poteſtatum fidelium; Præſertim apud Ordinem Eccleſiaſticum, etiam fidei vinculo ipſis obligatum. Cum enim fidem, & Eccleſiæ leges, & ejus Unitatem, provectis ad Ordinem Eccleſiaſticum divinitus credi conſtet; quod quidem Eccleſias ſpectat, quibus præſunt; Manifeſtum eſt; non iri ſatisfactum fidei quam debent Eccleſiæ, niſi vitam ipſam contemptui habeant, potius quam violentur leges, non ſolum ad Eccleſiæ Unitatem, ſed & ad tuendam fidei ſinceritatem,

ritatem, hoc est ad omnium salutem necessariæ. Tum vero, etsi constaret de Fide, deque Legibus Ecclesiæ Catholicæ; existere tamen de Fide deque Legibus Ecclesiæ totius Controversias, quæ etsi versentur intra terminos ab initio traditos, adhuc tamen definiendæ sint, quod, intra terminos ab initio definitos, controversiam tamen habeant. Quæ autem controversiam habent, ad totam Ecclesiam pertinentem, sine R. Sede legitime definiri non possunt. Concessum enim est, *majores causas* ad eam omnes redire; Saltem si majores causas intelligamus, quæ totius Ecclesiæ intersint. Nam quod, de exauctorandorum Episcoporum causis, ex *Illyrico* R. Sedem appellatam fuisse, ex Canone *Sardicensi*, concessum est; Quod ab hoc initio, ex *Gallia*, *Africa*, *Hispania*, etiam *Britannia* idem receptum esse fieri; Cautum est tamen, neque omnes Episcoporum causas necessario totius Ecclesiæ interesse, neque Canonem *Sardicensem*, sine auxilio secularis Imperii, in reliquo Occidente vim habuisse. Ac proinde, nihil obstare cavendum, quo minus aliter definiantur *majores causæ*, quæ sine R. Sede Canonice definiri non possint; Quamvis non puto, mei Ordinis hominem tantum sibi sumere debere, ut quomodo definiendæ sint pronunciet, quæ sine totius Ecclesiæ consensu Canonice definiri non possunt. Nam & tantum discriminis infert in omnes Ecclesiasticas causas, suscepta à seculi Potestatibus Ecclesiæ Fideique tuitio, ut ridiculum sit, quod faciunt plerique, de exercendo in hoc rerum statu Ecclesiæ jure, ex eis pronunciare, quæ tum locum habuisse, cum persecutioni obnoxia erat & Fides & Ecclesia, ex Ecclesiæ monimentis constare potest: Et existunt quotidie novi mores, in usum Fidelium sensim se inserentes, de quibus, procedente tempore dubitari potest, num ad depravandam, potius quam exercendam amplificandamque communis Fidei religionem pertineant; de quibus cum totius Ecclesiæ sit pronunciare, manifesto ad discidium spectat, si pars sibi ante totum judicium sumat. Sive

igitur publicam regiminis Ecclesiastici formam spectemus; Legibus summarum Potestatum constituendam, sive publicum divini cultus usum, moribus singulorum Fidelium exercendum; quem etiam, summarum Potestatum interest, Legibus suis à Fidei labe immunem præstari; Necesse videtur, ad eam Ecclesiæ partem Schismatis crimen spectare, quæ sine totius auctoritate, de eo quod totius intersit sibi statuendum sumat. Et hæc quidem difficilem esse ostendunt instaurandæ Ecclesiæ rationem, quæ partes à crimine Schismatis immunes præstet, quod partibus non consentientibus accidat; sed quæ tamen, si teneantur quæ posita sunt, teneri possit. Nam si hinc quidem, decernentis Ecclesiæ auctoritatem, inde, illum sensum Scripturæ, qui Traditionis Catholicæ finibus contineatur, retinendum putemus; quid prohibet instaurari Unitatem, si consensum suum in hos fines, potestates Christianæ instaurent primum: Tum, quod Ecclesiæ totius Fidei ac institutis, in singulis controversiis, ita conveniat, hoc rerum statu, ut in idem quod primo ab Apostolis institutum est, instaurata videri debeat, hoc sibi legum suarum auxilio muniendum statuant? His enim positis, *facti* sola *quæstio* restabit, quid Ecclesiæ totius Traditio habeat. Atqui de facti quæstione, etiam in eis quæ ad jus Ecclesiæ pertinere dubium non sit, exemplo *Constantini* constat, de quo supra; de *Donatistarum* causa post *Arelatensis* Synodi decretum cognoscentis. Nam omnis de Fide, legibusque Ecclesiæ Catholicæ quæstio, in historiæ Fidem desinit; quæ, quatenus in lucem produci potest ex monumentis Ecclesiæ, nihil habet, cui contradici possit. Quæ una ratio docet, quantum intersit, non solum Ecclesiæ, sed etiam Potestatum Fidelium, illustrari quotidie rerum Ecclesiasticarum scientiam, studio eorum scriptorum, quæ *Patres Ecclesiæ*, vel omnino *scriptores Ecclesiastici*, conservandæ rerum Ecclesiasticarum memoriæ consecrarunt. Neque est quod metus sit, egressurum officij sui fines Ordinem Ecclesiasticum, his ratio-

quæ

nibus constitutis; Cum certum sit, non iri admissum ea; quæ constituerint ipsi, nisi intra eos fines versentur, de quibus, ipsis faciendum est, ut seculi Potestatibus constare possit, quod legum seculi auxilio muniri velint. Proponamus igitur nobis primo, Christianismi, sive de Fide tenendis, sive de sponte agendis Legem, quæ salutem singulorum continet. Tum leges, quæ Unitatem Ecclesiæ, in obeundis, ad normam Fidei, Christianæ pietatis officiis, maxime continent: Denique Ordinis Ecclesiastici auctoritatem, in originariis Ecclesiæ legibus, ad præsentis rerum status necessitatem moderandis, & definiendis. Nam sunt hæc singula seculi Potestatibus obtinenda, si religioni erga Deum suæ consulere velint; Sed tamen suo ordine. Ecclesiæ enim unitati legibus consulitur, ut foveatur, ut propagetur Christianismus; præsertim officiis cultus Dei frequentandis. Autoritas autem Ordinis Ecclesiastici ad leges tum retinendas, tum exercendas instituta est. Tum, dictum est, Ecclesiæ statum, sub Potestatibus Christianis, simile quiddam habere *Romanæ Reipublicæ* à pulsis Regibus; cum penes *Senatum auctoritas*, penes *populum imperium* esse cœpit. Neque enim, nisi auctore Ordine Ecclesiastico, condendæ sunt leges seculi, quibus jus Ecclesiæ Canonicum vim habet, apud cives Reipub. profitentes fidem Ecclesiæ. Vim tamen habent, quam dixi, à summæ potestatis imperio. Cogita jam, quantum intersit Ordinis Ecclesiastici, à Fidei lege non digredi; credito semel, non esse quod ab eorum auctoritate pendeant seculi potestates, extra fines suos versantium. Tantum enim abest, ut eis obsequium debeant, a Fide desciscentibus, ut ditionum suarum Ecclesias diversum jubere debeant, si Officio Potestatum Fidelium consulere velint. Quod si, collapsam Apostolicarum legum Disciplinam instaurari non patiatur Ordo Ecclesiasticus, summæ potestatis Imperio subditus, propter dissensum R. Sedis; auxilio ei erit Ecclesiæ Unitas, cui antiquior est Catholicæ Ecclesiæ ratio, quam R. Sedis. Neque unquam, Eccle-

siæ instaurandæ defuturam Ecclesiæ auctoritatem, metuendum, si, ad Ecclesiæ Catholicæ normam instauranda, proponatur. Est autem idonea Ecclesiæ auctoritas, ad obeunda Christianæ pietatis Officia, quæ est ad hominum consecrationem, ex Canonibus Ecclesiæ legitima, a quibus obeunda sunt. Nam legibus intra quas obeuntur, vim præstat Ecclesiæ Catholicæ auctoritas, ad quam instauranda proponitur Ecclesia. Hoc tantum hic tenendum est, auctoritati Ordinis Ecclesiastici, originarias; id est, *Apostolicas Ecclesiæ leges*; Ecclesiæ autem legibus, communis fidei & salutis legem, cujus antiquior ratio sit, antehabendam esse. Hoc enim si teneatur, fieri non potest, ut potestates publicæ Officio suo desint, quod, quid sibi faciendum sit videre non possint, modo constitutum habeant, Officio non deesse, quemcunque ei exitum Deus constituerit. Nam ut recte consulta non semper rectum exitum habeant, Christianis etiam potestatibus, communis Christianismi lege ferendum est.

De Fide, solam Facti quæstionem restare videri.

Sane, qui omnipotentiam quandam R. Sedi asserunt, nunquam eo provehentur, ut quod factum constet infectum ab ea fieri posse pronuncient; Adeo omnis Facti quæstio ultra omnis auctoritatis fines posita est. Atqui mihi neque extitisse ulla controversia videtur ad Fidem pertinens, earum quæ præsens discidium continent, neque extitura, saltem de qua decerni necesse sit, de qua, ex Traditione, receptisque totius Ecclesiæ decretis pronunciatum non sit. Nam si ea existat, quam ita definitam constare non possit, merito de ea decernendum non esse pronunciem; Sed penes eos futurum Schismatis crimen, qui a Communione propterea discedant, quod alij Fide tenendum non suscipiant, quod Fide non teneri constare possit. Exemplo sit *Hæresis Sociniana*, tum ei ab extremo opposita *Anabaptistarum*, & quorumcunque *Fanaticorum*, nullam Fidei Legem agnoscentium. Nam cum *Socinus Samosateni Sabellij*que damnatas olim Hæreses ab

Inferis

Inferis palam revocet; Manifestum est, a Fidelium omnium Communione alienos esse debere, quicunque *Socinianis* communicet. *Pelagianam* autem Hæresim etsi occultius instaurare videatur, tamen dubitandum non est, rebus ipsis, & sola facti quæstione instituta, constare posse, ea ab ipso innovari, de quibus a tota Ecclesia *Pelagio anathema* dictum sit. Sed & *Socinum* merito videor ab ea quam institui disputatione summovere, qui de Patrum salute vel dubitet, vel secus pronunciet. Cum enim ipsa Fides statum non habeat, nisi tam ante Legem, quam sub Lege Patres salutem Fide adeptos constet; merito summovendi sunt omni de Fide disputatione, qui hoc non supponant, ut ad definienda controversa perveniatur. Certe merito contemnendi sunt, qui in intelligendis Scripturis tantum sibi sumant, cum, hoc neglecto fundamento Veteris Scripturæ ad Novam referendæ, (cui Patrum scripta quod insistant, clarissimam eis intelligendis lucem nobis præferunt) recte dici possint λημᾶν κολοκυύ̈ας. Quod autem ita Legem Fidei ad salutem necessariam agnoscunt, ut Baptismi Sacramentum ad Professionem Fidei pertinere nolint, ac proinde ad Legem salutis; Sed, ut Ecclesiam nullam agnoscant, in cujus Fidem baptizari, ad Legem salutis pertineat, nihil interesse salutis Baptismum volunt; Merito præludere Fanaticis eorum sententiis videri debent, qui eam Fidem salutarem esse volunt, quæ omnem salutis adipiscendæ Legem, naturæ atque rationis Ordine antecedat. Atqui, cum in Fidem Ecclesiæ Catholicæ Baptismum ad Legem salutis pertinere, totius Ecclesiæ Traditione constare dictum est; Non erit opus alia quam Facti quæstione, summovendis eis, & Ecclesiæ communione, & omni de Fide disputatione, quorum pertinacia ad conflandum hac de causa discidium procedat. Hoc igitur exemplo mihi videor recte putare, nec extitisse, nec extituram unquam quæstionem, de qua decerni ad retinendam Ecclesiæ Cmmunionem necesse sit, quæ Traditione decretoque totius

tius Ecclesiæ Canonice constitutæ definita non sit. Nimirum, quia, quæ de Trinitatis deque Incarnationis dominicæ Sacramentis, de Originis labe, deque domini Christi per Baptismum Gratia definita sint, & ad Fidei integritatem, & ad Communionis Ecclesiasticæ necessitatem, Fidelium omnis generis saluti satis sint.

Quatenus Ecclesiæ Leges retinendæ videantur.

Sane, in Canonicum Ecclesiæ regimen cœptam invehi labem sub *Caroli M.* posteris mihi recte videor indicasse, cum Decretales Pontificibus Syricio antiquioribus suppositas Epistolas, a quocunque *Isidoro Hispanico* Scriptore, vulgatas autem, & in censum Capitularium *Francicorum*, studio *Moguntinæ* Sedis, R. Sedi post S. *Bonifacij* Legationem addictissimæ, relatas, ad tollenda ultra Canonicum modum R. Sedis jura spectare dictum est. Capitula autem quæ *Hadrianus P.* I. *Ingilramo Metensi* Episcopo, *Romæ* negotij sui causa agenti tradidit, antiquiora sunt paulo decretalibus quas diximus; Quamvis mihi supra, memoriæ vitio, aliud dicere contigit. Sed cum, hinc quidem, in Capitularia relata sint, eisdem auctoribus, (ut apud *Sirmondum* reperies) inde autem, ad augenda R. Sedis jura pertinere, ex XX. XXIII. XXV. XXIX. XXXIX. LVI. deprehendi possint, merito ejusdem rei argumentum præbent. Illustris certe apud *Anglos* nostros *Wilfridi* Episcopi *Eboracensis* causa, ad R. Sedem ex *Sardicensi* Canone delata ostendit, tum temporis *Canonicæ* disciplinæ rationem *Romæ* obtinuisse, quam merito secutis temporibus desideramus. Is enim, cùm non immerito invidiam sibi splendidiori cultu conciliasset, apud Regem suum *Northumbrorum*, vir meritis erga Ecclesiam illustris, damnatus videtur Synodo *Theodori Cantuariensis*, eo consilio, ut divisus in plures Episcopatus ejus, deinceps Sedem *Cantuariensem* respiceret. Quod cum eis adversaretur, quæ *Gregorius P.* I. de duabus *Anglicanæ Ecclesiæ* Provinciis decreverat; ita abrogatum est decreto *Romanæ* Synodo *Agathonis P.* I. ut neque a *Theodoro*, neque a *Northumbris* obtemperaretur. Nimirum

quod

quod læderetur jus Regium, in constituendis regni sui Sedibus Episcopalibus, de quo dictum est. Itaque neque ipse reclamavit *Wilfridus*, quo minus aliter statueretur de Episcopatibus; Qui, si aliter statueretur, integrum sibi jus esse petit *Abbatiarum*, quas ipse fundaverat. Sed postea *Romam* profectus, adhuc meritis erga Ecclesiam illustrior, (qui Fidem interea temporis ad *Australes Saxones* propagaverat) decretum obtinuit in Concilio, quo restitui jubetur, instaurata in Concilio *Anglicano* cognitione; ex formula, nimirum, Canonis *Sardicensis*, de quo satis dictum est. Ex hoc decreto, ita Sedem suam recepisse videtur, quod videretur instauranda Ecclesiæ *Eboracensis* in *Boreales Angliæ* Ecclesias auctoritas, ex decreto *Gregorij P.* I. Vide Concilium *Romanum Agathonis P.* apud *Spelmannum*: tum ejusdem rei historiam apud *Malmesburiensem* de *Pont.* III. *Bedam Hist. Eccl.* IV. 13, 16. denique *Joannis P.* VII. *Epistolam* apud eundem *Spelmannum*, p. 204. Atqui hanc modestiam in R. Sedis posteriorum temporum gestis non facile invenies. Nam quæ de capitulis *Ingilrami*, deque subdititiis Pontt. Decretalibus dicta sunt, satis ostendunt, R. Sedem juri suo Canonico non acquievisse: Et postquam *Gregorius P.* VII. communione privato Imp., solutos fide ei jurata cives ad arma in eum sumenda concitavit, manifestum est, Canonicum Jus ad arbitrium R. Sedis immutatum esse. Atqui illud etiam manifestum est, potestates Fideles, quæ sibi, simul & publicæ paci, & communi Fidei auxilio esse debent, Ecclesiis etiam suis auxilio esse debere, & tuendo juri ipsarum Canonico. Itaque cum Vicarios sibi institueret R. Sedes, cum Pallia mitteret Archiepiscopis, cum ab Episcopis Canonici obsequij juramentum exigeret; ferri poterat, quamdiu Canonicum modum agnosceret. Nam & *majores causas* existere necesse est, & sine Canonica Professione agnoscendus nemo erat Episcopus, neque aliter agnoscendus R. Sedi Archiepiscopus. Sed hæc ea Lege; ut idem profiteatur R. Sedes;

Sedes; cujus Pontifices, cum Generalia Concilia agnoscunt, merito Canonibus teneri videntur, quibus ante se conditis Concilia Generalia vim addunt. Nisi quod experiendo cognosci potest, Vicarias Sedes; vel pro vitæ tempore Vicarios Episcopos à R. Sede institutos; tollendi sui causa, prodere jura Ecclesiarum suarum solitas; Cui malo quis neget Fidelibus Potestatibus intercedendi jus fuisse? Et si quid aliud rerum experientia excludi postulat, ut Canonicus modus teneatur. Ac proinde, *Wilfridus* ejusque causa exemplo esse posse videtur, sex Concilia Generalia recte ab eis agnosci posse, qui instaurandam Ecclesiam suscipiunt; Tum codicem Canonum, quem Ecclesiæ *Romanæ* appellamus, cujus decreta tempora *Caroli M.* fere attingunt; ut intra certos fines instauranda Ecclesia videatur. Nam & non receptos à R. Sede Canones *Trullanos*, quamvis ex Ecclesiarum Occidentalium moribus definiendi ferrentur à *Græcis*, initium Schismati *Græcæ Latinæque Ecclesiæ* dedisse fatendum est: Et negandum, post illud Schisma, legitimum ullum Generale Concilium vel agi potuisse, vel actum esse: Neque quod Septimum vocatur vim habuisse, nisi post infinitum jus R. Sedi à *Gregorij* VII. temporibus usurpatum. Spreto igitur à R. Sede jure Canonico, merito instaurari à summis Potestatibus jura sua, ditionum suarum Ecclesiis; & invita R. Sede causis illis consuli, quibus constituendis ipsam intervenire Canonicus regiminis modus postulet. Et definitis eis intra modum Canonum totius Ecclesiæ, recte partem Ecclesiæ citra consensum ejus instauratam videri; Nimirum, quod Canonico non contenta, infinitæ sibi potestatis jus vendicet.

Sine crimine Schismatis, decemvi posse de eis quæ ad totam Ecclesiam pertinent.

Itaque, quod de Schismatis crimine objicitur; postquam, aliud esse statum aliud crimen Schismatis, ex supra dictis repetitum fuerit; videtur solvi posse. Cum enim Ecclesiæ Unitas Communione Officiorum cultus divini sensui subdita evadat, & sui generis Respublica

quædam

quædam, Religionis ac Fidei nomine divinitus instituta; manifestum est, discidium ejus instar esse belli intestini, quo Respublica dissiliat. Bellum autem intestinum utrinque injustum esse potest, utrinque certe justum esse non contingit: Nisi quatenus difficiliores iuris dijudicandi causæ sunt, quam ut singuli semper cives rectum teneant; & Reipublicæ interest, ex lege *Solonis*, partes suas eligere instaurandæ unitatis studiosos, ut rectius coiri possit. Quod ita non dico in hodierno Ecclesiæ discidio contingere, ut, cum accidere posse dicam, possim id quod consequens est dicere; contingere posse discidium, in quo, utrinque salutis ratio constare possit. Atque huc allegare merito mihi posse videor *Acaciani* Schismatis exemplum; In quo & conflando & retinendo, cum utrinque peccatum fuisse probatum fuerit; procul tamen abest, ut Fidelibus ab utraque parte salutis ratio non constiterit. Idem de *Istriano* deque aliis Schismatibus dici posset ab eo, qui neque *Abyssinos* Schismatis ob *Hæresim* conflatæ reos agnoscat; quamvis ob *Dioscori* nomen, ignorata causa, reliquæ Ecclesiæ divisos. Tum etiam ita hodieque inter partes disputari video, ut quorum error, ob educationis præjudicia, aliamve probabilem causam offensionis, superari non possit, eos extra salutis spem positos non esse agnoscant. Et ratio manifesta videtur. Cum enim salutis lex divinitus posita sit Fidelibus communis, Ecclesia autem eo fine instituta, ut ejus communione Fideles, communis salutis legem asecuti seculo decedant; quis est qui neget, posse Fidelem utrinque, ex communis salutis lege vivere & mori? Nimirum qui neget, & fide utrinque teneri quod ad omnium salutem necesse sit, & Baptismatis lege vivendi studium ad mortem usque posse teneri. Nam quod Schismatis crimen charitati Fidelium communi exitiosum sit; id locum non habet, nisi probatum fuerit, quem in Schismatis statu necesse fuerit vivere, eum Schismatis etiam crimine teneri. . Atqui hoc in eo locum non habet,

qui Schiſma paſſus non fecerit; quique Eccleſiæ diſcidio ita indoleat, ut nullam idoneam concordiæ legem recuſet, quatenus quidem, vel ſciat ipſe vel poſſit. Atqui probabilem eſſe diſcidij cauſam, quæ inſtaurandæ Eccleſiæ nomine contingit, quis neget? Non quod ulla poſſit idonea ſcindendæ Eccleſiæ cauſa eſſe, aut probabilis: Sed quod inſtaurandæ Eccleſiæ probabilis eſſe cauſa poſſit; Quo facto, contingit diſcidium, quod ab alijs probabilis cauſa non agnoſcatur. Nam & e diverſo, quis neget, ferri poſſe probabilem eam inſtaurandæ Eccleſiæ cauſam, quæ re ipſa probabilis non ſit? Itaque & probabilem eſſe eam poſſe offenſionis cauſam, propter quam recuſetur inſtauratio Eccleſiæ. Sed hæc quidem, quamdiu agitur de ſingulorum Fidelium Officio; Quorum non eſt ſcire, quid univerſæ Eccleſiæ interſit. Nam quod ad Epiſcopos attinet, & Eccleſiæ proceres, quod ad Poteſtates Fideles, quorum eſt, non ſolum ſuæ, ſed & Eccleſiarum, Synodorumque quas faciunt ditionum ſuarum Eccleſiæ ſaluti conſulere; eos ego hoc ago, ut attineri tantæ rei Religione contendam, niſi ex recta, non ſolum probabili cauſa, ſuorum ſaluti conſulant; Quatenus quidem, cum Unitate Eccleſiæ, cumque pacis publicæ ratione fieri poſſit. Neque enim ipſe aliud ago, quam ut animum Religione exolvam, ex veritatis controverſæ ſtudio concepta.

De iis quæ Traditione definiri non poſſunt.

Sed repetendum eſt hoc loco, quia nondum ei parti occurſum eſt; præter leges quibus continetur Eccleſiæ ſtatus, mores etiam eſſe, qui in uſu ſingulorum Fidelium conſiſtunt, a ſingulis exercendi; tum diſtinguendum, quibus Eccleſiæ Communio continetur, ea ad ſingulorum Fidelium Officium hactenus pertinere, ne eorum cauſa violandam Unitatem putent: Quæ in ipſorum moribus poſita ſunt, eatenus ipſis præſtanda, ut eis præſtitis, non violari Fidem communem perſuaſum habeant. Sed aſſerendum inſuper, Fidei communis Religionem non eſſe partium diſputationibus eo uſque violatam, ut qua in re ſita ſit non conſtet; Etſi,

Etsi, quibus moribus vel propagetur vel impediatur, in disputationem, atque adeo in discidij causam venerit. Quamvis igitur dici non possit, quæ de moribus Fidelium inter partes disputantur, ex Universæ Ecclesiæ Traditione definiri posse; tamen dicendum est, quod manifesta communis Fidei Religio sit, propterea invectos in Ecclesiam mores dici posse, qui cum ab initio non fuerint, Fidei etiam propagandæ, augendæ, exercendæ Religioni adversi sint. Ac propterea, constare posse Ecclesiæ parti, etiam reliqua non consentiente, in eis ad originariam Fidei simplicitatem instaurandis Ecclesiæ Reformationem positam esse. Quo facto, si Communio dissiliat, non esse eos crimini Schismatis affines, qui instaurandam Ecclesiam suscipiant, sed qui instauratæ Ecclesiæ nomine Communionem repudiant. Nemo me hic sumere putet pro concesso, quod hoc loco probari non potest; Tantam invectam in Ecclesiam labem, ut sine consensu totius instauranda fuerit: Nemo me gratis concedere, non ad ejus quæ fuit ab initio Ecclesiæ modum instauratum fuisse, sed ad perversam de Scripturarum sensu sententiam innovatum, quod instaurandæ Ecclesiæ nomine mutatum est. Memini me Ecclesiæ *Anglicanæ* Communionem colere; in qua, responsum est ab initio quærentibus, ubi Ecclesia ante *Lutherum*; Ibi fuisse ubi instaurata est; Instaurata tantum quæ vitiata, abrogata quæ subintroducta fuerant: Ac proinde, eandem esse instauratam Ecclesiam, quæ vitiata prius & labefacta fuerat. Itaque, neque a R. Sede discidium factum esse, sed propterea contigisse, quod instaurandæ Ecclesiæ auctor esse noluerit: neque Schismatis crimen penes instaurandæ Ecclesiæ auctores esse, sed penes eos qui instauratam abjiciunt. Nimirum, Schismatis causam esse nullam posse, instaurandæ Ecclesiæ justam fuisse. Sed hoc propterea, quod instaurandæ Ecclesiæ auctor sit nondum labefacta Ecclesia, & quod instaurandæ modus inde petendus, unde instaurandi ratio constet. Quare neque

esse,quod veterum Schismatum nomina, *Donatisticæ*, *Novatianæ*, *Montanicæ* sibi objici reformident, (ac propterea, ad Unius quæ ab initio fuit Ecclesiæ modum exigi nolint) qui ad hunc modum reformandam Ecclesiam suscipiunt. Nam *Donatistas* manifestum est, quod ab Apostatis Fidei Ordinatum *Cæcilianum* pertenderent, (ac propterea totam Ecclesiam, quæ *Cæciliano* communicaret, â Fide descivisse, neque aliter recipiendos, qui ei communicassent, quam ut rebaptizarentur tanquam *Pagani*) propterea ab Unitate discessisse. Hujus criminis affines sunt, qui communionem eorum repudiant, qui addita communi Fidei, vel vitiata R. Sedis auctoritate non recipiant. Sicut e diverso, qui R. Sedi propter ea renuncient, quæ totam ab initio Ecclesiam auctorem habeant. *Novatianos* manifestum est inde extitisse, quod lapsos ad communionem per Pœnitentiam non reciperent; sed excidisse Fide totam Ecclesiam vellent, quod receptis per Pœnitentiam communicaret. Itaque redeuntes ad se, per iteratum Baptismum, tanquam factos *Paganos*, quamvis vetante diserte Apostolo, recepisse. Quo facto, manifestum est, & ab Ecclesia, & â Fide descitum ab ipsis fuisse, neque amplius Catholicam ex omnibus *Gentibus* Ecclesiam existere potuisse. *Montanistas*, manifestum est ex *Montanismo Tertulliani*, *Montanum* & suos pro Prophetis amplexos, ex eorum dictatis instituta amplexos, quæ manifestum erat, Ecclesiam ex omnibus Gentibus constitutam ferre non posse; Nimirum, secundas nuptias exclusisse, redeuntes ab adulterio aut Idololatria per Pœnitentiam non recepisse, eos qui in persecutione fugerant repudiasse, Jejunia ultra modum Catholicum exegisse, alia quæ apud *Tertullianum* leguntur, auctoribus Prophetis suis indixisse. Ac propterea videntur *Pepuza* sua novam *Jerosolymam* appellasse, ut, quasi defecisset Catholica, novam a se institui Ecclesiam profiterentur. Sane si *Prophetarum Spiritus Prophetis subditi* esse debebant, quo tempore certum est ex S. *Paulo*, Prophetica

charismata

charismata viguisse, certum est non fuisse Spiritus divini charismata, quæ *Montanum* ab Ecclesiæ communione averterent. Certum enim est, non fuisse Ecclesiæ præsentem Dei Spiritum, cujus repudiandam communionem Dei Spiritus in Prophetis *Montani* sciſceret. Labem in Ecclesiam posse incumbere, cui tamen præsens sit Dei Spiritus, quid obstat? Ac propterea emendandum esse; propter quod, à communione discedendum non sit. Non est diffitendum, scissis ab Ecclesia *Montanistis*, majorem Fidei Labem contigisse, propter quam, repudiandus Ecclesiæ Baptismus eorum fuerit, ut ex S. *Basilio* dictum est. Sed de *Montani* Schismate loquimur, quale factum est a *Tertulliano Carthagine*; quo tempore, non videtur Hæresis proprium nomen meruisse. Quid autem ejus affine habebunt qui Ecclesiam, ad Ecclesiæ modum qui ab initio fuerit, instaurandam suscipiunt? Causa quidem discidij utrinque erit; tam apud eos, qui communione pellunt ad hunc modum reformatos, quam eos, qui reformatione ad hunc modum facta contenti non fuerint. Itaque merito ascribendum erit eis crimen Schismatis, qui instaurari ea postulant, quæ constare non possit, ab Ecclesiæ totius institutis non desciscere. Ac propterea hanc operam merito a me susceptam, (etsi nulla spe fore, ut proficiant nulla auctoritate hominis rationes, ad discidium Occidentalis Ecclesiæ componendum) quod constitutum habeam, neque discidia vernaculæ Ecclesiæ aliter ex Dei Lege ad unitatem redigi posse, quam, ut ad totius quæ fuit ab initio Ecclesiæ unitatem redigantur; neque aliter firmam futuram Reformationem, quam si ex Dei Lege facta sit.

CAP.

CAP. XXXIV.

De jure ſanciendarum pœnis ſeculi Legum Eccleſiaſticarum. Non cadere jure ſuo ſummas Poteſtates, quibus Eccleſiæ Communione interdictum ſit. Eadem ratione, tum paci publicæ, tum Unitati Eccleſiæ cautum eſſe.

Quo jure, ſeculi pœnis ſanciri Chriſtianiſmum, fas ſit.

NUNC illud agamus quod reſtat; Quibus hujus ſeculi pœnis, latas, *auctore Ordine Eccleſiaſtico*, de rebus Eccleſiaſticis leges ſanciri fas ſit. Quod ut eis rationibus agamus, quibus obſiſti non poſſit, repetendum eſt ex dictis, quo jure, latas a ſe leges de rebus Eccleſiaſticis, hujus ſeculi pœnis ſanciant Poteſtates Fideles. Nam cum omnis rei menſura & modus, a ratione cui inſiſtit, petenda ſit; quia infinitum eſt quicquid ratione caret; Ita demum tenebitur, quantis, ſi teneatur, quo jure, quaque ratione, omnino hujus ſeculi pœnis ſanciri eas fas ſit. Nimirum, recte omnino ratiocinari videntur, qui, cum Fidei obſequium, niſi animi ſponte oblatum, Deo gratum eſſe non poſſe videant, nullam autem humanam legem ad animum pertingere; quem Deus ſolus, ut inſpicit & judicat, ſic etiam punit; Propterea, neminem ad Fidem cogendum ſciſcunt. Neque enim hoc agitur, quod Gentilium perſecutionibus agebatur; ut veritatem Fidei, quam intimis animi ſenſibus teneri a Chriſtianis ſentiebant, ore negarent; Ita, ut veram Fidem eſſe profiteatur, qui veram eſſe non credit. Sed quia hujus ſæculi commodis abduci cives ſuos ſciunt ſæculi Poteſtates, ut futuri ſalutem negligant; Quam, ſolam Chriſti Fidem vere polliceri, ſciunt; Propterea, hujus ſeculi incommodis adigi eos volunt, ut attendant ad rationes amplectendi Chriſtianiſmi, quas perſpectas, a nemine repudiari poſſe ſciunt. Nemo enim hoc a me

gratis

gratis hoc loco supponi dicat; de quo, quasi inter Fideles, disputari cœptum est, inter quos, de communi Fide dubitari nefas sit. Jus igitur Fidelium Potestatum, ad sanciendam pœnis sæculi Fidem, a jure ferendarum de rebus Ecclesiasticis legum, quod ipsis hactenus vindicavimus, arcessendum est; Quatenus, inanes esse omnes summarum Potestatum leges necesse est, nisi gladio; id est, nisi pœnis quibus gladius vim præstat, sanciantur. Cum enim, eodem esse jure eos, adversus suos Cives, dictum sit, quo erant nondum Fideles; cum eisdem rationibus salutis spem adipiscantur, quibus cives sui; Ecclesiæ autem ministerio salutem adipisci tum cives, tum Potestates supremas, divinitus institutum sit; omnino jus nasci summis Potestatibus necesse est, quod in Officium transeat; Ecclesiam, intra fines Ecclesiæ constitutos, tuendi, pœnis in eos irrogatis, qui, cum eandem cum supremis Potestatibus Fidem profiteantur, Ecclesiæ tamen obsequium defugiunt, quod deberi summæ Potestates sciant. Nam cum ex Ecclesiæ Catholicæ statu nascatur jus proscribendi Hæreticos & Schismaticos, qui seipsis interdicunt Ecclesiæ Communione, (neque enim esset *Ecclesia Catholica*, nisi essent Hæretici & Schismatici; sed, *sine additamento, Ecclesia*) cum, interdicendi Communione eis, qui susceptam Fidei professionem non implent; Quis neget jus esse sæculi Potestatibus, interdictam Ecclesiæ Communionem pœnis in eos sancire, qui, cum Fideles videri velint, obsequium, quod Ecclesiæ deberi demonstratum est, non præstant. Quod si de Civibus sermo sit, Fidem nondum Professis, in eos, cum idem Fidelibus Potestatibus jus sit, quod non Fidelibus, legibus omnes justis coercendi; Legum autem justitiam Fidei veritas asserat, quam hæc disputatio supponit; Omnino secundum culpam, cujus singulos recusata Fides reos agit, exigendæ neglectæ Fidei pœnæ de singulis, jus esse Fidelibus Potestatibus oportet. Itaque ab *Atheis*, (si tamen quenquam

quam, vere se *Atheum* ferre, credi possit) graviores quam ab *Idololatris*, sive Gentilibus, ab his quam a *Muhammedanis*, ab illis quam a *Judæis*, ab *Apostatis a Fide*, secundum ejus erroris gravitatem ad quem desciscunt, ab *Hæreticis & Schismaticis*, secundum ejus erroris gravitatem, quo constat vel *Hæresis*, vel *Schisma*, exigi fas est; Quamdiu quidem, nihil aliud, quam neglectam Ecclesiæ unius Fidem spectamus; quod majoribus gravari posse mox dicemus, cum, quantæ exigi possint, dicendum erit. Hic illud animadvertendum est, cum aliud jus summis Potestatibus in Fideles, aliud in Infideles tribuo, utrumque tanquam Fidelibus; distingui a me juris usum, cujus rationem Deo debent, ab ipso jure; cujus aliam rationem Fidelibus reddunt, aliam Infidelibus. Ponamus enim, exempli causa, verum esse quod fertur de *Philippo Aug.*, Fidem Christi fuisse professum, cum necdum ita invaluisset Christi Fides, ut consultum esset Fidem præmiis vel pœnis sanciri; Nihilominus ipsi juris fuisse, adversus suos subditos ejus sanciendæ, dicendum videtur, quam postmodum, *Constantino*. Id tantum interesse, quod, cum rationem juris sui exercendi Deo deberet, id facere non deberet, quod facere consultum non esset. Præterea distinguendum hoc loco, aliam rationem esse, cum de eis sermo est, quæ naturæ lumine perspecta ad religionem tamen Christianismi pertinent; aliam cum de eis, quæ cum sola Fidei revelatione comperta sint, sola Christianismi Religione teneantur. Neque enim dubium est, cum omnes Respublicæ tuendam in se legem, quam humano generi naturæ lumen inserit, suscipiant; posse omnem Rempublicam atque debere, unius veri Dei Religionem a Civibus exigere, & in ejus neglectum, non solum pro neglectis patriæ legibus, sed pro conculcata naturæ Lege vindicare. Fuerint Idololatræ Gentes omnes, præter Judæos, cum prædicata est Fides; Propterea iram Dei eis incumbere, qui Evangelium repudiarent;

arent, prædicabat Fides quod in injustitia veritatem detinerent; merito, ejus nomine a recte sentientibus puniendi, quod facerent, cum punire deberent. Ex Jure igitur naturæ Lege constituto, Lex *Mosaica* pœnam capitis Idololatris indicebat; Quo jure Athenienses Atheos proscribebant; Et Romanæ Potestates, cum Christianos pro Atheis persequebantur, jure hoc fecissent, si jure eos pro Atheis Athei ipsi habuissent; Vere enim Apostolus Atheos appellat Gentiles ad *Ephes.* II. 12. quod idem sit nullum Deum ac plures habere. Sed cum de Fide divinitus revelata sermo est, cujus suscipiendæ nulla hujus seculi Potestas idoneus auctor est; ac proinde, neque neglectæ vindex; Merito ejus gravitatem peccati Deo puniendam relinquimus, cujus ratio constitutæ Reipublicæ supervenit. Sed tamen cum neglectæ Leges patriæ gravi crimine obstringant, gravissimum neglectarum Legum Ecclesiasticarum crimen censeri necesse est; Propter rem maximi momenti, in qua libido est patriæ Legibus dissentiendi. Tum, quia nulla religio esse potest, fide sincera cum hominibus agendi, si Deo religionem non præstes; Necesse est, de Pietate in Patriam dubitari, ejus, qui Deo Pietatem non præstet. Atqui inter Christianos nemo videri potest Deo pietatem præstare, (Republica quidem Judice) qui ex Legibus Patriæ non præstat. Quod si & judicandi Patriæ jus sit, & proinde Legibus sanciendi, de quo ratio extat statuendi; oportet eo jure Religionem pœnis sanciri, quo Prætor jus dicebat cum injuste judicabat, apud Romanos. Jus enim in Cives habebit Respublica, quo perperam utitur quoad Deum, si, quod in Religione minus rectum est pœnis sanciat. Itaque non potest summa Potestas alia lege tuendam Ecclesiam suscipere, quam ut pœnæ rei sint, qui, quam tuendam Ecclesiam suscipit suprema Potestas, ab ejus Communione abhorreant. Quamvis enim, propter Fidem Christianismi, nemo jure excidit, quod seculi legibus constat; Tamen propter negatum Patriæ Legibus ob-

 sequium,

ſequium, quibus Eccleſiæ Communio conſtituta eſt, quis non jure excidit quod Patriæ legibus obtinet? Certe, non poteſt alia lege cenſeri Chriſtiana Reſpublica, quam, ut in ejus famam & opinionem nota aliqua cadat, qui ex Legibus Patriæ Religionem Chriſtianiſmi non colat. Notam igitur ad infamiam pertinentem, illam dico, ſuſceptam a ſummis Poteſtatibus Fidem & Eccleſiam tuendam ſequi, quæ naſcitur, ex Eccleſiæ negata eis Communione, qui Fidem repudiant, quam tuendam Reſpublica ſuſcipit. Nam ſi jubentur Cives, Eccleſiæ Communione vivere Legibus conſtitutæ, eo ipſo, qui non cenſetur Eccleſiæ Communione notam ſubit; ſive ſponte eam repudiet, ut *Hæretici* faciunt & Schiſmatici, (quos propterea S. *Paulus a ſeipſis damnatos* appellat) ſive Eccleſiæ judicio Communione ejus careat. Quis enim alia lege Fidem profiteatur, tuendam Eccleſiam ſuſcipiat, quam Unam credit, niſi ut a Fide, a ſalute alienos credat, qui aliam ab ea colunt, cujus Communionem Legibus ſuis tueatur? Aliud eſt ferre Hæreſes & Schiſmata; Quod, non eſt negandum, incidere poſſe tempora, cum fieri vel poſſit vel debeat. Sed hoc alia Lege fieri non poteſt, niſi ut abſtineant Communione veræ Eccleſiæ, qui falſæ communicant; Quamvis ſponte ſua falſa veræ Communionem repudiet. Itaque non tuentur Eccleſiam ſeculi Poteſtatis, cujus Excommunicationem ratam non faciunt. Sane, tuendæ Eccleſiæ profeſſio tuendi ejus juris univerſi profeſſione conſtat, quod, divinitus Eccleſiæ conſtitutum, ab initio dictum eſt, procurandæ Fidelium ſalutis nomine. Sed ita, ut, quomodo Reipublicæ Majeſtas in jure Gladij definit, quo vitæ ac necis Poteſtas continetur; ita totum Eccleſiæ jus in jure tribuendæ vel negandæ Communionis. Ita igitur tueri Eccleſiam dicitur Summa ſeculi poteſtas, ſi Excommunicationes ejus Legibus ſuis ratas eſſe jubeat; Veram quidem, ſi ex legibus totius Eccleſiæ conſtituta ſit quam tuetur, ſin minus, tamen, quam ipſa veram agnoſci jubeat.

jubeat. Quod si conflata Heresis sponte se Communione abdicet, & tamen Hæresi communicare eis liceat, qui Ecclesiæ Legibus constitutæ Communione gaudere volunt; prodere hoc Ecclesiam fuerit, non tueri, quam tuendam Potestas summa suscipiat. Ecclesiam enim esse oportet, quæ veram se Ecclesiam ferat. Atqui Ecclesia non fuerit, quæCommunionis Legem nullam habeat.

Quæ extremas sententias sequantur absurda.

His positis, facile discutiuntur extremarum sententiarum consequentiæ. Qui juris Ecclesiastici nullos fines agnoscunt, ministrari Ecclesiæ a summis Potestatibus æquum putant, eis irrogandis pœnis, civibus suis, Apostasiæ, Hæresisve nomine, vel erroris a Fide cujuscunque, quas R.Sedes statuerit. Atqui, Hæreticum quenquam aut Schismaticum, nisi ad Ecclesiæ Catholicæ normam, a summis Potestatibus agnosci, quæ dicta sunt vetant. Cum enim, non solum Civibus suis, sed & Ecclesiæ tutelam debeant summæ Potestates Fideles,erit ipsorum, de eis quibus tutelam debent,judicium;Eis quidem rationibus,quibus,a Deo Ecclesiæ suæ consultum dixi, ut judicari possit. Itaque, & de instaurandæ Ecclesiæ causis; idque, non nisi supremo loco ac jure. Nemo enim mihi dicat, judicandum quidem ipsis, sed *ex arbitrio decernentis* hic & nunc, non *ex Traditione totius Ecclesiæ.* Nam cui Deus supremum arbitrium credidit, ei actus sui rationem alieno arbitrio reddere vetuit. Certe, nisi Ecclesiastico Ordini, quid secundum Fidem, quid secundum totius Ecclesiæ leges statuendum sit, de eis quæ statim in dubium veniunt, Potestates Fideles decernendum permittant, auctoritatem ejus violent, qua salva, salva est & Fides & Ecclesia. Si quid postulet, vel Fides vel leges Ecclesiæ, ipsis affirmantibus credant, quod oculis suis credere debent, frustra eos Deo allegabunt, exercendi sibi Officij divinitus mandati auctores. Quod autem ad eos attinet, qui summis Potestatibus jus esse volunt, decernendi de omnibus ad Fidem pertinentibus, ac si nulla esset Ecclesia; dictum est,

quibus finibus, gratum esse Deo civium obsequium summæ Potestatis auctoritas idonea ratio sit. Qui si fines non teneantur, videant, quo jure, neglectæ voluntatis suæ pœnas a civibus suis expetant, quos ejus auctoritas securos non reddant, Deo gratum fore; quod legibus suis obtemperet; cum diversa juberi videant, a Fidelibus Potestatibus æque summis. Responsum est, cessurum in lucrum Christianis, quod pœnas legum subeant, potius quam a recto Christianismi cultu desciscant, quamvis jubentibus patriæ legibus. Sed qui hoc respondebat, non videbat se id respondere, quod cavillabatur Apostata olim *Julianus*, cum vexationes suas Christianis imputando, illuderet eis quos vexabat; Facere enim ad eorum salutem, quæ Christi nomine paterentur. Atqui, quod lucro cedit injuriam passis, injuriam inferrentes persecutores Christianismi relinquit. Jus autem non est civilium potestatum, cujus usus eos persecutores Christianismi facit. Haud scio an hujus responsi vitium ei suboluerit, a quo primo, ac ut spero solo, adhibitum est. Certe, cum, quæ latino sermone scripserat, vernaculo retractaret, eo descendit, ut affirmaret, civem omnibus teneri, quæ de Christianismo suprema potestas juberet. Hoc est plane dicere, supremæ potestatis jure, Christianis Potestatibus communis cum eis quæ non sunt Christianæ. Itaque cum sibi objecisset, ut Christo renuncient, posse a Turcis juberi Christianos; Plane respondit, ita faciendum Christianis, ut jubentibus legitimis dominis, non metus causa, sed conscientiæ, & quasi Deo jubente, Christo renuncient; Ore quidem; nam corde Christianismum retinendum, quo salvo, de salute ipsis non constare non posse. Hic est exitus perniciosæ sententiæ, quæ Ecclesiam divinitus constitutam negat; Neque enim obsisti potest, ne huc exeat. Discidium Ecclesiæ, quamcunque levibus de causis conflatum, litigatores in rem præsentem adducit. Nam cum necesse sit summis Potestatibus, pacis publicæ

intuitu

intuitu, de rebus in religione Christianismi controversis decernere; Tamen, aliud esse ostendit a summarum potestatum decreto, quod civium obsequium teneat; quod utramque partem summæ potestates amplectantur ipsi, & civibus suis amplectendam decernant. Hoc ut, in primo Occidentalis Ecclesiæ discidio, usu venisse dictum est: Ita nullis unquam temporibus, apertius quam nostris, experiri contigit. Itaque asserendum est prorsus, Apostatam esse Fidei communis qui hoc doceat. Nam etsi profiteatur idem credere velle quod credunt Fideles; Tamen cum eam solam professionem Fidelem facere dictum sit, quæ in Baptismo suscipiendo editur; (tolerandæ nimirum Christi Crucis, potius quam ab ea discedatur) qui sibi liberum profitetur Fidem negare, summa Potestate jubente, jampridem renuntiavit ei Legi qua Baptizatus est, ut Fidem, ne mortis quidem metu negaret. Idem exitus est aliorum fœdissimi dogmatis capitulorum; Cum Scripturas (quibus Fidem & contineri & sanciri constat) Legis vim habere negat, nisi summæ Potestatis Imperio sanciantur. Cum omne jus universim a summæ Potestatis Imperio, & ortum habere primo & in illud ultimo desinere; Et tamen Jus ipsum summæ Potestatis in summæ Potestatis possessione atque usurpatione situm esse; neque minus Tyrannidi quam legitimo Imperio obligatos Cives teneri; Aliaque non minus horrenda quam paradoxa. Quod si id teneamus, quod ab initio hujus disputationis cautum est, non minus quæ opere implenda sunt, quam quæ Fide sola tenenda, ad Fidem pertinere; Tum vero hoc dogma ad *Atheismum* proprio nomine dictum viam munire constabit. Quis enim Christianus dubitat, luce natura hominibus insita teneri, & Naturæ Lege juberi ea, quibus, ea intentione quam dirigit Fides faciendis, vitam æternam mercedem Fides ac dominus pollicetur? Qui igitur nulla hæc Lege præcipi affirmet, quæ summæ Potestatis imperio antiquior sit, quid aliud quam Deum neget

get, quem Legis naturæ auctorem ac vindicem neget? Sane cum apud *Platonem*, in libris de Republica, *Thrasymachus* justum esse definit, τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον, quis aliud *Thrasymachum* quam Atheum credat, si sibi constet? Cicero autem, cum in libris de Republica, eandem personam Carneadi imponeret, quem, nihil esse verum potius quam falsum, ex *Academiæ* dogmate disputare faciebat; nunquam ab *Atheismo* Carneadem vindicaturus est, si Deum juris omnis auctorem & vindicem, certæ exploratæque veritatis fide, sicut disputabat, sic etiam ex animi sententia negaverit. Videtur qudem ultimo de hujus blasphemiæ rigore auctor ejus aliquantulum remisisse, in eis quæ ad nuperam editionem Latinam adjecta sunt; cum non contendit quidem, teneri Fideles negare Fidem (sit apud Dominum venia Blasphemiam proferenti, ut blasphemiæ locus nullus sit) jubente summa Potestate, sed posse tamen hoc facere; Probatque ex responso *Elisæi* Prophetæ, cum veniam peteret *Naaman Syrus*, si adoranti Idolum suum *Damasci* Rege, dum in brachium suum incumberet, ministerium ipse Domino suo præbens videretur Idololatriam facere 2 *Regum* V. 18, 19. Neque enim veniam facere Prophetam negandæ Fidei negem, si Idololatriæ exercendæ veniam faciat. Sed si abesset tuendi horrendi dogmatis pertinacia, non posset videri faciendæ Idololatriæ veniam petere, qui palam ac sponte profitetur, nullum se deinceps Deum culturum præter verum Deum *Israelis*; Ac propterea, de humo terræ *Israeliticæ* secum asportare velle quantum altari struendo sufficiat, in quo, proselyti jure, soli vero Deo sacrificet apud se. Quis enim putet, eum qui hoc palam profiteatur, honoris Idolo, ac non potius ministerij Domino suo exhibendi causa incurvare se coram Idolo? Memini aliquando legisse apud *Maimonidem* scrupulum *Judæis* injectum, utrum liceat coram Idolo incurvare se, ut spinam e pede evellas. Non minus ridiculum, simul Proselytum *Naamanem*, simul Idololatram

facere.

facere. Sed aliud voluisse Prophetam palam est, cum, colente *Israelis* Deum Regis *Syriaci* duce, propagari ejus cultum potuisse ejus exemplo videret; cujus fidem tanto sibi addictiorem polliceri Dominum suum posse sperabat; quanto majore religione colendum *Israelis* Deum quam Idola *Damascena*, etiam Idololatra ipse scire poterat. Idololatriæ certe auctorem Prophetam facere, blasphemiæ erit, etiamsi aliquantulo remissionis. Sed quid dicet, qui negandæ Fidei veniam facit, quam corde teneas; quid dicet, quare fidem sibi ab hominibus haberi postulet, qui sibi, cum de animi Religione agitur, maximi re momenti, ne jurato quidem credendum moneat? Merito omnem ex hominibus fidem tollere censendus fuerit, qui quam Deo professus sit Fidei Religionem, ejus vinculo se non teneri posse putet.

Quibus pœnis sanciri Christianismum fas sit.

His positis, structa est nobis via ad definiendum, quibus, quantisque hujus sæculi pœnis, latas de rebus Ecclesiasticis Fidelium Potestatum leges sanciri fas sit. Manifestum est enim, in hoc rerum statu, conditis & dotatis quoquomodo, jure publico Ecclesiis, magnam pœnam esse, prohiberi earum ministerio eos, qui legibus sæculi, de Christianismi cultu, obsequentes non sint. Nam eo ipso, non censentur ad jus Ordinis Ecclesiastici pertinere; judicio quidem ejus Reipub., cujus cives sunt. Si hoc ad infamiam eorum qui sic notantur non pertineat, non illud judicio Reip. suæ debent, sed sententiarum de Christianismi veritate dissidio, quod ad alias atque alias etiam Respublicas, pro suo quamque modo, propagatum sit. Huc si accedat colendi, ex suo instituto, diverso a legibus patriæ suæ, Christianismi, interdictum, præsertim expressum; (tacite enim interdictum censeri debet, quod legibus diversum, nulla lege conceditur) gravi omnino pœna sancitus censeri debet ejus instituti Christianismus. Sane non multo aliter ante Constantinum Christiani; Saltem nondum mota persecutione, cum pro instanti tantum temporis

temporis momento ferretur eorum professio, ad nutum Imperatoris capitali pœna afficienda, cum ipsi libuisset. Sane ubi arbitrium summæ potestatis capital facit, quod ipsi libuerit, eadem causa erit. Nos, qui Tyrannum experti sumus, cui hostes haberentur, qui ullam Dei Ecclesiam *Catholicam* crederent, novimus, quam graviter persequi Christianismum possint, qui persequendum quenquam Christianismi nomine negent. Nam qui religionem juratæ Principi fidei interpretatur, in usurpati Principatus inimicitias, facile Christianismi cultum, usurpatæ potestatis prætextu persequatur. Quis autem sibi quicquam hujus seculi salvum putat, hoc in loco positus? Sed hæc prodigia mittamus. Recentem a persecutione Christianismum cum tuendum *Constantinus* suscepisset, falsis Diis sacra facere Gentilia, capital fuisse aliquando reperiemus; Christianos non esse, vix reperiemus fuisse pœnæ obnoxium. Nam cum capitalem, aut proscriptionis pœnam indictam sacrificantibus legimus, ut *Cod. Theod.* de *Paganis* l. 4. 6, 7. tanquam Majestatis crimini indictam constat; Propterea quod, per sacrificia, inquisitum in vitam Principum, (aut, per maleficium, aliorum) sumebatur. Vide ibi *Gothofredum.* Interdictum quidem a *Constantino* conventiculis Hæreticorum; *Cod. Theod.* de *Hæret.* l. 1. Sed non expressa pœna, intra Christianæ lenitatis limites stare debebat, etiam si solius Imperatoris arbitrio staret. Sed graves postmodum pœnas Hæreticis positos ibi legitur; Ut in Jovinianum, qui Jovianus ibi dicitur, l. 53. quæ videntur comprimendæ ejus sectæ efficaces fuisse. Nam quod *Gratianus* constitutas Hæreticis pœnas lege lata revocavit, tum latam reperies, cum occiso Valente, & dubia fide *Illyrici*, saluti publicæ consulendum erat. Vide l. 5. *Cod. Theod.* de *Hæret.* *Socr.* V. 2. 4. *Soz.* VII. 1. Suidam in γρατιανός. Post ea tempora *Priscillianus* gladio percussus, S. *Martinum Turonensem Episcopum Maximi Imp.* communione abalienavit; Sive quod

Idacio

Idacio Ithacioque Episcopis Hispaniæ communicaret, qui *Priscillianum* sanguinis judicio persecuti fuerant; (quod, lenitatis Christianæ nomine, juri Ordinis Ecclesiastici decretorium erat; Quod etsi videor mihi SS. *Augustini* & Leonis testimonio verum deprehendisse, affirmari tamen hoc loco opus non est) sive quod ipse Christianismi violati nomine, *Priscillianum* capitis damnasset. *Donatistis* ab *Honorio* pecuniarias pœnas irrogatas, mirum mihi videtur, tam solicite ab *Augustino* excusari; quippe quorum furores, paci publicæ exitiosos, ipse satis copiose exposuit. Nam, qui se hoc nomine obstringunt, non est quod Christianismi nomine pœnas dare censendi sint; cum nihil esse debeat de lege Christianismi exploratius, quam hujus seculi statum non perturbare eum, sed stabilire. Itaque etsi in legem fidei, in leges Ecclesiæ (quas, extra vnam Schismatis causam, easdem omnes cum Ecclesia agnovisse *Donatistas*, compertum habemus) nulla secta mitius peccaverit, quam *Donatistarum*; Tamen, quod in pacem publicam mirabili furore peccaverit, jus fuisset fortasse publicæ pacis vindici, in eam adhuc gravius animadvertisse; quamvis satis graves in eam pœnæ legibus constitutæ leguntur. *Priscillianus* autem, cujus Hæresi permulta ex *Manichæi*, *Gnosticorum*, *Genethliacorumque* deliriis maleficia hæserunt, quæ naturæ lumen, & seculi humanitas sæpe capite sancit, si res nimirum postulet; mihi quidem mirum videtur, irrogatam ipsi capitis pœnam, Imperatoris excommunicatione dignam, tantum in Ecclesia virum putasse. Nam communione *Maximi* nuntium remittere, quod fecit S. *Martinus*, excommunicare *Maximum* erat; quantum quidem ad S. *Martinum* attinebat. Quo magis asserendum videtur, non convenire primævo Christianismo posteriorum temporum dogma; Etsi Ecclesiæ juris nihil sit in alienos ab Ecclesia, desciscentium tamen ad Hæresim gladio feriendorum, seculi potestatibus auctorem Ecclesiam esse debere. Taceo *hæretici nominis am-*

biguum. Nam & Schismaticos a veteribus eodem nomine censeri scitum est. Pono veri nominis Hæresim, *Arianam*, *Eunomianam* vel *Pelagianam* videlicet. Quæro quid ad *Priscillianum*; quem gladio percussum S. *Martinus* excommunicatione Imperatoris vindicandum putabat? Itaque ex professione Christianismi, cum nullum hujus seculi jus in Christianum Ecclesiæ nascatur, ut dictum est; multo minus, ut auctor sit potestatibus seculi, ejus quod Christianismi lenitati non congruit. Jus habet in defectores ad Hæresim Ecclesia, tardius eos in Ecclesiam recipiendi, qui semel fidem fefellerint. Et huic tamen juri cessisse, in *Marcione*, & ejus Magistro *Cerdone*, Ecclesiam Romanam legimus; lege reducendorum ab ipsis Sectariorum suorum ad Ecclesiam. Stringendi in *Priscillianum* gladij Imperator jus habere possit, etsi ejus stringendi auctorem fieri Ecclesiam non deceat. Nam etsi ad lenitatem Christianam pertineat, (quod, quatenus valeat, nondum disputo) pœnis noxiorum moderandi, seculi potestatibus auctorem fieri; tamen non fuerit Fidelium Potestatum, auctorem in eis Ecclesiam sequi, in quibus, vel paci publicæ, vel peccatorum impediendis incrementis se consulere non putent. Sed cum Ecclesiam, Fides per gratiam Christi revelata constituat, Rempub., pacis publicæ, ex communis humanitatis lege custodia; cur Repub., cur seculo excludendus sit, (excluditur autem sæculo, qui capite plectitur; Repub., qui exilio) cujus crimen humanitatis lege, qua Respublicæ constituuntur, non arguitur? Nam quod Blasphemiam Hæresis professio contineat; si religionis loco sit, in contemptum Christianismi suæ Hæresis cultus, habet omnino Respublica, quod contemptum Christianismi ejus quem ipsa colat, in ejus hostem vindicet. Manifestum enim est, non pertinere ad religionem hominis Christiani, Fidei suæ sanctitatem pravarum religionum contemptu vindicare, vel S *Pauli* exemplo. De eo sic ad *Ephesios* Scriba publicus *Act*. XIX. 37.

Adduxistis

Adduxistis enim hos homines, qui neque templa violaverunt, nec Deam vestram blasphemarunt. De seipso autem sic ipse, *Act.* XXIV. 12. *Et neque in Templo me deprehenderunt, cum quoquam disputantem, vel plebis seditionem cientem, neque in Synagogis, neque per Civitatem.* Hoc enim exemplo constat, non magis ad hominis Christiani patientiam pertinere, Fidem his rationibus vindicare; quam ad Fidelium Potestatum officium, recusatam Fidem gladio ulcisci. Itaque secure poterunt blasphemiam, Sacrilegium, seditionem, & quicquid ad seditionem spectat supplicio afficere, qui sciunt hæc omnia a religione hominis Christiani aliena esse. Sed non erit supplicium usque ad mortem, vel exilium expetendum; Quod, qui jus civitatis suo Christianismo non debet, non videtur, ob neglectum Christianismum, civitatis suæ jure privandus. Interea loci, quæcunque fidei vel honorum insignia omnium Rerumpub. leges constituunt, quæcunque neglectarum legum patriarum pœnæ, vel famam vel facultates imminuunt, eas recte adhiberi, Christianismi cultum, ex Ecclesiæ Catholicæ legibus constitutum civitatis legibus, negligentibus, manifestum est. Nam si non constitutus sit ex eis legibus, nunquam religioni erga Deum suæ consuluerint, qui ejus neglectæ pœnas a civibus expetant. Tantas autem, intra hunc modum, expetere poterunt, quantæ, adigendis ad legum obsequium civibus satis fuerint; quod, intra fines constitutos positæ, nullam religionem injiciant, vel in Fidem, vel in unitatem Ecclesiæ peccandi. Sane, qui instauratum Christianismum professi, seculi potestatibus auctores sunt, hæreticos capite puniendi, primævum Christianismum non satis attendere videntur, quem sibi instaurandum proponere debuerant. Nam quod ad eos attinet, qui, a Papa excommunicatos, cadere jure suo Principes aut Respub. arbitrantur, qui fidei erga eos professionem detrectant; hos, cum hostium publicorum loco sint, si capital fuerint, non

puto in lenitatem Christianam peccari. Nam etsi sinere jubentur crescere *Zizania* usque ad messem Christi Discipuli, ut sciant, nullo Christianismi jure evelli posse; tamen, cum societati civili non obsit Christianismus, non erit lenitati Christianismi adversum, omnium salutis, in pœna paucorum rationem haberi.

Communione Ecclesiæ privari an possint publicæ potestates.

Nunc illa attingenda est difficultas, ad quam reduci fere potest, quicquid pro temporali, sive seculari R. Sedis potestate disputari solet; cum tamen Ecclesiæ, sive universæ, sive quomodocunque definitæ, nemo illud jus afferat, quod, Ecclesiæ prius quam R. Sedi inesse, necesse sit. De vi nimirum, & effectu latæ Excommunicationis sententiæ, manet difficultas; utrum cives fide Reipub. data solvat, ut effectum habeat sententia, corrigendis summis Potestatibus lata; an prorsus irrita sit adversus *Potestates* summas, quæ rata esse non possit, nisi pariter adversus omnes Fideles valeat. Nimirum jus Communionis Ecclesiæ perinde summis Potestatibus constat, ac reliquis Fidelibus, Fidei per Baptismum professione; qua sincere edita, jus etiam regni cœlorum. Itaque quis neget, irritum esse, violata hac professione, quod edita constat? Quis salvam Fidem; sive quod idem est, communem Christianismum; esse posse dicat, nisi valeat jus, Ecclesiæ, conservandæ Fidei causa indultum? Quis valere posse, exemptis communi causæ summis Potestatibus? Est enim omnino juris divini, diserto Apostoli præcepto introducti, 1 *Cor*. VI. 9. — abstineri consortio Excommunicatorum, à reliquis Fidelibus. Quod si contingat, quis summis Potestatibus constare jus suum dicat, communione sibi ministrantium prohibitis? Et tamen communione prohibitarum seculi potestatum, sive summarum, sive inferiorum, (quorum eandem utrarumque rationem esse necesse est, quatenus mandatum summæ potestatis exercent, neque alio auctore quicquam suæ potestatis agunt) multa sunt purioris, ad quam provocamus, Ecclesiæ exempla.

Neque

Neque enim solus ab *Ambrosio Theodosius* M. secundum *Theodoretum Hist.* V. 17. excommunicatus est, vel *Maximus*, si *Paulino* credimus apud *Baronium* 387. 11. Idem *Valenti* contingere potuerat, si S. *Basilio* visum fuisset; A cujus sententia solicitum pependisse Imp. refert S. *Gregorius Nazianzenus Orat. de laudib. Basilij*, num ejus recepturus esset oblationem; Hoc enim tum erat; Communione vel carere vel frui. Idem *Philippo* Imp. accidisse fama fuerat, quam refert *Eus. Hist.* VI. 27. id est, idem fieri potuisse ostendunt, qui hanc famam admittebant. Idem ostendit S. *Martini Turonensis* exemplum, *Maximo* Imp. communionem suam negantis; Hoc enim erat, Imperatorem, quantum in *Martino* erat, excommunicare. *Præfectum Libyæ* ab *Athanasio* communione privatum, *Basilius Epist.* XLVII. per suam *Diœcesim* vitandum monet. *Andronicum Cyrenaicæ*, ejusdem, ut videtur, Provinciæ Præsidem communione movet *Epist.* LVIII. *Synesius*; addita denunciatione, per *Synodicam* istam, si quis sententiam suam, utpote minoris Ecclesiæ Episcopi, negligat, penes ipsum futuram solutæ communionis Ecclesiæ culpam. Hinc constat, qua fiducia fretus *Ambrosius*, *Basilius*, *Athanasius*, Imp., vel Provinciæ Præsidem communione prohibuerit; quibus facile erat, in aliam Provinciam delatis, frui eo quod ab ipsis negabatur. Nimirum, quod communi totius Ecclesiæ jure latam sententiam, nisi ratam haberent totius Orbis Episcopi, solveretur communio, qua unitas Ecclesiæ constabat. Quare *Valentem*, etsi Hæresis *Eunomianæ* apertum fautorem, *Basilius*, tanquam Hæresis compertum non repulit, sed monitum secreto, offerre tanquam Christianum passus est; Nimirum, quod suum solius non esset de Hæresi Imperatoris *Valentis* judicare, vocato semel in dubium decreto *Niceno*, aliisque de novo excitatis disputationum capitulis. Hæc sunt fere primigenij Christianismi exempla, negatæ seculi potestatibus communionis; nisi *Babylam* huc accenseamus, sanctissimum Martyrem, quem

quem *Antiochiæ* Episcopum, Imp: Ecclesia prohibuisse scribit S. *Chrysostomus*, *libro adv. Gentes*, *& in Bab. Orat.* II. propter interfectum R. *Persarum* filium, quem obsidem fide publica acceperat; Idque ita, ut pugno in pectus impacto, eum repelleret. Quibus quoniam non videtur derogari fides posse, probabile est, quod *Eusebius Philippo* Imperatori Romæ accidisse scribit, revera *Antiochiæ* factum esse. Quis enim alius a *Philippo* tum temporis Imperator Ecclesiam ingressus fuisset? Certe ex Apostolo constat, 1 ad *Cor* XIV. 23, 24, 25. Ecclesiam, etiam persecutionis dubiam, Gentiles in Ecclesiam admisisse, quos Fidei indociles non experiretur. Itaque cum eum, quem ut Ethnicum non repulisset, ut homicidam repulit Sanctus Martyr, videtur honori Fidei consuluisse; cum haberi non potuisse pro Christiano homicidam, ne Imp. quidem, ostendit. Quæ autem, de interdicta *Bonifacio Comiti ab Aug.* communione, de *Eudoxia Aug.* prohibita Ecclesia a S. *Chrysostomo*, deque *Arcadio Aug. ab Innocentio P.* I. ejusdem *Chrysostomi* causa excommunicato, referuntur, non necesse est huc afferri, obscurioris fidei causa, & quia nihil ab allatis diversum continent.

Eis, hoc facto, jus summæ potestatis integrum esse.

Hæc igitur ita vera sunt, ita manifesta ratione nixa, ut communionem Ecclesiæ; sive *corporis sanguinisque Domini*, quæ sola plena est Ecclesiæ Communio; profitendæ Fidei lege indultam, nisi violatæ Fidei nomine negari possit, frustra futura sunt omnia, quibus Unitatem Ecclesiæ, ejusque unitatis vim, in definiendis Ecclesiæ controversis, astruximus. Nec tamen ad illud pertinent, quod de Excommunicationis vi & effectu disputamus. Cautum enim est ab initio, nullam partem ejus juris, quod seculi status seculi potestatibus ante Fidem acceptam asserit, Excommunicatis, propter Excommunicationem perire. Quam veritatem vulgares Theologorum sententiæ adjuvant, quæ patribus, maritis, Dominis, & omnino hujus seculi rationе*majoribus*, integra esse jubent officia liberorum, conjugum,

jugum, servorum; omnino eorum, quos, cum Excommunicatis cibum sumere, vetare videtur Apostolus. Nimirum propter naturæ jura, vel civitatis, Fidei præexistentia. Ut manifestum sit, quam recte, perire Ecclesiæ dictum sit jus cognoscendi de omnibus Fidelium causis; quod Ecclesiæ fuerat, antequam Fidem profiterentur potestates seculi: Tum etiam, Apostolicis præceptis, propter mutatum rerum humanarum statum, ab Ecclesia derogari posse. Nimirum, quia antiquiorem esse Fidei causam, communionis Ecclesiasticæ lege, dictum est. Nam, recepta Fide, hujus seculi rationes non conturbari, ad ipsam Fidei substantiam pertinet. Igitur, cum, eum qui *Ecclesiam non audiat instar esse Ethnici & Publicani*, jubet Dominus; Cum vetat Apostolus, vel *cibum capere cum* Excommunicato; communis vitæ officia excipienda sunt, quibus obnoxios Fides occupat. Atqui hæc omnium communia sunt, adversus summas Potestates. Tum, plus Fidei intersunt universim, quam singulorum erga suos Officia. Itaque excipiendæ sunt summæ Potestates ei Excommunicationi, quæ communis vitæ Officiis interdicit. Equidem ab initio Ecclesiæ, nemini Communione Ecclesiæ universim interdictum fuisse video, nisi ei, qui per Hæresin aut Schisma, renuntiaret ipse Ecclesiæ. Nam, cui per Pœnitentiam regressus patebat ad Ecclesiæ Communionem; quod quia nolebant *Montanistæ*, *Novatiani*, *Donatistæ*, propterea Ecclesiæ renunciabant; eum communione pulsum negandum est, nisi quatenus violatam Fidei professionem, quæ ei Ecclesiam aperuerat, in integrum non restitueret. Itaque eatenus ad Ecclesiam pertinebat, quatenus violatæ Fidei resarciendæ spem præbebat. Hæc illa est, originario Ecclesiæ jure, quam *minorem Excommunicationem* appellant, ut opinor, Pontificij Juris Doctores; nec quenquam excommunicationis sententiam incurrere volunt, quod ita excommunicato communicaverit, ne in sacris quidem, nisi in casibus quibusdam paucis, ac raro proveni-

provenientibus. *Majorem* autem, non omnem extra sacrā communionem excludere; Etsi rationem nullam habent, quæ permissam vetitæ secernat, auctoritate Ecclesiæ antiquiorem. Atqui & talem res postulat, propter jus clavium Ecclesiæ auctoritate antiquius; Et cum idonea sit quam nos adhibemus, aliam esse nullam posse statuendum erit. Videant itaque Advocati R. Sedis, qui communione ejus pulsos Principes & Respub. violari bello posse, ab omnibus quibus mandaturus sit Papa, excindi etiam & occupari docent, quam infandi dogmatis rationem Deo reddituri sint & Ecclesiæ; cujus neque ipsi decernendo auctores fieri audent, qui sibi immensæ molis jus asserunt. Certe, nisi innovatis eorum constitutis, qui illud jus factis usurpare ausi sunt, quod decretis suis universim asserere ausi non sunt, nunquam Ecclesiæ ratio dogmatis constabit, non minus Fidei, quam paci publicæ perniciosi. Quo manifestius esse debet, quam ab eo alienus fuerit vel S. *Ambrosius*, vel veteris Ecclesiæ *PP.*, quos publicis Potestatibus communione interdixisse dictum est. Neque enim aliud sibi sumpsit S. *Ambrosius*, quam ne celebraret Eucharistiam eo præsente, quem Ecclesia prohibuerat; Nisi quod consequens est, ne in *locum sacrum* funus inferatur, inter monimenta Fidelium, in hujusmodi statu defuncti. Neque aliud sibi quam mortem despondet, si gladio ulcisci voluisset libertatem, non contumeliæ sed officij causa usurpatam, *Theodosius.* Extat *Symmachi P.* adversus *Anastasium Imp. Apologeticus*, quo amolitur a se invidiam excommunicati Imp., his verbis; *Nos non te excommunicavimus Imp., sed Acacium; Tu recede ab Acacio, & ab illius excommunicatione recedis. Tu te noli miscere excommunicationi ejus, & non es excommunicatus a nobis. Si te misces, non a nobis, sed a teipso excommunicatus es.* *Acacio* excommunicato, communicantes *Acacio* omnes, necessitate consequentiæ, excommunicatos ostendit; Neque aliter Imp., quam eos omnes qui ab *Acacio* non recederent; Fidei commu-

communionis nomine ſcilicet, qui Fidelis eſſe vellet. Neque aliter excommunicatum puto *Leonem Iſaurum Imp.*, quam à *Greg.* III. *P. in Conc. Romano*; in quo, ſcilicet, *anathema* dictum eſt *Iconomachis*, de quo *Anaſtaſius* in *Greg.* III. hoc eſt, quomodo à *Symmacho Anaſtaſius*; Is ſcilicet, qui *Acacij* memoriæ communicaret, à Felicis III. ſucceſſore, qui *Acacio* anathema dixerat. Nam quod idem narrat *Anaſtaſius*, *Eutychium Exarchum anathematizatum a militibus Romanis*, quibus, miſſum ab eo Romam compertum fuerat, qui *Gregorium* P. II. interficeret; non videtur mirum, natis turbis ob cauſam Fidei affinem, devoveri anathemate à militibus Exarchum, cujus auctoritatem defugerent, etiam nulla præeunte ſententia Papæ, quem defendendum ſuſcipiebant. Itaque ut ſe *Anaſtaſium*, non expreſſo nomine, ſed cum omnibus qui *Acacio* communicarent, excommunicare *Symmachus* excuſabat, ita *Leonem Iſaurum*, tantum ut *Iconomachum*, à *Gregorio* P. III. excommunicatum, credendum videtur; Ne ſcilicet, tum temporis, deſciſcendi a ſummis poteſtatibus, obtentu Excommunicationis, invectum in Eccleſiam exemplum putemus. Illud quidem conſtat, recuſandi cenſum a *Leone* impoſitum, auctorem *Romanis Gregorium* fuiſſe. Tam, interfici juſsum a *Leone Gregorium*, *Longobardorum* auxilio tutum fuiſſe. Propoſito poſtmodum de dejiciendis Imaginibus edicto, ab exercitibus anathemate *Leoni* dicto, de quo agimus, ſibi omnes ubique in *Italia* Duces elegiſſe, deque Pontificis & ſua immunitate conjuraſſe. Sed tamen, cum ſibi Imp. eligere vellent, monitos a Pontifice, ne deſiſterent ab amore & fide R. Imperij; Auctor *Anaſtaſius in Greg.* II. Quare quod *Theophanes*, eumque ſecuti *Zonaras & Cedrenus Romam*, *Italiam*, Occidentem, auctore *Gregorio* II. a *Leone* & ab Imp. deſciviſſe narrat, hactenus verum eſt; niſi hinc ſecuta *Gregorio* tribuamus. Non eſt mirum, his, & anathemate *Greg.* III. motum *Leonem*, non ſolum *Apuliæ & Calabriæ patrimoniis* (id eſt, fundis, quos

R. Ecclesiæ donatos, regebat ipsa per suos Clericos, ut ex *Greg.* I. Epistolis palam est) manum injecisse; sed & Illyricum totum, Sedi *Constantinopolitanæ* attribuisse, patrimoniis fisco ascertis. Desiderabat nimirum Fidem Pontificis, quatenus sibi expediebat; Et interesse sua putabat, non agnosci a suis, non sustentari ex suis, quorum Fidem desiderabat. Interea loci, agnitum a Pontifice & *Romanis*, & *Italia* tota Imperium, sequentium temporum gesta, etiam apud Anastasium non pauca ostendunt. Sed ita, ut quo auctore Duces sibi elegerant *Itali*, ejus, in *Romani Ducis* electione, primas partes fuisse oporteat. Certe, *Ravenna* capta a *Longobardis*, auctoritatem suam, cum Legatis Imp., interposuit apud eos *Stephanus* III., ut restitueretur Imperio; Et ab Imperio, missa legatione contendit, ut misso exercitu ablata repeteret. Nec prius ad *Pipinum* confugit, quam non suscepturos hoc Græcos constitit. Huc pertinent, quæ de Patriciatu tum *RR. Francorum*, tum *R.* Pontificis, deque Urbis dominio, *Petrus* de *Marca*, de Concordia 1. XII. 3— 3. XI. 6— erudite, ut solet, disputavit. Nimirum, quæsito *Pipini* bello Exarchatu, lucrum *R.* Sedis esse par erat, *Pipino* honorem cedere; qui, confirmatis domi rebus suis, satis sibi factum putabat, Hæc cum vera sint, neque tam mature temporalem Pontificis potestatem in mentem cuiquam venisse putandum est, neque tamen Fidem Imperio debitam, quam, tanquam Deo, animitus præstandam docet Apostolus, in tanto rerum motu exhibitam, asserendum. Sed cum, hinc potissimum, initium habuisse discidium, quod adhuc durat, Orientis ab Occidente censendum sit, quod *Illyricum R.* Sedi avulsum, *Constantinopolitanæ* deinceps attributum fuerit; magnam *Leoni* causam fuisse dicendum est, cur eis, quorum fidem desiderabat, *Illyricum*, (quod non propagatæ Fidei ratione, sed Imperij Orientalis, R. Sedi subditum primo fuisse ostendimus) deinceps subjectum nollet: Neque tamen solvendi subditos fide Principibus ju-

rata, quos ipsi Communione pellant, exemplum tam mature a Pontificibus proditum fuisse.

His positis, quo jure, quo auctore, a *Græcis* ad Romanos *translatum Imperium* sit, tribus verbis responderi potest; Hactenus saltem, nequis propterea R. Sedi, Summarum Potestatum, vel constituendarum vel destituendarum jus esse autumet. Nam cum Romanorum consensu, auctore Papa, qui prius Romanorum *Patricius* fuerat *Carolus* M., jure a Patre quæsito, ei *Imperatori semper Augusto* Romæ ab omnibus Ordinibus acclamatum est; non est putandum, aliud jus, populi R. acclamatione quæri, potuisse, quam quod Imp. suo populus R. amplius quam *Patricio* tribuere poterat. Demonstravit *Petrus* de *Marca*, eatenus cultam a Romanis, constituto *Pipini* Patriciatu, Imperij majestatem, quatenus sub Exarchis, a quibus in *Pipinum* translatus fuerat, colebatur. Quod si, invasum ab obitu *Pauli* P. 1. pontificatum a *Constantino* P., & inde secuta mala spectemus; tum, quæ Pontificatum *Stephani* III. exercuerunt, viribus eorum, qui fœdam vim ulti fuerant, per quam obtinuerat illam Sedem *Constantinus*, & secuta postmodum sub *Hadriano* I.; Denique conjurationem in *Leonem* III., cui medelam attulit *Caroli* M. ad Urbem adventus; Hæc inquam si ad animum revocemus, non erit dubium, experiendo agnitum, non potuisse populum R. in officio contineri, quamdiu, dicis causa summa potestas Imperio ascripta, administraretur quasi *procuratorio nomine*, ab eis qui sibi ejus arbitrium usurpabant. Cum igitur ultus injurias *Leonis Carolus, rependente vices Leone*, ut ait *Theophanes*, unctus esset in Imperatorem, acclamantibus universis; *Carolo Aug. a Deo coronato, magno & Pacifico Imp. Romanorum, vita & victoria*; recte *Anastasius*, constitutum Imperatorem ἐπιφωνεῖ. Neque enim dubium magis esse potest, summam potestatem ab universis Ordinibus, auctore P. in *Carolum* collatam, quam conferre ipsos potuisse, quod sibi retinuerant. Itaque, si

R. Sedem a Græcis ad Francos Imperium non transtulisse.

quando, conservasse majestatem *Pontificis* erga suos, *Carolum M.* & posteros legimus, idem sibi ipsos adversus *Pontifices*, quod Pontifices sibi adversus Imperatores Orientis usurpasse dictum est, fecisse dicamus; ut auctoritatem eis conservarent, cujus vim & effectum arbitrij sui futuram constabat, penes quos, tuendi armis *Pontificatus* jus esset. Neque aliter obtinuit priusquam solidum jus *in Civitatem R. & Ducatum*, *Carolus Calvus*, *a Joanne* VIII. *Imp.* renunciatus, in S. Apostolicam transcripsit. Sed hoc jus sola R. *Civitatis*, Romanique *Ducatus* finibus terminabatur. Neque enim ad Exarchatum ipsum pertinebat; quem bello quæsitum, (cujus gerendi jus nullum a R. Sede habere potuit *Pipinus*, quamvis ea auctore gesti) ex pactis cum ea initis, in ipsam transcripserat *Carolus Calvus*. Neque enim ipsius intererat, qui Fidem Imperio nullam debebat, quatenus, ea non teneri Exarchatui subditos Imperij cives, Papa ipsis auctor esset. *Longobardis*, si, alienum palam invadentibus, palam eriperet *Pipinus*, non poterat minori invidia hoc facere, quam si in Sedem Apostolicam jus illud transcriberet, quod, non agnita amplius Imperij Orientalis majestate, summum exinde futurum erat. Sed utcunque se habeat, manifestum est, non prius, tanquam Imperatori *Carolo* acclamatum, quam bello quæsitum ipsi esset *Longobardorum* Regnum; quod legitimum agnoscebant, qui tanquam Imperatori acclamabant. Itaque cum Regni *Longobardici* summum fuisse jus nemo neget; non potest videri *Imperatorij nominis Majestas* ad illud conferendum, stabiliendumve pertinere, quod ipsam tempore præcessisse palam est. Itaque, videant quid sit de quo disputent, qui Imperium *R.*, a *Græcis* ad *Francos R.* Sedis jure transiisse contendunt. Regnum *Italiæ*, quod *Longobardorum* fuerat, non potuisse collati Imperij jure conferri, manifestum est; quod prius habuit *Carolus* quam Imp. esset. *Urbis dominium* cum a se abdicarunt *Franci*, quicquid aliud Imperatorij nominis, quantumvis *Augusti*, majestas

majestas significabat, jure ipso, quod in Exarchatum reliquum sibi fecerant, contineri necesse erat. Insecutis temporibus, cum interpretandi juris Romani studium, ab Imperatoribus *Germanis* revocatum, auctoritatem professoribus ejus attulisset; nemo nescit extitisse scriptores, his literis claros, qui tum Imperatores Orbis dominos assererent, ut in libris suis legebant. Et fortasse, apud Principes alicubi, & Respublicas, umbras rerum pro rebus ipsis valuisse, observari poterit. Sed umbris rerum veritate profligatis, necesse est, id tantum Juris, inauguratione Imperiali *Francis* tributum videri, quod tum, Senatus proceresque Romanæ Urbis, auctore Papa sibi vendicare poterant. Dico autem *videri*, quia, quo jure se Imperio Orientis subduxerint, non est opus me auctore asseri. Quæ si vera sunt, non potest, hoc exemplo, constituendarum destituendarumque summarum potestatum jus *R.* Sedi asseri.

Unitatis Ecclesiasticæ, & Pacis Publicæ tuendæ, eandem rationem esse.

Nunc, quia summarum esse Potestatum diximus, instaurandæ Ecclesiæ auxilio esse, si in eam incidisse labem constare possit; Occurrendum est eorum iniquitati, qui, hoc initium videri volunt fuisse, & futurum, bellorum sive intestinorum sive exterorum, quæcunque instaurandæ Ecclesiæ causam præferunt. Nimirum, si semel Fideli Plebi receptum fuerit, conculcandis Ecclesiæ legibus Deum sibi conciliari; quas, hoc rerum statu, Reipub. etiam leges esse dictum est; non esse mirum, si, licentiæ dulcedine inescata, ad instaurandam legum suarum, & status publici labem, vi sibi viam faciat; cujus nunquam defuturum prætextum, omnes sciunt. Quare, argumento hæc esse, non aliter Ecclesiæ consuli a Deo potuisse, quam ut certos omnes Fideles faceret, immunes illos ab errore præstitum a se viri, quibus condenda decreta credidit, quæ Ecclesiam tenerent. Nam, quod, omnes Fideles Ecclesiæ communione privandi, jus Ecclesiæ credidit, id vero satis non esse, ad arcendas sacrilegio Eccle-

ſiæ leges, quas inviolatas eſſe voluit, tanquam ad omnium ſalutem neceſſarias, ſatis conſtare; cum Legibus conſtituta Eccleſia, nulla rata Excommunicatio ſit, niſi quam Leges ratam eſſe jubeant. Sane, juſtam hujus periculi cauſam videri, ſi, ex adverſa ſententia, Scripturam omnibus perſpicuam in omnibus ad ſalutem neceſſariis, receptum ſit, negari non poteſt. Nam, ut ab initio dictum eſt, adverſus eos, qui rationem Fidei conſtare nolunt, ſi adfuiſſe Sp. Sanctum eis decernendis, quibus diſcidium conſtat, in dubium veniat; eodem jure, etſi minori ratione, ſinguli Fideles adfuturum ſibi Dei Spiritum poſſint polliceri, ſi Scripturæ ducatum, neglecta Eccleſia ſibi ad ſalutem ſequendum proponant. Nam etſi major ratio eſt, adeſſe eis Deum in decernendo, quorum Officium totam Eccleſiam ſpectat; Tamen cum *Fidei Titulo* totum eorum Officium nitatur, quis vetet, communis Fidei titulo, non defuturum Fidelibus Deum videri, in neceſſariis ad ſalutem Fidelium? Tum, quoniam auxilio eſſe ſummas Poteſtates civibus ſuis debere putant, ad ea quæ ſaluti ſuæ neceſſaria Verbo Dei eſſe conſtet; ſi Officio ſuo deeſſe ſummas Poteſtates exiſtiment, quid obſtat, quo minus quærendum ſibi armis arbitrentur, cujus ſibi ſpem nullam, niſi in ſe, poſt Deum reliquam vident? Nam, cum nihil æque ſua intereſſe ſciant, ac ſpem ſalutis, quid mirum eſt ipſis videri, non conſtare ſibi hanc ſpem, vitam ac res ſuas ipſi impendere defugientibus? Grave periculum ab utroque extremo; Cui ego occurri non poſſe contendo, niſi finibus Eccleſiaſticæ poteſtati poſitis, intra Fidem quam a Domino promulgatam tradiderunt Apoſtoli, Legeſque, auctoritate ab ipſis ad Eccleſiam Catholicam propagata vel conſtitutas vel probatas. Poſitis autem his finibus, ſecuras eſſe poſſe tum Poteſtates Fideles, tum R. Sedem, Ordinemque univerſum Eccleſiaſticum, Plebem denique Eccleſiæ, cum pace publica, unitateque Eccleſiæ, conſtitutam omnibus rationem ſalutis communis. Non quaſi defungi poſſint Officio

ſuo

ſuo ſine periculo, quibus ſalutis ſuæ ratio conſtare nulla poteſt, niſi Officio ſuo, etiam cum periculo, fungendum exiſtiment. Sed quia ſatis ſit, expedire ad communem ſalutem, quod pacis publicæ ſimul atque unitatis Eccleſiaſticæ interſit. Idem in hac Fidei parte obtinet, quod univerſim obtinere dictum eſt; Si vel R. Sedes, vel Generale Concilium tenendum Fide contendat, quod neque ab Apoſtolis Traditum demonſtrare poſſit, neque ſibi revelatum, nihil obſtare, quo minus vel *Muhammedes*, vel *Manichæus*, vel quivis Chriſtianus jus ſibi aſſerat, id quod pro Fide venditet armis pro lege conſtituendi. Nam, quod hi aliunde ſibi revelatum obtendunt, quod pro Fide obtendunt; quam Apoſtolis revelatum ſit; quid intereſt illis, qui id Scripturis revelatum ſibi pertendunt, quod eis rationibus revelatum non obtendunt, quibus revelatum conſtare debere probatum eſt? Equidem injuria facere eos puto, qui omnes *R.* Sedis Communione gaudentes hujus ſententiæ invidia onerant, quaſi excidere jure ſummæ Poteſtatis velint Eccleſiæ Communione pulſos, ſolvique Fide ipſis jurata cives; Qui naſci ſummum jus *R.* Sedi, vel omnino Eccleſiæ, in omnes Reſpublicas, quatenus Fidei interſit. Nam cum hanc diſputationem natam conſtat, ex eis bellis, quæ *Germanis* Impp. conflata legimus *R.* Sede auctore, ut vim haberet Excommunicatio, propter quam abdicari immorigeros contigit, civibus Fidei vinculo ſolutis; manifeſtum eſt, agnoſcentibus utriſque bellantium partibus *R.* Sedem, alteram tantum hanc vim, hunc effectum ejus Excommunicationi tribuiſſe. Quo minus mirum ſit, hinc ortum ſententiarum divortium ad noſtra tempora propagatum eſſe; (Atque adeo utramque ab eis propugnari poſſe, qui ejus auctoritatem agnoſcunt) Quamvis gratiores ipſi futuros ſe ſciant, quibus ejus augendi juris ſtudium cordi ſit. Sed cum hoc injuria fieri putem, non poſſum putare injuria fieri, quod per hanc ſententiam, *Imperium in Imperio ſtrui,*

&

& *biceps* ab eis constitui contenditur, qui nasci hoc jus volunt *R.* Sedi, nomine Ecclesiæ: Quid enim interest ad summæ potestatis jus, quod sibi non posse vendicare profiteatur *R.* Sedes, quod jure adimere se credit inobsequentibus? Certe ei debiturus est summam Potestatem qui habet, qua invita, haberi non posse sciat; debiturus qui adipiscatur, quam, nisi ea auctore adipisci se non posse. Itaque non potest eis supremum jus constare, quod alieno arbitrio administrandum sibi sciant. Quid enim est, quod Fidei interesse dici non possit? In quo non possit videri, peccati rationem verti? Quod propterea, ad arbitrium suum, *Innocentius* III. revocandum non putet? Aut quomodo tam manifestæ aggressioni obsistetur, si in eo verti posse peccati rationem dicamus, quod ad arbitrium Pontificis *R.* revocandum sit? Sed hæc si vera sint, sumptis apud hos in Principem armis, instaurandæ Ecclesiæ nomine, qui fidem ei oppigneratam secuti, cum neque instaurari Ecclesiam contenderent, eis abdicatis Ecclesiæ institutis, quæ tota agnoscat, neque sumptis in summam Potestatem armis; si quis *Imperium in Imperio* strui, *biceps Imperium* ab eis constitui pertendat, qui Ecclesiæ jura Deo non hominibus accepta referunt, eum fronte carere potius quam injuriam facere oportet. Atqui hi sunt, qui Excommunicationem, quasi ex Ordinis Ecclesiastici sententia ita definiunt, quasi in statum, quem in hoc sæculo obtinet qui Communione privatur, redundare ejus effectum velint; qui hostes non cives esse volunt, quicunque, secundum communem *Symboli Fidem*, unam Catholicam Ecclesiam nullam esse posse, ut vident, sic profitentur, nisi jure divinitus instituto fundatam. Sed horum iniquitas quo evadat, posito Ecclesiæ discidio, vel omnino de Religione discidio, in quo, jubentibus pro arbitrio Seculi Potestatibus, parendum semper Fidelibus dicatur, jam dictum est. Verum, qui instaurandæ Ecclesiæ nomine sumenda sibi in Principem arma putabant,

poterant

poterant suo jure, non quidem *biceps Imperium* facere, sed id jus sibi tribuere, quod summæ Potestati adimebant, si suo jure arma sumebant. Sane si semel *Fidei* nomine, vel *instaurandæ Ecclesiæ,* sumi arma posse ab eis, qui summam Potestatem non habent, persuasum fuerit, quis est qui miretur, auctores eos sequi plebem Fidelem, qui Reipub. cives, quatenus ad plebem Ecclesiæ pertinent, jure suo prohiberi prædicent; Neque constare eis rationem salutis, nisi se suaque emendandis summarum Potestatum legibus impendant, quibus hoc rerum statu, Ecclesiam necesse esse constitui, dictum est? Hoc illud est, quod nos, tribus Regnis atrocissimam intestini belli calamitatem conflare vidimus; *Reformationem Legum Ecclesiasticarum* ferro quærente ea populi parte, quæ, prædicantibus, Fidei eas adversari quibus vivebamus, obnoxiam se fecerat. Itaque conflato semel hac causæ tumultu, quicunque ejus impetu summum sibi armorum imperium usurparet, Christianismi nomine summam Potestatem, re quidem, etsi non jure obtineret; Eodem causæ genere, si verum amamus, ac illi Pontifices *Romani,* qui excommunicandis Imperatoribus, solvendis fide populis, summæ sibi, vel partibus saltem suis, potestatis jus, Fidei Christianæ nomine usurparunt. Itaque, hoc si Fidei adversum non esset, quodcunque hujus seculi jus Fideli cuiquam, Fidei suæ nomine accresceret, sive ad Ecclesiæ plebem, sive ad Ordinem Ecclesiasticum pertinenti; existeret omnino publicæ paci a Fide periculum idem, quod ab initio, sæculi potestatibus ad suscipiendam Fidem obstabat. Neque enim non fuisset Imperio *Romano* a Christianis periculum, nisi vere Christiani fuissent, qui hoc ab initio, salutis suæ nomine, cujus causa Christiani erant, cavendum sibi putabant. Nam hoc quidem, tanquam *Apologeticis pro Fide Christianorum scriptis* satis testatum, pro concesso mihi sumendum est. Quod si illatam Fidei labem a Pontificibus illis, qui, sumptum sibi hujus seculi jus, Ecclesiasticæ potestatis nomine, solvendis fide

Xxxx populis

populis erga Principes excommunicatos usurpant, imitentur sive populi, sive proceres, quicunque *Reformandæ Ecclesiæ nomine* arma sumunt in summas Potestates; videndum est omnibus Reformandam Ecclesiam contendentibus, eodem hoc jure fieri, quo, ex-auctoratas a Pontifice summas Potestates armis summovendas esse contenditur. Videndum autem, non solum pacis publicæ, sed communis Fidei nomine; Quæ si vel pacem publicam præstare debet, vel publicas potestates hostes experiri, nimirum adversum Fidei censeri debet, quicquid dogmatis, pacem publicam in discrimen vocare, experiendo compertum sit. Neque obstat quod dici potest; Alias fuisse nostris sumendorum in Principem armorum causas, fundatas in jure civium adversus Principes, a Fidei causa alienas. Nam & idem Pontificibus accidit, quibus auctoribus, arma sumpta legimus adversus Impp. *Germanos*. Nimirum, non solum *Regni Italiæ* nomine, sed etiam *Germanici*, perperam administrati, sumpserunt Principes ac Civitates arma adversus Impp., Communione Ecclesiæ Pontificis sententia privatos, propter negatum jus illud quod R. Sedi asserebant. Tanta est similitudo causarum, propter quas, jus esse, Fidei nomine, sumendi arma adversus summas Potestates contendunt, qui, quid *Fidei nomine* tenendum sit, ab extremo diffident. Sane etsi magnæ sunt peccandi illecebræ, cum Christo & Deo imputari videtur, quod sibi faciunt homines male Christiani; (cum supremam potestatem, civilis victoriæ mercedem, partibus suis quærendo, acquisitum sibi insuper cœlorum regnum putant) non est tamen obscurum, rationem, quæ errorem demonstrat, eandem in Ordinem etiam Ecclesiasticum, & totam *Hierarchiam* cadere. Nam, si Christianismi nomine, vel *Clericus Clericatum*, vel Papa Papatum obtinet; quod universim Christianismo negatum est, id Papatui negatum censeri debet. Cum igitur universim Christianismo negatum sit,

vel

vel minimum hujus seculi jus sibi nomine Christianismi asserere; Si liber esse posset civis a Fidei vinculo, quo civitati suæ obligatus est, quod summis Potestatibus communione Ecclesiæ interdictum sit; quod Christianismum, eis legibus, suis statuere nolint, quas cives sui & subditi velint; Tum, Christianismi sui nomine, cives, vel sibi supremam potestatem, quæ belli civilis victoriam sequitur, vel illi quæsiverint, cui Papa, vel cui ipsi quæsitam velint. Fidei vinculum,quo civitatibus suis tenentur Christiani, non constituit Christianismus,sed stringit. Quod civilis vitæ nomine pendendum est, ut ejus ratio constet hujus sæculi hominibus, id Dei nomine, & communis Christianismi, ex animo ita solvendum, ut ab eo, quasi animorum conscio, mercedem expectemus. Vinculi rationem ac modum leges hominum, ac communis, qua hujus seculi vita nititur, fides determinat; propositi conscientiam ad Deum Christianismus dirigit. Itaque civitatibus suis ac Principibus Clerici fidem debent, quam cives sui; nec possunt ejus officio eximi, quemcunque Ordinis Ecclesiastici gradum obtineant. Supremæ potestates in eo jus suum obtinent, quod cives suos, etiam in Papatum provectos, non aliter fidei sibi debitæ vinculo solvere teneantur, quam illos solvunt, quos peregrinos fieri patiuntur. Sane si Christianis civibus negatum sit, Christianismi instaurandi nomine patriæ vim facere, multo magis, auctoritatis Ecclesiasticæ nomine, negandum erit Papæ sententiam, quæ subditos Fide solvat, Principibus debita extra Communionem positis, vim habere; cum antiquiorem communis Christianismi, quam auctoritatis Ecclesiasticæ ducendum esse rationem, manifestum factum sit. Nam, ut a veritate Christianismi aberrare potest plebs Christiana, ita Excommunicationis sententiam errante clavi ferri posse, etiam a Papa, in confesso est. Atqui, oppresso ac suffocato communi Christianismo; cujus ad communem salutem antiquior est ratio,

quam auctoritatis Ecclesiæ; ejus oppressi ac suffocati sensum, ad infimam Christianorum plebem pervenire posse, manifestum est; ad quos, sperandæ salutis rationem pervenire convenit. Itaque de causis discidiorum, seculi potestatibus supremo loco judicandum est, si rationem reddere Deo velint, non solum publicæ pacis, quæ hospitium præstat Ecclesiæ, sed etiam salutis suæ, in communi cum civium suorum salute causa, non neglectæ. Quod enim cives sui recte putare possunt, salutis suæ assequendæ rationi deesse, id, cum etiam ad supremarum potestatum salutem, eodem jure pertineat, ipsis a Deo, omnibus procurandum, concreditum videri debet. Quod si nihil opis Dei populo in principibus, nihil in Ordine Ecclesiastico existere, omnia expertis constabit, quid superest, nisi ut armis, suam suorumque & posterorum salutem sibi procurandam existiment? Quod si semel fines constituti sint, sensuque usurpari, & quasi manu teneri possint, si adhibeatur optimarum literarum, antiquitatisque Ecclesiasticæ sententia, ad Scripturarum sententiam, intra Fidei communis, Legumque Ecclesiæ totius fines continendum; Quid est, cur instaurari Ecclesiam Fideles Potestates reformident? Nam si R. Sedi, si Ordini Ecclesiastico a R. Sede pendenti, errare non posse tribuamus, quorum errores manibus se tenere Fidelis Plebs putet; Quid obstet, quo minus errare se non posse putet, si satis in diversum ab eis abeat? Si, in quo errare se non posse putet, id sibi armis quærendum existimet? Præsertim, quæ exemplum habeat a R. Sede propagatum. Positis autem finibus simul cum Fide, simul cum Ecclesiæ natis, jus sibi natum Fideles Potestates videbunt, rogendi idoneis pœnis imperio immorigeros, ad id, quod his finibus, auctore Ordine Ecclesiastico definitum fuerit; Tum, pro hostibus Patriæ puniendi, si qui, ad pacem publicam turbandam, dissidium de Religione Christianismi quodcunque tracturi videantur. Tantum autem

esse

esse momenti ad hos fines obtinendos, in Ecclesiæ Communione, quam, Ordinis Ecclesiastici auctoritate & consensu valere necesse est, ut nunquam possit putare, expedire sibi, violando jure Ordinis Ecclesiastici jus suum augere; Quamdiu quidem, & salutis communis, & paci publicæ ratio constat.

Omissum

Pag. 590. *l.*21. post *scribit*, adde. Sed hæc,& alia, ex Titulo de *Votis* IV. 3. a *Capello* ita tractata sunt, ut videatur constare, Puncta & accentus ad pronunciandam Legem, id est, ad *Legem Oralem*, non ad Scripturam ejus, id est, *Legem scriptam* pertinere; ex sententia quidem *Talmudicorum*. Quod in *Nehemiæ* locum commentantur; Vulgari tum sermone exposita, quæ legebantur, ut intelligerentur, videtur necessariam veritatem habere; quia linguam *Hebraicam* desitam *Judæis* in Captivitate *Babylonica*, (quod in *Ægypto* factum non fuerat) plerique omnes consentiunt. Sed —

FINIS.

Soli Deo Patri, & Filio, & Spiritui Sancto Gloria.

Index locorum Scripturæ qui adducuntur & explicantur.

— 3,4

— 29

Index.

—32

IV

ERRATA.

PRæf. *pag.* 4. *l.* 8 *pro* ſententiam *lege* ſentientium *p.* 43. *l.* 13. S. a Auguſt. veteri *l.* S. Auguſt. à veteris. *p.* 49. *l.* 13. expiati *l.* expiari. *p.* 75. *l.* 7. Prophetam *l.* Prophetarum. *p.* 85. *l.* 33. intinguendas *l.* inſtinguendas *p.* 100. *l.* 10. Prophetis *l.* Prophetas *p.* 106. *l.* 26. XXI. *l.* XI. *p.* 108. *l.* 14. cibi *l.* tibi. *p.* 112. *l.* 2. eruditæ *l.* erudite. *p.* 115. *l.* 30. 25. *l.* 15. *p.* 120. *l.* 13. 2 *l.* 21. *p.* 128. *l.* 4. 1 Petri *l.* 2 Petri. *p.* 170. *l.* 23. Seldinus *l.* Seldenus & 1. *l.* 1. *p.* 181. *l.* 13. [illegible] *l.* [illegible] *p.* 192. *l.* 7, 8. *l.* 9. *p.* 193. *l.* 19. Apoſtatas *l.* Apoſtatis. *p.* 199. *l.* 26. finiendi *l.* finiendæ. *p.* 209. *l.* 4. judicerentur *l.* indicerentur. *p.* 210. *l.* 6. Venæ *l.* Zenæ *p.* 220. *l.* 12. ad itum *l.* aditum *p.* 248. *l.* 14. quo *l.* quos. *p.* 248. *l.* 24. nullo *l.* multo. *p.* 267. *l.* 8. debebant. *l.* debebant; *p.* 297. *l.* 24. II. *l.* XI. *p.* 309. *l.* 2. poſterioris *l.* à poſterioris. *p.* 337. *l.* 4. *l.* [illegible] *vel* [illegible]. *p.* 362. *l.* 30. in 2 Concord. *l.* in 2 de Concord. *p.* 365. *l.* 14. quidem ſed, *l.* quidem, ſed. *p.* 375. *l.* 25. inochata *l.* inchoata. *p.* 411. *l.* 10. [illegible] *l.* [illegible] *p.* 413. *l.* 7. Sedes *l.* Sedis *p.* 415. *l.* 8 auctoritas *l.* auctoritatis. *p.* 441. *l.* 5. Provincalium *l.* Provincialium. *p.* 441. *l.* 29. proculis *l.* proculi 4 *p.* 450. *l.* 11. Archieoatum *l.* Archiepiſcopatum. *p.* 464. *l.* 25. Comnicatorias *l.* Communicatorias. *p.* 502. *l.* 28. XXI. *l.* XXII. *p.* 519. *l.* 6. *Dele* utramque. *p.* 536. *l.* 34. pronunciæ *l.* provinciæ. *p.* 537. *l.* 11. d. 1. *p.* 553. *l.* 16. in ſuper *l.* inſuper. *p.* 563. *l.* 34. Communinis *l.* Communis. *p.* 604. *l.* 8. vanetate *l.* varietate. *p.* 610. *l.* 18. Reipublica *l.* Republica. *p.* 612. *l.* 17. citatis *l.* citatas. *p.* 632. *l.* 19. ipſe *l.* ipſi *p.* 638. *l.* 25. Veluit *l.* velint. *p.* 639. *l.* 27. Eccleſiaſtis *l.* Eccleſiaſticis. *p.* 640. *l.* 14. Eccleſiaſtis *l.* Eccleſiaſticis. *p.* 662. *l.* 27. cum *l.* eum. *p.* 677. *l.* 23. Cruci *l.* Crucis. *p.* 690. *l.* 31. Orientalis *l.* Occidentalis. *p.* 691. *l.* 32. viri *l.* illi *p.* 700. *l.* 23. Eccleſiaſtico *l.* Eccleſiaſtici, & pendenta *l.* pendenti, & erraſe *l.* errare.

INDEX

INDEX
RERUM, & VERBORUM.

A.

Apocrypha

Baptismus

INDEX.

Christianismus,

INDEX.

de

INDEX.

Hæreticorum

INDEX.

I.

J.

Jacob-

INDEX.

K.

L.

INDEX.

Nicenum

Πρω-

INDEX.

ccccc Sacer-

INDEX.

Scripturæ

FINIS.